

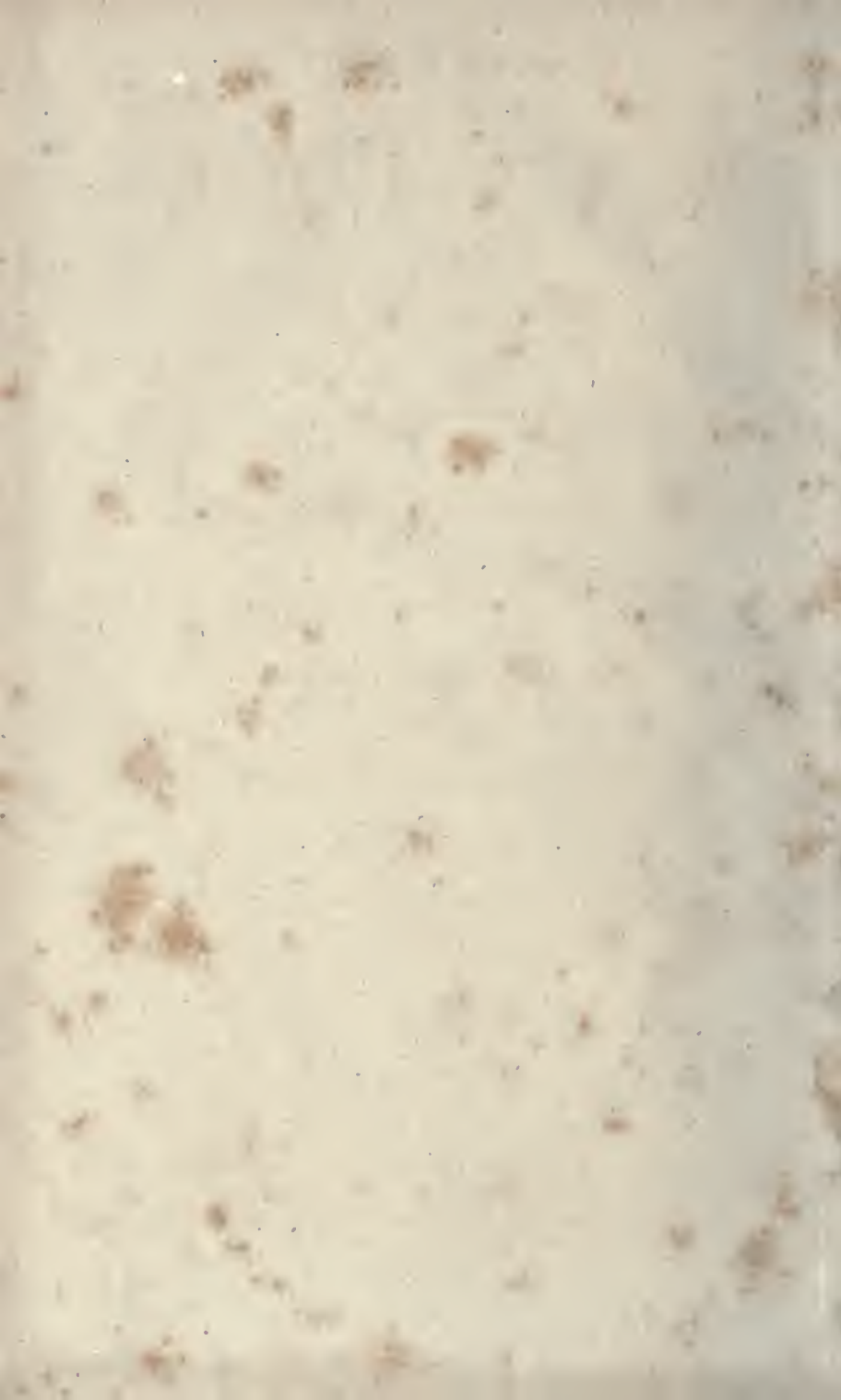
Presented to the
LIBRARY *of the*
UNIVERSITY OF TORONTO
by

TRINITY COLLEGE
LIBRARY

William Macaulay
1820.

TRINITY UNIVERSITY
LIBRARY.

N. F. S. H. 17 No. 18

C. CORNELII
T A C I T I
O P E R A

EX RECENSIONE

JOH. AUGUSTI ERNESTI.

DENUO CURAVIT

JER. JAC. OBERLINUS,
ARGENTORATENSIS,
INSTIT. LITTER. FRANCICI SOCIUS.

—◆—
TOMI PRIORIS
PARS ALTERA.

t1
pt2

—◆—
OXONII,

E PRELO BARTLETT ET NEWMAN;
(NUPERRIME COLLINGWOOD ET SOCIORUM;)

Veneunt apud J. COOKE, J. PARKER, et ROBERTUM BLISS; LONDINI, apud
R. BALDWIN, R. PRIESTLEY, R. FAULDER, WHITE et COCHRANE,
F. C. et J. RIVINGTON, J. CUTHELL, et T. TURNER;
et CANTABRIGIÆ, apud J. DEIGHTON.

MDCCCXIII.

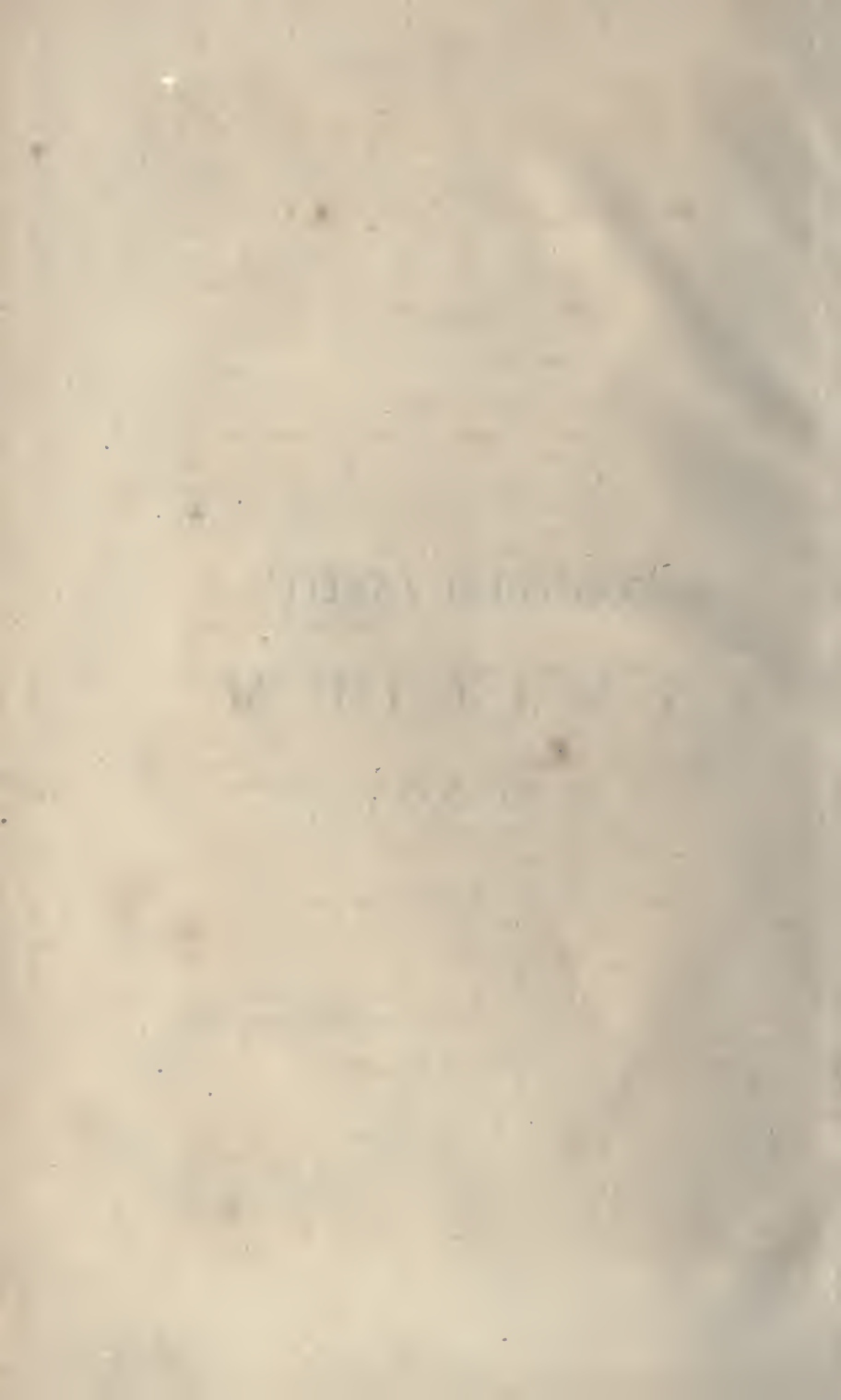
T A C I T I
O P E R A

THE ALBERTA PRESS

PA
6705
A2
1813
t.1
pt. 2

C. CORNELII TACITI
A N N A L I U M
L. XI-XVI.

C. CORNELII TACITI

AB

EXCESSU DIVI AUGUSTI

A N N A L I U M

LIBER UNDECIMUS.

BREVIARIUM LIBRI.

Cap. 1—3. *Valerius Asiaticus a Sullio et Sosibio accusatus fraude Messallinae et Vitellii evertitur, et hilare moritur.* 4. *Somnium severitiae causa.* 5. *In perfidiam advocatorum lex Cincia flagitatur.* 6. 7. *Præmiis pro patrociniis modus ponitur a Principe.*

8. *Parthi discordant. Gotarzes pulsus vires reparat.* 9. *Pacem init cum Bardane;* 10. *hic victor a suis cæditur.*

11. *Ludi sæculares. Domitius Nero destinatur imperio.* 12. *Messallina Silium deperit.* 13. *Claudius aliud agit. Leges fert. Novas litterarum formas vulgat.* 14. *De litterarum inventoribus.* 15. *Claudius Haruspices firmat.*

16. *Italicus Rex Cheruscis petentibus datur.* 17. *mox de eo discordia gentis et bellum.* 18. *Rebellantes Chauco Corbulo reprimit. Is severe agit in milites.* 19. *Frisios componit. Gannascum cædit.* 20. *Ardor ejus a Claudio repressus. Fossam inter Mosam et Rhenum ducit. Insignia triumphi ei indulta.* 21. *Sic et Curtio Rufo.* 22. *Nonius perit. De spectaculo gladiatorum et Quæstoribus.*

23. *Galli civitatem plenam adfectant et,* 24. *Principe patrocinate,* 25. *impetrant, et primo quidem Ædvi. Patricii suppleti. Lustrum conditum.*

26. *Messallina, amore vecors,* 27. *Silio palam nubit.* 28. *Turbantur aulici.* 29. 30. *Narcissus per pellices rem defert.* 31. *Claudius trepidat. Messallina bacchatur;* 32. *preces per Vestalem parat.* 33. *Narcissus Principem nutantem incitat,* 34. *preces amolitur,* 35. 36. *sontium, in his Mnesteris, supplicium urget.* 37. 38. *Messallinam, languente Principe, dein ignaro, cædi curat. Hæc gesta annis fere duobus*

C. VALERIO ASIATICO, M. VALERIO MESSALLA,

A. VITELLIO, L. VIPSTANO, COSS.

Hunc librum ἀρίσταλον esse ne moneri quidem necesse est. Desunt autem, a fine libri 6. ad hujus initium, res gestæ annorum circiter decem. In quibus C. Caligula principatus in universum, et Claudiani imperii primores anni sex perierunt. Olim ado-

lescens contextui Caianam historiam, et initia Claudii Corneliano exemplo stiloque. Distuli aut sprevi edere: postea in migrationibus meis, ut alia quædam, perit mihi hic labor, fraude an casu, non dicam. LIPS.

A. U. **NAM** Valerium Asiaticum, bis Consulem, fuisse quondam
 800. adulterum ejus, credidit: pariterque hortis inhians, quos
 A. C. ille, a Lucullo cæptos, insigni magnificentia extollebat,
 47. Sulium accusandis utrisque inmittit. Adjungitur Sosibius,
 Britannici educator, qui, per speciem benevolentiae, mone-
 ret Claudium, *cavere vim atque opes Principibus infensas*:

Adulterum ejus] Poppææ, ut appa-
 ret. LIPS.

Credidit] Messallina scilicet.

A Lucullo captos] Libri veti. u *Lu-
 cullo emptos*. iidem extollebat, non,
 quod Rhenanus supponere visum, *exco-
 lebat*. Luculliani horti infra sæpius
 nominati: et in Principis res perveni-
 runt, manseruntque ad ætatem Tra-
 jani. De iis quidem Plin. in Lac. e.
 21. p. 518. "Ὅσον καὶ αὐτῶν, καὶ ὅσων τοι-
 αύτην τῆς στυφῆς ἰσχύος, οἱ Λουκευλλιανοὶ
 κῆποι τῶν βασιλικῶν ἐν τοῖς πολυτιμωτά-
 τοις ἀειθμοῦται. LIPS. Alii tamen
 codd. à Pichena et Schotto inspecti
captos: quod verum est. Atque hoc
 est etiam in prima ed. (quanquam
 vitio operarum esse *captos* pro *emptos*)
 item Puteol. Rivii. Mox pro *extolle-
 bat* frustra Rhenanus scripsit *exco-
 lebat*, ut etiam est in ed. Puteolani,
 quam laud dubie veteris editionis
 novine intelligit Rhenanus ad h. l.
 nisi Rivianum dixit, quæ pariter sic
 habet. *Extollebat* est augebat, insi-
 gniores reddebat, ornabat. 6, 42. *Ti-
 ridaten extollunt veterum Regum hono-
 ribus*. Adde ad 13, 21. Rhenanum
 tamen secutus est Aldus, Gryph. ERN.
 Cod. Bud. clare habet *ceptos*. . . *extol-
 lebat*. De hortis cf. e. 32.

Sosibius] Nescio, an ille sit, qui
 Arnobio nominatus l. 4. p. 144. *Nom
 ab Hippocontis liberis ipsum Sosibius
 Herculem cruciatum rettulisse pro-
 nunciat*. itemque Clementi Alex. Ad
 gentes p. 10. Suidas etiam literatoris
 meminuit hoc nomine in *Σωείσις*. LIPS.
 Libertus, pædagogus, sive etiam ser-
 vus adhuc. Anicetus libertus, Neronis
 olim educator, est 14, 3. *Tales educa-
 tores* ap. Cic. Plane. 33. Mentio etiam
 educatoris in inscriptione ap. Murat.
 p. 1021, 1. ERN.

Vim atque opes pr. infensas] *Vis* est
 potentia, quo sensu non nuno loco dixit
 noster: *vis Parthorum* 2, 60. est po-
 tentia Parthorum. de *infensas* vid. ad
 6, 34. ERN.

Auri vim atque opes] In vulgatis est,
caveri vim. et turbant in restituendo
 loco Rhenanus et Maurus. Mili veræ
 lectionis auctor Farnesianus liber in

quo *cauri*. e littera superius adpieta:
 et historia ipsa, quoniam auri vis
 Asiatico crassa necis. Dio 60, 27.
 'Ο δ' Ἀσιατικὸς εἴρηκε τὴν ἀρχὴν ὑπ' αὐτοῦ
 τοῦ πλοῦτου, ἕρ' οὐτρε καὶ ἀπίθανοι. et,
 si otium est, adde reliqua, cum iis quæ
 apud Zouaram 11, 9. excerpta. *Auri
 vis*, optima dictio, quam iterum usur-
 pat noster 16, 1. *Specum altitudine
 immensa, quo magna vis auri contin-
 retur*. Quod Vertranus interpunctio-
 ne juvari locum existimat, *per spe-
 cium b. moneret, Claudium caveret,
 vim atque opes*. quasi Sosibius Asiati-
 cum monuisset, non Claudium: clare
 sequentia adspernantur. Denique,
 quid hoc sit, vim esse Principibus
 infensam? quasi non cuivis etiam e
 plebe. Nam omnis certe vis omnibus
 mala. LIPS.

ADD. Repugnaverunt mihi quidem
 e supervacuo, in verissima emenda-
 tione, quam probet iis vel Aristoteles
 Polit. 4, 11. Οἱ μὲν ἐν ὑπερβολῇ ἐτυ-
 χημάτων ὄντι, ἰσχύος καὶ πλοῦτου, καὶ
 φίλων, καὶ τῶν ἄλλων τῶν τοιοῦτων, ἀρχι-
 σθαι οὗτοι βούλονται οὗτοι ἐπιστᾶνται. Ex
 quo videt, Sosibium nimis vere monu-
 isse, *aurum et opes Principibus infensas*.
 LIPS. Sic (*auri vim*) esse in cod.
 Flor. Pichena confirmat, negant alii,
 et ibi esse *caveri*, quod restituit Jac.
 Gron. estque in ed. pr. Puteolani etc.
 Sed *moneret* desiderat aut *caveret*,
 quod est in cod. Agr. aut cum Guelf.
cavere. Sic 4, 67: *qui moneret per-
 fugere ad Germanicos exercitus*. Vi-
 deo quidem a Salinero laudari *orabant
 caveri insidias*, e 13, 13. Sed ibi Flor.
cavere, idque recte repositum a Piche-
 na. Igitur non dubitavi et hic sic re-
 scribere. Si quis tamen malit e cod.
 Agr. *caveret*, non valde repugnem. Sed
 tamen *caveret* videtur esse correctio
 librarii, ita affecti, ut Pichena ad 13,
 3. h. e. putantis, infinitivum vitiosum
 esse. ERN. Fallitur egregie Rhen.
 quum priorem codicis Bud. lectionem
 fuisse tradit: *caveri indeque*. Sunt
 hæc a secunda manu, restantque vestigia,
 quæ docent, adfuisse *auri vim
 atque*. Simile quid in cod. Flor. ver-
 sari, dissensus Pichene et Gronovii

præcipuum auctorem Asiaticum interficiendi Cæsaris: non extimuisse concionem Populi Romani, fateri, gloriamque facinoris ultro petere. clarum ex eo in urbe, didita per provincias fama, parare iter ad Germanicos exercitus; quando genitus Vienna, multisque et validis propinquitatibus subnixus, turbare gentiles nationes promptum haberet. At Claudius, nihil ultra scrutatus, citis cum militibus, tamquam opprimeundo bello, Crispinum, Prætorii præfectum, misit: a quo repertus est apud Baias, vinclisque inditis, in urbem raptus. neque data Senatus copia: intra cubiculum auditur, Messallina coram, et Suilio *corruptionem militum, quos pecunia et stupro in omni*

A. U.
800.
A. C.
47.

ostendit. Ingeniose Bipontini ex cod. Farn. lectione exculpunt *Valerii*, ubi *moneret idem, quod doceret.* Putant, Sosibianum ista geminatione nominis augenda invidiæ et fidei gratia usum; fuisse quippe Valerio open gentilitias et Asiatici cognomen majores spiritus et ferociam Principibus infensam signare. Addunt, solere nostrum et alias eos, de quibus dicit, mox gentilitio nomine, mox cognomine efferre, ut 5, 4. *Neonem Cæsarem, Germanici f.* H. 3, 11. *Aponium Saturninum.* Mihi recepta lectio bonum fundere sensum videtur.

Interficiendi Cæsaris] Interponi post *Cæsaris*, ne sequentia a præcedentibus pendeant. Nam caput est duplex: primum, quod auctor præcipuus fuerit Cæs. interficiendi; alterum, quod id etiam palam tulerit in concione; idque non animadversum, quia Tacitus non dixit, *nec ext.* Sed id non erat necesse. ERN.

Non extimuisse concionem] Ex scriptis legas, non extimuisse concione *Populi Rom. fateri, gloriamque.* Id est, in concione. Quod autem ait, præcipuum auctorem interficiendi Cæsaris Asiaticum, addicit ei Seneca de Tranq. 2, 18. *Ea referam, quæ illum (Caium) exitio dederunt: Asiaticum Valerium in primis amicis habebat, feroem virum et vix æquo animo alienas contumelias laturum. Huic in convivio, item in concione, (forte, cognitione, cum videlicet adsector ei consiliariusque Asiaticus esset,) clarissima voce, qualis in concubitu esset uxor ejus, objecit. Di boni! hoc virum audire, Principem scire, et usque eo licentiam pervenisse, ut non dico Consulari, non dico amico, sed tantum marito, Princeps et adulterium suum nurret et fastidium?* Vide Josephum Ant. 19, 1, 20. Lips. Rhenanus e cod. Bud. volebat *concionem,*

quod est etiam in ed. princ. sublato mox *fateri*: quod non quidem ab ipso, sed ab aliis tamen in textum receptum, etiam Lipsio. Quod nunc est, restituit Pichena e libris, estque in MS. Gueif. etiam in ed. Puteolani, et Rivii. De re ipsa vide narrationem Dionis 59, 30. Ceterum res hic invidiose augetur. Nam proprie non fassus est tale quid, sed se optare dixit, ut interfecisset ipse Caium. Locus Senecæ a Lipsio allatus extat de Constantia c. 18. ERN. Sequor Bipontinos, qui *concionem* codicis Bud. admittunt, et recte distinguunt.

Dedita per provincias] Sive mavis, *didita.* Lucretius 4, 240. — *rerum simulacra feruntur Undique, et in cunctas jacuntur didita partes.* Virgilius 8. 132. *Cognatique patres, tum terris didita fama Conjungere tibi.* Lips. Sic Faernus, et MS. Gueif. a pr. manu, et cod. Flor. unde recte receptum. Confunduntur hæc verba a librariis non raro. Ap. Virgil. Æn. 7, 144. *pro diditur libri permulti deditur.* Vide ibi viros doctos. ERN. Cod. Bud. *didita* a r. m.

Promptum haberet] Alter Vatic. *porpretti haberet.* Nihil elicio, quod anteferam vulgaræ. Lips. Bip. forsan pro pretio aut operæ pretium.

Crispinum] Vide de hoc 12, 42. *Neque data Senatus copia]* Interpunctio vulgata indicat, pro ablativis accipi verba: quod etsi non plane abhorret: tamen potius pro nominativis accipienda. ita et elegantior oratio, et Tacito dignior. Ei rei interpunctionem accommodavi. ERN.

Suilio corruptionem militum] Sic cod. Flor. Gueif. ed. pr. Puteolan. Riv. Beroaldi, Alciat. Rhen. Ald. Gryph. ERN. Item Bud.

In omni flagitio] Rhen. malebat *in omne flagitium,* ut supra *ad scelus corrupta* 4, 10. *ad facinus omne* H. 1,

A. U. *flagitio obstrictos* arguebat, exin *adulterium Poppææ*, ac postremum *mollitiam corporis* objectante. ad quod victo silentio, prorupit reus, et, *interroga*, inquit, *Suili, filios tuos: virum me esse futebuntur*: ingressusque defensionem, commoto majorem in modum Claudio, Messallinæ quoque lacrimas excivit. quibus abluendis cubiculo egrediens, movet Vitellium, ne elabi reum sineret. ipsa ad perniciem Poppææ festinat, subditis, qui terrore carceris ad voluntariam inortem propellerent; adeo ignaro Cæsare, ut, paucos post dies, epulantem apud se maritum ejus, Scipionem, percunctaretur, *cur sine uxore discubisset?* ad quod ille, *junctam fato*,

72. Verum puto. Melius certe, quam quod Grutero placebat: *omni flagitio*: quod tamen ferrem, si ante *τὸ* et abesset. ERN. Vulgatæ lectioni favent 15, 44. in *crimine convicti*. 13, 36. in *contumelia detenti*. Plaut. Cas. 2, 8. 71. *tenebre in noxa*. Bip.

De postremum] Adverbialiter, 1, 74. *perniciem aliis ac postremum sibi invenero*. Guelf. habet *ad postremum*. non male: sed *τὸ* ad videtur natum ex eo, quod mox sequitur *ad quod*. ERN. Bud. ac p.

Mollitiam corporis] impudicitiam: *probra corporis* dixit 6, 24. Sic *mollis* ap. Suet. Cal. 56. V. Burm. ad Phædr. 4, 14. Adde 15, 49. ERN.

Victo silentio] Veteres, *indicto*. recte: ut prorupisse ad loquendum intelligamus, etsi silentium ante jussum. Lips. Quia codd. optimos auctores habet *τὸ* *victo*, quid moramur alterum, quod utcumque versabis, nihil ex eo sani exculpes? Nec placet tamen, quod Salmerius et Pichena scribunt *Asiatieum vicisse silentium*. Qui enim *ἄρραξιτῆν*, nec se continet diutius, is vincitur, non vincit. Itaque silentium ejus victum est ab impudentia Suillii. *Victo silentio* est victa patientia. Gron. Ed. pr. *inito*. An *finito* fuit? Confunduntur enim in libris *inire* et *finire*. Vid. Drakenb. ad Liv. 35, 7. 44, 34. *Finis silentii* est ap. Cic. Marc. 1. Sed *victo* melius, eo sensu, quo Gronovius vult. Ea lectio præter cod. Flor. et Guelf. est in ed. Puteol. Ber. Alc. Rhen. Ald. *Indicto*, quod in ser. et edd. quibusdam reperitur, nihili est. ERN. Bud. et Covarr. *victo*. Sic et 4, 8. *victo gemitu*.

Filios tuos etc.] Quos indicat, mollicie infames esse. *Vir* opponitur *pathicus*, *cinædis*, sic ap. Sueton. Vesp. 13. ego tamen *vir sum*. ERN. Brot. ex codd. *virum esse me*. Ast *v. me esse* Bud. et alii.

Sine uxore discubisset] Dicitis hinc,

uxores vulgo adhiberi solitas ad convivium. Æn. Probus in præf. *Quem enim Romanorum pudet uxorem ducere in convivium?* Et olim quidem cubantibus viris sedere solite, (ut Servius ex Varrone notat, ad Virg. 7, 176. *Perpetuis soliti patres considere mensis*. et Valer. Max. 2, 1, 2. De matrim. ritu:) postea etiam accumbere. In accubitu ille mos, ut recumbent in sinu virorum. Ovid. ad puellam, qua cum viro cœnatura Am. 1, 4, 5. *Alteriusque sinus apte subjecta fovebis? Injuncto collo cum volet ille manum?* Iterumque v. 35. *Nec premat indignis sinulo tua colla lacertis, Mite nec in rigido pectore pone caput*. Sed et amicæ puerique meritorii non aliter jacebant apud amatores. Id vocabant interiorent jacere. Scipio in Orat. adv. Gallum ap. Gell. 7, 12. *Qui in convivis adolescentulus cum amatore, cum chlidota tunica interior* (etsi Agelli in libris inferior scriptum: non item male) *accubuerit . . . cumne quisquam dubitet, quin idem fecerit, quod cinædi facere solent?* Itaque arguit eorum mollicitiam a decubitu ipso. Suet. in Cæs. 49. Cæsarem a Dolabella dictum ait, *spondam anteriorem regia lecticæ*: non ab alia causa, ne interpretes ultra alucinentur. Eodem faciunt Tranquilli verba de Cæi libidinibus c. 24. *Cum omnibus sororibus suis stupri consuetudinem fecit, pleneque convivio singulas infra se vicissim collocabat, uxore supra cubante*. Nam sorores infra se, id est in sinu, collucebat, quasi justas uxores: legitima consorte loco pulsa. Nec aliud Cæro significat ad Div. 9, 26. *Infra Eutræpulum Cytheris accubuit*. Livius 39, 43. de sorto: *Tum illam infra eum accubantem negasse, umquam vidisse quemquam secum ferientem*. Ubi liber optimus, *in terra eum*. ut videatur fuisse, *intra*. et forte sic in prioribus. Lips.

Atque ille f. f. responderet] Non

responderit. Sed consultante super absoluteione Asiatici, A. U. flens Vitellius, commemorata *vetustate amicitia, utque Antoniam, Principis matrem, pariter observavissent*, dein, percur-^{800.}sis Asiatici in Remp. officiis, recentique *adversus Britanniam* ^{A. C.} ^{47.} ³ *militia*, quæque alia conciliandæ misericordiæ videbantur, *liberum ei mortis arbitrium* permisit: et secuta sunt Clau-

potest hoc cum præcedente ita cohæ-
rere, ut *responderet* ab ut pendeat.
Nam ignorantia Cæsaris non potuit
facere, ut Scipio sic responderet. Sed
Scipio sic respondit, rei teugendæ caus-
sa, ne Cæsarem epulante perturba-
ret aut Messallinam irritaret. Scri-
bendum arbitror, *respondebat*, vel *re-
spondit*. Acidalius vidit, qui corrigi
respondere. ERN. Bene, credo, Hein-
sius: *ad quod ille . . . responderit*.

Sed consultanti — commemorata
Vid. mox notam ad v. *permisit*. ERN.
Bud. *consultanti*.

Antoniam] De qua lapis Romæ (ap.
Grut. p. 236.) ANTONIA AVGVSTAI
DRVSI SACERDOTI. DII AVGVSTI MA-
TRI. TI. CLAVDI. CAISARIS. AVG. P. P.
LIPS.

Liberum ei] Satis confuse ista, ut
pleraque omnia hoc libro: quem scio
interpolatum a mala et imperita manu.
Sententia tamen hæc ex Dione 60, 29,
ut subornatus Vitellius, quasi Valerii
nomine, culpam agnoscentis, peteret
mortis arbitrium: idque a Claudio
concessum. LIPS.

Ei] Bud. *illi*. Heins. volebat *reo*.

Permisit] Interpres est, qui mavult
super supplicio, quam *super absoluteio-
ne*: neque enim se capere, quo colore
Vitellius potuerit effundere lacrimas ob
novissimum amici casum, et mortem
ejus decernere, si Princeps ostendisset,
se ad mitiora inclinare. Non legerat,
aut intellexerat parum, quæ præclare
hic Mercerus. Et miror, ipsum Lip-
sium admonendum fuisse. Tacitus
enim suavissimo lepore, in re inexpect-
ata narranda, verbis quæque utitur,
quæ illudunt *παρὰ σφοδρότατον*, et fallunt
expectationem legentis: et tamen
suum illud *σπερὸν* servat. Etiam Mes-
sallina commota erat, quæ jure injuria
perditum volebat Asiaticum; nedum
Claudius, cui nullum in eum proprium
erat odium. Ergo, auditis partibus,
rogaturus sententias, aliquid jecit, ex
quo apparebat, placatum, et absolven-
tes æquis auribus admissurum esse.
Hic Vitellius, memor præcepti Mes-
sallinæ, docuit, quid esset apud Tacitum
alibi, *pessimi inimicorum laudantes*,
quid *ornandum et tollendum*, mi-

rificaque machina hominem *μετέωρον*
et instabilem circumegit. Lacrimæ
enim illæ detestabiles, et commemo-
ratio amicitia meritorumque rei, et cap-
tatio misericordie fidem eifecere bene-
voli: qui mox idem petens pro beneficio
et rei et suo nomine voluntariam mor-
tem, duplici miserum præjudicio gra-
vat, tanquam, qui semetipse, et quem
homo benevolentissimus ac preceptor
supplicio dignum agnosceret. Id sat-
tis fuit Claudio, perinde hic, ut prius,
nihil ultra scrutato, et jamdudum,
quæ dixisset ipse Asiaticus, obli-
to. Sed quemadmodum hic eventus, con-
trarius principio totique actioni Vitel-
lii, frustratus est haud dubie, quot-
quot in consilio erant, fraudis ignari,
multosque Romæ, dum fama facti
seritur: ita Tacitus etiam facete sup-
plantat legentem, atque eo ipso ejus
attentionem excitat, mirantemque ac
destitutum, indignitatem negotii, sce-
lus Vitellii, vanitatem eruentam Clau-
dii aut cogitando invenire, aut aliunde
exquirere compellit. Illa enim omnia,
consultans super absoluteione Princeps,
flens Vitellius, amicitia, patrona com-
munis et eadem Principis mater, res
gestæ domi bellicæ, misericordia im-
plorata, calculum album large promit-
tebant; quum subito, velut scorpionis
cauda, niger apparet: *liberum ei mor-
tis arbitrium permisit*. hoc est, rogavit
Principem et suo et Asiatici nomine,
ut ei tanquam confesso convictoque
concederetur sponte mori, non sub
carnifice. Rursus *εὐφρανόμενος*: *Et se-
cuta sunt Claudii verba in eandem
clementiam*. Itaque locus hic mihi
videtur singularis, et cui antiqua illa
L vel X præfigi debeat: tantum abest,
ut accusandus aut labefactandus sit.
GRON. De re nihil habeo, quod con-
tra dicam. Sed, an istius facetæ sup-
plantationis Cornelianæ pars etiam
est, recedere a regulis grammaticis, et
fallere lectorem, verbum adiungendo,
quod superioribus nullo modo conve-
niat? Miri sunt interdum doctissimi
homines. Cum in mentem venit, om-
nia possunt non modo defendere, sed
etiam exornare, ut pulcherrima sint.
Ego nullo modo inducere possum ani-

A. U. dii verba, in eandem clementiam. Hortantibus dehinc quibusdam in ediam et lenem exitum, remittere beneficium, Asiaticus ait: et usurpatis, quibus insueverat, exercitationibus, lauto corpore, lulare epulatus, cum, se honestius calliditate Tiberii, vel impetu C. Cæsaris periturum, dixisset, quam, quod fraude muliebri, et impudico Vitellii ore

num, ut credam, Tacitum dixisse, *Claudio, consultanti super absoluteione Asiatici, Vitellius ei liberum mortis arbitrium permisit.* Viri docti omnes tantum in verbo *permisit* adhæsere; quod ego non repugnem accipi posse pro *petit ut permittatur.* Sed constructio tota vitiosa est, idque voluit Lipsius, qui alioqui et ipse sensum loci satis perspexit: neque narratio perfecta est. Itaque saltem *consultante* legendum, vel *consultantibus*, quod prope magis placet: et tum *permisit* erit permittendum censuit: quamquam id ipsum aptius foret, si de damnatione Asiatici consultatio esset. Cui hoc non placet, poterit cum Acidalio, commemorat *vetustatem amic.* qui tamen ultima etiam sic ordinat: *secuta sunt Claudii verba in eandem clementiam; et liberum ei mortis arbitrium permisit.* ex quo nova difficultas oritur. Neque enim apparet, quid Vitellius voluerit, et quomodo absoluteionem impediens, quod sane nec lacrimis nec meritorum commemoratione fieri potuit. Nec ei rei conveniunt sequentia, quæ arguunt, duriora consilia fuisse. Quorsum enim Cæsari opus de clementia dicere, si de absoluteione actum erat? An, quia ante dictum, cominotum Cæsarem fuisse, putarunt librarii, *condemnationem* esse alienam, et e *condemnatione* vel *damnatione* fecere *absoluteionem*? Sin hoc durius est, possis conjicere *accusatione.* ERN. Sall. Catil. 51. *Leges... exsilium permitti jubent.* Ne quem rã absoluteione offendat, Dio hac occasione utitur verbo ἀπολύειν l. c.

In eandem cl.] Sic 6, 49. *alia in eundem dolorem mæsta et miseranda ferret.* ERN.

Hortantibus dehinc quibusdam] Excidit vocula, puto: scribendumque *quibusdam ad in ediam.* si non imposuit olium mihi Orbilius meus. LIPS. Veteres dixere et *hortari aliquem* et *hortari ad aliquid* et *hortari uliquid.* Dedimus auctoritates ex Attlo, Ovidio, Justino vel Trogo, Seneca, Statio ad duos horum, postremum dominatos. (ad Senec. ep. 121. Diatrib. in Stat. c. 35.) Accedat Gellius 13, 23. *Hæc mera veritas Tusculani hominis...*

plus hercle promovet ad exhortandam parsimoniam sustinendumque inopiam, quam Græcæ præstigiæ. Accedat, ut etiam defendatur, Vegetius 1, 28. sic describens: *De adhortatione rei militaris Romanæque virtutis.* Lenima ridiculum, inquit P. Scriverius. adhortatur auctor ad rem militarem Romanamque virtutem; non virtus aut militia ipsa loquitur. quare scribe, *ad rem militarem Romanamque virtutem.* At, o bone, qui adhortatur ad rem militarem Romanamque virtutem, is juxta commode, et exquisitis etiam, dicitur *adhortari rem militarem Romanamque virtutem*, aut facere vel scribere *hortationem rei militaris et Romanæ virtutis.* Quid ipso de Cicerone dicam? ad Att. 7, 14. *Paucem quidem hortari non desino.* Sic certe lectum olim: et sic in MS. est Helmstadiensi. Quare vellem, quibus MSS. plurium copia fuit, non tam negligentes transiisse hunc locum, et verbo attigisse, qua fiducia subjecerint: *Equidem ad paucem hortari non desino.* Nam et sic ad Att. 6, 2. *partes istius officii sunt pueri Ciceronis, sive jam adolescentis; quod quidem illum soleo hortari.* Et ad Q. fratrem 1, 1. *Sed quid ego te hæc hortor, quæ tu facere potes tua sponte?* GRON.

Lenem exitum] *Levem* ed. princ. Pateol. Riv. Aldi: vitio, ut opinor, operarum, in prima quidem. ERN. Bud. *lenem.*

Et usurpatis] Copulam Pichena restituit et vet. libris.

C. Cæs.] Bud. *G. Cæs.* more Græco. Sic ubivis.

Periturum] Int. *fuisse*, cujus sane hic durior ellipsis est. ERN.

Quam quod fraude muliebri, et impudico Vitellii ore caderet] Gruterus rotundiorum longe fore putat orationem, si recis *quod* et *caderet*, scriberemus; *quam fraude muliebri, et impudico Vitellii ore.* De particula subseribo: et vitium est, quale apud Livium 28, 43. curavimus: Verbum facile tolero. GRON. Sed *quod* etiam ferri potest, et loco Justini 19, 3. defenditur a Jac. Gron. qui tamen hinc

caderet, venas exsolvit: viso tamen ante rogo, jussoque A. U. transferrī partem in aliam, ne opacitas arborum vapore ignis 800. minueretur. tantum illi securitatis novissimæ fuit. Vocan- A. C. tur post hæc Patres, pergitque Sullius addere reos Equites 47.

non similis est: nam ibi præcedit *ferre*, post quod necessario requiritur *quam quod*. ERN.

Impudico Vitellii ore] Quiane inter Ligures Vitellius? an quia, ut Suetonius ait Vit. 1. *amore libertinæ perin- famis: etiam sulvis ejus melle com- mistis, cottidie ac palam arterias et fauces pro remedio fovebat*. LIPS.

Securitatis nov.] Vacuitatis a timore, constantiæ, tranquillitatisque. MS. Guelf. Edd. pr. Alciati, J. F. Gron. *novissime*. Melius *novissima* puto, respicique ad Virgillii 6, 231. 11, 825. *mandata et verba novissima*. ERN.

Pergitque Sullius addere reos] Neque corrigendum est *agere*, cum Ur- sino, neque hoc magis ex antiquo auctore sumptum, quam ex quotidiana Romani oris consuetudine, nobis ex- at certis auctorum locis observanda, qua *addere* est augere, vel alios aliis addere. Infra c. 13. *Ac novas literarum formas addidit*, id est, invenit et prioribus addidit. 1, 54. *Idem annus novas caerimonias accepit, addito Soda- lium Augustalium sacerdotio*. i. insti- tuto et addito iis, quæ antiquitus habe- bantur. Tale Plinii 29, 7. *Addidere vivendi pretia delicæ*. Quod etiam non cepere, ut ibi docemus. Sic igitur *addere reos* est alios corripere et Pop- pææ atque Asiaticæ addere. GRON.

Equites Romanos illustres] Qui sunt Equites illustres? Neque enim teme- rarium est certe, quod totiens is titulus repetitus. Ut 4, 58. *Eques Romanus ex illustribus Curtius Atticus*. 6, 18. *Pater quoque illustris Eques Romanus ac frater Prætorius*. 15, 28. *Die pacta Tiberius Alexander, illustris Eques Romanus, minister bello datus*. Mox c. 35. *Eadem constantia et illustres Equites Rom. cupidos maturæ necis fecit*. Suspicio ego sic dictos, qui non quidem Senatores, sed et cen- sum habebant et spem Senatoriæ dignitatis: immo etiam ordinis ejus in- signe, id est latum clavum. Colligo, quod Tacitus Equites illustres cum Senatoribus conjungit pari gradu. 2, 59. *Acerrime increpuit, quod contra instituta Augusti . . . Alexandriam introisset. Nam Augustus inter alia dominationis arcana, vetitis, nisi per-*

missu, ingredi Senatoribus aut Equi- tibus Rom. illustribus, seposuit Ægyptum. Et clare 16, 17. *Mella et Crispinus Equites Romani, dignitate Senatoria*. Hæreo, an ad hanc rem Dionis verba accommodem 59, 9. *Τὸ σι τίλους τοῦ τῶν ἰσπῆτων ὀλιγαρχούντος, τοὺς πρώτους ἔξ ἀπάσης καὶ τῆς ἔξω ἀρχῆς τοῖς τι συγγίνῃσι καὶ ταῖς κηρουσίαισι μεταστειψάμῃνοις κατιλιζάτο, καὶ τισιν αὐτῶν καὶ τῇ ἰσθῆτι τῇ βουλευτικῇ, καὶ πρὶν ἀρχαί τινα ἀρχῆν, δι' ἧς ἐς τὴν γερουσίαν ἐισερχό- μεθα, χρῆσθαι τι ἐπὶ τῇ τῆς βουλῆς ἰλιπίδι ἔδωκε*. Πρώτους γὰρ μόνους, ὡς ἰοικί, πρὸς τοῖς ἐκ τοῦ βουλευτικῆ φύλου γεννημένοις τοῦτο ποιεῖν ἔξην. Hæreo, inquam, an ea faciatis istuc. apta quidem, sed a Caio id statutum Dio ait: illustrium autem titulus ante eum. Refero ergo potius ad Augustum, (etsi de veste negare non possumus, quin sit a Caio) qui a. 742. legem tulit, ut ex Equitibus, qui non minus decies sestertio possiderent, eligerentur a magistratibus, e quibus Tribunus Senatoresque fierent: qui gesto Tribunatu aut retinerent Senatorium ordinem, si vellent, aut iterum redirent ad Equestrem. Verba sunt Dionis 54, 30. *τὴν δὲ δημοκρατίαν ὀλίγων σφῶδα . . . αἰτούντων, ἰερομθητῶν, ἐκ τῶν ἰσπῆτων, τῶν μὴ ἑλαττον πίντι καὶ ἰ- κοσι μυριάδας κερτημένων, προβάλλεισθαι τοὺς ἐν ταῖς ἀρχαῖς ἕνα ἕκαστοι, κἄν τού- των τὸ πλῆθος τοὺς ἰδιότας αἰείσθαι. ἐὶ μὲν καὶ βουλευτῶν μετὰ τοῦτο ἰδίλων, ἐὶ δὲ μὴ, ἐς τὴν ἰσπῆδα αἰδῆς ἰστανίαν ἔξῆσαι*.

Qui ergo in hoc seminario Senatus Equites, dicti illustres. Reperio et in- signes, ut c. 5. *Samius insignis Eques Romanus*. iterumque c. 22. *Cn. Novius insignis Eques Rom.* Item splen- didos, ut Plinius Ep. 6, 15. *Passienus Paullus splendidus Eques Rom.* et ep. 25. *Scribis, Robustum splendidum Equitem Rom.* Et Cicero ipse non semel in Verrem, ut 2, 71. Sed hi duo tituli infra illum non dubie: et a fama ducti opibusque. Alii ab istis illustres sunt: qui in codice Justin. 1. 1. t. 29. et Cassiodoro in Epp. passim et Var. 6, 11. LIPS. Equites il- lustres jam liberæ Reip. temporibus occurrunt apud Ciceronem Verr. 3, 24. Sed ibi opponuntur obscuris, ut inspicienti locum patebit, et sic dicuntur etiam ap. Livium 30, 18. ubi vide

A. U. Romanos inlustres, quibus Petra cognomentum. at caussa necis, quod donum suam Valerii et Poppææ congressibus præbuisent. Verum nocturnæ quietis species alteri objecta, tamquam vidisset Claudium spicea corona evinctum, spicis retro conversis: eaque imagine gravitatem annonæ dixisset. Quidam

Dukerum. Sub Imperatoribus autem dicti, qui censum Senatorium haberent, et lato clavo, permissu Imperatoris, uterentur, idque institutum ab Augusto, dictique etiam *Equites latit-clavii*. Vide in pr. Ryckium ad Ann. 2, 59; qui tamen Livii Equites illustres male huc trahit cum Pichena. ERN.

[*Quibus Petra cognomentum*] A quibus ala Petrina, opinor, nominata II. 4, 49. itemque in Notitia imperii c. 89. LIPS. Ibi *Petriana* vocatur.

[*At caussa necis ex eo*] Flor. cod. ac. Non sane satis aptum h. l. *at*, quod deleri, aut pro *eo* et legi volebat *Acidalius*: nec magis *ac* placet. Fortasse Tacitus scripsit: *quibus P. cognomentum*, vel *cognomen* (ut habet ed. pr.) *erat. caussa etc.* Terminatio verbi *cognomen* potuit absorbere primam syllabam *ro* *erat*. Neque semper verbum substantivum omittit Tacitus. Ann. 5, 1. *quorum utrique cognomentum Geminus erat*. Deinde delevi *ex eo*, quod non est in Guelf. ed. Puteolani, Beroaldi, Alciati, Rhenani, Aldi etc. nec satis dignum Tacito. ERN. Bud. habet.

[*Mnesteris et Poppææ congressibus*] Veterum editionum lectio, *Valerii et Poppææ*, apta sane ad historiam, quia Valerio Asiatico objectum adulterium Poppææ: et forte Equitibus istis, quod interpretes et administri. Libri tamen scripti *Nesteris*, aut *Nestoris*. Ex quo Rhen. *M. Nestoris*, nec recte. Germanum illi Pantomimo nomen *Mnester*; vel lapidis fide, qui in ædibus Crepanicorum Romæ (ap. Grut. p. 615.) TI. IVLIO. AVG. L. MNESTERI. Nescio ergo, an Poppææ etiam adulterium objectum dilecti hujus nimi: in quo et Messallina deperit. Ceterum hæc Poppæa illa est, quæ, cunctas ætatis suæ feminas pulchritudine supergressa, gloriam reliquit filix, quæ seortum sive uxor Neroni. Quam genuit ex priore marito, T. Ollio. LIPS. Rhenanum secutus est, ut solet, Aldus. Ego veterem lectionem, quæ etiam Ryckio placebat, restitui: estque in Guelf. De Valerii et Poppææ adulterio quæstio erat, non Mnesteris. Is nec accusatus, nec damnatus tum erat; quod necessarium foret, si hic

nomen ejus locum haberet. ERN. Bud. *mnesteris* habet, vel in *nesteris*, non *nestoris*, ut Rhen. refert. In marg. recentior manus *Valerii*.

[*Spicea corona evinctum*] Quæ Cerebris propria, et Sacerdotum item Arvalium, ut Plinius notat 18, 2. Corona ea, alias non infelix, omen triste habuit, quod spicis esset retro conversis: sicut quod ante pugnam in Philippis, corona inversa Cassio imposita. LIPS. Cf. Plut. in Bruto c. 56. p. 1002.

[*Gravitatem annonæ dixisset*] Frustra prædixisset, vel significari dixisset Rhenanus, et prædixisse Hein. ius. Nam et *dicere* ponitur pro *prædicere*, ut Heinsius ipse docet ad Virgil. Ecl. 1, 17. et locis ibi citatis. Huc referebat etiam Burmannus locum Virg. Æn. 7, 370. *Sic dicere Divos*. ubi tamen hoc sensu dici non puto. Porro illud quoque non probandum, quod pro *gravitatem* Ursinus et Muretus voluit legi *caritatem*, quomodo etiam huic locum laudat Burm. l. c. Nam *gravitas annonæ* est etiam 6, 13. Nempe, *gravitas* dicitur de omnibus, quæ male affecta sunt, non bene se habent: unde *gravitas corporum* ap. Cicer. Tusc. 3, 1. Adde Acad. 2, (4) 17. quod bene contra Bentleium, *pravitatis* corrigentem, defendit Schulterus *in maxagionis* in Comm. ad Prov. Salom. c. 25. extr. Id. de Fin. 4, 12. *gravitate membrorum et cruciatu dolorum siquis quem levet*. V. Davies. ERN.

[*Quidam pampineam coronam*] Consentit cum interpretatione hujus somnii Artemidorus 1, 79. ubi observat, coronam e vite præter Dionysiacos artifices mortem ac vinela significare, propter pampinos implicatos et inflexos. Similia crimina valuisse apud Constantium, non inscite Ammianus narrat 15, 3. *Mercurius solemniorem appellatus comes . . . si per quietem quisquam vidisset aliquid amico narrasset, id venentis artibus coloratum in pennis, patulis Imperatoris auribus infundebat. et ob hoc homo, tamquam inexplicabili obnoxius culpa, gravi mole criminis putsabatur. Hæc auzente vulgatis fama, tantum aberat, ut proderet quisquam visa nocturna, ut ægre homines dormisse sese presentibus laterentur externis; marebantque docti*

pampineam coronam albertibus foliis visam, atque ita interpre-^{A. U.}
 tatum, tradidere, vergente autumno mortem Principis ostendi.^{800.}
 Illud haud ambigitur, qualicumque insomnio ipsi fratrique^{A. C.}
 perniciem adlatam. Sestertium quindecies, et insignia^{47.}
 Præturæ Crispino decreta. Adjecit Vitellius sestertium
 decies Sosibio; quod Britannicum præceptis, Claudium con-
 siliis, juvaret. Rogatus sententiam et Scipio: cum idem, in-
 quit, de admissis Poppææ sentiam, quod omnes, putate, me idem
 dicere, quod omnes: eleganti temperamento inter conjuga-
 lem amorem, et Senatoriam necessitatem. Continuis inde 5
 et sævus accusandis reis Sullius, multique audaciæ ejus
 æmuli. nam cuncta legum et Magistratum munia in se
 trahens Princeps materiam prædandi patefecerat. nec quid-
 quam publicæ mercis tam venale fuit, quam advocatorum
 perfidia: adeo, ut Samius, insignis Eques Romanus, qua-
 dringentis nummorum millibus Sullio datis, et cognita
 prævaricatione, ferro in domo ejus incubuerit. Igitur, in-
 cipiente C. Silio, Consule designato, cujus de potentia et
 exitio in tempore memorabo, consurgunt Patres, legemque

quidam, quod apud Atlantæos nati non
 essent, ubi memorantur somnia non
 videri. Lips. In h. l. lege somniorum
 ap. c. et p. p. inexpiabili.

Vergente autumno] Farnes. vertente.
 Lips. Illud melius. Ceterum verbum
 ostendi eleganter de prædictionibus et
 significationibus futuri. Mox Guelf.
 ambigebatur. ERN. Bud. vergente.

Sentiam] Si hæc scriptura Taciti,
 in qua nemo hæreat: unde monstra
 lectionum, quæ sunt in MSS. Floren-
 tinis assensentiam: ex quo in ed.
 pr. assensentiam expressum. Alii
 duo codd. Medic. assentiam. MS. Guelf.
 Sententiam. sentiam ed. Puteol. Riv.
 ERN. Bud. assentiam. Bip. forsân
 uxoris sentiam.

Eleganti temperamento] Etenim
 hæc duplicem sensum habent. alterum
 dignum amore conjugali: nemo credit
 vera esse, quæ Poppææ objecta sunt,
 nemo probat factum, nec ego: alterum
 periculo vitando aptum: credo, quæ ob-
 jecta sunt, et eadem, quæ ceteri Senato-
 res, decerno. Elegantia autem est in eo,
 quod figura est in his verbis, ut Suetonius
 vocare solet, etque prudenter
 adhibita; in quo ipso est elegantia.
 tirones videant Clavem Cicer. in h. v.
 Rivius, deceptus vitiosa interpunctio-
 ne, idem dicere: quod omnes etc. addi-
 dit de suo interpretati sunt. Omnino
 pessime in hac editione textus inter-
 punctus est: sed fere ut in Puteolani
 editione. ERN.

Magistratum munia] Farnes. nec

refert pro munia. Deleo vero utrum-
 que, ut glossena: scriboque, cuncta
 legum et magistratum in se trahens.
 Lips. Male. Supra 1, 2. de Augusto:
 munia Senatus, mag. legum in se tra-
 here. ERN.

Incubuerit] Ed. pr. succubuerit.
 et mox potentia exitio. Sed vulg. est
 jam ap. Puteolanum. ERN. Bud. in-
 cubuerit.

Memorabo] Vide c. 12. et 35.

Legemque Cinciam fugitant] Certa
 ea scriptura ex libris et historia. Le-
 gem de donis et numeribus (munera-
 lem apte Plautus dixit ap. Festum)
 tulit M. Cincius trib. pl. a. u. 549.
 Retulit iterum Augustus evanescentem
 vetustate, et firmavit novo consulto
 Senatus. Dio 54, 18. Καὶ τοὺς πρό-
 ζας ἀποδοῦ συναγορεύειν, ἢ τετραπλάσιον,
 ὅσον ἐν δόξῳ, ἰκτίων ἰκτίων. Noto
 eo, nequis miretur, cum plebiscitum
 fuerit, vocari Senatusconsultum a Ta-
 cito 13, 42. Ejus opprimendi gratia
 repetitum credebatur SC. pænæque
 Cinciae legis adversus eos, qui pretio
 causas oravissent. Et Plinio ep. 5,
 21. Causa dilationis Nepos Prator,
 qui legi de muneribus præposuerat
 breve edictum, admonerat accusatores,
 admonerat reos, exsecuturum se, quæ
 SC. continerentur. Suberat edicto
 SC. hoc omnes, qui quid negotii habe-
 rent, jurare, priusquam agerent, jube-
 bantur, nihil se ob advocacionem cui-
 quam dedisse, promississe, cavisse. His
 enim verbis et mille praterca et vanire

A. U. Cinciam flagitant: qua cavetur antiquitus, *ne quis, ob causam orandam, pecuniam donumve accipiat.* Deinde, obstrepentibus his, quibus ea contumelia parabatur, discors Sui-
 800.
 A. C.
 47.

6 Silius acriter incubuit, *veterum oratorum exempla referens, qui famam in posteros, præmia eloquentiæ cogitavissent pulcherrimu. alioquin et bonarum artium principem sordidis ministeriis fidari. ne fidem quidem integram manere, ubi magnitudo quaestuum spectetur. quod si in nullius mercedem negotia tueantur, pauciora fore: nunc inimicitias, accusationes, odia et injurias foveri, ut, quomodo vis morborum pretia medentibus, sic fori tubas pecuniam advocatis ferat. meminissent C. Asinii et Mes-*

advocationes, et emi, vetabantur. Sed id, SC. credo fuisse a Trajano. Cetera super hac lege vide apud Manutium de legg. 18. cujus serinia non compilo. Legem Titium quisquis hic reposuit (ea enim scriptura in vulgatis) Rhemniæ pœna dignus ipse. Livs. Cincia ed. princeps. Sed Guelf. edd. Puteol. Beroaldi, Alciati, Rhen. Aldi etc. Titia. male. Notus est Fr. Brummeri de h. l. commentarius. Adde Schulting. Jurispr. Just. p. 561. ed. Lips. ERN. Bud. Titium. V. et Augustin. de Legg.

Discors Suius] Hæc verba non significant, hæc in caussa Silio aliud, aliud Suius visum, ita ut nihil expriment, nisi quod ex sequentibus satis noscitur, et jure prætereantur interpreti; sed voluit, nobiles publicasque, inter Silium et Suium fuisse simultates, quod dedita opera interjecit Tacitus, ut intelligeremus, actionem eam, etsi foret in commune utilis, non tamen tam amore egregii publici, quam odio et cupidine inimicium ulciscendi, a Silio inceptam esse. GRON.

Fidari] Ovid. Am. 1, 10, 39. *Turpe, reos emta miseris defendere lingua.*

Ne fidem quidem integram manere] Quam Rhenani lectionem, e Budensi proditam, *nec fidem integ.* neque ex Vaticanis Vertranius et Lipsius, neque ex Florentinis Pichena sollicitarint, vero simile est, eos codices istam adfirmasse. Illa autem non infimæ notæ editio, non magis quam Frobeniana a. 1519. quam Aldina 1534, et omnes, quæ præcesserunt Rhenani recensione, habent et hanc et alias audaciæ primitus edentium notas: quos eadem, opinor, efficaciæ objecta inanis species a veteri scriptura discedere compulit. *Nec fidem* est quod alii exprimerent, *sed nec fidem, vel, nec vero fidem.* GRON. Aldina ed. non præcessit Rhenani recensione, sed anno post se-

cuta est, eamque plerumque sequitur. Hic tamen ab ea recedit et habet *ne quidem.* et hoc habent MSS. laudati Ryekio (in his Flor.) item Guelf. et ed. princeps, Puteol. Itaque recte defendunt Ryekiuss et Jac. Gron. ERN. Male cepere critici verba Rhenani. Is enim recte refert, in Bud. legi, *ne fidem int.* (omisso quidem), unde ipse fecerit: *nec fid. int.*

In nullius m.] Acid. *nullius in m.* *Negotia tuantur]* Facile credo, esse hic aliquid seabri. Lipsianæ ad marginem ostendunt in MSS. esse *negotiantur.* Forte. *Quod si in nullius mercedem negotia eant, pauciora fore.* Sic 3, 50. *qui neque servatus in periculum Reipublicæ, neque interfectus in exemplum ibit.* 14, 61. *Itur in principis laudes.* GRON. *Tuantur* a barbarica etate et manu esse Jac. Gronovius judicat, qui e cod. Med. *quod si in nullius mercedem negotia sint,* legi vult: quod et recepit Broterius. Ea si est Taciti manus, scire velim, quomodo inde *tuantur* factum: quod non erit barbarum, si intelligas *oratores* vel *advocatis.* Si nec sic placet, lege *curentur.* *Curare et tutare* confunduntur in MSS. V. Curtius ad Salust. Jug. 14, 19. idque est verbum proprium. ERN. Bud. *negotiantur.* Heins. volebat: *quod si sine ullius mercede neg. tuantur vel sustineantur.* Bip. *vertantur.*

Pauciora fore] In marg. cod. Bud. alii *potiora.*

Meminissent C. Asinii] Omisi verba, quæ non repperi in libris scriptis, aliunde inculcata. LIPS. Nempè *T. Galbæ*, quod est in vet. In MS. Flor. est *gali Asinii Messalæ:* ex quo J. Gron. fecit *Galli, Asinii, Messallæ,* itaque edidit. Adjuvat ed. pr. in qua est *Gavinii Assinii M.* Nam ut potest esse factum ex *ll,* ut contra in eadem 13, 14. *pro demouet est demolliet,* et *ni*

salla ac recentiorum, Arruntii et Æsernini. ad summa provectoros A. U. incorrupta vita et facundia. Talia dicente Consule designato, ^{200.} consentientibus aliis, parabatur sententia, qua *lege repetundarum tenerentur; cum Suilius, et Cossutianus, et ceteri, qui non iudicium (quippe in manifestos) sed pœnam statui videbant, circumstant Cæsarem, ante acta deprecantes.* Et, postquam adnuī, agere incipiunt: *Quem illum tanta 7 superbia esse, ut æternitatem famæ spe præsumat? usui et rebus subsidium preparari, ne quis inopia advocatorum, potentioribus obnoxius sit. neque tamen eloquentium gratuito contingere: omitti curas familiaris, ut quis se alienis negotiis intendat.*

adhæsisse e sequente nomine, ut supra in *ludibria pericularia.* Contra dici potest primum illud *gali* factum videri e *Gaii*: deinde vel maxime hoc, quod c. 7. in responsione ad hanc sententiam *Asinius* et *Messalla* commemorantur soli, nec credibile, eum, qui primo loco propositus esset, omissum fuisse in refellendo, eum etiam cetera nomina recentiorum accurate repetantur. Itaque retinui lectionem a Lipsio inductam. Corruptelæ locum illud dedisse potest, quod librarii putarent, nomen, non prænomen, hic esse debere, quod *Messalla* sine prænominem poneretur: eum etiam recentiores critici hoc non semper concœxerint, ut nota proxima, et infra in *Hist. libris* videbimus. ERN. Bud. *Galli, Asinii, Messalæ.*

Messalæ] N. Heinsius volebat *M. Messalæ*: probat Ryckius. Sc. quia in vulgatis erat ante *C. Asinii*: quod tamen non esse consequens, patet vel ex eo, quod sæpe in Consulibus eden-dis alterum sine, alterum eum prænominem, ponit, v. c. 6, 1. ERN.

Ad summa provectorum] Videtur quidem rotundiorē facere periodum *rō provectorum*: et ideo sic ausi corrigere, qui primas editiones curaverunt. Sed neque spernendum est, quod constare membranis clamat mihi silentium eorum, quibus harum copia fuit. Livium innotuit dixisset: *Quos ad summa provectoros.* Id pronomen omissum brevitatem Taciti haudquam dedecet. GRON. Adde ad Plin. 35, 4. Ed. princeps plane habet *prævectoros*, haud dubie vitio operarum *pro provectoros*. Hoc eum et cod. Bud. Flor. et alii ap. Ryckium habeant, et ipse secutus sum. *Provectorum* est in ed. Puteol. et seqq. plerisque. Et sic est etiam in Guelf. ERN.

Consentientibus] MS. ap. J. Gron. *consentibus*. Absolute *consensere* etiam

est 13, 26. *nec decerant, qui censerent*; sc. quod alii dixissent. Consentit Guelf. ERN.

Et, postquam annuit tacens] *Veteres, tacere.* Lego, *postquam annuit, agere incipiunt.* LIPS. Sic cod. Reg. ap. Ryckium. Cod. Agric. *dicere.* Flor. *postquam annuit, tacere incipiunt*, quod est in ed. pr. Inde Freinsh. corrigi *jacere*, quod placet Ryckio. male. Sequitur enim iusta oratio, de qua *jacere* non dicitur. Sed nec melius Jac. Gronovii *facere*, intellectu *gratiam*, cuius ellipseos exempla desidero. Puteolanus autem ex eo fecit *tacens*, quod Beroaldus, Alciatus, Rhenanus, Aldus ceterique secuti sunt. est tamen in Guelf. Ego *agere* probo et recepi. Melius enim puto lectionem MS. sequi, quam conjecturam Puteolani. Ei lectioni favet etiam interpunctio cod. Flor. et cod. Agr. cuius lectio est glossa *non agere*. Corruptela est nata e duplicatione finalis in *annuit*, quod genus frequens est in codd. ERN. In Flor. cod. alia manus, sed antiqua, superne adposuit *agere*. Bud. habet *tacere*. ex quo r. m. fecit *tacens*. Boxh. volebat *placere*. Hillerus Racem. 34. *aspere*, ut ap. Cic. de Orat. 1, 53.

Quem illum tanta superbia esse] Sic MSS. et ed. pr. At Guelf. Puteolanus *illum*, vitiose: quis enim ita loquitur? et id tamen Beroaldus, Alciatus, Rhen. Aldus alique secuti sunt. 12, 36. *avebant scire, quis ille tot per annos opes nostras sprevisset.* ERN. Bud. *illum*.

Usui et rebus subsidium preparari] Scil. eloquentia comparanda. Eloquentiam comparari hoc consilio, ut prosit amicis, Reip. Ed. pr. *preparare*. Mox Guelf. *potentibus*. ERN. Bud. *preparare . . . potentibus*.

Ut quis se a. n. intendat] Id se abundare iudicabat Heins. item Acid. qui legi volebat *impendat* sc. Sed bene res habet, dicimus *intendere animum*,

A. U. multos militia, quosdam exercendo agros tolerare vitam. nihil a
 800. quoquam expeti, nisi cujus fructus ante praxiderit. Facile Asi-
 A. C. nium et Messallam, inter Antonium et Augustum bellorum præ-
 47. miis refertos, aut ditium familiarum heredes Aseruinos et Ar-
 runtios, magnum animum induisse: prompta sibi exempla,
 quantis mercedibus P. Clodius, aut C. Curio, concionari soliti
 sint. se, modicos Senatores, quietu Rep. nulla, nisi pacis, emo-
 lumenta petere. Cogitaret plebem, quæ toga entesceret. subla-
 tis studiorum pretiis, etiam studii peritura. Ut minus decora

quidni et se? Imo id verbum ubi absolute ponitur, talis accusativus subauditur.

Multos militia] Ad eam sententiam Sallustius: *Humillinus quisque in arvis, aut militia, nullus honeste rei agens, satis sibi, satisque patriæ erat:* ut vere emendavit nobilissimus noster Dousa. Lips.

Exercendo agros] Poeticum est, e Virgilio sumuntur *Æn.* 7, 798. Dixit tamen etiam Columella 8, 1. *exercere rus.* Noster iterum *Germ.* 29. et alii, ut plura alia, a poetis dicta. ERN.

Nisi, cujus fructus ante praxiderit] Sic ed. pr. Post inductum a Puteolano *providetur:* quod in *providet* rursus mutavit e cod. Bud. Rhenanus. Pichena e cod. Flor. *praxiderit* scripsit, quod est etiam in Guelf. id Ryekiuss secutus est et J. F. Gron. Sed. J. Gronovius docet, in cod. Flor. esse *providet*. ERN. Et in cod. Agric. Plinius tamen mihi hic videtur *praxiderit.* Sic et Bip.

Refertos] Bud. *refectos.*

Qui a Republica] Quidam scripti, *qui et a:* ex quo Pichena, *quieta Rep.* et mox deinde, *petere.* Assentior. Lips. At J. Gronovius sic mavult: *Se modicos Senatores: quieta Rep. nulla nisi pacis emolumenta. Petere ut cogitaret.* Etenim omnes ser. et eisd. habent *petent:* quod non est de nihilo. Nec antiquam lectionem arbitror spernendam *qui a Rep. nulla nisi pacis emol. peterent.* MS. Guelf. *qui et a Rep.* ERN. Sic et Bud. et Flor.

Cogitare plebem] Displicent quæ scripsi olim, et induco. Vett. *cogitaret.* Scribo, *cogitare et plebem, qua toga entesceret.* id est, etiam quemvis e plebe occupatum esse, ut emergeret se, et nitidiorē toga uti posset. Sed revera (iterato hunc animi mei sensum) et narrationes et orationes istæ, turbatæ, concisæ. Confer sodes, hunc XI. librum cum uno quovis e primoribus: jurabis, elapsum eum imperitorum manibus, velut e pugna aliqua Cannensi.

Lips. Scripsit omnino Tacitus: *cogitaret plebem, qua toga entesceret.* Nec satis faciunt interpretes. *Togam* utique Freinsh. accipit laxè nimis. Ea enim pacem pacisque artes omnes etsi aliquando possit complecti, tamen hic acrius nihil aliud significat, quam eloquentiam forensē. Ut Livio 22, 26. de C. Ter. Varrone: *togaque ac forum placere, proclamando pro sordidis hominibus caussisque.* Plinius epist. 1, 22. *in toga negotiisque versatur: multos advocacione, plures consilio juvat.* Florus 4, 12. *ut primum togas et sacriora armis jura viderunt.* Reliquis autem sensus: meminisset, magnam partem plebeios ac de plebe esse, qui entescerent atque in lucem se proferrent toga et caussidicina: qui non possent tam magnum induere animum, et operam illam gratuitam præstare, nisi esurire domi et fame perire velint, dum alios beatos faciunt. Nam, quod dicere Tacitum faciunt, plebi non esse aliam viam ad dignitates, falsum est, ut norunt rerum Romanarum periti. Pejus et ridicule, qui proprie accipit, quasi vellet Tacitus, ut plebs cogiter, quomodo niteat toga, sic oratorem cogitare quomodo niteat oratio. GRON. Rectissime hæc. Et plane ed. pr. et Puteol. sic habent. Guelf. *cogitaret—qua.* Ceterum *entescere* ætas hæc sic dixit. Plin. Pan. 4. et alibi. ERN. Lipsium sequuntur Heins. et Bip. Mihi potior videtur lectio a Gron. recepta, quæ et Ferrario placet de re vest. 1, 33. Bud. *cogitaret p. qua.*

Ut minus dec.] Hæc interpunctio debetur Freinshemio. Ante male interpungebatur post *decora.* Ceterum in reliquis hæreo: quæ si sine vitio sunt, frustra est, sine idonea causa, qua moveri debeat ad decernendum secundum ea. Sed ita frustra non dicitur. Arbitror, Tacitum dedisse, *ut m. decora hæc, ita haud frustra dicta. Princeps cap. p. p. motum,* deletoratus, quod est ab interpolatore, qui vitiosa interpunctioe deceptus, ex-

hæc, ita haud frustra dicta Princeps ratus, capiendis pecuniis posuit modum, usque ad dena sestertia, quem egressi repetundarum tenerentur.

Sub idem tempus Mithridates, quem imperitasse Armeniis, et ad præsentiam Cæsaris vocatum memoravi, monente Claudio, in Regnum remeavit, fisus Pharasmanis opibus. Is Rex Iberis, ideique Mithridatis frater, uuntiabat, *discordare Parthos: summaque Imperii ambigua. minora sine cura haberi.* Nam inter Gotarzi pleraque sæva (qui necem fratri Artabano conjugique ac filio ejus præparaverat, unde metus ejus in ceteros) accivere Bardanen. Ille, ut erat

A. U.
800.
A. C.
47.
S

plendæ sententiæ addidit *ratus*: nisi id factum e motus. ERN.

Usque ad dena sestertia] Eandem summam Nero etiam definit, credo. de quo Suet. 17. *Item, ut litigatores pro patrociniis certam justamque mercedem darent.* Sæpius enim relata hæc lex, cum perumperet improbitas forensis. Eandem summam capere et Trajanus advocatis permisit, sed dumtaxat post negotia peracta. Plinius ep. 5, 21. *Peractis tamen negotiis permittentur pecuniam dumtaxat decem millium dare.* Nam decem millia HS. idem quod dena HS. idem quod centum aurei; ut alibi docebo. Quod honorarium patrono Ulpianus tribuit in singulas causas, l. 1. D. De variis et extr. cognit. LIPS. Vide, ad hunc locum quæ scripsimus Pecuniarum Veteris 2, 5. GRON. Suetonius Neroni tribuere, quod Claudio erat tribuendum, judicat Grævius ad l. cit. Verum Claudius modo terminum constituit, quem egredi nefas esset; Nero contra pro uno quoque genere causarum certam mercedem definiisse videtur. Ita Ernesti ad Suet.

Quem egressi] *Quem*, id est, modum. Sic e Flor. Pichena vett. edd. quæ. ERN. Bud. quæ.

Vectum memoravi] In libris scilicet, quibus descriptæ res Cæii. Dio 60, 8. rem breviter tangit: τὸν Μιθριδάτην τὸν Ἰβήρα, ὃν ὁ Γάιος μεταπειψάμενος ἰδιώτικῃ, οὐκ αὖτις ἀνάληψιν τῆς ἀρχῆς ἀπίστειψεν. Quod hic in Tacito est, *vectum*; manus, *vinctum*. Legerim, *ad præsentiam Cæsaris vectum vinctumque memoravi*. Quamquam Seneca non *vinctum* modo, sed in exsilium missum fuisse significat, de Tranquill. 11. *Ptolemaeum Africa Regem, Armenia Mithridatem, inter Cæianas custodias vidimus. Alter in exsilium missus est, (Mithridates scilicet:) alter, ut meliore*

fide mitteretur, optabat. LIPS. Restitui *vinctum*, quod MSS. quidam et ed. pr. habent, et hic desiderari etiam Lipsius vidit. Quæ forma loquendi *ad præsentiam alicujus vehi*? Omnino nescio, quid sit *ad præsentiam*, quod cum *vectum* jam est in ed. Puteol. reperique et in Guelf. Ab ed. pr. abest. Tacitum quidem sic scripsisse non credo. ERN. Bud. *vinctum* et in marg. al. *vectum*. Bene Bip. *vocatum*, quo redditur Dionis μεταπειψάμενος. *Vinctum* admitti posset, si adderetur *adductum, vectum* vel simile quid.

Præparaverat] Nihil certius mihi, quam Tacitum scripsisse *properaverat*, quod et Mureto visum. Ut libro 2, 31. *petiturum se vitam quamvis nocenti, nisi voluntariam mortem properavisset.* l. 1. Cod. de his qui par. *Si quis parentis aut filii aut omnino adfectionis ejus, quæ nuncupatione paricidii continetur, futa properaverit.* Virgilius 9, 400. *an sese medios moriturus in hostes Inferat, et pulcrum propelet per vulnera mortem.* Vulgatum vix Latinum est, neque elegantius *paraverit*. GRON. Sic noster etiam alibi loquitur. 13, 17. sed tamen vulgatum non adeo absurdum aut contra analogiam dictum puto. *Præparare alicui necem* est moliri, per venena, ut *profectionem præparare* apud Sueton. Tib. 38. pro moliri. Quod si tamen vi aperta sustulit, *properare* necessarium est. Verum ab initio hujus parentheses legendum puto *quippe necem*. Syllabæ ne absorpsit ultimam τὸν *quippe*. Semper Tacitus in tali parenthesis hac particula utitur: ut ante c. 6. Acidalius etiam *ejus* post *metus* deleri vult. Recte. Noster alibi: *unde metus in omnes*. Exemplum Jac. Gronovii alienum est. EUS. Bud. *præparaverat*. *Accin. Bardanen*] Paulo aliter Jos. Ant. 20, 2.

A. U. magnis ausis promptus, biduo tria millia stadiorum invadit, 800.
 A. C. ignarumque et exterritum Gotarzen proturbat: neque cunctatur, quin proximas Præfecturas corripiat, solis Seleucensibus dominationem ejus abnuentibus. In quos, ut patris sui quoque defectores, ira magis, quam ex usu præsentis, accensus, implicatur obsidione urbis validæ, et munimentis objecti amnis, muroque, et com meatibus firmatæ. Interim Gotarzes, Daharum Hyrcanorumque opibus auctus, bellum renovat: coactusque Bardanes omittere Seleuciam, 9
 Bactrianos apud campos castra contulit. Tunc, distractis Orientis viribus, et, quonam inclinarent, incertis, casus Mithridati datus est occupandi Armeniam, vi militis Romani ad excidenda castellorum ardua, simul Ibero exercitu campos persultante. Nec enim resistere Armenii, fuso, qui prælium ausus erat, Demonacte, Præfecto. Paullulum cunctationis adtulit Rex minoris Armeniæ, Cotys, versis illuc quibusdam procerum; dein litteris Cæsaris coercitus, et cuncta in Mithridaten fluxere, atrociorum, quam novo regno conduceret. At Parthi Imperatores, cum pugnam pararent, fædus repente iciunt, cognitis popularium insidiis, quas Gotarzes fratri patefecerat, congressisque primo cunctantur, deinde complexi dextras, apud altaria

Biduo] Deest in Bud.

Tria millia] Est ingens cursus in biduo: sed noctes etiam haud dubie assumptæ. Faciunt trecenta septuaginta quinque milliaria Romana. est idem cursus, quem Annibal confecit, a Scipione victus: et vide me, si voles, Centuria Epist. ad Italos, epist. 59. Lips.

Gotarzen proturbat] Sic jam ed. prius. Id deinde mutatum in *perturbat*, quod est in ed. Puteolani. restituit Rhenanus. Consentit Guelf. ERN. Bud. *perturbat*.

Præfecturas] Satrapias, ut Herodotus appellat 1, 192. *Præfecti* satrapæ. ERN.

Viribus] Bud. *copiis*.

Vi militis R.] Int. conversa, aut simile quid, quod latet in *persultante* c. *Συλλήψεις* hujusmodi exemplum jam non unum vidimus. *Campos persultare* e Livio est 34, 20. quam sæpe in agro eorum impune persultavissent. ERN.

Nec enim resistere Armenii] Sic ed. pr. Puteol. et e cod. Bud. Rhenanus, Aldus. Alii *restitere*. ERN.

Dein litteris Cæsaris coercitus] Sic e Flor. Pichena: sic ed. pr. ERN. et Bud.

Fædus repente faciunt] Non ut in

libris hodie, *iaciunt*. Bene etiam Maurus, *iciunt*. Porro an hic *Bardanes* sit, quem in eo tractu, Regem a se visum et conventum Apollonius apud Philostratum dicit 1, 21. nescio. *Ætas* patitur: sed et ibi notatur, *pulsus eum Regno fuisse, et tertium tunc annum iterum regnasse*. Lips. *Iciunt* cod. Agr. quod non spernendum puto. Suet. Claud. 25. *fædus in foro icit*. Vid. ad 12, 62. Ex eo factum *iaciunt* in MSS. et edd. pr. sqq. ERN. Bud. *iaciunt*. *Iciunt* cum Bip. in textum recipio.

Gotarzes fratri patefecerat] Ita reposuit Rhenanus, quod Aldus ceterisque secuti sunt. MSS. ed. pr. ceterisque ante Rhen. *patefecit*. Broterius edidit *fratris f.*, quod, auctore Josepho A. J. 20, 3. frater Gotarzis Artabanns fuit, cujus filius Bardanes. Non ausim imitari: quia filius Artabani interfectus cum patre dicitur e. 2. ita, ut eum unum habuisse videatur; et potuit duos fratres, alterum Artabanum, alterum Bardanem habere. ERN. Bud. *patefecerat*. Muretus volebat *patri*.

Cunctanter] Ed. pr. *cunctantur*. quod mihi longe melius videtur. Dubitant primo, quid agant: deinde confirmati dextras complectuntur. Forma

Deum pepigere, fraudem inimicorum ulcisci, atque ipsi ^{A. U.}
inter se concedere. Potiorque Bardanes visus retinendo ^{800.}
 regno: at Gotarzes, ne quid æmulationis existeret, penitus ^{A. C.}
 in Hyrcaniam abiit. regressoque Bardani deditur Seleucia, ^{47.}
 septimo post defectionem anno; non sine dedecore Partho-
 rum, quos una civitas tamdiu eluserat. Exin validissimas ¹⁰
 Præfecturas invasit. et recipere Armeniam avebat, ni a
 Vibio Marso Syriae Legato, bellum minitante, cohibitus fo-
 ret. Atque interim Gotarzes, pœnitentia concessi Regni,
 et, revocante nobilitate, cui in pace durius servitium est,
 contrahit copias. et huic contra itum ad amnem Erinden:
 in cujus transgressu multum certato, pervicit Bardanes,
 prosperisque præliis medias nationes subegit ad flumen
 Sinden, quod Dahas Ariosque disternat. Ibi modus
 rebus secundis positus. nam Parthi, quamquam victores,
 longinquam militiam adspernabantur. Igitur exstructis mo-

etiam narrandi Tacito convenientior.
 ERN. Recte.

Deinde c. d.] Dein c. d. Bud. contra
 c. 2. pro *erin* habet *exinde*.

*Erin validissimas præfecturas inva-
 sit]* MSS. ed. pr. *invisit*: quod tamen
 in exemplo nostro antiqua manus cor-
 rexerat *invasit*: et sic edidere Beroal-
 dus, Alciatus, Rhenanus etc. Sed
 ante jam Puteolanus. Et ita est in
 Guelf. ERN. Rhen. in Bud. legi ait
invisit. debebat addere, id esse a r. m.

*Et recipere Armeniam *]* Non
 sanus locus; de quo velut in tenebris
 micabo. Libri scripti voce auctiores,
recipere Armeniam habebat. Et re-
 tumne illud? ut sit Græcorum ἔχου,
 ἔσθι τοῦ δόξαται: quomodo Cicero, Ap-
 puleius, Agellius, aliique e Latinis
 interdum. An *habebat*? an *audebat*?
 verbum quidem infarciendum est, ri-
 enti sententiæ sustentandæ. Veneta
 editione, *recipere Armeniam par-
 bat*, expressum invenies. In Vat. opt.
 (siquid hoc ad rem) *habeat*: scribitur.
 littera alia superne adjecta. Quid si
 etiam, *recipere Armeniam ibat*?
 sive *vadebat*. LIPS. Optime Rhenanus
 et Salinerius, qui *recipere* pro
reciperabat volunt. Vide Obs. 2, 14.
 GRON. *Habebat* est etiam in ed. pr.
pæbat in MS. Guelf. Codex Agr.
 adeo addit *in animo*. Mihi dieta a
 Gronovio l. c. nondum satisfaciunt.
 Nam exemplum infinitivi desidero in
 hac structura, sequente *ni*. Taciti
 quidem perpetua est consuetudo, in
 hac forma orationis verbum finitum
 usurpare. Hæc dubitatio dum idoneis
 exemplis tollatur, liceat mihi credere,
 legendum esse *reciperabat*. Verbum

parabat in MSS. tribus reperit Brote-
 rius, ediditque Puteol. et inde Ber.
 quos Broterius secutus est. Ego eos
 imitari non ausus sum, quia in eo ver-
 bo minus est, quam res requirit; ideoque
 interpolatorem redolet. ERN. Bud. a r. m. *recuperare* et in marg.
parabat. Bip. *habebat* h. e. poterat.
 Sed id *habebat* in codd. ortum videtur
 ex *avebat*, ut recte Heinsius. Cui hoc
 non placet, legat *reciperabat*.

A. Vibio] Præpositio est in MSS. ed.
 pr. Omisit Puteolanus, non demum
 Beroaldus, ut vult Jac. Gron. qui re-
 stituit. ERN. Bud. *visi a V.* Sed hoc
 a a r. m.

Forêt] Bud. *esset*. et mox *vocante*.

Amnem Erinden] Ed. pr. *Eriden*.
 Ryckius conjicit: *Charindam*, qui a
 Ptolemæo 6, 2. inter Hyrcaniam et
 Mediam ponitur, memoratus etiam
 Ammiano 23, 6. ERN. Bud. *Erin-*
dem.

Ad flumen Ginden] Vett. *Sinden*.
 Gyndes fluvius nominatur etiam Sene-
 cæ Ira 3, 21. *Cyrus cum Babylonem
 oppugnaturus festinaret ad bellum,
 Gynden late fesus annem vado trans-
 ire tentavit*, et quæ sequuntur: e
 quibus hauris sententiam Tibulliani
 versus 4, 141. —aut *rapidus Cyri de-
 mentia Gyndes*. Ubi male vett. libri,
Cydnus. Nam et Herodoto Gyndes,
 1, 189. LIPS. Ed. Puteol. aliæque
 vett. edd. *Gynden*. At ed. pr. MSS.
 etiam Guelf. *Sinden*: quod restituit
 Broterius; nam *Gyndes* Babylonius
 est alienus, de quo v. Broukh. ad Tib.
 p. 372. ERN. Bud. *Sinden*.

Longinquam militiam] Sic ed. pr.
 quod restituit (ex Bud.) Rhenanus,

A. U. nimentis, quibus opes suas testabatur, nec cuiquam ante Ar-
 200. sacidarum tributa illis de gentibus parta, regreditur; ingens
 A. C. gloria, atque eo ferocior et subjectis intoleratior: qui, dolo
 47. ante composito, incautum, venationique intentum, interfe-
 cere, primam intra juventam, sed claritudine paucos inter
 senum Regum, si perinde amorem inter populares, quam
 metum, apud hostes quævisisset. Nece Bardanis turbatae
 Parthorum res inter ambiguos, quis in Regnum acciperetur.
 multi ad Gotarzen inclinabant; quidam ad Meherdaten,
 prolem Phrahatis, obsidio nobis datum. dein prævaluit Go-
 tarzes. potitusque regiam, per sævitiam ac luxum adegit
 Parthos, mittere ad Principem Romanum occultas preces,
 quis, *permitti Meherdaten patrium ad fastigium*, orabant.

11 Iisdem Consulibus ludi sæculares octingentesimo post
 Romam conditam, quarto et sexagesimo, quam Augustus
 ediderat, spectati sunt. Utriusque Principis rationes præ-
 termitto, satis narratas libris, quibus res Imperatoris Domi-

in ducto inde a Puteolano *quamque*.
 Guelf. *longinquam amicitiam*. ERN.
 In Puteol. non est *quamque*, sed *quan-
 quam*. In Frob. 1519. *quamque*. quod
 Rhen. omisit.

Nec cuiquam—parta] Sic dedit e cod.
 Bud. pro *nec enim cuiquam—parata*
 Rhenanus. Enim etiam ab ed. princ.
 abest. Rhenanum statim secutus est
 Aldus. ERN. Bud. a l. m. habebat
parata. Rhenanus male ad eum pro-
 vocat.

Subjectis intolerantior] Jam dixi-
 mus ad 3, 45. *curis intolerantibus pro
 intolerandis* dixisse Lævium: ut *into-
 lerantior* possit esse minus tolerandus.
 Gron. Mox pro *apud hostes* ed. pr.
 inter. ERN. Grotius volebat *intolera-
 tior*, quod placet. Cf. 12, 11.

Turb. P. res, inter etc.] Muretus
 ita: *turb. P. res. Inter a. q. i. r. ac-
 ciperetur, multi* etc.

Prolem Phrahatis] Non filium, ne
 erres, sed nepotem ex Vonone. Ipse
 Tacitus infra 12, 10. LIPS.

Obsidio n. d.] Ryckius suspicatur,
obsidium dici per appos. pro *obsidem*,
 et ex Agr. eod. citat 51, 1. *temeritate
 obsidii*, ubi in aliis *obsidis*. *Obsidium*
 pro statu obsidis sumi notat Gesnerus
 in thes.

Potitusque regia] Vat. opt. *regiam*.
 Itaque scripsit. LIPS. Sic et Flor. ed.
 pr. *Regia* dedit Puteol. et seqq. sic
 MS. Guelf. ERN. Cod. Agr. *rerum*.

Permitti Meherdaten] Vide Obs. 2,
 13. Gron. i. e. ut potestatem daret
 eundi in patriam et ecessendi regi.
 Adde Gruter. ad Martialem 10, 12.

Drak. ad Liv. 3, 70. ERN. Scil. non-
 nulli legendum suadebant *remitti*,
 quod Grut. inprobat.

Quarto et sexagesimo] Plinius 7,
 49. *Eo minus miror Stephanionem,
 qui primus togatas saltare instituit,
 utrisque secularibus ludis saltasse, et
 D. Augusti, et quos Claudius Consu-
 latu suo quarto fecit; quando sexa-
 ginta tres non amplius interfuere anni*.
 LIPS.

Rationes prætermitto] Quæ tamen
 claræ sunt. Augustus enim prisecam
 institutionem secutus est, et edidit
 quinetos ludos sæculares anno cente-
 simo et nono (decimo debuisset, si pa-
 ruisset artæ legi) exacto. Claudius
 ita rationem instituit, ut centesimo
 quoque anno censuerit celebrandos:
 quasi sæculum rotundo centum anno-
 rum numero definiens. Itaque, insu-
 per habita computatione Augusti et
 priscae, rettulit nunc octingentesimo
 urbis anno, se IV. et L. Vitellio III.
 Coss. Plura si cupis, vade ad Onufrii
 Panvini ea super re libellum: viri
 industrii, diligentis, et cui Romanæ
 memoriæ (curam tantum ferre potu-
 isset aut limam) debent, debebuntque.
 LIPS. Immo Claudius celebravit lu-
 dos sæculares urbis conditæ, sæculum
 centum annis finiens, ut post alii Im-
 peratores fecere, ultimusque Philip-
 pus millesimo ab U. C. anno: sed Au-
 gustus celebravit ludos sæculares e
 præscripto oraculi, quod est ap. Zosi-
 mum 2, 6. qui etiam e. 5. ritus horum
 ludorum narrat, primumque celebrati
 sunt a. U. 353. L. Valerio Potito

tiani composui. nam is quoque edidit ludos sæculares; A. U. iisque intentius adfui Sacerdotio Quindecimvirali præditus, ^{800.} ac tum Prætor. quod non jactantia refero, sed quia conlegio ^{A. C.} Quindecimvirum antiquitus ea cura, et magistratus potissimum exsequebantur officia cærimoniarum. Sedente Claudio, circensibus ludis, cum pueri nobiles equis ludicrum Trojæ inirent, interque eos Britannicus, Imperatore genitus, et L. Domitius, adoptione mox in Imperium et cognomentum Neronis adscitus, favor plebis acrior in Domitium, loco præ sagii acceptus est. vulgabaturque, *adfuisse infantiaæ dracones in modum custodum*; fabulosa et externis miraculis adsimulata. nam ipse, haudquaquam sui detractor, unam omnino *anguem in cubiculo visam*, narrare solitus est. Ve-¹²rum inclinatio populi supererat, ex memoria Germanici, cujus illa reliqua suboles virilis: et matri Agrippinæ miseratio augebatur, ob sævitiam Messallinæ: quæ semper infesta, et tunc commotior, quo minus strueret crimina et accusatores, novo et furori proximo amore detinebatur.

quartum Trib. mil. Cos. pot. ab Augusto a. U. 737. C. Furnio et C. Junio Silano coss. quintum. Quibus rationibus autem Augustus usus sit, non constat. Nam, si initium numerandi duxisset ab a. 353. cecidissent in a. 793. sive a quartis a. U. 605. incidissent in a. 715. in quo ponit Zosimus c. 4. sed falso, et dissentiente Censorino c. 17. qui in a. 737. ponit. Sed hæc disputare non est hujus loci. Videant, qui volunt, Pagium Diss. Hypat. P. 2. c. 10. et qui de ludis sæcular. scripsere. ERN.

Collegio Quindecimvirum] Ideo Horatius in Carm. sæc. 70. *Quindecim Diana preces vivorum Curat.*— Et in numinis Augusti: IMP. CAES. AVG. LVD. SÆC. XV. S. F. id est, *Quindecimviri sacris faciundis*. Quamquam ad eos et aliorum ludorum curam pertinuisse, alibi mihi dictum. LIPS.

Magistratus potissimum] Hoc ad id spectat, quod Prætorem se tunc præmisit: coque, inquit, gnarum hujus rei et pernixtum. LIPS.

Pueri nobiles] Male Spanh. de Pr. NN. diss. 12, 2. ad Britannicum et Neronem hos restringit. Inter eos fuisse clare Tacitus refert.

Ludicrum Trojæ] Cf. Serv. ad Virg. Æl. 5, 545. Suet. Jul. 39. Aug. 43. Dio 43, 23.

L. Dom. adoptione] Huc Vaill. NN. Col. in Ner. trahit numum Babbæ cusum e. epigr. NERO CLAUDIVS CAESAR.

Infantiaæ ejus] Abest a Guelf. *ejus*.

bene. ERN. et a Bud. Bip. conjiciunt: *adf. infanti duos dr.* ingeniose. firmatur per sequens unam.

In modum custodum] Genios enim specie anguium apparere opinio erat, ut multis locis poetarum patet. v. Heins. et Drakenb. ad Silium 2, 585. Gorius ad Donii Inscr. ant. p. 44. ERN.

Miraculis adsimulata] Flor. *adsimulata*: quod recepit Pichenæ. Ego hanc notam potius ætatis in librario puto, qui Tacitum et æquales ejus nunquam *assimilare*, ut sequiorem ætatem, scripsisse arbitror, et de eo ad Statium c. 6. dicere ceperim. GRON. MS. Agr. ed. Putcol. et seqq. *assimulata*. Sed Guelf. ed. pr. *assimilata*. de verbo jam supra dictum. ERN. Bud. *adsimulata*.

Sui detractor] Burm. ad Ov. Met. 5, 246. putat fuisse *detractor*, et pro eo in MSS. datum *detractor*. Verum puto. Sic H. 1, 83. libri quidam *detractio* pro *detractatione*. ERN.

Unam omnino anguem] Paulo aliter Xiphil. 61, 2. qui exuvias dumtaxat serpentis ad caput Neronis pueri inventas ait: idque vates ita interpretatos, magnam potentiam ab homine sene capturum, quia serpentes positus exuviis senecentem exuerent. En vanitatem! LIPS. Adde Sueton. Ner. 6. ERN.

Detinebatur] *Distinebatur* edd. omnes, quas inspexi, præter primam, quæ habet *detinebatur*. Verba illa sæpe in MSS. confundi constat, v. Drakenb. ad Liv 5, 20. atque etiam in

A. U. Nam in C. Silium, juventutis Romanæ pulcherrimum, ita
 800. exarserat, ut Juniam Silanam, nobilem feminam, matrimo-
 A. C. nio ejus exturbaret, vacuoque adultero potiretur. Neque
 47. Silius flagitii aut periculi nescius erat: sed certo, si abnueret,
 exitio, et nonnulla fallendi spe, simul magnis præmiis, op-
 periri futura et præsentibus frui, pro solatio habebat: illa
 non furtim, sed multo comitatu ventitare domum, egressibus
 adhærescere; largiri opes, honores: postremo, velut trans-
 lata jam fortuna, servi, liberti, paratus Principis apud adul-
 13 terum visebantur. At Claudius, matrimonii sui ignarus, et
 munia Censoria usurpans, *theatralem populi lasciviam* severis
 edictis increpuit, *quod in P. Pomponium, Consularem, (is*

editis. Proprie quidem *detinere* est
 retinere, quocum etiam confundi solet,
 ab aliqua re abstrahere. *Distinere* autem
 in diversas partes trahere. Itaque
 in distinguendo duæ ad minimum res in-
 telligi debent, in detinendo sufficit
 una. Hinc fit, ut, cum res sit una,
 trahatur non in diversas et plures,
 sed unam partem, *detinere* dicendum
 sit. Hæc si ita sunt, ut puto, h. l. *detinebatur*
 est vera lectio, non *distinebatur*,
 quam quia ed. pr. habet, non dubitavi
 reponere. Similis locus est
 ap. Cic. Phil. 9, 2. *putat nos alio
 bello detineri*, sc. quo minus eum coer-
 ceamus: sic ibi vulgo bene legitur:
 male alii *distineri*. Si dixisset simpli-
 citer *putat nos distineri*, rectum esset:
 intelligeretur enim, duobus bellis: sed
 additur *alio bello* desiderat *detineri*.
 noster dicit *attineri* 13, 27. Sic hic
 Messallina *distinebatur* studio ultionis
 et amore: sed amore *detinebatur*.
 Consideret quis exempla verbi *disti-
 nere* a Drakenb. l. c. Heins. ad Ovid.
 Her. 8, 69. et aliis, collecta, ita esse
 reperiet. Atque hinc facile in aliis
 locis judicabit. Grævius observati-
 onula de hoc verbo captus, id interdum
 male obtrudit scriptoribus. Sic Ju-
 stino 29, 2. recte restituit *distineri*,
 male obtrusit 6, 6. ERN. Bud. *detine-
 batur*.

C. Silium] De hoc e. 5. et 35. et 4,
 12, 19. et Juven. 10, 330. De Junia
 Silana 13, 19.

Vacuo adultero] Vide ad 6, 34. Cic.
 Catil. 1, 6. *donum novis nuptiis vacu-
 escissis*. Liv. 1, 46. *cum domos
 vacuas novo matrimonio fecissent*.
 Guelf. ed. pr. *adulterio*, ut infr. c. 26.
 init. *adulterium pro adulterorum*.
 Sed MS. Guelf. etiam in fin. cap. *adul-
 terium pro adulterum*. Ceterum hæc
 sententia non pendere potest a præce-
 dente supra *ut*, sed a tota præcedente

sententia. Nam Messallina exturbavit
 uxorem e matrimonio Sili, quo sola
 frueretur adultero. Itaque suspicatus
 sum legendum esse, *vacuo quo ad. p.*
 vel, *quo vacuo a. p.* ERN. Sic jam Ryck.

Il]a] Si sequens statim periodus non
 ab *at* inciperet, crederem hic interci-
 disse *at* per finalem præcedentis verbi
 syllabam. Silius sperabat rem latere
 posse, at illa, quomodo res lateret,
 nihil curabat. Vix dubito, Tacitum
 scripsisse *ipsa*. ERN.

Egressibus adhærescere] Qui inos
 Romæ colendi potentiores. Lips.
 Idem factum interdum pantomimis
 supra proditum, item a Plinio juniore,
 scimus, amore, sicut h. l. ERN. Bud.
 et gressibus.

Paratus Princepis] Cf. c. 30. et 35.

Munia Censoria usurpans] De aucto
 cæptæ a Claudio Censuræ v. Pagium
 Crit. Bar. a C. 48. de Censura ipsa di-
 cta ad Suetonii Claud. 16. ERN.

Severis edictis increpuit] Pichena et
 Gruterus velut e MSS. restitutum ja-
 ctant *severis edictis*. At ego in omni-
 bus meis edd. pr. Puteol. Ber. Ale.
 Rhen. Aldi *edictis* reperi. In Lipsia-
 nas vitio operarum irrepsit *dictis*,
 quod et in ultimæ recensionis exemplo
 (1600. 4.) reperi. In iis, quæ post
 mortem facta sunt, *edictis* reperi, ut
 1645. ERN. Cod. Covarr. et Bud. *edictis*.

In P. Pomponium Consularem] Qui
 Consul fuit a. 782. iterum sub
 Caio, a. 794. Sed de prænomine il-
 lustris viri et poetæ, quæro. Hic
 Publius dicitur: infra 12, 27. Lucius,
 Deinde L. Pomponius Legatus auxi-
 liares Fingones ac Nemetos, etc.
 Loqui enim eum de hoc poeta, docent
 quæ subjungit: *decretusque Pomponio
 triumphalis honos, modica pars fame
 ejus apud posteros, in quis carminum
 gloria præcellit*. At Dion. 59, 6. est
 Quintus: "Ἐπειτα τοῦς ἐν τῷ δισμυκτηρίῳ

carmina scenæ dabat) *inque feminas inlustres, probra jecerat.* A. U. Et lege lata sævitiam creditorum coercuit, *ne in mortem pa-* 800.
A. C.
47.

ὄντα; ἀπίλους' ὡν ἕς ἢ Κύντος Πομπό-
νιος, ἰπτά ἔλοις ἴτισιν ἐν τῷ οἰκίματι μεθ'
ὑπάτων κακωδίας. Quæ ipsa de hoc
vate accipienda, clarum ex iis, quæ
Tacitus 5, 8. Ubi cum descripsisset
custodiam hujus Pomponii apud fra-
trem, addit: *At Pomponius multa
morum elegantia, et ingenio illustri,
dum fortunam æquus tolerat, Tiberio
superstes fuit.* Et sunt ab eo tempore
ad liberationem e custodia anni sep-
tem. Hanc nominis litem dabam
secundum Dionem (quippe integre
perscriptum apud eum prænomen
est:) nisi submonuisset Tacitus fra-
trem poetæ fuisse Quinctum, 6, 18.
*Sancitæ aqua et igni interdictum, ac-
cusante Q. Pomponio. Is, moribus
iniquis, hæc et hujusmodi a se factitari
prætebat, ut, parva apud Prin-
cipem gratia, periculis Pomponii Se-
cundi fratris inderetur.* Itaque ni-
hil constituo. Est autem hic, non
Atellanarum scriptor, (qui L. Pom-
ponius Bononiensis dictus, Cice-
roni, Senecæ, Macrobio, Nonio, Festo,
laudatus:) sed tragædiarum. Quintil.
10, 1, 98. *Eorum, quos viderim, longe
princeps Pomponius Secundus, quem
senes parum tragicum putabant, eru-
ditione ac nitore præstare confiteban-
tur.* Plinius epist. 7, 17. *Pomponius
Secundus, scriptor tragædiarum, si-
quid forte familiarior amicis tolleret,
dum ipse retinendum arbitraretur,
dicere solebat, Ad populum provoco.*
Hic est, quem tanti Plinius alter fecit,
ut vitam ejus miserit in scripta. 14, 6.
*Nobili exemplo docuimus, referentes
vitam Pomponii Secundi vatis, cœ-
namque quam Principi dedit.* Et 13,
26. *Ita sunt longinqua monumenta
Tiberii Caiique Græchorum manus,
quæ apud Pomponium Secundum vate-
m civemque clarissimum vidi annos
fere post ducentos.* LIPS. De Consulatu
Pomponii primo, nondum mihi
res liquida. In fastis quidem Coss.
suffecti traduntur eo anno Q. Pom-
ponius et Sanguinius ab Onufrio, sed
nullo argumento. In ed. Almelovee-
nianorum Fastorum pro testimonio
laudatur inser. ap. Grut. p. 1087. n. 1.
Sed ibi A. Plautius et L. Nonius
eduntur, quos suffectos eo: anno facit
etiam Muratorius in Thes. Inscr. p.
302. Sed tota illa ἰκδοσις vitiiis plena
est, omninoque optandum, ut aliquis

vir in his rebus accurate versatus,
nominatim Hagenbuchius, hanc cu-
ram in se suscipiat, et fastos Consu-
lares constituat potius illustretque
universos, quam epistolam Consularem
tantum scribat, ejus edendæ
spem ab eo fieri video.—Sed de Ha-
genbuchio irrita vota fuere. Cui nunc
provinciam hæc deferri cupiamus,
non reperimus. ERN.

Legge lata] Tirones caveant, ne hæc
e prisco more intelligant, velut ad
populum de eo relatum fuerit. Comi-
tia populi tum nulla. Senatus con-
sultum intelligendum est. Sic ap.
Suet. Claud. c. 23. dicitur *obrogasse*
legi Papiæ Poppææ: id factum Scto.
Ceterum *lata* non aptum videatur esse
his temporibus, quibus leges *fiunt, dan-
tur* etc. sed non *feruntur*. Sufficiebat
lege sævit. cr. coercuit. Sed tamen et
H. 4, 47. legem tulisse Domitianus di-
citur, cum relationem de lege sancien-
da in Senatu fecit. ERN.

Sævitiam creditorum] Exquisite sic
vocat avaritiam et lucri sordidum stu-
dium, quam et *acerbitatem* vocant,
unde *acerbissimi feneratoribus* Cic. ad
Att. 6, 1. Simile est, quod *cruentas*
usuras dicunt. Ceterum verba *lege*
—*coercuit* excidere in MS. Guelf.
ERN.

Ne in mortem parentum] Quæ cir-
cumscriptione juventutis jam ante vetita,
Lætoria lege. Sed paullo aliter. Nam
Lætoria lex saltem caveat iis, qui
intra 25. annos; alios insuper habue-
rat: Claudius universe constituit de
omnibus filiis familiarum, etiam supra
legitimam ætatem. Lætoria etiam lex,
fenoris aut pecuniæ nulla mentione,
simpliciter vetabat, *minorem, viginti-
quinque annis stipulari*, id est ἰσσηρῶ-
εσαι, ait Priscianus, sive stipulantis re-
spondere. De ea non dubie Plautus
sensit Pseud. 1, 3, 68. *Perii! an non
tum me lex perdidit quinta vicenaria?
Metuunt credere omnes.* Et Rud. 5,
3, 25. *Ni dolo malo instipulatus sies.
nive etiamdum siem Quinque et viginti
natus annos.* Asperius eandem Clau-
dii legem rettulit Vespasianus Suet. c.
11. *ne filiorum familias feneratoribus
exigendi crediti jus umquam esset, ne
post patrum quidem mortem.* Satis
multa Jcti ad SC. Macedonianum.
LIPS. MS. Guelf. *in morte, male.* ERN.
Sic et Bud.

A. U. 200. A. C. 47. *rentum pecunias filiis familiarum seniori darent.* Fontesque aquarum, ab Simbruinis collibus deductos, urbi intulit. Ac novas litterarum formas addidit vulgavitque; comperto, Græcam quoque litteraturam non simul cœptam absolutamque. Primi per figuras animalium Ægyptii sensus mentis effingebant; (ca antiquissima monumenta in memoriam humanæ impressa saxis cernuntur) *et litterarum semet inventores perhibent; inde Phœnicas, quia mari præpollebant, intulisse Græciæ, gloriamque adeptos, tanquam repperint, quæ acceperant.* Quippe fama est, *Cadmum, classe Phœnicum*

Ab Simbruinis collibus] Vett. *Sub imbruinis.* Lego, *sub imbrivinis.* Prorsum addi eam voculam placet. Non enim ex ipsis collibus deductam aquam vult: sed fontes aquarum, qui sub collibus, Romam perluctos. Locus ipse in melioribus Livii libris, *Imbrivium*, 8, 30. et Sillio 8, 370. — *gelidoque rigantur Imbrivia.* Apud Celsum tamen Simbruinas item aquas legas 4, 5. *Consistere in frigidis medicatisque fontibus, quales Cutiliarum Simbrunarumque sunt, salutare est.* Lips. *Sub imbrivinis* omnes vett. libri (in his et Bud.) ad Rhënanum, qui e Taciti A. 14, 22. correxit *Simbruinis.* Veterem lectionem reduxit e Flor. Pichena, quem secuti sunt Gronovii: Ryekijs autem Rhënanum. E Lipsii correctione laudat hunc locum Sigonius ad Livium l. c. Sed Livii locus nil prodest Lipsio. Est enim Livianum *Imbrivium* s. *Inbrinium* potius, diversum ab loco hoc, unde aquæ deductæ, ut monere Ortelius et Cluverius ap. Drakenb. ad l. c. qui edidit *Imbrinium.* Apud Silium 8, 371. meliores libri habent *Simbruvia*: atque id defendit N. Heinsius, ediditque Drakenb. Ergo non dubitandum, hic quoque *Simbruinis* vel *Simbruvinis* scribendum esse, præsertim cum infra 14, 22. hæc scriptura sit in omnibus editis. Sed quia, ut recte monuit Jac. Gronovius, non est de nihilo, quod in MSS. est *sub Imbr.* ex ejus mente edendum curavi *ab Simbruinis.* Non male, ut opinor, Hesselius suspicatur in Vibio Sequ. v. *Anien.* corruptum nomen *Simbrivini lacus* in *Felinum* p. 8. ERN. Adde, quæ ipse ad h. l. Vibii notavi p. 53. De stupendo opere ipso, quo Curtium et Cæruleum fontes Claudius urbi intulit, v. Plin. 36, 24. qui *nil magis mirandum in toto orbe terrarum fuisse adserit.*

Comperto Gr. qu.] Ed. pr. *Comperit quoque Græcam.* Puteol. *comperto quo-*

que. ERN. Sic et Bud.

Primi per figuras animalium] Non animalium solum, sed et rerum motarum: quæ hieroglyphicæ notæ dicuntur. Litteras tamen postea Ægyptiis sive Isis regina tradidit, sive Mercurius: sed ita, ut priscae illas notas, quas *hierês* dicebant, Sacerdotes retinerent: alias, quas *πρωτόγμους*, vulgus. Lips. Specimen scripturæ hujus extat in obelisco Ramessis, de quo 2, 60. ERN.

Et antiquissima monumenta] Lego *ea antiquissima.* Lips. Sic et Freinsb. qui hæc ut in parenthesis dicta accipit: estque durior hic crebra repetitio copulæ, præsertim in oratione Taciti. ERN. Recte vidit Freinsb. sequor.

Fama est etc.] In totum hunc locum de literis Græcis e Phœnicæ in Græciam perlatis, inde in Italiam, qui velut justum commentarium desiderat, legat disp. Scaligeri in Animadvers. ad Eusebii Græca p. 110. et Montefalcon. Palæogr. Gr. 2, 1. sqq. atque etiam Edm. Chishullum ad Inser. Sigeam in Antiqu. Asiaticis, ut alius taceam: in primisque inspiciat ap. Chishullum tabulam p. 24. in qua naturæ et orbis alphabetum exhibetur. ERN.

Cadmum] Atque ita creditum plerisque scriptoribus, ut Clementi Alex. Strom. 1, 16. *Κάδμος δι Φοίνιξ ἦν, ὁ τῶν γραμμάτων Ἑλλήσιν ἐπέτυξ, ὡς φησὶν Εὐφροσύνης (verius, Ἐφροσύνης), Ἰδὴν καὶ Φοινικίαν τὰ γράμματα ἠεὶ ὅσους κτελέουσιν γράφει.* Q. Curtius 4, 4. *Si jamæ libet credere, hæc gens (Phœnicos) litteras prima aut docuit, aut didicit.* Isidorus 1, 3. *Græcorum litterarum usum primi Phœnicos reppererunt. . . . Hinc est, quod Phœnicæ colore librorum capita describuntur, quia ubi ipsis litteræ initium habuerunt.* Quod ait de colore capitum sive titulorum in libris, verum et vetus est. Ovidius Trist. 1, 1, 7. *Nec titulus minio, nec*

rectum, rudibus adhuc Græcorum populis artis ejus auctorem fuisse. Quidam Cecropem Atheniensem, vel Linum Thebanum, et temporibus Trojanis Palamedem, Argivum, memorant, sexdecim litterarum formas; mox alios ac præcipuum Simonidem, ceteras reperisse. At in Italia Etrusci ab Corinthio Damarato, Aborigines Arcade ab Evandro didicerunt: et forma litteris Latinis, quæ veterrimis Græcorum. Sed nobis quoque pauca primùm fuere: deinde additæ sunt. Quo exemplo Claudius tres litteras adjecit, quæ usui, imperitante co,

A. U.
800.
A. C.
47.

cedro charta notetur. Causa tamen inepta, et ex pectore Isidori. De Cadmo inventore Agenoris F. vide et Plinium 7, 57. et Suidam in Φοινικήα. LIPS.

Cecropem Atheniensem, vel Linum] Cecropem tamen plerique in Ægypto ortum fatentur, et illinc intulisse litteras. Linus est Apollinis et Terpsichoræ filius, de quo Suidas: Λίγεται δὲ πρῶτος οὗτος ἀπὸ Φοινίκης γράμματα εἰς Ἑλλάδας ἀγαγόν. Ita vides in diversitate sententiarum, consentire tamen omnes de Phœnice, aut Ægypto: et bene Plinius, numquam dubitasse ait l. c. quin litteræ ab Assyriis essent. LIPS.

Temporibus Trojanis Palamedem] Videamus. Trojanis temporibus reperitæ primùm litteræ? Imo, sive Cadmus, sive Cecrops eas repperit, trecentis propemodum ante id bellum annis. Quin et Orpheus Poeta vixit scripsitque major illo ævo. At quidam ira memorant de Palamede. Sed vix tamen aliqui veterum: et ad fidem rerum emendes: Quidam Cecropem Atheniensem, vel Linum Thebanum, sedecim litterarum formas, et Trojanis temporibus Palamedem Argivum tres memorant, mox alios ac præcipue Simonidem ceteras repperisse. Ita res habet. Sedecim litteræ primo: Palamedes tres addidit, ut Isidorus l. c. censet: sive quatuor, ut Plinius 7, 57. Suidas in Παλαμῆδης (et per me quidem in Tacito etiam legeris, Palamedem Argivum 4. memorant. nam ex notis omissis confusisque hic error.) alias Simonides Pythagorasque. Possis etiam verbis non trajectis scribere: Quidam Cecropem Atheniensem vel Linum Thebanum. Et temporibus Trojanis Palamedem Argivum tres memorant 4. litterarum formas, etc. Etsi fateor tamen, in Gorgiæ declamatione pro Palamede eum dici auctorem litterarum ἀπλῶς et indefinite. Itaque non nimis petendo, etsi pro mea sententia licet Irenæum etiam addas advers.

Hæres. 1, 12 (15). LIPS. Taciti lectionem vulgatam defendit Casaubonus ad Sueton. Claud. c. 41. prolatis Græcorum scriptorum locis, idem de Palamede tradentium. ERN.

In I. E. ab C. Dom.] Id falsum videtur. Nam ante habuere litteras Pelasgicas, ut e monumentis antiquis docuere doctissimi viri, quæ sunt Cadmeis antiquiores. ERN.

Arcade ab Evandro] Sive a Carmenta ejus matre, ut visum aliis. LIPS.

Et forma] Sic MS. Guelf. ed. pr. et Puteol. Itaque frustra Jac. Gronovius obloquitur Rhenano, qui hanc lectionem antiquiorem vocat. Postquam Beroaldus formæ dedit, sive lectionem cod. Flor. formas sic corrigens, sive errore operarum, ut credo, id secuti sunt ceteri. Forma recte restituta. Male J. Gronovius defendit formas. Et enim directa oratione uti cœpit Tacitus. ERN. Bud. forma.

Veterrimis Græcorum] Intelligit Phœnicias. Rem ita esse, videbit, qui Chishulli tabulam ante laudatam, aut etiam ceteros, quos laudavi, inspiciet. Swintonus autem diss. 5. c. de prisca Rom. literis p. 13. veterrimas intelligit Pelasgicas s. Etruscas, et literas Latinas non recentes, quæ Taciti ætate fuere, sed antiquiores, quæ eadem eum Etruscis. Falso. Nam Tacitus diserte Phœnicias h. e. Cadmeas antiquissimas facit. ERN.

Sed nobis quoque pauca] Latinis primo non nisi 16. litteræ. Kappa Sallustius ludimagister invenit: gamma Spurius Carvilius: litteram X. ætas Augusti. LIPS.

Claudius tres litteras adjecit] Snet. 14. Novas etiam commentus est litteras tres, ac numero veterum quasi maxime necessarios addidit. Uterque esse litteras tres ait. Sed quærimus eas: et quibusdam visum promptius, dubitare de Suetonii scriptura. Non adhibebo id mantelium ignaviæ meæ ego. Planissime tres Claudius repperit.

A. U. post obliteratæ, adspiciuntur etiam nunc in ære publican-
200. dis plebiscitis per fora ac templa fixo. Retulit deinde ad
A. C.

47.

15 Æolicum digamma, cujus facies litteræ
ϝ. inversæ. Quinctil. 1, 7, 27. *Nec inu-
tiliter Claudius Æolicam illam ꝑ. ad
hæ usus litterarum addecerat.* Et 12,
10, 29. *Æolica quoque littera, qui cer-
vum servomque dicimus, etiamsi forma
a nobis repudiata est, vis tamen ma-
net.* Hanc non Claudius solus inter lit-
teras habendam censuit, sed et Varro:
si credimus Annæo Cornuto. *Hanc lit-
teram,* inquit in Orthographia ap. Cas-
siod. n. 1. in Putschii sylloge p. 2231.
*Terentius Varro dum vult demonstrare,
ita præscribit. VA. Qui ergo in hæc syl-
laba sonus est, idem littera erit.* Hoc
digamma etiam hodie in lapidibus
Claudianis (ap. Grut. p. 196. 236. 238.)
TERMINAVIT AMPLIARIVRE. et MARI.
AVGVSTI. De hac ergo clarum. Sec-
undam eruo e Prisciano l. p. 557.
antisigma. Ait; *Huic S præponitur
P et loco ψ fungitur. Pro quo Clau-
dius Cæsar antisigma X hæc figura
scribi voluit: sed nulli ausi sunt anti-
quam scripturam mutare.* Antisigma
ideo, quia duo sigma obverso dorso
ϝC. Hæc enim semilunæ figura prisce
Græci sigma formabant. In tertia
littera hæremus. nec auxilio est Gram-
maticorum manus. Non ille, qui AI.
diphthongum fuisse censet, quia in
Claudii ævo lapidibus, ANTONIAI. DI-
AAI. et similia scripta. Constat enim,
antiquitus creberrime usurpatam hæc
diphthongum. Non etiam ille, qui
litteram nescio quam inventam a
Claudio leniendo R. putat, ex corruptis
Velii Longi verbis: in quibus prioribus
de Æolico digamma saltem egisse Ve-
lium scio. Sed nec Martianus Cap-
pella, qui sic scribit l. 3. *Huic litteræ
S Divus Claudius P adiecit aut C pro-
pter ψ et ζ. Græcus, psalterium, saxa.*
Censet enim ille, a Claudio novum x.
reperitum, quod vanum puto, quia x.
in usu temporibus jam Augusti, ut di-
serte monet Isidorus l. 4. Sed et x.
inter eas a Varrone et Quinctiliano l.
4, 9. censetur, quæ non necessariæ.
Varro in Fragmento quopiam ex libro
de Grammatica. *Litterarum partim
sunt, et dicuntur, ut A. B. partim di-
cuntur, et non sunt, ut H. et X. partim
sunt, neque dicuntur, ut φ. ψ.* Ex quib-
us verbis non absurde collegeris, dua-
bus his litteris, quæ necessariæ Var-
rone teste, novam formam induisse
Claudium nomenque. Et de φ. quidem
clarum, cui Antisigma respondit: de

φ. Claudiano neglexerunt tradere
Grammatici, et ego non divino. Phi
quidem littera, non dubie necessaria,
et alius ejus sonus quam F. uti mo-
nuerat etiam Quinctil. 12, 10, 29. Hæc
in re Grammatica nugatur: et omit-
tere licuisset, si Claudii liber exstaret,
quem de ratione harum litterarum
edidit. LIPS. Vide Interpretes Suetonii
et Claudii locum, et Taylorum in pri-
mis ad Marm. Sandvic. p. 48. ERN.
*Propter syllabæ finalis, quæ per duo u
scribenda est, sonum declarandum,
reperit esse novam litteram, quæ di-
gamma adpellatur,* scribit Gellius 14,
5. Cf. et Priscianus l. 4. De hac lit-
tera nullum dubium; nec vero ætatem
tulisse, jam ex Quinctil. l. c. patet. De
secunda et tertia Crollius ex his istius
auctoris verbis l. 4, 7 et 8. *An cujus-
libet auris est etc. infert, litteras, a
Claudio introductas, fuisse et necessa-
rias et Latinæ scriptioni proprias,
quod de digammate valet.* Earum
alteram medium inter I et V, alteram
inter I et E, sonum exhibuisse. Priorem
hariolatur ex antisigmate ϝ et littera
I junctis sic ϝI fuisse conflatum, alter-
ram esse eam, quæ in quibusdam mo-
numentis occurrat, hæc II, ut in
FICIT pro FECIT. Exemplum dabit
Museum Schœpflini p. 34. Broterius
tres Claudii litteras esse statuit ꝑ pro
V. ϝC pro PS vel ψ et F pro sono in-
ter I et V medio. Sed heus! sic con-
jecturarum satis.

In ære publicandis plebiscitis] Ego
vero cum Imperatoribus tollo hæc ple-
biscita: quæ vim usumque Claudii
temporibus habere non potuerunt,
omni potestate tralata ad unum. Quæ
re exempla in historia Principum, non
invenies. Legerim, *publicandis scitis.*
Sciti nomen generale est, et ad decre-
ta omnia pertinet ac jussa. Et haud
dubie ea scriptura observata non solum
in plebiscitis (ut demum ea fuisse) sed
in legibus aliis edictisque. LIPS. Gro-
tius longe melius, qui sic scribi locum
volebat: *publicandis plebi SCtis.*
quod mihi verissimum videtur cum
Ryckio. Librarii cum compendium
scribendi SC. non intellexerint, satis
constat vel mediocriter in his literis
versatis, quam varie corruerint hoc
verbum. Sic et Hoeschelius volebat
et Schefferus *Anæd. Gr. p. 291. Obs.*
Misc. vol. 8. p. 291. De re adde Suet-
ton. Claud. 41. qui eas litteras etiam

Senatum, super collegio Haruspicum, *ne vetustissima Italia disciplina per desidiã exolesceret: sæpe adversis Reip. temporibus accitos, quorum monitu redintegratas cærimonias, et in posterum rectius habitas: primoresque Etruria sponte, aut Patrum Romanorum impulsu, retinuisse scientiam, et in familias propagasse: quod nunc segnius fieri, publica circa bonas artes socordia, et quia externæ superstitiones valescant. et læta quidem in præsens omnia; sed benignitati Deum gratiam referendam, ne ritus sacrorum, inter ambigua culti, per prospera obliterarentur.* Factum ex eo SC. : viderent Pontifices, quæ retinenda firmandaque Haruspicum.

Eodem anno Cheruscorum gens Regem Roma petivit, 16 amissis per interna bella nobiles, et uno reliquo stirpis Regiæ, qui apud urbem habebatur, nomine *Italicus*. Paternum huic genus e Flavio, fratre Arminii, mater ex Cattumero, Principe Cattorum erat: ipse forma decorus,

in multis libris, actis diurnis et titulis operum restitisse suo tempore tradit. Inscriptiones antiquas, in quibus digamma adhuc visitur, laudavi ad Sueton. l. c. ubi v. Intt. ERN. De plebiscitis v. Gell. 10, 20.

Vetustissima] Quam ipsi Romani liberos suos capere volebant, ac publice mittebantur. Vide Valerium de Relig. 1, 1. et Ciceronem de Divin. 2, 23. LIPS.

Temporibus accitos] *Accitis* MSS. vett. edd. omnes. Sed *accitos* verum est, idque constructio desiderat. Sic volebat etiam Groslotius in Syll. Burm. t. 1. p. 350. ERN. *Accitos* ex cod. vet. dedit Ursinus. Bud. *accitis*.

Valescant] Ed. Puteol. *invalescant*, et omnes deinceps ad Pichenam, qui e MS. Flor. restituit *valescant*, quod etiam ed. princeps habet. Tacitum simplicibus delectari supra notatum. ERN. Bud. *valescunt*.

Referendam, ne] Non videtur cepisse vir insignis, Freinshemius, quem judicavit, hoc membrum a proximo *φιλιπ̄ ὑποσημη̄* separandum. Neque enim novum argumentum est, aut stimulus hortationis differens ab eo, quo jam usus est: sed id ipsum, quod brevius attigerat, persequitur explicatius. *Gratia*, quam Diis referri censet, hæc est una, ut cærimoniarum, rebus Romanis multo minoribus aut in arcto servatæ diligenter, temporibus secundis ne negligantur. Intelligimus enim *gratiam*, non quæ verbis haberetur, aut aliis supplicis, sed si fieret tum, ex quo appareret, in hoc genere cultus gratos esse erga Deos. Ut 2, 13. milites pro-

mittunt Germanico se *gratiam in acie* relaturos. Deinde *ad gratiam* accipiendum, quasi dixisset *eam gratiam* vel *hanc gratiam*. GRON. Freinsh. scil. a *ne* novum duci argumentum putabat, quod secus est.

Quæ retin. firm. Haruspicum] Intelligo sane. Sed non videtur Claudius voluisse delectum fieri, quid negligendum, quid servandum: sed disciplinam præscam retineri et servari. Itaque videtur decretum esse, ut Pontifices de disciplina illa retinenda et firmanda viderent. Suspiciat sum excidisse *disciplina*: quæ essent disciplina Haruspicum retinenda firmandaque; phrasi antiqua et bona, quam sæpe corruerunt librarii insectis præscæ Latinitatis. Et intelligendum *forent*. ERN.

Roma petivit] MS. vett. edd. *Romæ*. Aldus e Rhenani conjectura recepit primus *Roma* (ut 12, 14.), quem ceteri recte secuti sunt. ERN. Bud. *Rome*.

Italicus] Ryckius e cod. Agric. profert probatque *Italicus*, et sic in sequentibus etiam exhibere MS. Flor. Et sic, quoad posteriora loca, etiam ed. pr. Itaque non dubitavi restituere. Vulgo *Italus*. ERN. Bud. *Yalus*.

E Flavio] Cf. 2, 9.

Ex Catumero] In Vatic. est, *Actumero*: Strabone 7. p. 292. *Οὐκ ἐπίμοτος ἡγμὼν Κάττω*, id est, *Ucromerus*. vel ad etymon Germanicum verius, *Acromerus*. LIPS. *Actumero* etiam ed. pr. MS. Bodl. *Catumero*. ERN. Bud. *Actumero*. Ex Bodl. videtur scribendum *Catumero*.

A. U. et armis equisque, in patrium nostrumque morem, exerci-
 tus. Igitur Cæsar auctum pecunia, additis stipatoribus,
 hortatur *gentile decus magno animo capessere. Illum primum,
 Romæ ortum, nec obsidem, sed civem, ire externum ad Impe-
 rium. Ac primo lætus Germanis adventus, atque eo magis,
 quod, nullis discordiis inbutus, pari in omnes studio ageret:
 celebrari, coli, modo comitatem et temperantiam nulli invi-
 sam, sapius vinolentiam ac libidines, grata barbaris, usur-
 pans. Jamque apud proximos, jam longius clarescere, cum
 potentiam ejus suspectantes, qui factionibus floruerant,
 discedunt ad conterminos populos, ac testificantur, adimi
 veterem Germaniæ libertatem, et Romanus opes insurgere: adeo
 neminem, iisdem in terris ortum, qui principem locum impleat;
 nisi exploratoris Fluvii progenies supra cunctos adtollatur?
 Frustra Arminium præscribi: cujus si filius, hostili in solo
 adultus, in Regnum venisset, posse extimesci, infectum alimonia,
 servitio, cultu, omnibus externis. at, si paterna Italico mens
 esset, non alium insensius arma contra patrium ac Deos Penu-
 17 tes, quam parentem ejus, exercuisse. His atque talibus ma-
 gnas copias coegere: nec pauciores Italicum sequebantur.
 non enim inrupisse ad invites, sed accitum, memorabant.
 quando nobilitate ceteros anteiret, virtutem experirentur, an di-
 guum se patruo Arminio, avo Cattumero præberet. nec patrem
 rubori, quod fidem adversus Romanos, volentibus Germanis,
 sumptam, numquam omisisset. falso libertatis vocabulum obtendi*

Atque eo magis, quod nullis Veteri Covarr. abesse magis, Gruterus testatur. Abest etiam ab ed. pr. *Celebrari, coli* pro celebrabatur, colebatur. ERN. Magis abest a Bud.

Jamque apud proximos, jam longius clarescere] Sic vet. edd. usque ad Rhenan. qui e cod. Bud. recipit: i. *apud pr. longius* (omisso altero *jam*); quod secutus est Aldus. *Apud*, quod e Flor. se restituere ait Pichena, in omnibus veteribus est, primumque in Lipsiana reperi *ad*. ERN. Bud. *apud*.

Principem locum impleat] Hoc ex Flor. dedit Pichena, et sic Tacitus alibi. Vett. edd. omnes et MSS. alii *principis*. ERN. Sic et Bud.

Supra cunctos adtollatur] Rhenanus se castigasse dicit *attollatur*, et *solo*, et *posse*, pro *extollatur*, loco, *posset*. At omnia ista sunt in ed. pr. nisi quod *attollatur* vitio operarum, et *venisse posse Testimesei*. Puteolanus induxit *extollatur*, loco, et *posset*; sed tamen e MSS. Nam et Guelf. loco et *posset*. ERN. Bud. habet *attollatur. solo. . posset. Temitesei*.

Arminium præscribi] Qui illi patruus: et tanquam in ejus gratiam honoremque Principatu ornatus esset. Lips. Cf. 4, 52.

Infectum alimonia] Ita e Flor. Pichena. Sed sic etiam ed. pr. Puteolanus mutavit in *alimonia*, ut est in Guelf. unde in ceteras edd. fluxit. Add. Burm. ad Sueton. Calig. 42. Mox Guelf. ac. ERN. Bud. *alimonia. . at*.

Quam parentem ejus exercuisse] Omnes volunt *parentem* scribi. Non paruissem, nisi plane sic esset in ed. pr. Puteolanus dedit *parentes* cum ceteris omnibus. ERN. Sic et Bud.

Cattumero] Hic Bud. *Catumero*.

Nec patrem rubori] Quia sic est in MS. Flor. et ed. princ. *esse* etiam abest a MS. Covarruv. non dubitavi hoc præferre vulgato: *nec patrem illi rubori esse*. Et sic placebat Jac. Gronovio. Sic e cod. Agric. laudat probatque Heinsius in Obs. Misc. t. 9. p. 383. ad 2, 2. Forma loquendi iterum occurrit 14, 55. et est a Livio 45, 13. ERN. Bud. *nec patrem robori*. De re ipsa v. 2, 9, 10.

ab iis, qui privatim degeneres, in publicum exitiosi, nihil spei, nisi per discordias, habeant. Adstrepebat huic alacre vulgus; et magno, inter barbaros, prælio victor Rex; dein secunda fortuna ad superbiam prolapsus pulsusque, ac rursus Langobardorum opibus reffectus, per læta, per adversa, res Cheruscas adflictabat. Per idem tempus Chauçi, nulla dissensione domi, et morte Sanquinii alacres, dum Corbulo adventat, inferiorem Germaniam incursavere, duce Gannasco: qui natione Canninefas, auxiliarius et diu meritis, post transfuga, levibus navigiis prædabundus, Gallorum maxime oram vastabat, non ignarus, dites et inbelles esse. At Corbulo provinciam ingressus, magna cum cura, et mox gloria, cui principium illa militia fuit, trirèmes alveo Rheni, ceteras navium, ut quæque habiles, per æstuarium et fossas adegit: intribusque hostium depressis, et exturbato Gannasco, ubi præsentia satis composita sunt, legiones, operum et laboris ignaras, populationibus lætantes, veterem ad morem reduxit; ne quis agmine decederet, nec pugnam, nisi iussus, iniret. stationes, vigiliæ, diurna nocturna que munia, in armis agitabantur. Feruntque *militem, quia vallum non ac-*

18

A. U. 800.
A. C. 47.

Ab iis] Bud. *ab his.*

Magno inter barbaros prælio victor Rex] Forte, *magno ut inter.* LIPS. Sed etiam alibi et apud alios ut interdum in tali forma omittitur. ERN. Acid. conjicit *magnum.*

Dein] Sic cod. Flor. Guelf. ed. pr. *dehinc* a Puteolano venit. ERN. Bud. *deinde.*

Morte Sanquinii] Sanquinii Maximi, de quo ad 6, 4. LIPS.

Canninefates] Plin. 4, 29. *Canninefates.* Apud Grut. p. 385. *Canninefates.*

Auxiliarius, et diu meritis, post transfuga] Vaticana scriptura, *auxiliarius est in meritis.* Fortasse, *auxiliarius, dein emeritis.* Nam et auxilia, illo ævo, credam adstricta ad militiæ certum modum. Mercero placet, *Auxiliarius est diu meritis.* LIPS. Farnesianus codex MS. *auxiliarius ex frumentariis:* unde conjiciebat olim Lipsius, *auxiliarius ex frumentariis:* postea omnem hanc annotationem expunxit. Quod in conjectura facile fero: sed scripturam vetusti codicis insuper haberi nolim: quippe in qua videam vestigia veritatis adhuc usque latentis. Eam esse credo: *auxiliarius et dux gentis.* Juvat quod legitur 4, 46. de Thracibus: *ne Regibus quidem parere, nisi ex libidine, soliti, aut, si mitterent auxilia, suos duces proficere.* GRON. Cod. Flor. *auxiliarius ex diu meritis,* unde

Jac. Gronovius faciebat *auxiliarius est diu meritis* cum Mercero. Cod. Bud. et Agr. *auxiliarius ex diu meritis,* quod probat Ryekius. Reg. *auxiliarius diu meritis.* Ed. pr. *auxiliarius est in meritis:* quod favet et ipsum Mercero. Puteolanus: *auxiliarius et diu meritis:* unde hæc lectio in ceteras edd. fluxit. MS. Guelf. et ex diu m. Lectionem quidem textus vitiosam esse, facile est sentire. ERN. Bud. plane ut Flor. nam *auxiliarius* est a r. m.

Gloria] Bud. cum gloria.

Cui principium illa militia fuit] Referendum hoc ad gloriam, non ad Corbulonem pro *cujus gloriæ princ. i. m. f.* ERN.

Ceteras navium] Rhen. ita se emendasse dicit pro *ceteras naves.* at *ceteras navium* est in ed. pr. et Puteol. *Naves* dedere Beroaldus, Alciatus: nescio unde. ERN. Bud. *navium.*

Æstuarium et fossas] Per Drusianam fossam, et lacus, qui plures tunc, in unum meridionalem coiverunt. LIPS. Mox Guelf. *deprehensis.* ERN. Bud. *depressis.*

Operum et laboris ignaras] Farnes. *ignavas.* LIPS. Sic et ed. pr. MSS. Guelf. et alii. quod recepit Broterius. *Ignaras* est, non aduetas labori. ERN. Bud. *ignavas* a l. m.

Vallum non accinctus] Aliud est, ac si dixisset, *discinctus.* Non accinctum fodere, est sine gladio fodere: discin-

A. U. *cinctus, atque alium, quia pugione tantum accinctus foderet,*
 800. *forte punitos.* quæ nimia, et incertum an falso jacta, origi-
 A. C. nem tamen e severitate Ducis traxere: intentumque et
 47. magnis delictis inexorabilem scias, cui tantum asperitatis

19 etiam adversus levia credebatur. Ceterum is terror milites
 hostesque in diversum adfecit. nos virtutem auximus:
 barbari ferociam infregere. Et natio Frisiorum post rebel-
 lionem, clade L. Apronii cœptam, infensa, aut male fida,
 datis obsidibus consedit apud agros, a Corbulone descri-
 ptos. Idem Senatam, magistratus, leges imposuit. ac, ne
 jussa exuerent, præsidium immunivit; missis, qui majores
 Chauco ad deditionem pellicerent, simul Gannascum dolo
 adgrederentur. nec irritæ aut degeneres insidiæ fuere ad-

etum fodere, est soluta fluxaque tu-
 nica in morem muliebrem. At ex
 disciplina erat, cum gladio opus facere.
 Vegetius 3, 8. *Milites gladio cincti*
fossam aperiunt. LIPS.

Foderet] Freinsh. vult *caederet* aut
ferret. Sed, si *vallum* pro aggere ca-
 strorum accipimus, qui e terra et cep-
 spite fit, nihil impedit, quo minus *fo-*
deret rectum sit. ERN.

Quæ nimia et incertum an falso jacta]
 Ed. pr. *quæ nimia e. i. a. f. acta,*
 vitiose sive pro *jacto*, sive pro *aucta*,
 sed illud potius credo, atque hanc esse
 lectionem cod. Flor. testatur Pichena.
 Sic et est in MS. Guelf. nisi quod *actam*
 scripsit librarius, ad *originem* temere
 referens. Non igitur Rhenanus de-
 mum sic dedit, ut vult videri. nec *ni-*
mia pro conjectura debebat a Pricæo
 rejici. Mox Puteol. *nimia* et *jacta*
vel aucta elidit, quod secuti sunt Ber-
 roald. Alc. Rhenanus autem, Aldus,
 Lipsius edidit *nimia* et *falso jacta*,
 quod nescio cur a Gronovio mutatum,
 et *vel aucta* additum sit. Mihi autem
jacta vel potius *jactata* magis placet,
 quam *aucta*. Nam *æto augere* jam est in
nimia: deinde *falso* aptum est *æto jacta-*
tata non *æto aucta*: huic enim frustra
 additur, cum per se intelligatur, nec
 addi solet. Aliud est in *falsum augere*,
 h. e. augendo falsum efficere, aliud *falso*
augere. Porro aliud est *jacere*, aliud
jacitare. Illud dicitur, cum aliquis
 interdum aliquid, obiter, suspitionis
 movendæ, pungendi, irridendi causa,
 dicit: vide nostrum A. 1, 10, 2, 55, 4,
 7. 68, 6, 31, 46, 11, 13, 12, 64, etc.
 Adde quæ de h. v. viri docti ad Livium
 25, 4, et alibi dixerunt: hoc, cum
 palam, crebro, apud omnes: in pri-
 misque *jaclari* dicuntur res, quæ fama
 celebrantur. Pro *jaclatus* a librariis
 subinde scriptum *jactus* docebit Dra-

kenb. ad Liv. 10, 37. item *actus pro*
jactus ap. Quintil. 9, 2, 37. Liv. 25,
 4, etc. ERN. Pricæus ad Appul. Met.
 1, p. 7. *æto nimia* substituebat *imma-*
nia.

Falso jacta] Venet. editio *jacta*,
aucta, hæsitante librario utrum præ-
 ferret, utrumque adscripsit. Ego qui-
 denti hic malim, *falso aucta*. LIPS.
 Veneta editio est Riviana, in qua sic
 est. Ed. Put. *jacta vel aucta*. ERN.
 Bud. *acta*, ut Flor. Puteol. *jacta vel*
aucta. Sic et Aleiati. Sed Rhen. *jacta*.
 Bip. præferunt *aucta*.

Nos virtutem auximus] Vercor ut
 scripserit, *virtute auximus*. Augendi
 verbum patiendi significatu, ut infra.
 LIPS. Recte dissentit Mercerus. ERN.

Post rebellionem] Non, ut receptum,
per rebell. Historia ipsa narrata 4, 73.
 LIPS. *Post* cod. Flor. ed. pr. *Per* a
 Puteolano inductum. Idque habet et-
 iam Guelf. mox et male *f.* ERN. Bud.
post.

Præsidium immunivit] Ita MSS.
 At vulgi lectio, *inde munivit*. Suspi-
 cari possis, antique fuisse *endomunivit*.
 Uti apud Livium 5, 39. *Juventutem*
militarem Senatusque robur in arcem
capitolinamque conscendere: armisque
et frumento collatis, ex loco inde mu-
nito Deos hominesque et Romanum no-
men defendere. scripserim, *endomu-*
nito. LIPS. Nihil hic sollicitandum.
 Nam eadem vis est verbi, quam cor-
 rectionibus quærant. Sic Suet. Tib.
 39. *in prætorio, cui Speluncæ nomen,*
incenante eo, complurum eaque ingentia
saxa fortuito superne delapsa sunt.
 Ut *incenante eo*, est quum ibidem ce-
 naret ille, sic *immunivit* est ibidem
 munivit. GRON. Acidalium conjecerat:
inibi munivit. ERN. Bud. *immunivit*.

Degeneres insidiæ] Non indigne
 nomine Romano, aut ipso Corbulone:

versus transfugam et violatorem fidei. Sed cæde ejus motæ Chaucorum mentes, et Corbulo semina rebellionis præbebat; ut læta apud plerosque, ita apud quosdam sinistra fama. *cur hostem conciret? adversa in Rempublicam casura: sin prospere egisset, formidolosum paci virum insignem, et ignavo Principi prægravem.* Igitur Claudius adeo novam in Germanias vim prohibuit, ut referri præsidia cis Rhenum juberet. Jam castra in hostili solo molienti Corbuloni hæc litteræ redduntur. Ille, re subita, quamquam multa simul offunderentur, metus ex Imperatore, contemptio ex barbaris, ludibrium apud socios, nihil aliud prolocutus, quam *beatos quondam Duces Romanos!* signum receptui dedit. Ut tamen miles otium exueret, inter Mosam Rhenumque trium et viginti millium spatio fossam perduxit, qua iu-

A. U.
800.
A. C.
47.

20

quia nempe in transfugam, et militiae desertorem. Hoc enim est, quod *fidei violatorem* dicit: id est, sacramenti. LIPS. MS. Guelf. ac degen. ERN.

Cum prospere egisset] Josiæ Merceri lectio verior, *sin prospere*, et approbata quibusdam libris. Sententia: adversa Reip. nocitura; prospera, ipsi Corbuloni. LIPS. Recte. Cod. Flor. *casuras inprospere*, quod expressit ed. pr. nisi quod, sive vitio operarum, sive quod ita descriptum e cod. esset, habet *casurus in*. Puteol. habet *casura: cum*, ut est in Guelf. sensum autem potius cum Freinsheimio puto, homines calumniatos dixisse, Corbulonem animos majores sumturum et Claudio periculosum futurum. ERN. Bud. *casura ni*. Sed r. m. ex *ni* fecit *cum*.

Igitur Claudius adeo] Sic cod. Flor. Oxon. Guelf. edd. pr. Puteol. Beroaldi, a qua hic discedit ed. Alciati exhibens *Ideo Cl. adeo*, vitio haud dubie operarum, nam sequi Beroaldum solet: atque hinc *ideo* in ceteras venit, Rhen. Aldi, etc. Restituit *igitur* Jac. Gron. ERN. Bud. *Igitur Claud. adeo*.

Prolocutus] Rhenanus ita se emendasse ait pro *perlocutus*, quod se. in Alciati ed. repererat. Sed ed. pr. et Puteol. sic jam habent. ERN. Bud. *prolocutus*.

Beatos quosdam Duces] Corruptio- ne litteræ periit huic dicto Venus. Scribe, *quondam*, id est, olim libera Rep. Persuadet Dio, qui sic extulit 60, 30. ἡ μακρόν τι κάλει ποτὶ στρατηγούσωντες. LIPS. Recte. Sed edd. omnes *quosdam*. ERN. Pro *quosdam*, quod et in Bud. pugna Salinerius.

Ne tamen miles] Sententia scripturam eam damnat. Lege ergo *Ut tamen*. LIPS. Sic et Gruterus et Pi-

chena volebant: recte. In cod. Flor. est *vi*, quod confundi solere cum *ut*, docet post alios Drakenb. ad Liv. 4, 51. Ed. pr. et MS. Reg. plane habet *ut*. Puteolanus *ne* in *in*xit, quod est et in Guelf. ERN. Et in Bud. De otio v. e. 18.

Inter Mosam Rhenumque] Dio consentit 60, 30. διατάξουσι, inquit, πᾶν τὸ μεταξὺ τοῦ τι'Ρήνου καὶ τοῦ Μόσου, σταδίου ἑξομύκοντα καὶ ἑκατὸν μάλιστα. Nam stadia centum LXX. milliaria conficiunt XXIII. duobus stadiis et semi minus: ita ut septem stadia cum dimidio pro milliari capias. quod Plutarchus, Suidas, alique monuerunt. Interpres tamen Dionis milliaria XXI. vertit: et addit, non convenire illi cum Cornelianæ ratione. LIPS. Quæ de hac fossa variè a viris doctis disputantur, commemorare nihil attinet. v. Ryekium ad h. l. Cellar. G. A. t. 1. p. 211. Altingium t. 1. p. 47. et 114. qui sequitur Cluverium, qui putabat esse fossam, quæ a Leida Delphos, hinc ad vicum Mæscland ducta, tandem ad propinquum vicum Sluys Mosæ jungitur. ERN. Plura et ipse olium in Diss. de jungend. mar. fluviorumque moliminibus, et Lalande in traité des canaux navigables. Par. 1778.

Fossam perduxit] Hæc est lectio ed. pr. quam et MS. Guelf. exhibet, quam restituere non dubitavimus. Est verbum proprium in ea re. Cæsar B. G. 7, 36. *fossam* — a majoribus castris ad minora perduxit. Dio l. c. διατάξουσι πᾶν τὸ μεταξὺ τοῦ τι'Ρήνου, καὶ τοῦ Μόσου, quod est ipsissimum *perduxit fossam* etc. Nam *perducere fossam* dicitur ut *perferre legem*. Puteolanus deinde *pro perduxit*, dedit *produxit*, unde in omnes edd. venit *produxit*, Jac. Gro-

A. U. certa Oceani vetarentur. insignia tamen triumphi indulsit
 200. Cæsar, quamvis bellum negavisset. Nec multo post Cur-
 A. C. tius Rufus eundem honorem adipiscitur, qui in agro Mat-
 47. tiaco recluserat specus quærendis venis argenti; unde
 tenuis fructus, nec in longum fuit: at legionibus cum
 damno labor, effodere rivos, quæque in aperto gravia, hu-
 mum infra moliri. quis subactus miles, et quia plures per
 provincias similia tolerabantur, componit occultas litteras,
 nomine exercituum, precantium Imperatorem, ut, quibus per-
 21 missurus esset exercitus, triumphalia ante tribueret. De origine

novius autem valde pugnat pro præ-
 duxit, sic compendium MS. Flor. le-
 git, idque in textum recipit. In quo
 falli virum clarissimum putamus. Ver-
 bum præducere dicitur illud quidem de
 fossis sæpe et ap. nostrum 14, 32. sed
 semper cum vi muniendi, in castris, in
 obsidionibus, arcendi caussa, intercluden-
 di etc. factis, ut patet ex omnibus
 exemplis, quæ collegit præter Lipsium,
 quem ipse laudat de Mil. 5, 5. Hein-
 sius et Drakenb. ad Silium 10, 411.
 alique: unde ipse comparat eum
 Græco *προβάλλεισθαι*: quod est ab h. l.
 alienissimum. Est pacis opus, non
 belli, recipiendæ aquæ factum, non
 arenda. ERN. Bud. *produxit*.

Qua incerta Oceani vetarentur
 Recte, non *vetarentur*. Dio l. c. in-
 terpretatur, *ἵνα μὴ οἱ ποταμοὶ ἐν τῇ τοῦ*
Ἀλεξανδρῶν πλημμυρῶν ἀναρρίοντες πικραίνω-
σιν. Fuisse ergo, necessum est, fossam
 eam inferioris Bataviæ parte, inter
 Rhenum veterem Mosamque: ubi fere
 ubique inter duos fluxus XXIII. millia-
 rium intervallum. Supra agrum Bata-
 vum, inter Mosam et adhuc integrum
 Rhenum, esse non potuit: quoniam
 illic certe periculum nullum ab æstu.
 Vertranus, cui legi placet *vitarentur*
 (hoc sensu, ut fossam eam perduxerit,
 qua commeari a Mosa ad Rhenum pos-
 set, ne Oceani pericula necessum esset
 subire) non placet. Multo minus Fer-
 retus: qui *ματίρος* certe fuit, cum
 Mosam hic cum Mosella confudit, et
 ea scripsit quæ rideant Batavorum
 pueri. LIPS. Recte Lipsius. *Veta-*
rentur est arcerentur, prohiberentur,
 ne restagnando terris nocerent. Adde
 Observ. 1, 5. Gron. Et sic edd. vett.
 ERN. Flor. Agr. Bud. etc. *vetaren-*
tur.

Qui in agro] Muretus volebat *quia*,
 minus bene.

In agro Mattiaco] Suspectum esse,
 et potius *Macinco*, vel *Mazyaco* legen-
 dum videri (qui populi Africæ sunt)

docui in Saturn. 2, 1. LIPS. Vide quæ
 diximus de Pec. Vet. 4, 9. Gron.
Mattiaco placet Rhenano, defenditque
 Cluver. Germ. Ant. 3, 7. Non in A-
 frica ista gesta. quod e c. 21. patet,
 triumphali insignia nactum ante, quam
 in Africam venisset. ERN. Bud. *ma-*
chiacho. In Hassia argenti fodinas
 extare hodieque, notum.

Effodere rivos] Omnes MSS. et edd.
 ante Lipsium habent *et fodere*. Cete-
 rum melius puto, intelligo fossas, qui-
 bus aquarum rivi e metallis deducan-
 tur. ERN.

Triumphalia ante tr.] Nempe ne
 triumphalium consequendorum caussa
 militibus molestias crearent, quales
 Corbulo et Rufus creassent. ERN.

De origine Curtii Rufi] Est, qui
 hunc censeat esse illum, qui memoriam
 scripsit rerum Alexandri, pure me-
 hercules et Latine. Modius certe no-
 ster, ejus censuræ Curtius non leviter
 debet, testatum reliquit, cognomen ei
 Rufi tribui a libris. Pugnare tamen
 ætas videatur, siquidem ad Augustum
 referenda illa sunt e libro ejus 10, 9.
Proinde jure meritoque Populus Rom.
salutem se Principi suo debere profitetur,
cui noctis, quam pæne supremam
habuimus, novum sidus illuxit. Hujus
hercule, non solis, ortus lucem caliganti
reddidit mundo, cum sine suo capite
discordia membra trepidarent. Quot
ille tum exstinxit faces? quot condidit
gladios? quantam tempestatem subita
serenitate discussit? Non ergo revire-
scit solum, sed etiam floret imperium.
Absit modo invidia, excipiet hujus sæ-
culi tempora ejusdem domus utinam
perpetua, certe diuturna posteritas.
 Sed non sunt: nec quidquam hic de
 sidere Julio, ut nugantur. Refutant
 sequentia: quoniam Augustus cum ad
 imperium venit, non exstinxit bello-
 rum faces, non gladios condidit: sed
 accendit, eduxit. Refutat et ille locus
 e 4, 4. de urbe Tyro. *Multis ergo ca-*

Curtii Rufi, quem gladiatore genitum quidam prodidere, A. U. 800. A. C. 47. neque falsa prompserim; et vera exsequi pudet. Postquam adolevit, sectator Quæstoris, cui Africa obtigerat, dum in oppido Adrumeto, vacuis per medium diei porticibus secretus agitatur, oblata ei species muliebris ultra modum humanum, et audita est vox: *tu es, Rufe, qui in hanc provinciam pro Consule venies.* Tali omine in spem sublatus, digressusque in urbem; et largitione amicorum, simul acri ingenio, Quæsturam, et mox, nobiles inter candidatos, Præturam Principis suffragio adsequitur: cum hisce verbis Tiberius dedecus natalium ejus velavisset, *Curtius Rufus videtur mihi ex se natus.* Longa post hæc senecta, et adversus superiores tristi adulatione, adrogans minoribus, inter pares difficilis, Consulare imperium, triumphi insignia, ac postremo Africam obtinuit: atque ibi defunctus, fatale præsagium inplevit. Interea Romæ, nullis palam, neque cognitis mox 22

sibus defuncta, et post excidium renata, nunc tamen, longa pace cuncta refovente, sub tutela Romanæ mansuetudinis acquiescit. Nam ait et agnoscit longam pacem in re Romana. An ea sub initia Augusti? imo viginti annorum bella. Itaque priora illa refero ad C. Caligulæ cædem, et confusioem que secuta: Senatu imperium abrogante, milite et plebe stabiliente. Hæc sunt illa sine capite discordia membra; et Claudius ipse, novum sidus. Tamen incerta hæc mihi, fateor: et facile manum dederò, si quis adferet verisimiliora. LIPS. Esse historiæ scriptorem putat etiam Ryekius. Non est hujus loci aut consilii nostri ista disputatio. ERN. Non esse historicum, ex silentio Taciti post alios infert Brotier.

Sectator Quæstoris] VATIC. *Sector.* nec sperno. Ad hastam enim sectiones exercebant. Vulgatam tamen firmat Plinius de hoc ipso Curtio Rufe ep. 7, 27. *Tenuis adhuc et obscurus obtinenti Africam comes hæserat.* Ait enim, comes. LIPS. Non solet sectoris nomen magistratibus jungi. *Sectores et assectatores* magistratuum dicuntur tenues homines, qui se adiungunt, quæstus alicujus causa. V. Cicer. pro Rab. Post. 8. *Gabinii comes vel sector.* Gabinus autem Proc. Syria. Verr. 2, 26. 11. *Africanus vetus assectator.* Cf. Balb. 2. Sector autem alicujus est, qui ejus bona sub hasta emit, ut Antonius in Philippica 2, 15. *sector Pompeii.* ERN. Bud. *sector.*

Oblata ei species muliebris] Plinius

super eodem miraculo l. c. *Inclinato die spatiabatur in porticu. offertur ei mulieris figura, humana grandior pulchriorque. perterrito, Africam se futurorum prænunciam dixit. iturum enim Romam, honoresque gesturum, atque etiam cum summo imperio in eandem provinciam reversurum, ibique moriturum.* Quod ait ultra modum humanum: semper ita antiqui, ut fidem Divinitatis adstruant ejusmodi idolis. Virgilius Æn. 2, 773. *Visa mihi ante oculos, et ubi major imago.* Juvenalis 13, 221. — *tua sacra et major imago Humana, turbat pavidum cogitque fateri.* Xenophon 8, 7. *καυδίας.* Ἐδοξεν αὐτῷ προσελθῶν κριτῶν τις ἢ κατ' ἀνδραγον, εἰπὺν συσκαύζου, ᾧ κῦρι. ἦδη γὰρ εἰς Θεοῦς ἔστῃ. Tacitus H. 1, 86. *Erupisse cella Junonis majorem humana speciem.* LIPS.

Videtur mihi ex se natus] MS. Guelf. ed. pr. *esse natus.* quod est illud ipsum, quod Rhenanus e cod. Budensi dedit *ex se natus.* Puteolanus dederat *ex senatu.* Est autem ambiguitas in verbis. Nam *ex se nati* dicuntur, qui majores ciere non possunt, obscuro homines genere; verum etiam, qui ipsi sibi nomen peperere, non a majoribus accipere. Ergo indicavit Tiberius, Rufum obscuro loco ortum, et sibi aliquid nominis peperisse. ERN. Sic Cicero *ex se ortus.* Phil. 6, 6.

Mox] Heinsius vult *noxæ* ad Vellei. 1, 12. probat Græv. ad Flor. 3, 10. non Jac. Gronovius, nec ego. Respicit ad tormenta mox adhibita ad reperendam causam. ERN.

A. U. caussis, Cn. Nonius, Eques Romanus, ferro accinctus re-
 800. peritur in cœtu salutantium Principem. nam, postquam
 A. C. tormentis dilaniabatur, de se non inficiatus conscios non
 47. edidit, incertum an occultans. Iisdem Consulibus P. Do-
 labella censuit, *spectaculum gladiatorum per omnes annos cele-
 brandum pecunia eorum, qui Quæsturam adipiscerentur*. Apud
 majores virtutis id præmium fuerat, cunctisque civium, si
 bonis artibus fiderent, licitum petere Magistratus: ac ne

Cn. Nonius eques Rom.] Ed. pr. S. N. Nonius, quod est ortum e scriptura cod. Flor. Gn. Nonius; abestque insignis. Puteol. Cn. Novius eques Rom. et sic sequentes veteres; item MSS. plures ap. Broterium, qui restituit. In Lipsianis insignis additur, quod recte Gronovii et Ryckius omiserunt. Nonius prætulit. ERN. Bud. Novius Eques Rom. prænomen Gn. a r. m. — insignis abest.

Ferro accinctus reperitur] Ideo Claudius primus (et fortasse hac occasione) scrutatores instituit, qui promiscue omnes ad Principem salutandi vel qua alia causa venientes exerent. Suet. 35. *Salutatoribus scrutatores semper apposuit, et quidem omnibus, et uerbosissimos. Quos tamen Vespasianus iterum sustulit, narrante eodem Suetonio 12. Verba Dionis ad hunc morem digna legi 60, 3. Κλαύδιος γὰρ ἄλλα ἀκριβῶς ἰφιδάττειτο, καὶ πάντας τοὺς προσείτας οἰ καὶ αἰδρας καὶ γυναικας ἰριναῖνθαι παρῶν, μή τι ἐφιδίως ἔχωσιν. ἔντι τοῖς συμποσίοις πάντας τοὺς στρατιώταις συνίτας ἰσχεῖ. καὶ τούτο μὲν ἐξ ἰστῶν καταρχῆθις, καὶ διὸς ἀπὸ γίγνεται. ἢ δὲ δὴ ἰρινα ἢ διὰ πάντων διὰ Οὐλοσπαυτοῦ ἰπαιάτα.* Mausit igitur de militibus: at de scrutatione Vespasianus sustulit. Mos iste scrutandi vetus, et Græcis quoque. Tangit Phtarchus in Timoleonte 21. p. 245. ubi Dionysium, jam exsulem, irrisum a quadam ait, qui intrans ad eum vestem excussit, ut tyrannis fieri solet. LIPS.

De se non in—conscios] Non integer locus vel iudicio libri Farnesiani, qui cum lacuna refert: *De se nari*: : : : : conscios. Videmur non incommode explere posse: *de se Novius confessus, conscios non edidit*. LIPS. Edidi scripturam codicis Flor. potius quam conjecturam *Novius*, quam primus Puteolanus edidit, extatque in Guelf. Farn. cod. *novi* — quod edidit Ryckius. Ed. pr. habet *de sona* vitiose pro *de se non in*: (nisi virgula est alieno loco, edique debuit nōi, ut in eodem libro 12, 58. *tesceret pro nitesceret*) nulla

sequente lacuna. Quicquid sit, etiam hinc confirmatur Jac. Gronovii conjectura, quam verissimam puto: *de se non inficiatus*. Bene Pichena comparat locum Livii 24, 5. *de se ipso huud cunctanter fossus, conscios celabat*: quem in animo habuisse nostrum facile patet. Heinsius conjecit e cod. Parnes. *vestigils de se novissime confessus*. Sed illud *novissime* friget, ut bene monuit idem Gron. ERN. Bud. *de se novius conscios n. ed.* absque lacuna. Sanum sic esse locum, judicat Broterius post Gruterum. Ellipsin scil. admittunt et ita distinguunt: *de se Novius: c. n. e.* Lipsii conjecturæ favet cod. Agric. qui, teste Ryckio, habet *de se confessus c. n. e.* Displicet hoc Acidalio, quod in re manifesta confessione non esset opus. Ex hac ratione Bip. conjiciunt: *de se noviam fessus*. Verum in ista confessione non potest alius esse sensus, nisi noxia. Hinc non spernenda lectio cod. Flor. *mili videtur*, a Gronovio, quem sequor, egregie suppleta. Barth. Adv. 45, 3. expungit *de*, reliqua sana perhibet: *se Novius, conscios non edidit*.

Spectaculum gladiatorum] Suet. c. 24. *Collegio Quæstorum, pro stratura viarum, gladiatorum munus injunxit*. Quod mutavit Nero, qui censuit, *ut ne designatos quidem Quæstoribus edendi gladiatores necessitas esset*, ait Tacitus 13, 5. Iterum induxit Domitianus, notante Suetonio c. 4. et perseveravit. Tertull. de Spectac. 12. *Transiit hoc genus editionis ab honoribus mortuorum ad honores viventium, Quæsturas dico, et magistratus, et Flaminia et Sacerdotia*. Plura de his, proprio libro. LIPS.

Qui Quæsturam apiscerentur] Pro peterent, apisci vellent: contextus facile docet: et esse deberet; *adepti essent*, si sensu vulgari diceretur. ERN. Rhen. e Bud. *adipiscerentur*. prius legebatur *adipiscuntur*. Ceterum v. Lips. ad 13, 5.

Ne atas quidem dist.] Ut post factum est, inductis legibus annalibus:

ætas quidem distinguebatur, quin prima juvena Consula-^{A. U.}
tum ac Dictaturam inirent. Sed Quæstores, Regibus etiam ^{800.}
tum imperantibus, instituti sunt: quod lex curiata ostendit, ^{A. C.}
ab L. Bruto repetita. Mansitque Consulibus potestas de-^{47.}
ligendi, donec eum quoque honorem Populus mandaret.
creatique primum Valerius Potitus et Æmilius Mamercus,
LXIII. anno post Tarquinius exactos, ut rem militarem

de quibus dicere h. l. nihil attinet.
Mox cod. Fl. et ed. pr. et non ac, ut
ceteræ. ERN.

Ac Dictaturas] Bud. et *Dictaturam*.
bene. Rarior dictaturæ usus; nulla
ergo ratio pluralis numeri.

Sed Quæstores, Regibus] De Quæ-
sturæ origine, ratione etc. qui volet
cognoscere plura, adeat in primis Pi-
ghium in Annal. ad a. U. 244. Tum
abest a MS. Guelf. ERN. In Bud.
adest tum, abest etiam.

Quod lex curiata] Intelligitur lex
de modo potestatis, quæ Regibus esset
in populum: repetita est a Bruto, ut
Coss. eadem potestas esset, quæ Regi-
bus fuisset. Eam Taciti temporibus
adhuc superfuisse ex h. l. clare patet.
ERN.

Mansit Coss. potestas deligendi] Vi-
detur dissentire Plutarchus in Valer.
Popl. c. 38. p. 110. sed vide notam ad
verba LXIII. a. p. T. e. ERN.

Valerius Potus] Ita libri scripti.
Lego, *Potitus*, quod Valeriæ gentis
cognomen est. In vulgatis Valerius
Postumius, imperite. Est autem ille
ipse, qui Consul postea a. u. 284.
Quod clare ex Dionysio hauries 9, 51.
Lips. Ed. pr. *Potus*, Puteol. dedit
Postumius, ut est in Guelf. quod om-
nes secuti sunt ad Lipsium usque. Ea-
dem editio habet copulam et, quæ e
cod. Flor. accessit, neglecta inde a Pu-
teolano, usque ad Pichenam, qui resti-
tuit. Pro *Potus* recte restitutum *Po-
titus*. ERN. Bud. *Val. post. et emilius*.

LXIII. anno post] Error numeri, nisi
placet de primis Quæstoribus totos XL
annos a Livio et Dionysio discrepare
Tacitum. Nam a. u. 269. Q. Fabio
Ser. Cornelio Coss. Livio 2, 41. primi
Quæstores nominati L. Valerius et
Cæso Fabius: itemque Dionysio 8, 77.
At ex hac Taciti putatione, circa a.
demum u. 308. Quæstores statuamus,
necesse est. Quod falsum esse, liquet
vel ex eo, quod Livius et Dionysius
post annum illum 269. sæpius jam
Quæstores nominant. Corrige hic ergo,
XXIII. anno. ut ratio constet. In
altero tamen Quæstore manet adhuc
dissensus: qui Livio et Dionysio est

Cæso Fabius, non Mam. Æmilius, ut
nostro. Nam Plutarchus plane diver-
sus, qui P. Veturium et M. Minucium
nominat. Lips. Eadem repetit Rye-
kius ad h. l. nec se expedit. In ed. pr.
non per LXIII. exprimitur numerus,
sed est *sexagesimo tertio anno*. Cete-
rum Tacitus cum Livio et Dionysio,
Plutarcho item, facile componetur sic:
Plutarchus tradit Quæstores primos,
a Regibus exactis: Livius et Dionysius
nihil, nisi qui illo anno Quæstores fu-
erint, qui diem dixerint Sp. Cassio;
qui fuit annus XXIII. a Regibus exactis:
Tacitus autem qui primi Quæstores a
Populo creati sint; quod attendenti
facile patebit, monuitque jam Drakenb.
ad Liv. 4, 41. Plutarchus dissentit in
hoc, quod jam Valerium Poplicolam
concessisse populo creationem Quæ-
storum dicit, a Populoque creatos Ve-
turium et Minucium. Verum aut
alius auctores secutus est uterque, aut
ea tantum liberalitas Valerii fuit, quam
ceteri Consules non sunt imitati, do-
nec lege Populo creatio Quæstorum
vindicta aut permissa est. Abramius
ad Ciceronis Phil. 2, 20. sic conciliat
Tacitum Plutarcho et Junio Grachano,
qui etiam sub Regibus a Populo cre-
atos scripsit, ut Reges quidem Con-
sulesque ipsi elegerint, sed Popu-
lus lege curiata probavit electio-
nem. Sed ea ratio per legem curia-
tam sancienti jam constituta senior
est, et instituta ad usurpandam vetu-
statis memoriam. Lata disp. ad h. l.
est viri docti in Miscell. Obs. t. 10. p.
257. in pr. p. 287. qui per transposi-
tionem conciliari Livio et Plutarcho
posse Tacitum existuat sic: *Creatique
primum, qui Romæ curarent: dein,
gliscentibus negotiis, duo additi, Potitus
et Æmilius Mamercus, 90. anno post
Tarquinius exactos, ut rem militarem
comitarentur. Mox* etc. Videntur,
quibus otium est, hæc excutienda.
MS. Guelf. habet *annos*. ERN. Bud.
verbis expressis: *sexagesimo tertio*. Bip.
nodum bene solvunt. Tacitus suos
sibi auctores habuisse putandos est.

Ut rem militarem comitarentur]
Tacitum a Livio et aliis discrepare,

A. U. comitarentur. Dein, gliscentibus negotiis, duo additi, qui
 800. Romæ curarent. Mox duplicatus numerus, stipendiaria
 A. C. jam Italia, et accedentibus provinciarum vectigalibus. Post,
 47. lege Syllæ, viginti creati supplendo Senatui, cui judicia
 tradiderat. et, quamquam Equites judicia recuperavissent,
 Quæstura tamen; ex dignitate candidatorum, aut facilitate

monet Pighius l. c. quod primum duos militares Quæstores creatos dicat, deinde demum additos duos urbanos, cum Livius tradat 4, 43. ab initio duos urbanos tantum fuisse, additos deinde duos alios, qui Consulibus in bellum profectis adessent. Verba sunt: *Moles discordiarum inter plebem ac Patres orta est; cepta ab duplicando Quæstorum numero, ut, præter duos urbanos Quæstores, duo Consulibus ad ministeria belli præsto essent.* Ego rem omnem sic concipio. Fuere Quæstores semper, sed a Coss. ab initio creati, nisi ubi magistratum ambitio, ut Poplicolæ, Populo permitteret. Sed, cum Coss. opus videretur in bellis ministerio Quæstorum, propter rem pecuniariam, necessarium visum est, Quæstores creari a Populo comitiis curiatis, ut rem militarem possent attingere, quod injussu Populi et sine lege curiata non licet. Id apparet videtur, ut arbitror, ex eo, quod etiam semper Quæstoribus, Consulibus, qui imperium haberet, secururis, lege curiata, dicis caussa, ut ipsis Procons. opus fuit, ut existimat Gruchius, quamquam dissentente Sigonio. Cicero Phil. 2, 20. objicit Antonio, quod, Quæstor creatus, statim ad Casarem in provinciam cucurrerit *sine SC.*, *sine sorte, sine lege.* Ergo Quæstores cum ante semper in urbe curassent ærarium, cæperunt jam etiam bellis interesse: ideoque, cum prope perpetua bella essent, prope semper aberant ab urbe Quæstores. Hinc consilium natum est, ut præter duos illos, quibus liceret in bellum ire cum Consulibus, crearentur alii duo, qui assidui in urbe essent, quique Quæstores urbani dicerentur, cum antea Quæstores simpliciter dicerentur. Ceterum MS. Guelf. habet *commilitarem*, corrupte. Vide ad l. 43. ERN.

Curarent] Sic 4, 36. et Sall. Catil. 9. *Rempubl. curarent.*

Mox duplicatus numerus] Epitome Livii 15. *Quæstorum numerus ampliatu est, ut octo essent.* Quod accidit circiter a. u. 422. LIPS.

Viginti creati supplendo Senatui] Uti a Cæsare Dictatore quadraginta, eadem, ni fallor, caussa. Vide Dio-

nem 43, 47. LIPS.

Post lege Syllæ viginti creati supplendo Senatui] Nam Senatores fiebant maxime, qui magistratum inferiorem gessissent. Solos Quæstorios in Senatum lectos a Censoribus, ut cum Sigonio vult Pichena, non credo. MS. Guelf. *supplemento.* ERN.

Equites judicia recuperavissent] Non ut adimerentur omnino Senatui, sed ut cum Equitibus etiam communicarentur, quod factum esse constat lege Aurelia L. Cottæ. ERN.

Facilitate tribuentium] Steph. Pighius ad a. U. C. 672. hæc verba accipit, quasi Sulla tulerit, ut quotannis isti XX. Quæstores, partim Populi suffragio, partim Consulium beneficio crearentur. nam Tacitus, inquit, profecto dixisset *Populi*, non *tribuentium facilitate*, si solus Populus Quæsturam tunc dedisset. Idem ei apertius ostendere Cicero videtur in Interrogatione, quum c. 5. ait Vatinium Quæsturæ candidatum, *inivitis omnibus, non Populi, sed Consulibus beneficio extremum adhesisse.* Ea enim verba docere, uno Quæstore Populi suffragiis creato, alterum mox renumtiatione Consulibus et turba candidatorum adijci potuisse: atque alternatim usque ad extremum. Et id fortassis eo instituisse Sullam, ne nimis diu extraherentur comitia in tanto Quæstorum numero. Hæc somnia sunt inanissima. *Beneficium Consulibus* Ciceroni nihil est aliud, quam Consulibus, qui comitiis præerat, studium et contentio in commendando Vatinio, et vehementi pro eo supplicatio, quod rogandi genus cum semper sit gratiosum, tum sunt interdum, quibus nihil sit, quod rogantibus non jure se concessurum Populus putet, hi multis sæpe indignis profuerunt et suffragia quamvis inivitis extorserunt. Neque inepte Nie. Abramus, posse et fraudis suffragiorum punctis adhibitæ suspicionem motam credi. Nam Tacitum non solum intellegere populum, et solita sua subtilitate usum, quum *tribuentium* maluit, facile largimur: quippe et Populum et Senatum et Principes comprehendens verbum ponere debuit. Ita *facilitate tribuentium libera Re-*

tribuentium, gratuito concedebatur, donec sententia Dola-
bellæ velut venundaretur.

A. Vitellio, L. Vipstano coss. cum de supplendo Senatu A. U.
agitaretur, primoresque Galliæ, quæ *Comata* adpellatur, ^{801.}
fœdera et civitatem Romanam pridem adsecuti, jus adipis-
cendorum in urbe honorum expeterent, multus, ea super re, ^{48.}
variusque rumor. Et studiis diversis apud Principem certa-
batur, adseverantium, *non adeo ægram Italiam, ut Senatum*
suppeditare urbi suæ nequiret. suffecisse olim indigenas consan-

publica et jure comitorum penes Po-
pulum est studiis tribuum; postea
partim Senatus, ad quem translata
comitia sub Tiberio; partim Principi-
pum suos candidatos sine metu repul-
sæ obducentium. GRON.

Vetut venundaretur] Quod jam ne-
mo, quamvis dignus, Quæstor fieri vel
anderet, vel posset, nisi qui valde dives,
et perferendis munerum impensis es-
set. ERN.

L. *Vipsanio*] Sic edd. omnes. Rye-
kius cum Ruperto ep. 48. ad Reines.
vult *Vipstano* e vestigiis codd. Flor. et
Agr. quorum ille *Vipsana*, hic *Vipsa-*
no habet. *Vipsana* etiam Guelf. mox
c. 25. *Vipsanus*. Infra quidem hoc
nomen eodem argumento pluribus lo-
cis receptum. Quidni ergo et hic re-
cipiamus? ERN. Bud. *Vipsana*.

Fœdera et civitatem] Duplex Gallia,
Cisalpina, Transalpina. Cæsalpini ite-
rum duplices, Cispadani, Transpadani.
Ex his, qui eis Padum, jus civitatis
adsecuti sunt post bellum Marsicum:
qui trans Padum, jus Latii eodem tem-
pore, ferente Pompeio Strabone, qui
pater Magni. Ea lex, Pompeia dicta.
Sed, non contenti Latinitate, Trans-
padani turbas sæpe moverunt: inci-
tante etiam post Quæsturam C. Cæ-
sare. Nec enim de aliis Suetoniana
illa capio Jul. 8. *Decedens ergo ante*
tempus colonias Latinas, de petenda
civitate agitantes, adiit, et ad auden-
dum aliquid concitasset, nisi Consu-
les conscriptas in Ciliciam legiones
paullisper ob idipsum retinuisset.
Donec ille Cæsar Dictator primum
transtulit eos in civium jus, narrante
Dione 41, 36. *Τοῖς Γαλάταις, τοῖς ἐν τῷ*
τῶν Ἀλπιῶν ὑπὲρ τὸν Ἠριθαιὸν οἰκοῦσι, τὴν
πολιτείαν, ἃτι καὶ ἄρξας αὐτῶν, ἀπέδωκε.
At de Transalpinis non liquide pure-
que aliquid scriptum reperio; nisi quod
Strabo ostendit Cavaros Salyesque ci-
vitate donatos, tempore tamen non
expresso l. 4. p. 126. *Πάντας, inquit,*
εὐτὼν προσαγορεύουσι (Cavarorum nomine,

scilicet) *τοὺς ταύτη βαρβάρους, οὐδὲ βαρ-*
βάρους ἔτι ὄντας, ἀλλὰ μετακλιμένους τὸ
πλῖον εἰς τὸν τῶν Ῥωμαίων τύπον καὶ τῇ
γλώττῃ, καὶ τοῖς βίοις, τινὰς δὲ καὶ τῇ
πολιτείᾳ. Donatos tamen non dubium
est ab Augusto: tuncne, cum Italiam
ad Alpes promovit? an potius in diu-
turna illa peregrinatione, cum ad res
Galliæ constituendas biennium conti-
num ille egit? Quod obiter suadere
Dio videtur 54, 25. qui Augustum in
ea peregrinatione libertatem et jus ci-
vitatatis aliis dedisse ait, aliis ademisse.
Civitatem autem accipimus, sine jure
suffragii, quod nunc a Claudio demum
adsecuti. LIPS. De loco Strabonis v.
Spanh. de O. R. 2, 15. p. 92. qui per
πολιτείας male vult intelligi Reip. for-
mam. ERN.

Apud Principem] Sic cod. Bud. et
alii, item edd. vett. Recentiores quæ-
dam *Principes*, male.

Indigenas consanguineis] Sensus vi-
deatur. Olim Latinos (qui indigenæ)
suffecisse Romanis, sanguine et affini-
tate cum iis junctis: cur non nunc
tota Italia? Possis etiam, *indigenas*
consanguineos populos: eodem sensu.
LIPS. Acepcio interpretationem Pi-
chenæ: *indigenas* sc. Italiæ, Romanis
consanguineis suis olim suffecisse: sed
ei obstat τὸ *populis*. *Populum Roma-*
num, non *Populos Romanos* novimus.
Ergo aut inducenda vox ea, ut sit:
suffecisse olim indigenas consanguineis
aut populos faciendum, ut sit,
suffecisse olim indigenas consanguineis
populos, aut denique scribendum: *suf-*
fecisse olim indigenas consanguineo
populo. nempe Italicos populo Romano,
qui Etruscos, Latinos, Sabinos etc.
miscuerit, et unum ex omnibus san-
guinem ducat; ut ait Florus libro 3,
18. Et hoc præfero. GRON. Lipsius
in prioribus edd. conjecerat *cum*
consanguineis populis: sed hanc con-
jecturam post damnavit et sustulit in
posterioribus edd. Jac. Gronovius *in-*
digenas consanguinei populi: quia in

A. U. *guineis populis, nec panitere veteris Reip. Quin adhuc memo-*
 801. *rari exempla, quæ priscis moribus ad virtutem et gloriam Ro-*
 A. C. *muna indoles prodiderit. An parum, quod Veneti et Insubres*
 48. *curiam intruperint, nisi cætus alienigenarum, velut captivitas,*
inferatur? quem ultra honorem residuis nobilium, aut si quis
pauper e Latio Senator, fore? oppleturos omnia divites illos,
quorum avi prouique, hostilium nationum Duces, exercitus
nostros ferro vique ceciderint; D. Julium apud Alesiam obse-
derint. Recentia hæc, quid si memoria eorum inoriretur, qui

cod. Flor. *consanguines. mira ratio.* ERN. *Consanguineis populis* sexto casu dici Heins. putat, quod arrisit Bahrdtio.—Bip. postremam Gronovii conjecturam in textum receperunt. *Mihi consanguinei populi sunt, qui in Romanam Rempubl. confluxere e vicinia et sanguinem cum Romanis miscuere. sic dandi casus subsistere potest. Ita fere et Hilleris Rac. 34.*

Veneti et insubres] Qui populi Transpadani. Ex his colligas, Cavaros, de quibus Strabo l. c. pleno civium jure non fuisse. Eos enim potius hic nominassent. LIPS.

Nisi cætus alienigenarum] Quod sane haud diu post evenit. adeo ut Augustinus vere scripserit: *Numquid non multi Senatores in aliis terris, qui Romam ne facie quidem norunt? De civit. 5, 17.* LIPS. Cod. Ursini *inse-*
rat. Verum captivitati non convenit.

Aut si quis pauper] Negandi vim habet. quasi dicat: an aliquis etiam pauper e Latio Senator fiet? non fiet. posset etiam *aut equis.* LIPS. Non male Acidalius conjicit: *quem — nobilium, aut, si — senator, fore i. e. quem honorem ultra fore nobilibus aut Senatoribus pauperibus e Latio. Sed vulgatum etiam defendi potest, et intelligi dictum pro pauperibus Senatoribus e Latio. Ed. pr. senatus.* ERN. Acid. conjectura optimum sensum exhibet. Adsumere Bip. Recepti et ego.

Ferro vique ceciderint] Ita in meis libris, et recte. Vulgo, *ferro ignique.* Simile mendum scio esse in Suetonii Claudio 21. *Diu cunctatus, an omnes igni ferroque absumeret, tandem e sua sede prosiluit. Lege, vi ferroque.* LIPS. Sic cod. Flor. Guelf. et alii ed. pr. At Puteol. et sequentes *ignique.* ERN. Bud. *ferro vique, ut Flor.*

Inoriretur] MSS. Flor. Agr. Guelf. ed. pr. *moreretur.* Puteol. et seqq. *inoriretur.* Ex illo J. Gronovius facit *moveretur.* Heins. *renovaretur.* Illud melius. Putem *inoriretur* ferri posse, quamquam est verbum insolens. Li-

brarii ex *inoreretur* fecere *moreretur,* ut alibi *multus ex inultus* et similia. *Oreretur* pro *oriretur* sæpe est in libris antiquis. Vid. Burm. ad Sueton. Cæs. 64. Aptius h. l. videtur verbum, quod significet *veniret in mentem,* quam quod, *commemoraretur.* Adde not. seq. ERN. Bud. *moreretur.* Acid. pro *inoriretur* dabit *iniretur* et pro *ara, arce.* Infrequens est *inoriri;* apud Frontin. tamen Strateg. 2, 1. in plur. codd. legi *inoriente. . . die* testatur Ovidend. nec proinde id verbum compositum Latio ejiciendum.

Qui capitolio et ara Romana] Locus fractus corruptusque, uti orationum hæc tota. Nec ista Attius Navius pater Augurum restituerit, sine libris: velum ut Beatus nobis persuadeat germanam lectionem esse, *qui capitolio et ara Romana? manibus eorumdem parceretis?* Est enim, *inquit,* aposiopesis: subaudiendumque, potiti sunt. qua figura melius fidius vellem ipse usus esset. Mel libri, *memoria eorumdum moreretur qui capitolio et aru Romana manibus eorumdem per se satis.* LIPS. Tentabam: *Recentia hæc: quid si memoria eorum inoriretur, qui capitolium et arcem Romanam, manibus eorumdem prostratis?* Intelligo, obsederint, ædificiis urbis adfectis incensisque. Ista, quæ reensuerat, ferro vique cæsas legiones, D. Julium apud Alesiam obsessum, recentia et memoriæ nondum exoletæ. At, quanto graviore invidia premi posse Gallicum nomen, quanto minus dignos curia Romana visum iri, si mentio etiam fiat illorum, qui mœnibus incensis ac prostratis circa montem Tarpeium et arcem per sex menses minacissimi pependissent. GRON. Hæc saltem commodum sensum habent. Sed alias rationes afferemus, et lectoribus electionem relinquemus. MSS. Flor. Guelf. Vat. habent *per se satis;* ita editio pr. exhibet. Sed Jac. Gronovius scripturam codicis Flor. aliter legendam putat, atque ex ea conjicit *postem minati sunt, pro ara, arci.* Ceterum Puteo-

capitolio et ara Romana manibus eorundem per se satis * frue- A. U.
rentur sane vocabulo civitatis: at insignia Patrum, decora 801.
Magistratum, ne vulgarent. His atque talibus haud per- A. C.
 motus Princeps, et statim contra disseruit, et, vocato Se- 48.
 natu, ita exorsus est: *Majores mei (quorum antiquissimus* 24
Clausus, origine Sabina, simul in civitatem Romanam, et in
familias patriciorum adscitus est) hortantur, uti paribus consi-
liis Remp. capessam, transferendo huc, quod usquam egregium
 fuerit. Neque enim ignoro, Julios Alba, Coruncanios Came-
rio, Porcios Tusculo, et, ne vetera scrutemur, Etruria Lucania-
que, et omni Italia, in Senatum accitos. Postremo ipsam ad
Alpes promotam, ut non modo singuli viritum, sed terræ, gentes,
in nomen nostrum coalescerent. Tunc solida domi quies, et ad-
versus externa floruimus, cum Transpadani in civitatem recepti,

lanus edidit *prostratis*, quod omnes secuti sunt præter Ryckium, qui *per se satis* dedit. Nerijs in Analect. l. 4. conjiciebat *prostrati*. Heinsius in ep. ad Periz. in Coll. Burm. t. 4. p. 783. sic locum totum refingit: *quid si memoria eorum iteretur, quis pro capitolio et arce Romana manubias Deorum pensastis vel depensastis, vel repensastis.* Perizonius respondens Heinsio p. 788. probat *manubias Deorum*: et est sane elegantissima conjectura: et præterea conjicit *pensastis*: ceterum veretur, ne hic lacuna sit: quod valde probabile est. ERN. Bud. *per se satis*. Qui hic adlegatur, Nerijs, estne Jos. Nerijs, cujus commentaria in Tacitum extant, an potius Salinerius? huic saltem eam conjecturam tribuit Gron. Reddit autem *capitolio et ara prostrati per strati pro cap. et ara.* Heinsii *manubias* non est ex ipsius ingenio; in cod. Agr. legitur *manubiis eorum per se satis*. Addo, quæ insanabili curando vulneri a variis frustra licet sunt adlata. Freinsh. *Q. si m. eor. inoriretur, qui, capta olim et arsa Roma, manibus eorundem prostrati fuerint.* Justus G. Vossius G. F. *Q. si m. e. inor. qui, cap. et ara Rom. manibus eorundem prostratis fruerentur? Sane vocab. civ.* (omisso *sed*) *ins. P. d. m. ne v. Broterius: Q. si m. e. renovaretur, qui, cap. et arce Rom. manibus eorundem fere superatis, pretium P. R. mille pondus auri fecerint.* Bip. *Quid si m. Senonum recoleretur, qui, captis olim a se Romanis, manubiis eorum dein processerint satis.* Sub *eorum* latere *Senonum* jam Heinsius conjecerat. Sic conspirare hæc putant Bip. cum iis, quæ cap. seq. leguntur. Hiller. Rac. 34. *Q. si m. Senonum moveretur, qui, ca-*

pitolio et arce Rom. per se salvis, manibus ædes prostrarint.

Sed insignia patrum] Addidi *sed*, e vestigijs ed. pr. quæ habet: *et insignia.* et ortum est, cum finalis præcedenti verbi absorbuisset literam *s*; quod satis constat huic particulae sæpe accidisse. Si quis tamen malit *at*, non valde repugnem. Locus similis supra 3, 5. *sane corpus—quoquo modo crematum: sed tanto plura decora mox tribui par fuisse.* Vide tamen infra ad c. 30. ERN. Aptius *at*. Bud. copula caret.

Ita exorsus est] Quæ oratio Principis, memoriæ causa, Lugduni habita, celeberrima urbe Galliarum, et in æs incisa. Tabula manet illic etiam nunc; et dignum lectu exemplar ejus, quod, exscriptorum fide, proposui in Exc. a. eo magis, quod multa in eo ad Taciti lucem. Lips. Mox ed. pr. *Claudius Puteol. Clausus* cum seqq. ERN. In nupera quoque urbis obsidione salva suo loco perstitit tabula, quod rei antiquariæ amicis gratum fore confido.

Orig. Sabina] Cf. Suet. Tib. 1. *Coruncanios Camerio*] Cicer. Plane. 8. Tusculanos facit, ut jam monuit Ryckius, item per Sull. 7. In quibus locis nihil movendum bene monet Perizon. An. Hist. p. 193. quod in rebus tam antiquis varios auctores sequi potuerint Cicero et Tacitus. ERN.

Postremo ipsam] Romanam civitatem. ERN.

Sed terræ gentesque] Codd. Flor. Agr. et ed. pr. absque copula, *sed terræ, gentes.* Heinsius conjiciebat *integræ gentes.* ERN. Copulam non habet Bud. nisi a r. m.

A. U. cum, specie deductarum per orbem terræ legionum, additis provincialium validissimis, fesso Imperio subventum est. Nunc
 201. A. C. punitet, Balbos ex Hispania, nec minus insignes viros e Gallia
 40. Narbonensi transivisse? Manent posteri eorum, nec amore in hanc patriam nobis concedunt. Quid aliud exitio Lacedæmoniis et Atheniensibus fuit, quamquam armis pollerent, nisi, quod victos pro alienigenis arcebant? At conditor noster Romulus tantum sapientia valuit, ut plerosque populos eodem die hostes, dein cives habuerit. Advenæ in nos regnaverunt. Libertinorum filiis Magistratus mandari, non, ut plerique falluntur, repens, sed priori populo factitatum est. At cum Senonibus pugnavimus, scilicet Volsci et Equi numquam adversam nobis aciem instruxere! Capti a Gallis sumus, sed et Tuscis obsides dedimus, et Samnitium jugum subivimus. Attamen, si cuncta bella recenscas, nullum brevioris spatio, quam adversus Gallos, confectum, continua inde ac fida pax. Jam moribus, artibus, adfinitatibus nostris mixti, aurum et opes suas inferant potius, quam separati habeant. Omnia, P. C. quæ nunc vetustissimu creduntur, nova fuere. plebei Magi-

Deductarum per orbem] In colonias nempe deductarum. Iisque misti e provincialibus fore semper aliqui, eodem jure. LIPS.

Num punitet] Sic edd. omnes quas vidi, præter Gronovianas, in quibus non: vereor ut consulto. Sic tamen est in MS. Guelf. qui et non exhibet vitiose pro num e. 29. ERN. Bud. num.

Viros] Sub hac voce familiæ ejusdem nomen latere putat Muretus: placet et Acidalio.

Dein cives] Bud. eodem cives, non male. Sed r. m. ex eodem fecit dein.

Libertinorum filiis] Hoc illud est, quod Suet. notat in Claudio 24. *Appium Cæcum Censorem, proauctorem generis sui, libertinorum filios in Senatum allegisse docuit: ignarus, temporibus Appii et deinceps aliquamdiu libertinos dictos, non ipsos, qui manu mitterentur, sed ingenios ex his procreatos.* Et notat vere. Nam libertorum filii adeo a curia remoti temporibus præcis, ut nec in militiam sint admissi, et bello Italico libertini primum militare cœperunt, ut notat Epitome Liviana 74. LIPS. Ed. pr. mandaret. ERN.

Non, ut plerique falluntur, recens] Non hercle antiquius, quam a Cæsare. Præter ille libertorum filios allegit in Senatum, et magistratu ornavit. Dio 43, 47. καὶ παρακληθεὶς μὲν ἐπὶ τῆς γι-

ρουσίαν, μηδὲν διακρίνων, μήτ' εἴ τις στρατιώτης, μήτ' εἴ τις ἀπὸ τῶν ἀπὸ τοῦ θεοῦ πατρὸς ἦν, λείγουσιν. LIPS. MS. Guelf. fallimur. ERN.

Non, ut plerique falluntur, repens] Sic cod. Flor. et ed. pr. Cetera usque ad Pichenam recens. quia etiam sic est in MS. 6, 7. nec credibile librariorum recens mutasse in repens, cum contra sæpe factum sit. repens etiam hic servavi. Vid. ad 6, 7. Mox iisdem auctoribus libris dedi instruere pro vulg. struere. Præcedens littera, ut sæpe, absorpsit primam syllabam. Sic etiam cod. Reg. apud Ryckium, et Vatic. ap. Lipsium in margine. ERN. Bud. repens, unde r. m. recens. mox idem instruere. Sic et Vat.

Breviore spatio] Ita, si Galliam Comatam spectas, de qua hic agitur: nam decimo anno a Cæsare perdomita est. Aliter in aliis, quod historiæ dicent. LIPS.

Omnia, P. C. quæ nunc] Pulchram et acutam sententiam reperio a Synesio Cyrenensi Episcopo, haud disparibus saue verbis, expressam in epist. 57. πολλὰ τῶν διόντων ὁ χρεῖστος ἔστιν, καὶ διωδύσατο. οὐχ ἅπαντα πρὸς παραδείγματα γίνονται, καὶ τῶν γινόμενων ἰκασσοῦ ἀρχὴν ἴσχει. . . . ἡμῶν ἀρχὴν δὲ μὲν ἴδου βελτίον. Simile, sed breviter, Tertull. adv. Marc. 1, 9. Omnis res anterior posteriori normam præministravit. LIPS.

stratus post patricios: Latini post plebeios: ceterarum Italiae gentium post Latinos. Inveterascet hoc quoque: et quod hodie exemplis tuemur, inter exempla erit. Orationem Principis secuto Patrum consulto, primi Aedui Senatorum in urbe jus adepti sunt. datum id foederi antiquo, et quia soli Gallorum fraternitatis nomen cum Populo Romano usurpant. Iisdem diebus in numerum patriciorum adscivit Cæsar vetustissimum quemque e Senatu, aut quibus clari parentes fuerant: paucis jam reliquis familiarum, quas Romulus *majorum* et

A. U.
801.
A. C.
48.
25

Orationem Principis] Sunt, qui putent, Galliae Comatae universae civitatem optimo jure hoc SC. datam, eoque alludi a Seneca de Benef. 6, 19. idque ipsi Lipsio ad Senec. l. c. videntur. Id falsum esse, verba Taciti sequentia arguunt, et quibus patet, ad solos primores Aduorum beneficium pertinuisse. Non vero exemplo utitur ibi Seneca, sed ficto, ut Philosophi solent. Itaque etiam Hispanias adjungit, quibus Senecæ temporibus jus civitatis datum non constat. V. plura contra disserentem Spanhem. in Orb. Rom. 1, 15. init. ERN.

Soli Gallorum fraternitatis nomen] In Panegyrico Flaviensium nomine ab Eumenio apud Constantinum dicto 2. *Quanam igitur gens toto orbe terrarum in amore Romani nominis Aeduis se postulet inteponi? qui primi omnium inter illas immanes et barbaras Galliae gentes plurimis Senatus consultis fratres Populi Rom. appellati sunt; et, cum a ceteris Rhodano ad Rhenum usque populis ne pax quidem posset nisi suspecta sperari, soli consanguinitatis nomine gloriati sunt. Et postea 3. Inputavere se origine fabulosa in Sicilia Mumertini, in Asia Ilienses: soli Aedui non metu territi, non adulatione compulsi, sed ingenua et simplici caritate fratres Populi Rom. crediti sunt.* Bene ait, crediti. Neque enim aliunde, ut credo, fratres, quam ex sermone communis Gallorum Germanorumque, quo fideles socii, fratres amicique dicuntur. non quia ab Iliaco sanguine, ut suggerunt quidam. Sed, quod Tacitus dicit, solos Aduos id nomen usurpasse: repugnat Lucanus, qui tribuit etiam Arvernii 1, 426. *Et docilis rector monstrati Belga covini, Arvernique ausi Latio se fingere fratres Sanguine ab Iliaco populi.* Et lapis antiquus, qui Batavis (ap. Grut. p. 499, 13.) GENS. BATAVORVM. AMICI. ET FRATRES. ROM. IMP. quæ inscriptio eruta arinamentario Britannico, ad ostium veteris Rheni. Tamen Diodorus

etiam pro Tacito 5, 25. Ἡ Γαλατία κατακίεται μὲν ὑπὸ πολλῶν ἰδιῶν διαφόρων τοῖς μεγέθει . . . ὅν ἐστιν ἡ πρὸς Ῥωμαίους ἔχον συγγένειαν παλαιὰν καὶ φιλίαν, τὴν μέγιστον κατ' ἡμῶν χρόνων διαμένουσαν. LIPS. Adde Cicer. ep. ad Div. 7, 10. et ibi Manut. ERN.

Usurpant] Bud. *usurpabant.*

Vetustissimum quemque e Senatu] Aliud patricii, aliud Senatores. Senatores multi e plebe, ut septuennibus pueris notum. Claudius igitur, ne exstingui, et intermori patriciorum familias pateretur, antiquissimum quemque e plebeis Senatoribus rettulit in Patres. Dico antiquissimum; sive ætatis ratione, seu potius temporis, quo in Senatu fuit. Hæc clara Taciti mens. At vir juris et antiquitatis consultus, (Vertranius) quasi in Cimberio delatus esset, ita hic cæcutit. Vertit se in omnes formas, et tandem definit scribendum esse: *vetustissimum quemque e se natum.* Sapis lector, et non rides? LIPS.

Romulus majorum] Tacitus sensisse videtur, omnes patricios, qui a Regibus lecti (plures enim Reges post Romulum legerunt) majores fuisse: qui a Bruto, minores. Livius tamen 2, 1. et alii, contra. cujus rei confusam veritatem vide apud Onufrium in Fastis, quem non exscribo. Sed Tacito, ut opinor, auctores sui. Lud. Vives tamen, patrum ævo doctrina celebri, verbis aliquot insertis hic legebat: *Romulus majorum gentium, L. Tarquinius minorum, Brutus conscriptorum appellaverant.* cujus epistolam ea super re publicavit amicis meus, dum vixit, G. Canterus in Notis suis (Nov. Lect. 2, 24. in Grut. Lamp. t. 3. p. 563.). At mihi nondum animus adsentiendi: nec tibi quidem, si eum judicio excusseris, quæ Onufrius per satyram et confuse, ut solet, collegit. LIPS. Canteri correctionem refellit Arnzenius ad Victorem 6, 6. Filius ejus in Miscell. c. 1. p. 11. a Livio non dissentire Tacitum disputat, existi-

A. U. L. Brutus *minorum gentium* adpellaverant; exhaustis etiam, ^{801.} quas Dictator Cæsar lege Cassia, et Princeps Augustus lege ^{A. C.} Sænia sublegere. Lætaque hæc in R. P. munia, multo ^{42.} gaudio Censoris inibantur. Famosos probris quonam modo Senatu depelleret, anxius, mitem et recens repertam, quam ex severitate prisca, rationem adhibuit, monendo, *secum quisque de se consultaret, peteretque jus exuendi ordinis. facilem ejus rei veniam. et motos Senatu, et excusatos simul propositurum: ut iudicium Censorum, ac pudor sponte cedentium permittati, ignominiam mollirent.* Ob ea Vipstanus Consul retulit, *Patrem Senatus adpellandum esse Claudium. quippe promiscuum Patris Patriæ cognomentum: nova in Remp. merita non usitatis vocabulis honoranda.* Sed ipse cohibuit Consulem, ut inimum adsentantem. condiditque Iustrum, quo censa

mans et Prisco et Bruto lectos Senatores minorum gentium dictos, Bruttinos etiam Conscriptos, ut visum jam Augustino de Legg. c. 7. et a Tacito Bruto uni tribui, quia is posterior tales legit. Contra est, quod Livius Bruti Senatores dicit ex Equitibus fuisse, quia patriciorum numerus non suffecerit Senatoribus legendis: sed gentes tum majores tum minores sunt patriciorum. ERN.

Lege Cassia] De lege hæc nominatum inpsiam traditur. Rem tradit Sueton. Cæs. 41. *Patricios allegit*: sed id fecit potestate, quam lex Cassia dederat. ERN.

Augustus lego Sænia] Ille idem Vives scribit *Servia*. Jus et mos Belgæ, dissentienti ab Ibero. *Sænia* enim vera lectio. Colligo ex Diono 52, 42. extr. qui hunc patriciorum dilectum confert in a. u. 725. *τὸν ἐκ τῶν ἐπατριῶν γένος, συνπλήθυσσι, τῆς βουλῆς οἱ ὀφθῆναι ἐπιτρέψασκε τοῦτο ποιῆσαι.* Ex quo vides, *SC.* aliquod fuisse ejus rei, sine legem. Legibus nomina a Consulibus: et Consul suffectus prioris anni L. SAENIVS in monumentis. Vertranium ergo, qui *Sentiam* reposuit, non audiendus. LIPS. Non *SC.* sine legem. sed *SC.* et legem. Monum. Ancyr. Pilæ prioris tab. 2. init. *Patriciorum numerum auri Consul quintum jussu Populi et Senatus.* Nam legem non Tribunitiam semper præcedit *SC.* scriptoresque modo legem solam, modo *SC.* modo utrumque memorant, positoque uno, semper alterum intelligendum, neque ullo modo dissensus inter scriptores fingendus, aut ipsi reprehendendi hoc nomine. Vertranii conjecturam sequitur Hottomannus de Leg. Rom. 1, 1. ERN.

Multo gaudio Censoris inibantur] Sic MSS. Flor. Bud. Guelf. ed. pr. Puteol. Rhén. Ald. aliæque. Sed cod. Farn. edd. Ber. Alciat. *Cæsar*. inale. Vid. c. 13. ERN. Grut. volebat *mutuo gaudio.*

Mitem et recens repertam] Repertam ab Augusto. Habes in Diono 52, 42. in extremo. LIPS. Adde Sueton. Aug. 35. ERN.

Ex severitate prisca] Alucinor, aut scribendum voce addita: *haud ex severitate.* Sententiam eam esse, id mihi certum. Hæc ita scripseram: sed ecce Pichena ex Flor. vere emendat: *repertum quam ex*: sententia illa mea, id est (Corneliana phrasi) *potius quam.* LIPS. Plane sic ed. pr. Sed Puteolanus *quandam* induxit, quod Rivius et alii secuti sunt. ERN. Bud. *quam ex s. p.*

Jus exuendi ordinis] Solos Ciliciæ abite nebulones. Enimvero Latinitas scribi vult *ordine*; aut potius, *exuendi ordinis.* Ita 3, 17. *Piso exuta dignitate in decem annos relegatur.* LIPS. *Exuendi* recepit Ryckius, quem secutus sum. Noster H. 2, 86. *Senatorium ordinem exuerat.* secutus est Broterius. ERN. Bud. *exuendi.*

Et excusatos] Bud. *excusatosque.* *Ut iudicium Censorum*] Faernus legebat: *ut iudicium Censorium,* etc. Sic supra c. 13. *munia Censoria.* sed, quia collegam habuit L. Vitellium, Suet. Vit. 2. infra 12, 4. vulgatum sine libris tentari, non est necessarium. ERN.

Patrem Senatus] Quod imitati sibi sumpserunt Balbinus et Puppienus Augusti. In Nummis: IMP. CAES. PVIPIEN. MAXIMVS. AVG. Tum parte versa: PATRES SENATVS. LIPS.

sunt civium LXXIX. centena, XLIV. millia. Isque illi finis in- A. U. scitiæ erga domum suam fuit. haud multo post, flagitia ^{201.} uxoris noscere ac punire adactus, ut deinde ardesceret in nu- A. C. ptias incestas. 48.

Jam Messallina, facilitate adulteriorum in fastidium ²⁶ versa, ad incognitas libidines profluebat; cum *abrumpi dissimulationem* etiam Silius, sive fatali vecordia, an imminentium periculorum remedium ipsa pericula ratus, urgebat. *Quippe non eo ventum, ut senectam Principis opperirentur. insontibus innoxia consilia; flagitiis manifestis subsidium ab audacia petendum: adesse conscios, paria metuentes. Se cælibem, orbem, nuptiis, et adoptando Britannico paratum: mansuram eandem Messallinæ potentiam, addita securitate, si prævenirent Claudium, ut insidiis incautum, ita iræ properum.* Segniter hæ voces acceptæ, non amore in maritum; sed, ne Silius summa adeptus sperneret adulteram, scelusque, inter ancipitia probatum, veris mox pretiis æstimaret. nomen tamen matrimonii concupivit, ob magnitudinem infamiæ,

LXIX. centena, et XLIII. millia] Convenit cum Cassiodori ratione sexaginta novem centena millia exprimentis. cum libris haud plane convenit, e quibus Vatic. ille fidus exprimere videtur *quinquaginta octo centena et octogintaquatuor millia et LXXII.* Nec miremur de granditate numeri: cum jam tunc sub Augusto (non dum tot populis in civitatem acceptis) censa reperian *quadragies centena millia.* Lapidis inscriptio quam obrudunt, TEMPORIBVS CLAVDII TIBERII FACTA HOMINVM ARMIGERVM OSTENSIONE IN ROMA SEPTIES DECIES CENTENA MILLIA LXXXVII. parum vera aut fida mihi est. et tamen, cum de his saltem, qui arma ferrent, agat, nihil nobis obstat. LIPS. Ed. pr. LVIII. LXXXIII. LXXII. et sic cod. Flor. sed cod. Agr. pro LVIII. habet LVIII. MS. Guelf. LVIII. LXXII. Ed. Put. LXVIII. centena et CXLI. millia et sic quoque Rivius Ber. Alc. Rhen. Ald. Atque hinc efficta est ea, quæ nunc obtinet, lectio. ERN. In Bud. turbati sunt numeri. Cassiodori ratio nec in ed. Fornerii nec Garetii cum Tacito convenit.

Facilitate adulteriorum] Sic edidi ex ed. pr. ceteræ omnes *adullerorum.* Etsi nihil interest admodum; tamen lectionem ed. pr. prætulit, quod et fecit Broterius. ERN. Bud. *adullerorum.*

Sive fatali vecordia, etc.] Acidalius vel deleri sive, vel ipse legi vult. Ipse non patitur *et etiam.* Sive sequente

an est etiam 14, 59. alias sane sive omittere noster solet. ERN.

Ut senectam Principis opperirentur] Cod. Flor. (et Bud. a r. m.) *senecta pr. opperiretur*, quod recepit Pichena. Ed. pr. *senecta pr. opperirentur.* Sed Puteolanus *senectam* edidit, quod et Spirensis edere voluisse videtur: idque ceteri secuti sunt, atque haud dubie verum est. Res enim pertinet non modo ad Silium, sed etiam ad Messallinam. Saltem legendum *senectam opperiretur.* Mox frustra Acidalius, Heinsius et Ryckius malunt *flagitii manifestis*: nam et vulgatum sensum bonum habet, nec Tacitus in oppositionibus sibi similis esse solet, ut jam sæpe vidimus. ERN.

Flagitiis manifestis] Sic 1, 3. *subsidia dominationi.* ut non sit opus cum Acidalio, Heinsio et aliis legere *flagitii*, etsi et hoc bonum sensum pareret.

Ne Silius summa adeptus] Sic prim. ed. Beroaldi; nescio an consulto: nam Puteolanum alias sequitur in his libris. Ceteræ omnes *summam*, etiam MSS. Rhen. qui e MS. Bud. dedit *summam*, int. rerum: idque Aldus secutus est, ceterique usque ad Lipsium, qui *summa* reddidit. *Summam* etiam MS. Guelf. ERN.

Ob magnitudinem infamiæ] Elegantissima gnome, cujus acumen non cepit Ferretus. Explicat nunc Seneca ep. 123. (122.) *Nolunt solita peccare, quibus peccandi præmium infa-*

A. U. ^{201.} ^{A. C.} ^{48.} ²⁷ ¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹² ¹³ ¹⁴ ¹⁵ ¹⁶ ¹⁷ ¹⁸ ¹⁹ ²⁰ ²¹ ²² ²³ ²⁴ ²⁵ ²⁶ ²⁷ ²⁸ ²⁹ ³⁰ ³¹ ³² ³³ ³⁴ ³⁵ ³⁶ ³⁷ ³⁸ ³⁹ ⁴⁰ ⁴¹ ⁴² ⁴³ ⁴⁴ ⁴⁵ ⁴⁶ ⁴⁷ ⁴⁸ ⁴⁹ ⁵⁰ ⁵¹ ⁵² ⁵³ ⁵⁴ ⁵⁵ ⁵⁶ ⁵⁷ ⁵⁸ ⁵⁹ ⁶⁰ ⁶¹ ⁶² ⁶³ ⁶⁴ ⁶⁵ ⁶⁶ ⁶⁷ ⁶⁸ ⁶⁹ ⁷⁰ ⁷¹ ⁷² ⁷³ ⁷⁴ ⁷⁵ ⁷⁶ ⁷⁷ ⁷⁸ ⁷⁹ ⁸⁰ ⁸¹ ⁸² ⁸³ ⁸⁴ ⁸⁵ ⁸⁶ ⁸⁷ ⁸⁸ ⁸⁹ ⁹⁰ ⁹¹ ⁹² ⁹³ ⁹⁴ ⁹⁵ ⁹⁶ ⁹⁷ ⁹⁸ ⁹⁹ ¹⁰⁰ ¹⁰¹ ¹⁰² ¹⁰³ ¹⁰⁴ ¹⁰⁵ ¹⁰⁶ ¹⁰⁷ ¹⁰⁸ ¹⁰⁹ ¹¹⁰ ¹¹¹ ¹¹² ¹¹³ ¹¹⁴ ¹¹⁵ ¹¹⁶ ¹¹⁷ ¹¹⁸ ¹¹⁹ ¹²⁰ ¹²¹ ¹²² ¹²³ ¹²⁴ ¹²⁵ ¹²⁶ ¹²⁷ ¹²⁸ ¹²⁹ ¹³⁰ ¹³¹ ¹³² ¹³³ ¹³⁴ ¹³⁵ ¹³⁶ ¹³⁷ ¹³⁸ ¹³⁹ ¹⁴⁰ ¹⁴¹ ¹⁴² ¹⁴³ ¹⁴⁴ ¹⁴⁵ ¹⁴⁶ ¹⁴⁷ ¹⁴⁸ ¹⁴⁹ ¹⁵⁰ ¹⁵¹ ¹⁵² ¹⁵³ ¹⁵⁴ ¹⁵⁵ ¹⁵⁶ ¹⁵⁷ ¹⁵⁸ ¹⁵⁹ ¹⁶⁰ ¹⁶¹ ¹⁶² ¹⁶³ ¹⁶⁴ ¹⁶⁵ ¹⁶⁶ ¹⁶⁷ ¹⁶⁸ ¹⁶⁹ ¹⁷⁰ ¹⁷¹ ¹⁷² ¹⁷³ ¹⁷⁴ ¹⁷⁵ ¹⁷⁶ ¹⁷⁷ ¹⁷⁸ ¹⁷⁹ ¹⁸⁰ ¹⁸¹ ¹⁸² ¹⁸³ ¹⁸⁴ ¹⁸⁵ ¹⁸⁶ ¹⁸⁷ ¹⁸⁸ ¹⁸⁹ ¹⁹⁰ ¹⁹¹ ¹⁹² ¹⁹³ ¹⁹⁴ ¹⁹⁵ ¹⁹⁶ ¹⁹⁷ ¹⁹⁸ ¹⁹⁹ ²⁰⁰ ²⁰¹ ²⁰² ²⁰³ ²⁰⁴ ²⁰⁵ ²⁰⁶ ²⁰⁷ ²⁰⁸ ²⁰⁹ ²¹⁰ ²¹¹ ²¹² ²¹³ ²¹⁴ ²¹⁵ ²¹⁶ ²¹⁷ ²¹⁸ ²¹⁹ ²²⁰ ²²¹ ²²² ²²³ ²²⁴ ²²⁵ ²²⁶ ²²⁷ ²²⁸ ²²⁹ ²³⁰ ²³¹ ²³² ²³³ ²³⁴ ²³⁵ ²³⁶ ²³⁷ ²³⁸ ²³⁹ ²⁴⁰ ²⁴¹ ²⁴² ²⁴³ ²⁴⁴ ²⁴⁵ ²⁴⁶ ²⁴⁷ ²⁴⁸ ²⁴⁹ ²⁵⁰ ²⁵¹ ²⁵² ²⁵³ ²⁵⁴ ²⁵⁵ ²⁵⁶ ²⁵⁷ ²⁵⁸ ²⁵⁹ ²⁶⁰ ²⁶¹ ²⁶² ²⁶³ ²⁶⁴ ²⁶⁵ ²⁶⁶ ²⁶⁷ ²⁶⁸ ²⁶⁹ ²⁷⁰ ²⁷¹ ²⁷² ²⁷³ ²⁷⁴ ²⁷⁵ ²⁷⁶ ²⁷⁷ ²⁷⁸ ²⁷⁹ ²⁸⁰ ²⁸¹ ²⁸² ²⁸³ ²⁸⁴ ²⁸⁵ ²⁸⁶ ²⁸⁷ ²⁸⁸ ²⁸⁹ ²⁹⁰ ²⁹¹ ²⁹² ²⁹³ ²⁹⁴ ²⁹⁵ ²⁹⁶ ²⁹⁷ ²⁹⁸ ²⁹⁹ ³⁰⁰ ³⁰¹ ³⁰² ³⁰³ ³⁰⁴ ³⁰⁵ ³⁰⁶ ³⁰⁷ ³⁰⁸ ³⁰⁹ ³¹⁰ ³¹¹ ³¹² ³¹³ ³¹⁴ ³¹⁵ ³¹⁶ ³¹⁷ ³¹⁸ ³¹⁹ ³²⁰ ³²¹ ³²² ³²³ ³²⁴ ³²⁵ ³²⁶ ³²⁷ ³²⁸ ³²⁹ ³³⁰ ³³¹ ³³² ³³³ ³³⁴ ³³⁵ ³³⁶ ³³⁷ ³³⁸ ³³⁹ ³⁴⁰ ³⁴¹ ³⁴² ³⁴³ ³⁴⁴ ³⁴⁵ ³⁴⁶ ³⁴⁷ ³⁴⁸ ³⁴⁹ ³⁵⁰ ³⁵¹ ³⁵² ³⁵³ ³⁵⁴ ³⁵⁵ ³⁵⁶ ³⁵⁷ ³⁵⁸ ³⁵⁹ ³⁶⁰ ³⁶¹ ³⁶² ³⁶³ ³⁶⁴ ³⁶⁵ ³⁶⁶ ³⁶⁷ ³⁶⁸ ³⁶⁹ ³⁷⁰ ³⁷¹ ³⁷² ³⁷³ ³⁷⁴ ³⁷⁵ ³⁷⁶ ³⁷⁷ ³⁷⁸ ³⁷⁹ ³⁸⁰ ³⁸¹ ³⁸² ³⁸³ ³⁸⁴ ³⁸⁵ ³⁸⁶ ³⁸⁷ ³⁸⁸ ³⁸⁹ ³⁹⁰ ³⁹¹ ³⁹² ³⁹³ ³⁹⁴ ³⁹⁵ ³⁹⁶ ³⁹⁷ ³⁹⁸ ³⁹⁹ ⁴⁰⁰ ⁴⁰¹ ⁴⁰² ⁴⁰³ ⁴⁰⁴ ⁴⁰⁵ ⁴⁰⁶ ⁴⁰⁷ ⁴⁰⁸ ⁴⁰⁹ ⁴¹⁰ ⁴¹¹ ⁴¹² ⁴¹³ ⁴¹⁴ ⁴¹⁵ ⁴¹⁶ ⁴¹⁷ ⁴¹⁸ ⁴¹⁹ ⁴²⁰ ⁴²¹ ⁴²² ⁴²³ ⁴²⁴ ⁴²⁵ ⁴²⁶ ⁴²⁷ ⁴²⁸ ⁴²⁹ ⁴³⁰ ⁴³¹ ⁴³² ⁴³³ ⁴³⁴ ⁴³⁵ ⁴³⁶ ⁴³⁷ ⁴³⁸ ⁴³⁹ ⁴⁴⁰ ⁴⁴¹ ⁴⁴² ⁴⁴³ ⁴⁴⁴ ⁴⁴⁵ ⁴⁴⁶ ⁴⁴⁷ ⁴⁴⁸ ⁴⁴⁹ ⁴⁵⁰ ⁴⁵¹ ⁴⁵² ⁴⁵³ ⁴⁵⁴ ⁴⁵⁵ ⁴⁵⁶ ⁴⁵⁷ ⁴⁵⁸ ⁴⁵⁹ ⁴⁶⁰ ⁴⁶¹ ⁴⁶² ⁴⁶³ ⁴⁶⁴ ⁴⁶⁵ ⁴⁶⁶ ⁴⁶⁷ ⁴⁶⁸ ⁴⁶⁹ ⁴⁷⁰ ⁴⁷¹ ⁴⁷² ⁴⁷³ ⁴⁷⁴ ⁴⁷⁵ ⁴⁷⁶ ⁴⁷⁷ ⁴⁷⁸ ⁴⁷⁹ ⁴⁸⁰ ⁴⁸¹ ⁴⁸² ⁴⁸³ ⁴⁸⁴ ⁴⁸⁵ ⁴⁸⁶ ⁴⁸⁷ ⁴⁸⁸ ⁴⁸⁹ ⁴⁹⁰ ⁴⁹¹ ⁴⁹² ⁴⁹³ ⁴⁹⁴ ⁴⁹⁵ ⁴⁹⁶ ⁴⁹⁷ ⁴⁹⁸ ⁴⁹⁹ ⁵⁰⁰ ⁵⁰¹ ⁵⁰² ⁵⁰³ ⁵⁰⁴ ⁵⁰⁵ ⁵⁰⁶ ⁵⁰⁷ ⁵⁰⁸ ⁵⁰⁹ ⁵¹⁰ ⁵¹¹ ⁵¹² ⁵¹³ ⁵¹⁴ ⁵¹⁵ ⁵¹⁶ ⁵¹⁷ ⁵¹⁸ ⁵¹⁹ ⁵²⁰ ⁵²¹ ⁵²² ⁵²³ ⁵²⁴ ⁵²⁵ ⁵²⁶ ⁵²⁷ ⁵²⁸ ⁵²⁹ ⁵³⁰ ⁵³¹ ⁵³² ⁵³³ ⁵³⁴ ⁵³⁵ ⁵³⁶ ⁵³⁷ ⁵³⁸ ⁵³⁹ ⁵⁴⁰ ⁵⁴¹ ⁵⁴² ⁵⁴³ ⁵⁴⁴ ⁵⁴⁵ ⁵⁴⁶ ⁵⁴⁷ ⁵⁴⁸ ⁵⁴⁹ ⁵⁵⁰ ⁵⁵¹ ⁵⁵² ⁵⁵³ ⁵⁵⁴ ⁵⁵⁵ ⁵⁵⁶ ⁵⁵⁷ ⁵⁵⁸ ⁵⁵⁹ ⁵⁶⁰ ⁵⁶¹ ⁵⁶² ⁵⁶³ ⁵⁶⁴ ⁵⁶⁵ ⁵⁶⁶ ⁵⁶⁷ ⁵⁶⁸ ⁵⁶⁹ ⁵⁷⁰ ⁵⁷¹ ⁵⁷² ⁵⁷³ ⁵⁷⁴ ⁵⁷⁵ ⁵⁷⁶ ⁵⁷⁷ ⁵⁷⁸ ⁵⁷⁹ ⁵⁸⁰ ⁵⁸¹ ⁵⁸² ⁵⁸³ ⁵⁸⁴ ⁵⁸⁵ ⁵⁸⁶ ⁵⁸⁷ ⁵⁸⁸ ⁵⁸⁹ ⁵⁹⁰ ⁵⁹¹ ⁵⁹² ⁵⁹³ ⁵⁹⁴ ⁵⁹⁵ ⁵⁹⁶ ⁵⁹⁷ ⁵⁹⁸ ⁵⁹⁹ ⁶⁰⁰ ⁶⁰¹ ⁶⁰² ⁶⁰³ ⁶⁰⁴ ⁶⁰⁵ ⁶⁰⁶ ⁶⁰⁷ ⁶⁰⁸ ⁶⁰⁹ ⁶¹⁰ ⁶¹¹ ⁶¹² ⁶¹³ ⁶¹⁴ ⁶¹⁵ ⁶¹⁶ ⁶¹⁷ ⁶¹⁸ ⁶¹⁹ ⁶²⁰ ⁶²¹ ⁶²² ⁶²³ ⁶²⁴ ⁶²⁵ ⁶²⁶ ⁶²⁷ ⁶²⁸ ⁶²⁹ ⁶³⁰ ⁶³¹ ⁶³² ⁶³³ ⁶³⁴ ⁶³⁵ ⁶³⁶ ⁶³⁷ ⁶³⁸ ⁶³⁹ ⁶⁴⁰ ⁶⁴¹ ⁶⁴² ⁶⁴³ ⁶⁴⁴ ⁶⁴⁵ ⁶⁴⁶ ⁶⁴⁷ ⁶⁴⁸ ⁶⁴⁹ ⁶⁵⁰ ⁶⁵¹ ⁶⁵² ⁶⁵³ ⁶⁵⁴ ⁶⁵⁵ ⁶⁵⁶ ⁶⁵⁷ ⁶⁵⁸ ⁶⁵⁹ ⁶⁶⁰ ⁶⁶¹ ⁶⁶² ⁶⁶³ ⁶⁶⁴ ⁶⁶⁵ ⁶⁶⁶ ⁶⁶⁷ ⁶⁶⁸ ⁶⁶⁹ ⁶⁷⁰ ⁶⁷¹ ⁶⁷² ⁶⁷³ ⁶⁷⁴ ⁶⁷⁵ ⁶⁷⁶ ⁶⁷⁷ ⁶⁷⁸ ⁶⁷⁹ ⁶⁸⁰ ⁶⁸¹ ⁶⁸² ⁶⁸³ ⁶⁸⁴ ⁶⁸⁵ ⁶⁸⁶ ⁶⁸⁷ ⁶⁸⁸ ⁶⁸⁹ ⁶⁹⁰ ⁶⁹¹ ⁶⁹² ⁶⁹³ ⁶⁹⁴ ⁶⁹⁵ ⁶⁹⁶ ⁶⁹⁷ ⁶⁹⁸ ⁶⁹⁹ ⁷⁰⁰ ⁷⁰¹ ⁷⁰² ⁷⁰³ ⁷⁰⁴ ⁷⁰⁵ ⁷⁰⁶ ⁷⁰⁷ ⁷⁰⁸ ⁷⁰⁹ ⁷¹⁰ ⁷¹¹ ⁷¹² ⁷¹³ ⁷¹⁴ ⁷¹⁵ ⁷¹⁶ ⁷¹⁷ ⁷¹⁸ ⁷¹⁹ ⁷²⁰ ⁷²¹ ⁷²² ⁷²³ ⁷²⁴ ⁷²⁵ ⁷²⁶ ⁷²⁷ ⁷²⁸ ⁷²⁹ ⁷³⁰ ⁷³¹ ⁷³² ⁷³³ ⁷³⁴ ⁷³⁵ ⁷³⁶ ⁷³⁷ ⁷³⁸ ⁷³⁹ ⁷⁴⁰ ⁷⁴¹ ⁷⁴² ⁷⁴³ ⁷⁴⁴ ⁷⁴⁵ ⁷⁴⁶ ⁷⁴⁷ ⁷⁴⁸ ⁷⁴⁹ ⁷⁵⁰ ⁷⁵¹ ⁷⁵² ⁷⁵³ ⁷⁵⁴ ⁷⁵⁵ ⁷⁵⁶ ⁷⁵⁷ ⁷⁵⁸ ⁷⁵⁹ ⁷⁶⁰ ⁷⁶¹ ⁷⁶² ⁷⁶³ ⁷⁶⁴ ⁷⁶⁵ ⁷⁶⁶ ⁷⁶⁷ ⁷⁶⁸ ⁷⁶⁹ ⁷⁷⁰ ⁷⁷¹ ⁷⁷² ⁷⁷³ ⁷⁷⁴ ⁷⁷⁵ ⁷⁷⁶ ⁷⁷⁷ ⁷⁷⁸ ⁷⁷⁹ ⁷⁸⁰ ⁷⁸¹ ⁷⁸² ⁷⁸³ ⁷⁸⁴ ⁷⁸⁵ ⁷⁸⁶ ⁷⁸⁷ ⁷⁸⁸ ⁷⁸⁹ ⁷⁹⁰ ⁷⁹¹ ⁷⁹² ⁷⁹³ ⁷⁹⁴ ⁷⁹⁵ ⁷⁹⁶ ⁷⁹⁷ ⁷⁹⁸ ⁷⁹⁹ ⁸⁰⁰ ⁸⁰¹ ⁸⁰² ⁸⁰³ ⁸⁰⁴ ⁸⁰⁵ ⁸⁰⁶ ⁸⁰⁷ ⁸⁰⁸ ⁸⁰⁹ ⁸¹⁰ ⁸¹¹ ⁸¹² ⁸¹³ ⁸¹⁴ ⁸¹⁵ ⁸¹⁶ ⁸¹⁷ ⁸¹⁸ ⁸¹⁹ ⁸²⁰ ⁸²¹ ⁸²² ⁸²³ ⁸²⁴ ⁸²⁵ ⁸²⁶ ⁸²⁷ ⁸²⁸ ⁸²⁹ ⁸³⁰ ⁸³¹ ⁸³² ⁸³³ ⁸³⁴ ⁸³⁵ ⁸³⁶ ⁸³⁷ ⁸³⁸ ⁸³⁹ ⁸⁴⁰ ⁸⁴¹ ⁸⁴² ⁸⁴³ ⁸⁴⁴ ⁸⁴⁵ ⁸⁴⁶ ⁸⁴⁷ ⁸⁴⁸ ⁸⁴⁹ ⁸⁵⁰ ⁸⁵¹ ⁸⁵² ⁸⁵³ ⁸⁵⁴ ⁸⁵⁵ ⁸⁵⁶ ⁸⁵⁷ ⁸⁵⁸ ⁸⁵⁹ ⁸⁶⁰ ⁸⁶¹ ⁸⁶² ⁸⁶³ ⁸⁶⁴ ⁸⁶⁵ ⁸⁶⁶ ⁸⁶⁷ ⁸⁶⁸ ⁸⁶⁹ ⁸⁷⁰ ⁸⁷¹ ⁸⁷² ⁸⁷³ ⁸⁷⁴ ⁸⁷⁵ ⁸⁷⁶ ⁸⁷⁷ ⁸⁷⁸ ⁸⁷⁹ ⁸⁸⁰ ⁸⁸¹ ⁸⁸² ⁸⁸³ ⁸⁸⁴ ⁸⁸⁵ ⁸⁸⁶ ⁸⁸⁷ ⁸⁸⁸ ⁸⁸⁹ ⁸⁹⁰ ⁸⁹¹ ⁸⁹² ⁸⁹³ ⁸⁹⁴ ⁸⁹⁵ ⁸⁹⁶ ⁸⁹⁷ ⁸⁹⁸ ⁸⁹⁹ ⁹⁰⁰ ⁹⁰¹ ⁹⁰² ⁹⁰³ ⁹⁰⁴ ⁹⁰⁵ ⁹⁰⁶ ⁹⁰⁷ ⁹⁰⁸ ⁹⁰⁹ ⁹¹⁰ ⁹¹¹ ⁹¹² ⁹¹³ ⁹¹⁴ ⁹¹⁵ ⁹¹⁶ ⁹¹⁷ ⁹¹⁸ ⁹¹⁹ ⁹²⁰ ⁹²¹ ⁹²² ⁹²³ ⁹²⁴ ⁹²⁵ ⁹²⁶ ⁹²⁷ ⁹²⁸ ⁹²⁹ ⁹³⁰ ⁹³¹ ⁹³² ⁹³³ ⁹³⁴ ⁹³⁵ ⁹³⁶ ⁹³⁷ ⁹³⁸ ⁹³⁹ ⁹⁴⁰ ⁹⁴¹ ⁹⁴² ⁹⁴³ ⁹⁴⁴ ⁹⁴⁵ ⁹⁴⁶ ⁹⁴⁷ ⁹⁴⁸ ⁹⁴⁹ ⁹⁵⁰ ⁹⁵¹ ⁹⁵² ⁹⁵³ ⁹⁵⁴ ⁹⁵⁵ ⁹⁵⁶ ⁹⁵⁷ ⁹⁵⁸ ⁹⁵⁹ ⁹⁶⁰ ⁹⁶¹ ⁹⁶² ⁹⁶³ ⁹⁶⁴ ⁹⁶⁵ ⁹⁶⁶ ⁹⁶⁷ ⁹⁶⁸ ⁹⁶⁹ ⁹⁷⁰ ⁹⁷¹ ⁹⁷² ⁹⁷³ ⁹⁷⁴ ⁹⁷⁵ ⁹⁷⁶ ⁹⁷⁷ ⁹⁷⁸ ⁹⁷⁹ ⁹⁸⁰ ⁹⁸¹ ⁹⁸² ⁹⁸³ ⁹⁸⁴ ⁹⁸⁵ ⁹⁸⁶ ⁹⁸⁷ ⁹⁸⁸ ⁹⁸⁹ ⁹⁹⁰ ⁹⁹¹ ⁹⁹² ⁹⁹³ ⁹⁹⁴ ⁹⁹⁵ ⁹⁹⁶ ⁹⁹⁷ ⁹⁹⁸ ⁹⁹⁹ ¹⁰⁰⁰ ¹⁰⁰¹ ¹⁰⁰² ¹⁰⁰³ ¹⁰⁰⁴ ¹⁰⁰⁵ ¹⁰⁰⁶ ¹⁰⁰⁷ ¹⁰⁰⁸ ¹⁰⁰⁹ ¹⁰¹⁰ ¹⁰¹¹ ¹⁰¹² ¹⁰¹³ ¹⁰¹⁴ ¹⁰¹⁵ ¹⁰¹⁶ ¹⁰¹⁷ ¹⁰¹⁸ ¹⁰¹⁹ ¹⁰²⁰ ¹⁰²¹ ¹⁰²² ¹⁰²³ ¹⁰²⁴ ¹⁰²⁵ ¹⁰²⁶ ¹⁰²⁷ ¹⁰²⁸ ¹⁰²⁹ ¹⁰³⁰ ¹⁰³¹ ¹⁰³² ¹⁰³³ ¹⁰³⁴ ¹⁰³⁵ ¹⁰³⁶ ¹⁰³⁷ ¹⁰³⁸ ¹⁰³⁹ ¹⁰⁴⁰ ¹⁰⁴¹ ¹⁰⁴² ¹⁰⁴³ ¹⁰⁴⁴ ¹⁰⁴⁵ ¹⁰⁴⁶ ¹⁰⁴⁷ ¹⁰⁴⁸ ¹⁰⁴⁹ ¹⁰⁵⁰ ¹⁰⁵¹ ¹⁰⁵² ¹⁰⁵³ ¹⁰⁵⁴ ¹⁰⁵⁵ ¹⁰⁵⁶ ¹⁰⁵⁷ ¹⁰⁵⁸ ¹⁰⁵⁹ ¹⁰⁶⁰ ¹⁰⁶¹ ¹⁰⁶² ¹⁰⁶³ ¹⁰⁶⁴ ¹⁰⁶⁵ ¹⁰⁶⁶ ¹⁰⁶⁷ ¹⁰⁶⁸ ¹⁰⁶⁹ ¹⁰⁷⁰ ¹⁰⁷¹ ¹⁰⁷² ¹⁰⁷³ ¹⁰⁷⁴ ¹⁰⁷⁵ ¹⁰⁷⁶ ¹⁰⁷⁷ ¹⁰⁷⁸ ¹⁰⁷⁹ ¹⁰⁸⁰ ¹⁰⁸¹ ¹⁰⁸² ¹⁰⁸³ ¹⁰⁸⁴ ¹⁰⁸⁵ ¹⁰⁸⁶ ¹⁰⁸⁷ ¹⁰⁸⁸ ¹⁰⁸⁹ ¹⁰⁹⁰ ¹⁰⁹¹ ¹⁰⁹² ¹⁰⁹³ ¹⁰⁹⁴ ¹⁰⁹⁵ ¹⁰⁹⁶ ¹⁰⁹⁷ ¹⁰⁹⁸ ¹⁰⁹⁹ ¹¹⁰⁰ ¹¹⁰¹ ¹¹⁰² ¹¹⁰³ ¹¹⁰⁴ ¹¹⁰⁵ ¹¹⁰⁶ ¹¹⁰⁷ ¹¹⁰⁸ ¹¹⁰⁹ ¹¹¹⁰ ¹¹¹¹ ¹¹¹² ¹¹¹³ ¹¹¹⁴ ¹¹¹⁵ ¹¹¹⁶ ¹¹¹⁷ ¹¹¹⁸ ¹¹¹⁹ ¹¹²⁰ ¹¹²¹ ¹¹²² ¹¹²³ ¹¹²⁴ ¹¹²⁵ ¹¹²⁶ ¹¹²⁷ ¹¹²⁸ ¹¹²⁹ ¹¹³⁰ ¹¹³¹ ¹¹³² ¹¹³³ ¹¹³⁴ ¹¹³⁵ ¹¹³⁶ ¹¹³⁷ ¹¹³⁸ ¹¹³⁹ ¹¹⁴⁰ ¹¹⁴¹ ¹¹⁴² ¹¹⁴³ ¹¹⁴⁴ ¹¹⁴⁵ ¹¹⁴⁶ ¹¹⁴⁷ ¹¹⁴⁸ ¹¹⁴⁹ ¹¹⁵⁰ ¹¹⁵¹ ¹¹⁵² ¹¹⁵³ ¹¹⁵⁴ ¹¹⁵⁵ ¹¹⁵⁶ ¹¹⁵⁷ ¹¹⁵⁸ ¹¹⁵⁹ ¹¹⁶⁰ ¹¹⁶¹ ¹¹⁶² ¹¹⁶³ ¹¹⁶⁴ ¹¹⁶⁵ ¹¹⁶⁶ ¹¹⁶⁷ ¹¹⁶⁸ ¹¹⁶⁹ ¹¹⁷⁰ ¹¹⁷¹ ¹¹⁷² ¹¹⁷³ ¹¹⁷⁴ ¹¹⁷⁵ ¹¹⁷⁶ ¹¹⁷⁷ ¹¹⁷⁸ ¹¹⁷⁹ ¹¹⁸⁰ ¹¹⁸¹ ¹¹⁸² ¹¹⁸³ ¹¹⁸⁴ ¹¹⁸⁵ ¹¹⁸⁶ ¹¹⁸⁷ ¹¹⁸⁸ ¹¹⁸⁹ ¹¹⁹⁰ ¹¹⁹¹ ¹¹⁹² ¹¹⁹³ ¹¹⁹⁴ ¹¹⁹⁵ ¹¹⁹⁶ ¹¹⁹⁷ ¹¹⁹⁸ ¹¹⁹⁹ ¹²⁰⁰ ¹²⁰¹ ¹²⁰² ¹²⁰³ ¹²⁰⁴ ¹²⁰⁵ ¹²⁰⁶ ¹²⁰⁷ ¹²⁰⁸ ¹²⁰⁹ ¹²¹⁰ ¹²¹¹ ¹²¹² ¹²¹³ ¹²¹⁴ ¹²¹⁵ ¹²¹⁶ ¹²¹⁷ ¹²¹⁸ ¹²¹⁹ ¹²²⁰ ¹²²¹ ¹²²² ¹²²³ ¹²²⁴ ¹²²⁵ ¹²²⁶ ¹²²⁷ ¹²²⁸ ¹²²⁹ ¹²³⁰ ¹²³¹ ¹²³² ¹²³³ ¹²³⁴ ¹²³⁵ ¹²³⁶ ¹²³⁷ ¹²³⁸ ¹²³⁹ ¹²⁴⁰ ¹²⁴¹ ¹²⁴² ¹²⁴³ ¹²⁴⁴ ¹²⁴⁵ ¹²⁴⁶ ¹²⁴⁷ ¹²⁴⁸ ¹²⁴⁹ ¹²⁵⁰ ¹²⁵¹ ¹²⁵² ¹²⁵³ ¹²⁵⁴ ¹²⁵⁵ ¹²⁵⁶ ¹²⁵⁷ ¹²⁵⁸ ¹²⁵⁹ ¹²⁶⁰ ¹²⁶¹ ¹²⁶² ¹²⁶³ ¹²⁶⁴ ¹²⁶⁵ ¹²⁶⁶ ¹²⁶⁷ ¹²⁶⁸ ¹²⁶⁹ ¹²⁷⁰ ¹²⁷¹ ¹²⁷² ¹²⁷³ ¹²⁷⁴ ¹²⁷⁵ ¹²⁷⁶ ¹²⁷⁷ ¹²⁷⁸ ¹²⁷⁹ ¹²⁸⁰ ¹²⁸¹ ¹²⁸² ¹²⁸³ ¹²⁸⁴ ¹²⁸⁵ ¹²⁸⁶ ¹²⁸⁷ ¹²⁸⁸ ¹²⁸⁹ ¹²⁹⁰ ¹²⁹¹ ¹²⁹² ¹²⁹³ ¹²⁹⁴ ¹²⁹⁵ ¹²⁹⁶ ¹²⁹⁷ ¹²⁹⁸ ¹²⁹⁹ ¹³⁰⁰ ¹³⁰¹ ¹³⁰² ¹³⁰³ ¹³⁰⁴ ¹³⁰⁵ ¹³⁰⁶ ¹³⁰⁷ ¹³⁰⁸ ¹³⁰⁹ ¹³¹⁰ ¹³¹¹ ¹³¹² ¹³¹³ ¹³¹⁴ ¹³¹⁵ ¹³¹⁶ ¹³¹⁷ ¹³¹⁸ ¹³¹⁹ ¹³²⁰ ¹³²¹ ¹³²² ¹³²³ ¹³²⁴ ¹³²⁵ ¹³²⁶ ¹³²⁷ ¹³²⁸ ¹³²⁹ ¹³³⁰ ¹³³¹ ¹³³² ¹³³³ ¹³³⁴ ¹³³⁵ ¹³³⁶

liberorum caussa, convenisse: atque illam audisse Auspicum A. U. verba, subisse, sacrificasse apud Deos: discubitu[m] inter 201. convivas: oscula, complexus: noctem denique actam licentia conjugali. Sed nihil compositum miraculi caussa, verum audita scriptaque senioribus tradam. Igitur domus 23 Principis inhorruerat: maximeque, quos penes potentia, et, si res verterent, formido, non jam secretis conloquiis, sed aperte fremere, *Dum histrio cubiculum Principis insul-*

Auspicum] Bud. *Haruspicum*.

Subisse, sacrificasse] Verbum *subisse*, corruptum iudicio. Fortean, *nupsisse*, id est, sollenni luteo flammieo, qui mos novis nuptis, faciem velasse. Scripsi et sensi ita olim: at nunc delibero etiam atque etiam, et ambigo, an subeundi verbum non hic germanum et inter legitima nuptiarum. Quintilianus suspicionem facit in sermone Declam. 247. *Dicit pars diversa non fuisti uxor. non subsisti cum illo.* Legerim, *non subsisti*. Et subitionem hanc intellegam, sive cum deducta subiret mariti domum: sive de iugo. modo is ritus tamen satis certus. Lips. *Subisse verba* videtur dici, cui alius *verba pravit*. v. Obs. 2, 4. Gron. Quod satis probabiliter disputatur ibi. Et priori Lipsii conjecturae favet primo locus e Declamatione, ubi hodie e MSS. legitur *subsisti*. V. ibi Schultingius: deinde, quod verbo nubendi in ea re etiam utitur Suetonius, nec credibile satis, Tacitum sollemnissimum ritum, eum ceteros memoraret, omis- sisse. Ceterum post *Deos* colon posui, ut est in edd. primis, et mox bis. Ern. Heinsius deesse quid putat, ut *templa subisse*. Bip. vel *nupsisse* legendum putant, vel intelligendum *subisse* velum nuptiale.

Discubitu[m] inter convivas] Et quidem forma nuptiali: quae volebat, ut nova nupta in gremio mariti jaceret. Morem eum exprimit Juvenalis 2, 119. — *ingens Cæna, sed et gremio jacuit nova nupta mariti.* quasi ecce id inter sollennia nuptiarum. Appuleius de nuptiis Psyche Met. 6. *Accumbebat summum thorum maritus, Psychen gremio suo complexus.* Ideo recte in Catullo 61, 171. *Adspice intus ut accubans Vir tuus Tyrio in thoro Totus immineat tibi.* Nec recte magnus ille censor, quem unum æmulor mirorque, *adspice inus*, emendavit. Imusne in illo geniali suo epulo maritus? imo summus, vel Appuleio teste. Intus accubare, ut intus canere. Interior autem maritus, respectu sponsæ ad

quam hic sermo. Siquid tamen mutandum, legerim, *unctus*: qui mos Romanis in omni convivio soleum. Lips.

Tradam] Magis pro mente, *trado*. jam enim illa incredenda scripsit. Lips. Ferri potest, si pro conjunctivo præsentis accipiatur. Si quid mutandum, malim: *tradiderim*, e quo, per compendium scripto, *tradam* fieri potuit. Liv. 1, 46. *pluribus tamen auctoribus filium cdidit*. et sic centies idem et alii. Nam cur *trado* in *tradam* mutarint librarii, vix intelligi potest. Ern.

Verterent] Bud. *verterentur*.

Dum industria cubiculum] Regem olim feci, qui emendasset hunc locum. itaque concursum a multis ad eor- nam, et non unus mihi indicavit scribendum: *Dum histrio cubiculo Principis occultatur, dedecus*. verissime. intellegit enim Mnesterem illum Pantomimum, qui diu in deliciis Messallinae. Libri scripti non longe abeunt ab hac lectione, *dum instruo cubiculum Principis exultavero, dedecus*. Possis extrema item scribere, *cubiculo Principis exsultat, vere dedecus*. Lips. Simplicissimum: *dum histrio cubiculum Principis exsultaverit, dedecus quidem illatum, sed excidium procul abfuisse*. Illud Salmasii eruditum, *exsultare esse ἔξορχισθαι*. Quod melius intelliges, ubi consideraveris, quæ vir insignis Hen. Savilius notavit ad Chrysostomum in Psalmos, eo verbo usos veteres, Andocidem, etc. et recentiores Lucianum, Plutarehūm, Chrysostomum, pro *καίμασχόντων, ἔξορξιν* metaphorasumpta ἔτι τῶν ἰκπορευόντων τὰ μυστήρια. ut idem sit τῶ Χρυσοῦρῆμον ἔξορξισθαι τὴν πολιτείαν τὴν πατρίαν, quod Mac- cab. 1. βίβηλῶσαι τὰ σάββητα καὶ ἱερὰς καὶ μᾶναι ἀγίασμα. Quamquam ipsam illud ἔξορξισθαι τὰ μυστήρια etiam translatum putem: et omnia ista diei ex eo, quod saltabatur in scena, ita ut ἔξορξισθαι τινὰ sit κωμῶδιν. Proprie *exsultantur* οἱ κωμῶδοῦμνοι et τὰ κωμῶδοῦμνα. quemadmodum saltatur *fåbula, Cyclops, Niobe*; quemadmodum

A. U. *taverit, dedecus quidem inlatum; sed discidium procul abfuisse:*
801. *nunc juvenem nobilem, dignitate formæ, vi mentis, ac pro-*
A. C.

48. *canticum desaltatur* (ut ap. Suet. Cal. 54.). Quæ ab histrionibus et mimis in pulpito representantur; publicantur utique atque invulgantur; inde *ἱεροχίσιθαι τὰ μυστήρια* dicuntur *ἢ ἱεροχίσιθαι τῶν μυστηρίων*. Sed et derisus sunt ac ludibrio: inde *ἱεροχίσιθαι τῶν μυστηρίων* est *ἱεροχίσιθαι*, *περὶ τῆς κίσιθαι*. Hinc etiam Tacitus sumisit, ut diceret *exsultari* ab histrione *cubiculum Principis*, id est, infamari, inhonestari, contaminari, conspurcari: quorum verborum aliquo aut simili usus fuisset, si de quovis alio homine quam scenico loqueretur. Artificium hominis et genus vitæ impetrarunt, ut hoc verbum mallet, qui ubique deora personis animadvertit et tribuit. Nec Lucilius aliter multo videtur dixisse apud Nonium 4, 178. *debetes me atque deurus, exsultes, sollicites*. Dum histrio cubiculum Principis polluit et in eo quasi in scena exsultat, *dedecus quidem illatum*. Intellego *domui*. Itaque placet *excidium*, non *dissidium*, non *discidium*. Et hoc ipsum *excidium* grandius quam *exitium*. Horatius ode 3, 16, 11. *concidit Auguris Argivi domus ob tucrum Demersa excidio*. GRON. Hæc erudite disputari non negem; sed tamen nondum moverunt, ut me conjecturæ meæ, quæ, cum primum locum hunc consideravi, venit in mentem, et quam postea Franc. Medicis jam tributam reperi apud Pichenam, me penituerit: *dum histrio cubiculum Principis persultaverit*: nam hoc quoque verbum est contumeliæ indicandæ usitatum, et ab artificio hominis non alienum. Vide supra c. 9. quamquam ad contumeliam respici non est necessarium, ut mox videbimus. Simile illud Catull. ep. 29. *Et ille nunc superbus — perambulabit omnium cubilia*. et ep. 6. *lecti argutatio inambulatique*. Ubi *argutatio* non de erepitu lecti cum Statio intelligenda, sed eodem fere sensu, quo *inambulatio*. *Argutatio pedum* v. c. est saltantium, ut *fullones* etiam dicti in fragm. veteris scriptoris (Tinnii) apud Nonium 4, 34. *pedibus argutari*, quod haud dubie a saltatoribus ductum. Sic *argutia digitorum*, de molliori et nimis artificiosa gestulatione digitorum apud Cicer. in Orat. c. 18. et *arguta manus* de Orat. 3, 59. Gell. 1, 5. *manus inter agendum arguta admodum est gestuosa*. In Salmasii et Gronovii ratione non modo est aliquid ad sensum contorti, sed

etiam *ταυτολογία*. Nam si *exsultare cubiculum Principis* est infamare, polluere; quorsum sequitur demum *dedecus allatum*? Nonne hoc ipso patet, in verbo præcedente dedecoris rationem habendam non esse? Itaque non indignor Pichenæ, qui *persultaverit* recepit. Sed age varietatem lectionis indicabimus. Cod. Flor. *histrio et exsultavero*. Reg. *instruo, exsultavero*. Agr. *inseruit c. p. adulterio*. Ed. pr. *instruo c. p. exsultavero*. MS. Guelph. ed. Puteol. *industria c. p. occulit adulteros*: quod omnes secuti sunt ad Pichenam usque, qui dedit, ut supra dictum est. J. Fr. Gron. *histrio — exultaverit*, quod Ryckius servavit. Conjecturis aliis onerare librum nil attinet. Vulgatum quomodo explicet Gesnerus, v. in Thesaur. L. L. in *exultare*. Aliter quoque Gronovium olim intellexisse hunc locum, patet e nota ad Liv. 29, 6. Enn. Groslot. in Syll. Burm. t. 1. p. 3. lectionem Puteolani tuetur. Rhen. in Bud. adfuisse perhibet *inclusum in . . .* Mihi manifesto adparet, scriptum fuisse: *industria c. p. exultavero*. unde r. m. fecit: *inclusa in cubiculum principis exultat cum adultero*. Bip. legit *insultaverit* i. e. invasit, ut ap. Ter. Eun. 2, 2, 54. vel ludibrio sibi habuerit, ut A. 4, 59. Sic et Hiller. Rac. 7. *Lævis hæc mutatio planum sensum reddit*.

Sed excidium] In Flor. est, *sed et scidium*: e quo Pichenæ *dissidium*. Sed profecto plus quam *dissidium* hic timebatur, et *exitium*, atque extrema. Lips. Bud. *excidium*. Tac. videtur scripsisse *excidium*. Lall. præfert *dissidium*, ut c. 30. Sic et Bip. quos sequi lubet.

Dignitate formæ, juventa] Ita lego, non *forma*. Dignitas formæ proprie de viris, uti notat vetus litterator Agræstius (ap. Putseh. p. 2269.) illud, *juventa*, suspectum facit Vatie. qui refert, *Vimentis*. Ex quo Palmerius diductum legebat, *vi mentis*. Lips. *Vi mentis* est in cod. Flor. Ed. pr. *juventis* corrupte pro *vi mentis*: ut mox *dejunctum* pro *devinctum* ibidem expressum est: unde natum videtur *juventa*, ut Puteol. et ceteri, donec Pichenæ *vi mentis* edidit, quod tamen et MSS. habent. *Forma* MS. Guelph. omnes vett. edd. ad Lipsium usque. ERN. Bud. *forma*. Idem habuerat *vimentis*, unde factum *juventa*.

pinquo Consulatu, majorem ad spem accingi. nec enim occul-
 tum, quid post tale matrimonium superesset. Subibat sine
 dubio metus reputantes, hebetem Claudium et uxori devin-
 ctum, multasque mortes jussu Messallinæ patratas. Rursus
 ipsa facilitas Imperatoris fiduciam dabat, si atrocitate cri-
 minis prævaluissent, posse opprimi dumnatam ante quam ream.
 Sed in eo discrimen verti, si defensio audiretur, utque clausæ
 aures etiam confitenti forent. Ac primo Callistus, jam mihi 29
 circa necem C. Cæsaris narratus, et Appianæ cædis molitor
 Narcissus, flagrantissimaque eo in tempore gratia Pallas
 agitavere, num Messallinam secretis minis depellerent amore
 Siliï, cuncta alia dissimulantes: deinde metu, ne ad perni-
 cium ultro traherentur, desistunt: Pallas, per ignaviam;
 Callistus, prioris quoque regiæ peritus, et potentiam cautis,

A. U.
 801.
 A. C.
 48.

Mortes] Sic Lactant. *de mortibus perseæ*. Aristoph. *Plut.* v. 483. *Savâ-tous sîxosi.*

Sed in eo etc.] In eo abest ab ed. pr. Ceteræ omnes habent. Mox pro utque puto legendum neque: alias dura ellipsis statuenda. Sensus enim est: hoc modo timendum et cavendum esse, ne Messallinæ defensio audiretur a Claudio, neve, etiam si non defenderet crimen, sed confiteretur, tamen deprecanti et culpæ veniam oranti, facilem se præberet et exorabilem. Si utque est a Tacito, intelligendum timendumque ut c. a. etc. vel efficiendumque ut. ERN. Bud. utque. Broter. legi vult utique, certe, omnino. Bip. reddunt per et quomodo; sic ævæ verti discrimen jungitur ap. Quinetil. 6, 1, 37.

Circa necem Cæsaris narratus] C. Cæsaris Caligulæ: cujus necis conscius particepsque fuit hic libertus, narrante Josepho 19, 1, 10. Scilicet autem, Tacitum hoc narrasse in libris, qui de Caligula. LIPS. *Circa necem* MS. Flor. Edd. omnes ad Pichenam circa mortem. Mox C. Cæsaris legendum, quia Cæsar simpliciter dici solet Dictator, cum aliis viris doctis credo. ERN. Bud. necem.

Appianæ cædis molitor] Vide Sueton. 37. in cujus verbis, *Nec multo post ex composito irrumperet Appius nunciatus, qui pridie ad id temporis ut adesset, præceptum erat: quasi plane præsentaretur somnii fides, accersi statim, ac mori jussus est*, in menda est. Quo enim accersi jubetur, qui jam aderat? Non fugit Torrentium qui ex libris legit, accessi, pro accusari, ut interpretatur. Mihi, arceri, verum videatur: ut exclusum eum a Claudio in-

tellegamus, nec admissum. Transcripserim etiam, arceri, ac statim mori. Historiam pete a Dione 60, 14. LIPS.

Eo in tempore] Ita Flor. Guelf. ed. pr. Vulgo, eo tempore, inde ab ed. Puteol. restituit Pichenæ. ERN. Bud. in eo tempore. Sic 13, 47.

Num Messallinam secretis] Obscura examinanti, nec scio an satis nexa. Sententia videtur, deliberasse libertos bifariam: primo, an ad Claudium deferrent, quæ pars prævit: hic jam, an ipsam Messallinam secreto de Siliio monerent, alia adulteria dissimulantes. Destitere ab utroque alii: Narcissus perstitit, sed in sententia priore, id est de Claudio admonendo. LIPS. MS. Guelf. non. male. v. ad c. 24. Mox ed. pr. ultra male pro ultro. Sed hæc verba crebro etiam in MSS. confusa sunt. Sensus: ne non modo nihil proficerent, sed insuper etiam perirent. ERN. Bud. ultra a r. m.

Prioris quoque regiæ] Sub Caio, apud quem in gratia potentiaque fuit. Dio, ubi de Domitio Afro 59, 19. Et eleganter Seneca ep. 47. *Stare ante limen Callisti dominum suum vidi, et eum, qui illi impegerat titulum, qui inter redicula (rejicula) mancipia pro-duxerat, aliis intrantibus excludi.* Sed fuit non minus magnus apud Claudium. estque ille ipse, cui Scribonius Largus medicus ejus ævi opus suum inscribit, et appellat C. Julium Callistum. LIPS. *Acribus* MS. Guelf. edd. pr. Puteol. Riv. Beroald. Ale. *Acrioribus* Rhen. Ald. etc. *Acribus* restitui, ut volebat etiam J. Gronovius. *Acrioribus* est e conjectura, ducta a consuetudine Taciti. Mox Guelf. *persistit.* similem confusionem supra notavimus. ERN. Bud. *acrioribus.*

A. U. quam acribus, consiliis tutius haberi. Perstitit Narcissus, et, solum id innotans, ne quo sermone præsciam criminis et accusatoris faceret, ipse ad occasiones intentus, longa apud Ostiam Cæsaris mora, duas pellices, quarum is corporibus maxime insueverat, largitione ac promissis, et, uxore dejecta, plus potentiae ostentando, perpulit, delationem subire. Exin Calpurnia (id pellici nomen) ubi datum secretum, Cæsaris genibus provoluta, *nupsisse Messallium Silio*, exclamat. simul Cleopatram, quæ idem opperiens adstabat, *an comperisset?* interrogat: atque illa adnuente, *cieri Narcissum*, postulat. Is, *veniam in præteritum petens, quod ei cis Vectium, cis Plautium dissimulavisset, nec nunc adulteria objecturum*, ait: *nec domum, servitia, et ceteros*

Et solum id immutans] MSS. Flor. Reg. ut, quod habet etiam ed. pr. Puteol. edidit *et*, quem secuti sunt Beroaldus, Riv. Alciatus, Freinsh. Gron. Rhenanus delevit *et*, secutus Aldo, Pichena, Lipsio, Ryckio, nec est in cod. Agr. Mihi *et* verum videtur, tum propter libros, in quibus est et MS. Guelf. tum propter consecutionem. Si *et* deletur, debet esse punctum ante *ipse*, ut est in vett. edd. neque solum in iis, qui *et* non habent, et ed. Beroaldi, ut ait J. Gronovius, sed etiam ceteris, ed. pr. Puteol. Sed quis non sentit, frigere jam *et ipse*, quod sic non ponitur, nisi in oppositione aut distributione: quamquam ne sic quidem satis recte positum est, nisi ante legas vel *facerent*, vel, *ne — præscia — fieret*. Jac. Gronovius vult *at*: quod mihi non placet. ERN. Bud. ut.

Quarum is corpori] Vatic. *corporibus*. Lips. Sic et ed. pr. Recepi. alix omnes *corpori*. ERN. Bud. *q. is corporibus assueverat*.

Cis Vectium, cis Plautium] Emendavi præeunte Vaticano, qui habebat: *cis Vecticis Plautio*. Et vere. Duo enim famosi in hac Messallina et quasi primorum ordinum adulteri, Vectius Valens et Plautius Lateranus: quos tamen dissimulasse, et siluisse se dicit. Sed, an magis pro hac sententia, *bis Vectium, bis Plautium?* An: *circa Vectium?* Non accusatos quidem illos, aut certe iterum excusatos, sequentia etiam dicunt. Ceterum famosi, ut dixi, hi adulteri. De Vectio, mox noster, et Plinius de medicis 29, 4. *Exortus mox est Vectius Valens, adulterio Messallinae Claudii Cæsaris nobilitatus*. Item Scribonius Largus c. 22. *Hoc medicamentum Apulei Celsi fuit, præceptoris Valentis et nostri*. De Plautio mox, et 13, 11. *Secutaque le-*

nitas in Plautium Lateranum, quem ob adulterium Messallinae ordine remotum reddidit Senatui. At viri docti desperatam hujus loci restitutionem censebant: cum vulgo esset, *cis Vectium Plautium*. Lips. Scribendum: *quod ei cis Vectius, cis Plautius dissimulavisset*. Quid? patra, sed sistentia, neque ultra tales et hanc sceditatem excurrentia Messallinae adulteria. Quam vocem differt in membrum sequens. Particula *cis* idem vult quod *intra*. Sic *cis Tiberin*: sic Plauto Most. 1, 1, 17. *cis paucas tempestates*. Ut mox 12, 22. *Vis Agrippina citra ultima stetit*. Veniam peto, Cæsar, inquit, quod tacui, dum Vectiis, dum Plautiis necelhis contenta fuit Messallina, dum intra hos et horum similes libidinem stitit. Gron. Ut Lipsius e Vat. laudat, ita est in ed. pr. Sic etiam citat scripturam cod. Flor. Pichena. Sed J. Gronovius testatur, ibi esse *cis Vecticis* (ap. Pich. *Vecticis*) *Plautio*. Cod. Agr. *Cincios, Vectios, Plautios*. Unde conjiciebat Heinsius *Cincios*. Utrum *Cincios*, an *Titios* e c. 35. an aliud quid hic legendum sit, non dicam: ceterum hanc lectionem optimam puto. Illa *cis Vectium* etc. sunt sane duriora: hæc facillima. Broterius edidit *Titios, Vectios, Plautios*. et mox, *nec nunc Silio a. o. e. vestigiis* ed. pr. quæ habet *simul* quod sane placet. Nam ad eum ista pertinere res docet. Itaque certe ad eum ista referenda sunt. ERN. Bud. *cis vecticioplautio*. Bip. conjiciunt: *quod incesta uxoris flagitium diss. . . . nomen elationem quippe nec esse plenam, nec bene respondere sequenti nec nunc*.

Ne domum, servitia, et ceteros fortune paratus reposeeret] Contaminatissimum locum Ferretus esse vult: qui mihi castus, purus. Invidiosa con-

fortuna paratus reposcere. fruereetur immo iis: at redderet A. U. uxorem, rumperetque tabulas nuptiales. an discidium, inquit, ^{201.} *tuum nosti? nam matrimonium Silii vidit populus et Senatus* ^{A. C.} *et miles: ac, ni propere agis, tenet urbem maritus. Tum po-* ^{48.} ³¹ *tissimum quemque amicorum vocat: primumque rei frumentariæ præfectum, Turranium, post Lusium Getain, Prætorianis inpositum, percunctatur. Quibus fatentibus,*

cessione libertus: Fruatur sane, inquit, Silius domo tua, servis, veste, et gaza omni regia (nam hæc tratata ab adultera ad Silium, notante etiam Dione 60, 31.) reddat saltem uxorem. LIPS. Freinshemius legi vult: *nec — reposcere.* Verum puto. *Paratus* jam in ed. pr. non demum Rhenani. Puteolanus dedit *apparatus*, quod exhibet Guelf. et ed. Riv. ERN. Bud. *paratus*. Freinsh. emendatio placet et Bip. imo sic jam Acidalius. *Puratus* occurrit et c. 12.

Frueretur immo etc.] Ed. pr. habet: *fruereetur immo et his: redderet uxorem.* Puteol. autem edidit, quod nunc obtinet: *f. i. iis, et redd.* Si satis commode hic intelligi posset et *his*, præferretur lectionem ed. pr. *Redderet uxorem*, haberet majorem vim, meo sensu, absolute dictum. Sed quid est, quod Silium præter ista frui vult? Itaque *fruereetur immo iis* vel *his* verum puto. Ceterum hic quoque correxerit *sed*. Vide supra ad c. 23. similima hic ratio. Scio, pluribus locis Taciti et prope idem esse, quod *sed*, pontique, ubi alii *sed* dicant, ideoque tentanda talia loca negavi. Vide ad 5, 3. 6, 21. Verum aliter est in figura ea, qua hic Tacitus utitur, et c. 23. Broterius dedit ad *is*. Sane at bene; *sed is*, quod e MS. Regio addidit, languet nimis. ERN. Bud. et, *rectius at.*

Rumperetque tabulas nuptiales] Ad legitimum matrimonii actum tabulæ et signatores adhibiti. Tabulis et dos continebatur; et illa sollennis conjugii causa, liberum quærendorum. Juvenalis 2, 119. *Signatæ tabulæ, dictum, feliciter!* Appuleius Apol. p. 76. ed. Pric. *Quod in villu non in opido tabulæ sint consignatæ, quarto et ultimo loco objeere.* Meminerunt non semel jurisconsulti: et proprio huic rei libro Brissonius, cujus accuratæ diligentiae doctrinaque non a me, non ab aliis quidquam addo. Ut ergo eæ tabulæ matrimonio firmando, sic eadem ruptæ, disparando. Juvenal. 9, 75. — *tabulas quoque ruperat, et jam Signabat, tota vix hæc ego nocte rede-*

mi. De his tabulis locum accipio, qui in prisca Glossis: *Λιγούσης τινός γυναικός τήν ἐπίδοσιν τοῦ ἰδίου υἱοῦ ἀφρηῆσθαι ἀπό τινός, αὐτόν τε υἱόν ἴδιον εἶναι, καί περὶ αὐτῆς ἀνήκειν τήν ἐπίδοσιν, ἠρήσατο ἄλλος, ἀπεκρίθη γυνή, ῥωμαϊκῆν αὐτῆν γιγενῆσθαι. καί δι' αὐτοῦ μὲν γιγασῆσθαι, γάμους δὲ μὴ γιγονῆσαι. μὴ δυνθῆντος οὖν αὐτὸν ἀποδοῦναι υἱόν ἴδιον εἶναι, πρὸς οὗ πρᾶξιτο, ὅπως μὴ εἴη σὸς υἱός, τὴν ἐπίδοσιν ἀπέδο;* LIPS.

An discidium, inquit, tuum nosti?] Et hic Tacitus scripsit, *discidium.* Nunquid scis tibi nuntium remissum? divortium tecum fecisse Messallinam? GRON. Quid opus verbis? Ed. pr. habet *discidium.* uude restituiimus. Ceterum etiam *an* mihi frigere videtur. Fortins foret *non.* ERN. Bud. et Agr. *discidium.*

Potissimum amicorum] Aut *potissimos* legendum, aut *quemque* addendum, dudum, et vere monuerunt viri docti Lipsius, Mercerus, Freinsh. ERN. Item Acidalius. Cod. Agr. *potiss. quemque*, teste Heinsio.

Reifrumentariæ Præf. Turranium] Dixi aliquid ad 1, 7. et videtur primus in hoc munere fuisse. Tamen ambigo de tota hac sententia, et ne verius legi: *Tum potissimos amicorum vocat, primumque rei fr.* Præf. hac mente: vocat præcipuos amicos, ac primo Turranium, deinde Getain. LIPS. *Turranium* jam ed. pr. non primus Rhenanus. Puteol. *Turranus.* ERN. Bud. *Turranium.*

Lusium Getain] Id illi verum et gentile nomen, non *Lucium*, aut *Lusium.* Duo autem hoc tempore Prætorii Præfecti, Lusius Geta et Rufus Crispinus. LIPS. *Lusius* h. l. ed. pr. ad 12, 42. I. Geta. ERN. Bud. *Lusium.*

Quibus fatentibus tum c. c.] Libri mei scripti *tacentibus.* LIPS. At MS. Flor. ed. Put. Beroald. etc. *fatentibus.* quibus edd. omnes MS. Flor. J. Gron. quis. Sed *tum* hic nullo modo ferri potest, nec est in ed. pr. ERN. Bud. *fatentibus.* Acid. mavult *tacentibus*, ignaris scil. quid Principi consulerent. *Tum* non est in Bud.

A. U. certatim ceteri circumstrepunt, *iret in castra, firmaret Prætorias cohortes, securitati ante, quam vindictæ consuleret.* Satis constat, eo pavore offusum Claudium, ut identidem interrogaret, *an ipse Imperii potens? an Silius privatus esset?* At Messallina, non alias solutior luxu, adulto autumnino, simulacrum vindemiæ, per domum celebrat. Urgeri præla, fluere lacus; et feminæ pellibus accinctæ adsultabant, ut sacrificantes vel insanientes Bacchæ: ipsa crine fluxo, thyrsu quati-

[*eo pavore offusum*] Cod. Agr. eo pavoris offusum. Genitivum probat Heins.

[*Adulto autumnino, simulacrum vindemiæ per domum celebrabat*] Adulto autumnino, id est mense Octobri. Itaque etiam in horologio veteri Romæ signatum eo mense, VINDEMIÆ SACRUM LIBERO. Et persuasum mihi, non aliud esse hoc vindemiale festum, quam sacra Liberi, quæ C. Cæsar primus Romæ celebravit; etsi Athenienses mense Novembri celebrasse, in Philostrati 4, 21. legi. De ipsa re, Servius ad Virg. ecl. 5. 29. *Daphnis et Arminius, etc. Hoc, inquit, aperte ad Cæsarem pertinet, quem constat primum sacra Liberi patris transtulisse Roman.* Ideo nummus percussus Cæsari, in cuius parte C. VIBIUS RUFUS, et impressa ara, cui persona histrionia imposita, item thyrsus, et tigris adjuncta, ad memoriam non dubie hujus rei. Lampridius in Heliog. 11. *Cum ad vindemiam vocasset amicos nobiles, et ad corbes sedisset, gravissimum quemque percontari capit, an esset promptus in Venere. . . Posteaquam senes vidit erubescere, contulit se ad juvenes; a quibus cum audiret atuti congrua, gaudere capit, et dicere vere liberam (emendo, Liberi. in eo enim huiusmodi, quasi ea libertas vindemialis digna vere Libero Deo) vindemiam esse, quam sic celebrarent. Ferunt multi, ab ipso primum repertum, ut in vindemiarum festo multa in dominis jocularia et audientibus dominis dicerentur. Capitol. in Antonino Pio 11. *Vindemias privati modo cum amicis agebat.* Videturque ritus postea Imperii fuisse, ut Princeps extra urbem dies aliquot lasciviret et vacaret huic vindemiali festo. Paullus Diac. De gestis Longob. 3, 12. *Procedente itaque Tiberio ad villam, ut juxta ritum Imperiale triginta dies ad vindemiam jorundaretur, Sophia vocatum ad se Justinianum voluit ad Imperium sublimare.* Idem festum magnam coronam dictum esse, suspicor*

ex Tertulliani his verbis de cor. 7. *Sed et alias Liberum principem coronæ planc lauræe . . . etiam vulgus agnoscit, cum dies in illum solemnus magnam appellat coronam.* Alia ab hoc festo, ne erres, Liberalia: quæ antiquæ liberæque Reip. et incidebant in xv. Kalend. Apriles. De quæis Varro L. L. 5. et Calendarium Romanum. Lips. *Adulto autumnino, ut adulta astate 2, 23.*

[*Per domum celebrat*] Gregorius Tur. 5, 31. *Procedente autem eo ad villam, ut juxta ritum imperiale xxx. diebus ad vindemiam jocundaretur.* Gron. Rhenanus, Aldus, Lipsius celebrabat. Ceteri celebrat, quod servavimus, etsi sequitur adsultabant. In tali genere narrandi nulla in temporibus constantia. 2, 65. se excipiunt onerat, scripsit, firmavit. MS. Guelf. habet simulabat. ERN. Bud. celebrabat.

[*Feminæ pellibus accinctæ*] Codd. Oxon. Guelf. nebridibus: quod Jac. Gron. doctius, quam pro libratorum captu, videbatur. Nebrides, pelles damnatum, quibus Bacchæ incingebantur: unde ap. Statium Theb. 2, 664. nebrides et thyrsi junguntur. Sed poetarum illud verbum est, quod aliquis ad marginem codicis sui adscripsit, unde in textum venit. V. ad H. 2, 93. ERN.

[*Ut sacrificantes vel insanientes Bacchæ*] Muretus delet ut insanientes Bacchæ, probatque Acidalius, nescio quare. Nam nebridibus incoinctæ sacrificabant Bacchæ, ut scholiastes ad Statii l. c. docet. ERN.

[*Ipsa crine fluxo, thyrsu quatiens, juxtaque Silius, hedera vinctus, gerere cothurnos*] Eodem habitu Antonium depingit Velleius, qui Liberum se ferebat 2, 82. *Cum Liberum patrem appellari se jussisset, cum redimitus hedera coronaque velatus aurea, et thyrsu tenens, cothurnis succinctus, curru velut Liber pater vectus esset Alexandriæ.* De cothurnis etiam Virgil. G. 2, 8. — *nudataque musto Tinge novo necum dirptis crura co-*

ens, juxtaque Silius hederæ vinculus, gerere cothurnos, jacere A. U. caput, strepente circum procaci choro. Ferunt, Vectium Va- 801.
lentem, lascivia in præaltam arborem connisum, interroganti- A. C.
bus, quid adspiceret? respondisse, tempestatem ab Ostia atro- 48.
cem: sive ceperat ea species, seu forte lapsa vox in præsa-
gium vertit. Non rumor interea, sed undique nuntii ince- 32
dunt, qui, gnara Claudio cuncta et venire promptum ultioni,
adferrent. Igitur Messallina Lucullianos in hortos, Silius,
dissimulando metu, ad munia fori digrediuntur. Ceteris
passim dilabentibus, adfuere Centuriones, inditaque sunt
vincula, ut quis reperiebatur in publico, aut per latebras.
Messallina tamen, quamquam res adversæ consilium exi-
merent, ire obviam, et adspici a marito, quod sæpe subsi-
dium habuerat, haud segniter intendit, jussitque, ut *Britan-
nicus et Octavia in complexum patris pergerent*. Et Vibidiam,
virginum Vestalium vetustissimam, oravit, *Pontificis maximi*

thurnis. De thyrso, præter alios Jus-
tinus ep. ad Zenam c. 6. "Ὅσπερ αἱ
βάκχαι διὰ σχήματος ἱερηνικῆς τῆς λόγ-
χας ἐν τοῖς θύρσοις ποιεῖουσιν. Vide et
Plinium 16, 62. Athenæus ejusmodi
Bacchi insignia in Pyrrhicha salta-
tione recepta fuisse ostendit 14, 7. Ἡ
δὲ καὶ ἡμᾶς πυρρίχη Διονυσιακὴ τις εἶναι
δοκί, ἱππικιστρία εἶσα τῆς ἀρχαίας.
Ἐχουσι γὰρ οἱ ἀρχαῖοι θύρσοις ἀντὶ δα-
ράτων ποιοῦνται ὃ' ἐσ' ἀλλήλους, καὶ νόρ-
θηκας καὶ λαμπάδας φέρουσιν. Ὁρχοῦνται
τε τὰ περὶ τὸν Δίονυσον, καὶ τὰ περὶ τοῦς
Ἰνδοῦς, καὶ τὰ περὶ τὸν Πινθία. Quæ
verba luceni dare volo iis, quæ hic
præcedunt, *femina pellibæ accinctæ
assultabant, velut sacrificantes vel in-
sanientes Bacchæ*. LIPS. Cod. Oxon.
Crine fuso. Deinde Guelf. *hederæ
junctus*, confusione frequenti librariis
in istis syllabis. Mox c. 33, idem liber
vis pro jus. Adde ad 12, 16. 29. ERN.

Ferunt, Vectium] Bud. Fertur,
verticium.

Ceperat ea species] Si vera hæc le-
ctio, intell. animum. Sive ea species
animo oblata est prospicientis etc.
ERN.

Undique nuntii incedunt] Freinsh.
frustra incedunt: veluti nimis lento
altero. Incedunt est crebescunt, re-
pente superveniunt. V. ad 3, 26. Alias
et incedunt aptum, et sæpe pro inci-
dere librarii dedere incedere. V. Dra-
kenb. ad Liv. 9, 24. ERN.

Lucullianos in hortos] De quibus
initio hujus libri. Tamen et Luciliana
prædia reperio, et hic in MSS. con-
stanter hortos Lucilianos. Lapis Ro-
mæ (ap. Grut. p. 594.) D. M. CRESCEN-
TIS. NEFOTI. FORTVNATI, CAESARIS. N.

SER. EXACTORIS. PRAEDIORVM. LUCI-
LIANORVM. LIPS. Quia haud dubie
Luculli horti intelliguntur, de quibus
c. 1. quod clare patet e loco Jo. Antio-
cheni, quem ad c. 37. affert J. Fr.
Gron. *Lucullianos* etiam contra libros
legendum. MS. Flor. h. 1. *Fucilia-
nos*, ut Guelf. infra c. 37. *Lucilianos*,
ut ed. pr. a qua non longe abit cod.
Bud. *Fullianos, Lucianos. Luculliani*
horti occurrunt ap. Plut. in Lucull. 81.
p. 518. Sed ap. Sext. Rufum et Au-
relium Victorem reg. IX. urbis Romæ
Lucullani dicuntur. v. Ryckius ad h.
1. Utrumque rectum. ERN. De cod.
Bud. ita cape. hic habet *fullianos*,
sed duæ primæ litteræ secundam ma-
num sensere; c. 37. clare *lucianis*.

Dissimulando metu] MS. Guelf. *dis-
simulato*. Illud melius: dissimulandi
metus caussa. Flor. Bud. *metum*:
male. ERN.

Digrediuntur] Ita Flor. et ed. pr.
Ceteri *digreditur*. Illud recte restituit
Pichena. ERN. Bud. *digreditur*.

Quamquam res adversæ consilium
eximerent] Sic MSS. Flor. Bud. Agric.
Guelf. ed. pr. Ceteri scripti et edd.
adimerent. Illud merito prætuli. ERN.
Cf. 13, 15.

Jussitque, ut] Hoc quoque exem-
plum adscribetur iis, quibus viri docti
hanc constructionem verbi *jubere* de-
fendunt. V. Drakenb. ad Liv. 32, 16.
et quos laudat et ipse et Dukerus ad
23, 21. ERN.

Vibidiam] Bud. *urbidiam*.

Vetustissimam] Est eadem, quæ
virgo maxima dicitur. Nam ab ætate
præerat, et sic dicebatur. Nos in Fr-
sta. LIPS. *Vetustissimam* esse, quæ

A. U. *aures adire, clementiam expetere.* Atque interim, tribus omnino comitantibus (id repente solitudinis erat) spatium urbis pedibus emensa, vehiculo, quo purgamenta hortorum eripiuntur, Ostiensem viam intrat: nulla cujusquam misericordia, quia flagitiorum deformitas prævalebat. Trepidabatur nihilominus a Cæsare: quippe Getæ, Prætorii præfecto, haud satis fidebat, ad honesta, seu prava, juxta levi. Ergo Narcissus, adsumptis, quibus idem metus, *non aliam spem incolumitatis Caesaris, adfirmat, quam si jus militum, uno illo die, in aliquem libertorum transferret: sequere, offert, suscepturum.* Ac ne, dum in urbem vehitur, ad pœnitentiam a L. Vitellio et P. Largo Cæcina, mutaretur, in eodem ge-

maxima est, facile concesserim, cum plerumque, quæ dignatione ac loco, præcederet etiam ætate, certe anni Sacerdotii. Sed maxima proprie princeps collegii, ut Pontifex maximus, Augur maximus, Curio maximus. In quo Lipsius de Vesta cap. 7. nudum latus obijcit Gutherio de jure Pontif. 1, 4. qui tamen ipse hac occasione ingerit, quæ nunquam defendet. Quid est enim Pontificem maximum dici, quod maximi esset imperii; et nuncupatum a potestate et imperio, quod utrumque maximum legibus Romanis sit assequutus. Nugæ de Pontificum imperio: Sigonio, cui obtrectat, manus dare debuerat. *Maximus* autem, qui primum inter eos locum teneret, collegiumque cogeret atque ei præsideret. Pari judicio Prætorum maximum facit urbanum, quem M. Tullius dixerit primum. Verba Cic. in Pis. 1. *Me cum Quæstorem in primis, Ædilem priorem, Prætorum primum cunctis suffragiis Populus Romanus faciebat.* Quemadmodum nullus nuncupatione propria Quæstor est in primis, nec Ædilis prior, ita nec Prætor primus: tantummodo ante collegas se renuntiatum significat. Sed nec in Prætoribus, quales intelligimus, qui jure dicendo præessent, ullus maximus. Majorem et minores novi. Festus: *Majorem Consulem L. Cæsar putat dici vel eum, penes quem fasces sint; vel eum, qui prior factus sit; Prætorum autem majorem urbanum, minores cæteros.* Quemadmodum autem Consul maximus non dicebatur ille major, ita nec major ille Prætor maximus. Sicubi autem occerit hic titulus, Prætor maximus est maximus magistratus. Ut apud Livium 7, 3. *Ut qui Prætor maximus sit, istibus Septembribus clavum pangat.* Hanc ut haberent, Dictator dictus

L. Manlius. Olim enim Prætores, qui postea Consules, a Bruto nempe Tarquinioque ad communicatum cum plebe Consulatum, cum magistratui jure dicendo datum hoc nomen; iis autem, qui antehac Prætores fuerant dicti, Consulatum. Festus in Prætorum porta. Livius, quem margini Gutherius allevit, 25, 12. ex vate Marcio Prætorum nominat, qui jus populo plebique dabit summum, non Prætorum maximum. Nihil magis eum juvat Festi: *Maximum Prætorum dici putant alii eum, qui maximi imperii sit; alii, qui ætatis maximæ.* Veroxiorem esse priorem sententiam liquet ex Livio. Addit: *Pro collegio Augurum decretum est, quod in Salutis augurio Prætores majores et minores appellerentur; non ad ætatem, sed ad vim imperii pertinere.* Huc aut consentit eum illis verbis, quæ supra adduximus: aut ibi Prætores majores et minores, ipsi fuere Consules et Prætores: nam imperium minus Prætor, majus habebat Consul, ut ex Messalla refert Gellius 13, 15. GRON. Mox eod. Agric. *udiret, expeteret.* ERN.

Eripiuntur] MS. reg. *expuuntur.* Ed. pr. *reperiuntur.* ceteræ *eripiuntur.* An *exciipiuntur,* vel *egeruntur?* Post forte melius *spem inc. Cæsari.* V. Intt. ad Liv. 1, 36. ERN. Bud. *eripiuntur.* Heins. *exciipiuntur* probant et Bip. Hiller. Rac. 8. conjicit *expportantur.*

P. Largo Cæcina] Fratrem, opinor, C. Cæcinæ Largi, qui Consul eum Claudio fuit, a. u. 795. et in Consulatu interfectus. Quem intellegit Asconius, in pro M. Seacro: *Seacuri domum possidet nunc Longus Cæcina, qui Consul fuit cum Claudio,* scribe *Largus.* et discere hinc, quæ Asconii certa ætas. LIPS. Ryekius putat, Consu-

stamine sedem poscit sumitque. Crebra post hæc fama A. U. fuit, inter diversas Principis voces, cum modo incusaret ^{801.} flagitia uxoris, aliquando ad memoriam conjugii et infantiam liberorum revolveretur, non aliud prolocutum Vitellium, quam, *o facinus! o scelus!* Instabat quidem Narcissus, *aperire ambages et veri copiam facere*: sed non ideo pervicit, quin suspensa, et, quo ducerentur, inclinatura responderet, exemploque ejus Largus Cæcina uteretur. Et jam erat in adspectu Messallina, clamitabatque, *audiret Octaviæ et Britannici matrem*; cum obstrepere accusator, *Silium et nuptias referens*: simul codicillos, libidinum indices, tradidit, quibus visus Cæsaris averteret. Nec multo post urbem ingredienti offerebantur communes liberi; nisi Narcissus *amoveri eos* jussisset. Vibidiam depellere nequivit, quin multa cum invidia flagitaret, *ne indefensa conjunx. exitio daretur*. Igitur, *auditurum Principem, et fore diluendi criminis facultatem*, respondit: *iret interim virgo et sacra capesseret*. Mirum inter hæc silentium Claudii: Vitellius ignaro propior: omnia liberto obediebant. *puteferi domum adulteri, atque illuc deduci Imperatorem* jubet. Ac primum in vestibulo, effigiem patris Silii, consulto Senatus abolitam, demonstratum, quidquid avitum Neronibus et Drusis, in pretium probri cecisisset. incensumque et ad minas erumpentem, castris

lem ipsum illum gratiosum intelligi, legendumque C. Largo. Broterius edidit et P. L. C. quod in MS. Reg. est a P. L. C. non male. Pro mutaretur MS. Guelf. invitaretur. ERN.

P. Largo Cæcina] Cod. Bud. P. Cecina.

In eodem gestamine etc.] Id est, gestatoria sella, quæ a Claudio deducta in vulgi usum, ut docui. Sic 14, 4. Gestamine Baulos pervectam. Apparet tamen in uno gestamine plures sellas fuisse, ut hic vides in Narcisso, qui eodem gestamine sellam poscit sumitque. LIPS. Nullam necessitatem video sellæ intelligendæ, cum etiam lecticæ gestamen sit 2, 2. Sed recte Ryekius monuit, carpentum intelligendum. Neque enim quatuor in sella gestatoria sedes, nec in lectica, ut opinor: nec sedes de lectica commode dicitur. Gestatio quidem etiam de navi, vehiculo, dicitur ap. Celsum 2, 15. Ceterum assumitque cod. Flor. unde lectio vitiosa ed. pr. *positus sumitque*. ERN. De gestamine v. Scheffer. de re vehic. Bud. *poscit sumitque*.

Post hæc] Bud. *post hac*.

Cum obstreperet accusator] Acidafus et Freinsh. corrigunt *obstrepere*: et propter structuram orationis, et,

quia, si finite ponere voluisset verbum, *obstrepebat* dicendum fuisset. Recte. ERN.

Vibidiam depellere nequivit, quin] Quin cod. Flor. Guelf. et ed. pr. restituit Pichena pro vulg. *quæ*. ERN. Bud. *quæ*.

Igitur auditurum] Sic MS. Flor. teste Jac. Gron. ad c. 19. Guelf. et ed. pr. quod cur non et hic restituatur, ut ibi? Vulg. *ergo*. ERN. Bud. *igitur*.

In vestibulo effigiem patris Sil. consulto Senatus abolitam demonstrat] In atrio sive in vestibulo ædium imagines majorum uti hic Silii patris. Sed enim Silius Legatus olim inferioris Germaniæ damnatus crimine majestatis cum uxore Sosia Galla, ut 4, 19. narratum: ideoque et imagines abolitæ, quas tamen filius restituerat. Criminatur ergo id libertus. LIPS.

Quidquid habitum Neronibus] Lege, *avitum*: quod monuit me IC. Claudius Chiffletius. LIPS. Sic et Faernus volebat. Confundi ista verba in libris notum est. V. Græv. ad Cic. Or. pr. Cluent. et infra 13, 34. Mox MSS. Flor. Guelf. Bud. et ed. pr. *erumpentem*, quod restituimus: vulgo *prorum-pentem*. Add. ad H. 2, 70. ERN.

A. U. infert, parata concione militum; apud quos, præmonente
 201. Narcisso, pauca verba fecit: nam, etsi justum, dolorem pu-
 A. C. dor impediēbat. Continuus dehinc cohortium clamor, no-
 12. mina reorum et penas flagitantium: admotusque Silius tri-
 bunalis, non defensionem, non moras tentavit, precatus, ut
mors acceleraretur. eadem constantia et illustres Equites
 Romanos cupidos maturæ necis fecit. Titium Proculum,
 custodem a Silio Messallinæ datum, et indicium offerentem
 Vectium Valentem et confessum, et Pompeium Urbicum,
 ac Saufellum Trogum ex conscis trahi ad supplicium jubet.
 Decius quoque Calpurnianus, vigilum Præfectus, Sulpicius
 Rufus, Iudi Procurator, Juncus Virgilianus, Senator, eadem
 36 pœna adfecti. Solus Mnester cunctationem adtulit, dila-

[*Cohortium clamor deh. cont.*] In
 Guelf. et aliis MSS. ap. Broterium hic
 ordo: Continuus dehinc cohortium cla-
 mor: melior, ut puto. ERN. Sic et
 Bud.

[*Illustres Eq. R.*] Bud. *illustres vi-
 ros eq. R.*

[*Cupidos maturæ necis*] *Maturæ*
 deest in Bud.

[*Custodem Silio ac Messallinæ da-
 tum*] Quis dederit Silio custodem?
 Claudiusne, qui omnium ignarus?
 Logi. In Vat. est: *custodem Messal-
 linæ dat.* aliena deinde manu adpi-
 etum, ac Silio. Lego igitur: *custo-
 dem Messallinæ datum.* vel etiam: *cu-
 stodem a Silio Messallinæ datum.*
 Alterum quidem verum est, ut hic
 Titius sive a Claudio adpositus uxor
 custos, sive a Silio, ut amicæ. Utrum-
 que enim solens Romanis. De mariti-
 tis, Tibullus 1, 6, 9. *Ipsæ malus docui,
 quo posset ludere pacto Custodes.* De
 amatoribus, Propertius 2, 5, 29. *Quos
 igitur tibi custodes, quæ limina ponam?*
 Misellus ille eustos! cui id monstrum
 commissum, quod non Argus cum
 Mercurio custodisset. Vertranus in-
 explicabilem locum censet, nisi custo-
 dem pro exactore interpretentur, sci-
 licet qui mortis pœnas exigat. Verum
 merumque somnium. LIPS. Sine du-
 bio illa, entas imitata, per blanditias
 huic addidit a marito novo ipsa exegit.
 Martialis 10, 69. *Custodes das Polla
 viro, non accipis ipsa.* Tales ille, qui
dominam nec vir nec fœmina servabat
 adversus Nasonem Am. 2, 3. Juvena-
 lis 6, 347. *quis custodiat ipsos custodes?*
 GRON. Plane sic MS. Flor. Edd. vett.
 omnes *custodem Silio ac Messallinæ
 dat.* Lipsius edidit *datum.* Quod
 nunc est, Pichena edidit. Mox pro
 Urbicum MS. Guelf. *Vibium*, et *tradi*
 pro *trahi*, utrumque male. ERN. Bud.

[*Silio et Mesaline dant.*

[*Indicium offerentem*] Bene confes-
 sum. Nam Indicium, ait in Eunuchis
 5, 7, 13. Donatus, proprie est ejus,
 qui una peccaverit. Ascenius ad il-
 lud Cic. in Div. ad Q. Cæc. 11. *Qua-
 propter si indicium tibi postulas dari.*
 ait: *Index est, qui facinoris, cuius
 impunitate proposita.* Quæ tamen impu-
 nitas circumscripta est: quia, ut idem
 notat, *Certa sunt, in quibus impunitas
 indici datur, ut in causa proditiōnis,
 majestatis, et si quid hujusmodi.* LIPS.

[*Et confessum*] Bud. copula caret,
 quod probat Rhen. In voce *confessum*
 latere nomen ejusdem et conscis, pu-
 tat Lall. quod verosimile.

[*Saufellum Trogum*] Vatic. *Saufe-
 lium.* Scribo, *Saufelium*, et induxit
 librarios illud et longinseculum, ut L.
 scriberent. Horum omnium mentio
 Senecæ in Menippæa de Claudii morte.
 ubi tamen disjunctim scribe *M. Hel-
 vius, Trogus.* Qui hic etiam Traullus,
 male fortasse in Seneca, *Ser. Trallus.*
 LIPS. *Saufelium* ed. pr. ERN. Bud.
Saufelum. quod Lipsii conjecturam
 firmit: facilis in ea littera lapsus.

[*Trahi*] Bud. *tradi.* Rhen. in *trahi*
 mutandum suadet.

[*Decius quoque Calpurnianus*] Scri-
 pti libri, *Decius.* Puto, *Decrius.*
 quod nomen et infra invenies. LIPS.
Decorius ed. pr. Mox *Juncus Virgil.*
 Guelf. *Juncius.* Glandorpîi Onomasti-
 cum laudat ex h. l. *Junium Virgil.*
 nescio, quò libro auctore. Ceterum
 verum videtur. Mox de *Procuratore
 Iudi* vid. ad 13, 22. ERN. Bud. *De-
 crius q. Calpurnianus vigiliis præfe-
 ctus. . . Juncus V.*

[*Mnester*] Sic Bud. unde Rhen. male
M. Nestor.

niata veste, clamitans, *adspiceret verberum notus, reminiscetur vocis, qua se obnoxium jussis Messallinae dedisset. Aliis largitione, aut spei magnitudine, sibi ex necessitate culpam: nec cuiquam ante pereundum fuisse, si Silius rerum potiretur.* A. U. 801. A. C. 48.
 Commotum his, et pronum ad misericordiam Cæsarem perpulere liberti, *ne, tot inlustribus viris interfectis, histrioni consuleretur: sponte un coactus tam magna peccavisset, nihil referre.* Ne Trauli quidem Montani Equitis Romani defensio recepta est. is modesta juventa, sed corpore insigni, accitus ultro, noctemque intra unam a Messallina proturbatus erat paribus lasciviis ad cupidinem et fastidia. Suilio Cæsonino, et Plautio Laterano mors remittitur: huic, ob patrum egregium meritum: Cæsoninus vitis protectus est, tamquam, in illo fœdissimo cœtu, passus muliebria. 37
 Interim Messallina Lucullianis in hortis prolatare vitam, componere preces, nonnulla spe, et aliquando ira: tanta, inter extrema, superbia agebat. Ac, ni cædem ejus Narcissus properavisset, verterat perniciem in accusatorem. Nam Claudius, domum regressus et tempestivis epulis delinitus, ubi vino incaluit, *iri jubet, nuntiarique miseræ* (hoc enim verbo usum ferunt) *dicendam ad caussam postera die adesset.* Quod ubi auditum et languescere ira, redire amor, ac, si cunctarentur, propinqua nox, et uxorii cubiculi memoria timebantur; prorumpit Narcissus, denuntiatque Centurio-

Obnoxium jussis Messallinae] Commentum feminæ lepidum. Mimium istum deperibat Messallina; sollicitat. Ille tergiversari, metuere Imperatorem. Quid ergo, si maritus ipse jubet? inquit. Et cum marito egit, quasi opera Mnesteris aliqua in re illi usus. Ille vocatum mimium male accipit, jubet in omnibus uxori obediat pareatque. Paruit, et id jussum valere sibi nunc vult ad veniam obtinendam et vitam. Dio 60, 22. LIPS.

Perpulere] Bud. *pepulere.*

Tam magna peccavisset] Reposuisse se e Budensi pro *tam magne peccavisset*, Rhenanus ait. At sic et ed. pr. MS. Oxon. *patravisset*, quod non spreverim. *Magna* MS. Guelf. sed sine *tam*. ERN.

Ad cupidinem et fastidia] Sic MSS. Flor. edd. Puteol. Ber. Alc. Rhen. Ald. Gry. Pich. Gron. Ryck. At ed. pr. Lips. *fastidio*: In ed. pr. et MS. Guelf. est etiam *perturbatus*. male. ERN. Bud. *proturbatus* . . . *fastidia*.

Ob patrum egregium meritum] A. Plautii, suspicor, qui Britanniam Claudio subegit. Cf. Agr. 14. LIPS.

Passus muliebria] Simile illorum in-

ventum in Suetonii Domit. 10. *Qui se, quo facilius expertes culpa ostenderent, impudicos probaverant.* Dii Deæque istos, non corpore non animo viros. Adeo turpior omni morte hæc fuga mortis. LIPS.

Lucullianis in hortis] Jo. Antioch. Malala: τῶν μὲν βασιλείων ἔξωθῆσαι, περὶ δὲ τοῦ Ἀσιατικοῦ κήπους πλανωμένη, ὃν ἕνεκα τὸν δῖλαιον Ἀσιατικὸν μικρὸν πρόσθεν ἀπολωλέκεν. GRON.

Tanta] Bud. a r. 1. *tantum.*

Verterat perniciem in accusatorem]

Sic ed. pr. recte, restituit Rhenanus. Puteol. Ber. Alc. *perniciem*, etiam MS. Guelf. Mox MS. idem *incaluit*, et omnes vet. præter Rhen. quem sequitur Lipsius. Parro *ferunt* abest a cod. Oxon. ERN. Bud. *perniciem* a r. 1. Sic *vertere* neutraliter 2, 20. 4, 31. 6, 19. 13, 37. 14, 31.

Temp. epulis] Ad quas temperius s. maturius solita hora conveniebatur. V. Cic. ad Att. 9, 1 et 13. Cf. Manutii Quæ. p. ep. 1, 5. et Salmas. ad Voplscei Flor. 6.

Prorumpit Narcissus] Sic MS. Flor. recte. (Sic et Bud.) Nam sequitur *denuntiatque*. Ante Pichenam omnes

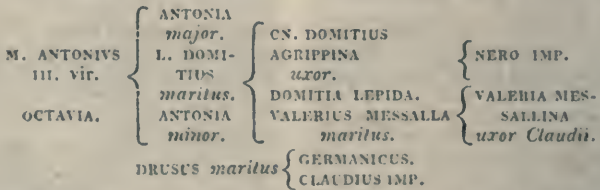
A. U. nibus et Tribuno, qui aderant, *exsequi eadem: ita Imperato-*
 801. *rem jubere.* custos et exactor e libertis Euodus datus. Isque
 A. C. raptum in hortos progressus, reperit fusam humi, adsidente
 42. matre Lepida: quæ florenti filix hæc non concors, supremis
 ejus necessitatibus ad miserationem evicta erat; suadebat-
 que, *ne percussorem opperiretur. transisse vitam, neque aliud,*
quam morti decus, quærendum. Sed animo per libidines cor-
 rupto, nihil honestum inerat. lacrimæque et questus inriti
 ducebantur; cum impetu venientium pulsæ fores, adstitit-
 que Tribunus per silentium, at libertus increpans multis ac
 38 servilibus probris. Tunc primum fortunam suam intro-
 spexit, ferrumque accepit, quod frustra jugulo ac pectori,
 per trepidationem, admovent, ictu Tribuni transigitur. cor-

prorupit. Confusio presentis et perfe-
 cti frequens est in his libris, v. ad 15,
 5. Mox ed. pr. *pergressus*, vitiose
 pro *progressus*, quod habent edd. Pu-
 teol. Ber. Alc. Ryck. J. Gron. denique
 MS. Fl. idque secuti sumus, MS. Guelf.
 Rhenanus e Bud. *progressus*, item
 Ald. Lips. Jac. Gron. male, ut etiam
 contextus docet. similis confusio infra
 14, 13. ERN.

[*Euodus*] Scribendum foret *Euho-*
odus, ut ap. Grut. 611, 12.

[*Assidente matre Lepida*] Quænam
 hæc Lepida? Ego vero repperisse
 me censeo famosæ feminæ (Messalli-

nam dico) stirpem et matrem. Suetonius scribit 26. *Post hæc Valeriam Messallinam Barbati Messallæ consobri-
 ni sui filiam in matrimonium accepit.* ubi dissimulant interpretes, quomodo hic Valerius Claudio consobrinus. Dicam ego. Ex L. Domitio et majore Antonia natus est Cn. Domitius, pater Neronis Principis, et item Lepida amita ejusdem, de qua infra. Hæc Lepida est illa ipsa, quæ nupta Valerio Messalla, et qua: hic Messallinæ dicta mater. At Claudius natus ex Druso et minore Antonia, uti clarum. Stemma istud:

Vides ergo, Claudium et Lepidam Domitiam (id enim duplex illi nomen fuisse alibi ostendo) vere consobrinos. Atque hæc ratione forte maritum ipsum Lepidæ Suetonius dixerit Claudii consobrinum. Tamen tutius putarim legi, *Barbati Messallæ et consobrinæ suæ filiam.* Sententia quidem non alia est: et hæc Lepida Neronis amita, Messallinæ mater. Suet. Claudii c. 26. LIPS. In loco Suetonii errasse Lipsium existimat Perizonius in epistola ad Heinsium t. 4. Coll. Burm. p. 801. 802. Sed res ea non est hujus loci. Qui rationem Perizonii cognoscere volent, adeant ipsum. Dissentit etiam a Lipsio Ryckius. ERN. Periz. Lipsio opponit A. 12, 64. ubi *Lepida dicitur minore Antonia genita.* Diversum stemma concinnavit Ryckius.

[*Neque aliud*] Bud. *neque quicquam aliud.*

[*Morte decus*] Placet, *morti*, ut in Veneto. (Riviano.) LIPS. Sic MS. Guelf. ed. pr. Puteol. Ber. Alc. Rhenanus *morte* dedit, quod Aldus secutus est et cett. Mox *cum impetu* ed. pr. quod e MS. Flor. reposuit et Pichena, ut mox *adstititque.* ceteræ vett. *tum* et *adstitit.* Post ex eodem MS. bene Pichena dedit *at* pro vulg. *ac.* Denique MS. Guelf. *increpidans*, quod non displicet. Amat Tacitus frequentativa. ERN. Bud. *morti.* Forsan operarum vitio ap. Rhen. legitur *morte*; nil enim monet. Porro Bud. *tum impetu . . . adstititque . . . ac lib. . . et servit.*

[*Ictu Tribuni transigitur*] Malin, *transigitur.* LIPS.

pus matri concessum. Nuntiatumque Claudio epulanti, *A. U. perisse Messallinam*, non distincto, sua an aliena manu. nec ille quæsit: poposcitque poculum et solita convivio celebravit. Ne secutis quidem diebus, odii, gaudii, iræ, tristitiæ, ullius denique humani adfectus signa dedit, non, cum lætantes accusatores adspiceret, non, cum filios mærentes. Juvitque oblivionem ejus Senatus, censendo, *nomen et effigies privatis ac publicis locis demovendas*. Decreta Narcisso *Quæstoria insignia*; levissimum fastidii ejus, cum supra Pallantem et Callistum ageret. *Honesta quidem, sed ex quibus deterrima orirentur, tristitiis multis.*

Priv. ac publ.] Ac Rhen. ex Bud.

Levissimum fastigii ejus] Hæc cum lineis postumis, corrupta, hiulca, nec juvant aut discrepant libri, nisi quod, *tristitiis inultis*, non *flagitiis*, uti substituisse fatetur Rhenanus. Ego ab ejusmodi ulceribus sanandis, sani hominis censeo, abstinere manum. Nam sine librorum ope irrita abierit Hygia ipsa. Lips. MSS. Flor. Vatic. duo et ed. pr. *fastidii*, quod ego recipere non dubitavi, convenientissimum impotenti et arroganti liberto. Gratia liberti non dicitur Latinis, ut opinor, *fastigium*. Nec obstat, ut Ryckio videtur, quod hic laudare Narcissum voluisse Tacitus videatur. Vult dicere, eum honorem Narcissi superbie parum satisfecisse, cum in aula primum gratiæ locum teneret. Plin. pan. 55. *Ut appareat, non superbia et fastidio te amplissimos honores repuliare, qui minores non dedigneris*. Ubi pariter in cod. Vatic. *fastigio* ap. Schwarzium ad h. l. Ceteri scr. (in his Agr. et Reg. Ryckii) et edd. *fastigii*. Enimvero nec sic locum persanatum puto. Quis enim dicat *leve fastidii vel fastigii*? Immo *fastidio* vel *fastidiis* potius legendum. ERN. Bud. *fastigii*, quod Rac. 35. præfert Hiller. Bene quippe id convenire favori, quo libertos ceteros apud Claudium vicerit Narcissus. At potior omnino altera lectio, *fastidii* i. e. arrogantia.

Cum supra Pallantem] Sic in MS. Flor. esse testis J. Gron. scripta per compendium voce *supra*, quod etiam in aliis locis, ut supra c. 16. in verbis *supra cunctos attollatur*, occurrit. sane jam, dejecta Messallina, principem locum tenuit inter libertos potentes. Ryckius edidit *super*. V. ad 12, 9. ed. pr. mox *egeret* vitiose pro *ageret*. Ceterum ista in parenthesi accipienda, si *honestata* refertur ad in-

signia quæstoria, ut opinantur; sed vide mox. ERN.

Honestata quidem etc.] Hæc vulgo referuntur ad *Quæstoria insignia*, sed nullo commodo sensu: nec patiuntur sequentia, quæ profecto non orta sunt e *Quæstoriis* insignibus, omninoque illis Senatus decretis. Primus Ryckius, ut opinor, vidit, esse epiphonema, quale Tacitus, alique historici, solent addere in fine rerum magnarum. Sed ego insuper existimo, hic verba quædam excidisse, quorum in his ratio reddatur, velut: *hæc tum acta flagitiis Messallinae ulciscendis*: aut: *hæc supplicia a Messallina et adulteris sumta*: aut simile quid. Inspiciat lector aliarum talium narrationum clausulas, ut A. 3, 19. inpr. hoc ipso libro c. 26. Nam verba *honestata quidem, sed ex quibus etc.* necesse est habeant aliquid, ad quod referantur: quod hic nusquam est. ERN.

Flagitiis inultis] MSS. fere *tristitiis multis* vel *inultis*. Vid. notam Lipsii proxime præcedentem. Ed. pr. *tristitiis ultis*, et paullo ante *quis*: Ed. Puteol. et seqq. *flagitiis multis*, nescio unde. Rhen. Ald. etc. *flagitiis inultis*, e conjectura Rhenani. *Flagitiis multis* nullum commodum sensum habet in hoc contextu. Messallina flagitiosa: sed Agrippina facinorosa et scelerata. Itaque præfero *tristitiis multis*: sed id corruptum videtur e *tristitiis multis*, sive *tristissima multis*: Sensus: Recte quidem Messallina cum adulteris punita: sed ea origo novorum malorum. nam hinc multa nata sunt publice noxia, et privatis tristissima: quæ deinde in sequentibus libris traduntur. ERN. Bud. *tristitiis inultis*. Bip. conjiciunt *tristitiis mutatis* i. e. ut tristibus tristiora succederent. Hiller. Rac. 35. *astutiis multis*.

C. CORNELII TACITI

AB

EXCESSU DIVI AUGUSTI

A N N A L I U M

LIBER DUODECIMUS.

BREVIARIUM LIBRI.

Cap. 1. 2. *Claudius de matrimonio cum libertis deliberat.* 3. *Agrippina, Germanici fratris ejus filia, aliis prælata, L. Silano, cui desponsa Octavia, insidias struit,* 4. *administro Vitellio,* 5—7. *cujus artibus inducti Senatus Populusque infames nuptias probant.* 8. *Silanus mortem sibi consciscit. Seneca ab exilio redux studiis Neronis præest,* 9. *cui despondetur Octavia.*

10. *Parthi Regem Roma petunt Meherdatem,* 11. *quem, missum a Claudio, Cassius in Regnum ducere conatur.* 12. *Obstat fraus Abgari et* 13. *Izatis.* 14. *Victus Meherdates Gotarzi traditur. Hoc mortuo Regnum in Vononem, dein Vologesem transfertur.* 15. *Mithridati, Regnum Ponti recipere niso, Romani resistunt et Cotys et Eunones.* 16. *Uspe urbe capta,* 17. *Zorsines deserit Mithridatem, qui,* 18. *supplex Eunoni,* 19—21. *per eum a Principe veniam impetrat Romamque perducitur.*

22. *Agrippinæ artibus Lollia cedere Italia jubetur, Calpurnia pervertitur.* 23. *Salutis augurium. Pomerium Urbis prolatum.* 24. *et qui olim protulerint.*

25. *Nero Domitius a Claudio adoptatur auctoritate Pallantis.* 26. *Britannicus depressus.* 27. 28. *Colonia in Ubios deducta, Catti latrocinia agitantes vincuntur.* 29. 30. *Vannius Suevorum Rex a suis pulsus.*

31. *In Britannia turbantes reprimit Ostorius Icenos,* 32. *Cangos, Brigantes.* 33—35. *Silurum Regem Caractacum vincit.* 36. *Is, Romam perductus,* 37. *masculæ Cæsarem adloquitur et veniam impetrat.* 38. 39. *Britanni vires reparant. Ostorius, obtentis triumphis insignibus, obit.* 40. *Ei Didius suffectus. Bellum intestinum Venutii et Cartismanduæ.*

41. *Neroni virilis toga maturatur, posthabito Britannico.* 42. *Burrus Pratorio præfectus. Agrippinæ adrogantia. Vitellio favet.* 43. *Prodigia Romæ. Caritas Annonæ.*

44—47. *Bellum Armenios inter et Iberos. Rhadamistus Pharasmanis filius Iberus specie fœderis Mithridatem invadit, vinculis onerat, interimit.* 48. *Quadratus, Syriæ Præses, de ultione deliberat.* 49. *Pelignus Rhadamistum temere Regium insigne sumere hortatur.* 50. *Parthi Armeniam invadunt.* 51. *Rhadamistus a suis pellitur. Zenobia conjunx, ab eo vulnerata, ægre servatur.*

52. *Furius Scribonianus relegatus. SC. de mathematicis.* 53. *SC. Claudianum de feminis, quæ servis conjungerentur. Adulatio in Pallantem.* 54. *Felix et Ventidius turbant Judæam. Quadratus quietem reddit.* 55. *Motus in Cilicia sedat Rex Antiochus.*

56. *Lacus Fucinus emissus et in eo navale spectaculum, 57. et convivium cum periculo.* 58. *Nero ducit Octaviam.* 59. *Statilius Taurus eversus.* 60. *Procuratorum in provinciis auctoritas aucta.* 61. *Cois concessa immunitas.* 62. 63. *Byzantiis tributum ad tempus remissum, ejus urbis situs.*

64. *Prodigia Claudianæ necis.* 65. *Lepidæ mors indicta. Narcissi liberæ voces.* 66. 67. *Claudium Agrippina veneno tollit.* 68. *Nero primordia Imperii capit.* 69. *Funus et consecratio Claudii. Gesta hæc annis sex,*

C. POMPEIO. Q. VERANNIO

C. ANTISTIO. M. SUILIO RUFO

TI. CLAUDIO. V. SER. CORNELIO ORFITO

P. CORNELIO SULLA. L. SALVIO OTHONE

D. JUNIO SILANO. Q. HATERIO

M. ASINIO MARCELLO. M'. ACILIO AVIOLA COSS.

A. U. CÆDE Messallinæ convulsa Principis domus, orto apud
802. libertos certamine, quis deligeret uxorem Claudio, cælibis
A. C. vitæ intoleranti, et conjugum imperiis obnoxio. Nec minore
49. ambitu feminæ exarserant: suam quæque nobilitatem, formam, opes, contendere, ac digna tanto matrimonio ostentare. Sed maxime ambigebatur inter Lolliam Paullinam, M. Lollii Consularis filiam, et Juliam Agrippinam, Germanico genitam: huic Pallas, illi Callistus, fautores aderant. at Ælia Petina, e familia Tuberorum, Narcisso fovebatur. Ipse modo huc, modo illuc, ut quemque suadentium audie-

Deligeret] Lips. *diligeret.* Istud restituit Pichena. Sic et cod. Bud.

Calibi vitæ intonanti] In MSS. quibusdam *cælibis*: et vellet Pichena, *cælibis vitæ intoleranti.* Illud vulgatum, nescio quo modo, mihi pro moribus et sermone Claudii videtur. Lips. Recte Pichena: quem omnes postea editores secuti sunt. *Calibis* ed. pr. Ceteræ omnes *cælibi.* MS. Agric. *insolenti*: quæ est glossa *ruï intoleranti.* *Intonanti* restituit J. Gronovius, defensione et explicatione verborum promissa, non adlata. ERN. *Intonanti* probat et Urs. Lipsius adv. Lampugn. id tuetur ex Liv. 3, 48. *quum hæc intonisset.* Ryckium perperam in suas partes trahit J. Gron.

Ac digna tanto matrimonio] Forte *dignas.* GRON. Frustra, judice Nic. Heinsio Obs. Misc. t. 9. p. 289. et Burm. ad Sueton. Claud. 38. Cic. Tusc. 1, 24. *tam nativa putrem vitam hominis sustentari, quam vitis, quam arboris.* *Hæc enim etiam dici-*

mus vivere: non has. Sed sæpe de hac re critici, et frequentia sunt exempla in primis apud Græcos. Sed tamen MSS. Flor. Guelf. *dignam*, et ed. Puteol. Beroald. Rhen. Ald. etc. *int. se.* Livius 1, 47. *defuisse, qui se regno dignum putaret.* ERN. Bip. præferunt *dignam.* Brot. et Lall. *digna.*

M. Lollii Consularis filiam] Non prisci illius Lollii, qui moderator C. Cæsari datus, ne erres, sed filii ejus. qui tamen quando Consul fuerit, ignoro. Tempora suadent, et clarissime Plinius 9, 58. qui hanc Lolliam Paullinam neptem illius Lollii appellat. Lips. *Filiam* abest a Guelf. EUN. Et a Flor. item a Bud. Adjuncta videtur ab editoribus.

At Æliu] Sic Rhen. e Bud. prius legebatur et.

Ut quemque suadentium audierat promptus] Muretus, *pronus.* Non male: sed h. l. facilius *promptus* feram, quam 4, 60. ERN. Acid. *pronus.*

rat, promptus, discordantes in consilium vocat, ac *promere* A. U. *sententiam et adjicere rationes* jubet. Narcissus *vetus matrimonium, familiam communem*, (nam Antonia ex Petina erat) ^{802.} *nihil in Penatibus ejus novum*, disserebat, *si sueta conjunx* ^{A. C.} *re-* ^{49.} *diret*; *haudquaquam novercalibus odiis usuram in Britannicum et Octaviam, proxima suis pignora*. Callistus *inprobatam longo discidio, ac, si rursus adsumeretur, eo ipso superbam: longeque rectius Lolliam induci, quando nullos liberos genuisset, vacuum æmulatione, et privignis parentis loco futuram*. At Pallas id maximè in Agrippina laudare, *quod Germanici nepotem secum traheret, dignum prorsus Imperatoria fortuna, stirpem nobilem, et familiæ Claudiae quæ posteros conjungeret*;

Discordantes in consilium vocat] Sic non modo MSS. Agr. et Reg. ap. Ryckium, sed et Guelf. et omnes vett. edd. quas inspexi. Primum *consilium* in ed. Lipsii vidi, in quam haud dubie vitio operarum irrepsit. *Consilium* restituit Ryckius. Frustra illud servavit J. Gron. nixus cod. Flor. Mox ed. pr. *addicere* pro *adjicere* e scr. veteri *adicere*. ERN.

Familiam communem] Muretus *filiam*: probant Aicalius, et Ryckius. Recte. *Familiam* de uno capite dici, nondum reperi. ERN.

Antonia] V. Suet. Claud. 26, 27.

Novercalibus odiis usura in Britannicum] Sic ed. Puteol. aliæque vett. MSS. edd. pr. Lips. Pich. *visura Britannicæ*, unde Heinsius corrigebat: *usura*, probante Ryckio et Burni. ad Valer. Fl. 7, 93. ubi: *odiis urgete tyranni caput*. Insolentia participii facit, ut dubitem. MSS. tres ap. Broterium *usuram*, quod ei non displicet. ERN. Bip. *visuram Brit.* Provocant ad Sen. Exc. Controv. 4, 6. *quid alterum novercalibus odiis intueris?* Sed ibi ed. Lipsii, Gronovii etc. et Bip. *oculis*.

Longo discidio] Immo *discidio*, ut supra sæpius. GRON. Sic ed. pr. Puteol. autem *dissidio* cum seqq. ERN. MS. Reg. et Agr. *discidio*.

Germanici nepotem] MS. Guelf. *nepotes*, quod defendere licet similibus apud nostrum exemplis. ERN.

Et familiæ Claudiae] Expediri sententia potest: tamen mavelim scribi, *et familiæ Claudiae, quin posteros conjungeret*. ut quasi hortantis ea sint liberti. Lips. Ego vero illud, *dignum prorsus Imperatoria fortuna*, Neroni detrabi nunquam patiar. Significat enim, dignissimam Augusto lare, dignam Cæsarea domo partem. Deinde accipio quidem Lipsii *quin*, et sagaciter

odoratum Muretum puto, non omnia locum suum tenere: sed quem appellavit auctor *dignum Imperatoria fortuna*, eum eodem ordine vocari *stirpem nobilem*, parum acre parumque decens mihi videtur. Scribo autem: *quin stirpem nobilem et familiæ Claudiae posteros conjungeret*. Hoc est, magnopere suadere, ut diductam nunc in duas domus primæ nobilitatis gentem revocaret in unam, et Claudii nominis posteros, seque et fratris nepotem, matre illius uxore ducta, Penatibus consociaret, ne matrona felicitis et probati uteri, ætate habili et inflexa, conjugio suo quemcumque alium extolleret ac nobilitaret. Sic infra c. 20. *quin arriperet oblata et servaret exsulem*. GRON. In cod. Agr. est *dignum*: quod merito placet Ryckio. Non enim conveniens videtur, Pallantem destinare Neronem Imperatorem. Reliqua Heinsius sic constituebat: *stirpe nobilem* (sc. Agrippinam) *et familiæ Juliae Claudiaeque posteros conjungere*. *Conjungere* etiam Freinshemio placebat. Nec longe hinc discedit J. Gronovius: *stirpem nobilem etiam Juliae Claudiaeque posteros conjungere*. Ryckius denique: *stirpe nobilem, et familiæ Claudiae quæ posteros conjungeret*. Mihi facillimum videtur, quod etiam Mureto in mentem venit: *stirpem nobilem et quæ familiæ Claudiae posteros conjungeret* sc. matrimonio cum Agrippina inundo. In ed. Puteol. et inde Riv. est punctum ante *stirpem*, quod huic conjecturæ favet; item colou in ed. pr. et aliis vett. ERN. Acid. *Stirpem nobilem et f. Claud. posteros conjungeret*. deleto *quæ*. Sic *stirps nobilis* est Nero. Potius mihi est Agrippina. Recte Bip. mouent, si *dignum* legas, id in contumeliam Britannici dictum fore.

A. U. *ne femina expertæ fecunditatis, integra juventa, claritudinem*
 802. *Cæsarum aliam in domum ferret.* Prævalere hæc, adjuta
 A. C. Agrippinæ inlecebris, quæ, ad eum, per speciem necessitudinis, crebro ventitando, pellicit patrum, ut prælata ceteris, et nondum uxor, potentia uxoria jam uteretur. Nam, ubi sui matrimonii certa fuit, struere majora, nuptiasque Domitii, quem ex Cn. Ænobarbo genuerat, et Octaviæ, Cæsaris filæ, moliri: quod sine scelere perpetrari non poterat, quia L. Silano desponderat Octaviam Cæsar, juvenemque et alia clarum, insigni triumphalium et gladiatorii muneris magnificentia, protulerat ad studia vulgi. Sed nihil arduum videbatur in animo principis, cui non iudicium, non odium erat, nisi indita et jussa. Igitur Vitellius, nomine Censoris serviles fallacias obtegens, ingruentiumque dominationum provisor, quo gratiam Agrippinæ pararet, consilii ejus implicari, serere crimina in Silanum, cui sane decora et pro-cax soror, Junia Calvina, haud multum ante Vitellii nurus fuerat. hinc initium accusationis: fratrumque non in-

Ne femina etc.] Broterius e MS. reg. edidit *ne f.* quod narrationem postulare putat. Frustra non cepit satis sensum V. C. Intelligendum est: verendum esse, ne f. quod genus ellipseos frequens est apud Latinos scriptores. Mox dubium est, utrum *expertæ fecunditatis*, an *expertæ fecunditatis* dederit Tacitus: sed quia in cod. Agr. illud est, et Tacitus libenter constructionem variat, cum Ryckio prætuli. *Expertæ fecunditatis* aliud significat, quam res hic desiderat. nam *expertus* cum genitivo est tritus in aliqua re usu. ERN.

Prævalere hæc] MS. Guelf. *prævaleres*: mox abest quæ, item ab aliis MSS. ap. Broterium. ERN. Et a Bud.

Juvenemque et alia clarum] Ita diserte Vatic. vereque. Transmarina forma sermonis est, *νασιόνον τὰ ἄλλα λαμπρόν*, crebrumque apud Latinos, *homo cetera bonus*, et similia: in Agellio, *homo pleraque non indiligens*. Lips. Sic MS. Flor. Sed MSS. Guelf. et alii: edd. vet. *alias*. Mox ed. pr. male *insignia*. MS. Guelf. *munificentia*. V. ad H. 3, 34. ERN.

Nisi inditu et jussa] Muretus, *indicta*. Lips. Sic et Acidalius, Pichena. At sic oritur tautologia. *Indita* sunt, quæ subjiciuntur, suggeruntur ab aliis. ERN. Heins. *indutu*.

Serviles fallacias obtegens] Dubitavi ne priseco verbo scrib. *serviles pellacias*. Apud Lucretium scriptum 2. 559. *Subdola cum ridet placidi pellacia*

ponti. et convenientior huic sententiæ visa ea vox. Non enim tam fraudes erant, quam adulationes humiles et demissæ ad pelliciendam parandamque gratiam Agrippinæ, ut addit noster. Lips. Sed adulationes maxime ad fallendum comparantur. ERN.

Serere crimina in Silanum] Sic edd. Puteol. Beroald. Alc. Gronoviorum, Ryek. quod verum puto. Ceteræ *ferre*. Vitellius materiam criminandi suggerebat, quod est *serere crimina*, non *ferre*: ejus formulæ loquendi etiam exempla desidero. Confundi hæc verba in libris docet Drakenb. ad Sil. 5, 235. ERN. Rhen. e Bud. *ferre*.

Et procar] Heins. sed *procar*.

Fratrisque non incestum] Vatic. *fratrumque*, quod proba. In reliqua scriptura pendeo animi. Vulgatam si ferimus, sententiam esse volo: tractum in crimen esse non amorem incestum inter fratrem sororemque, sed tantum incustoditum, id est, amorem parum cautum circumspectumque, et qui sine crimine, rapi tamen in crimen poterit. Simillimum illud Plinii ep. 6, 29. *Tutus sum Julium Bassum, ut incustoditum nimis et incautum, itu minime malum*. Siquid mutandum, legerem, *incustoditum sermonem*. Ex Seneca certe clarum, non aliud vere obiectum huic Silano, quam verba adversus sororem nuptialia, et parum cauta. Ait in Ludo de morte Claudii: *Qui, quantum quidem in ipso fuit, damnatum incesti L. Silanum generum suum occidit. Oro propter quid?*

stam, sed incustoditum amorem ad infamiam traxit. et præbebat Cæsar aures, accipiendis adversum generum suspitionibus caritate filix promptior. At Silanus, insidiarum nescius, ac forte eo anno Prætor, repente per edictum Vitellii ordine Senatorio movetur, quamquam lecto pridem Senatu, lustroque condito. simul adfinitatem Claudius diremit; adactusque Silanus, ejurare magistratum, et reliquus Præturæ dies in Eprium Marcellum conlatus est. Pompeio, Q. Verannio coss. pactum inter Claudium et Agrippinam matrimonium jam fama, jam amore illicito firmabatur: nec dum celebrare solennia nuptiarum audebant, nullo exemplo deductæ in domum patruï fratris filix. Quin et incestum, ac si sperneretur, ne in malum publicum

A. U.
802.
A. C.
49.

A. U.
803.
A. C.
50.

5

Sororem suam festivissimam omnium puellarum, quem omnes Venerem vocarent, maluit Junonem vocare. ita enim restitui eum locum nuper. Lips. Recte omnino. Sic Seneca Medea v. 56. Ad Regum thalamos. id est, Regis et puellæ Regiæ. Dein idem v. 59. Sceptrigeris colla tonantibus, hoc est, Jovi et Junoni. Neque erat, cur penderet animi ἰσάω in tam commoda explicatione reliqui. Non sædam et scelestam libidinem, sed simplicem nimis et incautam, eoque inalignæ interpretatione iobnoxiam consuetudinem et conversationem arripit in crimen. Apud Senecam in ludo scribendum: Si mercurules a Saturno petisset hoc beneficium, ejus mensam toto anno celebravit, non tulisset illud. Nedum ab Jove, quem, quantum quidem in illo fuit, damnavit incesti. L. Silanum enim generum etc. Eodem pertinet ibidem: unum abnepotem L. Silanum. Videtis, Jupiter, an in caussa mala? certe in tua. Vide quæ ibi notavi. Gron. Sic MS. etiam Flor. ed. pr. Idemque voluit exprinere scriptor eod. Bud. qui dedit fratrem. Ceteræ edd. ad Pichenam fratrisque. Fratres dici de fratre et sorore, exempla docent in Gesneri thesauro prolata, et a Bentleio et Burmanno, locis ibi citatis. ERN.

Accipiendis] Heins. arripiendis, ut 15, 54. V. et mox c. 6.

Per edictum Vitellii] Nam Censores edicta proponebant. Livius 43, 16. Multis equos ademertunt. in ea re quum Equestrem ordinem offencilissent, flammam invidiæ adjecere edicto, quo edixerunt, ne quis eorum etc. Plinius 13, 5. Urbis a. 565. P. Licinium Crasum L. Julium Cæsarem Censores edixisse, ne quis venderet unguenta exotica. Idem 14, 16. P. Licinius Crasus L. Julius Cæsar Censores edixe-

runt, ne quis vinum Græcum Amineumque octonis æris singula quadrantalitã venderet. Suet. de Rhet. De iisdem interjecto tempore Cn. Domitius Ænobarbus et L. Licinius Crassus Censores ita edixerunt. De quo ante, item Censorum edictum subjiciam. Ne quem frustretur, qui edictum, tacentibus aliis, explicat album Censorium cum Senatorum nominibus, quod postquam Augustus publicavit primus, ex eo edictum sit appellatum. Nihil aliis cum Senatoribus; solo cum Silano negotium in hoc edicto Vitellio fuit. Gron.

Jam fama] Distinguunt libri mei, matrimonium, jam fama. Et recte, quoniam ante istos Consules matrimonium pactum. Supra enim scriptum c. 3. quæ ubi matrimonii sui certa fuit. Statim etiam e Farnes. scripseris, deductæ in domum patruï fratris filix. Lips. Sic et MS. Flor. Contra edd. vet. filia deducta. ERN.

Quin et incestum] Sententiam loci censo: Fruebantur quidem matrimonii bonis Claudius et Agrippina: an non securi, quia et incestum subesse videbatur, nondum firmatis ejusmodi nuptiis; et periculum ne populus, ab exemplo, passim usurparet, publico malo. Lips. Gerræ Siculæ male πολιτικῶν, quæ hic Boxbornius. Freinshemio Catone simus contenti. Claudius haud erat intacti superstitione animi. Immo, quo mente commotior, eo paullo infirmior unus multorum, eo supersticiosior. Docetque id etiam Suet. in vita ejus 22. Semper autem incesta in prodigiis habita, in expiandis et procurandis, in iis, quibus iram Deorum putabant denuntiari. Reliqua pete a Freinshemio. Gron. Cf. c. 8.

A. U. erumperet, metuebatur. Nec ante omnia cunctatio, quam
 803. Vitellius suis artibus id perpetrandum sumpsit. Percun-
 A. C. ctatusque Cæsarem, *an jussis Populi an auctoritati Senatus*
 50. *cederet?* ubi ille, *unum se civium et consensui inparem*, respon-
 dit, *opperiri intra palatium jubet. ipse curiam ingreditur,*
suminamque Remp. agi obtestans, veniam dicendi ante
alios exposcit, orditurque: Gravissimos Principis labores,
quis orbem terræ capessat, egere adminiculis, ut domestica cura
vacuus, in commune consulat. quod porro honestius Censoria
mentis levamen, quam adsumere conjugem, prosperis dubiisque
sociam: cui cogitationes intimas, cui parvos liberos tradat, non
 6 *legibus obtemperavisset.* Postquam hæc favorabili oratione
 præmisit, multaque Patrum adsentatio sequebatur; capto
 rursus initio, *Quando maritandum Principem cuncti suade-*
rent, deligi oportere feminam nobilitate, puerperis, sanctimo-
nia insignem. Nec diu anquirendum, quin Agrippina claritu-
dine generis anteiret: datum ab ea fecunditatis experimentum:
et congruere artes honestas. Id vero egregium, quod, provisus
Deum, vidua jungeretur Principi, sua tantum matrimonia ex-

Civium et consensui] Delenda copula, vel, quod verius, addenda vox scriptori elapsa, *civium et S. consensui.* Id est, Senatus. Ita respondebit Claudii oratio Vitellianæ. Tamen aliquis ceperit (aut jam cepit) quasi esset, *unum se civium, et consensui inparem:* quod ego non probem, nec certe Princeps unus et vulgo civium est: non. Lips. Vulgatum frustra a Lipsio tentatur aliisque. MS. Reg. ed. Puteol. *consensu, pro consensui, non male.* ERN. Intellige *Senatus et Populi.*

Summamque Reip. agi] Scribo, *summamque Rempubliam.* Lips. Sic MS. Flor. unde cum Ryckio et J. Gronovio recepi. De forma loquendi *summa Respublica* hodie nota omnia, sed *summa Reip.* idem est. Vide quæ dixi in Clave Cic. in v. *summa.* Nimis viri docti adamarunt observationem de *summa Republica.* ERN.

Orbem ter. capessat] i. e. curet. supra 11, 34. *iret virgo et sacra copesceret.* Adde infra 15. Mox pro *commune* Guelf. *concionem.* ERN.

Censoria mentis levamen] *Censoria,* non *Cesareæ.* ut Acidalius (ex cod. Farn. qui habet *Cæsaris*) et Pichena volunt. Non Censorum erat exigere matrimonia. Censor adhibet solenne jusjurandum: *Tu ex animi tui sententia uxorem habes?* teste Gellio 4, 20. Huc pertinet oratio Q. Cæcili Metelli Numidici, *quam in censura*

dixit ad populum de ducendis uxoribus, ut est apud eundem 1, 6. Vel *de prole augenda,* ut inscribit Suetonius, qui et Augustum eam senatui recitasse et populo per edictum notam fecisse scribit c. 89. Itaque Censor uxore legibus ducenda exemplum salubre probebat populo. Claudius autem non modo forte, sed certe Censor, et post longum intervallum, Augusto et aliis Magisterio morum contentis. Sueton. 16. *Gessit et Censuram intermissam diu post Paulum Plancumque Censores.* Quod honestius levamen ei, qui non nomen modo Censoris et officium, sed et mentem, castam illam, sanctam, integram dignamque Censore unico et morum custode, præstaret? GRON. Mox Guelf. *dubius* sine copula. ERN.

Non luxu] Cod. Oxon. *luxu:* quod verum videtur. nam sic in dativo libenter veteres, etiam noster. V. Oudendorp. ad Suet. MS. Guelf. *et volupt.* ERN.

Anquirendum] Sic Pich. e Flor. vulgo *inquirendum.*

Vidua jungeretur] Vidua Agrippina, mortuo, sub initia imperii Claudiani, Crispo Passieno, cui post Domitium nupserat. Plinius libro 16. *Arborem mori crimiam a late nostra adamavit Passienus Crispus bis consul, orator, Agrippine matrimonio et Nerone privigno clarus.* Sueton. Nerone: *Verum Claudio imperium adepto, non*

perto. *audivisse a parentibus, vidisse ipsos, adripi conjuges ad A. U. libita Cæsarum: procul id a præsentia modestia. statueretur 803. immo documentum, quo uxorem Imperator acciperet. At enim, A. C. 50. nova nobis in fratrum filias conjugia. sed aliis gentibus solennia, nec lege ulla prohibita. et sobriunarum diu ignorata tempore*

solum paternas opes recuperavit, sed et Crispi Passieni vitrici sui hereditate ditatus est. Tamen idem ille Passienus antea maritus Domitiæ sororis Enobarbi. Quod ex Quinctil. colligas 6, 2, 50. Apud Senecam de hoc eodem Natur. Quæst. 4. præf. *Crispus Passienus, quo ego nil novi acutius in omnibus rebus, maxime in distinguendis, (omnino scrib. distringendis) et curandis vitiis, sæpe dicebat: adulationi opus esse non claudere ostium, sed aperire, et quidem sic, quemadmodum amicæ solet. quæ, si impulit, grata est: grator, si effregit.* Iterum scribe, *sed operire.* id est, leviter obducere, opponere ostium: ne pereat dicto sua Venus. Pluscula etiam in Excurs. A. vide. LIPS. MSS. Senecæ: *adulationibus non claudere ostium, sed aperire.* Scribendum igitur: *adulationi nos non claudere ostium, sed opponere: et quidem sic, quemadmodum amicæ opponi solet.* Hoc est, non obserare aut repagulis firmare, sed sine sera, dempto obice, manibus tantummodo obtendere, vel obiectum sustinere ac prætereundere. Nam *operire*, in quo et Gruterus arguitur, ipsum claudere est. Terentius Phorm. 5, 3, 33. *Jamne operuit ostium.* Noster 3, 15. *egressa cubiculo uxore operiri fores jussit.* GRON.

Vidisse ipsos] Principe Caio. LIPS.

Documentum, quo uxorem] Nugæ oratio, quid enim? non antea Imperatoribus semper uxor? semper. Quid ergo opus ei rei documento? Tu corrige, *quomodo uxorem.* Id enim vult adulator homo, prodendum esse posteris exemplum, ut Imperator uxorem Senatu suasore et auctore capiat. LIPS. Quicquid obtrecent Lipsio Pichena et Freinshemius, multo magis respicit Latium vetus, *statueretur immo documentum, quomodo uxorem Imperator acciperet*, quam alterum. Hoc enim vult, tempus venisse, ut exemplum prodatur, idque jam prodi posse, quod respicientes quoque admoniti secuturi Principes discant, qualiter et quemadmodum matronam introducere in Penates deceat Augustum. Adhuc enim nullum exemplum conjugii Cæsarum salubre exstabat. Adde quæ

scripsimus Obs. 4, 11. GRON. Sic et Ryckius. recte. Mox Guelf. *connubia.* ERN. Lamp. quo explicat per *secundum quod.* non male. In Flor. teste Gron. post *Imperator* est lacuna; eam Brot. replet verbis *fratris filium;* Bip. malunt *vacuam* ex 13, 44. Acumen in *arripi* — *acciperet* notat Pichena. *Acciperet* scil. ex arbitrio vel consensu Populi. sic non necesse est adli quidquam; nec lacunam habet Bud.

Sobriunarum] Sobrinas appellat, tamen palam est, intelligi debere de consobrinis. Quis enim hoc censeat, eos, quos proprie sobrinos legum auctores appellant, arceri inter se nuptiis? nunquam factum. Sed veteres hæc miscbant. vocularum haud æque curiosi captatores. In glossis prisca legas; Ἀνψιδς, *consobrinus, sobrinos.* Alibi: Θεία ποδς μητρός, *consobrina.* Et Ἐξάδελφος, *ex duo ἀδελφῶν ἑταλιῶν, consobrinus.* Quid, quod Velleius simili libertate 2, 3. *consobrinum Ti. Gracchi Scipionem Nasicam* appellat: qui Juris consultorum finitione sobrinos sit? LIPS.

Tempore addito percubuisse] Malim, *tempore percubuisse*, rejecta voce quæ glossographum sapit: aut potius invertam, *tempore adeo.* et id verum puto. De re ipsa Plutarchus auctor in Caussis, quæst. 6. diu apud Romanos sobriunarum conjugia (ἀνψιδς ipse appellat, et bene vertit Xylander) fuisse invisa: cœpisse tamen a levicula causa, quam ipse denarrat, factumque decretum populi, Πᾶσιν ἕξινας γαμῶν ἄρχεις ἀνψιδς, τὰ δὲ ἀνωτέρω κρηναλῶσθαι. id est, *licere omnibus ducere usque ad consobrinas, supra autem vetari.* Hoc quando proprie cœperit, non dicit: satis vetus esse, ex Livio discas. apud quem 42, 34. ita loquitur Sp. Ligustinus: *Cum primum in ætatem veni, pater mihi uxorem fratris sui filiam dedit:* imo quasi in laudem hoc recenset. Sane conjugia ea deinceps crebra: et sic inter illustres M. Marcellus Juliam Augusti F. duxit, sibi sobrinam: aliique plures. Sustulit tamen eas ipsas nuptias Theodosius, de quo Victor. *Tantum, inquit, pudori tribuit et continentia, ut consobriunarum nuptias vetuerit, tumquam sororum. per-*

A. U. addito percrebuisse. morem adcompendari, prout conducat, et
 203. fore hoc quoque in his, quæ mox usurpentur. Haud defuere,
 A. C. qui certatim, si cunctaretur Cæsar, vi acturos testificantes,
 50. 7 erumperent curia. Conglobatur promiscua multitudo, Po-
 pulumque Romam eadem orare, clamitat. Nec Claudius
 ultra expectato, obvium apud forum præbet se gratanti-
 bus: Senatūque ingressus, decretum postulat, quo justæ
 inter patruus fratrumque filias nuptiæ etiam in posterum sta-
 tuerentur. Neque tamen repertus est, nisi unus, talis ma-
 trimonii cupitor, T. Alledius Severus, Eques Romanus,
 quem plerique, Agrippinæ gratia impulsus, ferebant. Versa
 ex eo civitas, et cuncta feminæ obediebant, non per lasciviam,
 ut Messallina, rebus Romanis inludenti. adductum et
 quasi virile servitium: palam severitas, ac sæpius superbia:
 nihil domi impudicum, nisi dominationi expediret. cupido
 auri immensa obtentum habebat, quasi subsidium Regno
 8 pararetur. Die nuptiarum Silanus sibi mortem conscivit:

miseruntque iterum Arcadiis et Honorius 1, 19. C. De nuptiis. Lips.
 Addito scripti et edd. omnes: et verum
 puto eum Freinshemio: pro procedente
 tempore. mox orare cod. Fl. Oxon. ed. pr. et
 ceteræ ante Rhenum, qui (c. Bud.) rogare
 substituit. ERN. Plin. 11, 102. addita ætate.

Decretum postulat] Zonaras 11, 10. *Ἐξέτασε τὰς ἀδελφὰς αὐτοῦ, ἵνα τὰς Ῥωμαίας ἀδελφίδας ἀγισθῶν.* Ait Tacitus fratrum filias: et striete capias; non enim licuit sororum. Quod notavit accurate et diffuse, quantum satis est, Cujacius obs. 13, 16. quem non exscribo. Nec sustulit Nerva hoc SC. ut idem vera interpretatione collegit. De Claudii hoc facto Tragicus, Octavia 1, 141. *Genitamque fratris conjugem captus sibi Toris nefandis flebili junxit face.* ubi melius leges, *genitamque fratre conjugem captam.* Domitianus imitatus exemplum est, qui Juliam habuit filiam Titi. LIPS.

Talledius Severus] T. Alledius scribo. et vidi postea ita citare hunc locum Beroaldum. In monumentis prisceis (ap. Grut. p. 667, 2.) M. ALLIDI in Juvenali 5, 118. — *tibi habe frumentum, Alledius inquit.* Quod noster unum imitatore secleris ejus facit; Suetonius dissentit, qui duos c. 26. Noster, credo, non habuit curæ nescio quem recensere libertinum. Vocat etiam Equitem R. quem ille Primipilarem. Nec aberrat, quoniam primi pili comes gradus Equestris. Martialis 6, 58. *Et referes pili præmia clurus cques.* LIPS. Recepere Ryckius et Pichena, et alii.

sic volebat etiam Torr. ad Suet. Claud. l. c. ERN: ..

Ut Messallina] MSS. tres ap. Broterium et ed. Beroaldi *Messallina*, quod recepit Broterius. non bene. nec enim pendere potest ab *obediebant*. Sensus est, non per lasciviam illudebat rebus Romanis, ut Messallina fecerat, sed etc. ERN.

Addictum quasi] Arbitrio meo, transponantur verba, *addictum et quasi virile*. Lectioni stabilientiæ (nam ego olim sollicitavi) est, quod apud eundem Tacitum de Mor. Germ. 43. scribitur: *Trans Lygios Gothos regnantur, paullojam addictius quam cetera Germanorum gentes, nondum tamen supra libertatem.* Nec pœnitet tamen prorsus conjecturæ, *adductum*, præsertim quæ firuatur cod. Bud. et Flor. de quo verbo in H. 3, 7. LIPS. *Adductum et quasi* est in MS. Guelf. ed. pr. At Puteol. *additum quasi et vile*, vitiose: quod secuti sunt Riv. Beroald. et Alecius. Sed Rhenanus *addictum quasi et virile*, et seqq. usque ad Pichenam. ERN. Bud. *adductum quasi et v. s.*

Die nuptiarum] Mala ergo distinctio, et historia vitiantæ, in Suetonio obtinuit 29. *Silanus abdicare se Prætura, morique initio anni coactus. Die ipso Claudii et Agrippina nuptiarum in quinque et triginta Senatores trecentosque amplius Equites animadvertit.* Apage. nulla erdes nuptiali ejus die lecta, scribeque *initio anni coactus, die ipso Cl. et Ag. nuptiarum. In quinque, etc.* LIPS.

sive eo usque spem vitæ produxerat, seu delecto die, augenda ad invidiam. Calvina, soror ejus, Italia pulsa est. Addidit Clandius, *sacra ex legibus Tulli Regis, piaculæque apud lucum Dianæ per Pontifices danda*: inridentibus cunctis, quod pœnæ procurationesque incesti id temporis exquirerentur. At Agrippina, ne malis tantum facinoribus notesceret, veniam exsili pro Annæo Seneca, simul Præturam impetrat, lætum in publicum rata, ob claritudinem studiorum ejus, utque Domitii pueritia tali magistro adolesceret, et consiliis ejusdem ad spem dominationis uteretur: quia Seneca fidus in Agrippinam, memoria beneficii, et infensus Claudio, dolore injuriæ, credebatur. Placitum dehinc, non ultra cunctari: sed designatum Consulem, Memmium Pollionem, ingentibus promissis inducunt, sententiam expromere, qua oraretur Claudius, *despondere Octaviam Do-*

A. U.
803.
A. C.
50.

Calvina soror ejus] Fortasse illa, quæ vitam produxit ad Vespasiani imperium, de qua Suet. Vespas. 23. *Cum mausoleum repente patuisset . . . ad Juniam* (male enim editum suppositumque a scholiasticis *Juliam*) *Calvinam e gente Augusti pertinere dicebat.* Nam Silani isti inter abnepotes Augusti fuerunt, ut dicam. LIPS.

Italia pulsa est] Si pulsa tantum, quid ita commentator Juvenalis scribit eam a se interfectam? *Calvina*, inquit, *Prætoris cujusdam soror, quæ se occidit tamquam infamis in fratrem* (lego, *fratre*) *Claudii temporibus.* Hoc notat ad illud c. 3, 133. — *donat Calvinæ vel Catiænæ.* Homo errat. LIPS.

Sacra ex legibus Tulli] Non alia sacra piaculæque accipio, quam quibus Tullus olim Rex in Horatio sororiam eadem luit expiavitque. Livius 1, 26. *Itaque, ut cædes manifesta aliquo tamen piaculo lueretur, imperatum patri, ut filium expiaret pecunia publica. is quibusdam piacularibus sacrificiis factis* (quæ deinde genti Horatiæ tradita sunt) *transmisso per viam tigillo, velut sub jugum misit juvenem.* Similiaque Dionys. 3, 22. qui addit, ea sacra per Pontifices facta: convenienter cum iis, quæ hic Tacitus. LIPS. Alia piacula intelligenda, vere judicat Ryckius. ERN.

Apud lucum Dianæ] Plin. 16, 19. *Est in suburbano Tusculani agri colle, qui Corne appellatur, lucus antiquæ religionis Dianæ sacratus a Latio.*

Inridentibus cunctis] Et hercle ridiculum, quod Claudius Silani cum sorore incestum piacularibus sacris lueret: ipse in eadem culpa. Nam piacula istæ cave alio referas, quam

ad crimen Silani. LIPS.

Veniam exilii] Relegatus enim Seneca post Quæsturam a Claudio in Corsicam insulam, ob suspicionem adulterii cum Julia Germanici filia, Vinicii uxore. Cujus criminis scena a Messallina fuit. Scena dico. Non enim reipsa expetit in te hæc culpa, o Romani numinis et sapientiæ magne sol.

Tali magistro adolesceret] Magno, magno magistro: utili privatim et publice, si Neronis indoles, aut Romana fata, voluissent. Sed ad historiam adde hæc scholiasticis in Juvenalis Sat. 5, 109. *Seneca sub Claudio, quasi conscius adulteriorum Juliæ, Germanici filia, in Corsicam relegatus, post triennium revocatus est. Qui etsi magno desiderio Athenas intenderet, ab Agrippina tamen, erudiendo Neroni in palatium adductus, sævum inmanemque natum et sensit cito et mitigavit. inter familiares solitus dicere: non fore sævo illi leoni, quin, gustato semel hominis sanguine, ingenta redeat sævitia.* LIPS. Mox uterentur MS. Flor. Ceteri ser. et edd. *uteretur* ad Pichenam usque. Illud verum. nam et mox est *inducunt*: intellige Agrippinam cum libertis et ceteris instrumentis impotentia: quamquam ibi Broterius dedit *inducit* e MSS. et ed. pr. Post bene e cod. Fl. *oraretur* pro vulg. *hortaretur* restituit Pichena. Puteol. Riv. *oraret.* ERN. Restitui *uteretur.* ad Agrippinam hoc solam pertinet, ut prius *impetrat.* Quod sequitur *inducunt*, respondet bene *placitum*, quod ad ipsam cum consilio; nec displicet, si quis cum Mureto legere malit *inducit.*

- A. U. ^{803.} *mitio*. quod ætati utriusque non absurdum, et majora pate-
 facturum erat. Pollio haud disparibus verbis, ac nuper
 A. C. ^{50.} Vitellius, censet: despondeturque Octavia, ac, super prio-
 rem necessitudinem, sponsus jam et gener Domitius, æquari
 Britannico, studiis matris, arte eorum, quis, ob accusatam
 Messallinam, ultio ex filio timebatur.
- 10 Per idem tempus legati Parthorum ad expetendum, ut
 retuli, Meherdaten missi, Senatam ingrediuntur, manda-
 taque in hunc modum incipiunt: *Non se fœderis ignaros,
 nec defectione a familia Arsacidarum venire; sed filium Vo-
 nonis, nepotem Phrahatis, accedere adversus dominationem
 Gotarzis, nobilitati plebique juxta intolerandam. Jam fra-
 tres, jam propinquos, jam longius sitos, cædibus exhaustos:
 adjici conjuges gravidas, liberos parvos, dum socors domi, bellis
 infaustus, ignaviam sævitia tegat. Veterem sibi ac publice
 cæptam nobiscum amicitiam: et subveniendum sociis, viriun
 æmulis, cedentibusque per reverentiam. Ideo Regum obsides
 liberos dari, ut, si domestici imperii tædeat, sit regressus ad
 Principem Patresque, quorum moribus aduefactus Rex me-
 11 lior adsisceretur.* Ubi hæc atque talia dissertavere, incipit
 orationem Cæsar de fastigio Romano, Parthorumque obse-
 quii: seque D. Augusto adæquabat, *petitum ab eo Regem*
 referens, omissa Tiberii memoria; quamquam is quoque
 miserat. Addiditque præcepta (etenim aderat Meherdates)
*ut non dominationem et servos, sed rectorem et cives cogitaret;
 clementiamque ac justitiam, quanto ignara barbaris, tanto tole-*

Majora patefacturum] i. e. facultatem majorum perficiendorum, aditum ad majora daturum. Mox *super priorem* bene e cod. Flor. Pichena. Ante vulgati omnes *secundum*. ut 11, 38. ERN. In Flor. s^o. Vulgo huic compendio solet adponi r. Bud. habet *secundum*.

Ut retuli] 11, 10. Lips. Mox *mandataque* cod. Fl. Guelf. ed. pr. Put. omnesque ad Rhenanum. restituit Freinshemius. ERN. Sic et Bud.

Sed filium Vononis, nepotem Phrahatis accedere] MS. Fl. Bud. Agr. Reg. Guelf. ed. pr. *accedere*, quod recte restituerunt Ryekius et Jac. Gronov. Put. eod. dedit *accersere*, quia ante *expetere*, 6, 31. *poscere* etc. ut opinor; quod sequitur Rivius. Verum in Goelf. vett. edd. est *et filium*. An Tacitus scripsit ut — *accederent?* id certe accuratius antecessentibus opponeretur. Item Jac. Gronov. legi vult *dominationum intoleranda*: quia ultima vox sic in cod. Fl. Non placet mihi. ERN. Bud. *sed et*. ubi Rhen. *et* vitiose positum putat pro *ad*. Hoc et Broterio

visum. *Accedere* Rhen. probat, sed retinet *accersere*. Prius istud sæpe noster absque repetita præpositione usurpat, ut c. 31 et 33. item 2, 58.

Bellis infaustus] Elegantissimi ingenii et doctrinæ noster Modius (ep. 99. in Grut. Lamp. vol. 5.) observat e libro vetere, (Cod. Agrie.) *belli infaustus*. recte: ea forma, qua militiæ clarus. Lips. Ed. pr. *bellisque*. Ante eadem *adicit* vitiose pro *adici*, scriptura sæpe obvia, sed non constante. Vitio operarum in ed. Putcol. irrepsit *abjici*, quod propagatum est ad Rhenanum usque, qui verum restituit. ERN. Bud. scilicet habet *adici*, ut alias pro *adici*. Bip. conjectant *addici* vel morti vel servitati; quæ ellipsis dura nimis mihi videtur. Ryekii cod. *bellique*.

Is quoque miserat] Et quidem tres miserat, Vononem, Phraatem, Teridatem. Adi 2, 1. 6, 30. sq. Lips.

Quanto ignara barbaris] Ita edidi e Vatic. Farnesiano erat *ignota*, vulgo *ignoratiora*. Phrasis vulgata et obvia in Tacito. Lips. Sic scriptor libri

ratiore capesseret. Hinc versus ad legatos, extollit laudibus *alumnū urbis, spectatā ad id modestiæ. ac tamen ferenda Regum ingenia, neque usui crebras mutationes. Rem Romanam huc satietate gloriæ prolectam, ut externis quoque gentibus quietem velit.* Datum post hæc C. Cassio, qui Syriæ præerat, deducere juvenem ripam ad Euphratis. Ea tempestate Cassius ceteros præminebat peritia legum. nam militares artes per otium ignotæ, industriosque aut ignavos pax in æquo tenet. Attamen, quantum sine bello dabatur, revocare priscum morem, exercitare legiones, cura, provisu perinde agere, ac si hostis ingrueret: ita dignum majoribus suis, et familia Cassia ratus, per illas quoque gentes celebrata. Igitur excitis, quorum de sententia petitus Rex, positisque castris apud Zeugma, unde maxime pervius amnis, postquam inlustres Parthi, Rexque Arabum Acbarus

A. U.
803.
A. C.
50.

12

Flor. dare voluit, in quo est *ignata*: sic ed. pr. et MSS. ap. Brot. pro quo Puteol. *ignoratiore* dedit, quod in omnibus est usque ad Lipsium, qui *ignara* recte restituit. Guelf. *ignorantiore*. ERN. Bud. *ignara*, quod Rhen. probavit, sed in textum non admisit. Usus vocis frequens Sallustio B. Jug. 18. *ignara lingua* 52. *regio hostibus ignara*. Cf. Gell. 9, 12. Non. Marc. 2, 465.

Tanto toleratiore capesseret] Fluctus hic interpretes movent in simpulo. Vid. Obs. 1, 14. GRON. Sic e cod. Flor. dedit Pichena. Vett. edd. omnes *tolerantiore*. *Toleratiore* sunt gratiore. Nam, ut Græci τὸ πάσχον etiam de rebus bonis dicunt, sic *tolerari* dici possunt etiam grata et bona. Sic *vita tolerari* dicitur sæpe, nulla molestiæ significatione adjuncta. Possis etiam sic capere: eas virtutes tolerabilius reddere Regum imperium. Sed non est necesse. Frustra viri docti tentarunt corrigere *letiore*, *gratiore* etc. ERN. Nullus dubito, quin et 3, 45. et 11, 10. legendum sit *intoleratiore*. Homo dici potest *tolerantiore laborum*; ast *labor* aliis *toleratiore*, sic et homo homini.

Ac tamen ferenda Regum ingenia] Ed. pr. at *tamen*. Rhenano quoque *ac tamen* (cod. Bud.) suspectum, quod omnes a Puteol. habent. Mox ed. pr. *posthac*, ceterum totus locus sic, ut nunc editur, ibidem expressus est. Ceteræ edd. omnes ad Pichenam: *velit datam*. *Posthæc — ad Euphratis jubet*. ERN. Sic Bud. a r. m. Prius enim plane, ut teste Pichena Flor. habet et a Mureto restitutum Gron. recepit et Ern. aliique.

Ceteros præminebat] Vatican. *ceteris præerat*. Accipio. LIPS. Ita etiam ed. pr. Et est sane exquisitius dictum: nec dubitarem restituere, nisi suspicio superesset, id repetitum a librario e præcedentibus. *Præminebat* ceteri omnes: nisi quod Gronovianæ et Ryck. *præminebat*, quod secutus sum, quia sic omnes vett. edd. c. 33. et supra aliquoties MS. Flor. unicus. Post dedi aut e MS. Flor. ed. pr. pro *ac*, quod ceteri habent omnes, nisi quod etiam Rhenanus sic volebat, non parentibus operis. *Ac* sequente vocali inusitatum veteribus fuisse, sæpe monere viri docti. ERN. Bud. *præminebat*. quod hic rectius, quia mox præcessit *præerat*. Aut Bud. quoque habet.

Exercere legiones] Vett. *exercitare*. LIPS. Sic et cod. Flor. unde restituit Pichena. Mox *ratus*, abesse testatur J. Gronovius a cod. Flor. nec in ed. pr. comparet, unde valde credibile fit, id esse insititium. Nec, id ipsum, aut *ferens, dictitans*, intelligi, alienum a Taciti stilo. ERN. Bud. habet *ratus*, dein lacunam.

Per illas quoque gentes] Ob Cassium illum, qui *εὐφρασιάρχος*, cujus in Syria prospera res post cladem Crassi. LIPS. Cf. Dio 40, 28.

Abbarus] Solenne illis Regibus nomen, ut Ptolemæus Ægyptiis. Vatie. *Acbarus* semper scriptum, et Appiano *Ἀκβαρος*: in nummis antiquis, *Ἀβγαρος*. LIPS. Budensis mox *Acbarus*, mox *Abbarus*. Flor. Guelf. et Reg. constanter *Acbarus*: ed. pr. *Acbarus* vitio operarum pro *Acbarus*, ut cod. Agric. unde id cum Jac. Gronov. recepi. Ryckius maluit *Abgarus* sequi, scripturam nummorum, de quibus vid. Spanhem. de

A. U. advenerat, monet Meherdaten, *barbarorum inpetus acres cunctatione languescere, aut in perfidiam mutari: itaque urgeret*
 203. *capta*. Quod spretum fraude Acbari, qui juvenem iguarum,
 A. C. et summam fortunam in luxu ratum, multos per dies addi-
 50. nuit apud oppidum Edessam. Et vocante Carrhene, *promptasque res ostentante, si citi advenissent*, non cominus Mesopotaniam, sed flexu Armeniam petunt, id temporis
 13 inportunam, quia hiems occipiebat. Exin nivibus et montibus fessi, postquam campos propinquabant, copiis Carrhenis adjunguntur. Transissoque amne Tigri, permeant Adiabenos, quorum Rex Izates societatem Meherdati palam induerat, in Gotarzen per occulta et magis fida inclinat. Sed capta in transitu urbs Ninus, vetustissima sedes Assyriæ, et Arbela, castellum insigne fama, quod, post-

V. et P. N. t. 1. p. 126, 534. qui acriter *Abgarus* defendit. Vales. ad Euseb. H. E. 1, 13. utrumque rectum esse defendit, sed præfert *Ἀγζαρος, Acbarus*, ob consensum Græcorum et Latinorum scriptorum. Scilicet, non quaritur, utrum sit per se rectius, sed utrum vulgo inter Græcos et Latinos tritius. ERN.

[*Carrhene*] Jac. Gronovius notat, in MS. Flor. scribi sine aspiratione: semel uno r. Ed. pr. semper *Carene*. sed ibi etiam infra *Parracis*, et in aliis quoque verbis una litera pro duplici. Sic et Guelf. ERN.

[*Quia hiems occipiebat*] MSS. Reg. Agr. ed. pr. *occupabat*. et sic placebat Mureto. Ceteræ edd. *occipiebat*. ERN. Bud. *occipiebat*. Rectius forsitan *occupabat*, nam hiems jam erat adulta. Ea dicendi forma occurrat et Germ. 22.

[*Campos*] Sic Flor. Reg. Agr. Alii et Bud. *campis*. Eadem diversitas apud Liv. 30, 25.

[*Quorum Rex Juliates*] Ita edidi ex meis libris. Vulgo tamen, *Hyliates*: et statim infra, *Ezates*, etiam in manuss. Scito, verum nomen esse *Jazates*. Ita enim appellatur constanter Josepho 20, 2, 3. ubi et historia omnis explicita de origine hujus Regis et progressu. Narrat autem Josephus, Judaicæ religionis eum et matrem Helenam fuisse: multaque alia, quæ operæ sit legere. LIPS. *Juliates* ed. pr. et mox *Ezates*, ut Guelf. Mox eadem *per occulta et magis fida*, ut post Rhenanus dedit e cod. Bud. cum intermedie edd. dedissent *occultam et m. fidam*. ERN. Ap. Jos. *Izates* vocatur in ed. Frohen. et Haverc. In hac tamen p. 958. in vers. Lat. *Jazetes* dicitur in nota h. Bud. *Yliates*, mox

Ezates.

[*In transitu urbs Ninus*] *In transitu* est, dum eas regiones transeunt. De Nino porro ne dubites, quam funditus a Cyaxare et Nabuchodonosore deletam scimus: instaurata post videtur, sed ut ad pristinam magnitudinem non rediret. Sic videtur cum aliis, tum Cellario G. A. T. II. p. 660.

[*Castellum insigne fama*] Attentum lectorem non fallat vitium. Quid enim? An Ninon castellum vocat, quam paullo ante urbem? Et utrumne apud Ninon postremum Darii cum Alexandro prælium fuit? Imo haud procul Arbela, apud pagum Gavgamela. Insuper enim ergo vocem, *sedes Assyriæ, et Arbela castellum insigne fama*: aut certe, si satis sit id intellegi, addita copula, *sedes Assyriæ et castellum*. LIPS. Ryckius e MS. Agr. *recepit et Arbela, c. i. f.* Sed illum codicem interpolatum non uno loco condendit Jac. Gronovius, nec probat Ryckii factum. Pichenon posteriorem Lipsii conjecturam recepit. Ego vitium esse in h. l. non ambigam. Nam potuit quidem Tacitus periphrasi uti; sed tum debuit dicere: *c. i. f. ad quod — Persarum opes considerant*: non sic, ut est in vulgatis. Nunc clarum est, nomen loci præcessisse, de quo aliquid addat, ut ante de Nino. Itaque recepi lectionem codicis Agr. Unde Gronovius didicerit, præclaram urbem fuisse, nescio: Curtius *vicum* appellat. ERN. Pichenon sequuntur Bip. Bud. *sed. Ass. cast. i. f.* absque copula. Si quid supplendum, Bip. potius *Gavgamelu* id esse voluit, rectius tamen plane nomen omitti censent. Ceterum Arbela Strabo 16. p. 737. *κατοικίαι ἀξόλοισιν*, et Arrian. 3. p. 173. *πόλις*

remo inter Darium atque Alexandrum prælio, Persarum A. U. illic opes coniderant. Interea Gotarzes, apud montem, 203. cui nomen *Sambulos*, vota Diis loci suscipiebat, præcipua A. C. religione Herculi: qui, tempore stato, per quietem monet 50. Sacerdotes, *ut, templum juxta, equos venatui adornatos sistant.* equi, ubi pharetras telis onustas acceperere, per saltus vagi, nocte demum, vacuis pharetris, multo cum anhelitu redeunt. Rursus Deus, qua silvas pererraverit, nocturno visu demonstrat: reperiunturque fusæ passim feræ. Ceterum Gotarzes, 14 nondum satis aucto exercitu, flumine Corma pro munimento uti: et, quamquam per insectationes et nuntios ad prælium vocaretur, nectere moras, locos mutare, et missis corruptoribus, exuendam ad fidem hostes emerari. Ex quis Izates Adiabeno, mox Acbarus, Arabum cum exercitu, abscedunt, levitate gentili, et quia experimentis cognitum est, barbaros malle Roma petere Reges, quam habere. At Mcherdates, validis auxiliis nudatus, ceterorum proditione suspecta, quod unum erat reliquum, rem in casum dare, prælioque experiri statuit. Nec detrectavit pugnam Gotarzes, deminutis hostibus ferox. Concursumque magna cæde et ambiguo eventu: donec Carrhenen, profligatis

vocat. Ast Gaugamela hoc teste l. 6. p. 399. vicus erat non magnus nec celebris. Unde factum, ut Arbelis potius gloria pugnae adscriberetur.

Præcipua vel. Herculis] MSS. Flor. Oxon. Guelf. et edd. Puteol. Rivii *Herculi*: quod non spernendum i. e. sed maxime vota suscepit Herculi. Ed. pr. etiam *præcipua*. Vulgati sensus: sed maxima religione ibi Hercules colitur. Mox *stato* e l. cod. Pichena vet. edd. *statuto*. Illud verum esse, Latinitas docet, estque et in aliis MSS. ap. Broterium. ERN. Bud. *præcipua vel. Herculi*.

Telis onustas] Vatic. *telis omissis onustas*. nec scio quid voce ca faciam. Forte, *telis omni generis onustas*. LIPS. Sic et ed. pr. Acidalius conjiciebat *missilibus*. Credo, vitiosam et veram scripturam a librario fuisse conjunctam, quod vitiose scriptum delere nollet. nam *omissus* et *onustus* confundi possunt. Ante pro *ubi* MS. Oxon. *ut*, et Guelf. ERN.

Rursus] Cod. Agr. *rursum*. Sed v. 13, 14.

Qua silvas pererraverit] Vulgo, *quas silvas pererraverint*. Florentini lectionem reposuit Pichena. *Pererraverit* ed. pr. MS. Guelf. ERN.

Mox Acbarus Arabum, cum exercitu abscedunt] Pichena conjicit et *Rex*

Abbarus Arabum c. ex. et tantum de Arabum exercitu intelligi, cum Izates privatus fuerit, nec copias adduxerit. Hæc non excidissent viro præstantissimo, si Josephum et Zonaram inspexisset; aut animadvertisset c. 12. legendum: *Adiabenos, quorum Rex Izates*. Intellego tamen, esse in hac narratione, quo aliquis, acutum videns, facile offendantur: eique hoc remedii censeo, ut scribamus: *Ex quis Izates Adiabeno, mox Abbarus Arabum cum exercitu, abscedunt*. Si non dixisset supra c. 12. *Rexque Arabum Abbarus*, admitterem Farnesianum, tanquam Izati nunc eum titulum temperasset apponere, quia c. 13. dederat. Sed, quum superius utrumque Regem appellasset, fatua hæc a mentio in altero. Non minus fatuum *Izates Adiabenus*, tanquam id antea non percepissemus. Nihil commodius quam *Adiabeno*, ut intelligas ex proximo, *cum exercitu*. GRON. Placet Ryckio et mihi. ERN. Emendo sic cum Bip.

Roma petere Reges] Schegkius ad Vellei. 2, 102. e cod. Herbipol. laudat *Romam*: idque probat, et exemplis illustrat. Adde Burm. ad Ovid. Met. 7, 296. Et sic plane exhibent MS. Guelf. ed. princ. Mox cod. Bud. Guelf. et ed. pr. Rheu. Aldi, Gryph. non habent erat. ERN.

A. U. obversis longius euectum, integer a tergo globus circum-
 203. veniret. Tum omni spe perdita, Meherdates, promissa
 A. C. Parrhacis, paterni clientis, secutus, dolo ejus vincitur, tra-
 50. diturque victori. Atque ille, *non propinquum, neque Arsacis de gente, sed alienigenam et Romanum*, increpans, auribus decisus vivere jubet, ostentui clementiæ suæ, et in nos de-
 honestamento. Dein Gotarzes morbo obiit, accitusque in
 Regnum Vonones, Medos tum præsidens. Nulla huic pro-
 spera aut adversa, quis memoraretur. brevi et inglorio im-
 perio perfunctus est; resque Parthorum in filium ejus Vo-
 15 logesen translata. At Mithridates Bosporanus, amissis
 opibus vagus, posteaquam Didium, Ducem Romanum,
 roburque exercitus abisse cognoverat, relictos in novo Re-
 gno, Cotyn, juventa rudem, et paucas cohortium, cum
 Julio Aquila, Equite Romano: spretis utrisque, concire
 nationes, indicere perfugas: postremo, exercitu coacto,
 regem Dandaridarum exturbat Imperioque ejus potitur.
 Quæ ubi cognita, et jam jamque Bosporum invasurus habe-
 batur, diffisi propriis viribus Aquila et Cotys, quia Zorsines,
 Siracorum Rex, hostilia resumpserat, externas et ipsi gra-
 tias quæsivere, missis legatis ad Eunonen, qui Adorsorum
 genti præcellebat. Nec fuit in arduo societas, potentiam
 Romanam adversus rebellem Mithridaten ostentantibus.
 Igitur pepigere, *equestribus præliis Eunones certaret: obsidia*
 16 *urbium Romani capesserent*. Tum composito agmine incedunt: cujus frontem et terga Adorsi, media cohortes et Bosporani tutabantur, nostris in armis. Sic pulsus hostis,

Medos tum præsidens] Ita e Fl. editi Pichena: quam constructionem supra vidimus 3, 39. 4, 5. etc. Editi autem Pichenam omnes *Medis*. ERN. Sic et Bud.

Mithridates] Dio Mithridatem quemdam nominat, prolem magni illius; cui Claudius Regnum Bospori largitus sit. 60, 8. Sed is alius debet fuisse ab isto. LIPS.

Et jam jamque Bosporum invasurus habebatur] Sic omnes editi, nisi quod ed. pr. *januamque* vitiose pro *jamjamque*, et *invasurum*. Rhenanus dicit se delevisse *et jam*, et pro *habebatur* scripsisse *videbatur*: sed operæ vulgatum dedere; quo l non tentandum est. *Invasurus habebatur* pro, erat, dicebatur. Virgil. 12, 134. *tumulus, qui nunc Albanus habetur*, noster infra c. 23. *jure, quo Sicilia haberetur*, i. e. *esset* etc. Mox bene Pichena dedit *diffisi* e lectione cod. Fl. *diffisis*: quod est etiam in ed. pr. Ceteri *diffisus*. ERN. Rhen. etiam delevit auctoritate Bud.

Soracorum Rex] Farnes. *Siracorum*. Vera scriptura, *Siracorum*. Nam et a Strabone in 11. p. 506. τὰ τῶν Σιρακῶν φῦλα dicuntur. Populi sunt ad Caucasum. LIPS. *Siracorum* etiam Flor. Guelf. Reg. ed. pr. Putcol. *Syracusarum* Alc. *Soracorum* primus dedit Rhenanus. infra Guelf. ed. pr. *Seracos*. Ryekius recepit *Siracorum*. Initium ejus vocis certe desiderant scripti. Sed scriptura MSS. potest etiam facta esse e *Siracenorum* vel *Seracenorum*. Nam Ptolem. 5, 9. vocat Σιρακηνούς, et scriptura Strabonis 11. p. 492. Σιρακούς. ERN.

Adorsorum genti] Straboni, Plinio, Ptolemæo, hi populi dicti *Aorsi*: inter Seythas. LIPS. Quod recepit Ryekius. ERN.

Nostris in armis] Aliter exaudio, quam vulgus. id est, nostri in lateribus erant, et ad armos. Nec enim solos Romanos in armis fuisse censendum. sed cum Aorsi in fronte agminis et tergo essent, in medio Bosporani, Ro-

ventumque Sozam, oppidum Dandaricæ, quod desertum a A. U. Mithridate, ob ambiguos popularium animos obtineri, reli- 803. cto ibi præsidio, visum. Exin in Siracos pergunt, et A. C. transgressi amnem Pandam, circumveniunt urbem Uспен, 50. editam loco, et mœnibus ac fossis munitam; nisi quod mœnia, non saxo, sed cratibus et vimentis, ac media humo, adversum inrumpentes invalida erant: eductæque altius turres, facibus atque hastis turbabant obsessos. ac, ni prælium nox diremisset, cœpta patrataque expugnatio eundem intra diem foret. Postero misere legatos, *veniam liberis 17 corporibus* orantes: *servitii decem millia* offerebant. quod adspersati sunt victores, quia trucidare deditos sævum, tantam multitudinem custodia cingere arduum: belli potius jure caderent. Datumque militibus, qui scalis evaserant, signum cædis. Excidio Uspensium metus ceteris injectus, nihil tutum ratis, cum arma, munimenta, impediti vel eminentes loci, amnesque et urbes juxta perumperentur. Igitur Zorsines, diu pensitato, Mithridatisne rebus extremis, an patrio Regno consuleret; postquam prævaluit gentilis utilitas, datis obsidibus, apud effigiem Cæsaris procubuit, magna gloria exercitus Romani, quem incruentum et victorem, tridni itinere abfuisse ab amne Tanai constitit. Sed in regressu dispar fortuna fuit; quia navium quasdam, quæ mari remcabant, in litora Taurorum delatas circumvenere

manos latera tutatos esse. Nisi tamen legendum, *nostri armis*, ut dicat Bosphoranos, Romano ritu instructos armatosque: quod malo. LIPS. Posterius verum puto. Mox *Sozam* cod. Fl. ed. pr. Sed ceteri *Soza*. Item *Dandaricæ*, quod se correxisse pro *Dundarida* dicit Rhenanus, est in ed. pr. ERN. Romano more instructos cum Lipsio intelligunt Pich. Heins. alii. Favent loca 2, 52. 3, 43. Hirt. B. Al. 34. Nec tamen delenda præpositio, ut recte monent Acid. et Bip. Bud. habet *nostri in armis*, ubi Rhen. supplet *erant*. Porro Bud. *Soza Dandaricæ*, quod recepit Rhen. sc. terræ. Nec ea re suspecta debet esse Rhenani fides Ernestio in præf. ed. 2dæ p. xxxii. Haud raro Bud. cum edit. pr. conspirat.

Sed cratibus junctis] Vatic. *cratibus et vimentis*, probo. LIPS. Sic et Flor. Reg. Agr. Ed. pr. transpositis vitiose, ut alibi, literis *jumentis*. Cod. Bud. *cratibus vinctis ac vimentis*. *Junctis*, quod est in ed. Puteol. et Riv. factum *et vinctis*, quod est in Guelf. ut ante *jumentis et vimentis*. Vid. ad 11, 31. *Vinctis* autem natum est et glossa. Broterius edidit *cratibus revinctis*, per

conjecturam: *vimentis* improbat, quia nusquam id verbum apud Latinos occurrit. *Media humo* illustrabit Cæsar B. G. 7, 23. ERN. De cod. Bud. sic habeto. Clare adparet, scriptum fuisse per errorem his *ac vimentis*, dein secundam manum ex priori fecisse *vinctis*. Hinc Rhen. conjectabat *vinctis sarmentis*. Etsi *vimentum* non occurrit apud scriptores, analogiæ tamen non repugnare cum Ryekio arbitror. Ex *media* in Bud. r. m. fecit *modica*, quod et in Flor. superscriptum.

Ut belli potius jure caderent] Hæc verba pendent ab *aspersati sunt*. Acidalius autem inalebat transponere post *signum cædis*. Non absurda conjectura. Forte tamen *ut* delendum, quod etiam hic, propter frequentiam *erū u*, ingratum est. *Belli potius jure caderent*, multo fortius et efficacius erit, et ita Tacitus aliis quoque locis. Mox pro *perump.* vitiose edd. vet. *prorump.* usque ad Rhenanum. ERN. In Bud. tamen est *prorumperentur*; ergo Rhen. ex ingenio.

Apud eff. Cæsaris] Qualis ferebatur in signo militari. Cf. 15, 24. et Suet. Cal. 14.

A. U. barbari, præfecto cohortis et plerisque Centurionum inter-
 803. fectis. Interea Mithridates nullo in armis subsidio, con-
 A. C. sultat, cujus misericordiam experiretur. Frater Cotys,
 50. 18 proditor olin, deinde hostis, metuebatur: Romanorum
 nemo id auctoritatis aderat, ut promissa ejus magni pende-
 rentur. Ad Eunonen convertit, propriis odiis non infen-
 sum, et recens conjuncta nobiscum amicitia validum. Igi-
 tur cultu vultuque quam maxime ad præsentem fortunam
 comparato, regiam ingreditur, genibusque ejus provolutus,
 7 *Mithridates, inquit, terra marique Romanis per tot annos qua-*
situs, sponte adsum. Utere, ut voles, prole magni Achæmenis,
 19 *quod mihi solum hostes non abstulerunt.* At Eunones clari-
 tudinè viri, mutatione rerum, et prece haud degenerare per-
 motus, adlevat supplicem, laudatque, *quod gentem Adorsor-*
um, quod suam dexteram petendæ veniæ delegerit. Simul
 legatos litterasque ad Cæsarem in hunc modum mittit: *Pop-*
Romani Imperatoribus, magnarumque nationum Regibus, pri-
mam ex similitudine fortunæ amicitiam: sibi et Claudio, etiam
communione[m] victoriæ esse. Bellorum egregios fines, quotiens

[*Plerisque Centurionum*] A Rhenano est, ex emendatione, ut ait, codicis Bud. Nam mei manus. itemque editiones antiquæ, *plerisque Consularium*; (ut Guelf.) quidam *consiliarium*. (ut cod. Pl.) Verum puto, *auxiliarium*. Nam præit de Præfecto cohortis. LIPS. *Centurionum* verum esse puto. Magnæ semper eladis signum apud historicos, interitus multorum Centurionum. infra c. 28. *Præfectus tamen et octo Centuriones cecidere?* sic alibi. Pichenæ conjectura est *classicorum* vel *classiariorum*. N. Heinsii: *communipularium*; J. Gronovii *contubernaliu[m]*. Mox ed. pr. *id auctoritatis*: item Puteol. et MS. Guelf. pro quo tenere Beroaldus et Alciatus *ejus auctor.* restituit verum Rhenanus. ERN. Is recte monet de Bud. nam et in hoc prius erat *Consularium*, ut habent cod. Reg. et Agr. teste Ryckio.

[*Propriis odiis infensum*] Franc. Modius e Rodolphi Agricolaë codice negationem inserit, *non infensum*. Quod approbo. Non enim Eunones a se Mithridatem oderat, sed in gratiam aspectumque Romanorum. LIPS. Idem placet Gronovio, vel *nullis*: cujus notum contra Salinerii ineptias omisi. Ceterum malui prius exhibere cum Ryckio, quod est in MS. quam *nullis* cum Freinsh. de mera conjectura, etsi nixa loco Tacitl 15, 64. *nullo proprio in Paullinam odio*: J. Gronovius dedit *inoffensum*. Mox Guelf. maxime sine

quam. ERN.

[*Prece haud degenerare permotus*] Scripsisse se, uti ante, *permotus*, Rhenanus ait. at ita jam ed. pr. *Promotus* est in ed. Puteol. vitio operatum, ut opinor, quod servat Rivius. Ed. pr. etiam *degeneri*. Mox frustra Rhenanus *quod deleri* volebat. ERN. In Bud. vitiose est *permotus*. Ibi est *quod g. Ad. quod* etc.

[*Petendæ v. d.*] Cod. Agr. inserit *exemplum*.

[*Etiam communione[m] victoriæ esse*] Sic Flor. Guelf. ed. pr. Puteol. Riv. Ceteræ *ex communione victoriæ*, ad Pichenan usque. Illud Taciti stilo convenientius, ob varietatem constructionis, qua delectatur. ERN. Bud. *communione[m]*.

[*Quoties ignoscendo transigatur*] Mihi multo potius *transigatur*, in quo intelligo *res, controversia, id quod bello quaritur*. Sic H. 3, 46. *Affuit, ut saepe alias, fortuna Populi Romani, quæ Mucianum viresque orientis illuc tulit; et quod Cremonæ interim transigimus.* Annon hic quoque verbum absolute ponitur? Numquid autem conventio utriusque partis consensu inita accipienda est? Non secus in Agricola 34. *Transigite cum expeditionibus: imponite quinquaginta annis magnum diem.* GRON. Sic et MS. Guelf. ed. pr. idque restituit Rhenanus (e Bud.) cum *transigantur* dedissent Puteol. Riv. Beroald. Alciatus: idque

*ignoscendo transigatur. Sic Zorsini victo nihil ereptum. Pro A. U. Mithridate, quando gravius mereretur, non potentium, non Re-^{803.}gnum precari! sed ne triumpharetur, neve pœnas capite expen-^{A. C.}deret. At Claudius, quamquam nobilitatibus externis mitis, 20^{50.} dubitavit tamen, accipere captivum pacto salutis, an repetere armis rectius foret. Huc dolor injuriarum, et libido vindictæ adigebat. Sed disserebatur contra: *Suscipi bellum avio itinere, inportuoso mari: ad hoc Reges feroces; vagos populos; solum frugum egens: tum tædium ex mora, pericula ex properantia, modicam victoribus laudem, ac multum infamiae, si pellerentur. quin adriperet oblata, et servaret exulem: cui inopi quanto longiorem vitam, tanto plus supplicii fore.* His permotus scripsit Eunoni, *meritum quidem novissima exempla Mithridaten, nec sibi vim ad exequendum deesse: verum ita majoribus placitum, quanta pervicacia in hostem, tanta beneficentia adversus supplices utendum. nam triumphos de populis Regnisque integris adquiri.* Traditus post hæc Mithridates, vectusque Romam per Junium Cilonem, Procurato-*

frustra defendit Freinsh. Ceterum etiam *bellum transigi* recte dicitur, nec de eo dubitandum erat. Noster Hist. 2, 38. *singulis veluti icibus transacta sunt bella.* Livius 9, 12. *transigere cum Publio certamen*, quod tuetur Drakeub. ERN.

[*Non potentiam, non Regnum*] Sic MS. Guelf. quod ut elegantius et stilo Taciti congruum recepi. alii *neque Regnum.* Secutus est Broterius rationem nostram. ERN.

[*Panas capite expenderet*] Farnes. *exciperet.* At de more ipso plectendi in caedere triumphatos Duces, in suadeo omnino legas Fabrum Semestr. 2, 3. LIPS. Cod. Agr. *excip.* unde Ryckii amicus conjiciebat: *exigerent.* ERN. Bud. *expenderet.* Bip. *recepere exciperet.* Sed *expendere pœnas* tritum. Sic Cic. Tusc. 2, 10. *Panas futo Jovi expendisse.* Cf. Virg. Æn. 11, 258.

[*At Claudius*] Sic J. Gron. e MS. Flor. Idem est in Guelf. ed. pr. Ceteri libri *atque.* ERN. Bud. *at.*

[*Hinc dolor injuriarum*] Forte *huc dolor.* LIPS. Recte. Mox ed. pr. *adjacebat.* Post eadem *ad hoc.* ut Rhen. (e Bud.) dedit. Sic Guelf. ERN. Pich. etiam in marg. *huc.* In Bud. supra *dolor* a r. m. scriptum *libido.*

[*Vagos Populos*] Guelf. corruptissime *pulsos.* Mox melius *periculum.* ERN.

[*Cui inopi*] Flor. Guelf. ed. pr. *quin inopi: Cui* verum est. Ante ed. pr. *pelleretur.* ERN. Heins. *quia.*

[*Quanta pervicacia in hostem*] A

Mureto est, qui ingeniose veram lectionem pervidit. nam vulgo erat *quantalibet pertinacia in hoc tentata. Pervicacia* autem in Vatic. scriptum. LIPS. Ed. pr. *quanta pervicacia in hoc tentata. Pervicacia* pro constantia in bonam partem non semel est apud nostrum. ERN. Fallitur Lips. quum vulgo *pervicacia* scribi refert. Saltem Beroaldi editio et Rhen. habent *pervicacia.* Bud. propius accedit ad emendationem Mureti: *quanta pervicacia in hoc tempta benef.* quod r. m. porro magis etiam corrupti. De *pervicacia* indicem consule.

[*Mithridates*] Eum putat esse Ryckius, de quo sermo 12, 15. contra mentem Lipsii, qui negat ad h. l.

[*Junium Cilonem*] Hic et infra emendo *Cilonem.* Dio auctor 60, 33. faceta narratio inserta super hoc homine. Præfuerat Bithynis, inquit. (nam Bithynia adjuncta, ut opinor, Ponticæ administrationi) et præfuerat nequiter, avare. Questi Bithyni apud Claudium sunt, pposeeruntque pœnas. Cum parum intellexisset Claudius in turba strepituque adstantium, quid dixissent Bithyni, alios interrogat. Ibi Narcissus pronus in Cilonem, audaci mendacio edidit, gratias eos agere Ciloni. Tum ille: præsit ergo eis alterum biennium. Dicitur autem Dionī ἱερός κίλων. et firmat Velius Longus (ap. Putsch. p. 2234.) *Cilones, ait, vocantur homines angusti capitis et longi: cilones a brevioribus labiis dicti.* Glossæ: *cilo, προκίφαλος.* Declamator in

A. U. rem Ponti, ferocius, quam pro fortuna, disseruisse apud
 203. Cæsarem ferebatur. Elataque vox ejus in vulgum hisce
 A. C. verbis: *non sum remissus ad te, sed reversus: vel, si non cre-*
 50. *dis, dimitte et quære.* vultu quoque interrito permansit, cum
 rostra juxta, custodibus circumdatus, visui populo præbe-
 retur. Consularia insignia Ciloni, Aquilæ Prætoria decer-
 nuntur.

- 22 Iisdem Consulibus, atrox odii Agrippina ac Lollia in-
 fensa, quod secum de matrimonio Principis certavisset,
 molitur crimina et accusatorem, qui objiceret *Chaldaeos,*
Magos, interrogatumque Apollinis Clarii simulacrum, super
nuptiis Imperatoris. Exin Claudius, inaudita rea multa de
 claritudine ejus apud Senatum præfatus, *sorore L. Volusii*
genitam, majorem ei patrum Cottam Messallinum esse, Mem-
mio quondam Regulo nuptam: nam de C. Cæsaris nuptiis
consulto reticebat: addidit perniciose in Remp. consilia, et
materiem sceleri detrahendam. Proin, publicatis bonis, cederet
Italia. Ita quinquagies sestertium, ex opibus immensis,
 exsuli relictum. Et Calpurnia illustris femina pervertitur,
 quia formam ejus laudaverat Princeps, nulla libidine, sed
 fortuito sermone. unde vis Agrippinæ citra ultima stetit.
 In Lolliam mittitur Tribunus, a quo ad mortem adigeretur.
 Damnatus et lege repetundarum Cadius Rufus, accusanti-
 23 bus Bithynis. Gallia Narbonensi, ob egregiam in Patres
 reverentiam, datum, *ut Senatoribus ejus provincia, non exqui-*

Sallustium c. 6. pro hominibus ne-
 quam improbisque accepit: *Quidquid*
impudicorum, cilonum, parricidarum,
sacriligorum, debitorum in tota urbe
fuit. Vide Festum in Chilo et Cilo.
 LIPS.

[*Sorore L. Volusii genitam*] De cu-
 jus gentis nobilitate Rutilius in Itiner.
 169. *Qui Volusi antiquo derivit stem-*
mate nomen; Et Reges Rutulos, teste
Marone refert. LIPS.

[*Memmio quondam Regulo*] Vide
 Sueton. in Caio 25. itemque Dionem
 59, 12. Statim vox *nuptiis* abest Farnes.
 codici: et illasa sententia potest.
 LIPS. Cf. 14, 47. Male ed. aut. *Mem-*
nio.

[*Et materiem sceleri*] Ed. pr. *mate-*
riem celeriter detrahendam. Materiem
 primus Rhen. dedit (e Bud.). Mox Aci-
 dalus putat ita incongruum, legique
 vult *at*, vel expungendum. frustra.
 Sensus est: his dictis Senatus motus
 decrevit exsilium et publicationem bo-
 norum, sed ut quinquagies relinque-
 retur e bonis. De divitiis Lollia Plin-
 ius 9, 58. ERN.

[*Cadius Rufus*] Male ego olim, *Clau-*

dus; male vir doctus, in Re numma-
ria, Cordius restituit. Est ille, de quo
 H. 1, 77. *Redditus Cadio Rufo, Pedio*
Blæso, Senatorius locus, qui repetun-
darum criminibus sub Claudio ac Ne-
rone ceciderant. Si mutans, legerem
Tadius. LIPS. Firmant *Cadius* numi
 ap. Pellerinum in numis urbium t. 3.
 p. 227. Cod. Reg. *Claudius. Agr. Cæ-*
lius. Vir doctus ap. Ryekium *Canus*
 e Martial. 3, 20. Mox pro *in Patres*
 ed. pr. in *partes*, solemnem etiam in scri-
 ptis emulsione. ERN. H. 1, 77. cod.
 Agr. habet *Candius.* inde conjectura
 de *Canio* firmari posset.

[*Ut Senatoribus ejus provinciæ*] Li-
 bera Rep. liberum Senatoribus peregrini-
 tari etiam rei private causa. Id tau-
 tum excogitatum, ut legatio libera pe-
 teretur a Senatu sumereturque: quo
 majori abessent eum dignitate. Cicero
 sæpe. At, lapsa Rep. in servitutem,
 Senatoribus etiam adempta hæc liber-
 tas. Augustus id instituit imperio fir-
 mando, et nequis illustriorum com-
 meare ad exercitus aut conciliare mi-
 lites provincialesve posset. Dio ele-
 ganter 52, 42. *Ἡγεμονίᾳ τῶν αὐτοῦ τοῖς*

sita Principis sententia, jure, quo Sicilia haberetur, res suas A. U. 803.
invisere liceret. Ituræique et Judæi, defunctis Regibus, A. C. 50.
 Sohemo atque Agrippa, provinciæ Syriæ additi. Salutis
 augurium, quinque et viginti annis omissum, repeti, ac
 deinde continuari, placitum. Et pomerium auxit Cæsar,

βουλευούσι μὴ ἐκδημιῶν ἔξω τῆς Ἰταλίας, ἂν μὴ αὐτοῖς τινι κελύψει, ἢ καὶ ἰατρειῇ. Καὶ ταῦτα καὶ διῆρο ἀπὸ φυλάσσεται. Quamquam prævisse ad hoc factum Augusto Julius videtur: qui sanxit, nequis Senatoris filius nisi contubernalis aut comes magistratus peregrine proficisceretur, ait Sueton. 42. Ubi libido mihi legendi, nequis Senator Senatorisve filius. Si enim filius interdictum; major ratio, ut Senatoribus ipsis. In usu autem, ut comteatus peregrinandi a Cæsare ac Senatu peterentur. Sueton. Calig. 29. Prætorium virum ex secessu Anticyræ . . . propagari sibi comteatum sæpius desiderantem, cum mandasset interim, etc. quo loco rejecta vocula scripserim, Prætor. virum secessu Ant. Sed Claudius a se solo id peti primus instituit. Sueton. 23. sub-obscurè: Comteatus a Senatu peti solitos sui beneficii fecit. cui lucem do ex Dione 60, 25. Τοῖς δ' οὖν, inquit, αἰτουμένοι, ὥστε ἔξω τῆς Ἰταλίας ἀποδηῆσαι, ἰδίῳ μὲν καὶ κατ' ἰατρὸν ἄνω τῆς βουλῆς. Τοῦτοι μὲν καὶ νόμος τινὶ αὐτῶ δοκίμῳ ποιεῖν, δῶγμα γινέσθαι ἰκίλισσε. Vide et l. 92. D. Ad municipalem. Atque in priinis Cassiodorum: apud quem expressa formula ipsa dandi hujus per Principem comteatus Variar. 3. epist. 21. Augustus tamen in hoc decreto suo Siciliam exceperat: sicut nunc Claudius Narbonensem, quia utraque provincia vicina et quasi suburbana. Dio 52, 42. Πλὴν γὰρ ὅτι ἐς τὴν Σικελίαν καὶ ἐς τὴν Γαλασίαν τὴν περὶ Νάβωνα, οὐδαμῶς ἄλλοσι βουλευτῇ ἀποδηῆσαι ἔξισιν. Ad hoc Claudianum interdictum respexit Suidas, etsi id paullo aliter effert, in κλαυδίου. Ait: Νόμος προῦθρη, μὴ δύνασθαι βουλευτὴν ὑπὲρ ἑπτὰ σημῖα τῆς σόλωνος ὁδείων, χωρὶς τῆς τοῦ βασιλέως κελύσεως. Lips. Non exquisita Principis sententia iis modo Senatoribus permissum in Sic. et G. N. proficisci, qui in ea possessiones habent. Dio l. mox c.

Sohemo atque Agrippa] Quorum ille Arabum Ituræorum, hic Judææ rex. Sohemus autem scribendum, aut certe Soæmus ex Dione: non Sohennius, ut edition. vulgata. Dio de Caligula 59, 12. Ἐν δὲ τούτῳ, Σοαίμω τὴν τῶν Ἰτυραίων τῶν Ἀράβων . . . καὶ Πολίμω τὴν πα-

τρόφιαν ἀρχὴν Ἰνφισαμίνης δὴ τῆς βουλῆς ἰχναίσατο. De Agrippa et mutatione secuta vide Josephum 19, 8, 9. qui tamen nihil aperte de contributione Judæorum in Syros. Immo vero etiam nunc ut ante, Præsides suos vice Procuratores habebant: qui adspiciebant quidem Legatum Syriæ, sed non assidue audiebant. Quin et Agrippa junior Rex etiam fuit, patre defuncto. Quomodo igitur provinciæ Syriæ additi noviter, cogitandum sit, aut a peritoribus rogandum. Lips. Ed. pr. Sohema, vitiose in terminatione. ERN.

Salutis augurium] Quod e tenebris primus eruit Politianus, quem licet legas Miscell. cap. 13. Dionem 37, 24. 51, 20. Festum in voce Maximus Prætor. Sed numerus in Tacito satin' verus? delibero. Nam suprema mentio capti hujus Augurii apud Dionem 51, 20. est a. u. 725. cum et Janus item ab Augusto clusus. atqui ab eo die ad hunc 802. u. a. non 25. uti hic scriptum, sed 77. intersunt anni. Ut ergo verus justusque hic numerus sit, a Tiberio repetitum id augurium necesse est Cornelio Cethego, Visellio Varrone coss. a. u. 777. Lips. Adde interpr. ad Sueton. Aug. c. 31. Cic. de Div. 1, 47. Augurium autem pro omine dicitur; de quo vid. Burm. ad Suet. Aug. 95. ERN.

Pomerium urbis] Idque lapis etiam nunc testatur Claudiani ævi, Romæ (ap. Grut. p. 196.) TI. CLAUDIVS. DRVSI F. CAISAR. AVG. GERMANICVS. PONT. MAX. TRIB. POT. VIII. IMP. XVI. COSS. IIII. CENSOR. P. P. AVCTIS. POPVLI. ROMANI. FINIBVS. POMERIVM. AMPLIAJIT. TERMINAJITQ. Auxit, post Britanniam Romano imperio adjectam. Lips. Apud Gruterum est etiam altera inser. p. 1078, 10. pertineus ad pomerium ab Augusto prolatum: c. MARCVS. L. F. L. N. CENSORIVS. ET. C. ASINIVS. C. F. GALLVS. COS. EX. S. C. FIN. POMER. TERMIN. In MS. Guelf. non est urbis: et, quoniam in inscriptionibus allatis et aliis auctorum Latinorum locis pomerium simpliciter dicitur, ut ap. Cic. N. D. 2, 4. Liv. 1, 44. et c. 24. nostrum, id verbum et hic sustuli. ERN. In posteriori Grut. loco omissa vox POMER. Sed v. Pigh. Ann. ad a. u. 745.

- A. U. more prisco; quo iis, qui protulere Imperium, etiam terminos urbis propagare datur. Nec tamen Duces Romani, quamquam magnis nationibus subactis, usurpaverant, nisi
803. A. C. 50. 24 L. Sulla et D. Augustus. Regum in eo ambitio vel gloria, varie vulgata. Sed initium condendi, et, quod pomerium Romulus posuerit, noscere, haud absurdum reor. Igitur a foro boario, ubi æreum tauri simulacrum adspicimus, quia id genus animalium aratro subditur, sulcus designandi oppidi cœptus, ut magnam Herculis aram amplecteretur. Inde certis spatiis interjecti lapides, per ima montis Palatini ad aram Consi, mox ad curias veteres, tum ad sacellum Larium: forumque Romanum et capitolium non a Romulo, sed a T. Tatius additum urbi credere. Mox pro fortuna pomerium auctum. Et, quos tum Claudius terminos posuerit, facile cognitu et publicis actis perscriptum.
- 25 C. Antistio M. Sullio coss. adoptio in Domitium, aucto-

In lapidibus scribi solet *pomerium*. Sic et Græci. Alias *pomerium*, quasi post mæros s. muros. Liv. 1, 44. *Urbis est in Bud.*

[L. Sulla et D. Augustus] Non defendo te, Corneli: erras. Etiam C. Cæsar auxit interjectus inter eos duos. Agellius auctor 13, 14. Dio 43, 50. Ταυτὰ τε ἰσοῖσι, καὶ νόμους ἐπέθιξεν, τὸ, τι πομῆριον ἐπὶ πλείον ἐπέθιξεν. Apud eundem Antonius in laudatione Cæsaris funebri 44, 49. Ὁ καὶ τὸ πομῆριον αὐτῆς (τῆς πόλεως) ἰσαυξήσας. Cicero ad Attic. 13, 20. *De urbe augenda quid sit promulgatum, non intellexi. id sane scire velim.* Juvat tamen aliquid nostrum, quod Suetonius, exactæ in tabulis diligentia, nihil hujus in Julio commemorat: et forteam concepta a Julio res, perfecta demum ab Augusto. Nam ille nugator apud Senecam de Brev. vit. 14. ridiculus, qui *Sullam ultimum Romanorum protulisse pomerium tradidit: quod numquam provinciali sed Italico agro acquisito nos præferre apud antiquos fuit.* Vide, quæ huc faciunt, apud Vopiscum in Aureliano 21. LIPS.

[Regum in eo ambitio] Consule Onofrii in urbe Roma. LIPS.

[Interjecti lapides] Sunt cippi pomerii, quos Varro vocat L. L. 4, 32. eulmellæ positæ pomerii designandi causa. ERN.

[Mox ad curias veteres] Ita inanus. et recte, Varro de L. L. 1. c. *Curiaë duorum generum. Nam et ubi curarent Sacerdotes res Divinas, ut curiaë veteres; et ubi Senatus humanas, ut curia Hostilia.* Festus: *Novæ curiaë*

adcompitum Fabricium ædificatæ, quod parum amplæ veteres a Romulo factæ. Plautus Curc. 4, 1, 19. *Sub veteribus ibi sunt qui dant, quique accipiunt fœnore.* Liv. 44, 16. *Ædes P. Africani pone veteres ad Fortumani signum lanæusque (scribe, lanienasque) et tabernas conjunctas in publicum emit.* Ovidius easdem intelligit Fastor. 3, 139. *Janua tunc Regis posita vires arbore Phœbi: Ante tuas sit idem, curia prisca, fores.* LIPS. Loca Planti et Livii ad veteres tabernas pertinent, non ad curias veteres. ERN.

[Ad sacellum Larium] MSS. Flor. Guelf. Agr. larum: idque exprimere voluerunt operæ ed. pr. quæ habet *larum*. Eius scripturæ multa e libris scriptis exempla vide ap. Oudend. ad Suet. Domit. 17. intelliguntur autem *Lares publici*: Porro Ryekius interpungit post *forum Romanum*. Sic et alii volvere, ut quatuor anguli Romæ ab initio quadratæ explerentur. Sed etiam Dionys. 2, 50. forum numerat in partibus Tacito demum recepto additis, sed ab ipso et Romulo communiiter, ut videtur. Si placet post *for.* R. interpungi, legam deinde *at Capit.* ERN.

[Publ. actis perscriptum] Sic MSS. Flor. Guelf. Reg. Agric. Ed. pr. J. Gron. Ryek. Ceteri *præsriptum*, vitiose. Verba illa in scriptis et editis olim sæpe permutari notum est. Guelf. addit etiam *est.* ERN. Bud. a l. m. *perscriptum.*

[Adoptio in Domitium] Agnosce ergo, lector, et tolle librarii errorem (non enim ipsius Suetonii, puto) Neronis e.

ritate Pallantis, festinatur. qui obstrictus Agrippinæ, ut A. U. conciliator nuptiarum, et mox stupro ejus inligatus, stimu-^{804.} labat Claudium, *consuleret Reipublicæ: Britannici pueritiam* A. C. ^{51.} *robore circumdaret. Sic apud D. Augustum, quamquam nepotibus subnixum, viguisse privignos: a Tiberio super propriam stirpem Germanicum adsumptum. Se quoque accingeret juvene, partem curarum capessituro.* His evictus, biennio majorem natu Domitium filio anteponebat, habita apud Senatum oratione in eundem, quem a liberto acceperat, modum. Adnotabant periti, nullam antehac adoptionem inter patricios Claudios reperiri, eosque ab Atto Clauso continuos duravisse. Ceterum actæ Principi grates, quæsitore in Do-²⁶ mitium adulatione: rogataque lex, qua in familiam Clau-

7. *Undecimo ætatis anno a Claudio adoptatus est, Aunæque Senecæ jam tunc Senatori in disciplinam traditus.* Adoptatus Nero XI. ætatis anno? Falsum, vel te judice et indice, Suetoni. Nam idem scribis XVII. anno ad Imperium eum pervenisse, quod et Tacitus et Dio adstruunt. Atqui ab hoc die ad imperium anni intersunt non quinque. *Duodecimo*, ergo in Suetonio scribendum: si ratio quidem constatura est. Lips. Ed. pr. *Optio*. item MS. Guelf. qui et infra, h: c. habet orationem pro adoptionem. Paulo post ed. pr. *pueritiam robur circumdaret.* ERN.

Se—accingeret juvene] Ed. pr. *accingeret: juvenem p. c. capessiturum.* ERN.

Biennio majorem natu] Freinsh. corrigit *trienno* ex 13, 6. 15. ubi eodem fere tempore Neroni XVII. Britannico XIV. anni tribuuntur. Ryeckius autem natalibus utriusque comparatis e Suet. Ner. 6. et Claud. 27. quatuor annis majorem Neronem facit. Dodwellus denique Præf. Camden. 5, 6. *quinquennio* corrigendum censet: primam vocis partem notis numeralibus scriptam fuisse: e V. factum H. quem lapsum librariorum frequentem esse in libris scriptis: quod etiam pluribus locis ad Livium notavit Drakenb. Si Tacitum sibi constare velimus, Freinshenius hic potius audiendus erit. Mox Guelf. *habitu ante ad Senatum.* Mox eundem videtur indicare, in nulla parte immutatam a Claudio orationem: alias esse debebat eum. ERN. *Triennio* probant Bip. item Brot. Tres annos et duo menses inter Neronis et Britannici natales intercessisse, notat etiam Eckhel in D. NN. vet. vol. 6. p. 260.

Nullam antehac adoptionem] Atqui Tiberius Germanicum adoptavit, uti notum. Excusabunt id curiosi, quod Tiberius jam e Claudii migrarat in gentem Juliam. Lips.

Atta Clauso] Secuti sumus spectatæ fidei codicem Vat. qui desertim habet *Atto Clauso*. superius tamen aliena manu I. addito, ut fieret *Attio*. Ut mirer, Jurisconsultum Vertranium scribere duos Vat. *Accio Clauso*, referre. Sed ille quidem nobis imposuit: ego si fallo, tum mihi quisvis oculos *Istos, suppositis eruit manibus.* Facit a Vatic. in eadem bibliotheca vetus Sueton. qui initio libri tertii, *Atta Claudio* refert. Et quidni probabile, eum Clausus recens e Sabinis esset, prænomen eum habuisse terminatione Sabinum? Emendandus ita, me judice, Livius 2, 16. *Atta Clausus, cui posteu Appio Claudio Romæ nomen fuit.* 10, 8. *Principem nobilitatis vestræ, seu Attam Clausum, seu Appio Claudium vultis.* De Clauso, manifeste post Virgilium Silius 17, 33, *Hic, prisca duceus Clausorum ab origine nomen, Claudia.* Et Ovidius in Fastis 4, 305. *Claudio Quincta genus Clauso referebat ab alto.* Lips. *Atto* Flor. cod. quod verum est. Vide supra ad 4, 9. Edd. pr. Rhen. Ald. etc. *Appio*. Puteol. Beroald. Alc. *Actio*. ERN.

Quæsitore in Domitium adulatione] Pichena bene sic e cod. Fl. ubi est *quæstio*. Ed. pr. *quæstore*, ut Guelf. quod ex eodem ortum. A Puteol. ad Pichenam editum erat *equisitio*. Tacitus sæpe simpliciter illo utitur, ut vel index docet. ERN.

Rogata lex] Curiata apud Potifices. Vid. Hist. 1, 15. Mox tentor legere *fortuna mærore*: sed vulgatum etiam, quamquam durius, ferri potest. ERN.

A. U. *diam et nomen Neronis transiret.* augetur et Agrippina co-
 804. gnomento *Augusta*. Quibus patris, nemo adeo expers
 A. C. misericordiæ fuit, quem non Britannici fortunæ mæror ad-
 51. ficeret. desolatus paulatim etiam servilibus ministeriis, in-
 tempestiva novercæ officia in ludibria vertebat, intelligens
 falsi. neque enim segnem ei fuisse indolem ferunt: sive ve-
 27 rimento. Sed Agrippina, quo vim suam sociis quoque nationibus ostentaret, in oppidum Ubiorum, in quo genita erat, veteranos colonianque deduci impetrat; cui nomen inditum ex vocabulo ipsius. Ac forte acciderat, ut eam gentem, Rheno transgressam, avus Agrippa in fidem acciperet. Iisdem temporibus in superiore Germania trepidatum adventu Cattorum, latrocinia agitantium. Inde L. Pompo-

Desolatus paulatim] Ita capio. Britannicus spoliatus exutusque paulatim non solum honestiore comitatu, sed etiam servilis; cum Agrippina eos, quasi ad alia officia operasque, avocaret. Desolatus, *μωραδης*, solus relictus: uti 1, 30. *Nonanus operendas Tiberii epistolas clamitaverat; mox desolatus aliorum discessione, imminentem necessitatem sponte prævertit.* LIPS. Add. Gronov. Obs. 4, 21. ERN.

Intempestiva novercæ officia] Sic correxi ex ed. pr. delecta præpositione *per*, quam ceteri libri omnes habent. Viri docti frustra quærent sensum commodum *per int. n. o.* referentes ad *desolatus*. Tum sequentia nullum sic comidum sensum habent. at deleto *per*, omnia bene procedunt. Noverca volebat officiosa videri; sed id faciebat inepte. Itaque Britannicus, intelligens fraudem, ridebat inepta officia. Nihil clarius esse potest. Mox *falsi* etiam est in Guelf. et ed. pr. sequentes usque ad Rhenanum *falli se*. Post a Guelf. abest ei post *segnem*: quod placeret, nisi scirem, atque alibi exemplis positus monuissim, Tacitum id pronominis, etiam præter necessitatem et elegantiam, ponere solere. ERN. Bud. *per i. n. off.* ubi Rhen. putabat *et* *verto* absolute poni. frustra. delenda præpositio. Dein *falsi* Rhen. e Bud.

Sive verum; seu periculis] Desistite medici: nullum hic vulnus. Sive, inquit, revera non segnis illi indoles fuit: sive pericula, et ex periculis favor, hanc ei famam circumdederunt. Alternans hic sermo per Tacito familiaris. 3, 31. *Longam et continuum absentiam paulatim meditans, sive ut amoto patre Drusus munia Consula-*

tus solus obiret. 2, 92. *De se nihil addidit metu invidia, an rutilus conscientiam factis satis esse.* Et exempla obvia. LIPS. Recte. Livius 1, 4. *seu ita rata, seu quis Deus uuctor culpæ honestior.* ed. pr. bis habet *sive*. Mox retinuit est pro obtinuit. *Commendatus se. favori hominum, favorabilior factus.* ERN. Bud. *sive v. sive p.*

Deduci impetrat] Sic Guelf. ed. pr. Puteol. ceteraque. In Lipsianas *impetrat* vitio operarum irrepsisse puto: unde Freinshemio nota nata. ERN.

Ex vocabulo ipsius] Parum *ἀναλόγως* ergo vulgo Colonia Agrippina dicitur, etsi ita passim in Æthico et Itinerario Antonini: melius Agrippinensis aut Agrippinensium. Etiam Claudia agnominata, fide lapidis, quem totum adscribamus ad gratiam celeberrimæ urbis (ap. Grut. p. 436.) M. MARIO. M. F. STEL. TITIO. RVFINO. COS. LEG. LEG. I. MINER. P. F. CVR. COL. CLAVD. AVG. AGRIPPINENSIVM. PROCOS. PROV. SICILIAE. CVR. AMITERNOR. PRAET. TR. PL. Q. PROV. MACEDON. SEVIR. TVRMAR. EQ. ROM. TRIB. LATICL. LEG. I. ADIV. P. P. IIII. VIRO. STLTIBVS. IVDIC. Quo jure deducta colonia fuerit, Paullus lib. 2. *De censibus* D. 50. 15. *In Germania inferiore Agrippinenses juris Italici sunt.* LIPS.

Avus Agrippa] Quod factum credo Agrippa et L. Gallo Coss. a. u. 717. ex Dione 48. 49. LIPS.

Adventu Cattorum] Muret. *Cauconum.* Ed. pr. *Cunthorum*, et mox e. 28. *Canthi.* Nempe tum scribebant Cattli, ut est in ed. Put. hinc *Cunthi* efficti. MS. Guelf. *Cactorum*: at post *Cathi.* ERN.

Deinde L. Pomponius Legatus] Parum cohæret narratio. Cui rei enim

nius, Legatus, auxiliares Vangionas ac Nemetas, addito A. U. 804.
 equite alario, monuit, ut anteirent populatores, vel dilapsis in- A. C. 51.
 provisi circumfunderentur. Et secuta consilium Ducis indu-
 stria militum, divisique in duo agmina, qui lævum iter pe-
 tiverant, recens reversos, prædaque per luxum usos et
 somno graves, circumvenere. Aucta lætitia, quod quos-
 dam e clade Variana quadragesimum post annum servitio
 exemerant. At, qui dextris et propioribus compendiis ie- 28
 rant, obvio hosti, et aciem auso, plus cladis faciunt; et
 præda famaue onusti, ad montem Taunum revertuntur, ubi
 Pomponius cum legionibus opperiebatur, si Catti, cupidine
 ulciscendi, casum pugnae præberent. Illi metu, ne hinc
 Romanus, inde Cherusci, cum quis æternum discordant,
 circumgrederentur, legatos in urbem et obsides misere;
 decretusque Pomponio triumphalis honos, modica pars
 famæ ejus apud posteros, in quis carminum gloria præcel-
 lit. Per idem tempus Vannius, Suevis a Druso Cæsare in- 29
 positus, pellitur regno: prima imperii ætate clarus acce-
 ptusque popularibus; mox, diuturnitate in superbiam mu-

illud *deinde*? Vereor, ut exciderint ea, quæ de Sulpicii Galbæ et P. Gabi-
 nii expeditione adversum Cattos Mar-
 sosque Dio narravit 60, 8. Quamquam
 ea gesta annis aliquot ante. LIPS.
 Acidalius succurrebat corrigendo *pro-
 inde*. Sed videtur hic lacuna esse. In
 ed. pr. punctum est post *deinde*. Non
 moveret me, cum valde vitiosa et ab-
 surda sæpe sit in hoc libro interpunctio:
 sed hic non de nihilo esse videtur, non
 modo rei causa, sed etiam quia idem
 punctum in editione Puteolani Rivii-
 que expressum est, item in Guelf. MS.
 Mox eadem ed. pr. *Vangionas*, ut
 MS. Flor. ed. Puteol. Alciati, J. Gron.
 Primus mutavit Rhenanus in *Vungio-
 nes*, sive operæ. ERN. Punctum post
deinde in ed. Puteol. parum juvat,
 nam et istam particulam punctum
 præcedit. Lampugn. e eod. Mir. dare
 se profitebatur *proinde*, quam plumba-
 turam parum firmam vocat Lipsius.
 Verum sic sæpe Cic. ut Catil. 2, 5.
 Verr. 5, 71. Sall. Jug. 49. Plin. ep. 7,
 1. Hillero Rac. 36. placet *inde* eodem
 sensu, i. e. quam ob rem. Hoc versu
 puto. Bud. *Vangionas*. De Pompo-
 nio v. 5, 8, 11, 13. de Orat. 13.

Addit equite alario monuit] Codex
 Bud. Guelf. habet, *monitis*: unde opi-
 natur Rhenanus scribendum: *addit,
 equite alario monito*. sane et ed. pr.
monito. Vulgatum est a Puteolano.
 Vix aliquid certi dici posse arbitror,
 propter suspicionem lacunæ. Sed moni-
 tum Pomponii non modo ad equites

pertinuisse, sed etiam pedites, patet e
 sequentibus. Mox *dilapsis* Guelf. ed.
 pr. Puteol. Riv. Ber. Alc. ut e cod.
 Flor. dedit Pichena. *Delapsis* est a
 Rhenani editione. Mox Guelf. *militis*.
 Singularis etiam alibi pro plurali re-
 stitutus in hac voce. ERN. Bud. *di-
 lapsis*, et mox *militum*.

Quadragesimum post annum] Ju-
 sta supputatio. Clades illa enim ac-
 cepta a. 763. LIPS. *Quadr. post* ed.
 pr. et sequentes usque ad Rhenanum,
 qui (e Bud.) *post* præposuit. Resti-
 tuit in locum e cod. Fl. Pichena. Post
Taunum se correxisse pro *Taurum* di-
 cit Rhen. At sic jam ed. pr. *Taurum*
 fluxit a Puteolano: sed est et in scri-
 ptis, velut Guelf. de Tauno monte di-
 ctum est ad 1, 56. ERN. Bud. *Tau-
 num*.

Suevis a Druso] Non genti toti
 Suevorum, sed iis, qui Marobodu-
 m et Catualdam Reges comitatis erant;
 qui a Druso, ne quietas provincias im-
 mixti turbarent, Danubium ultra in-
 ter flumina Marum et Cusum locati
 sunt, dato Rege Vannio gentis Quodo-
 rum, ait noster 2, 63. Vannii Re-
 gnum in parte describit Plinius 4, 25.
*Campos et plana Jazyges Sarmatæ,
 montes vero et saltus pulsati ab his Daci
 ad Pathissum amnem, a Moró* (nescio
 an corrig. Maro) sive is Durii est, a
 Suevis Regnoque Vanniano dirimens
 eos. LIPS.

Mox diuturnitatem] Lego *diuturni-
 tate*. Mutans, pro mutatus, quod ap-

A. U. tans, et odio accolarum, simul domesticis discordiis circum-
 204. ventus. Auctores fuere Vibillius, Hermundurorum Rex, et
 A. C. Vangio ac Sido, sorore Vannii geniti. Nec Claudius, quam-
 51. quam sæpe oratus, arma certantibus barbaris interposuit,
tutum Vannio perfugium promittens, si pelleretur: scripsit-
 que P. Atellio Histro, qui Pannoniam præsidebat, *legionem,*
ipsaque e provincia lecta auxilia, pro ripa componeret, subsidio
victis, et terrorem adversus victores, ne, fortuna elati, no-
stram quoque pacem turbarent. nam vis innumera Lygii, aliæ-
 que gentes adventabant, fama ditis Regni, quod Vannius
 50 per annos prædationibus et vectigalibus auxerat. Ipsi
 manus propria pedites, eques e Sarmatis Jazygibus erat, in-
 par multitudini hostium: eoque castellis sese defensare, bel-
 lumque ducere statuerat. Sed Jazyges, obsidionis inpati-
 entes, et proximos per campos vagi, necessitudinem pugnae
 adtulere, quia Lygius Hermundurisque illic ingruerant.
 Igitur degressus castellis Vannius, funditur prælio: quam-
 quam rebus adversis, laudatus, *quod et pugnum manu capes-*
sit, et corpore adverso vulnera excepit. Ceterum ad classem,
 in Danubio opperientem, perfugit. Secuti mox clientes,
 et, acceptis agris, in Pannonia locati sunt. Regnum Van-

paret ex MSS. Varro: *In priore verbo graves prosodia quæ fuerunt, manent: reliquæ mutant.* Lips. Sic cod. Fl. ed. pr. *Diurnitatem* est a Puteolano. Mox ed. pr. *Vibillius*: quod se in vet. libris reperisse jam Muretus notavit, et ita e cod. Flor. et Agr. edidit Ryekius, probante J. Gronovio: quem nos sequimur. Add. 2, 63. *Jubillius* quomodo e *Vibillius* factum, intellige e nota ult. ad c. 16. Sic ed. pr. hoc ipso capite *ius pro vis.* ERN. Bip. suadent leg. *mutatus.*

Sido] Ille ipse, qui postea in partibus Vespasiani. II. 3, 5. *Trahuntur in partes Sido atque Italicus, Reges Suevorum.* Lips.

P. Attilio Histro] Vatie. et Flor. *Atellio.* In veteri inscriptione reperio hominem: quæ sic habet fide Aldi (ap. Grut. p. 443.) SEX. PALPELIO. P. F. VEL. HISTRO. LEG. TI. CLAVDI. CAESARIS. AVG. PRO. COS. PR. TR. PL. X. VIR. STL. IUDIC. TR. MIL. LEG. XIV. GERMANICAE. COMITI. TI. CAESARIS. AVG. DATO. SVB. DIVO. AVG. Quæ si ad illum referenda, quod ego censeo, legend. hic *Scripsitque Palpelio.* Lips. *Attelio histro* etiam cod. Agr. ed. pr. Guelf. *Attilio hystro* est a Puteol. *Palpelio* placet Ryekio. ERN.

Pannonia præsidebat] Quidam scripti, *Pannoniam*: nec raro ita noster.

4, 5. *Gallia litus rostrata* naves præsidebant. Iterumque: *Litora oceani præsidebat.* Lips. Sic Fl. MS. unde restituit Pichena. De forma hac loquendi jam alibi monitum. ERN. V. ad c. 14.

Terrori adv.] Ed. pr. *terrorem*: quod verum puto. Tacitus amat variare constructionem: et studium intempestivum conformandi sequentia præcedentibus sæpe obfuit Tacito, ut aliquot jam locis vidimus. Vid. v. c. supra c. 19. extr. His scriptis inspicio notam J. Gronovii. Ecce sic MS. Fl. Igitur recepi. Contra Guelf. *tempore.* ERN. Sic et Bud.

Triginta per annos] Legitima ratio esset 33. *per annos.* Lips.

Illo ingruerant] Sic MSS. Fl. Guelf. edd. pr. Put. Ber. Alc. Mutatum a Rhen. (e Bud.) in *ingruerant.* restituit Pichena. Item post *capessit*: nisi quod Put. Riv. Ber. Alc. *capessunt pro capessivit.* Frustra Rhen. dedit *capessit*: quod est in Guelf. Pichena illud restituit. ERN.

Degressus castellis] Hand dubitanter ita rescripsi pro vulgato *digressus.* sic 4, 49. pro *tumulis non digrediebantur* recte repositum *degrediebantur.* Add. ibid. c. 74. ERN.

Secuti m. clientes et a. a.] et videntur tollendum. ERN.

gio ac Sido inter se partivere, egregia adversus nos fide: A. U. subjectis, suone an servitii ingenio, dum adipiscerentur ^{804.} dominationes, multa caritate, et majore odio, postquam ^{A. C.} adepti sunt. ^{51.}

At in Britannia P. Ostorium, pro Prætorē, turbidæ res ³¹ exceperē, effusis in agrum sociorum hostibus, eo violentius, quod novum Ducem, exercitu ignoto, et cœpta hieme, iturum obviam non rebantur. Ille gnarus, primis eventibus metum aut fiduciam gigni, citas cohortes rapit: et, cæsis qui restiterant, disjectos consecutus, ne rursus conglobarentur, infensaque et infida pax non Duci, non militi, requiem permetteret, detrahēre arma suspectis, cunctosque

Egregia adversus nos fide] Ita Vatic. Livius 5, 35. *Quamquam adversus Rom. nulla eis amicitia.* Noster 3, 29. *Et privignis cum vitrico levior necessitudo, quam avo adversus nepotem.* At vulgo apud nos fide legeris, non Latine. Lips. *Adversus* etiam MS. Flor. ed. pr. Paulo ante idem MS. Guelf. et ed. Puteol. *partivere*, ceteri *partiti sunt* ad Pichenam usque. Illud verum, ductumque e Sallust. Jug. 43. putat Ryekiū, unde etiam Servius ad Æn. 1, 192. *partiverant* laudat. Sed ibi recte Cortius rescripsit *paraverunt*. Sæpe active *partire* dixit Plautus. Paulo post arbitrator legeidum *dominationis* ut 6, 45. *dum dominationis apisceretur*. Sed sic jam vir doctus apud Ryekiū. ERN. Item Heins. Ast Pich. volebat *dominationem*.

Suorum an s. i.] Cod. Agr. præmittit *incertum*, quod est manifestum glossema.

P. Ostorium Proprietorem] Flor. *proprietore*: quod J. Gron. recte recepit, valde huic formæ favens. Ceteri omnes se. (it. Bud.) et edd. *proprietorem*: præter Guelf. qui et ipse *proprietore* exhibet. Hic quidem recipi nil vetat. ERN. Sic et Bip.

Cæsis qui restiterant] Sic Latinitas postulat. Vulgati omnes (et Bud.) vitiose *restiterunt*: quod nullo modo ferendum ultra. Ferri etiam posset *resisterent*. Adde ad c. 32. ubi Acidalius ne *ceptabant* quidem in tali constructione probabat; quod tamen facilius ferri potest. ERN.

Cinctosque castris Antonam] Aciem omnem habui ad hunc locum, nec quidquam pervidi. Libri vet. *cunctisque castris*. Forte: *detrahēre arma suspectis, cinctisque: castris Antonam ad Sabrinam* (Ptolemæo est *Sabriani*) *fluvium cohibere parat*. Sive, ut Agri-

cola legebat, *junctisque castris*. Antona sane civitas videtur, manetque hodie Northamptona: quasi dicas septentrionalis Hammonis civitas. Nam ton priscis Britannis semper civitas. Olim divinavi, *cinctosque castris, Antona et Sabrina fluvii*, eo sensu, ut hostem vagum et metuentem pugnae partim castris, partim fluminibus cingeret, et ab effusa populatione arceret. Sed ludinus aleam, in loco fortasse non pleno. Lips. MS. Fl. *cunctaque castris*, ed. pr. *cunctasque castris*: et mox *Sabnam*. Ceteri ut est in textu. Pichena conjiciebat *cunctosque ultra A. et S.* sensu probabili. *Submovere* alias de hac re dicitur ap. Suetonium. Camdenus (in Brit. p. 375.) *Antonam* pro *Aufona* irrepisisse putabat, qui est fluvius hodie dictus *Avon*, cum *Sabrina* transversam insulam secans ita, ut boreales partes petenti necessario alteruter sit transeundus: idque placebat etiam Cellario G. A. t. 1. p. 323. et Broterio. *Cunctosque* verum esse puto, ex lege disjunctionis: suspectis detrahit arma, omnes submovere et coercere fluminibus castellisque volebat. Si *ultra* durior correctio videtur, possis etiam sic legere: *castris Aufona et Sabrina fluvii cohibere parat*: h. e. submovere ultra flumina illa, et dispositis idoneo loco castris coercere, ne transire fluvios et turbare provinciam et socios possent. ERN. *Cinctos* Camdenus refert ad *hostes, castris ad Aufonas* majorem scil. et minorem, quorum alter ad ortum, alter ad oceanum vergit, et *Sabrinam fl.* cohibendos. Hillerus mavult *cinctos* referri ad *fluvios*, quos *castris* circumdatos Dux Rom. clauserit, ne agmen insensum illos trajiceret posset. Eodem sensu Ryekii amicus præferebat *junctos*. Mihi placet Pichenæ *cunctos* et cum Bip. inserto *ad*. sic omnia plana. Bahrdt

A. U. castris ad Auvonam et Sabrinam fluvios cohibere parat.
 804. Quod primi Icenii abnuere, valida gens, nec præliis contusi,
 A. C. quia societatem nostram volentes accesserant. hisque aucto-
 51. ribus circumjectæ nationes locum pugnae delegere, septum
 agresti aggere, et aditu angusto, ne pervius equiti foret.
 Ea munimenta Dux Romanus, quainquam sine robore le-
 gionum sociales copias ducebat, perrumpere adgreditur, et
 distributis cohortibus turmas quoque peditum ad munia
 accingit. Tunc, dato signo, perfringunt aggerem suisque
 claustris inpeditis turbant. Atque illi conscientia rebel-
 lionis, et obseptis effugiis, multa et clara facinora fecere.
 Quæ pugna filius Legati, M. Ostorius, servati civis decus
 52 meruit. Ceterum clade Icenorum compositi, qui bellum
 inter et pacem dubitabant: et ductus inde in Cangos exer-
 citus. Vastati agri, prædæ passim actæ; non ausis aciem
 hostibus, vel, si ex oculo carpere agmen tentarent, punito
 dolo. Jamque ventum haud procul mari, quod Hiberniam
 insulam adspectat; cum ortæ apud Brigantas discordiæ
 retraxere Ducem, destinationis certum, ne nova moliretur,
 nisi prioribus firmatis. Et Brigantes quidem, paucis, qui
 arma cœptarant, interfectis, in reliquos data venia, resedere:
 Silurum gens, non atrocitate, non clementia mutabatur,

in vers. Germ. sequitur Ernesti conje-
 eturam: *castris Aufona et Subrina*
fluvii c. p.

Præliis concussa] Farn. *contust.*
 Lips. Sic et Flor. ed. pr. Ceteræ edd.
 ad Pichenam usque *concussa*. *Contun-*
dere verbum elegans pro frangere, de-
 bilitare, quo usus et Sallust. Jug. 43.
nostra opes contusa, hostiumque auctæ
erant. ubi similiter eod. quidam *con-*
cussa. Vid. ibi Cort. ERN.

Turmas quoque peditum] Ego scio,
 nunquam turmas peditum dici; quod
 tamen libri omnes præ se ferunt. Pos-
 sit legi, *turmas, quodque peditum*. Ad-
 do, Pichenam distinctione expedire,
Turmas quoque, peditum ad munia ac-
cingit. Id est, turmas equitum (qui
 immunes) jubet peditum officia fungi.
 Lips. Frustra addidisset *quodque pe-*
ditum, cum cohortes jam nominasset.
 Verum vidit Pichena. *Peditum pen-*
det a munia. Equites non uno loco
 apud Livium equis descendere, et mu-
 nia peditum præstare jubentur. Mox
 pro qua Guelf. *contra*. ERN.

Ductus in Cangos exercitus] Pro-
 montorium Καγγασόν etiam Ptolemaeus
 2, 3, in Britannia agnoscit. sed, qui
 fuerint proprie hi populi, certant. Ego
 hoc scio, vicinos Icenis fuisse, et cum
 his restituendos Cæsari 5, 21. Cor-

rupte enim ibi legas, *Cenimagni, Se-*
gontiaci, Bibroci, missis legationibus,
sese Cæsari dederunt. Nam Cenim-
 agni nusquam lecti inter Britannicæ
 gentes. Divido, et scribo: *Icenii,*
Cangi. Cæpio judicem te, Guilielme
 Camdene, qui Britannicæ tuæ nebulas
 claro ingenio sole nuper illustrasti.
 Lips. MSS. Fl. Vat. Guelf. ed. pr.
inde Cangos: unde Pichena conjiciebat
inde in C. quod verum puto. Etiam
 aliis locis librarii *inde pro inde in,* et *in*
pro inde in dedere. V. Burm. ad Sue-
 ton. Cæs. 35. et ad Vesp. 5. Mox
jamque, quod e Fl. dedit Pichena, ha-
 bet etiam Guelf. ed. pr. idemque mox
Brigantas. Vid. supra ad c. 27. Sic
 c. 34. *Siluras*. ERN. Ap. Cæs. Cam-
 denus legit *Icenii, Regni*. Davies. nil
 mutat.

Qui arma captabant] Forte *captan-*
runt, Acidalius. Favet ed. pr. *cape-*
runt, quod est aut pro *ceperant*, aut
captarunt. hoc malim. Infra quoque
 idem liber *excipissent*. Adde ad c. 31.
 ERN.

Silurum gens] Ita correxit (ex in-
 genio) Rhenanus. Superiores edd. *Sy-*
lvarum. ed. pr. *Dilarum*. sed dein
 recte *Siluras*: nisi quod c. 33. *Silvas*.
 quod omnes libri habent 14, 29. ERN.
 Bud. *Siluarum*.

quin bellum exerceret, castrisque legionum premia foret. A. U. Id quo promptius veniret, Colonia Camulodunum, valida 804. veteranorum manu, deducitur in agros captivos, subsidium A. C. adversus rebelles, et inbuendis sociis ad officia legum. Itum 51. inde in Siluras, super propriam ferociam, Caractaci viribus 33 confisos: quem multa ambigua, multa prospera extulerant, ut ceteros Britannorum Imperatores præmineret. Sed tum astu, tum locorum fraude prior, vi militum inferior, transfert bellum in Ordovicas, additisque, qui pacem nostram

[*Colonia Camalodunum*] Quod oppidum antea Regum in eo tractu sedes. Dio 60, 21. Καμουλδωνον τὸ τοῦ Κωνσταντίνου Βασιλίου appellat. At Camalodunum lapidi prisco insculptum, ecclisti (ap. Grut. p. 439.) CENSITOR. CIVIVM. ROMANORVM. COLONIAE. VICTRICENSIS. QVAE. EST. IN. BRITANNIA. CAMALODVNI. Duplex autem eo nomine oppidum, alterum in Brigantibus, alterum in Trinobantibus, colliges ex Ptolemæo l. c. Plinioque 2, 77. Nescio, an nomen illis a peculiari aliquo et indigena Deo: cujus forteam mentio in hoc lapide (ap. Grut. p. 56.) CAMVLO. SANC. FORTISS. SAC. TI. CLAVDIVS. TI. F. QVIR. TERTIVS. MIL. COH. VII. PR. 7. VERI. L. D. D. D. *Camulus indigena Deus*, idem qui Mars. LIPS. Codd. Flor. Agr. Oxon. Guelf. edd. vett. omnes *Camulodunum*: quod verum est, ut etiam scriptura Græca docet. Sic etiam Itiner. Anton. Sed inser. a Lipsio allata, et numus antiquus *Camalod.* quod defendunt Camdenus p. 322. et Cellarius. Hic quidem, quid libri desiderant rescribi, quaeritur. ERN. Urbs ista in Trinobantibus *Cambodunum* est, non *Camalodunum*.

[*Inbuendis sociis ad officia legum*] Veteranos eo deductos ait, a quibus et illi, qui essent in armis, repellerentur, et, qui in ditione, legibus et imperiis Romanis adsuefuerint, sub fascibus vivere addicerent. GRON.

[*Caractaci viribus*] Dio 60, 20. Καταράκτων nominat, alii *Catacratum*: Zonaras *Caratacum*. *Caradocum* vocasse videntur Britanni. Certe etiam hodie locus est, et in eo parietinæ arcis, quem *Caer Caradoc* vocant: id est oppidum sive arcem Caradoci. LIPS. Ed. pr. *Caratacum* semper, h. l. etiam Guelf. ERN. Ex numo thes. Brit. cum epigraphæ CARIC Haymius t. 1. p. 145. hunc Regem *Carictacum* nominandum præcipit. Verum non certum esse, istum nimum Britannicæ deberi, nec hic quicquam mutandum, censet

Eckhel in Doctr. NN. vet. vol. 1. p. 20.

[*Sed astu, tum*] Amplector Flor. scripturam. *Sed tum astu, locorum fraude prior*: ut sit sensus, astu translatum ab eo bellum, quia fraude ex locorum peritia prior esset. Monuit Pichena. LIPS. Cod. Agr. *Sed tamen astu, locorumque fraude prior*. et sic editio prim. nisi quod *edque* abest. Jac. Gronovius e cod. Flor. conjiciebat, Tacitum scripsisse: *Sed tum astu, loco, tum fraude prior*. quod si cui placet, feram. Ego lectionem cod. Fl. præferam huic conjecturæ. Sed tamen locum non satis sanum puto. Quantum e sequentibus colligere licet, tantum leco callide delecto valebat Caractacus: nullius alius astus mentio. Itaque suspicor, e vestigiis scripturæ, *sed tamen astu*, legendum, *sed ea tempestate, locorum f. p.* Sæpe Tacitus *ea tempestate* 1, 3, 3, 6. etc. In Guelf. est *tum astu, tum loco f.* ERN. Pro *astu* Bip. conjectant leg. *iste*, vel istud glossena putant. Mihi cum Hill. Rac. 2. cod. Guelf. veram lectionem servare videtur, alterum *tum* a præcedente *astu* absorptum est in aliis.

[*Ordovicas*] Ita correxit (ex ingenio) Rhenanus. Ed. pr. *Ordolucas*, Putcol. Alc. (et cod. Bud.) *Ordolucas*. MS. Guelf. *prælium in Ordolucas*: cujus confusionis plura post exempla reperiet lector. Britannicæ populus est. ERN.

[*Pacem nostram*] Libri aliquot editionum veterum, *pacem in iram*. Ego legerim, *pacem un iram nostram*. Duplex scilicet stimulus capiendi arma in Romanos: sive quod pacem et servitutum multi timerent, sive quod extrema ab iraris. LIPS. Freinsh. *pacem injuriam*: alii aliter. Frustra moluntur. *Pax* eleganter interdum est idem quod imperium. Seneca de Clein. 1, 1. *Hæc tot millia gladiatorum, quæ pax mea comprimit*. Cap. 4. *Hic casus Romanæ pacis exitium erit: hæc tanti*

A. U. metuebant, novissimum casum experitur; sumpto ad præ-
 201. lium loco, ut aditus, abscessus cuncta nobis inportuna, et
 A. C. suis in melius essent. Tunc montibus arduis, et, si qua
 51. elementer accedi poterant, in modum valli saxa præstruit:
 et præfluebat annis vado incerto, catervæque meliorum pro
 34 munimentis constiterant. Ad hoc gentium Ductores circum-
 ire, hortari, firmare animos, minuendo metu, accendenda
 spe, aliisque belli incitamenti. Enimvero Caractacus huc il-
 luc volitans, *illum diem, illam aciem, testabatur, aut recipiendam*
libertatis, aut servitutis æternæ initium fore. vocabatque nomina
majorum, qui Dictatorem Cæsarem pepulissent: quorum virtute
vacui a securibus et tributis, intemerata conjugum et liberorum
corpora retinerent. Hæc atque talia dicenti, adstrepere vulgus;
 gentili quisque religione obstringi, *non telis, non vulneribus*
 35 *cessuros.* Obstupescit ea alacritas Ducem Romanum: simul
 objectus annis, additum vallum, imminetia juga, nihil nisi
 atrox et propugnatoribus frequens, terrebat. Sed miles
 prælium poscere, *cuncta virtute expugnabilia,* clamitare.
 Præfectique ac Tribuni paria disserentes, ardorem exercitus

fortunam populi in ruinasaget. Sed et
 c. 8. *tibi in tua pace armato vivendum*
est. In Regno vel Imperio tuo, quod
 pace contines, ubi aliis pacem præstas.
 De Provid. 4. *Omnes considera gentes,*
in quibus Romana pax desinit. Plinius
 27, 1. *Immensa Romana pacis majo-*
state non homines modo diversis inter
se terris gentibusque, rerum etiam
montes et excelentia in nubes juga par-
tusque eorum et herbas quoque invicem
ostentante. Arrianus in Epict. 3, 22.
 "Αἱ τῆς αἰ δαλεῖν, κερύναζι τὰς ἐν τῷ μίτρῳ,
 ὃ Κασσάρ, ἐν τῇ σῆ εὐρήν εἰα πάσχω.
 Ergo pacem nostram metuunt, qui de-
 trectant Imperium nostrum: qui ve-
 rentur, ne et ipsi veniant in ditionem
 nostram. Sic quoque supra Tacitus 29.
terrori adversus victores, ne fortuna
elati nostram quoque pacem turbarent.
 hoc est, in fines nostros facerent in-
 cursiones: nos quoque adorirentur.
 GRON. *Pacem in iram est in ed. pr.*
Ceteræ inde a Puteol. omnes pacem
nostram. recte. Sic *pacari* Romanis
 scriptoribus dicuntur, quæ sub Impe-
 rium Romanum rediguntur armis.
 ERN.

Saxa præstruit] Sic ed. pr. et MS.
 Oxon. At Puteol. et sequentes omnes
 usque ad Pichenam *saxis* male: cum
 præcedat *montibus arduis.* ERN.

Catervæque majorum] Lego *cater-*
væque nationum. Solutum ita Britan-
 niæ Gallisque struere aciem per na-
 tiones, ut discreta virtus eluceret. LIPS.

Placet Pichenæ, quia sequitur *ductores*
gentium. Sed hi pertinent ad reliquum
 exercitum: et tantum pars copiarum
 pro munimentis stabat, non *catervæ*
nationum. Nec sequar Ryckium, qui
 e cod. Agr. rescripsit *caterva majore,*
 nec Barthium, qui Adv. 45, 3. *Monio-*
rum vel *Maniorum.* que gens insulam
Moniam vel *Maniam* habitavit, corrigi
 volebat. Nihil melius vidi, quam quod
 Freinsh. voluit: *catervæque armato-*
rum, s. *catervæ,* ut in Agric. c. 37.
 quod optime consentit iis, quæ dicun-
 tur c. 35. init. ubi *propugnatores* di-
 cuntur. ERN. Sequor Bip. qui e 13,
 56. 16, 5. H. 2, 82. Sall. Jug. 13.
 ostendunt, *meliores* sæpe notare for-
 tiores.

Pro munimentis] Ante munimenta,
 ut 2, 20. Cf. 3, 20. Sed alibi instar
 munimentorum. sic 14, 37. 12, 14.

Aut servitutis æternæ] Nescio, an
 elegantius veriusque *aut servitutis æter-*
næ fore, voce deleta. LIPS. *Initium*
 deleri vult et Acidal. qui provocat ad
 3, 20. et Germ. 6.

Quisque religione] Guelf. (Bud.) et
 ed. pr. *religioni quisque.* it. Puteol.
 Ale. Rhén. Ald. Gryph. Lips. Bene
religione, cum sequentibus, i. e. suæ
 quisque gentis more jurat. nam *religio*
 est religiosa adseveratio. Sic et cor-
 rexerat docta manus in Gryphiana.
 ERN.

Ardorem incendebant] Vett. edd.
 omnes *intendebant,* ut volebat N. Hein-

incendebant. Tum Ostorius, circumspēctis, quæ inpenetrabilia, quæque pervia, ducit infensos, annemque haud difficulter evadit. Ubi ventum ad aggerem, dum missilibus certabatur, plus vulnērum in nos, et pleræque cædes oriebantur. Posteaquam, facta testudine, rudes et informes saxorum compages distractæ, parque cominus acies; decedere barbari in juga montium. Sed eo quoque inrupere ferentarius gravisque miles: illi telis adsultantes, hi conserto gradu: turbatis contra Britannorum ordinibus, apud quos nulla loricarum galearumve tegmina, et, si auxiliariis resisterent, gladiis ac pilis legionariorum; si huc verterent, spathis et hastis auxiliarium sternebantur. Clara ea victoria fuit, captaque uxore et filia Caractaci, fratres quoque in deditionem accepti. Ipse (ut ferme intuta sunt adversa) ⁵⁶ cum fidem Cartismanduæ, Reginæ Brigantum, petivisset, victus ac victoribus traditus est, nono post anno, quam bellum in Britannia cœptum. Unde fama ejus evecta insulas et proximas provincias pervagata, per Italiam quoque

A. U.
804.
A. C.
51.

sus, et est in MS. Reg. ap. Ryckium, et Guelf. (it. Bud. a l. m.) *Intendere* pro augere, sæpe dici apud nostrum, scio: sed, an satis commode jungatur ardori, dubito. Itaque *incendebant* secutus sum, quod tacite receptum est, nescio an e MS. In Agr. cod. esse colligo, quia Ryckius nihil notavit, cum de regio moneret. Et sic correctum est in Gryphiana. ERN.

Decedere barbari in] Acidalius malebat *recedere*, alius ap. Ryckium *secedere*. Neutrum placet. Vulgatum defendi potest, intellectu *prælio* vel *munimentis*. *Decedere prælio* dici, pluribus exemplis docet Dukerus ad Liv. 34, 47. *Decedere præsidio, vallo* dici posse, nemo dubitat. Decedebant prælio et munimentis, ut in montes evaderent. ERN. l. c. Dukerus potius docet, *decedere* prælio rarius dici quam *excedere*.

Conserto gradu] Freinsh. volebat *conserto* e 6, 35. ubi *conserta acies*. et sic est in MSS. ap. Broterium. Sed *conserto gradu* nihil est, quam *conserto agmine* ap. Liv. 22, 28. quod recte defendit Drakenb. etsi libri quidam *conserto*. Adde ad 6, 35. ERN. Cæsar quoque B. G. 1, 24. *confertissima acies*. Plin. 18, 7. *confertis taleis*, sed ad *gradum* aptius quadrat *conserere*.

Spathis et hastis auxiliarium] Observa diversa arma inter legionarios auxiliaresque: illis gladius et pila; his spathas et hastas tribuit. Spathas autem, *gladios majores* interpretatur Vegetius 2, 15. Lips. Mirum est barba-

rum vocari verbum *spathæ* a Lupano, quod Græcum et ipsius Menandri est in *Morouy*. 2. Gron. Cf. Pollux 10, 31.

Cartismanduæ] Ed. pr. *Cartimandam* vocat, nisi quod h. l. *Cartimandus* scriptum. Ed. Puteol. h. l. *Cartimandam* vocat, post semper *Cartimandam*, et sic omnes vet. variant. Sed Hist. 3, 45. constanter *Cartismandua*. Puteol. *Carthimandua*, et sic ceteri vet. ERN.

Nono post anno] Atqui bellum cœpit Claudio tertium, L. Vitellio secundum coss. ut Dio clare tradidit 60, 19. nec inde ad hunc diem nos annos septem numeraveris, ut suspicio jure numeralis mendi sit. Pugnant etiam hæc cum iis, quæ H. l. c. scribuntur: *Carthimandua*, inquit, *Brigantibus imperitabat, pollens nobilitate; et auxerat potentia, postquam, capto per dolum Rege Caractaco, instruxisse triumphum Claudii Casaris videbatur*. Nam triumphus Claudii aliquot annis anterior: nec in eo hercle ductus iste Caractacus. Ut nihil dici possit, quin Tacitum in Historiis aut memoria fefellerit, aut provexerit color quidam scriptiois. Lips. Ryckius putat, initium supputationis ducendum a bello intestino, quod Romanos in Britanniam traxerit. ERN.

Provincias pervagata] MS. Guelf. *civitates* in textu, sed *provincias* in margine. Mox idem *ruebantque visere*. vulgatum verum esse, series narrationis satis indicat. ERN.

A. U. celebrabatur : avebantque visere, quis ille tot per annos opes
 804. nostras sprevisset. Ne Romæ quidem ignobile Caractaci
 A. C. nomen erat : et Cæsar, dum suum decus extollit, addidit
 51. gloriam victo. Vocatus quippe, ut ad insigne spectaculum,
 populus. Stetere in armis Prætorix cohortes, campo, qui
 castra præjacet. Tum, incedentibus regiis clientelis, pha-
 lerae torquesque ; quæque externis bellis quæsierat, tradu-
 cta : mox fratres, et conjunx et filia : postremo ipse osten-
 tatus. Ceterorum preces degeneres fuere, ex metu : at non
 37 Caractacus, aut vultu demisso, aut verbis, misericordiam
 est : *Si, quanta nobilitas et fortuna mihi fuit, tanta rerum
 prosperarum moderatio fuisset, amicus potius in hanc urbem,
 quam captus, venissem : neque dedignatus esses claris majoribus
 ortum, pluribus gentibus imperitantem, federe pacis accipere.
 Præsens sors mea, ut mihi informis, sic tibi magnifica est. habui
 equos, viros, arma, opes. quid mirum, si hæc invitus amisi?
 Non, si vos omnibus imperitare vultis, sequitur, ut omnes servi-*

Castra præjacet] Vatic. castris. Et
 statim lego regiis clientelis. LIPS. *Ca-*
stris etiam ed. pr. Reliquæ a Puteolano
 inde omnes castra. Post rescripti tum
 pro *tunc* : quod alienissimum esse om-
 nes vident, et aliis quoque locis pro
tum scribitur. *tunc* est eo tempore ;
tum, post, quo facta. Secutus est
 Broterius. Mox ante Lipsium omnes
clientulis, estque sic in MSS. *Clientuli*
 occurrunt infra in Dial. de Or. c. 36.
 Neque ego spreverim. Per contem-
 tum, ut de Reguli barbari clientibus,
 dici putem. Denique an non durum,
incedere de clientelis dici? Pro *tradu-*
cta ed. pr. *tradita*. ERN.

Ex metu : at non] Locus prava dis-
 tinctione laborabat in omnibus edd.
 præter ed. pr. quæ habet punctum post
requirens, ubi in ceteris est comma.
 Atque etiam post *ex metu* colon esse
 debebat, non punctum. Nisi vero *non*
 non est alieno loco : *At Caractacus*
non vultu demisso aut verbis n. requi-
rens, ubi etc. quod sane melius puto,
 placetque Broterio. Denique, si *ex*
metu abesset, nemo desideraret. Nam
degeneres pr. sunt meticulosæ. Si ge-
 nitivum est, *degeneres pr.* sunt humiles
 nimis. ERN.

Pluribus gentibus imperitantem] Ita
 e Flor. edidit Pichena : nescio an recte,
 cum mox iterum *imperitare* recurrit.
 Sed hoc leve. Ed. pr. Lips. *imperan-*
tem. Ceteræ veteres omnes *imperitans*,
 vitiosæ e Puteolano pro *imperitantem*.
 Id unde ortum sit, lectio Guelf. indicat
 bit : *non dedignatus essem* (passive)

cl. m. ortus, p. g. imperitans federe
pacem accipere. ERN. Plane sic Bud.
 a l. m. unde r. m. fecit *imperitans*.

Nam, si vos, omnibus imperitare]
 Falso vero hoc et inepte dicitur. Idne
 consequens, ut, qui velit, quod velit
 possit? Ego me Britannis Regem esse
 volo : illi accipiant? Emendo priorem
 voculam, et *num* lego : atque ita sen-
 tentiam interrogatione inspiro. Ego,
 inquit, vobis me opposui. quid mirum?
 An quia vos omnibus imperare vultis,
 omnes statim imperari etiam velint?
 non hercules amiseri nos et liberi.
 LIPS. Sic editum ab illo tempore,
 usque ad Ryckium, qui edidit *non si*, e
 MS. Agr. et conjectura Mureti, Grotii?
 quod est sane elegans, et generoso Ca-
 ractaci animo aptum. Constantiam
 enim quandam et firmitatem animi
 indicat : quamquam, etiam in simplici
 argumentatione adhibetur, ut patet e
 Cicer. Top. c. 3. *Non, si urori vir*
legavit omne argentum, quod suum est,
ideirco, quæ in nominibus fuerunt, le-
gata sunt, quem locum attulit Ryckius.
 Noster 14, 48. *Non, quicquid nocens*
rens pati mereretur, id statiuendum.
 Constantiæ servit in loco noto Suetonii
 Ang. 97. et Terentii Eun. 1. 1, 4.
Non, si me obsecret. Recepit Brote-
 rius. Ego quia *num* scripturæ vulgatæ
nam similis, hoc secutus sum. Sed
 tamen et supra *num* et *non* confundi
 vidimus. ERN. Citatis adde H. 3, 20.
Non, si pateant portæ. Acid. etiam
num, et magis *non*, probat.

talem accipiant? Si statim deditus traderer; neque mea fortuna, A. U. neque tua gloria inclaruisset, et supplicium mei oblivio sequeretur: at, si incolumem servaveris, æternum exemplar clementiæ A. C. 804. 51. ero. Ad ea Cæsar veniam ipsique et conjugii et fratribus tribuit. Atque illi, vinclis exsoluti, Agrippinam quoque, haud procul alio suggestu conspicuam, iisdem, quibus Principem, laudibus gratibusque venerati sunt. novum sane et moribus veterum insolitum, feminam signis Romanis præsidere: ipsa semet parti a majoribus suis Imperii sociam ferebat. Vocati posthac Patres, multa et magnifica super 38 captivitate Caractaci disseruere: neque minus id clarum, quam cum Siphacem P. Scipio, Persen L. Paullus, et si qui alii victos Reges Populo Rom. ostendere. Censentur Ostorio triumphii insignia; prosperis ad id rebus ejus, mox ambiguis: sive, quod, amoto Caractaco, quasi debellatum foret, minus intenta apud nos militia fuit; sive hostes, miseratione tanti Regis, acrius ad ultionem exarsere. Præfectum castrorum et legionarias cohortes, exstruendis apud Siluras præsiidiis relictas, circumfundunt. Ac, ni cito e vicis et castellis proximis subventum foret, copiæ tum occidione occubuis-

Oblivio sequeretur] *Lego sequetur*; et distinctione sententiam expedit: *Et supplicium mei, oblivio sequetur: at si incolumem*, etc. Lips. Sic jam ante Rhenanus. Ego recipere in textum non dubitavi propter evidentiam, haud paullo majorem, quam ante in *elicute-lis*: quod tam constanter ab omnibus et Lipsii conjectura, ut alia, editur. Secutus me est Broterius. ERN. *Supplicium* Salinerio hic est supplicatio, ut 3, 64. male. *Sequitur* Rhen. ex ingenio; nam *sequeretur* in Bud. et hoc aptius.

Vinclis exsoluti] Cod. Flor. et Bud. *absoluti*. Sic Beroald.

Laudibus gratibusque] Edd. vett. *gratiusque*. quod nunc editur MS. Bodl. habet. ERN.

Signis R. præsidere] i. e. inter signa militaria loco edito, tribunali, Imperatoris modo, sedere. V. dicta ad Sueton. Tib. 6. Mox posthac vett. edd. omnes, de quo supra satis dictum. ERN. ad 3, 4.

Vinctos Reges] Sic e Flor. restituit Pichena. At ita dudum ed. pr. idem exhibet MS. Guelf. et alii ap. Broterium. Intermediæ omnes *victos*. Paulo post MS. Reg. ed. pr. *sive quod hostes*. ERN.

Ac, ni cito vicis] Editione prisca, et quibusdam scriptis: *cito nuntiis*. Suspicor, *ni citis nuntiis e castellis*. nisi placet, *ni cito municipiis et castellis*.

Malim etiam innox: *promptissimus quisque e manipulis ceciderit*. Et, *cohortes expeditas opposuit*. Lips. Intelligit ed. pr. sed sic etiam edd. Puteol. Riv. MSS. Flor. Guelf. Muretus conjiciebat *ac ni cito e vicis etc.* Sed Gronov. Obs. 2, 20. vulgatum defendit: ceterum sententiam non expedit. Nam profecto non subventum vicis et castellis, sed Præfecto castrorum et cohortibus, in struendis novis præsiidiis occupatis, munientibus. Itaque non displicet mihi Mureti conjectura, quæ et aliis placuit: nisi præpositio ommissa est consulto, ut in nominibus urbium. *Vici* intelliguntur, in quibus præsidia militaria essent. V. Gronov. ad Agricola. c. 41. *Castella vicique* sæpe junguntur ut ap. Liv. 9, 38. ubi pariter turbant librarii in *vicique*. Neque tamen Lipsii conjecturas spreverim, præsertim priorem. ERN. Bud. quoque *nuntiis et*. Rhen. tamen *vicis et*. Mureti conjecturam suam faciunt Faern. Acid. Heins. Ingeniose Bip. emendant *nuntiassot et*. Sed vel sic puto leg. e *castellis*.

Occidione occ.] Vitiose vett. edd. *copiarum obsidione occubuisissent*. Rhen. primus ex ingenio dedit *copiæ tum occidione occubuisissent*. Muretus eleganter corrigit præterea *occidissent*, quod etiam adscripserat vir doctus in marg. Gryphianæ. Est propria Latinorum formula, *occidione occidere*, ut ap. Liv. 2,

A. U. sent. Præfectus tamen et octo Centuriones, ac promptis-
 201. simus quisque manipularis cecidere. nec multo post pabu-
 A. C. 51. lantis nostros missasque ad subsidium turmas profligant.

39 Tum Ostorius cohortes expeditas opposuit: nec ideo fugam sistebat, ni legiones prælium excepissent. earum robore æquata pugna, dein nobis pro meliore fuit. Effugere hostes, tenui damno, quia inclinabat dies. Crebra hinc prælia, et sæpius in modum latrocinii per saltus, per paludes, ut cuique sors, aut virtus; temere, proviso: ob iram, ob prædam: jussu, et aliquando ignaris Ducibus. Ac præcipua Silurum pervicacia, quos accendebat vulgata Imperatoris Rom. vox: *ut quondam Sugambri excisi et in Gallias trajecti forent, ita Silurum nomen penitus extinguendum.* Igitur duas auxiliares cohortes, avaritia Præfectorum incautius populantes, intereperere. spoliaque et captivos largiendo, ceteras quoque nationes ad defectionem trahiebant: cum, tædio curarum fessus, Ostorius concessit vita; latis hostibus, tamquam Ducem haud spernendum, et si non præ-

51. ubi etiam libri quidam *obsidione*. v. Drakenb. ERN. Ap. Lact. D. I. 5, 6. *occisione deleverat*, ubi alii *occidione*.

Quisque manipulus] Verius, *e manipulis*. LIPS. Picheua *manipularis*. Lipsianum prætulerim, ob consuetudinem Taciti. H. 1, 57. *promptissimi e legatis*. Sed tamen frequentissime genitivum jungit, unde forte malit quis *manipularium*. ERN. Præfero *manipularis*, ut 1, 20. 21. et 15, 12. ubi v. not. Bip. Sunt autem *manipulares* primores militum s. principes quos nominat Veget. item principales 2, 7.

Pabulantis nostros missasque] Hanc esse veram lectionem putamus, quæ totidem literis est in ed. Puteolani, unde non dubitavimus restituere: sententiusque est nos Broterius. Codd. Flor. Guelf. *pabulantis nos ipsos missasque*: ed. pr. *pabulatum nosipsos missasque*, unde volebat J. Gronovius *hos ipsos*. Atqui proxime de interfectis præcesserat. *E nostros factum est nosipsos*. Beroaldus et Alc. *dedere pabulantis nostros missasque*. Quæ nunc obtinet lectio *pabulantis nostros, ipsasque missas* primum reperitur in ed. Rhen. 1533. unde duxere Aldas, Gryphius, ceteri. Itaque suspicor in nota Rhenani esse vitium operarum, dicit enim se scripsisse *pabulantes nostros ipsos*. ERN. In Rhen. ed. 1541. plane eadem diversitas in textu et nota.

Cohortes expeditas exposuit] Cur *exposuit*? An in navibus fuerant? Legitimum verbum erat *submisit*. To-

lerabilis erat *expromsit*. ERN. Bip. *opposuit*, cum Lipsio. rectius.

Pro meliore fuit effugere] Sensus; post existimatum est, nos superiores fuisse, a nostra parte melius pugnatum esse. De usu hoc præpositionis *pro* v. Cort. ad Sall. Jug. 22. Sed innox videtur legendum: *et fugere*. Rationem enim videtur reddere velle, cur, cum æquo Marte discesserint, tamen postea se victores crediderint. In tali re noster copula et utitur. Fugere sane hostes, inquit, sed tamen tenui damno etc. ERN.

Provisu] Verius, *provisu*. LIPS. MS. Flor. *provisu*, quod recepit recte Picheua. ERN. Et secuti recentiores.

Ac præcipua] Rectius conjunctionem abfuturam putat Freinsh. Si quid invidandum, malim *At*, quod hic aptissimum fore, facile omnes sentient. ERN.

Sicambri exciti] Ferretus in notis hic *exciti*: et Ursinus pro correctione Faerni laudat *excisi*. At in omnibus editis mihi *excisi* reperi. Et posset *exciti* defendi. Nam Sugambri proprie non deleti, sed suis sedibus exciti in Galliam traducti sunt: estque id fere proprium in ea re verbum. Sed gens excisa dici potest, cum mota sedibus suis aliis immisceatur, ut nomen proprium habere desinat. Et sic h. l. capiendum. ERN. Flor. *excisi*. Sic et Bud.

Et in G. tr. f.] Ursin. cum Faerno *aut in G. tr. f.*

lium, at certe bellum, absumpsisset. At Cæsar, cognita A. U. morte Legati, ne provincia sine rectore foret, A. Didium ^{801.} sufficit. Is prope vectus, non tamen integras res invenit, ^{A. C. 51.} adversa interim legionis pugna, cui Manlius Valens præerat. ⁴⁰ auctaque et apud hostes ejus rei fama, quo venientem Duce[m] exterrerent, atque illo ^{augente} audita, ut major laus compositis, vel, si duravissent, venia justior tribueretur. Silures id quoque damnum intulerant; lateque persultabant, donec ad cursu Didii pellerentur. Sed, post captum Caratacum, præcipuus scientia rei militaris Venutius, e Brigantum civitate, ut supra memoravi, fidusque diu et Romanis armis defensus, cum Cartismanduam reginam matrimonio teneret: mox orto discidio, et statim bello, etiam adversus nos hostilia induerat. Sed primo tantum inter ipsos certabatur, callidisque Cartismandua artibus fratrem ac propinquos Venutii intercepit. Inde accensi hostes, stimulante ignominia, ne feminæ imperio subderentur, valida et lecta armis juvenus Regnum ejus invadunt. quod nobis prævisum: et missæ auxilio cohortes acre prælium fecere; cujus, initio ambiguo, finis lætior fuit. Neque dispari eventu pugnatum a legione, cui Cæsius Nasica præerat. Nam Didius, senectute gravis, et multa copia honorum, per ministros agere, et arcere hostem, satis habebat. Hæc, quamquam a duobus, Ostorio Didioque, Proprætoribus, plures

Atque illo augente audita] J. F. Gron. conjectit: *atque ille augere audita*, non probante filio. Ex ratione oppositionis debebat esse *ipso augente*. Et hostes agebant, et Dux ipse res auctas perscripserat Roman. ERN.

Ut major laus compositi] Judicavi deesse olim aliquid. male. Scribe tantum, *compositis*, et sententia liquida erit. LIPS. Id postea recte receptum: quamquam obloquitur J. Gron. Quorum enim referetur commode *duravissent*, si ante singularis est? ERN. Flor. *compositi*, quod præfert Lalle[m].

Brigantum civitate] Legit, *Brigantum* Rodolphus. et saue ex H. 3, 45. ita apparet. Nam quod hic ait, supra se rettulisse, non lego id quidem in his libris. LIPS. Ed. pr. *Evigantum*. an id factum e *Brigantum*? Sed e reliqua illius libri ratione colligo, operas dare voluisse aut debuisse e *Jugantum*, quod omnes ceteri habent et MS. Guelf. Vid. ad c. 16. Vett. edd. et MSS. mox *Venutius* omnes. Quis primus *Venutius* dederit, nescio. Sed sic libri H. l. c. ERN. Omnino leg. *Brigantum*, quod et recepere Bip. e c. 32.

et H. l. c. *Jugantes* ignorant Geographi. Camdenos p. 559. conjectabat, forsan Cantianos (vulgo *the Gaint*) intelligendos, ipse tamen potius *Brigantum* reponendum censet. Bud. *evigantum*. idem *Venutius*.

Mox orto discidio] *Discidio* et hic scribendum censeo. GRON. Sic MSS. Flor. Agr. ed. pr. *dissidio* est a Puteolano inductum. ERN. Cf. 2, 86.

Ne feminæ imperio subderentur] Vereor, Tacite, ut mens tibi præsens. In tuis moribus, non in Britannorum fuisti, cum hæc scripsisti. Numquid illis ignominiosum subdi feminæ? Te igitur audi. *Solitum quidem Britannis feminarum ductu bellare*. Quod clare testatur Boadicæ tua 14, 35. LIPS.

Ostorio Didioque] Nomina hæc a glossa quadam adjecta putat Freish. Mox *et nunc* abest a cod. Flor. et deleri volebat J. Gron. Cum in omnibus editis esse dicit, fallitur. Non habet Puteolani ed. et Rivii. abest et a MS. Guelf. Itaque delevi. Vulgo: *nunc ad temp[or] ordinem redeo*. ERN. Abest et a Bud.

A. U. per annos gesta, conjunxi, ne divisa, haud perinde ad memoriam sui valerent. Ad temporum ordinem redeo.
 205. A. C. Ti. Claudio quintum, Ser. Cornelio Orfito cons. virilis
 52.

-41

Ser. Corn. Orfito] Hujus consulatus, collega Claudio, notatur etiam inscriptione ap. Fabretum p. 473. ubi ei idem, quod h. l. nomen tribuitur. Male quidam vocant *Sergium*, alii etiam *Scipionem*, ut in Fastis Panvini et Almeloventii etc. Nomen *Scipionis* ductum putant e Dione. Sed bene docet Fabretus in Descript. Iacus Fucini memb. 2. indicem Consulium libri 60. Dionis a Leunclavio consarcinatum utenique e Xiphilino. ERN.

Virilis toga Neroni maturata] Bene, maturata. Non enim ex ritu Populi Rom. debebatur ante expletum annum xiv. At ipse ineunte cepit. Tertull. De anima 38. *Jura civilia abhinc* (id est a xiv. anno) *agendis rebus attemptant.* Idem de virginib. veland. 11. *Ethnici feminas quidem a xii. annis, masculos vero a duobus amplius ad negotium mittunt.* Nec alius sententiæ illud Cornelii infra 13, 15. *Turbatus his Nero, et propinquo jam die, quo quartumdecimum ætatis annum Britannicus explebat.* Nota, quod ait, explebat: quia tunc referendus in viros, et ideo ab eo metus. Vetus Horatii interpres indicatum id voluit, dum scribit, *Nobiles pueros prætexta veste sub disciplina usque ad annum decimum quintum usos.* scilicet, quia tunc toga eam mutabant virili. Hoc verum est. nec velim pendere ultra viros doctos in tirocinii legitimo die. Nam, quod Augustus alii que serius ceperint togam, ab alia quavis causa fuit, non a lege, aut more. LIPS. De Augusto lesellerrunt Lipsium verba Suetonii c. 8. vulgo corrupta: *Decimum annum agens aviam Juliam defunctam pro concione laudavit, quadriennium post virili toga sumpta.* Sed sic jubent ex Nic. Damasceno Florida in Exc. ap. Constant. Porphy. p. 474. "Ὅτι Καίσαρ, περί τῆς ἰσῆς τῆς μάλιστα γενῆς, θαυμάσιον ἰσῆς ἀνδράσι πολλὸν ἰγγίνεται θέρους, ἰσῆς πολλὰ ἰμίλιον δημηγορήσας. Nempe ἀποθαυμάσας αὐτῶ τῆς σιτθῆς. MOX: Καίσαρις δὲ εἰς τὴν ἀγορὰν περί τῆς μάλιστα γενῆς τισσαρισκαδικα, ὡς ἀποθίσθαι μὲν αὐτὸν ἦδη τὴν σιρισθῆσεν ἰσῆς, ἀναλατῆς δὲ τὴν καθαρὰν, σύμβολον οὖσαν τῆς εἰς ἀδρας ἰγγραφῆς. Atque ita penes utrumque scribendum recte judicavit Henr. Valesius ad h. l. Ne-

que aliter legas suadeo apud Quintil. 12, 6. *Cæsar Augustus, decem natus annos aviam pro rostris laudavit.* Etsi vulgo ibi quoque *duodecim.* Corrigenda et Vita Virgilio: *Initia ætatis Cremonæ egit usque ad virilem togam, quam xvii. anno natali suo accepit, isdem illis Consulibus, quibus erat natus.* Repone: *quam quintodecimo natali suo accepit.* Nam Consules illi, Cn. Pompeius Magnus M. Licinius Crassus, fuerunt primum a. U. C. 683. Iterum 698. Capitolinus Marco 4. *Virilem togam sumpsit quinto decimo ætatis anno.* Aug. Buchnerus cum ad Plinii Epist. 2, 14. *qui nuper togas sumpserunt,* observat, describi septendecim annorum ætatem, quod sexdecim annos nati togam puram, prætexta posita, sumerent, vulgarem secutus est errorem Manutiorum, Sigonii, aliorum. Ex quibus Aldus in Quæsitis 3, 1. Ciceroni filio datam in exitu sextidecimi anni togam virilem scribit, qui natus fuerit Cotta et Torquato cons. Atqui L. Julio Cæsare C. Marcio Figulo natum scribit ipse ad Atticum 1, 2. hoc est a. U. C. 689. Tirocinium autem ejus fuit Lentulo et Marcello cons. a. U. C. 704. hoc est, quintodecimo. Idem perpetram accipit, quod est apud Ovidium Fast. 3, 771. quasi velit ille, pueris non expectato ætatis anno xvi. per unum solummodo diem Baccho dicatum toga pura uti licuisse. Nam, *quare toga libera detur,* est, quare dari solent, non in istum diem modo, sed in perpetuum, tum cum in viros transcribuntur; et pueris est, qui adhuc prætextam gesserunt. Petrus Servius in Juvenilibus Feriis argumentum firmissimum censet, quod legimus apud Valerium Max. 5, 4, 4. a M. Cotta, quo die togam virilem sumpsit, ut e Capitolio descendit, postulatum Carbonem; *minorem autem septem et decem annis Prætor postulare vetat.* l. 1. §. 3. D. de postul. Id mihi nullius ponderis videtur: facile namque legibus annariis aut exiuvia virtus aut gratia illustris solvitur. Quam et vehementer falli puto in verbis Ciccr. pro Cælio 5. *Nobis quidem olim annus erat unus ad cohibendum brachium toga constitutus.* Nam, inquit, prætexta puerilis non adeo dimissa ac protracta erat, ut brachio eam colligi oporteret; virilis au-

toga Neroni maturata, quo capessendæ Reipubl. habilis videretur. Et Cæsar adulationibus Senatus libens cessit, *ut vicesimo ætatis anno Consulatum Nero iniret: atque interim designatus, Proconsulare imperium extra urbem haberet, ac Princeps juventutis adpellaretur.* Additum nomine ejus donativum militi, congiarium plebi. Et ludicro circensium, quod acquirendis vulgi studiis edebatur, Britannicus in prætexta, Nero triumphali cum veste, transvecti sunt. Spectaret populus, hunc decore Imperatorio, illum puerili habitu, ac perinde fortunam utriusque præsumeret. Simul, qui

A. U.
803.
A. C.
52.

tem cum longius deflueret latius pateret, ac multum laciniosa esset, brachio manuque colligenda erat. Hæc somnia mera: nec minus, quæ inde colligit, vere, cum sumeretur toga, una brachio cohibitam: quasi *cohibere brachium toga* nihil sit aliud, quam togam liberam induere: et olim statum annum ejus sumendæ fuisse, postea incertum. Cicero enim significat primo post sumptam togam anno puberes modestiæ specimen dedisse cohibito intra togam dextro brachio, neque exserto: quali cum semper esset Cethegus, ferocior habitus est, et meruit illud Lucani 2, 543. *exsertique manus vesana Cethegi.* Olim autem particula obliquam habet insectationem temporum, quum, sublatus haud quidem, multo tamen solutior iste mos esset, crescente indies licentia et lascivia juventutis. Sic igitur habendum, non XVI. aut XVII. non incertum omnino atque arbitrarium, sed quintum, decimum solemnem ac legitimum tironicium annum fuisse; nisi qua eum gravis causa proferret: quod raro fiebat inter bonos ac pios propter avida vota parentum: quemadmodum, qui Reipubl. capesserent, annum petitionis non obire metuebant. GRON. Annum ætatis XIV. tum absolutum fuisse tempus togæ virilis sumendæ, non modo sub Imperatoribus, sed etiam ante, late docet Dodwellus in Præl. Camden. præl. 5. ubi etiam Damascenum audiendum putat. Adde Ryckium ad h. l. ERN.

Libens cessit] *Libens* est in Guelf. ed. pr. Sed Puteol. ed. habet *liberis*, vitio, ut puto, operarum: quod propagatum ad Rhenanum: in cujus ed. totum verbum desideratur, nec esse dicit in codice suo: corrigit tamen *libens* in notis: abest etiam ab ed. Aldi, Gryphii. Lipsius restituit *libens* tacitus. ERN.

Vicesimo ætatis anno] Decretum frustra. Consulatum enim iniiit decimoseptimo ætatis anno: sed jam Princeps, et legum securus. LIPS.

Proconsulare Imperium] Initium fastigii Cæsaribus: quod ea mente etiam Germanico tributum fuit 1, 14. LIPS. Ubi vide et de *Princeps Juv.* ad c. 3. *Extra urbem* Procons. imperio additur etiam ap. Capitolin. Aurel. c. 6. Igitur recte Ryckius hinc refellit Salmasium, qui in Capitolino verba *extra urbem* pro supervacuis deleri volebat. In eo fallitur, quod non satis credit Salmasio, Procons. imperium non nisi extra urbem fuisse, motus exemplis eorum, qui a Tiberio quamquam provinciis datis, tamen in urbe retinebantur. Nam hoc præter morem factum. Salmasius verum dixit. Noster 1, 14. propterea Procons. imperium non postulatum Druso dicit, quia *Consul designatus, præsensque* fuerit. ERN.

Triumphalium] Vitiosum esse, non dubitari potest. Utrum legendum *triumphali in* (ut Acidalio) vel *cum veste*, ut Freinshemio placet, an *triumphantium*, ut (itidem) Acidalio visum, incertum. Sed posterius tamen malim. Liv. 5, 41. *quæ augustissima vestis triumphantibus.* *Triumphali veste* correctum est in ed. Gryph. et citat Lipsius in ep. ad Nic. Florentium ap. Modium ad Liv. 31, 11. ubi etiam de vestitu triumphantium agitur. Vestes triumphales toga picta et tunica palmata. V. Ruben. R. V. 1, 21. ERN. Toga picta in numo Augusti ad a. u. 729. pertinere videtur, quo data Augusto potestas singulari Januarii Kalendis coronæ et triumphalis vestis gerendæ. V. Eckhel Doctr. NN. vet. vol. 6. p. 114.

Simul qui] Sic e Flor. cod. Pichena, quod secuti sunt posterî. Sic et Guelf. ed. pr. Puteol. *Simulque qui est a*

- A. U. Centurionum Tribunorumque sortem Britannici miserabantur, remoti fictis caussis, et alii per speciem honoris. etiam
 205. A. C. libertorum si quis incorrupta fide, depellitur, tali occasione.
 52. Obvii inter se, Nero *Britannicum* nomine, ille *Domitium*, salutavere. Quod, ut discordiæ initium, Agrippina multo quæstu ad maritum defert: *sperni* quippe *adoptionem*, *quæque censuerint Patres, jusserit Populus, intra Penates abrogari: ac, nisi pravitas tam infensa doctentium arceatur, eruptura in publicam perniciem.* Commotus his, quasi criminibus, Claudius, optimum quemque educatorem filii exsilio ac morte adficit, datosque a neverca custodia ejus imponit.
- 42 Nondum tamen summa moliri Agrippina audebat, ni Prætoriarum cohortium cura exsolverentur Lusius Geta, et Rufius Crispinus; quos Messallinæ memores et liberis ejus

Beroaldo. Ed. pr. etiam *miserabantur*, ut Guelf. ERN.

Tali occasione obvii] Quæ hæc occasio? Non enim præcessit: nec ad circenses velim referri. At tu distingue, *Etiam libertorum siquis incorrupta fide depellitur, tali occasione. Obvii inter se*, etc. Removendi enim ministros fidiore occasio, nata ex hoc, quod denarrat, facto. LIPS.

Jusserit populus] Rogata enim lex fuit, qua in familiam Claudiam, et nomen Neronis transiret, ut ait supra 26. LIPS.

Pravitas tam infensa doctentium] Ita accipio, quasi dicat, magistros eos esse ad iras et offensas. Romanus tamen prisca editionis codex et Agr. *Pravitas tam impensa*, præfert. quod magis approbo: id est, grandis, immodesta. LIPS. Intelligit editionem primam, quam vocare soleo. Sed *infensa* verum esse, contextus facile vincit: arceri vult homines pravos, qui infensum illum animum, et infensa dicta inspirarent Britannico. ERN. Bud. *infensa*.

Eruptura] Cod. Agr. *erupturam*.

Quasi criminibus] Freinsh. suspectam sibi hanc lectionem factam ait ex eo, quod Veneta ed. (i. e. Puteolani vel Rivii) habeat *quamquam*. Id falsum est. Nam *tamquam*, ut cod. Oxon. Guelf. exhibet. Ceteræ omnes (et Bud.) *quasi*. *Quasi crimina* putant, ficta: quod genus loquendi illustrat Burn. ad Ovid. Art. Am. 1, 429. Sed mihi prope melius videtur, sic intelligere. His non aliter commotus est Claudius, quam si crimina vera essent, quod Agrippina dixerat,

impulsu libertorum a Britanico *Domitium* vocatum Neronem. Atque sic etiam in ceteris locis, quæ afferri solent, *quasi* explicari posse arbitror, nec necesse esse, ut pro adjectivo *fictus* positum potetur. ERN.

Claudius] Suspectam hujus nominis interpositionem faciunt libri, a quibus plane abest MSS. Flor. Reg. Agr. et alii, ed. pr. Primus Puteolanus, quod sciam, addidit *Claudius*, quem omnes postea secuti sunt. Jac. Gron. igitur putabat delendum id nomen, referendumque verbum *commotus ad maritus*. Sed aures meæ id non ferunt, et, nisi vehementer fallor, aut *Claudius* hic necessarium est, aut pronomen *is*, vel *ille*. Igitur, nisi Tacitus scripsit *Commotus is, quasi cr.* aut *ille commotus his* etc. Claudii nomen abesse non potest. Id dum idoneis libris doctur, manebo in lectione vulgata, quæ et ipsa, ut opinor, e libris scriptis ducta est. Reperi quidem ipse in Guelf. MS. ERN. Bud. habet *Claudius*. bene. quod et Rhen. expressit.

Rufius] Sic recte e cod. Flor. et Reg. restituit Ryekiuss, ut ex aliis MSS. idem nomen restitutum est ap. Sueton. Ner. c. 35. secutusque exemplum J. Gron. Consentit MS. Guelf. Ed. pr. habet *Ruffus* h. l. aliis modo *Rufrius*, modo *Ruffus*; quæ varietas etiam ap. Suetoniuum occurrit. Ceteræ edd. omnes *Rufus*. Mox eadem ed. pr. *Burrus* ut cod. Flor. et inscr. vet. et in aliis scriptoribus libri boni: non *Burrhus*. Itaque illam scripturam secutus sum. Adde Castalionem Obs. Dec. 5, 8. ERN. Bud. *Ruffius*. De eo v. et 13, 45.

devinctos credebat. Igitur, *distrahi cohortes ambitu duorum*, A. U. et, si ab uno regerentur, *intentioorem fore disciplinam*, adseverante uxore, transfertur regimen cohortium ad Burrum Afranium, egregiæ militaris famæ, gnarum tamen, cujus sponte præficeretur. Suum quoque fastigium Agrippina extollere altius: carpento capitolium ingredi; qui mos Sacerdotibus et sacris antiquitus concessus, venerationem augebat feminae; quam Imperatore genitam, sororem ejus,

Sacerdotibus et sacris] Emenlatio a libris est. Nam vulgata quid iueptius, et sacris Druidibus? qui nihil ad res moresque Romanos. Ex qua voce tamen Pithæus Advers. subsec. 1, 5. acute virginibus faciebat. Sacerdotes, Vestales capio: sacra, Deos ipsos statuasque, quas pompa circensis traduci in carpentis moris fuit. De Vestalibus, Prudentius in Symm. 2, 1027. *Fertur per medias ut publica pompa plateas, Piletio residens molli*. Idemque de Sacerdotibus feminis univserse Artemidorus adsignificat 1, 58. ubi curru in somniis per urbem vehi, liberis mulieribus et virginibus bona Sacerdotia ait portendere. Scilicet, quia id Sacerdotum insigne. De Diis aut consecratis Sueton. Claudio 11. *Matri carpentum, quo per circum duceretur*. Idem Calig. 15. *Matri circenses carpentumque instituit, quo in pompa traduceretur*. Olim tamen commune fuisse videtur, ut matronæ vulgo carpentis uterentur ad sacra. Ovidius Fast. 1, 619. *Nam prius Ausonias matres carpenta vehabant, Hæc quoque ab Evandri dicta parente reor*. Livius 34, 1. *Ne mulier juncto vehiculo nisi sacrorum publicorum caussa veheretur*. Sed exolevit scilicet ille mos, utique post repertas lecticas. et mansit saltem in veneratione Sacerdotum Deorumque. Prima Messalina honorem hunc a Senatu cepit: *Και τῆ Μεσσαλίνας*, ait Dio 60, 22. *τὴν περιδείαν, ἣν καὶ ἡ Λιονία ἰσχήκει, καὶ τῶ καρπίντω χρῆσθαι, ἴδωκεν*. et iuxta eam Agrippina nunc, de qua idem scriptor c. 33. *Καὶ ἡ μὲν παρὰ καὶ αὐτὴ Μεσσαλλίνα ἐρίσσει, καὶ μάλιστᾶ, ὅτι καὶ τιμὰς ἄλλας τε καὶ τῶ καρπίντω ἐν ταῖς πανηγύρεσι χρῆσθαι, παρὰ τῆς βουλῆς ἔλαβεν*. Posteaque etiam Præfecti prætorio (Cassiodor. 6, 3. in formula Præf. præf. Symmachus 10. dist. 17.) carpentis usi, et (nisi Vopisci locus in Aureliani initio fallit) etiam Præf. urbis. Et mos satis certus: hæreo in Corneliانا saltem lectione. Ait, in capitolium ingredi carpento, concessum Agrip-

pinæ, quid? in capitolium tantum? vereor, ut nimis anguste: et certe non ad exemplum Messalinæ. quæ etiam carpento mariti sui currum secuta, triumphantis. Denique Dio laxè, *ἐν ταῖς πανηγύρεσι*, ait: id est, per festos omnes dies lætosque. Nec tamen muto quidquam, aut repono. Carpentem formam veram erues ex numis Agrippinæ; et qui disferat a rheda, aliquid apud Pausaniam 5, 9. in descriptione Olympicæ ludorum. Lips. De usu carpentorum vide, quæ contra Lipsium disputat Ryckius ad h. 1. Pro mos Ursinus malebat honos: quod verum puto. ERN. Opinionem Lipsii de Vestalibus improbat et Scheffer. de re vehic. 2, 17. *Pro capitolium ingredi* Lallein. mallet *circum ingredi*, quod magis cum Dionis verbis congruit.

Sacris Druidibus] Vox reicula unde irreperit, merito quæro. non enim fortuita est, nec a librario temere inculcata. Galli sane olim usi carpentis: scio, sed pugnæ caussa, non honoris: nec Druides soli, sed vulgus. Suspiciari liceat (proinde ut fracti hi libri sunt) scriptum hic aliquid de Druidibus fuisse, quorum religionem nomenque quantum in se fuit, Claudius sustulit, Seneca in Menippæa Claudiana et Suetonio c. 25. teste. Etsi Plinio ad Tiberium id referre visum 30, 4. *Tiberii Cesaris*, inquit, *Principutus sustulit Druidas Gallorum, et hoc genus valium medicorumque*. Sed Tiberium scilicet in urbe tantum sustulisse, Claudium in Gallia ipsa. Lips. Ed. pr. non habet vocem *Druidibus*, quam primus edidit Puteolanus, quem ceteri secuti sunt. Est in MS. Guelf. et aliis ap. Broterium. ERN. *Druidibus* est in Bud. sed mediæ litteræ ejus vocis r. m. sensere; quid prius scriptum fuerit, non satis adparet. Bip. conjiciunt leg. *sacrorum Regibus*. In loco Plinii Rezzon. in Disq. Plin. t. 1. p. 139. ostendit ex MS. legendum *Tib. Claudii Cæs.*

- A. U. qui rerum potitus sit, et conjugem et matrem fuisse, unicum ad hunc diem exemplum est. Inter quæ præcipuus
 805. A. C. propugnator ejus, Vitellius, validissima gratia, ætate extrema (adeo incertæ sunt potentium res) accusatione conripitur, deferente Junio Lupo, Senatore. Is crimina majestatis et cupidinem imperii objectabat. Præbuissetque aures Cæsar, nisi Agrippinæ minis magis quam precibus mutatus esset, ut accusatori aqua atque igitur interdiceret. hactenus
 52. Vitellius voluerat. Multa eo anno prodigia evenere. In-
 43 sessum diris avibus capitolium: crebris terræ motibus protræ domus: ac, dum latius metuitur, trepidatione vulgi, invalidus quisque obtriti. Frugum quoque egestas, et orta ex eo fames, in prodigium accipiebatur. Nec occulti tantum questus, sed jura reddentem Claudium circumvasere clamoribus turbidis, pulsumque in extremam fori partem vi urgebant, donec militum globo infensos perrupit. Quindecim dierum alimenta urbi, non amplius, superfuisse constitit. magnaque Deum benignitate, et modestia hiemis, rebus extremis subventum. At hercule olim ex Italia legionibus

Unicum ad hunc diem exemplum est] Inter Romanos dumtaxat. alias parum cauta affirmatio: sicut et illa Pliniana 7, 42. nisi restringas ad Græcos. *Una seminarum in omni ævo Lampido Lacedæmonia reperitur, quæ Regis filia, Regis uxor, Regis mater fuit.* Nam apud Ægyptios aliosque barbaros sunt exempla. LIPS.

Hactenus Vitellius voluerat] Potuisset enim sævire in mortem ejus: sed contentus hæc quasi deportatione fuit. LIPS. Ante ed. pr. *interdicat.* Puteol. *interdiceretur.* Correx. Rhén. (e Bud.) Mox edd. omnes ante Pichenam *prorupte et obtritus. et accipiuntur* ante Rhenanum. ERN. Bud. *obtritus . . . accipiebatur.*

Vi urgebant] Sic e Flor. dedit Pichena. Sic et ed. pr. habet: a ceteris ante Pichenam *vi* abest. Mox Rycinius recte restituit *infensos* cum J. Gronov. e Flor. Reg. Agric. sic et ed. pr. habet. Ceteræ *infestos*. Vid. ad 6, 34. at eadem ed. pr. vitiose *prorupit*. ERN. Bud. non habet *vi*. idem *infestos . . . perrupit.*

Quindecim dierum alimenta] Id est, canon dierum XV. Majus autem isto periculum sub Caio; cum septem aut octo certe dierum cibaria tantum superfuisse Seneca notat ad Paullinum 18. LIPS.

Modestia hiemis] Ita capio, ut dicat modesta et quieta, præter solitum, hieme anni, frumentum navibus sub-

vectum: quod alias hieme advehi, non inoris. Vide Suet. 18. Hæc scriptura codicum. alii tamen, *modestia urbis*, (ut Guelf.) alii, *modestia hiemis* reponunt. male, male. LIPS. *Modestia hiemis* ed. pr. ERN. Bud. *modestia hyemis*, sed Rhén. reponendum judicat *modestia hyemis*; in textu tamen servavit *modestia urbis*, ut est in Puteol.

At hercule olim] Querela, quæ expressa videri possit ex illa Varronianâ de R. R. 2. pr. *Igitur, quod nunc intra murum fere patres familiæ correperunt . . . et manus movere maluerunt in theatro ac circo, quam in segetibus ac vinetis, frumentum locum qui nobis advehant, qui saturi sumus, ex Africa et Sardinia.* Post bella certe civilia, et fusum tantum sanguinis, Italiæ inducitur vastitas. Lucani ea in re sententias operæ sit legere lib. 7. passim. LIPS. Mox *ex I. reg.* est a Rhenani codice. Sine præpositione ed. Puteol. cum seqq. At ed. pr. *Italia reg. — portabat.* Etiam MS. Flor. *portabat.* Mihi *regionibus* suspectum est. Cur enim non potius dixisset *ex Italia?* Arbitror, Tacitum dedisse *Italia* (vel *ex Italia*) *legionibus—commentus portabant, vel portabatur.* De *legionibus* certe non dubitandum. Ita magis augetur fecunditas Italiæ et pristina copia: nec fere nisi ad exercitus frumentum exportatum. ERN. Pichena conjicit etiam *portabatur* vel

longinquas in provincias commeatus portabantur; nec nunc A. U. infecunditate laboratur: sed Africam potius et Ægyptum ^{805.} exercemus, navibusque et casibus vita Populi Romani per- ^{A. C.}missa est. ^{52.}

Eodem anno bellum, inter Armenios Iberosque exortum, ⁴⁴ Parthis quoque ac Romanis gravissimorum inter se motuum causa fuit. Genti Parthorum Vologeses imperitabat, materna origine ex pellice Græca, concessu fratrum, Regnum adeptus: Iberos Pharasmanes, vetusta possessione: Armenios frater ejus Mithridates obtinebat opibus nostris. Erat Pharasmani filius, nomine Rhadamistus, decora proceritate, vi corporis insignis, et patrias artes edoctus, claraque inter accolæ fama. Is, *modicum Iberiæ Regnum senecta patris detineri*, ferocius crebriusque jactabat, quam ut cupidinem occultaret. Igitur Pharasmanes juvenem potentie promptæ, et studio popularium accinctum, vergentibus jam annis suis metuens, aliam ad spem trahere, et Armeniam ostentare, *pulsis Parthis datum Mithridati a semet*, memorando: sed *vim differendam, et potiore dolum, quo incautum opprimerent*. Ita Rhadamistus, simulata adversus patrem discordia, tamquam novercæ odiis impar, pergît ad patrum: multaque ab eo comitate, in speciem liberum, cultus, primores Armeniorum ad res novas illicit, ignaro et ornante insuper Mithridate. Reconciliationis specie adsumpta, re- ⁴⁵ gressus ad patrem, *quæ fraude confici potuerint, prompta nuntiat, cetera armis exsequenda*. Interim Pharasmanes belli

portabantur, atque sic plane Bud. quem sequor hactenus, ut reliqua ex Ernesti mente refingam.

Afr. et Æg. exercemus] Sic 13, 54. *patrium solum exercebant*.

Exortum, Parthis quoque etc.] MS. Guelf. *exortum est, Parthisque ac Romanis etc.* Vulgatum melius. ERN.

Potentie promptæ] Malo, *promptum*. LIPS. Freinsh. autem malebat *properum* e 4, 59. *clientes apiscendæ potentie properi*: sed deinde tamen delabitur eo, ut velit potius *impotentia promptæ*. Mihi prior conjectura magis placet; nec tamen satisfacit. Nam potentia vix satis apta huic loco: aptior foret *audacia promptæ*. Si vulgatum verum est, intelligendum sic: qui facile prorumperet ad potentiam usurpandam. Mox ed. pr. *urgentibus*: quæ varietas supra jam observata est. ERN.

Ignaro et ornante insuper Mithridate] Ita emendavi, nescio an reete. Distinctione potius peccatum est, scribendumque, *Ignaro et ornante i. Mithridate, reconciliationis specie, etc.*

sententia continuante. LIPS. Sic et Flor. Vulgo: *orante*: quod etiam MSS. ap. Broterium habent; et ed. pr. dare voluit: sed vitio operarum prima præcedentis verbi syllaba repetita factum *ignorante*. Distinctionem Lipsii habent ed. pr. Puteol. Riv. Ber. et Alc. sequente mox *Regressusque*: sed copulam cum puncto præcedente sustulit Rhenanus: quod ceteri secuti sunt. Ego, quod nunc est, verum puto. Non solent Latini ablativos consequentiæ bis ponere in eadem periodo, nullis aliis verbis interpositis. Paulo ante etiam Guelf. et ed. pr. *in spem liberum*. ERN. Bud. itidem distinctionem Lipsii habet, et dein *orante . . . regressus sine copula*. porro *in spem liberum*. In Flor. legi *ornante*, Jac. Gron. negat.

Quæ fraude confici] Ita emendavimus. Male vulgo, *quæ fraude confici potuerit, prompte nuntiat*. Sententia est: parata sibi promptaque, quæ ad fraudem spectent: cetera vim requirere. LIPS.

A. U. caussas confluxit: *prælianti sibi adversus Regem Albanorum, et Romanos auxilio vocanti, fratrem adversatum, eamque injuriam excidio ipsius ultum iturum.* Simul magnas copias filio tradidit. ille inruptione subita territum, exutumque campis Mithridaten, compulit in castellum Gorneas, tutum loco ac præsidio militum, quis Cælius Pollio Præfectus, Centurio Casperius præerat. Nihil tam ignarum barbaris, quam machinamenta et astus oppugnationum: at nobis ea pars militiæ maxime gnara est. Ita Rhadamistus, frustra vel cum damno tentatis munitionibus, obsidium incipit: et, cum vis negligere, avaritiam Præfecti emercentur, obstante Casperio, *ne socius Rex, ne Armenia, domum Populi Romani, scelere et pecunia verterentur.* Postremo, quia multitudinem hostium Pollio, jussa patris Rhadamistus obtendebant, pactus inducias abscedit, ut, nisi Pharasmanen bello absterruisset, T. Ummidium Quadratum, Præsidentem 46 Syriæ doceret, quo in statu Armeniæ forent. Digressu Centurionis, velut custode exsolutus Præfectus, hortari

Eruptione subita] An potius inruptione? Freinsb. ait. Defixos in solam Pichenæ editionem habuit oculos: nam omnes Lipsianæ, quas vidi, et antiquiores inruptione. Pichenam secutus et Gruterus, incuria magis ut puto, quam consilio. GRON. Sic ed. pr. Puteol. etc. Et tamen etiam in J. F. Gronovii ed. eruptione irrepsit: forte, quia e Freinshemiana facta est, in qua itidem eruptione. ERN. Bud. inruptione. Sic et cod. Agr.

Scelere et pecunia verterentur] Sic cod. Bud. apud Rhen. et Agr. Atque idem dare voluerunt Flor. Reg. et ed. pr. in quibus est *uterentur.* Itaque id Tacito reddidi. Secutus est nos Broterius. *Vertere* dixit pro evertere, perdere. Virgil. Æn. 1, 24. *Tyrias olim quæ verteret arces,* ubi v. Burmann. Add. 5, 810. Noster supra 3, 54. *Verti civitatem clamitabant.* Vid. etiam Drakenb. ad Siliam 15, 411. *Venderetur* induxit Puteolanus: sed tamen e MSS. nam sic etiam Guelf. exhibet. *Scelere et pecunia vendere* non arbitrator satis bene dici. ERN. Bud. *verterentur,* ubi τῶν pro more impositum. Id ubi neglectum, legitur *uterentur.* Rhen. male Puteolanum secutus.

T. Vinidium Quadratum] Vatic. liber, *Tumidum.* Verum nomen, *Numidium.* Ex Josepho 20, 6, 2. qui vocat discrete, *Νυμίδιος Κεράρας τῆς Συρίας περιτροκίρα.* Sed et Plinius in epistolis non uno loco docet gentile no-

men Quadratorum Numidium esse. Ita 7, 24. Numidia Quadratilla nominatur: 6, 11. Numidius Quadratus adolescens. LIPS. Cod. Flor. et ed. pr. *tumidium,* quo ducunt etiam vestigia codd. Reg. et Agr. Vera scriptura est *T. Umidium,* ut docere viri docti, Salmasius ad Spartiani Hadr. 15. Rupertus ad Reines. ep. 21. in primisque Spanhemius de V. et P. N. t. 2. p. 7. Norisius in Epoch. Syro-Maced. Diss. 3. p. 123. Clare ed. pr. *Umidium* 13, 8. 9. sed 14, 26. *Immidii,* ubi codd. Vaticani, teste Norisio, *Ummidii,* et cod. Med. Etiam Guelf. 13, 9. *humidius:* alibi mox *Vinidius,* mox *Numidius.* Itaque non dubitavi hoc nomen cum J. Gronovio hic reponere, ut in Josepho fecit Hudsonus 20, 6. et de Bell. Jud. 2, 12, 5. et sic etiam restituendum Plinio ll. cc. ubi etiam quidam scripti *Umidius,* frustra repudiante Cortio. Adde Bentlei. ad Horat. Serm. 1, 1. 96. ubi pariter libri variant, *Vinidius, Numidius, Uridius, Unidius, Umidius, Ummidius,* postremo descendente et illustrante Bentleio. Adde item viros doctos ad Varr. R. R. 3, 3. ubi vulgo *Immidius,* pro quo *Ummidius* legendum recte censent Scaliger, Ursinus, Bentleius. Frustra igitur h. l. *Numidium* et ceteris Taciti locis rescripsit Byckius. Ceterum in inscriptione vetere ap. Norisium l. c. prænomen C. tribuitur huic Præsidi. ERN.

Velut custode exsolutus Præfectus]

Mithridaten ad sanciendum fœdus, conjunctionem fratrum, A. U. ac priorem etate Pharasmanen, et cetera necessitudinum nomina 805. referens, filiam ejus in matrimonio haberet; quod ipse Rhadamisto socer esset. Non abnuere pacem Iberos, quamquam in A. C. tempore validiores; et satis cognitam Armeniorum perfidiam. 52. nec aliud subsidii, quam castellum, commeatu egenum. ne dubitaret armis incruentas condiciones malle: cunctante ad ea Mithridate, et suspectis Præfecti consiliis, quod pellicem Regiam polluerat, inque omnem libidinem venalis habebatur. Casperius interim ad Pharasmanen pervadit, utque Iberi obsidio decedant, expostulat. Ille propalam incerta, et sæpius molliora respondens, secretis nuntiis monet Rhadamistum, oppugnationem quoquo modo celerare. Augetur flagitii merces, et Pollio occulta corruptione impellit milites, ut pacem flagitarent, seque præsidio abituros munitarentur. Qua necessitate Mithridates diem locumque fœderi accepit, castelloque egreditur. Ac primo Rhadamistus in amplexus 47 ejus effusus, simulare obsequium, socerum ac parentem adpellare. Adjicit jusjurandum, non ferro, non veneno vim adlaturum: simul in lucum propinquum trahit, provisum illic

Quia silent omnes, compellor credere sic in MSS. eos reperisse. Alioqui si custodia in illis quoque, ut ante Rhenanum editi, blandiebatur magis custodia. GRON. Ed. pr. custode: quod Rhenanus restituit (e Bud.). Sic et MS. Guelf. ERN.

Et satis cognitam—perfidiam] MS. Guelf. cognita perfidia. Mox e MSS. Flor. Reg. cum Ryekio edidi subsidii, ut mox c. 15. inquit. pro præsidii. ERN.

Commeatu] Cod. Farnes. commeatum, quod placuit viro docto, in margine ed. Gryph. Mihi illa homœoteleuta non valde placent. ERN.

Ne dubitaret armis] Appono calculum ad quam delentibus, sive conjectura est ea Groslotii in Syll. Burn. t. 1. p. 350. et Gruteri: et multo magis, si verum est, quod jacit Ursinus, inventos libros veteres, qui particulam damnarent. Labes non abriis, qui docendi erant, quid arma, quid dubitare, quid dubitare armis esset, sed ab his, qui non concoquebant incruentas conditiones armis malle. Neque enim protritum hoc loquendi genus: elegans tamen. Appuleius Aolog. p. 83. ed. Prie. Persuaserat idem Pontianus matri suæ; ut me aliis omnibus mallet. Subaudiebam antea experiri, quod et ad armiss et ad condiciones satis commode referri videbatur. Sed illud magis placet. GRON. Atque hoc rece-

pit Ryekius, et Broterius. Ed. pr. dubitare, sicut tod. Reg. Gronovium verum vidisse puto. ERN.

Quam incruentas condiciones] Ego, incruenta conditione. At Groslotius ad quam deletum it. LIPS.

Celerare] Sic MSS. Flor. Reg. Agric. Guelf. ed. pr. idque recte restitutum a Ryekio et J. Gronov. Rhen. (e Bud.) dedit accelerare, quod hinc in sequentes edd. venit. Celerare iterum dixit c. 64. Mox Guelf. occultu pollutione. An voluit dare pollicitatione? Sed forte Pollio scribæ obfuit. ERN. Heins. acceleraret.

Seque præsidio abituros munitarentur] Pichena vitium aliquod hic latere suspicatur, quod in Flor. corrupte legitur: seque præsidium ammis munitarentur. Ed. pr. pro abituros habet itidem corrupte præsidium quominus. MS. Reg. præsidium cominus, Agr. traditurus. Unde Freinsh. eleganter suspicatur legendum præsidium omisuros. Vulgatum est in Guelf. ERN. Bud. a r. iii. præsidio abituros. a 1. videtur fuisse præsidii ammis. Bip. lenius et verius putant præsidii immunes.

Provisum illic sacrificium] Superfluit verbum alterum, quid enim refert provisum sacrificium, an imperatum dixeris? Vera, puto, lectio: provisum suo illic sacrif. sive etiam: provisum

A. U. *sacrificium imperatum* dictitans, ut *Diis* testibus *par firmaretur*. Mos est Regibus, quotiens in societatem cocant, implicare dexteras, pollicesque inter se vincire, nodoque præstringere: mox, ubi sanguis artus extremos suffuderit, levi icetu cruorem eliciunt atque invicem lambunt, id fœdus areanum habetur, quasi in tuto cruore sacramentum. Sed tunc, qui ea vincula admovebat, decidisse simulans, genua Mithridatis invadit, ipsumque prosternit: simulque, concursu plu-

illie ac sacrif. paratum. Video, alios explicare vulgatum, provisum ibi sacrificium, quod imperasset: sed obi de imperato legitur? nisi intellegit a se ipso imperatum. LIPS. Tinide suspicabar: *simul in lucum propinquum trahit venisum, illic sacrificium paratum dictans*. Vel, *venientem*, i. e. tergiversantem, quod nihil boni præ sagiret animus: sequentem tamen, quia suæ potestatis esse desiderat. GRON. Ryekio placebat Heinsii conjectura: *provisum illic sacrificio imperato*. Melior J. Gronovii ratio: *promissum illic sacrif. nec tamen satis placet*. Dum meliora proferantur, credam, *imperatum* esse, quod Præfectus præsidium Romanum jusserit: nam ante dixerat de Mithridate, *diem locumque fœderi accepit*; aut esse glosanum verbi *provisum*. ERN. Grut. aut *provisum* aut *imperatum* tolli jubet. Acid. *imperatum* rejicit. Bip. pro *imperatum* conjiçient *penetrabile*, quod Penatibus diis in luco interiori fieret. Sed nulla mutatione opus. *Provisum est paratum, præparatum*. Sic ap. Cæs. B. G. 6, 10. *rem frumentariam providet*. ap. Liv. 6, 6. *arma, tela, frumentum providcat*.

Implicare dexteras] Morem hunc sancientiæ privatim publiceque amicitie usitatos esse Scythas, Armenios, et in ea ora gentes, legi. De Scythis Lucianus in Toxari, sive de Amicitia 37. Ἀφ' οὗ γὰρ ἰσχυρόντις ἔπαξ τοὺς δακτύλους, ἰσθαλάζωµιν τὸ αἷμα εἰς χύλικα, καὶ, πὰ ἕψη ἄκρα βράψαντις, ἅµα ἀµφότεροι ἰσχυρόµιν πίνωµιν, οὐκ ἔστιν ὅ, τι µετὰ αὐτοῦ ἡµᾶς διαλύουσιν ἔς. Mela 2, 1. *Ne fœdera quidem incruenta sunt: sauciant se qui paciscuntur, exemptumque sanguinem, ubi permiscuere, degustant*. De Armeniis Valerius 9, 11, 3. ext. *Sariaster adversus patrem suum Tigranem Armeniæ Regem ita cum amicis consensit, ut omnes dextris manibus sanguinem mitterent, atque eum invicem sorberent*. Et univ. Tertull. Apol. 9. *Legite nocubi*

relatum sit, diffusum brachiis sanguinem ex alterutro degustatum, nationes quasdam fœderi comparasse. Nescio quid et sub *Catilina degustatum est*. Atque is mos, patrum etiam ævo, passim repertus ab Hispanis, apud Barbaros novi orbis. Sed nec Romanis ipsis ignota eruenta potio, quæ assiratum in dieta, quoniam assir, sanguis, ut aiunt Glossæ, Festum ita capio: *assiratum apud antiquos dicebatur genus quoddam potionis ex vino et sanguine imperatum, quod Latini præci sanguinem assir vocarent*. Etsi fortasse ea potio olim in sacris, quod suaderet videtur Sallustius 22. *Fuere, inquit, qui dicerent, Catilinam humani corporis sanguinem vino permixtum in pateris circumtulisse. inde, cum post execrationem omnes degustavissent, sicuti in solenniibus sacris fieri consuevit, aperuisse consilium suum*. Ait enim consuetum id in solenniibus sacris. Silius videatur innuere 2, 426. *Parte alia supplex infernis Annibal aris Arcanum Stygia libat cum vate cruorem*. LIPS. Mox edd. ante Rhenanum: *suffuderit*, quod melius puto, sed ileto in. Non enim nodo facto effunditur sanguis in artus, sed suffundit articulum, ut omnes sciunt. Et sic video placuisse etiam N. Heinsio apud Ryekium. Nec displicet J. Gronovio, qui tamen etiam putat scriptum esse potuisse, in *artus se extremos suffuderit*. Illud melius puto. Etiam cod. Flor. Guelf. edd. vet. pr. Put. Ale. Rhen. Ald. Gryph. *perstringere*, quod non mutandum fuisse putat J. Gronovius. Ovid. Met. 10, 495. *perstringere* dixit pro *constringere* vel *comprimere*. Sed ibi libri variant, aliis *constringere*, aliis *præstringere* exhibentibus, Itaque *præstringere* verum puto, cui centies substitutum alterum. ERN. Locis a Lipsio citatis adde Herod. 4, 70. Bud. habebat in *artus extremos suffuderit*, unde r. m. *se effuderit*. Heinsii emendationem recipere Bip. quos sequor. Bud. *perstringere*.

rium, injiciuntur catenæ, ac compede (quod dedecorum barbaris) trahebatur: moxque vulgus, duro imperio habitum, probra ac verbera intentabat. Et erant contra, qui tantam fortunæ commutationem miserarentur. Secutaque cum parvis liberis conjunx cuncta lamentatione complebat. Diversis et contectis vehiculis abduuntur, dum Pharasmanis jussa exquirentur. Illi cupido Regni fratre et filia potior, animusque sceleribus paratus. visui tamen consuluit, ne coram interficerentur. Et Rhadamistus, quasi jurisjurandi memor, non ferrum, non venenum in sororem et patrum expromit; sed projectos in humum, et veste multa gravique opertos necat. Filii quoque Mithridatis, quod cædibus parentum inlacrymaverant, trucidati sunt. At Quadratus cognoscens proditum Mithridaten, et Regnum ab interfecto-
48
ribus obtineri, vocat consilium, docet acta, et, an ulci-
saceretur, consultat. Paucis decus publicum curæ: plures
tuta disserunt: *Omne scelus externum cum latitia habendum.*

Injiciuntur catenæ, ac compedes] Hæsi ipse olim in his vinclis: unde facile me nunc expedio, scriboque: *injiciuntur catenæ: ac compede, quod dedecorum barbaris, trahebatur.* Ad morem Romanum Tacitus narrat. Injactæ, inquit, catenæ: immo et oblonga compede per viam tractus. qui ritus apud Romanos quidem receptus est in custodia militari: at apud barbaros dedecori habetur et ignominie summæ. Verissima lectio sententiaque. Ita Athenion Manium Aquillium (quasi per summam ignominiam) tractum describit ab equite catenam longam habente, quem locum omnino vide transcriptum a me ex Athenæo 5, 14, supra De custodia militari, 3, 22. Lips. Nihil sani sensus, utcumque torqueant, premant, invertant. Scribe: *injiciuntur catenæ ac compedes, quo dedecore barbaris trahebatur.* hoc est, quo vinculorum debonestamento addito vel imposito, e lustris illis producit, et in conspectum turbæ præsentis datur, villissimis et Scythia calonibus et lixis custodum vice stipantibus, quibusdam et tenentibus catenas. Nam hoc auget contumeliam, non Centuriones, non milites saltem justos fuisse, quibus custodia credita. Quamquam et *in barbaris* ad mores Rhadamisti et suorum referri possit, ut sit: Quibus vinculis tam pudendis oneratus et tractus ostenditur vulgo a Rhadamisto et comitibus vere barbaris. Immo et dandi casu, ingeritur oculis barbarorum Armeniorum et Iberorum. *Trahi* dicuntur, quicumque offeruntur catenati. *Æneid.*

2, 57. *Ecce manus juvenem interea post terga revinctum Pastores magno ad regem clamore trahebant.* Gron. Mihi ista correctio durior videtur. Ryckius Lipsii sententiam probat: quæ est melior. Jensus suspicabatur *ac compedes, et, quod dedecorum etc.* ERN. Quæ Lipsius ad 3, 22. se transscripsisse ait, ad Excursum B. ad istum librum dein traustulit. Abl. *compede* habet et Hor. 4, 11, et Colum. R. R. 8, 2.

Et erant contra] Cod. Florent. *contra*, ut Pichena notat. Ego vero eam notam puto temporis, quæ factum est illud exemplar: nam ævo meliore non sic loquebantur. Gron. Etiam ed. pr. *econtra*. Id, post Pichenam receptum, ejecere rursus recte Ryckius et J. Gron. qui originem mendii callide indagat; et in eo se jactat, adorans aliqui vestigia scripturæ Medicæ. In ed. pr. 13, 37. ubi alii *si copia contra duccerentur*, illa *si copia econtra ducceretur*: ubi vides adeo numerum verbi mutatum a librario vitio scripturæ decepto. Guelf. quidem *contra* exhibet. Idem mox *abduuntur* pro *abduuntur*. Sane, abditos fuisse, *contecta vehicula* satis indicant. Sueton. Tib. 64. *Nurum et nepotes nunquam aliter, quam catenatos obsutaque lectica, loco movit.* ERN.

Fortunæ commutationem] Male vulgo, *commotionem*. LIPS. *Communtationem* ed. pr. ERN. Bud. a. r. m. *mutationem*.

Omnes scelus externum] Sententiæ reddita lux, si scribas, *Omne scelus*, littera detracta: ut sint verba ex ora-

A. U. 805. A. C. 52. *semina etiam odiorum jacienda, ut saepe Principes Romani eandem Armeniam, specie largitionis, turbandis barbarorum animis praeberint. Potiretur Rhadamistus male partis, dum invisus, infamis: quando id magis ex usu, quam si cum gloria adeptus foret. In hanc sententiam itum. Ne tamen adnuisse facinori viderentur, et diversa Cæsar præciperet, missi ad Pharasmanem nuntii, ut abscederet a finibus Armeniis, sili-
49 unque abstraheret. Erat Cappadociae Procurator Julius Pelignus, ignavi animi, et deridiculo corporis iuxta despiciendus; sed Claudio perquam familiaris, cum privatus olim conversatione scurrarum iners otium oblectaret. Is, auxilii*

tione consentium. LIPS. Non video, cur plaudam Lipsio: non enim *omne* magis huc congruit, quam *quoddam*, aut quodvis hujusmodi additamentum. Prorsus aliud quid in ea voce latet, de quo inveniendo non multum quidem mihi polliceor: esse tamen poterat: *plures tuta disserunt, monentes, scelus externum cum latitia habendum.* GRON. Venit in mentem legendum *quippe*, quo etiam alibi, in ratione sententiæ reddenda utitur Tacitus, vel *inimmo*: quæ verba corrumpi potuerunt in vulgatae scripturam. Pro *externum* cod. Reg. ed. pr. *æternum*. Mox Rhenanus (e Bud.) et Danesius volebant in *eandem Armeniam*, quod non probō. ERN. Bip. J. Fr. Gronovium frustra Lipsio repugnare judicant. Hiller. Rac. 36. suadet leg. *omnino*. Bud. a 1. in. *eternum*.

Si cum gloria adeptus] Scribo hæc omnia: *quanto id magis ex usu, quam si cum gloria adempta forent?* At nunc (ultimis curis) video, explicare Pichenam quod vulgatum est: *Magis hoc ex usu Romano, si cum infamia, quam si cum gloria Regnum adeptus: quia scilicet incertior futurus, odiisque innoxius.* Non damno. LIPS. Paulo post MS. Fl. *juberet pro præciperet*. ERN. Bud. *præciperet*. Bip. præferunt *juberet*. parum interest.

Deridiculo corporis iuxta conspiciendus] Memoratur hic, quod nollem, quibus MSS. copia fuit, silentio transiisse. Video enim fateri Rhenanum se fecisse *despiciendus*, nulla mentione vet. librorum. In quibus si erat *conspiciendus*, profecto mutandum non fuit, quippe quod sit insignis, insignitus, et non secus atque hæc tam in deteriore quam in meliorem partem flectatur. Suetonius Claudio 4. *ne quid faciat, quod conspici ac derideri possit.* Homero conspiciendus $\lambda\acute{o}\psi\iota\sigma$ 12. γ. 42. $\lambda\acute{o}\psi\iota\sigma$ τ' ἴμινα καὶ ἰπέψιαι ἄλ.

$\lambda\acute{o}\psi\iota\sigma$. Vide nostra Observata in SS. Eccl. c. 19. et ad Livii 4, 13. GRON. Adde Ryckium ad h. l. Jac. Gron. *conspiciendus* esse ait a Beroaldi licentia. At sic ante Puteolanus edidit: et sic est in MS. Guelf. Ed. pr. *despiciendus*, quod restituit Rhen. (e Bud.) Id non video, quare displiceat magno Gronovio. *Juxta* indicat, verbum referendum etiam ad ignaviæ vitium. Atqui ignaviæ proprius contentus. Suet. Domit. 15. *Clementem, patruellem suam, contentissimam inertia.* Quod autem quidam (Mur. Acid.) malunt *ignavo* vel *ignavia*, non necessarium puto, ut etiam visum Gronovio. ERN.

Cum privatus olim] Deprecor invidiam: sed profecto hunc locum, si quem alium, propitiis Musis restitui, hoc modo: *Cum privatus olim conversatione scurrarum iners otium oblectaret.* Claudius ante imperium vilis, abjectus, scurris et sordidissimis hominibus convivit: *e quorum contubernio super veterem segnitia notam, ebrietas quoque et alea infamiam subit*, ait Sueton. 5. Inter eos hic Pelignus, qui libri veteres, quorum vestigia institi, habent: *cum privatis olim conversatione curaret, iners otium oblectaret.* unus Vatican. *eursationes, pro conversationes.* LIPS. *Oblectaret* tamen codd. Flor. Guelf. Reg. edd. Puteol. Rivii etc. *objectaret* ed. pr. Verissime emendavit Lipsius, idque recte recepit Freinsh. probatum etiam Casaub. ad Suet. Claud. 8. Mox *Pelignus* spurium esse, eidem Freinshemio assentior. Etiam alibi sic peccatum in Tacito vidimus 4, 10. ERN. Bud. *privatus Agr. privatus.* Lipsius egregie locum sanavit. Dein Bud. *oblectaret*. Post is positum *Pelignus*, e margine repetitum, delevi.

Scurrarum] Istos *copreas* dicit Suet. Tib. 61. et Claud. 8. ubi v. Torrent. et Casaub.

provincialium contractis, tamquam recuperaturus Armeniam, dum socios magis, quam hostes prædatur, abscessu suorum, et incursantibus barbaris, præsidii egens, ad Rhadamistum venit: donisque ejus evictus, ultro *Regium insigne sumere* cohortatur, sumentique adest auctor et satelles. Quod ubi turpi fama divulgatum, ne ceteri quoque ex Peligno conjectarentur, Helvidius Priscus, Legatus, cum legione mittitur, rebus turbidis pro tempore ut consuleret. Igitur prope montem Taurum transgressus, moderatione plura, quam vi, composuerat; cum *redire in Syriam* jubetur, *ne initium belli adversus Parthos existeret*. Nam Vologeses, 50 casum invadendæ Armeniæ obvenisse ratus, quam, a majoribus suis possessam, externus Rex flagitio obtineret, contrahit copias, fratremque Tiridaten deducere in Regnum parat, ne qua pars domus sine imperio ageret. Incessu Parthorum, sine acie pulsus Iberi; urbesque Armeniorum, Artaxata et Tigranocerta, jugum acceperunt. Deinde atrox hiems, seu parum provisi commeatus, et orta ex utroque tabes, percellunt Vologesen, ommittere præsentia. vacuamque rursus Armeniam Rhadamistus invasit, truculentior quam antea, tamquam adversus defectores, et in tempore rebellaturos. Atque illi, quamvis servitio suæti, patientiam abrum-punt, armisque Regiam circumveniunt. Nec aliud Rhadamisto subsidium fuit, quam pernicitas equorum, quis sequæ et conjugem abstulit. Sed conjunx gravis, primam utcum-que fugam, ob metum hostilem et mariti caritatem, toleravit: post, festinatione continua, ubi quati uterus et viscera vibrantur, orare, *ut morte honesta contumeliis captivitatis eximeretur*. Ille primo amplecti, adlevare, adhortari, modo virtutem admirans, modo timore æger, ne quis relicta potiretur. Postremo, violentia amoris, et facinorum non rudis,

A. U.
205.
A. C.
52.

[*Ne ceteri quoque*] Non est obscurum, quid velit. Ne de Peligno conjectura in alios fieret: ne Romanorum alii, quibus armorum jus, si quiescerent, approbare Peligni facinus et ratum habere crederentur. Terent. Heaut. 3, 3, 13. *Ego de me conjecturam facio*. GRON. In fine capitis MS. Guelf. *juberetur*. ERN.

[*Perpellunt Vologesen*] Pichena ex Flor. edidit *percellunt*. Rectius vulgo *perpellunt*. Vide quæ notamus ad Liv. 3, 30. GRON. *Percellunt* est in Guelf. ed. pr. et ceteris usque ad Rhen. Paulo ante *deinde* dedi e Flor. Guelf. et vett. edd. Post *rebellaturos* bene Rhen. (ex ingenio): scripti et ante editi *bellaturos*. Mox *circumveniunt* habent codd. Agr. Guelf. quod primus edidit Rhen. (e Bud.) Ed. pr. *circumvenerunt*, quod

est etiam in cod. Reg. Sed Puteol. primus dedit *circumeunt*, quod Rivius, Beroaldus et Alciatus secuti sunt. Cod. Flor. *circumveunt*. ERN. Bud. a 1. m. *percellunt*, unde 2. m. fecit *propellunt*. Rhen. dein *perpellunt*. Hoc mihi aptius videtur et Gronovii ratio potior. Ast MSS. consensus jubet reponi *percellunt*, etsi cum infinito construere nusquam videam, nec satisfaciant, quæ Bip. ad h. l. Bud. *dein*.

[*Ubi quati uterus*] Durum est conjungi *quati et vibrantur*. In promptu est, cum Heinsio corrigere *quatitur*. Sed nil mutandum. Simile exemplum est 15, 27. extr. etsi illum quoque locum tentat Freinsh. item 15, 11. extr. Simillimus omnium locus est H. 3, 31. a nullo tentatus. Sæpe sic etiam Sallustius. ERN.

A. U. 805. A. C. 52. destringit acinaem, vulneratamque ripam ad Araxis trahit, flumini tradit, ne corpus etiam auferretur. ipse præceps Iberos ad patrium Regnum pervadit. Interim Zenobiam (id mulieri nomen) placida inluvie, spirantem ac vitæ manifestam advertere pastores, et dignitate formæ haud degentem reputantes, obligant vulnus, agrestia medicamina adhibent; cognitoque nomine et casu, in urbem Artaxata ferunt. unde publica cura deducta ad Tiridaten, comiterque excepta, cultu Regio habita est.

A. U. 806. A. C. 53. Fausto Sulla, Salvio Othone coss. Furius Scribonianus in exsilium agitur, quasi *finem Principis per Chaldaeos scrutaretur*. adnectebatur crimini *Junia mater ejus*, ut *casus prioris* (nam relegata erat) *inpatiens*. Pater Scriboniani, Camillus, arma per Dalmatiam moverat. idque ad clementiam trahebat Cæsar, quod stirpem hostilem iterum conservaret. Neque tamen exsuli longa posthac vita fuit: morte fortuita,

Destringit acinacem] Sic in cod. Flor. esse primus vidit J. Gronov. Editi ante Ryekium omnes *distringit*. Sed etiam sine codicis auctoritate sic corrigendum erat, ut hodie omnes norunt. Cf. 1, 32 et 44. Mox cum eodem Ryekio et Gron. dedi *ripam ad*: quod præter MS. Flor. habet ed. pr. estque solenne Tacito præpositiones postponere. Sed mihi suspicio corruptelæ: oborta dudum est in verbis: *ripam ad Araxis trahit, flumini tradit*. Non dicam de vicinia verborum *trahit et tradit*: saltem dixisset *trahens*, aut *et flumini tradit*. Puto Tacitum scripsisse: *vulneratamque ripam ad Araxis flumini tradit*. MS. Guelf. *traditam*. Mox pro *ne* MSS. Oxon. Guelf. *ut*, quod probat Jac. Gron. ut corpus etiam auferretur, sc. a flumine, nec in manus hostium veniret. ERN. Bud. *ut etiam corpus non auferretur*: sensus idem, scil. ab hostibus. Bud. *destringit*.

Præceps Iberos] Cod. Agr. *ad Iberos*. unde Heinsius volebat legi: *ad Iberos, patrium in Regnum*. Sed, ut nomina regionum sine præpositione ponti sæpe Tacitus, ita etiam nomen populi pro regione positum esse potest. Virg. Ecl. 1, 65. *sitientes ibimus Afros*. ERN.

Placida illuvie] Videri *eluvie* legendum diximus ad Livii 1, 4. GRON. Sic 13, 57. *eluvies maris*. ERN. Bud. *illuvie*. Bip. *mallent alluvie*. Lall. *eluvie*.

Advertere pastores] Sic. 2, 17. *Octo aquila petere silvas visæ advertere Imperatorem*. Id verbum ea notione reddendum Livio 1, 12. de Metio Curtio

in paludem conjecto: *adverteratque ea res etiam Sabinos tanti periculo viri*. id est, converterat illuc animos oculosque Sabinorum. Nam libris omnibus, *adverterat*, scriptum, alio sensu. LRS. Immo *advertere* h. l. est *animadvertere*. quomodo Græci *αποστρέχειν* dicunt, int. *vibr.* ERN.

Camillus] Legatus Dalmatiæ, de ejus bello civili vid. Suet. Claud. 13. Paulo ante ed. pr. *mater viva ejus*. In margine Gryph. video notatum *Vibia*. Cod. Vat. *Vinia*. ERN.

Quod stirpem hostilem iterum conservaret] Sic e Flor. pro vulgato, *qui stirpem*, dedit Pichena. At mihi multo magis se probat aliorum *qui*: Est enim, quale Terentii Andr. 4, 1, 40. *nisi mihi Deos satis scio fuisse iratos, qui auscultaverim*. Heaut. 3, 3, 28. *Dii te eradicent, Syre, qui me istinc extrudis*. Justinus 39, 5. *Ptolemæo Regnum redditur, qui neque cum matre bellum gerere voluisset, nec a fratre armis repetere, quod prior possedisset*. Cicero ad famil. 5, 22. *Neque minus est Spartiatus ille Agesilaus perhibendus, qui neque pictum, neque fictam, imaginem suam passus est esse*. Et talia *scæ xivus*. GRON. *Quod est etiam in Guelf. ed. pr.* Idque verum est. *Qui* h. l. durum videtur. Cod. Reg. et ed. pr. *interritum* pro *iterum*. ERN. Bud. *quod st. h. bene*.

Morte fortuita, an per venenum extinctus esset] Mitius faceremus, *extinctum esse*, quam, si cum Mureto et Acidalio deleremus, quorum hic etiam *mortem fortuitam*. Sed nihil mutandum: a fronte namque horum verbo.

an per venenum extinctus esset, ut quisque credidit, vulgare. *De mathematicis Italia pellendis factum Senatus consultum, atrox et irritum. Laudati dehinc oratione Principis, qui ob angustias familiares ordine Senatorio sponte cederent, motique, qui remanendo inpudentiam paupertati adjicerent. Inter quæ refertur ad Patres de pœna fœmînarum, quæ servis conjungerentur: statuiturque, ut ignaro domino ad id*

A. U.
206.
A. C.
53.

53

rum subauditur *quod utrum*: quemadmodum in omnibus fere istis, ubi *incertum an*, vel *dubium an*, vel *an* solum in hanc sententiam interponitur. Gron. Ed. pr. *extincta*, ut ad *vitam* referatur. et sic cod. Reg. Gronovii conjectura est in cod. Agr. ERN. Bud. *extinctus esset*.

[*Ut ignaro domino etc.*] Non prompta lectio sententiaque hujus loci: mihi quidem. Nam aliam omnia liquent. Aiunt, non dubiam sententiam esse hanc: mulierem liberam, quæ cum alieno servo solitaesit, domino insciente, servam fieri, velut proprio consensu: et natos item ex iis liberos non haberi. Itaque nunc nuper ecce emendavit vir doctus, et *ignaro domino ad id prolapsa, in servitutem, ceu consensisset: et, qui nati essent, pro liberis ne haberentur.* (Torr. ad Suet. Vesp. 11.) Sed mihi, per bonam gratiam, jus sit dissentire. Nego, alterum illud membrum, de natis ex eo cœtu in servitutem habendis, usquam repperiri in legum libris: aio, contra, jus esse. Favor libertatis exposcit, ut nati e libera sint liberi: adeoque superveniens calamitas matris, nocere ei, qui in utero est, non debet, ut sufficiat, matrem liberam vel medio tempore habuisse. Paullus Sentent. 2. tit. 24. Martianus l. 5. D. De statu hominum. Quo jure ergo servi isti? Clementius vulgata lectio aiebat, *pro libertis haberentur*: sed non verius. Quomodo enim libertus, qui numquam servus? Adde, quod manuscriptis vestigium nullum ejus membri. verba, inquam, ea, *et qui nati essent*, absunt manuscriptis omnibus, etiam Budensi. Ut mihi quidem Farnesiani codicis scriptura certa sit: *ut ignaro domino ad id prolapsa, in servitute: si consensisset, pro liberta haberetur.* Optime. Duplex videlicet ejus SCti membrum, in eas quæ ignaro, quæque sciente domino, peccatum id peccassent. Et si quidem ignaro, ait lex: *serva esto. sin volente: habetor pro liberta.* Oninno enim propositum legislatori a servili contubernio abstinere lubricum sexum: et sive sciente,

sive inscio domino, ea mixtio, postuit pœnam. sed *ἀναλόγως*, et pro gradu noxæ intentiorem, remissioremque. Sed cui rei, inquires, fuerit pro liberta? Huic, ut vinculo aliquo teneatur domino servi, ad operas libertorum, aliaque ejus ordinis præstanda. Jus item domino in feminæ bonis: et quicquid in veram libertam. Sed recte, *pro liberta*: non enim liberta vere. Rettulit hoc ipsum decretum postea (credo quia aboleverit, licentia temporum, et inusu) Vespasianus Princeps, de quo Suet. 11. *Auctor Senatus fuit decernendi, ut, quæ se servo alieno junxisset, ancilla haberetur.* ita tamen, ut apud Jurisconsultos nomen manserit consulti Claudiani: non a Claudio Pallante, qui repertor, sed a Claudio Principe, qui rettulit. Tertullianus item adspexit, ad uxorem 2, 8. *Nonne insuper censuerunt (Romani) servituti vindicandos, quæ cum alieno servo, post dominorum denuntiationem, in consuetudine perseverarunt?* Plura ad hanc rem petes, si operæ tibi est, a P. Fabro Semestr. 1, 25. Revera enim ad asciam factum, quicquid dedolavit ille faber. Lips. Frustra pugnat Salinerius pro verbis, quæ Taciti non sunt, et specie inhibendi correctionis genus corrigendi maxime anceps et rarissime felix tueretur. Budensis, Farnesianus, Florentinus agmine facto ejurant, quod de filiis alibi nusquam se legisse fatetur et Salinerius. Idque sine dubio sarcinatorum ejusdam est, leviter corruptos locos, qui littera una alterave dempta, vel addita, vel mutata, restituebantur, pro ingentibus hiatibus supplementum. Pellexit in fraudem vox *libertis*, quam quo referret, quia non videbat, ipse aliquid commentus interposuit: cui locus non erat, si, ut est in Farnesiano, *liberta* reperisset. At, inquit, sic nati statim matrem a servi complexibus habuerunt servam. Hoc parum est pro Jurconsulto loqui, quem scire oportebat, non pro serva habitam, nisi post trinas denuntiationes. Deinde hoc non eo valebat utique, ut mancipium fieret (nisi forte in humilibus et egen-

A. U. *prolapsa in servitute: sin consensisset, pro libertis haberentur.*
 806. Pallanti, quem repertorem ejus relationis ediderat Cæsar,
 A. C.
 53.

tibus personis) quam, ut et suam et adsumti mariti libertatem ab hujus domino emere compelleretur. Itaque caute Tacitus, *in servitute haberetur.* Quemadmodum enim aliud est *esse in libertate*, aliud *esse liberum*, teste Fabio declam. 340. sic et aliud est *servam esse*, aliud *in servitute esse*. Roganti Lipsio, quemadmodum libertus esse possit, qui servus nunquam fuit? reponit, quo pacto liberta dicatur, quæ non servierit; hæc paria non sunt. mulieris enim culpa est subeuntis jugum, cui leges eam infamiam statuerunt: nulla culpa fetus est. Quin rem diligentius consideranti liquebit, nihil tale nec potuisse de natis ex eo conjugio constitui, nec necesse fuisse, cum jure communi satis cautum esset. Nam, qui ante denuntiationes istas provenerant, nec servi erant, nec libertini, sed ingenui, quia non mutabat mulier statum, nisi postquam dominus servi denuntiasset. Si vero, factis denuntiationibus, non abstinuit servo mulier, neque libertatem utriusque redemit, et plane serva facta est; si quod inde nascitur, conceptum est, antequam mater justam servitutem subiret, haud dubie liberum est; quod simul concepit et parit jam ancilla, servum est ex communi jure. Quod autem P. Faber, *ingrato* pro *ignaro* reponi suadet, quod fit invito, ut apud Terentium Eun. 2, 1, 14. Donatus interpretetur, fallitur. Neque enim id preceedit, nisi in uno *ingratis*: sic enim loquimur *ingratis meis*, *ingratis alicujus fieri*, quod fit nie vel aliquo invito. et de hoc agit Donatus. Illa vero *ingrata*, quæ ex Catullo 73. in ingr. et Plauto Amph. 1, 1, 10. Turnebus Adv. 13, 13. explicat, non invita sunt, sed quæ sunt ingratis et non reddentibus vicem, aut cum gratia exceipientibus collocata. Gron. Lectio Farnes. cod. a Lipsio probata totidem verbis est in MS. Agr. nisi quod habet *sin pro si*. Atque sic edidit Ryckius, sic correxerat vir doctus in ed. Gryph. Id probat J. Gronovius hætenus, ut malit *prolapsa* in pluralem numerum, quam *libertis* et *haberentur* in singularem mutari, propter auctoritatem MS. Flor. quocum consentit (Bud. et) ed. pr. Eum nos secuti sumus. Viti operarum in ed. Gron. expressum est *consensissent*. Vulgo erat: *prolapsa in servitutum consensissent, et qui nati*

essent pro libertis haberentur. Verba et qui nati essent absunt a MSS. Flor. Bud. Agr. Reg. ed. pr. Iidemque libri habent *servitute*. De re adde Schulting. ad Paull. Rec. Sent. 2, 21. in Jurispr. Ante-Just. qui verba *ignaro domino* de initio rei intelligenda putat: re comperta dominum denunciare debuisset, et, si tunc perseveraverit mulier, factam ancillam, ut Paullus dicat. Conjecturas Gundlingii, J. C. Schwarzii et Heumannii super h. l. vide in actis Erud. a. 1732. p. 290. et 1733. p. 431. Eas nemo facile probabit. Heumannianæ etiam Latinitas adversatur. Corrigit enim *ei qui nati essent, pro l. h. ei sc. feminæ*. Liberi nascuntur *ex matre patri*: non *matri*. Ita fert vulgata loquendi consuetudo. Ern. Cod. Bud. prævenit emendationem Gronovii; habuit enim a l. m. *prolapsa in servitute sin consensisset* etc. unde posterior manus fecit *prolapsa*, et ex *sin, sui*, et in margine adlevit *et qui nati essent*. Hæc verba in textu primus exhibet Puteol. unde sumserit, non pronum est dicere. Pugnans pro iis certatim JCTi, inter quos Gravina in Orig. jur. civ. de Legg. n. 31. et Gundling. in Gundlingianis part. 36. *libertis* mutant in *liberis*, quia sit juris communis ex muliere lasciva, nondum ancilla, natos liberos esse et ingenuos. Contra Jac. Gothofredus ad l. l. C. Theod. ad SC. Claud. et P. Burgius in Electis c. 2. servant *libertis*. Meum non est, tantas componere lites. Id vero vix mihi dubium esse potest, male pro vetere lectione venditari, in qua de *natis* fit mentio; quippe pro qua codex nullus adfertur, nisi quod pseudo-Lampugn. ad Mirand. suum provocat, eujus fides dudum est conclamata. Itaque in Gronoviana interpretatione adquiesco. Cf. et Barbeyrac sur le Droit de la G. et de la P. de Grotius 2, 20, 5.

Pallanti Prætoria insignia] De quo inscriptio: TI. CLAUDIVS. AVG. L. PALLAS. HVIC. SENATVS. OB. FIDEM. PIETATEM. QVE. ERGA. PATRONOS. ORNAMENTA. PRAETORIA. DECREVIT. ET. HS. CENTIES. QVINGVAGES. CVIIVS. HONORE. CONTENTVS. FVIT. Et indignatur jure in hoc facto major Plinius 35, 58. (ad Pallantem enim ea refero). *Hoc est insigne vanalitiis gregibus, opprobriumque insolentis fortunæ, quos et nos adeo potiri rerum vidimus, ut*

Prætoria insigniū; et centies quinquagies sestertium censuit A. U. Consul designatus, Barea Soranus: additum a Scipione Cornelio, *grates publice agendas, quod, Regibus Arcadiæ ortus, veterrimam nobilitatem usui publico postponeret, seque inter ministros Principis haberi sineret.* Adseveravit Claudius, *contentum honore Pallantem, intra priorem paupertatem subsistere.* Et fixum est ære publico Senatus consultum, quo libertinus, sestertii ter millies possessor, antiquæ parcimoniæ laudibus cumulabatur. At non frater ejus, cognomento *Felix*, pari 54

Prætoria quoque ornamenta decerni a Senatu, jubente Agrippina Claudii Cæsaris, viderimus: tantumque non cum laureatis fascibus remitti illo, unde cretulis pedibus advenissent. Itemque minor epistol. 2, 5. LIPS. Inscriptionem istam spuriam pronunciat Harduinus ad Plinium l. c. quod hactenus verum est, quoad verba præponuntur *Ti. Claudius Aug. L. Pallas*: ut ostendit Ryekius ad h. l. Nam Pallas fuit libertus Antoniae, dictusque adeo *Antonius Pallas*, ut frater *Antonius Felix*, quamquam hic et *Claudius* ap. Josephum dicitur, vide Lipsium mox ad c. 54. init. Quicquid sit, caput inscriptionis a Lipsio additum: cetera inscriptio spuria non est, quippe prodita a Plinio Ep. 7, 29. 2, 6. quo loco etiam fragmenta monumenti in honorem Pallantis facti. ERN.

Quinquagies HS.] Sic MSS. Flor. Reg. Agr. Guelf. edd. pr. Puteol. omnes usque ad Pichenam, in ejus ed. *quinquagesies* vitio operatum irrepit haud dubie. Et id tamen omnes secuti sunt usque ad J. Gronovium, qui vetus restituit. ERN. *Quinquagies* etiam ap. Plin.

Barea Soranus] Lego in lapide φ . MARCIO. BAREA. T. RVSTIO. NYMMIO. GALLO. COSS. Si de isto; habemus viri celebris gentile nomen. LIPS. Hæc inscr. est ap. Grut. p. 107, 8. Sed ex alia, quæ est apud eundem p. 235, 10. ubi iidem COSS. patet, fuisse sub Tiberio, post quartum Consulatum, et anno quidem, ut videtur Pighio, 778. Calvisio de Lentulo Gætulico co. ordinariis. Ceterum vel sic gentile nomen Bæarum hinc cognoscitur. ERN.

Regibus Arcadiæ ortus] Vide quæso, mancipium hoc togatum Pallantem ad Regum stirpem refert: credo, quia Pallas aliquis Virgilio aliisque inter Arcadum Reges. O opprobrium omnium Scipionum; et dignissime domino Pallante! Nos, hunc nequissimum servum trans mare advectum

inter vanales, ex Plinio scimus: et eundem Antoniae matri servisse, ex Josepho 12, 6, 6. qui Πάλλαντα ἀππελλᾶτον τὸν πιστότατον τῶν δούλων αὐτῆς. Ab ea ergo ad Claudium pervenit. LIPS.

Fixum est publice] Ita libri scripti: et non abhorret a Cornelianâ phrasi. At vulgo, *ære publico*, legas, non sine additamenti suspitione. LIPS. In MS. Flor. est lacuna, sed in margine alia manu scriptum *ære*. Cod. Reg. Agr. ed. pr. *publice*, sine lacuna. *Ære publico* primum reperio ap. Puteol. Utrum sequare, nil referre arbitror. Est enim utrumque ineptum. *ære publico* et *publice* nihil esse potest, nisi sumtu ærarii: quod quorsum additur? nam omnia sic S^cTa fixa. Si *publice* intelligas de loco publico, num alia privato loco fixa? Suspicor, scriptum fuisse sic: *foro D. Julii Cæs.* aut sine *Cæs.* Nam Plin. Ep. 8, 6. auctor est, positum SC. ad statum D. Julii loricatam, loco celeberrimo urbis. idque ille ut indignissimum notat. Itaque non videtur hoc Tacitus omississe, aut omittere debuisse. Atqui ista statua fuit in foro D. Julii, ut auctor est alter Plinius H. N. 34, 5. Opponit nobis Broterius locum Plinii citatum: in quo nos nil reperimus, quod emendationi nostræ obesset. nam *æs* et *monimenta publica* nihil dubitationis habent: at *æs publicum*, et *publice* figure. ERN.

Felix jam pridem] Non hercle ita pridem, si Josepho in gentili historia credendum. Præpositus enim demum Judææ est, post damnatum Cumanum. Josephus *Ἰουδ. ἀλώσ.* 2, 12, 8. clare: *Μιὰ ταῦτα, ἰνκνιτ, Ἰουδαίας μὲν ἐπίτροπον Φήλικα τὸν Πάλλαντος ἀδελφὸν ἐκπίπτει τῆς τε Γαλιλαίας καὶ Σαμαρείας καὶ Ἰσραήλ.* Ut fortasse hic rescribendum sit, *Felix haud pridem Judææ impositus.* Hunc libertum Claudium Felicem Josephus 20, 6. Suidas ἰτ Κλαυδ. Zonaras 6, 15, 6. nominant: at Antonium Felicem Tacitus H. 5, 9. *Antonius Felix per omnem severitatem ac libidinem, jus Regium servitii ingenia*

A. U. 806. A. C. 53. moderatione agebat, jam pridem Judææ inpositus, et cuncta malefacta sibi impune ratus, tanta potentia subnixo. Sane præbuerant Judæi speciem motus orta seditione, postquam C. Cæsari haud obtemperatum esset; cognita cæde

exercuit. Ne te turbet: scies, plerisque istos e libertis Antoniæ matris fuisse: eoque binomines, alias Principis, alias patronæ mortuæ nomen tulisse. Lips. (Cod. Agr. et) Ed. pr. tum pridem: unde possis conjicere tum quidem: nam pridem et quidem subinde confunduntur in libris scriptis. Sed non necessarium puto aliquid mutare. Nam e sequentibus patet, Judææ nomen hic latius sumtum, et non modo proprie sic dictam Judæam, sed etiam Samaritum et Galilæam intelligendam. Judæa propria Felici demum attributa est artibus iis, quæ hoc capite narrantur, h. e. Cumano damnato, ut e loco cit. Josephi patet, et Euseb. H. E. 2, 19. ubi eo anno missi Roma Felicis mentio. V. Valesium. Similiter in Actis Apost. 24, 10. Felix dicitur a multis annis Judæis præfuisse. Atqui ea res acta tribus aut quatuor annis post Cumanium damnatum. ERN. Apud Zonaram l. c. Felix absque prænomine legitur. Bud. jam pridem.

Impune] Heins. supplet abitura; sufficit intelligi.

*Cognita cæde Caii **] Lacuna hic et hiatus, quem tamen ab historia facile explevero. Tangit enim motum illum Judæorum, qui Caligula imperante fuit, ob statuas ejus in templo erigi et eoli jussas, Tacitus H. 5, 9. *Dein jussi a C. Cæsare effigiem ejus in templo locare, arma potius sumere: quem motum Cæsaris mors diremit.* Et disce rem omnem e Josepho 2, 10. *Ἀλώσις*, itemq. *Ἀρχαιολ.* 12, 8. Tangit, adsero, illum motum, argumento elaro in his verbis: *Cognita cæde Caii.* Et: *manebat metus, nequis Principum eadem imperitaret.* Qui aliter medicinam adferunt, aberrant. Sed quid hoc, inquit, ad Felicem, qui tanto post successit? Nam ille quidem motus Petronio Procuratore fuit. Dicam, repetit rem ab alto Tacitus, et initia recenset motuum seecutorum, quos auxit accenditque infelix iste Felix. Apud Suidam tamen alterius mentio turbæ, cui componendæ Felix electus: *Στασιασάντων.* (inquit l. c.) *τῶν Ἰουδαίων κατὰ Χριστιανῶν, ἄρχοντα ἐπίστρεψεν αὐτοῖς Κλαύδιος Φήλικα, κίλισσας αὐτῶν τιμωρεῖσθαι τούτους.* Lips. Suspiscabar, pro postquam scribendum quamquam; et

quia ἀπὸ τοῦ Caii, quidam libri ejus, fuisse: *quamquam cognita cæde Caii edicto ejus haud obtemperatum esset.* Nam, quod illud fuerit edictum, voluit auctor repeti ex quinto historiarum. Videbatur sublata causa motus morte furiosi Principis. Narrat autem Tacitus nihilominus, quæ jam dudum coquebatur, seditionem ortam, etsi Caius interfectus et edictum ejus abolitum foret. Quid ita? quia supererat metus, etc. Gron. Nihil adhuc melius vidi conjectura Gronovii, et vix operæ pretium, referre alias conjecturas. Rhenanus: *postquam, cognita cæde Caii, haud obtemperatum.* Sed manebat. vel: *Postquam, c. c. C. jussis haud obtemperatum esset, manebat metus.* Pærnus: *postquam cognito, Caii jussis haud obtemperatum esse, manebat m. Heinsius: haud obtemperatum est, et manebat.* Ed. pr. sic habet: *postquam cognita cæde ejus haud obtemperasset, manebat metus.* Puteol. *postquam c. c. ejus h. obtemperatum esset. Sed manebat m. et sic sequentes usque ad Rhen. sec. quæ dedit e conjectura p. c. c. Cuii, h. o. esset. manebat m.* quod omnes secuti sunt. Manus docta in ed. Gryphii sic correxit, *postquam cognita cæde ejus haud temperatum esset. Sed m. m.* an e MS. nescio. Ceterum, ubi hæc comparo cum historia, non invenio, quid huic loco faciam. Dicit, Judæos quidem fecisse, quæ speciem seditionis haberent: sed Felicem ista delicta non idoneis remediis coercuisse, verum auxisse eum Cumano. Hic scire velim, an ullo modo sermo esse possit de motibus, qui statim a morte Caii fuerint. Nam nulli fuerunt. Statim enim Judæa tradita est Agrippæ, quo mortuo demum, novi Procuratores missi, Fadus primum, dein Alexander, sub quibus nulla seditionis mentio. Tum, quomodo, cum tantum speciem motus prætulisse dicantur, *seditio orta* dicitur? Arbitror, esse lacunam bene magnam post *imperitaret.* Initium loci totius de Caii tempore intelligo. Nam species motus est in noni parendo. Verba *cognita cæde ejus* transposita credo, et ad *manebat metus*, referenda, sic: *Cognita cæde ejus, manebat metus.* Sed deinde deest, quod senten-

ejus, sedata. manebat metus, ne quis Principum eadem A. U. imperitaret. Atque interim Felix intempestivis remediis 206. delicta accendebat, æmulo ad deterrima Ventidio Cumano, A. C. 53. cui pars provinciæ habebatur: ita divisus, ut huic Galilæorum natio; Felici Samaritæ parent, discordes olim et tum, contemptu regentium, minus coercitis odiis. Igitur raptare inter se, inmittere latronum globos, componere insidias, et aliquando præliis congregari, spoliaque et prædas ad Procuratores referre. Hicque primo lætari, mox gliscente pernicie, cum arma militum interjecissent, cæsi milites. Arsissetque bello provincia, ni Quadratus, Syriæ rector, subvenisset. Nec diu adversus Judæos, qui in necem militum proruperant, dubitatum, quin capite pœnas lucent: Cumanus et Felix cunctationem adferebant, quia Claudius, caussis rebellionis auditis, jus statuendi etiam de Procuratoribus dederat. Sed Quadratus Felicem inter judices ostentavit, receptum in tribunal, quo studia adcusantium deterrentur: damnatusque flagitiorum, quæ duo deliquerant, Cumanus:

tiam, postquam — obtemperatum esset, expleat: id debet pertinere ad Cæii voluntatem de statua. ERN. Post orta seditione deesse, quæ causam seditionis indicariint, judicat Acid. Brot. ita supplet: *sp. m. o. sed. ob C. Cæs. effigiem in templo locandam; p. c. c. ejus h. o. esset, m. m. Hill. Rac. 36. sic: Sane jam pridem (hoc e superiore loco huc ille transfert) pr. Jud. sp. m. o. sed. p. q. jussi a Cæio (hoc sic, ut H. 5, 9.) h. obtemperaverant. Cogn. c. c. m. m. Bip. Rhenanum male vocatum sed post esset omisisse censent, quæ veri vestigium præbeat. Eorum admodum probabilem emendationis conjecturam in textum recepi. Bud. cum Puteolano concordat, verum sed, quod hic orationi inserit, iste τῷ manebat a 2. m. superpositum habet.*

Ita divisus, ut huic] Vide, an scripserit Tacitus: cui pars provinciæ habebatur, ita divisæ, ut huic Galilæorum natio, Felici Samaritæ parent. GRON. Verum puto. Ed. pr. *divisit.* ERN. Sub *divisit* f. intelligitur *partibus.*

Felici Samaritæ parent] Apud Josephum Felicis adhuc nullæ partes: contraque Cumanus a Samaritis stetit legitur. Sed tu eum vide, non una in re a nostro dissentientem 20, 5, 6. LIPS. Dissensus Taciti et Josephi manifestus est. Eum sic voluerunt quidam componere, ut, cum Josephus tradit, dejecto Cumano missum Felicem, id non sic capiant, quasi Roma

tum missus sit, sed e Peræa: ut Noris. Cenot. Pis. 2, 16. §. 13. probante Pagio Crit. B. ad A. C. 48. Quod est nibili. Mitti simpliciter dicuntur gentes, nulla Romæ mentione, qui in provincias eunt. Jam proclive est dicere cum Wesselingio ad Simsoni Chron. p. 1647. in re Judaica plus fidei habendum Josepho. Et ego plurimum tribuo Josepho alias. Sed hic, ut pro Tacito judicem, facit primo rei magnitudo et insolentia, quæ non sinit hæc ficta credere. Novum enim est, duos Procuratores Judæis esse eodem tempore, quod Tacitus sine idoneis auctoribus vix scripserit. Accedit Lucæ auctoritas, sive potius Paulli, qui Felicem multos annos Judæis præfuisse dicit, anno, postquam Cumanus damnatus est, tertio aut quarto. Id multo rectius dicitur, si Felix una cum Cumano missus est anno octavo imperii Claudiani: quem annum de Cumano edit diserte Josephus: isque sequendus erat, non ii, quos cum alii, tum Valesius edunt ad Euseb. H. E. 2, 19. ERN.

*Damnatus flagitiorum] Aperte magis et distincte scriptor Judæus. Negat a Quadrato damnatum Cumanum, sed ipsum cum Celere Tribuno missum ad Cæsarem, qui de re cognosceret statueretque. Ita Cumano exsilium irrogatum: Celere remissum Hierosolyma et vicatim discerptum. LIPS. Frustra de his verbis sollicitus est Acidalius; quasi novum sit *flagi-**

- A. U. et quies provinciæ reddita. Nec multo post Agrestium
 806. Cilicium nationes, quibus *Clitarum* cognomentum, sæpe
 A. C. et alias commotæ, tunc, Trosobore Duce, montes asperos
 53. castris cepere: atque inde decursu in litora aut urbes vim
 55 cultoribus et oppidanis, ne plerumque in mercatores et navicularios, audebant. Obsessaque civitas Anemuriensis, et missi e Syria in subsidium equites, cum præfecto Curtio Severo, turbantur: quod duri circum loci, peditibusque ad pugnam idonei, equestre prælium haud patiebantur. Dein Rex ejus oræ Antiochus, blandimentis adversus plebem, fraude in Ducem, cum barbarorum copias dissociasset, Trosobore, paucisque primoribus interfectis, ceteros clementia composuit. Sub idem tempus, inter lacum Fucinum amnemque Lirin, perrupto monte, quo magnificentia operis a pluribus viseretur, lacu in ipso navale prælium adornatur; ut quondam Augustus, structo cis Tiberim stagno, sed levibus navigiis, et minore copia ediderat. Claudius triremes quadriremesque et undeviginti hominum millia armavit, cincto ratibus ambitu, ne vaga effugia forent; ac tamen

tia delinquere, adique vult: unus luit *Cumanus*. Nam *delinquere* quid utique dicimus: ubi quid intelligas, nisi *flagitium* vel *scelus*? Sed et Papinianus l. 38. §. 4. D. Ad leg. Jul. de adulteriis: *cum alias adulterii crimen, quod pubertate delinquitur, non excusetur aetate*. Quo autem istud luit? An dubium est, quemquam, qui *damnatus flagitorum* dicitur, pœnas pendisse, nisi diserte addatur, unde veniam meruerit post sententiam? GRON.

Trosobore] MS. Flor. *Troxob.* Ed. pr. *Arosoboro*. Cod. Vat. *Arosoboro*. Mox rescripti e Flor. Guelf. ed. pr. et oppidanis pro *ac opp.* ERN. Bud. *Trosobore . . . et opp.*

Mercatores et naviculi.] De his et eorum immunitate v. l. 5. D. de jure immun.

Magnificentia operis] Quæ ex Eusebii sive Hieronymi nota in Chronico elucebit. *Claudius*, inquit, *circa hæc tempora Fucinum lacum exsiccoavit, undecim annos triginta hominum milibus sine intermissione operantibus*. LIPS. adde Suet. c. 20. ERN.

Cis Tiberim stagno] De quo Suet. Aug. 43. *Edidit navale prælium circa Tiberim cavato solo, in quo nunc Cæsarium nemus est*. LIPS.

Claudius triremes] Censemus reponi numerum debere, scribimusque, *Claudius centum triremes*. Tot enim fuisse, credimus Dionii 60, 33. *Οἱ δὲ ναυμαχίαντες*, inquit, *δανάτην κατάδ-*

δικασμένοι ἦσαν, καὶ πινθήκοντα ναῦς ἰκάσιχοι ἴχθον, οἱ μὲν Ῥόδιοι, οἱ δὲ Σικελῶν ἑκαταστάτας. Si utrumque naves quinquaginta: in universum ergo centum. Idemque numerus in Xiphilino. At ecce Suetonius duodenas dumtaxat nominat c. 21. *Hoc spectaculo*, ait, *classis Sicula et Rhodia concurrerunt duodenarium triremium singule*. Falso. Omitto Dionem: sed quomodo hominum illa vis in duodenis utrimque pugnavisse hanc navalem pugnam Tacitus exprimat diserte. Non ergo abest, quin ad Dionis rei que fidem corrigendus Tranquillus sit, *quinquagenum triremium*. LIPS. Probat Acidalius. At vir doctus in margine Gryph. correxerat *tr. qu. duodecim et vig. m. n.* ERN. Mare. Donatus in Suet. addi jubet: *et quadrivremum*. Idem *ἰκάσιχοι* Dionis reddit *utrique junctim*, quod redit fere ad calculum Suetonii; nam utrinque esset *ἰκατάσιχοι*.

Cincto ratibus ambitu] Quid si, *cratibus*, aut *trabibus*? Tale quid substitueris non invito Dionem, qui lacum muro ligneo circumdatum scribit l. c. *εὐχὴς τε περι τῆς λίμνης ἔβλεπον κατασκευασί, καὶ ἰκρία ἴσησι*. Ejus ergo quasi valli tutelæ prepositus Prætorii miles. LIPS. Frustra. Nam mox in ratibus adstitisse dicuntur prætoriani, ut bene monuit Acidalius. Mox ac tamen *spatium* vett. edd. ante Rhenan. Hic dedit *attamen* cum ceteris. *Ac*

spatium amplexus, ad vim remigii, gubernantium artes, A. U. inpetus navium, et prælio solita. in ratibus Prætoriarum 206. cohortium manipuli turmæque adstiterant, antepositis pro- A. C. pugnaculis, ex quis catapultæ ballistæque tenderentur. 53. Reliqua lacus classarii tectis navibus obtinebant. Ripas et colles, ac montium edita, in modum theatri multitudo innumera complevit proximis e municipiis, et alii urbe ex ipsa, visendi cupidinè aut officio in Principem. Ipse insigni paludamento, neque procul Agrippina chlamyde aurata, præsedere. Pugnatum, quamquam inter sontes, fortium virorum animo: ac, post multum vulnerum, occidioni exempti sunt. Sed perfecto spectaculo, apertum aquarum 57 iter. Incuria operis manifesta fuit, haud satis depressi ad lacus ima vel media. Eoque, tempore interjecto, altius effossi specus et contrahendæ rursus multitudini gladiatorum spectaculum editur, inditis pontibus pedestrem ad pugnam. Quin et convivium, effluvio lacus adpositum, magna formidine cunctos adfecit; quia vis aquarum prorumpens proxima trahebat, convulsis ulterioribus, aut fragore et sonitu

tamen verum puto, quod et Guelf. exhibet. ERN. Bip. pro amplexus conjiciunt amplius.

Ad vim remigii, gubernantium artes, impetus navium, et prælio solita] Sic expressit e Flor. MS. Pichena pro vulgari: *ad vim remigii, et gubernantium artes, impetusque navium prælio solitis*. Plane sic etiam ed. pr. nisi quod *soliti* habet pro *solita*: ut Guelf. Ac sic fere etiam Puteol. nisi quod et post *remigii* copulam ponit, quem secuti sunt Riv. Beroald. et Alc. estque in Guelf. ERN. Et Bud. qui habet etiam *soliti*.

Classarii tectis navibus] Ita restitui, pro, *rectis*. Tectæ naves, idoneæ ad pugnam; *αἱ τὰ καταστρώματα ἔχουσαι*, uti Thucydis appellat 7, 40. Lips. *Tectis* edd. pr. Puteol. Vereor, ne *rectis* vitio operarum irreperit in Beroaldinam editionem Romanam, unde in ceteras fluxerit. nam Beroaldus tantum repetiit textum Puteolani. Frustra *rectis* defendit Acidalius, tanquam *rectæ naves* opponantur *ratibus*. *Cantam rectam* novi, non *naves rectas*. Ante ed. pr. vitiose *traderentur* pro *tenderentur*. ERN.

Agrippina chlamyde aurata] Dio l. c. etiam Neronem adjungit: 'Ὁ δὲ Κλαύδιος, ὃς, τὴ Νίρων στρατιωτικῶς ἐστάλησαν, ἢ τὴ Ἀγροπίναν χλαμυδί διασχερῶσιν ἰκοσμήτο. Plinius 33, 19. Nos vidimus Agrippinam Cluudii Principis, edente eo navalis prælii spectaculum,

adsidentem ei, indutam paludamento, auro tertili, sine alia materia. Lips. Vett. edd. *præsiderè*, et MS. Guelf. (item Bud.). Mox copula post *iter* non est in MSS. Flor. Bud. ed. pr. Orta est e finali *τοῦ iter*. Et melius abest. Itaque delevi. ERN.

Inter sontes] Puteol. *inter insontes*. Sed Dio l. c. *Ἐνάτην παραδιδουαρίνοι ἦσαν*. Alias insontes æque ac sontes pugnare solebant. V. Cic. Tusc. 2, 17.

Ad lacus ima vel media] Dixerat, *ad lacus ima*: quod ut melius intelligeretur, adjecit *vel media*: inde namque colligimus, id ei esse imum, quod in medio lacus foret, ubi plerumque maxime profundum est. GRON. Unde irrita Mureti conjectura delentis *ima vel*, et Heinsii legentis *lacuna media*. *Lacunam* de tanto lacu dici ab historico non credo. ERN.

Altius effossi specus] De laborioso hoc opere vide Plinium 36, 24. Quod ante Claudium tamen conceperat D. Julius, (Sueton. Jul. 44.) non incepserat: nec rite perfecit ipse Claudius, quoniam manus postea admovit et Hadrianus. Spartianus in ejus vita 22. Lips. Vide ad Sueton. Claud. 20. et Fabretum in Deser. Emissarii lacus Fucini. ERN.

Fragore et sonitu exterritis] Aliquid est in hac oratione monstri. Nam, cum audimus, *convulsis ulterioribus*, intelligimus *membris operis*: cum au-

- A. U. exterritis. Simul Agrippina, trepidatione Principis usa,
 806. ministrum operis Nareissum incusat cupidinis ac prædarum.
 A. C. nec ille reticet, *inpotentiam muliebrem nimiasque spes ejus*
 53.
 A. U. arguens. D. Junio, Q. Haterio coss. sedecim annos natus
 807. Nero Octaviam, Cæsaris filiam, in matrimonium accepit.
 A. C. Utque studiis honestis et eloquentiæ gloria nitesceret, caussa
 54.
 58 Iliensium suscepta, *Romanum Troja demissum, et Julia stirpis auctorem Æneam*, aliaque haud procul fabulis vetera facunde exsecutus, perpetrat, *ut Ilienses omni publico munere*

tem, aut fragore et sonitu exterritis, non possumus hoc de iisdem accipere, sed de convivis, qui super ista discumbebant, et qui circa erant. Requirit tamen filium orationis, ut eadem sint *convulsu ista et exterrita*. Si quid video, Tacitus scripsit *exterritos*; ut id referatur ad *res cunctos*. Exterritos, inquit, partim eo, quod sentiebant labefactari et convelli tigna, continuata illis, quæ abstrahabantur, partim fragore ac sonitu tum prompentium agharum, tum solati operis. Suet. Claudio 32. *Convivatus et super emissarium Fucini lacus, ac pane submersus, cum emissu impetu aqua reclusisset*. Quem locum in promptu cum haberet Aurelius, tamen offensus voce *convivii* eo usque deliravit, ut *compluvium* subjececit. Sed *convivium* hic cœnatio est, triclinium, vel locus ita structus, ut caperet convivas. Sic 15, 37. *publicis locis struere convivia*. Neque aliter accipiendum H. 1, 82. *Militum impetus ne foribus quidem palatii coercitus, quo minus convivium irrumperent*. Sic et incertus auctor Pæneegyriæ Maximiano et Constantino dieti 6. *imago illa in Aquileiensi palatio ad ipsum convivium posita adspectum*. Ubi etiam male tentarunt. GRON. Sed si *exterritos* corrigimus, etiam delendum erit aut, tamquam additum, ut *exterritis* cum *convulsis* *ulterioribus* conjungeretur. Et tamen durior est orationis structura. MSS. Regius (Bud. a 1. m.) ed. pr. *exterriti* habent. MSS. Oxon. et Guef. *ulterioribus* addunt *sublicis*. ERN.

Nare. incusat] Cf. Exc. e Dionis 1. 60. ap. Constant. Porphy. ed. a Vales. p. 677.

D. Junio, Q. Haterio coss.] Non concilio in hac omni narratione Tacitum cum Suetonio. Noster matrimonium cum Octavia, caussarum dictiones, ad Consules refert, quos posuit: Suetonius c. 7. gesta hæc vult toto anno ante, Claudio quintum et Cornelio Orfito coss. Nec enim de alio

Claudii Consulatu intellexeris illa: *Apud patrem Consulen pro Bononicibus Latine, et pro Rhodiis atque Iliensibus Græce verba fecit. Nec multo post duxit uxorem Octaviam*. At inter eum Consulatum, et hunc Taciti annum, interjecti Faustus Solla et Salvius Otho. Uter verior, mihi sane non liquet. LIPS. Mox MS. Guef. C. Cæsaris: male. ERN. Junius is *Silanus* a Nerone interfectus. V. 15, 35. Cf. Vales. ad Exc. Dionis.

Gloria nitesceret] Profecto in Grossetii mei correctionem inclino, *notesceret*. LIPS. Et confunduntur sane in libris hæc verba, ut *enitescere* et *enotescere*. V. Schwarz. ad Plin. pan. p. 9. 493. Sed *nitescere* plus est quam *notescere*, adeoque melius h. l. sic *enitescere*, pro quo simplex posuit more suo, pro illustrari, clarescere. V. Schwarz. l. c. p. 493. Cod. Flor. etiam *enitesceret*, quod recepit Lallein. ERN. et Bip. Sed Bud. *nitesceret*.

Romanum Troja demissum] Nihil deesse ostendimus ad illud Livii 3, 2. *quod et Romanus ira odioque pugnabat*. GRON. Nempe *Romanus* ponitur pro Romanis, populo Romano, ut ap. Livium sæpe pro exercitu Romano. Grotius putabat addendum nomen. *Demissus* pro ortus dixit imitatione Virgilio Æn. 1, 292. et alibi. ERN.

Aliaque haud procul fabulis vetera] Correxerit Rhen. (e Bud.) cum ante esset *vera*. Lipsius in prima ed. conjecerat *verum*, quod placet Acidalio, sive *ceterum*. *Verum* est in cod. Agræ. unde recepit Ryekius. Ed. Puteol. *vera facunditate*. Eo verbo etiam Plautus usus in Trucul. 2, 6, 13. Ea lectio fortasse, nonnullis non displiceat. Quod nunc editur, *verum* puto. ERN. Bip. præferunt *vera*, fabulis confinia. Provoceat ad Flor. quem a nemine allegari video. Vera falsis mixta fuisse, recepta lectio ipsa innuit.

Impetrat, ut Ilienses] Liber vet.

solverentur. Eodem oratore Bononiensi colonia, igni hau- A. U.
stæ, subventum centies sestertii largitione. Redditur Rho- 807.
diis libertas, adempta sæpe aut firmata, prout bellis externis A. C.
meruerant, aut domi seditione deliquerant. Tributumque 54.
Apamensibus, terræ motu convulsis, in quinquennium re-
missum. At Claudius sævissima quæque promere adige- 59
batur ejusdem Agrippinæ artibus, quæ Statilium Taurum,

perpetrat, recte. Sed quid? non jam ante immunes Ilienses? immunes pridem. Primus Alexander, post pugnam ad Granicum amnem, *ἑλευθερίαν καὶ ἀφορὴν* eam urbem pronuntiavit, ait Strabo 13. p. 593. Certamen deinde Romanis, in honestanda urbe, ut credebant, parente, in fœdere quod cum Antiocho, immunitas Iliensis data, et Rhœteum ac Gergithum concessa: ut auctor est Livius 38, 39. Epistola deinde Græca Senatus Populique Romani ad Seleucum Regem missa (Suetonii verba sunt Claud. 25.) *amicitiam et societatem ita demum pollicentis, si consanguineos suos Ilienses ab omni onere immune, prætistisset.* Sulla etiam, Asiam constituens, eosdem *ἑλευθερίους ἤφειν, καὶ Ῥωμαίων ἀνίγραφοί φίλους.* ait Appianus Mithr. 61. An hoc mutatum postea (et sæpe solet) nescio: Julius quidem Cæsar iterum et agrum et libertatem dedit et immunitatem: nec imminuit Tiberius aut Augustus. Strabo l. c. p. 595. *Καίσαρ δ' Θεὸς χάσαν τς δὴ προσέειπεν αὐτοῖς, καὶ τὴν ἑλευθερίαν καὶ τὴν ἀλευτουργησίαν αὐτοῖς συνιφύλαξαι. καὶ μέχρι νῦν συμβαίνειουσιν ἐν ταύτοις.* Quis ergo ea abstulit, ut opus fuerit sive reddi a Claudio, seu firmari? An Caligula? nihil lectum. Credo equidem, nemo: sed vel Claudius adjecit aliquid ad immunitatem olim datam, effecitque ut plenissima uterentur, (atque ideo Tacitus scripserit, *ut omni publico munere solverentur,* quasi antea non omni:) aut concessa, sed publicanorum improbitate mota, sanxit in perpetuum stabilitivque. Suet. l. c. *Iliensibus quasi Romanæ gentis auctoribus tributa in perpetuum remisit.* Callistratus l. 17. D. De excusata. *Iliensibus et propter inclytam nobilitatem civitatis, et propter conjunctionem originis Romanæ, jam antiquitus et Senatusconsultis et Principum constitutionibus plenissima immunitas tributa est, ut etiam tutela excusationem habeant.* Lips. *Perpetrat* MSS. Flor. (Bud.) Guelf. et alii ap. Broterium. ed. pr. ERN. Immunitatis Iliensium typus equus est libere pascens. V.

NN. Col. ap. Vaillant t. 1. p. 221. et t. 2. p. 45. Pro *munere* amicus Ryckii volebat *onere*, ut 2, 42. 4, 6. sed *immunitas* est exemptio publ. onerum s. munerum. V. 12, 61. 13, 51.

Redditur Rhodiis libertas] Adempta nuper ab ipso Claudio, propter cives quosdam Romanos in crucem actos, ut notat Dio 60, 24. Sed restituta, orante Nerone, ejus honori jure Epigramma illud adsero, quod nomine Antiphili legitur primo Anthologiæ *εις ῥόδους.* Nec enim alio spectat, quam ad hoc factum (in Brunckii anal. t. 2. p. 174.).

Ὡς πάρος αἰλλου, νῦν Καίσαρος ἢ Ῥόδους
ἰμί

Νᾶσος, ἴσον δ' αὐχῶ φέγγος ἀπ' ἀμφο-
τίρων.

Ἦδη σδίνουμένην με ῥία κατιφώτισιν ἀκ-
τίς

Ἄλλι, καὶ παρὰ σὸν φέγγος ἔλαμψι
Νέρον.

Πῶς ἴπῳ; τίνι μάλλον ὀφείλομαι; ὅς
μὲν ἰδύξεν

Ἐξ ἄλλῃ, ὅς δ' ἦδη ῥύσατο δυομέναν.

Argutum Epigramma, et comparat Neronem ecce cum Sole, quia, ut ille Rhodum retexit radii fecitque oriri; sic iste pressam et occidentem restituit, reduxitque in lucem. Lips. Potest etiam respexisse poeta ad numum Rhodiorum in honorem Neronis cussum, in quo Nero caput radiatum habet, propter famam, de qua Dio apud Xiphil. 61, 2. recensitatum Neronem radiis circumdatur apparuisse; qua specie etiam exhibetur in numo Nicæensium. ERN.

Apamensibus] Sic MS. Flor. Guelf. et ed. pr. idque secutus sum. Ceteræ edd. inde a Puteolano *Apamiensibus*, nisi quod Ryckius e MS. Agr. *Apamensibus* dedit. Quia et *Apama* et *Apamea* et *Apamia* recte dicitur, etiam adjectivum varie formari potest. Sed usitatissimum est, quod nos exprimi curavimus. Ceterum Apameam Phrygiæ intelligit Ryckius. ERN.

Sævis. q. promere] Sic Græv. ap. Lact. de mort. p. vult. *promere exitium.*

A. U. opibus inlustrem, hortis ejus inlians, pervertit, accusante
 207. Tarquutio Prisco. Legatus is Tauri, Africam imperio Pro-
 A. C. consulari regentis, postquam revererant, pauca *repetunda-*
 54. *rum crimina*, ceterum *magicas superstitiones* objectabat.
 Nec ille diutius falsum accusatorem indignamque sortem
 perpeussus, vim vitæ suæ adtulit, ante sententiam Senatus.
 Tarquitiuſ tamen curia exactus est: quod Patres, odio de-
 60 latoris, contra ambitum Agrippinæ, pervicere. Eodem
 anno sæpius audita vox Principis, *parem vim rerum habenda-*
dam, a Procuratoribus suis judicatarum, ac si ipse statuisset.
 ac, ne fortuito prolapsus videretur, Senatus quoque consulto
 cautum, plenius quam antea et uberius. Nam D. Augustus,
upud Equestres, qui Ægypto præsiderent, lege agi, decretaque
eorum perinde haberi jusserat, ac si magistratus Romani con-
stituissent: mox alias per provincias, et in urbe pleraque

Indigna sorte] MSS. Reg. Agr. Ed. Pr. *indignasque sortes*; unde Nic. Heinſius corrigebat *indignasque sordes* i. e. immeritum reatum: quod verum puto, Ed. pr. *Tarquitiuſ* constanter. Guelf. Puteol. et vet. edd. ceteræ *Tarquitiuſ*: male. de Tarquutio v. Ryckium ad h. l. Adde 14, 46. ERN. Bud. *indigna sorte*. Bip. recte *indignamque sortem*. quippe sordes reus suscipit vel deponit, sortem vel casum patimur. Cf. 16, 9. De Tarquutio memoratu dignus Neronis numus, cujus veram epigraphen dedit Cl. Eckhel in NN. vet. anecd. p. 187. et in Doctr. NN. vet. vol. 2. p. 403.

Exactus] Missum putat Ryckius specie honoris in Bithyniam pro Consule. Cf. 14, 46.

A Procuratoribus suis judicatarum] Defunguntur vulgo leviter interpretatione hujus loci, et alterius Suetoniani comparis Claud. 12. *Ut rata essent, quæ Procuratores sui in judicando statuerent, a Senatu precario exegit.* Referunt enim ad Procuratores rei familiaris in provinciis: quibus datum nunc jus volunt cognoscendi statuendique inter privatos et fiscum, in re pecuniaria quidem; non enim criminum: argumento l. 2. C. Si advers. fis. l. 8. §. Transactiones. D. De transact. et l. 1. C. De jurisd. omn. judic. Itaque non aliud Tacitum tam longa et querula oratione indignari, quam jurisdictionem Procuratoribus mandatam in re et causa fiscali pecuniaria: eorumque decreta firma a Claudio habita et rata. Sed mihi profecto, et, credo, Tacito alia mens est. cui lucem dare conamur in Excurs. B. Lips. Ego Procuratores rei privatæ omnes intel-

ligam. Nam de Procuratoribus, vice Præsidium procurantibus minores provincias, non sit valde mirum, eorum judicata valere. Et Tacitus in fine capitis simpliciter, et sine exceptione vocat *libertos, quos rei familiari præfecerat.* Et consilium Claudii arguit. Vult enim ostendere, quomodo administratio Reip. quæ maxime judiciis exereendis continetur, a Senatu paulatim ad Equites, ab his ad libertos domi forisque venerit. Procuratores etiam in majoribus provinciis ex Equitibus et libertis Cæsarum. Vid. 13, 1. ERN.

Apud Equestres] Nove hoc dictum, pro Equitibus, vel ordinis Equestris hominibus, nec ante Tacitum reperiri, recte monit Dukerus ad Liv. 33, 26. similiter infra 13, 10. *Julius Densus Equester*, quod, non memor hujus loci Muretus, tentabat, corrigens *Eques R.* probante Acidalio. Mox pro *proinde* Pichena malebat *perinde*. Id, quia MS. Guelf. addicit, recepi. ERN. Cod. Agr. ap. *Equites*.

Lege agi] Quæ sit *legis actio*, docet Pompon. de orig. jur. §. 5.

In urbe pleraque concessa] In urbe Equitibus Romanis late datum jus. ut ab Augusto Mæcenati in Præfectura urbis, uti Præfecto Prætorio semper: quia is ex Equite ad tempora Vespasiani. Sed de Procuratoribus Cæsaris in urbe aliquod jus, extra res fisci. Ulpianus l. 9. de Off. Pro CS. ap. Schulting. in Coll. LL. Mos. et Rom. t. 14. *Frequens est etiam legis Fabiæ cognitio in tribunalibus Præsidium: quamquam quidam Procuratores Cæsaris usurpaverint, quam Roma, tum in provinciis.* Lips. Ceterum hic pro-

concessa sunt, quæ olim a Prætoribus noscebantur. Clau-^{A. U.}
dius omne jus tradidit, de quo totiens seditione aut armis^{207.}
certatum, cum Sempronii rogationibus Equester ordo in^{A. C.}
possessione judiciorum locaretur; aut rursus Serviliæ leges^{54.}
Senatui judicia redderent; Mariusque et Sulla olim de eo
vel præcipue bellarent. Sed tunc ordinum diversa studia:
et quæ vicerant, publice valebant. C. Oppius et Cornelius
Balbus primi Cæsaris opibus potuere conditiones pacis et
arbitria belli tractare. Matius posthac et Vedios et cetera
Equitum Romanorum prævalida nomina, referre nihil adti-
nuerit; cum Claudius libertos, quos rei familiari præfece-
rat, sibique et legibus adæquaverit. Retulit dein de immu-⁶¹
nitate Cois tribuenda. multaque super antiquitate eorum me-
moravit: *Argivos, vel Cæum, Latonæ parentem, vetustissimos*

prie nondum de Procuratoribus loquitur, sed de Equitibus. Unde non opus
Ryekiana animadversione de Procu-
ratoribus in urbe: de quibus si sermo
hic jam esset, firmaret id ea, quæ ante
contra Lipsium dixi. ERN.

Serviliæ leges] Plures eo nomine:
sed una judiciaria, quam tulit Q. Servi-
lius Cæpio Consul. de qua Cicero sæp-
ius et Asconius in pro M. Seauro.
LIPS.

Bellarent] Sic scr. et edd. ante
Rhen. qui frustra (e Bud.) mutavit in
bellarunt. Itaque cum J. Gronovio
restituimus. Mox *quæ vicerant* MS.
Flor. (Bud.) edd. pr. Puteol. ceteræ-
que veteres ante Lipsium. An data
opera, e libris scr. editum sit *qui*, ne-
scio. Ego veterem lectionem restitui:
intell. *studia*. Eleganter et sæpe
studia dicuntur *valere, vincere*. Sensus
est: quæ partes vicerant, eæ conseque-
bantur, ut plurimum in Rep. possent,
judicia administrarent: non, ut unus
omnia posset; ut post bellum Cæsaria-
num factum. ERN.

Matius posthac et Vedios] Vedium
intellegit Pollionem, et B. sive Cn.
Matium. Etsi libri hic omnes inepte
Maechyos, vel *Matthios*. C. Matii, qui
inter amicos Julii Cæsaris, mentio
Suetonii c. 52. *Quæ scire C. Matium,*
C. Oppium reliquosque Cæsaris amicos.
item Ciceroni ad Trebat. Ep. 7, 15.
*Quum in C. Matii suavissimi doctissi-
mumque hominis familiaritatem venisti.*
Et, quia Cicero elogio doctissimi ornat,
censui olim, eundem esse cum illo,
qui Miniambos et Iliada scripsit, quem
Agellius 15, 25. Macrobiusque Sat.
2, 16. laudant, ut hominem impense
doctum. Sed tamen cum Cnæi præ-
nomine, uti et apud Plinium 12, 6.
Cn. Matius legitur inter amicos Augu-

sti. *Cn. Matius, ex Equestri ordine,*
D. Augusti amicus. Qui fortasse alius
ab illo primo, et de quo hic sermo. In
lapide quodam (ap. Grut. p. 654.) ge-
minata littera sculptum legi r. MAT-
TIUS. CHARITON. LIPS. Sic et ap. Gell.
et Macrob.

Libertos, quos rei familiari] Juvare
videtur eos, qui Claudianum scitum ad
Rationales tantum referunt. Frustra.
Procuratores enim omnes primo rei
familiaris sive fisco præfecti, sed imago
imperii quibusdam adjuncta. LIPS.

Cois tribuenda] Sic se castigasse
dicit Rhen. (e Bud.) pro *restituenda*.
At sic etiam edd. pr. Puteol. Riv. Al-
terum est a Beroaldo et Alciato. Infra
post *scientia* in Guelf. abest *ipse*: non
bene. ERN.

Argivos vel cum Latonæ parente] Certissima
emendatio est et elegantis
ingenii clara index, quam a Josia Mer-
cero accepi; *Argivos vel Cæum Lato-
næ parentem.* Pater enim ejus Deæ
Κοῖος vel Κείος. Hesiodus Theog. 404.

Φοῖβη δ' αὖ Κοῖον πολυδάκτυλον ἔλθ' ἐν
ἰσθμῶν,

Κυσαμίνην δ' ἤπειτα Θιά Θιῶν ἐν φιλό-
τητι

Ἀπὸ κυανόπιπλον ἰγίνατο.

Et ab eo nomen ipsi insulæ datum.
Huic ipsi rei gryphus in Athenæi 10,
21. ex veteri carne: — μήτηρ δ' ἰσὸς
ἀριθμοῖο καί. *numeri mihi filia mater.*
Significatur Latonæ, inquit Athenæus,
Cui filia; quia Macedones numerum
cæum agnominant. At de Xenophonte
quod additur, est ille medicus, cujus
Diogeni Laertio mentio in fine Xeno-
phontis Socratici: Τρίτος, ἰατρὸς Κείος.
LIPS. Cæus ipse cæli et terræ filius.
Hesiod. v. 136. *Parentem habet Flor.*
At Bud. cum aliis male *parente*.

- A. U. 807. *insula cultores: mox adventu Æsculapii artem medendi inlatam, maximeque inter posteros ejus celebrem fuisse, nomina singulorum referens, et quibus quisque ætatibus viguissent. Quin etiam dixit, Xenophontem, cujus scientiæ ipse uteretur, eadem familia ortum: precibusque ejus dandum, ut omni tributo vacui in posterum Coi sacram et tantum Dei ministram insulam colerent. Neque dubium habetur, multa eorundem in Pop. Rom. merita, sociasque victorias potuisse tradi. Sed Claudius facilitate solita, quod uni concesserat, nullis extrinsecus adjumentis velavit. At Byzantii data dicendi copia, cum magnitudinem onerum apud Senatam deprecarentur, cuncta repetivere; orsi a fœdere, quod nobiscum icerant, qua tempestate bellavimus adversus Regem Macedonum, cui, ut degeneri, Pseudophilippi vocabulum inpositum. Missas posthac copias in Antiochum, Persen, Aristonicum, et piratico bello adjutum Antonium, memorabant: quæque Sullæ aut Lucullo aut Pompeio obtulissent: mox recentia in Cæsares merita; quando ea loca insiderent, quæ transmeantibus terra marique Ducibus exercitibusque, simul vehendo commentui opportuna forent.*
- 63 *Namque artissimo inter Europam Asiamque divortio, Byzantium in extrema Europa posuere Græci,*

Tantum Dei ministram] Sic MSS. Fl. Bud. Farn. ed. pr. Ceteræ omnes ante Pichenam *tanti*, etiam Lips. quod male defendit Ryekius e cod. Agr. cui adstipulatur Guelf. Vult non nisi Deo servire insulam, non etiam hominibus, tributo pendendo. Vitiose etiam ed. pr. aliæque vet. *haberetur*. ERN. Sic et Bud. et Agr. codd.

Potuisse tradi. Sed] Sic feliciter restituit Rhen. e cod. Bud. qui habebat *potuisse tradidisset*. Claudius, ut Guelf. Ed. pr. *potuisset tradidisset*. Claudius. Puteolanus primus dedit: *potuisse Claudius*. ERN. Beroald. *potuisse*. Claudius.

At Byzantii] Ed. pr. *Byzantiis*. mox *fecerant*, ut MSS. Flor. (Bud.) Guelf. edd. pr. Put. Ber. Alc. Rhen. Ald. *Icerant* reperi in Gryph. Pich. Lips. etc. Liceret corrigere *fecerant*, ut 11, 9. *e jaciunt factum faciunt*. ERN.

Missas posthac copias] Quid *posthac?* ergo Antiochus et Persen post Pseudophilippum? minime. tempore hi anteeunt: sed scilicet Byzantii primum, ut validius, fœdus memorant, quod tempore Pseudophilippi coit: tum addunt de auxiliis varie latis. Itaque *posthac*, non tempus rei gestæ, sed dictæ notat. Malim tamen, *posthac*, eo sensu. LIPS. Frustra: *posthac* idem est, et sic dictum 3, 62. et 6, 7. ERN.

Adjutum Antonium] Cæpio non de celebri notoque Antonio, qui Triumvir: sed de M. Antonio, qui Curator oræ maritimæ cum infinito imperio, sub initia Piratici belli, de quo illud Sallustii innotuit in fragm. 1. 3. *M. Antonius perdunda pecuniæ genitus, vacuusque a curis nisi instantibus*. Vide Ciceronem et Asonium in Verrem 1, 23. 2, 3. LIPS. Mox *commentui* volebat Pichena. Et sic ed. Gryph. sed vulgatum verius, sive dativum velis, sive ablativum. De dativis in u supra jam vidimus e. 5. et constructionem similem cum ablativo 3, 19. ERN. Bud. *commentui*, quod præfero eum Pich. et Bip.

Vehendo commentui] Heins. *subvehendo*. Sic cod. Agr. apud Ryek.

Posuere Græci] Pleraque historia Spartanis adseribit conditam hanc nobilem urbem, et fatzlem imperiorum selem. Justinus 9, 1. et Isidorus Orig. 15, 1. a Pausania Rege; Claudianus a Byzante quodam non obscure extructam vult: in Eutrop. 2, 83. — *hoc Byzans Constantinusque videbunt?* In Joanne Sarisberiensis de nugis Curialium (in quo centone multos pannos purpuræ agnosco, et fragmenta ævi melioris) lego 1, 5. *Chilon Lucceamonius jungendæ societatis causa missus Corinthum, Duces et seniores populi ludentes invenit in alca. Infecto*

quibus, Pythium Apollinem consulentibus, *ubi conderent A. U. urbem?* redditum oraculum est, *quærent sedem cæcorum 207. terris adversam.* Ea ambage Chalcedonii monstrabantur, ^{A. C. 54.} quod priores illuc advecti, prævisa locorum utilitate, pejora legissent. Quippe Byzantium fertili solo fecundoque mari; quia vis piscium innumera, ponto erumpens, et obliquis sub-

itaque negotio reversus est, dicens, *se nolle gloriam Spartanorum, quorum virtus constructo Byzantio clarescebat, hæc maculare infamia, ut dicerentur cum aleatoribus contraxisse societatem.* At alii non conditam a Pausania, sed saltem expugnatam tradiderunt; inter quos Æm. Probus 1, 2. Anmiano vero est *Atticorum colonia*, 22, 2. Lips.

Prævisa locorum utilitate] Ad sententiam fortasse aptius, *parum visa locorum utilitate.* Ideo enim cæci, oraculo dicti. Apud Strabonem de narrata tota res 7, p. 320. Τὸν Ἀπόλλων, ἰηκίται, φασὶ τοῖς κτίσασιν τὸ Βυζάντιον ὕστερον, μὲτὰ τὴν ὑπὸ Μεγαρέων Χαλκηδόνος κτίσιν, χρηστηριαζομένοις, προστάξαι κτίσασθαι τὴν ἰδρῶσιν ἀπιναντίον τῶν τυφλῶν τυφλοὺς καλίσαντα τοὺς Χαλκηδόνιους, οἳ πρότερον πλείοντα εἰς τοὺς πότους, ἀφίοντι τὴν πύραν κατασχίζιν, ποσούτων πλῆν ἔχουσαν, εἴλοντο τὴν λυτροσίβαν. Habes eadem in Herodoto 4, 144. nisi quod illic dictum hoc et scomma in Chalcedonia Megabyzo Satrapæ tribuit. Septemdecim autem annis conditam Chalcedona ante Byzantium, ibidem etiam traditum. Lips. *Parum visa* placet etiam Pichenæ. At J. Gronovio *imprævisa.* Quid impedit, quo minus *prævisa*, quod omnes libri habent, sicut non visa, prætervisa, ad formam Græci verbi παραρῶν. Atque sic ap. Horat. Sermon. 1, 3, 25. *prævideas malu*, legunt et intelligunt viri præclari Rutgersius, Bentleius, Heinsius, Cuningamus. Et sic jam monuit N. Heinsius ap. Ryckium. ERN. Bud. et Agr. *provisa*, pessime. Flor. cum aliis *prævisa.* Perperam hoc verbum pro *præviderē* apud Horatium sumi, Gesnerus iudicat. Bip. Lipsii conjecturam in textum receperunt.

Vis piscium in Pontum] Falsa lectio: damnata ab historia, et a libris. Nam libri omnes, *vis piscium in Metapontum erumpens.* Ex quis vere corriges, *vis piscium innumera Pontum erumpens.* Ita scilicet res est, copia ista piscium (pelamydes sunt) non intrantes e mari Ægeæ Pontum, ut vulgata lectio suadet, sed exeuntes erumpentesque capiuntur. Fætura enim eorum in paludibus Mæotidis est; at-

que inde adulti, grege facto, Pontum Propontidemque intrant. atque ibi captura. Strabo clare 7, p. 320. Γενῶνται οὖν τὸ ζῶον, (pelamydem intellegit) ἐν τοῖς ἔλασι τῆς Μαιώτιδος. ἰσχύσαν δὲ μικρὸν, ἐκπίπτει διὰ τοῦ στόματος ἀγληθῆς, καὶ φέρεται παρὰ τὴν Ἀσιατὴν ἰσίου μέχρι Τρακίζοντος καὶ Φαρακίας. Et post pauca addit: Ἐπιιδῶν δὲ ἤδη συνάφη ταῖς Κυνάϊαις, καὶ παραλλάξῃ ταύτας, ἐκ τῆς Χαλκηδονιακῆς ἀκτῆς λευκὴ τις τίτρα προσπίπτουσα φοβῶ τὸ ζῶον, ὡς εἴ τις εἰς τὴν περσικὴν τρίπτουσαι. παραλαβὼν δὲ ὁ ἰταῦθα ῥους ἅμα καὶ τῶν πότων εὐφρῶν ὄντων πρὸς τὸ τὸν ἐκτὶ ῥῶν τῆς θαλάττης, ἐπὶ τὸ Βυζάντιον καὶ τὸ πρὸς αὐτὸ Κίρας τιτράφθαι φυσικῶς, συνιλαύνεται διῦρο, καὶ παρῆχει τοῖς Βυζαντίοις καὶ τῷ δήμῳ τῶν Ῥωμαίων πρὸς ὄσον ἀξίλογον. Eademque ex Aristotele colliges De Hist. animalium 15, 10. Pliniani codicis mendum non sileo in hac narratione 9, 20. *Est in Euripo, ait, Thracii Bospori . . . in ipsis Europam Asiamque separantis freti angustiis, saxum miri candoris, a vado ad summa perlucens, juxta Chalcedonem in lateræ Asiæ. Hujus aspectu repente territi, semper aduersum Byzantium promontorium, ex ea causa appellatum Chrysoceras, præcipiti petunt agmine. Itaque omnis captura Byzantii est, magna Chalcedonis penuria. Operiuntur autem Aquilonis flatum, ut secundo fluctu exeant e Ponto: nec nisi intrantes Pontum Byzantii capiuntur.* Quid? non capiuntur nisi intrantes Pontum? contra ante dixit, capi exeuntes e Ponto, non intrantes, quod verissimum est. Itaque alii vice Ponti, *Propontidem* substituunt: Pincianus totum locum rescribit confidentius, *nec nisi intrantes tunc Byzantii capiuntur.* Fortasse verius, simplicius certe, *intrantes portum Byzantii*, ut ad ipsum oppidum, et in portu fuerit ea captura. Nam cornu illud, ad quod deferebantur, fuit *προσειχὸς τῶ Βυζαντίου τείχους*, ut Strabo ait: imo, ut Plinius, in ipso illo promontorio, quod Cornu vocant, Byzantium urbs. Atque ibi in multis sinibus scissum, tamquam ramos (*εἰς ὅς ἐκπίπτουσα ἢ πηλαμύς ἀλίσκισται*) faciebat urbi illi portum.

A. U. ter undas saxis exterrita, omissa alterius litoris flexu, hos
 207. ad portus defertur. Unde primo quæstuosi et opulenti;
 A. C. post, magnitudine onerum urgente, *finem uel modum ora-*
 54. *bant, adiutente Principe, qui Thracio Bosporanoque bello re-*
cens fessos iuvandosque retulit. Ita tributa in quinquennium
remissa.

A. U. M. Asinio M'. Acilio coss. mutationem rerum in dete-
 208. rius portendi, cognitum est crebris prodigiis. Signa ac
 A. C. tentoria militum igne cælesti arsere. Fastigio Capitoli
 55. examen apium insedit, Biformes hominum partus, et suis

ADD. Ad correctionem nostram et exitum piscium e Ponto, facit valde Sallustii locus apud Servium 4. et Iuvenalis interpretem Sat. 4, 42. *Qua tempestate vis piscium Ponto erumpit.* Tamen, ne callide dissimulem, vulgaram lectionem D. Ambrosius affirmare videtur, Hexaem. 5, 10. *Pisces, inquit, ex plurimis locis, a diverso sinu maris, innumeri, velut communi consilio conventicutes, conjuncto agmine status aquilonis petunt, et ad illud Septentrionalium mare partium quadam natura lege contendunt. Dicat, si ascendentes videas, rheuma quoddam esse. ita prouunt, fluctusque intersecant, per Pnyptidem in Eurimem Pontum violento impetu profluente.* Sed mox addit, ingruente hieme, et, postquam ibi fortificaverint immenso agmine regredi. Vide locum: et utramvis lectionem defendi posse, tu defendes. LRS. Edd. vet. itidem in *Metapontum* usque ad Rhenanum, qui delit in *pontum*: quod omnes secuti sunt, doctæ Lipsius feliciter correxit *innumera pontum*; quod recepit J. F. Gronovius. Broterius etiam correxit et edidit *Ponto* e loco Sallustii ap. Schol. Iuvenalis l. c. In vulgata int. in. Post Gueff. pro *urgente* habet *vergente*, de qua confusione jam supra admonuimus. ERN. *Erumpere nubem* Virg. dixit *Æn.* 1, 584. *nebulam* Val. Fl. 5, 466; subaudita præpos. *per.* Durior foret ellipsis particula *in.* Quidni ergo eum Sall. legamus *ponto*?

Obliquis subter undas] Quærent, quæ hæc *saxa obliqua*? Ego dicam, e litore Chæledonis saxa a latere se ostendunt; et velut ex transverso (Straboni scriptum) atque ea igitur fugiunt. At Franciscus Medicus, quia Strabo idem et Plinius *candidum saxum* id dicunt, vellet hic legi, *albis*, vel *albidis*, pro voce, *obliquis*. Velleum et ego hominis caussa. quis enim Musæus Medicus non amet? sed non possum hanc peraudacem conjecturam.

LRS.

Thracio Bosporanoque bello] Thracium bellum intellegit, quod cum Thracibus montanis gestum, Duce Poppæo Sabino; Bosporanum, quod cum Rege Mithridate. De illo noster 4, 46. de hoc supra 15. et 21. LRS.

M. Asinio etc.] Vett. edd. vitiose *Asilinus*. Index coss. ap. Dionem *Asinio* dat prænomen *Q.* et *Acilio Manius*. De Acilio concedo: quia id solet Aciliorum prænomen, ut e Cicerone et Livio notum est; idque prænomen exprimendum curavi, cum vulgo sit *Marcus*. De Asinio non discedo a libris, qui in *M.* consentiunt. Index coss. in Dionis exemplaribus cuius fidei, dictum supra ad c. 41. ERN.

Signa enim ac tentoria] Delevi enim auctoribus MS. Flor. ed. pr. Non opus est ista particula: nec in tali narratione utitur ea Livius, vide v. c. 31, 12. add. nostrum 14, 12, 15, 47. Mox *apium* editur inde a Pichena e MS. Flor. et Reg. ceteri scr. et edd. vet. *apum*. Supra contra 24. MS. Fl. habebat *Larum pro Larium*. De illo genitivo *apium* v. Drakenb. ad Silium 2, 637. et quos ibi laudat: item de hoc prodigio: sed in prinis ad Liv. 4, 33. ubi tamen Livio *apum* adserit. ERN. De prodigiis istis v. Saet. 46.

Examen apum] Quod semper inter portenta: cum visum loco insolenti. Silius Ital. emendari velim l. c. de prodigiis, quæ ante pugnam Cannensem: *Obseditque frequens castrorum limina bubo: Nec densa trepidis absunt se involvere nubes Cessaruntque aquilis: non unus crine corusco Regnorum eversor rubuit lethale cometes.* scribique: *Nec dense trepidis apum se involvere nubes Cessarunt aquilis.* Nubes apium, examina vocat, quæ insederunt signa. Quod sequitur, *nis fetus editus*, libris omnibus erat *fetum editum*: et fortasse nominandi casus dixerint etiam antiqui. LRS.

Biformes hominum p.] Ryckius in-

fetum editum, cui accipitrum ungues inessent. Numeraba-
 tur inter ostenta deminutus omnium magistratum nume-
 rus; Quæstore, Ædili, Tribuno ac Prætore et Consule, pau-
 cos intra menses, defunctis. Sed in præcipuo pavore Agrip-
 pina, vocem Claudii, quam temulentus jecerat, *fatale sibi,*
ut conjugum flagitia ferret, dein puniret, metuens, agere et ce-
 lerare statuit, perdita prius Domitia Lepida, muliebribus
 caussis: quia Lepida, minore Antonia genita, avunculo

A. U.
 808.
 A. C.
 55.

telligit *hippocentaurum*, quem Plin. H. N. 7, 3. tradit Claudio imperante Roman ex Ægypto allatum in inelle. Et dicuntur Centauri *diipuis* bifformes. ap. Cic. Tusc. 2, 8. *biformatus impetus* de Centauro. Sed, quia plurali numero utitur Tacitus, arbitror, etiam de aliis et pluribus intelligi posse, etiam hermaphroditis, quibus *duplex, ambigua natura* a Latinis tribuitur. Sic ob duplicem faciem biformis Janus ap. Ovid. Fast. 1, 89. Androgyni autem etiam apud Livium 31, 12. inter prodigia et quidem obscenissima. Ceterum conjungi cum sequentibus, ut est in ed. pr. Puteol. Ber. Alc. Primus (e Bud.) diremit Rhenanus interposito puncto, quem omnes secuti sunt. Deinde MSS. et edd. vet. omnes *fetum editum*; et MS. Flor. edd. vet. ante Rhenanum *inessent*, pro quo hic dedit e cod. Bud. *erant*: idque secuti sunt usque ad Pichenam. *Fetus editus* unde venerit, nescio. Male autem Ryekiuss hæc conjungit cum *numerabatur*. *Inter prodigia numerari* dicitur h. l. de re, quæ proprie non est, sed propter eventum pro prodigio habetur. Ex quo genere est mors magistratum ex omni genere. Sed fetus suis cum accipitris unguibus semper prodigium fuit. Non animadverterunt viri docti, intelligendum *nunciabatur, ferebatur*. Sæpe apud Livium et nostrum oratio subito e recta fit obliqua, et contra. V. ad 1, 36. Sed si libri faverent, tamen præferrem nominativos. ERN. Sic Bip. Contra Lall. subintelligit *nunciabant, ferebant*, quod admitti potest. Singulare est, quod refert Phlegon de mirab. c. 23. *Corn. Gallicani uxor Romæ infantem edidit capite Anubidis*. Alia v. ap. Fortun. Llicetum.

Deminutus] Sic cod. Flor. et Bud. vulgo *diminutus*.

Perdita prius Domitia] Nemo tam incospectus in legendo, qui vitium non videat male hærentis et incohibilis orationis. Domitia, inquit, perdita est: et subdit quasi de alia, quia inter

Lepidam et Agrippinam æmulatio exercebatur. Corrige vero, et rediv aberrantem vocem: *perdita prius Domitia Lepida levibus et muliebribus caussis: quia minore Antonia genita*. Scilicet Cn. Domitio duas fuisse filias, quarum utraq; Domitia gentis nomine dicta: sed minor, de qua hic, discriminandi caussa, cum Lepidæ cognomine. Ea nunc ad mortem adacta. Suetonius Ner. 7. *Amitam Lepidam ream testimonio coram adflavit, gratificans matri, a qua rea premebatur*. At Domitia altera supervixit, et nentio ejus 13, 19. estque veneno sublata a Nerone, paullo post mortem matris. Vide Suet. Ner. 34. et Xiphil. 61, 17. LIPS. Nempe ante erat: *p. p. D. levibus et m. c. quia Lepida*: quod primum reperi apud Puteol. et MS. Guelf. In MS. Flor. et ed. pr. est *Domitiale mul. caussis*. hinc *levibus et* formatum, cum deberet esse *Lepida*, ut Lipsius voluit et Torr. ad Suet. Ner. 5. Librarius deinde voluit resarcire peccatum, et alieno loco scripsit *Lepida*: quamquam etiam altero loco nomen illud ferri posse arbitror. Itaque post Freinsh. Gronov. et Ryekiuss dedi *Domitia Lepida muliebribus caussis*. ERN. Bud. *levibus et mul. c.* Vox *Domitia* suppleta in marg. Pichena primus locum restituit, præveerat Lipsius.

Minore Antonia genita] Culpant me, quod non scripserim, *major*. Non me, sed Tacitum. Ita enim iterum sensit scripsitque noster 4, 44. *Cn. Domitius electus, cui minor Antonia Octavia genita in matrimonium daretur*. At enim Suet. et Plut. aliter. Quid ergo? novum est, ut dissensus aliquis scriptorum sit? Et tamen Plut. clare id non dicit: clare Suet. fateor, plus uno loco. sed cur arbiter ego inter eos sim? Solvo me iudicatu isto; et bono veterique ritu, juro mihi non liquere. LIPS. Intelligit Torrentium ad Sueton. 1. c. ERN.

A. U. Augusto, Agrippinæ sobrina prior, ac Cnei, mariti ejus,
 808. soror, parem sibi claritudinem credebat. nec forma, ætas,
 A. C. opes multum distabant; et utraque impudica, infamis, vio-
 55. lenta, haud minus vitiis æmulabantur, quam si qua ex for-
 tuna prospera acceperant. Enimvero certamen acerrimum,
 amita potius an mater apud Neronem prævaleret. Nam
 Lepida blandimentis et largitionibus juvenilem animum
 65 dare Imperium, tolerare imperitantem nequibat. Ceterum
 objecta sunt quod conjugium Principis devotivis petivisset,
 quodque, parum coercitis per Calabriam sercorum agminibus,
 pacem Italiæ turbaret. Ob hæc mors indicta, multum ad-
 versante Narcisso, qui, Agrippinam magis magisque suspen-
 detans, prompsisse inter proximos ferebatur, certam sibi per-
 niciem, seu Britanica rerum, seu Nero potiretur. Verum ita
 de se meritum Cæsarem, ut vitam usui ejus impenderet. Convi-
 ctam Messallinam et Silium. Pares iterum accusandi caus-

Agrippinæ sobrina prior] Sive quod
 jurisconsulti suggerunt, *sobrina pro-*
prior: etsi eadem vis alteri illi voculae.
 Lepida autem Germanico, patri Agrip-
 pinæ, consobrina fuit. Filiæ ergo Ger-
 manici Lepida sobrina propior. Res
 satis clara ex stemmate nostro Au-
 gusti. LIPS. Mox ejus post mariti
 abest a MS. Guelf. eleganter. Sed vide
 dicta supra. ERN.

Cnei mariti ejus] Domitii. Cf. 13, 10.
 Freinshemium offendit, quod Agrip-
 pinæ maritus tantum prænomine no-
 tetur: sed sic Pompeium quoque apud
 Cic. Cnei nomine vocari et frequens
 ita apud Romanos factum, præterea
 Cnei prænomen Domitiæ genti fami-
 liare fuisse, docet Spanhem. de Pr. NN.
 t. 2. p. 30.

Impudica, infamis, violenta] Mal-
 lim *violenta*: ut superba et commota
 animo utraque fuerit. De vini nota
 nihil legi. LIPS. Sic MSS. Guelf. ed.
 Puteol. Beroald. Alciat. Ceteri libri
 (et Bud.) *violenta*. Illud restituit
 Pichena (c. Flor.). Mox c. 67. pariter
 verba hæc confusa. ERN.

*Quæ filio dare imperium, tolerare
 imperitantem nequibat*] Freinsh. ad-
 dendum putabat volebat. Sed non pro-
 fecto volebat tantummodo, quippe quæ
 jam dudum dedisset: sed intelligen-
 dum quibat. Agrippina eo usque vale-
 bat in republica, penes Claudium,
 apud se, ut filio Imperium pararet:
 sed non erat tam potens sui, ut tolera-
 ret regnantem. Genus loquendi Ob-
 serv. 4, 2. illustravimus. GRON. Ret-
 ctissime. hujusque generis exemplum

jam supra observavimus. Eum sequi-
 tur et Grævius in epistola ad Heins.
 qua respondet ejus conjecturæ daret t.
 4. Coll. Burm. p. 498. et 503. Add. ad
 13, 56. ERN.

Quod conjugium Principis] Id est,
 conjugem. Nam, ut Claudii conjun-
 gium ipsa ambierit, non lectum. Abusa
 ergo vetitis artibus ad perniciem Agrip-
 pinæ. Sic *servitium* pro servo, et
matrimonium pro matrona alibi no-
 tavi, et *clientelas* pro clientibus, in
 Tacito. LIPS. Atque etiam MSS.
 Flor. et Reg. *conjugem*: quod videtur
 esse e glossa. Ceterum non necessarium
conjugium de conjuge capere.
 V. quæ supra ad 2, 13. de *matrimonio*
 dixi. Mox *indicta*, quod edidit Rhe-
 nanns pro *indita*, est jam in ed. pr.
 ERN. Rhen. sic forsitan ex ingenio,
 nam Bud. *indita*.

Pares iterum accusandi] Ita hæc
 distinguenda sunt: etsi suspecta mien-
 di. LIPS. Explicandum potius quam
 mutandum hunc locum existimo: et
 id tentavimus Obs. 1, 22. GRON.
 Commoda sane est sententia paraphra-
 seos Gronovianæ. Sed vereor, ne plus
 sit in paraphrasi, quam in verbis Ta-
 citi. Verba: *Pares—imperitaret*, sic
 explicat: *Sane inputari Neroni posse
 convictam Messallinam et Silium: sed
 rursus convincendam Agrippinam cum
 Pallante. quod si faceret, ut necessario
 faciendum sit, si Cæsarem salvum vel-
 lit, implacabilem Neronem habiturum,
 si, quamvis eversa matre, fortuna illi
 det imperium.* Potuit sane ita dispu-
 tare Narcissus: sed in verbis hoc ubi

sas esse, (si Nero imperitaret. Britannico successore, nullum Principi meritum, ac) novercæ insidiis domum omnem convelli, majore flagitio, quam si impudicitiam prioris conjugis reticuisset, quamquam ne impudicitiam quidem nunc abesse, Pallante adultero: ne quis ambigat, decus, pudorem, corpus, cuncta Regno viliora habere. Hæc atque talia dictitans, amplecti Britannicum: robor ætatis quam maturimum precari: modo ad Deos, modo ad ipsum tendere manus, adolesceret, patris inimicos depelleret: matris etiam interfectores ulcisceretur. In tanta mole curarum, Claudius valetudine adversa conripitur, refovendisque viribus mollitiæ cæli et salubritate aquarum, Sinuessam pergit. Tum Agrippina, sceleris olim certa, et oblatae occasionis propera, nec ministrorum egens, de genere veneni consultavit: ne repentino et præcipiti facinus proderetur: si lentum et tabidum delegisset, ne admotus supremis Claudius et, dolo intellecto, ad amorem filii rediret: exquisitum aliquid placebat, quod turbaret mentem, et mortem differret. Deligitur artifex talium, vocabulo Locusta, nuper

A. U.
808.
A. C.
55.

66

est? quæ per Latinitatem nihil aliud significare possunt, quam, si contingat, ut Nero imperitet, idem esse agendum in Agrippina, quod fecisset in Messallina. Atqui id est falsum: id Narcissus dicere noluit. Vivo Claudio accusanda Agrippina erat. Nempe, commemorato, quid pro Principe egerit, quid agendum sit, incipit docere, quid se futurum sit, primum, si Nero succederet, salva matre (quippe non successurus erat, damnata et sublata Agrippina) deinde, si Britannicus, sublata aut viva noverca. Hic igitur clarum puto, deesse, quod respondeat primæ suntioni: *Si Nero imperitaret.* Non enim apparet, quare tui sibi metuentium putet. Nam, ut dixi, de matre accusando eversa cogitari hic non potest; quod tui non imperatorus erat. Ergo post hæc verba lacunam esse puto: et punctum ponendum post *esse*. Jam in alterius suntionis *ἡ προσβολή*, verba, *nullum Principi meritum*, explicat, nihil esse, quod ei imputet. an vero hoc verba Latina sonant? Quis dixit unquam *nullum est ei meritum*, pro, nihil mihi (aut alii) debet, nullum mecum est in eum meritum? Hoc saltem doceri debebat. Dixisset potius; *nullum sibi meritum*, aut simile quid. Atque etiam *Principis* nomine Claudius videtur intelligendus. Nam vivo Claudio, non appellaret sane Britannicum *Principem*. Si per *πρόβλησι* dici objicias, tamen hic frigebit verbum, cum pronomine tantum opus

sit, *Principisque* futuri nomen jam insit in *successore*. Atque hac de causa nec probem Acidalii conjecturam: *nullum e Principe metum*: quod etiam est falsum. Nam dicit, se etiam Britannico imperante periturum. Credo verum esse, quod Ferrarius voluit Elect. 1, 1. *nullum Principi metum*: si, sublata Agrippina, Britannico successio certa, Claudium quidem ab uxoris insidiis tutum fore: *at se*, evertenda Messallina, tot turbarum in domo Cæsaris causam attulisse, ut hoc nomine Britannicus supplicium sumturus sit. Sed varietatem lectionis addamus: MS. Reg. ed. pr. *impeditaret*. Porro MS. Flor. *ad novercæ*. Pro *habere* Grotius malebat *haberi*, quod probat Ryekius. *metum*. At scripsit etiam manus docta in margine Gryphii. ERN. Uncinis inclusa abolenda censet Freinsh. Pro glossis ad principium spectantibus Bip. quoque habent. Iis refectis sat planus mihi sensus videtur. Hill. Rac. 8. 9. levi mutatione succurrendum putat. Si *Nero imperitaret* (*ἀποσιώπησις*, subauditio: sibi esse percipiendum). *Brit. successore, nullum percipi meritum, nunc nov.* etc.

[*Sinuessam pergit*] Sinuessanæ aque H. 1, 72. et Plinio 31, 4. commendata, ob vim quamdam salubrem. LIPS.

[*Propera*] Agr. cod. *præpropera*.

[*Ne repentino*] Int. cavendum, metuentium: more Græcorum: ut supra jam notavimus 1, 47. ERN.

- A. U. beneficii damnata, et diu inter instrumenta regni habita.
 208. Eius mulieris ingenio paratum virus, cujus minister e spado-
 A. C. donibus fuit Halotus, inferre epulas, et explorare gustu so-
 55. litus. Adeoque cuncta mox pernotuere, ut temporum illo-
 67 rum scriptores prodiderint, *infusum delectabili cibo boletorum venenum, nec vim medicaminis statim intellectam, socordiane Claudii an vinolentia*: simul soluta alvus subvenisse videbatur. igitur exterrita Agrippina, et, quando ultima timebantur, spreta præsentium invidia, provisam jam sibi Xenophontis medici conscientiam adhibet. Ille, tamquam nisus evomentis adjuvaret, pinnam, rapido veneno inlitam, faucibus ejus demissis creditur; haud ignarus, summa scelera incipi
 68 cum periculo, peragi cum præmio. Vocabatur interim Senatus, vota que *pro incolumitate Principis* Consules et Sacerdotes nuncupabant, cum jam exanimis vestibibus et fomentis obtegeretur, dum res firmando Neronis Imperio componuntur. Jam primum Agrippina, velut dolore victa, et solatia conquirens, tenere amplexu Britannicum, *veram paterni oris effigiem* adpellare, ac variis artibus demorari, ne cubiculo egrederetur. Antoniam quoque et Octaviam, sorores ejus,

Inferre epulas et explorare] Sic 13, 16. *Quia cibos potusque ejus dilectus ex ministris gustu explorabat. Cui id munus, is passim in lapidibus dicitur prægustator: in quodam etiam, A. POTIONE.* Athenæus 4, 21. *Οἱ γὰρ καλοῦσιν οἱ Ῥωμαῖοι προγύστειν, τῶσι οἱ Ἑλληνες προτίθειν ἀνόμαζον.* Mos, qui libera Rep. ignotus Romanis: quem tamen cæpisse conjicio ab Augusto, non vano argumento lapidis qui Romæ (Grut. p. 602.). GENIO. CAELI. HERODIAN. PRAEGVSTATOR. DIVI. AVGVSTI. IDEM. POSTRA. VILICVS. IN. HORTIS. SALLVSTIANIS. DECESSIT. NONIS. AVGVSTIS. M. COCCIO. NERVA. C. VIBIO. RVFINO. COSS. Tenuitque Tiberius, de quo lego (ap. Grut. p. 582, 1.) TI. CLAVDIVS. FLAMMA. CLAVSVS. TI. AVG. PRAEGVSTATOR. et deinceps alii. Traductum morem opinor a Persis maxime, de quis Xenophon. 1, 3. *καθίσας. Οἱ τῶν βασιλέων οἰοχόοι, ἐπιθὰν ἰδιδοῦσι τὴν φιάλην, ἀρῶσαντες ἀπ' αὐτῆς τῶν κινάδων, εἰς τὴν ἀριστιὰν χεῖρα λεχτήριον, καταρροφῶσι τοῦ δὴ, εἰ φάρμακα ἔχουσιν, μὴ λυσιτελίην αὐτοῖς.* Ubi et ritum habes prægustandi. LIPS. Mox pro pernotuere cod. Bud. habet *notuere*. Illud h. l. melius. Plus enim est *pernotescere* quam *notescere*. ERN. In priori lapide ap. Grut. loco CAELI legitur COETI.

Socordiane Claudii, an vinolentia] Mire hic turbant libri. MS. Flor. so-

cordiane, an Claudii vi, an vinolentia. Agr. *secordia mentis u Claudio bibi an vinolentia.* Ed. pr. *socordian necis ad Claudii hi an vinolentia.* sequentes edd. *socordiane an Claudii vinolentia.* Rhenanus, ut est in textu nostro, Item Aldus, Gryphius, Lipsius, Pichena. Quinam sine vulgati, qui habeant *vinolentia*, auctore Pichena, nescio. est tamen in Guelf. ERN. Bud. *soc. ne an claudii vi an violentia.* sic a 1. m. sed 2. m. delevit an et vi et dedit *vinolentia.*

Simul soluta alvus] MSS. Bud. Guelf. et aliis ap. Brot. *solutam alvum.* quod negat mutandum Rhenanus. Sed consensus ceterorum librorum sequendus: etiamsi alias *videtur* etiam dictum reperitur cum accusativo, ut *dicitur, fertur* etc. Vid. Duker. ad Flor. 2, 6. 45. et quos ibi laudat. Saepè sic Livius. ERN.

Dum res firmando] MS. Flor. *dum res forent firmi.* et sic ed. pr. MS. Reg. Agr. *etiam forent*, sed insuper *quodumque, dum, quæ.* unde Jac. Gronovius volebat corrigi, *dum res foris firmi.* respiciens ad milites foris excubantes. Heinsius dum, *quæ e re forent firmando* etc. malim: *dum, quæ forent f. i.* Sive nos sive Gronovium square, melius erit vulgata. Paulo ante ed. pr. *verabatur interim Senatus.* ERN. Vulgatum Bud. habet.

adinuit, et cunctos aditus custodiis clauserat, crebroque A. U. vulgabat, *ire in melius valetudinem Principis*, quo miles bona^{808.} in spe ageret, tempusque prosperum, ex monitis Chaldæo-^{A. C.}rum, adventaret. Tunc, medio diei, tertium ante idus^{55.} 69 Octob. foribus palatii repente diductis, comitante Burro, Nero egreditur ad cohortem, quæ more militiæ excubiis adest. Ibi, monente Præfecto, festis vocibus exceptus, inditur lecticæ. Dubitavisse quosdam ferunt, respectantes rogitanesque, *ubi Britannicus esset?* mox, nullo in diversum auctore, quæ offerebantur, secuti sunt. Inlatusque castris Nero, et congruentia tempori præfatus, promisso donativo, ad exemplum paternæ largitionis, *Imperator* consalutatur. Sententiam militum secuta Patrum consulta. nec dubitatum est apud provincias. *Cælestesque honores Claudio* decernuntur, et funeris solenne, perinde ac D. Augusto, celebratur: æmulante Agrippina proaviæ Liviæ magnificentiam. Testamentum tamen haud recitatum, ne antepositus filio privignus injuria et invidia animos vulgi turbaret.

Adventaret] Sic MSS. præter Bud. e quo *attentaret* reposuit Rhen. quod nec intelligi potest. Secuti tamen id sunt editores ad Pichenam usque, estque et in Guelf. et aliis ap. Broterium. Mox *tertium*, quod e MS. Flor. dedit Pichena, omnes habent ante Rhenanum, qui edidit *tertio*. ERN. Bud. *atemptaret . . . tertio*.

Nero egreditur etc.] Pr. ed. vitiose *aggreditur*. Sed deinde *ad cohortem*, ut dedit post (e Bud.) Rhenanus, cum intermediæ edd. dedissent *a cohorte*. Porro omnes vet. *ibi*, quod se e Flor. edidisse dieit Pichena pro *ubi*: quod in Lipsiana demum reperitur. vitio ope-

rarum. *Festis vocibus* omnes habent, ut 5, 4. pro quo legendum videtur *faustis*. ERN. Bud. *ibi*.

Ad exemplum paternæ largitionis] Promisit ergo viritum *quinadena sestertia*. ut Suet. in Claudio expressit c. 10. sive ut Josephus 19, 4. *quina milia drachmarum*: quæ sunt *sestertia vicena*, sive nobis *quingenti Philippi*. Nam, quod olim ex Dione dixi, de centenis nummis: erravi, ea enim donatio a Claudio usurpata singulis deinceps natalibus Imperii sui. LIPS. ERN.

Cælestesq. hon.] Huc PIVOS CLAUDIVS in numo Neronis.

The first part of the book is devoted to a general history of the world, from the beginning of time to the present day. The author discusses the various civilizations that have flourished on the earth, and the progress of human knowledge and industry. He also touches upon the political and social changes that have shaped the modern world.

The second part of the book is a detailed account of the history of the British Empire, from its early beginnings in the sixteenth century to its greatest extent in the nineteenth century. The author describes the various colonies and territories that were acquired, and the policies that were pursued towards them. He also discusses the economic and social developments that took place in the empire during this period.

The third part of the book is a history of the United States, from its declaration of independence in 1776 to the present day. The author discusses the various events and figures that have shaped the nation's history, and the political and social changes that have taken place. He also touches upon the role of the United States in the world, and its relations with other nations.

The fourth part of the book is a history of the various nations and peoples of the world, from the ancient civilizations to the modern nations. The author discusses the various cultures, languages, and customs of these peoples, and the progress of their civilization. He also touches upon the political and social changes that have shaped the modern world.

The fifth part of the book is a history of the various religions and philosophies of the world, from the ancient religions to the modern philosophies. The author discusses the various beliefs and doctrines of these religions and philosophies, and the progress of human thought and knowledge. He also touches upon the political and social changes that have shaped the modern world.

The sixth part of the book is a history of the various scientific discoveries and inventions of the world, from the ancient discoveries to the modern inventions. The author discusses the various scientific theories and discoveries, and the progress of human knowledge and industry. He also touches upon the political and social changes that have shaped the modern world.

The seventh part of the book is a history of the various art and literary works of the world, from the ancient art and literature to the modern art and literature. The author discusses the various styles and movements of art and literature, and the progress of human culture and civilization. He also touches upon the political and social changes that have shaped the modern world.

The eighth part of the book is a history of the various sports and games of the world, from the ancient sports and games to the modern sports and games. The author discusses the various rules and regulations of these sports and games, and the progress of human recreation and leisure. He also touches upon the political and social changes that have shaped the modern world.

The ninth part of the book is a history of the various customs and traditions of the world, from the ancient customs and traditions to the modern customs and traditions. The author discusses the various customs and traditions of these peoples, and the progress of human culture and civilization. He also touches upon the political and social changes that have shaped the modern world.

The tenth part of the book is a history of the various languages and dialects of the world, from the ancient languages and dialects to the modern languages and dialects. The author discusses the various grammars and vocabularies of these languages and dialects, and the progress of human communication and knowledge. He also touches upon the political and social changes that have shaped the modern world.

C. CORNELII TACITI

AB

EXCESSU DIVI AUGUSTI

A N N A L I U M

LIBER TERTIUS DECIMUS.

BREVIARIUM LIBRI.

Cap. 1. *Silanus Proconsul Asiæ veneno necatus Agrippinæ fraude. Narcissus ad mortem actus.* 2. *Laus Burri et Senecæ.* 3. *Claudius Censorio funere elatus laudatur a Principe.* 4. *Bona Neronis initia. Multa Senatus arbitrio constituta.* 5. *Agrippinæ viriles curæ.* 6. *Parthi Armeniam adfectant. De Nerone varia judicia vulgi.* 7. *Is curam belli suscipit. Parthi amittunt Armeniam, cui S. præpositus Corbulo.* 9. *Vologeses dat obsides. Nero sidium Ducum componit.*

10. *Nero civiliter agit et* 11. *Clementiam ostentat.* 12. *Acten amat,* 13. *matre fremente, mox frustra blandiente, cujus hinc fracta potentia.* 14. *Pallas libertus cura rerum demotus. Agrippina ad minas ruit.* 15—17. *Britannicum Nero præcipiti veneno tollit et ejus funus festinat.* 18. *Matrem indignantem custodibus privat, domum separat.* 19—22. *Derelicta, rerum novarum incusata se purgat. Accusatores ejus puniti.* 23. *Pallas et Burrus delati.* 24. *Theatris major species libertatis data. Urbs lustrata.*

25. *Neronis nocturna lascivia. Montanus, cum Principe per tenebras congressus, mori adactus. Histriones Italia pulsus.* 26. 27. *Actum de libertis ingratis in servitute revocandis, sed non peractum.* 28. *Tribunorum et Ædilium cohibita potestas.* 29. *Ærarii cura varie habita.* 30. 31. *Illustrium aliquot damnationes. L. Volusius fato concedit. Amphitheatrum Neronis. Presidis ludos edere prohibiti.* 32. *Vitæ dominorum consultum. Pomponia Græcina, superstitionis externæ rea, insons nuntiatur.* 33. *Rei P. Celer, Cossutianus Capito, Eprius Marcellus.*

34. *Messalla Consul, Neronis liberalitas.* 35. *Cum Parthis rursus discordia de Armenia. Corbulonis disciplina, virtus, severitas.* 36. *Pactius Orphitus, contra imperium pugnans, fususque extra vallum tendere jussus.* 37. *Tiridates bello infensat Armeniam, legatos ad Corbulonem mittit,* 38. *qui fraudem sibi per colloquium paratam eludit et* 39—41. *Armenia castella capit, Artaxata adgreditur et; decedente hoste, capit, igne delet. Ob hæc Neroni et Diis honores.* 42. *P. Suilius reus in Senecam invehitur,* 43. *deportatur.* 44. *Octavius Sagitta amore vecors Pontium tergiversantem ferro transverberat. Liberti mira fides.*

45. *Poppæum Sabinam amare Nero occipit. Istius genus, forma, opes, mores, matrimonia, adulter.* 46. *Ejus maritus Otho, ut amoveatur, Lusitaniam præficitur.* 47. *Corn. Sulla, Principi suspectus, Massiliam mittitur.* 48. *Puteolis concordia restituta.* 49. *De numero gladiatorum Syracusis edendorum disceptatio.* *Thraseæ Pati opinio.* 50. *Vectigalia contra Neronis impetum retenta.* 51. *Publicanorum iniquitas temperata.* 52. *Proconsules rei absoluti.*

53. *L. Vetus ope Mosellæ et Araris Rhenum cum Oceano jungere parat. Obstat Ælii Gracilis invidia.* 54. *Frisii juxta Rhenum sedes figere frustra conantur.* 55. *Eosdem agros Ansibarii occupant fato eodem.* 56. *Boiocali constantia. Ansibarii deleti.* 57. *Catti ab Hermunduris fere ad exitium gentis casi. Ignes terra editi vix oppressi.* 58. *Ficus Ruminalis. Gesta hæc annis quatuor*

IMP. CLAUDIO NERONE. L. ANTISTIO VETERE. G. VOLUSIO. P. CORNELIO SCIPIONE. IMP. CLAUDIO NERONE. II. L. CALPURNIO PISONE. IMP. CLAUDIO NERONE. III. VALERIO MESSALLA. COSS.

A. U. 808. A. C. 55. **PRIMA** novo Principatu mors Junii Silani, Proconsulis Asiæ, ignaro Nerone, per dolum Agrippinæ patratur: non,

I *Junii Silani*] Crebro in historia horum temporum mentio Silanorum, et confusa: quæ, cautio mihi est, ne turbet juventutem. Ea re, non stemma quidem ejus familiæ ponam (arduus ille et fortasse vanus labor:) sed illustrissimos quosque, quo Imperatore, quoque exitu fuerint, exsequar, cum temporum nota. Exordio a Tiberio Principe: quia quæ supra, nihil ad Spartam meam.

C. Junius, C. F. Silanus. Consul fuit cum P. Corn. Dolabella a. 762. sub Augusto; Proconsul Asiæ, sub Tiberio, damnatusque repetundarum et projectus in Cytheram insulam. Supra 3, 66. sq.

M. Junius, M. F. Silanus. Consul fuit sub Tiberio a. 771. Proconsul Aircæ fuit. H. 4, 48. *Max C. Cæsar turbidus animi, ac M. Silanum obtinentem Africam metuens.* Socer fuit Cæli Caligulæ et ab eodem interfectus. Sueton. 12, 23. item Dio 59, 8. 61, 6.

D. Junius, M. F. Silanus, Marci prioris frater. Is, adulter in Julia nepte Augusti, in exilium ivit; rediitque per gratiam et potentiam M. fratris sui. Fuit posthac in urbe, neque honores adeptus est. 3, 24.

Ap. Junius Silanus. Consul fuit sub Tiber. a. 780. Consocer Claudii dicitur Suetonio, propter L. Silanum filium ejus Octaviæ sponsum. Pro-

consul Hispaniæ, et maritus Lepidæ matris Messallinæ. a Claudio, incerto crimine, occisus. Dio 60, 14. Sueton. 29. et 37.

Ejus duo filii *L. Silanus*, et *M. Silanus*. Lucius gener Claudii fuit, Octaviæ sponsus, Agrippinæ artibus ad mortem actus. Marcus Consul fuit cum Valerio Asiatico a. 799. in quo error insignis Onufrii, qui Asiatico collegam dat Messallam, quem Dio 60, 27. refutat et Fasti Greci. Proconsul Asiæ fuit et a Nerone nunc interfectus. De eo Plinius 7, 11. *D. Augustus, in reliqua exemplorum raritate, neptis suæ nepotem vidit genitum, quo excessit anno. M. Silanum: qui, cum Asiam obtineret post Consulatum (maximè scribi, pro Consulatu) Neronis Principis successione, veneno ejus sublatus est.* Etsi Plinius scelus hoc Neroni adseribit, quod noster rejicit in matrem.

Fuit et *D. Junius Silanus*, Consul a. 806. Lips.

Paratur] Aurelius, Freinsh. Ryeckins malunt *patratur*, quo verbo in hac re alibi noster utitur, 2, 39. 4, 57. etc. Et confunduntur hæc verba non raro in libris scriptis. V. Cortius ad Sall. Jug. 13. *Mortem, perniciem parque dicitur illud quidem, sed cum dativo.* ERN. Rectius *patratur*. Probat et Lalk Receptere Bip.

quia ingenii violentia exitium inritaverit, segnis et domina-
 tionibus aliis fastiditus, adeo, ut C. Cæsar *pecudem auream* ^{A. U. 808.}
 eum adpellare solitus sit : verum Agrippina, fratri ejus L. ^{A. C. 55.}
 Silano necem molita, ultorem metuebat, crebra vulgi fama,
anteponendum esse vix dum pueritiam egresso Neroni, et Impe-
rium per scelus adepto, virum ætate composita, insontem, nobi-
lem, et, quod tunc spectaretur, e Cæsarum posteris. quippe et
 Silanus D. Augusti abnepos erat. hæc caussa necis. mini-
 stri fuere P. Celer, Eques Romanus, et Helius, libertus, rei

Exitum inritaverit] *Exitum* legen-
 dum putant viri docti. Recte. Nam
 hic exitus violentus, cædes intelligen-
 da. V. dicta ad Sueton. Domit. 15.
 ubi *exitum* Casaub. Grævius et im-
 per Oudeendorpius. Add. infr. c. 17.
crebris ante exitum diebus. Porro e
 Guelf. rescripsi *irritaverat*, pro vulga-
 to *irritaverit*: quod in hoc contextu
 et narratione directa locum non habet.
 Utrumque secutus est Broterius.
 ERN. Cod. Agr. *exitium*. Ast Bud.
exitum, quod placebat Rhenanus, quia
 sic 15, 74. H. 2, 5, 8, 31. Bud. *irritava-*
verat et a 2. m. rit. hoc præfero cum
 Bip. quia non de vera aut certa caussa
 sermo.

Dominat. aliis] Sub Ti. C. et Clau-
 dio.

C. Cæsar pecudem auream] Vereor,
 ut scriptori nostro constet ratio. Non
 enim in hunc M. Silanum expetit Caii
 dictum: sed in illum alterum, qui ejus
 socer. Dio clare 59, 8. Ὁ δὲ δὴ πινθί-
 ρος αὐτοῦ Μάρκος Σιλανός . . . ἰαυτῶν βασι-
 λῆος αὐτῶν ὑπὸ τῆς ἀπειρίας καὶ ὑπὸ τῆς συ-
 γνησίας ἦν . . . ἑαυτὸν καταχρησάσθαι . . . ὁ
 δὲ Γάιος τὰ τῆ ἀλλὰ ἰσχυρῶς προσηλάκιζε,
 (καὶ τοὶ οὕτω καλῶς περὶ αὐτοῦ φροῦνται,
 ἅσπερ καὶ χυρτοῦν αὐτὸν πρὸς αὐτοῦ ὀνομάζουσι)
 καὶ ὅπως μὴ κῆτι πρῶτος ἐπισηφίζηται.
etc. Cui ut assentiar, ætas Silani me

inducit. Natus enim est extremo, ut
 Plinius ait, Augusti anno: a quo ad
 hunc diem anni dumtaxat quadraginta
 sunt. Non ergo in ea ætate hic adole-
 scens formidini aut contemptui aliis
 dominationibus esse potuit, cujus ad-
 huc ὀδύς λόγος. Sed, ut in homine
 Tacitus, sic in dicto aberrat Grævus.
 Putat enim laudis honorisque fuisse
 quod revera probri fuit, et salse jactum
 in hominem divitem, sed ignavum, he-
 betem, oviculum meram. LIPS. Dio-
 nem in sensu dicti et homine errare,
 docet Ryckius. Mox vereor, ne eum
 et terminatione proximi verbi ortum
 sit. ERN.

L. Silano] Convenit cum historia:
 tamen libri scripti, *C. Silano*. LIPS.
C. ed. pr. *L.* Putcol. et seqq. omnes.
C. correctum in margine Gryph. Mox
 quia verba *et quod tunc spectaretur* e
 persona Taciti dicuntur, videtur esse
 debere *spectabatur*, sed illud est in
 omnibus libris. ERN. De Silano v. 12,
 4, 8.

Silanus D. Augusti abnepos] Præit
 ad stemma aliquomodo Plinius, qui
 eum nepotem scribit Augusti neptis.
 Atqui Augusto e Julia filia neptes
 duæ, Julia et Agrippina. E Julia hunc
 derivo, hoc modo :

JULIA, Aug. F. cui vir M. Agrippa.	{ JULIA, cui vir L. Æmilius Paullus, Suet. Aug. 64.	{	EMILIA LEPIDA proneptis	{ M. SILANUS, Augusti Suet. Claudio 26. cui vir L. SILANUS
			Ap. Junius Silanus claro argumento, quia Suet. eum consocerum Claudii vocat. Postea tamen alteri Lep- idæ maritus, quæ mater Messallinæ. Ex Dione.	

Stemma hoc satis certum est. Ne
 fallat te tantum Dio, qui 60, 14. Lep-
 pidam matrem Messallinæ, uxorem
 tribuit Appio: sed sub finem vitæ. At
 M. ille Silanus Augusti abnepos geni-
 tus fuit vivo Augusto. Appium hunc
 Silanum intellegit Augustus in epistola
 quædam, vocatque adfinem Claudii ob
 hoc matrimonium, apud Sueton. Claud.

4. *Curare eum ludis Martialibus tri-*
clinium Sacerdotum, non displicet no-
bis, si est passurus, se ab Silano filio
homine sibi adjini admoneri, ne quid
faciat, quod conspici et derideri possit,
 LIPS.

P. Celerius] Infra 33. et H. 4, 18.
P. Celer dicitur. *P. Celerem accu-*
sante Asia, quia absolvere nequibat Cæ-

A. U. familiari Principis in Asia inpositi. ab his Proconsuli vene-
 208. num inter epulas datum est apertius, quam ut fallerent.
 A. C. Nec minus properato Narcissus, Claudii libertus, de cujus
 55. jurgiis adversus Agrippinam retuli, aspera custodia et neces-
 sitate extrema ad mortem agitur; invito Principe, cujus
 additis adhuc vitiis, per avaritiam ac prodigiam, mire
 2 congruebat. Ibuturque in caedes, nisi Afranius Burrus, et
 Annæus Seneca obviam issent. Hi rectores Imperatoriæ
 juventæ, (et rarum in societate potentiæ) concordēs, diversæ
 arte ex æquo pollebant: Burrus militaribus curis et severi-
 tate mōrum; Seneca præceptis eloquentiæ et comitate ho-
 nestæ: juvantes invicem, quo facilius lubricam Principis
 ætatem, si virtutem adspēnaretur, voluptatibus concessis
 retinerent. Certamen utriusque unum erat contra ferociam
 Agrippinæ, quæ cunctis malæ dominationis cupidinibus
 flagrans, habebat in partibus Pallantem; quo auctore, Clau-
 dius nuptiis incestis et adoptione exitiosa semet pervererat.
 Sed neque Neroni infra servos ingenium; et Pallas, tristi
 adrogantia modum liberti egressus, tædium sui moverat.
 Propalam tamen omnes in eam honores cumulabantur, si-
 gnumque, more militiæ, petenti Tribuno dedit, ΟΡΤΙΜÆ

*sar, traxit senecta, donec mortem obi-
 ret. Nam Celer interfecto, ut memo-
 rari, Silano Proconsule. Hic ergo
 corrige. LIPS. Sed etiam Helius re-
 scripsi pro Aelius, ut jam voluit Ry-
 ekius e Suet. Ner. 23. et Dione 63, 12.
 Edd. pr. Puteolan. aliæque vet. omnes
 Elius sine adspirazione: quod frustra
 mutatum est in Aelius. Romani Helii
 nulli sunt, ut docuit Perizonius in
 Trig. diss. p. m. 151. et de numis Con-
 sular. p. 235. At hic est nomen Græ-
 cum liberti. MS. Guelf. plane Helius
 exhibet, et ante Celerius. Mox his e
 cod. Fl. Pichena. Sic et ed. pr. Vulg.
 iis, de qua confusione supra dictum.
 ERN.*

Retuli] V. 12, 65.

*Ad m. agitur] Cod. Agr. adigitur
 ad m. Idem mox ni pro nisi.*

*Pari in societate pot.] Si quid mu-
 tandum, legam; paris in societate po-
 tentiæ. Sed vix opus, etsi alii conan-
 tur. LIPS. Boxhornius e vestigiis cod.
 Flor. qui habet, et parum in societate
 potentia et concordēs, corrigit, (et ra-
 rum in societate potentiæ) concordēs.
 Feliciter, ut puto. Sic supra 1, 39. ni
 aquilifer Calpurnius vim extremam
 arcuisset, (rarum etiam inter hostes)
 Legatus P. R. Romanis in castris
 sanguine suo ullaria Deum comma-
 caluisset. Item e. 56. nam (rarum*

*illi calo) sicitate et amibus modicis
 inoffensum iter properaverat. 6, 10.
 Per idem tempus L. Piso Pontifex
 (rarum in tanta claritudine) fato obiit.
 GRON. Cum MS. Fl. consentit MS.
 Reg. et Agr. ed. pr. nisi, quod alterum
 et est ante potentia. Puteol. pari in
 societate, potentiæque, ut est in Guelf.
 que delevit Rhenanus. Potentiæ pri-
 mum in Lips. edd. reperi. Parum so-
 cietatem potentiæ, pro paris, ferre in.
 Nam adjectiva etiam in aliis Tacitus
 permutat, ut supra vidimus, atque
 etiam alii, in primis poetæ. V. Excurs.
 9. ad Suet. Sed Boxhornium verum
 vidisse puto, cujus correctionem secu-
 tus est Broterius. Idque judicavit
 etiam Heinsius. Recepit Ryekius.
 ERN. Item Lall. et Bip. Ipse quoque
 recepi. In Bud. cō que a 2. m. erat
 adjectum.*

*Malæ domin.] Sic ed. pr. Beroald.
 Alc. sed Guelf. Put. malis: quod (e
 Bud.) restituit Rhenanus, idque secuti
 sunt Aldus, Gryphius. sane proprie hoc
 adjectivum referendum erat ad cupi-
 dines. Verum vid. not. præced. et sic
 ἰμοισίλινα vitantur. ERN.*

Incestis et adopt.] Cf. 12, 2, 5, 25.

*Infra servos ing.] Vell. 2, 23. Infra
 servos cliens.*

*Signum more militiæ] Signum sive
 tessera semper Tribunis data, etiam*

MATRIS. Decreti et a Senatu duo lictores, *Flaminium Claudiale*, simul *Claudio Censorium funus*, et mox consecratio. ^{A. U. 802.}
 Die funeris laudationem ejus Princeps exorsus est. Dum ^{A. C. 55.}
antiquitatem generis, Consulatus, ac triumphos majorum enu-
 merabat, intentus ipse et ceteri; *liberalium quoque artium*
commemoratio, et, nihil regente eo Reip. triste ab externis ac-
cidisse, prunis animis audita: postquam ad providentiam
sapientiamque flexit, nemo risui temperare, quamquam
oratio, a Seneca composita, multum cultus præferret: ut
fuit illi viro ingenium amœnum, et temporis ejus auribus
adcommodatum. Adnotabant seniores, quibus otiosum est
vetera et præsentia contendere, primum ex iis, qui rerum
potiti essent, Neronem alienæ facundiæ eguisse. Nam Dictator
Cæsar summis oratoribus æmulus: et Augusto prompta ac
profluens, quæ deceret Principem, eloquentia fuit. Tibe-
rius artem quoque callebat, qua verba expenderet, tum vali-
dus sensibus, aut consulto ambiguus. Etiam C. Cæsaris

Rep. antiqua. Livius 28, 24. *Forma tamen Romanorum castrorum constabat . . . quod Tribunus et jura reddere in principis sinebant, et signum ab iis petebant, et in stationes ac vigiliis ordine ibant. Dabatur in Consule, Prætor, eove qui exercitui toti præerat. Idem Livius ib. 27. In Prætorio tetenderunt Albius et Atrius, classicum apud eos cecinit, signum ab iis petitum est. At prætorii Tribunus a solo Principe. Ideo supra 1, 7. inter signa accepti imperii Tacitus posuit: Defuncto Augusto signum Prætorii cohortibus, ut Imperator, dederat. Super hac re plura in Excursu A. Lips.*

Duo lictores, Flaminium Claudiale]
 At Livii decretus lictor tantum unus, et idipsum recusante Tiberio (1, 14.). Flaminium Claudiale quomodo ad honestandam facit Agrippinam? Credo, ut ipsa Flaminica Claudii esset: exemplo Livii, quæ Augusti. Nam eam Sacerdotem Augusti fuisse docui ad 1, 10. velimque addi Patereuli locum, quem viri docti emendare conati frustra 2, 75. *Livii Romanarum eminentissima, quam postea conjugem Augusti vidimus, quam transgressi ad eos Sacerdotem ac filiam. Legunt, quin transgressa ad eos Sacerdotem pane habuit ac Flaminem. quasi ad Liviam ipsam referenda sint, quæ mortua cælesti religione culta per Flamines ac Sacerdotes. Campas loquuntur et fluctos: tu lege mecum, quam transgressi ad Deos. Livia enim est, quæ mariti sui in Deos relati et Sacerdos fuit et filia. Satis dictum supra. Lips. De*

Flaminio Claud. v. Panvin. de Civ. Rom. 2. p. 173.

Censorium funus] Respice ad 4, 15. *Intentus etc.]* Cod. Agr. *Intentus ipso et ceteris.*

Temporis ejus] Sic MS. Flor. ed. pr. *Ceteri illius.* Ulud cum J. Gronovio recepimus. *Mox otium est* ed. pr. Beroald. et ceteræ usque ad Pichenam. *Otiosum est* MSS. Flor. Guelf. ed. Puteol. Pich. seqq. e quo per compendium scribendi factum *otium* videri potest: sed tamen durum est *otiosum est* — *contendere*: mollius multo *otium* videtur. ERN. *Otiosum* habent et Ven. et Bud. Eodem modo H. 2, 38. occurrit *vacuum fuit concupiscere.*

Quæ deceret Pr.] Durior hæc interpositio, quod sensit Acidalius, qui conjiciebat *qua, i.* quatenus. possis etiam *quæque.* Sed non satisfacit. ERN. Cod. Agr. *et quæ deceret.* Ceterum nil hic duri. *Quæ i. e.* qualis, ut reete Hill. Rac. 37. De re ipsa Suet. 86.

Tum validus] Ed. pr. *validis*: ceteræ omnes *validus.* *Validis* consentit consuetudinē Taciti variandæ constructionis in talibus. Mox ac MS. Guelf. vett. omnes ad Rhen. qui e cod. Bud. dedit aut: quod melius. ERN.

C. Cæsaris] Qui etiam libros scripsit de arte dicendi, ut vult Suidas: Γαίος Καῖσαρ, ὃς ἱερικλῆθι Καλλιγῆλας, ἠστορικῆν τέχνην ἔγραψεν Ῥωμαϊκῶς. quem tamen puto ego falli: eosque Germanici fuisse. Lips. Heinsius malebat *C. Cæsari.* Burm. ad Suet. Cal. 53. *turbatam mentem* interpretatur ira-

A. U. turbata mens vim dicendi non corrupit. Nec in Claudio,
 802.
 A. C. quotiens meditata dissereret, elegantiam requireres. Nero
 55. puerilibus statim annis vividum animum in alia detorsit:
 cælare, pingere, cantus aut regimen equorum exercere: et
 aliquando, carminibus pangendis, inesse sibi elementa do-
 4 trinæ ostendebat. Ceterum, peractis tristitiæ imitamentis
 curiam ingressus, *et de auctoritate Patrum, et consensu mili-
 tum* præfatus, *consilia sibi et exempla capessendi egregie Im-
 perii* memoravit: *nec juventam armis civilibus, aut domesticis
 discordiis, imbutam: nulla odii, nullas injurias, nec cupidinem
 ultionis adferre.* Tum *formam futuri Principatus* præscripsit,
 ea maxime declinans, quorum recens flagrabat invidia. *Non
 enim se negotiorum omnium judicem fore, ut, clausis unam intra
 domum adcusatoribus et reis, paucorum potentia grassaretur.
 Nihil in Penatibus suis tenale, aut ambitioni peritium: discre-
 tam domum et Remp. Teneret antiqua munia Senatus: Con-
 sulum tribunalibus Italia, et publicæ provinciæ adsisterent.
 Illi Patrum aditum præberent: se mandatis exercitibus consul-*

tam: quo sensu turbatus dici, satis probat. Adjuvat Suet. qui l. c. dicit *irato et verba et sententias suppetiisse.* Sed ego potius capiendum puto de mentis valetudine: de qua idem Suet. c. 50. Valetudo mentis, quæ ei sive e morbo, sive e philtro accidit, non corrupit ejus vim dicendi. Mox ed. pr. *dissererentur*, ut MS. Flor. quod et ipsum bonum est. item *cælare, pingere*, uterque liber sine copula: quam primus Puteolanus addidit, non Beroaldus. ERN. Bud. a l. m. *disserentur*. Pro in alia cod. Agr. ad *puerilia*, manifesto glossemate. Bud. *cælare et pingere*.

[Egregie] Edd. ante Rhenanum *egregii*: et sic MS. Guelf. Sed *egregie* melius est. ERN. Sic et Bud.

[*Clausis intra dom.*] Exemplum habes 11, 2.

[*Consulum tribunalibus Italia*] Polybius 6, 13. Ὁμοίως καὶ ὅσα τῶν ἀδικημάτων, τῶν κατ' Ἰταλίαν, προσδίδται δημοσίας ἐπισκίψις, λίγω δὲ, εἰς οἶον προδοσίας, συνομοσίας, φαρμακσίας, δολοφονίας, τῆ συγκλήτῳ μέλει περὶ τούτων. πρὸς δὲ τούτοις, εἴ τις ἰδιώτης ἢ πᾶσις τῶν κατὰ τὴν Ἰταλίαν, διαλύσις ἢ ἱππομῆσις ἢ βοηθείας ἢ φυλακῆς προσδίδται, τούτων πάντων ἱσημελίε ἴσσι τῆ συγκλήτῳ. Qui locus unicus verbis Taciti est illustrandus. GRON.

[*Publicæ provinciæ*] Spectat ad divisionem Augusteam. Claudius plerumque omnia ad se traxerat: at Nero populi provinciæ (cæ enim publicæ) earumque controversias solis Consulibus curæ fore: se Cæsarianis provin-

ciis, in quibus exercitus, velle consulere prædixit. LIPS.

[*Illi Patrum aditum*] Non muto. Consules, inquit, præbant provincialibus aditum Patrum. At hæc oratio Senecæ adeo grata Patribus, ait Xiphil. 61, 3. ὥστε καὶ ἐς ἀργυρεῶν στήλην ἐγγραφεῖναι, καὶ ἐν ταῖς νίκαις τῶν αὐτῶν ὑπᾶτων ἀρχαῖς ἀναγινώσκειν καὶ ψηφισθῆναι. Nec novum id Senatus decretum: excipio de argento. Nam et antea semper Principum orationes in æs incisæ, et Kalendis Jan. recitatae. Morem quem non nimis notum suggerit mihi Dio 60, 10. Τῶτι δὲ λόγου τινὰς ἐν τῇ ρουμηΐᾳ τοῦ τε Αὐγούστου καὶ τοῦ Τιβέριου κατὰ δόγμα ἀναγινώσκουσιν, ὥστε καὶ μέχρι τῆς ἰσπίρας τοὺς βουλευτὰς παρατίσασθαι, ἵπασσιν ἀρκούν ἵσαι φήσας, ἐν ταῖς στήλαις αὐτοῦ ἐγγραφεῖναι. Lucem hinc do Plinii Paneg. 75. *Acclamatione nostras, inquit, ne qua interciperet oblivio, P. C. in publica acta mittendas, et incidendas in ære censuistis. Ante orationes Principum tantum ejusmodi genere monumentorum mandari æternitati solebant: acclamationes quidem nostra periclitibus curiæ claudabantur.* Et ab hoc ritu est, quod Q. Haterius 3, 57. censet, *ejus dici Senatus consulti aurcis litteris in curia figenda.* Ingerunt et jurisconsulti, apud quos locis aliquot orationes hæc Principum laudatæ. Sed nec ab alia causa evenisse crediderim, quod Claudii oratio Lugduni nostro ævo reperta in tabula æris. LIPS.

turum. Nec defuit fides. Multaque arbitrio Senatus constituta sunt: *Ne quis ad caussam orandam mercede aut donis emeretur: ne designatis Quæstoribus edendi gladiatores necessitas esset.* Quod quidem adversante Agrippina, tamquam *5* *acta Claudii subverterentur*, obtinuere Patres: qui in palatium ob id vocabantur, ut adstaret, obditis a tergo foribus velo discreta, quod visum arceret, auditum non adimeret. Quin et legatis Armeniorum, caussam gentis apud Nero-

A. U.
808.
A. C.
55.

Ne quis ad caussam etc.] Cf. 11, 7.

Edendi gladiatores necessitas] Pertinet ad abolendum Claudii scitum, qui, auctore Dolabella, sanxit, *spectaculum gladiatorum per omnes annos celebrandum pecunia eorum, qui Quæsturam adipiscerentur.* V. 11, 22. Ubi suspecta vox, *adipiscerentur.* Cur enim hic *εμφατικῶς* scriptum, *Ne designatis quidem:* nisi, quia antea ex ea sanctione, dabant etiam candidati? Atque ita in Lampridii Alexandro lego c. 43. *Quæstores candidatos (malim Quæsturæ) ex sua pecunia jussit munera populo dare, sed ut post Quæsturam Præturam acciperent.* Ceterum hoc Neronis decretum abolevit iterum Domitianus: de quo Suetonius 4. LIPS. *Quidem deleri volebant* Aicalius et Ursimus. Potuit et sequentibus hæc trahi, ut c. seq. *alii ante anquirebant* in ed. pr. Si est a Tacito, sensus est, ne Quæstoribus saltem quod tantum designati essent, necesse esset edere gladiatores. ERN. *Quidem omnino delendum.* sic et Bip.

Qui in Palatium] Puto in templum (Vide Sueton. Aug. 29.) Apollinis Palatini. Supra 2, 37. *Quatuor filiis ante limen curiæ aëstapibus, cum in palatio Senatus haberetur.* LIPS. In cubiculum potius, credo, propter sequentia. Idque etiam interdum sub aliis Imp. factum, exemplo D. Julii, qui caussam Deiotari in cubiculo cognovit, ut patet ex oratione Cic. c. 2. Add. 11, 2. Nam quæ J. Gronovius paullo post de additis et occultis foribus in templo illo, ea contorta sunt. ERN.

Abditis a tergo foribus velo discreta] Melius, *obditis.* Intellegit autem vela, quæ prætenta foribus: quibus etiam Claudius se texit. Sueton. 10. *Prorepsit ad solarium proximum, interque foribus prætenta vela se abdidit.* Et Heliogabalus, narrante Lampridio 14. *Subito militum strepitu exterritus, in unguulum se condidit, objectuque veli cubicularis, quod in introitu cubiculi erat, se texit.* Julius Pollux describit

10, 7. *Πρὸ μὲν τοῦ κοιτῶνος ἐπὶ ταῖς θύραις, παρακίτασμάτων σοι δεῖ, εἴτε ἀπλοῦν εἴη τὸ παρακίτασμα λευκὸν ἢ εἰθόνης, εἴτε καὶ πολύχρουν.* Id velum levabatur, in admissionibus. Seneca, epist. 80 (81.) *Non crepuit subinde ostium, non allevabatur velum.* Lamprid. in Alexandro 4. *Salutabatur quasi unus de Senatoribus, patente velo, admissionibus remotis.* Inde apud Jctos caussas cognoscere levato velo: id est palam omnibus admissis, l. 5. C. De naufragiis: *De submersis navibus decernimus, ut levato velo istæ causæ cognoscantur.* Ad hæc et talia vela facit lapis vetus Romæ (ap. Grut. p. 599, 7.). TI. CL. THALLVS. PRAEPOSITVS. VELARIORVM. DOMVS. AVGVSTANAE. Erant tamen et alia vela in cænationibus arceudi frigoris, itemque ornatus caussa: de quibus Seneca Quæst. Nat. 4, 13. et Tertullianus de habitu muliebri 1, 8. LIPS. *Conjiciebam obdito a tergo foribus velo discreta.* *A tergo*, puta sedentis Principis, *discreta velo*, quod *obditum* erat foribus, in quibus stabat ipsa. GRON. *Vulgata est in omnibus ser. et edd. nisi quod Bud. additis.* Ryckius putat vulgatum intelligi posse: *adstitisse a tergo tapetis, foribus prætenti:* quod nullo modo procedit. Nam ordo verborum esse debet *adstaret discreta velo:* id quomodo interjectum fuerit, et quare, additur: nempe apertis foribus, quæ in aliud cubiculum ferrent, prætentum a tergo. Atque hæc desiderant Gronovii correctionem. ERN. Malim cum Bip. Lipsium sequi.

Aditus non adimeret] Imo vero adimebat aditus: nec adiri conspicive Agrippina voluit. Scribo, *auditus.* LIPS. Recepit Freinsh. et secuti editores. Pichena tamen malebat *auditum:* quod est in margine MS. Bodleiani. *Adire et audire* sæpe in libris confusa. V. Burm. ad Suet. Tib. 27. Drakenf. ad Liv. 8, 2. ERN. Lipsius dabat *aditus*, ut c. 16. *visus.* Rectius Bip. mibi que videtur *auditum*, ut antea *visum.*

A. U. 208.
A. C. 55.
6 nem orantibus, escendere suggestum Imperatoris, et præsi-
dere simul parabat; nisi, ceteris pavore defixis, Seneca ad-
monuisset, *venienti matri occurreret*. Ita, specie pietatis,
obviam itum dedecori. Fine anni, turbidis rumoribus,
prorupisse rursus Parthos et rupi Armeniam, adlatum est,
pulso Rhadamisto, qui sæpe Regni ejus potitus, dein profu-
gus, tum quoque bellum deseruerat. Igitur, in urbe sermo-
num avida, *quemadmodum Princeps, vix septemdecim annos*
egressus, suscipere eam molem aut propulsare posset? quod sub-
sidium in eo, qui a femina regeretur? num praelia quoque, et
oppugnationes urbium, et cetera belli per magistros administrari
possent, anquirebant. Contra alii, *melius evenisse*, disserunt,
quam si invalidus senecta et ignavia Claudius militiæ ad labores
vocaretur, servilibus jussis obtemperaturus. Burrum tamen et
Senecam multarum rerum experientia cognitos: et Imperatori
quantum ad robur deesse? cum octavodecimo ætatis anno Cn.
Pompeius, nonodecimo Cesar Octavianus, civilia bella susti-
nuerunt. Pleraque in summa fortuna, auspiciis et consiliis,
quam telis et manibus geri. Daturum plane documentum, ho-
nestis un secus amicis uteretur, si Ducem, amota invidia, egre-
gium, quam si pecuniosum et gratia subnixum per ambitum æ-
7 ligeret. Hæc atque talia vulgantibus, Nero et juventutem
proximas per provincias quasitam supplendis Orientis legioni-
bus admoveri, legionesque ipsas propius Armeniam collocari

Escendere suggestum] Probissima vox; et repperi ita in Farnesiano, sicuti paulo post in Vaticano. *anquirebant*. Nemo autem tinctus hac meliori litteratura, cui non ista hodie nota. LIPS. Utrumque est etiam in Flor. De verbo *escendere* pleni hodie criticorum libri, ejusque confusione cum *ascendere*. Post etiam *disserunt* bene Pichena e MS. Flor. pro *dixerunt* post *evenisse*. hoc enim verbo libenter utitur Tacitus. Litteræ istæ sæpe confusæ. Infra c. 13. in ed. pr. *effulxerant* pro *effulserant* etc. c. 17. pro *et sibi est exili*. ERN. *Disserunt*. sic et 14, 13. Vocem eam hic delendam judicabat Ursinus. Pro *num praelia* cod. Agr. *multi praelia*. Littera x loco s frequens in MSS. Ita in Bud. *sextortium, extimare, illeza, Vespejianus* etc.

Multarum rerum exp.] MS. Corb. multa. quod placet. ERN.

Pleraque in summa fortuna] Magnam, ait, partem res etiam a Principe in bello gerendas ejus esse indolis, uti melius per Legatos, sive ministros, et mandata, quam per ipsum præsentem, armatum, et concursantem, vel satagentem, expendantur et transigantur. Suetonius Octav. 21. *Domuit autem*

partim ductu, partim auspiciis suis Cantabriam, Aquitaniam, etc. Auspiciis suis, id est per Legatos suos, ubi ipse non intervenit, nec præsens fuit. GRON. Nempe int. *magis*, cujus ante *quam* omissi exempla plura ad h. l. notavit Rhena-
nus. Alii malunt *pluraque*, quod et MSS. quidam et edd. Puteol. Riv. Ber. etc. habent, placetque Broterio. Credo Tacitum, si hoc voluisset, *plura* scripturum fuisse, sine copula. *pleraque* est multa, ut sæpe apud scriptores hujus ætatis. ERN. *Pleraque* Rhen. e Bud. dedit. bene, ut puto.

Si Ducem etc.] Varie tentatur hic locus, quem nulla medela egere arbitrator. *Dixerant*, Principes in bellis plus consiliis valere, quam vi. Subjiciunt: quantum consilio valeat, quam bonos consiliarios habeat, statim clarum fore ex eo, si Ducem bello præficeret potius egregium, nihil invidens virtuti, quam, si divitem et gratiosum. *Magis, potius* intelligi statim vidimus, et *si* repeti, etiam elegans est. In ed. pr. est *deligent*: unde conficere liceret *deligerent*, ut simul ad amicos Principis referretur. *et si Ducem* Rhen. (e Bud.) Ald. Gr. ERN. Cod. Agr. *delegerit*.

Admovere] Pichena malebat *admo-*

jubet: duosque veteres Reges, Agrippam et Antiochum expedire copias, quis Parthorum fines ultro intrarent: simul pontes per annem Euphratem jungi. Et minorem Armeniam Aristobulo, regionem Sophenen Sohemo cum insignibus Regiis mandat. Exortusque in tempore æmulus Vologeso, filius Vardanes. et abscessere Armenia Parthi, tamquam differrent bellum. Sed apud Senatum omnia in majus celebrata sunt sententiis eorum, qui supplicationes, et diebus supplicationum vestem Principi triumphalem, utque orans urbem iniret, effigiesque ejus, pari magnitudine ac Martis Ultoris, eodem in templo, censuere: præter suetam adulationem læti, quod Domitium Corbulonem retinendæ Armeniæ præposuerat. videbaturque locus virtutibus patefactus. Copiæ Orientis ita dividuntur, ut pars auxiliarium, cum duabus legionibus, apud provinciam Syriam, et Legatum ejus Quadratum Ummidium remaneret; par civium sociorumque numerus Corbuloni esset, additis cohortibus alisque, quæ apud Cappadociam hiemabant: socii Reges, prout bello conduceret, parere jussi. Sed studia eorum in Corbulonem promptiora erant: qui, ut famæ inserviret, quæ in novis cœptis validissima est, itinere prope confecto, apud Ægeas, civitatem Ciliciæ,

A. U.
208.
A. C.
55.

veri, quia mox est collocari, et jungi. placet. ERN. Consentunt Acid. Bip. quod nexus postulat. Bud. habet *ad-movere*.

Agrippam et Jochum] Agrippam intellegit Agrippæ filium, cognomento Juniorem, qui Galilææ, Trachonitidis, et partis Judææ Rex. de quo Josephus 20, 7. satis. Sed Jochus iste quis? Utrum *Bocchus* rescribendum? an potius, expleta voce *Antiochus*? Quod verum censeo. Intellegit Antiochum, Regem Commagenes, et in parte Ciliciæ. de quo Josephus 19, 5. Ἀντίοχος δὲ ἦν εἶχεν βασιλείαν ἀφ' ἑλόμενος, Κιλικίας μίσην τινὴ καὶ Κομμαγενῆ δωρεῖται. Et Dio 60, 8. Confirmat eam scripturam noster infra c. 37. qui in auxiliis Corbulonis Antiochum nominat: iteratque hoc mandatum. *Simul*, inquit, *Antiochum Regem monet, proximas sibi Præfecturas petere*. Vaticano tamen est *Lochium*. LIPS. MS. Flor. et *Jochum*: quod edd. omnes habent præter ed. pr. quæ exhibet *Lochium*, ut Vatie. Reg. Agr. et Guelf. in quo est *Lochum*. Ryckius recepit *Antiochum*, quem cum J. Gronovio secuti sumus. Mox ed. pr. *omnem Euphraten*, vitiose pro *annem*, quod verbum omnes edd. et scr. habent, nec tentandum erat, cum ab aliis sæpe sic dicatur, etiam brevitatis amantibus. ERN.

Minorem Armeniam Aristobulo] Josephus 20, 8. Τὴν τῆς μικρᾶς Ἀρμενίας

προστασίαν Ἀριστόβουλος, Ἡρώδης τῆς Καλικίδος βασιλείας παῖς, ὑπὸ Νίρωνος ἐγχειρίζεται. et addit, id factum τῷ πρώτῳ τῆς Νίρωνος ἀρχῆς ἔτι, convenienter plane cum Tacito. LIPS.

Sophenen Sohemo] Nescio, an idem sit, qui a Caio constitutus Arabum Ituræorum Rex, auctore Dione 59, 12. Sed apud eum Σαίμωος dicitur: et fortasse ita hic scribendum. LIPS. Ed. pr. *Sohemo*. sed *Sohemus* etiam probabat Lipsius ad 12, 23. ex quo loco etiam patet, Sohemum Iturææ Regem dudum mortuum: fuisse, ut bene jam monuit Ryckius. Ed. pr. *Sophenen*. recte. Ceteræ *Sophenem*, usque ad Ryckium. ERN. Sohemus, de quo hic, idem est cum eo, qui H. 2, 81. 5, 1. occurrat.

Dom. Corbulonem] De hoc v. 3, 31, 11, 18. 20.

Quadratum Vinidium] Numidium, ut supra. LIPS. Immo *Ummidium*, ut supra demonstratum 12, 45. ERN.

Apud Egas] Libri mei, *Ægæas*, et recte. Idem Ciliciæ oppidum. Strabo 14. p. 676. Μιστὰ δὲ Μαλλὰν Αἰγαῖα πολίχνην ὑφορμον ἔχον. LIPS. Lucanus tamen 3, 227. et *extremæ resonant navalibus Ægæ*. Sic enim legendum puto: non *externæ*. Stephanus: Ἀδ γὰρ πολλὰί. πόλεις Κιλικίας, etc. Plinius 5, 22. oppidum *Ægæ liberum, annis Pyramus, Porte Ciliciæ*. Philostratus de vita Apollon. 1, 12. Κελευσία τῆς

A. U. obvium Quadratum habuit, illuc progressum, ne, si ad accipiendas copias Syriam intravisset Corbulo, omnium ora in se verteret, corpore ingens, verbis magnificus, et, super experientiam sapientiamque, etiam specie inanum validus. Ceterum uterque Vologesen Regem nuntiis monebant, *pacem quam bellum mallet, datisque obsidibus, solitam prioribus reverentiam in Populum Romanum continuaret.* Et Vologeses, quo bellum ex commodo pararet, an, ut æmulationis suspectos, per nomen obsidum, amoveret, tradit nobilissimos ex familia Arsacidarum. Accepitque eos Centurio Histeius, ab Ummidio missus forte priore de caussa, adito Rege. Quod postquam Corbuloni cognitum est, *ire Præfectum cohortis, Arrium Varum, et recipere obsides* jubet. Hinc ortum inter Præfectum et Centurionem jurgium, ne diutius externis

in Αἰγῶν διατριβῆς . . . Ὁ δὲ ἰππῶσθαι φάσας, οἷς Ἰσραήτων (in Ταρσοῖς ἄρα ἀγορῶν ἦγιν) ἐξωμῆθη τις τὰς Αἰγῶν. Idem Vit. 2, 4. in Antiocho: Ἀντίοχον τὸν Σοφιστὴν αἰ Κιλικίων Αἰγῶν ἤλυχαν. Apud Dionem 47, 30. est: καὶ τοὺς Ταρσίας ἰκουσίως προσελθὼν Φρουρὸς τινὰς αὐτοῦ ἐν Αἰγῶν ἔντας ἰνίκασε. Sed ibi quoque Xylander mavult ἐν Αἰγῶν. Quare vereor, ne et Strabo scripserit: Μετὰ δὲ Μαλλὸν Αἰγῶν. Et mox Μετὰ δὲ Αἰγῶν Ἰσσοῖς. GRON. Ægeas tamen MSS. Flor. Reg. Agr. Guelf. ed. pr. Unde merito receptum. ERN.

Specie inanum validus] Restitui, meo animo, vere. Corbulo, inquit, non solum vera virtute sapientiaque magnus, sed etiam animos allicere peritus specie inanum; id est, gestibus, verbis, habituque externo. At nostri censores quam hic mente, ut ait ille, exsensa! Beatus legit, *spe animum validus*, pro apimorum, inquit. Vertranus, *spe immanum* scilicet rerum. Cum bona gratia, abite, quæso, et cucurbitas piugite. LIPS. *Specie* MSS. Flor. (sed deinde *inanimum*, ut ed. pr.) Guelf. ed. Puteol. Beroald. Alciat. Sed ed. pr. *spem*. ceteræ *spe*. Sic ed. pr. etiam ante *spem pietati* pro *specie*: ac sæpe istæ voces confusæ. Causa est, quod cum per compendium scriberetur *spē*, ut in ed. pr. c. 31. signum compendii omissum est. Sensus est: etiam alia inerant viro, quæ quidem ad bellum et Remp. gerendam nil valent, ceterum magnam vim habent ad animos imperitorum conciliandos. ERN. Bud. habet *spe in animum validus*. Bip. legunt *specie in animum validus*, quomodo 3, 24. *valida* dicitur *Augusti in Remp. fortuna*. Mihi potior lectio Puteolani, Beroaldi etc. eademque Veneti cod. teste Pichena, et a Lipsio restituta, ab Ernestio bene

exposita. *Inania* dicuntur, ut H. 2, 30. *inanis favor*.

Ex æquo modo] Nisi fallor, τὸ *modo παρίκλι*: aut certe cum Mercero legam, *ex commodo*. LIPS. *Ex commodo*, quod voluerant Muretus et Mercerus, recte Pichena recepit, e vestigiis MS. Fl. *ex quo modo*. Antiqui in nonnullis verbis QV. pro C. scribebant, quod librarii antiquarii interdum imitati sunt. Sic in nobili SCo contra Bacchanalia, *Indoquoliod*, pro *in oculoto*: hæc enim vera ibi lectio, non *indovolgod*, ut vult ill. Maffeus in Istoria dipl. p. 124. Ceteri libri habent *ex æquo modo*. Sensus est, ut majorem opportunitatem belli parandi nancisceretur, laxamento belli accepto. ERN. Bud. a l. m. videtur habuisse *æquo modo*.

Centurio Hostorius] Vat. cod. *Centurio Histius*. Parum, aut nihil est; tamen infra post triennium in his locis *Istius Capito* est, *castrorum præfectus*. LIPS. Cod. Flor. *Histeius*. Reg. Guelf. Agr. ed. pr. ceteræque *Histerius*, usque ad Rhen. qui *Hostorius* dedit cum seq. Ryckius putat *Insteius* e c. 39. recepit Lallemaunus. ERN. Brot. *Histeius*.

Priore de caussa] Murcto accedo, *prior ea de caussa*, legenti. LIPS. Sed sic interpungendum, ut nunc est, non post *missus*. Bud. *priore de caussa*. quod non debet mutari. planus sensus, ob aliud negotium forte missus erat ad Regem, quem nunc adiit, ut acciperet obsides. Sic et Bip.

Recipere obsides] Sic Flor. edd. pr. Pich. seqq. Ceteræ edd. *recipere*, ut et Guelf. Illud melius. volebat obsides sibi præreptos auferri Ummidio. ERN.

Ne diutius externis] Sic MSS. Flor. Bud. ed. pr. Rhenan. et seqq. Ast Ven. Guelf. Puteol. Beroald. Alc. *quod*

spectaculo esset, arbitrium rei obsidibus Legatisque, qui eos ducebant, permissum. Atque illi ob recentem gloriam, et inclinatione quadam etiam hostium, Corbulonem prætulere. Unde discordia inter Duces: querente Ummidio, *præcepta, quæ suis consiliis patravisset*: testante contra Corbulone, *non prius conversum Regem ad offerendos obsides, quam ipse, Dux bello delectus, spes ejus ad metum mutaret.* Nero, quo componeret diversos, sic evulgari jussit: *Ob res, a Quadrato et Corbulone prospere gestas, laurum fascibus Imperatoriis addi.* Quæ, in alios Consules egressa, conjunxi.

Eodem anno, Cæsar *effigiem Cn. Domitio patri, Consularia insignia Asconio Labeoni*, quo tutore usus erat, petivit a Senatu: sibi que *statuas, argento vel auro solidas*, adversus offerentes prohibuit. Et, quamquam censuissent Patres, *ut principium anni inciperet mense Decemb.* quo ortus erat Nero, veterem religionem Kalendarum Januariarum inchoando anno retinuit. Neque recepti sunt inter reos Carinas Celer, Senator, servo accusante, aut Julius Densus, Equester, cui favor in Britannicum crimini dabatur. Claudio Nerone, L. Antistio coss. cum in acta Principum jurarent

A. U.
209.
A. C.
56.

ne. quod melius puto. Sic mox: *Unde discordia inter duces.* — *Nero, quo componeret diversos.* Ubi *diversi* sunt discordes, simultatem exercentes. Post *inclinationem quadam* (Bud. Ven.) Guelf. Puteol. etc. sed ablativi meliores e consuetudine Taciti. ERN. In Bud. *quod a 2. m.* superscriptum est. Melius id putat Rhen. et post *jurgium* punctum locat. Parum referre arbitror.

Fascibus Imperatoriis] De fascibus Imperatorum sive Principum (nec enim alios hic intelleges) docebo juvenes: fors fuit, et quosdam senes. Olim non nisi Magistratus Populi Romani, aut qui cum imperio in provinciis, fascibus usi. Quid ergo Princeps in urbe, si nullum gereret ordinarium Magistratum? Nihilo secius fasces duodecim illi. Origo rei ab Augusto; ejus honori Senatus decrevit a. u. 735. uti Consulari potestate semper esset, fascibusque duodecim uteretur. Dio 54, 10. *Ὁ δὲ Ἀύγουστος τῆς τῶν ὑπάτων ἕξουσίαν διὰ βίου ἔλαθεν ὥστε καὶ ταῖς δώδεκα βάβεισι αἰὶ καὶ πανταχοῦ χρῆσθαι, καὶ ἐν μίσθῳ τῶν αἰὶ ὑπατιούντων ἐπὶ τοῦ ἀρχικοῦ δίσκου καθίστασθαι.* Eunike morem tenuerunt Principes secuti: ita ut laurum tamen fascibus non adderent, nisi in victoria: uti hic factum. At statim per adulationem irrupit, ut omnium Principum fasces, et semper

laureati essent. eaque nota maxime distinctus a vulgo Princeps. Herodianus de Gordiano 7, 14. *Ἐτίτετο δὲ αὐτῷ πᾶσα ἡ βασιλικὴ πομπή. τῶν μὲν στρατιωτῶν καὶ . . . νανίσκων, ἐν σχήματι τῶν κατὰ Ῥώμην προϊόντων δορυφόρων. αἱ τε βάβει ἰθαφνηφόρων, ὅτις ἐστὶ σύμβολον εἰς τὸ διαγινῶναι τὰς βασιλικὰς ἀπὸ τῶν ἰδιωτικῶν.* Capitolinus in Maximinis 14. *Inde Carthaginem venit cum pompa Regali, et protectoribus, et fascibus laurealis.* Quando id cæperit, ignoro: paullatim quidem non solum laureati admissi fasces, sed et aurati. Claudianus in 6. Cons. Honorii 644. — *agnoscunt rostra curules Auditas quondam proavis: desuetaque cingit Regius auratis fora fascibus Ulpia licitor.* LIPS.

Consularia insignia] Cod. Flor. et Bud. *et Cons. ins.*

Recepti sunt inter reos] Sic MS. Flor. Guelf. et editi omnes veteres, non Beroaldus tantum et Aldus, ut tradit J. Gron. Lipsius habet *in*, nescio, an primus et operarum vitio. *Inter restituit* J. Gronovius. Sic noster loquitur etiam 3, 70. ERN.

Equester] Vide dicta ad 12, 60.

Acta Principum] Non, ut receptum, *Principis.* Jurabant enim in acta non unius, qui imperitabat, sed et priorum. Dicam multa ad 16, 22. Exc. A. LIPS.

11

A. U. Magistratus, in sua acta conlegam Antistium jurare prohibuit: magnis Patrum laudibus, ut juvenilis animus, levium quoque rerum gloria sublatus, majores continuaret. Secutaque lenitas in Plautium Lateranum, quem, ob adulterium Messallinæ ordine remotum, reddidit Senatui, *clementiam suam* obstringens crebris orationibus, quas Seneca, testificando, quam honesta præciperet, vel jactandi ingenii, voce
 12 Principis vulgabat. Ceterum infracta paullatim potentia matris, delapso Nerone in amorem libertæ, cui vocabulum *Acte* fuit: simul adsumptis in conscientiam Othone et Claudio Senecione, adolescentulis decoris: quorum Otho familia Consulari, Senecio liberto Cæsaris patre genitus, ignara matre, dein frustra obnitente, penitus inreperat per luxum et ambigua secreta: ne severioribus quidem Principis amicis adversantibus, muliercula, nulla cujusquam inju-

Ut juvenilis animus] Sensus est, ut, cum intelligeret, etiam e tam levi re tantam gloriam nasci, tantasque laudes, cupido injiceretur rebus majoribus patrandis porro majorem laudem petendi. ERN.

Plautium Lateranum] Supra 11, 36. LIPS. Guelf. *Plantium*. ERN.

Ordine remotum] Simplex, motum malebat Acidalius. Sed Suetonius Vitell. 2. *Quintus caruit ordine, cum auctore Tiberio scerni minus idoneos Senatores removerique placuisset*. GRON. Sed locus Suetonii non satis similis huic. An *ordine removere* quisquam dixerit, docendum erat: *Senatores minus idoneos scernere et removere*, sive etiam *submovere*, quin dici possit, nulla dubitatio est. Et Gronovius ipse ap. Livium 45, 15. *tribu remoti corrigi moti*: idque non displicet Drakenb. qui tamen in textu servat *remoti*; ad quod defendendum loco Taciti uti poterat. In eodem loco Livii est etiam *Senatu emoveri*. Ceterum ob locum Livii, et quia *removeri* in similibus, et sine præpositione, dicitur, ut ap. Suet. Tib. 34. *questura removere*: add. Burm. ad c. 42. h. l. vulgatum non tentandum puto, in quo omnes libri consentiunt: nisi quod a MS. Ox. abest *ordine*. ERN.

Vel jactandi ingenii] Contaminant impura manus, *caussa jactandi*. At vox ea eleganter abest Vatic. LIPS. Item a Flor. Modus loquendi elegans. *Vulgabat jactandi ingenii*, quo usus noster etiam Hist. 4, 42. *accusationem subisse, nec depellendi periculi, sed in spem potentia videbatur*. Liv. 4, 30. *cernentes piacula pacis Deum ex-*

poscenda. Et sæpe librarios cum in aliis, tum in hac formula *caussa* addidisse, sæpe docuerunt viri docti. V. Cort. ad Sall. Cat. 6. Sed tamen hic aliquid scrupuli residet ex eo, quod putem, librarios daturus fuisse *jactandi ing. caussa*, si vocem addidissent velut temere omissam, non, quod rarius est, *caussa jact. ing.* Ea forma passim tamen usus Livius. V. Gronov. ad 31, 12. Sic etiam Græci Xenoph. M. S. 4, 7. *ἵνα κρηίας*. *Caussa* addunt omnes vet. edd. *Vel* inde a Rhénano (c Bud.). *Caussa* primus omisit Lipsius. ERN. Cod. Budensi 2. m. adlevit *caussa*.

Cui vocabulum Acte] Ex Asia oriunda mulier: cujus genus Nero (ut splendorem ei adstrueret) ad Attalum Regem porrigebat. Xiphil. 61, 7. LIPS. Suet. 28. *Submissi Consulares, qui Regio genere ortam pejerarent*.

Obnitente] Ita Rhen. bene ex Bud. *obmittente*. Prius legebatur *obtinente*.

Penitus inreperat] Scribe, *irreperant*. ad Senecionem enim pertinet et Othone: non ad Acten. LIPS. Recepit Pichena. MSS. et edd. vet. omnes *irreperat*. Nec video, cur singularis hic tantopere displiceat, cum etiam c. 15. sit *nox et lascivia exmerat*. *Ambigua secreta* pertinent ad rem amatoriam. ERN. Adde 12, 45. *Praefectus — Centurio præerat*.

Ne severioribus quidem] Libri scripti, *senioribus*. LIPS. Etiam Flor. ed. pr. MS. Guelf. ERN. Sic et Bud. et Agr. Cf. etiam 14, 54. Pichena tamen vulgatum præfert.

Muliercula, nulla] Qui attenderit, observabit, hic nimis crebram esse cou-

ria, cupidines Principis explente; quando uxore ab Octavia, nobili quidem et probitatis spectata, fato quodam, quia prævalent illicita, abhorrebat: metuebaturque, ne in supra feminarum inlustrium prorumperet, si illa libidine prohiberetur. Sed Agrippina *libertam amulam, nurum ancillam*, aliaque, eundem in modum, muliebriter fremere. Neque pœnitentiam filii aut satietatem opperiri: quantoque fœdiora exprobrabat, acrius accendere, donec, vi amoris subactus, exueret obsequium in matrem, Senecæque permetteret. Ex cujus familiaribus Annæus Serenus,

A. U.
209.
A. C.
56.

structionem per ablativos consequentiæ. Sensit quidem Heinsius, corripitque *mulierculæ explenti*. Ego suspicarer, Tacitum scripsisse *mulierculam explere*: pro, quo minus expleret: quod ei non insolens. Sed vulgatum ferri potest. ERN.

Nurum ancillam] De *Acte* sermo, quæ libera. Sic ap. Sall. in *Fragm.* Hist. 1. *Tarrula et Scyrus servi* audiunt, qui liberti.

Senecæque permetteret] Hæreere me jubent libri. Nam Farnes. *seque neci permetteret*. Vatic. *seque permetteret*. addito superius, *neci*. E quibus, *seque Senecæ*, occurrebat: nisi aliud latet. Tamen de Senecæ fuisse, verba subsita statim dicunt. LIPS. Pichena, meo iudicio, *eis αὐτὴν τὴν ἀλγύδιαν τὸν κάλαμον βάψας*, *Senecæque permetteret*. In re aucipiti et dubiæ interpretationis artificio brevitate defungitur, ne in alteramutram partem pronior appareat. Senecæ, etsi jam ab initiis imperii Neronis unum cum Burro certamen habuisset adversus crudelitatem et superbiam Agrippinæ, semper tamen in filio aluerat debitam matri pietatem. Et, quoties ab ea se ille insolentius asperiusque tractatum doleret, quamvis instigantibus haud dobie statim assentatoribus, non permiserat eum matri diu irasci, nedum frenum mordere, sed gravibus et honestis monitis exulceratam mentem sanaverat. Nunc per ipsius impotentiam eo res erat redacta, et sic commota ferocia sævi adolescentis, ut necessario esset silentium de matre, aut expectandum, ut ipse, cum illa quateretur foras, qui solus, et cum altero illo, in aula verum dicebat, et in posterum et ad hæc mitiganda et omnibus bonis totique Reipublicæ fieret inutilis. Ergo permisit, hoc est, tacuit, desiit obniti, et hac parte veri molles auriculas radere, nec retinuit palam responsantem, et, quæ adhuc clam fecerat, oculis ingerentem. Quod nec laudare voluit Tacitus, et accusantur frustra, quæ cogunt tempora. Ideo

sic transmittit. Nam, quod sequitur de Annæo Sereno, non accipiendum, quasi faverit amoris Neronis Senecæ contrâ matris voluntatem suæ gratiæ causa: sed, quum iudicaret, hunc ei ludum dandum majoris mali evitandi ergo, eo ipso, quod comparaverat personam, cujus nomine liberalitas Neronis velaretur, fovebat reverentiam matris, et filium retinebat, ut cum aliqua verecundia indulgeret ietati. Sed salubre consilium austeritas Agrippinæ et æmulatio vana irritum reddidit. GRON. Farnesiano consentit Reg. et ed. pr. Flor. *seque neci permetteret*. Agr. *seque nec ei*. Editi præter pr. omnes *senecæque p.* nisi quod Ryekiuss dedit *seque Senecæ p.* quod secutus sum. *Senecæque* est mera conjectura Puteolani: *seque* cum in omnibus scriptis sit, nullo modo repudiandum. In *Senecæ* prima syllaba exciderat, ob innox præcedens *seque*. Et primæ syllabæ in propriis omissæ exemplum supra habuimus *Jochum pro Antiochum* c. 7. Antea Nero in potestate Agrippinæ fuerat. V. supra c. 1. Nunc se Senecæ permittit, ut ille Reip. curaret, *seque* adjuvaret consilio, opera: illi obsequi potius cœpit, quam matri. ERN. Bud. *Senecæque* *permitteret*, quod retinuit Rhen. sed notavit se malle *se Senecæque p.* Non ergo est ista mera Puteolani conjectura. In margine quoque Flor. idem istud legitur. Recepere Bip. quasi absolute positum, ut ap. Ter. *Adelph.* 5, 9, 38. *Tibi pater permittitur*. Mibi ellipsis videtur adesse, subaudito *se*. Auribus sane gratior est lectio et Tacito digna. De re ipsa cf. Dio 61, 3. et infra 14, 1.

Annæus Serenus] Qui Præfectus vigiliam Neronis. Plinius 22, 47. *Fungi familias nuper interemere et tota convivio, Annæum Serenum, Præfectum Neronis vigillum et Tribunos et Centuriones. Quæ voluptas tanta ancipitis cibi?* De hoc amico suo capiendus Senecæ epist. 63. *Hæc tibi scribo, si, qui-*

A. U. simulatione amoris adversus eandem libertam, primas ad-
 209. lescentis cupidines velaverat, præbueratque nomen, ut, quæ
 A. C. Princeps furtim mulierculæ tribuebat, *ille* palam largiretur.
 56. Tum Agrippina, versis artibus, per blandimenta juvenem
 adgredi, *suum potius cubiculum ac sinum offerre, contegendis,*
quæ prima ætas, et summa fortuna expeterent. Quin et fate-
 batur *intempestivam severitatem*, et suarum opum, quæ haud
 procul imperatoriis aberant, copias tradebat: ut nimia
 nuper coercendo filio; ita rursus intemperanter demissa.
 Quæ mutatio neque Neronem fefellit, et proximi amicorum
 metuebant, orabantque, *cavere insidias mulieris, semper atro-*
cis, tum et falsæ. Forte illis diebus Cæsar, inspecto ornatu,
 quo Principum conjuges ac parentes effulserant, deligit ve-
 stem et gemmas, misitque donum matri, nulla parsimonia,
 cum præcipua, et cupita aliis, prior deferret. Sed Agrip-
 pina, *non his instrui cultus suos, sed ceteris arceri,* proclamat,
 et *dividere filium, quæ euncta ex ipsa haberet.* Nec desuere,
 14 qui in deterius referrent. Et Nero infensus iis, quibus
 superbia muliebris innitebatur, demovet Pallantem cura
 rerum, quis a Claudio impositus, velut arbitrum Regni
 agebat: ferebaturque, degrediente eo, magna prosequen-
 tium multitudine, non absurde dixisse: *Ire Pallantem, ut*

Annæum Sereuum carissimum mihi
tam immodice flevi, ut, quod minime
velim, inter exempla sim eorum, quos
dolor vicit. Et inscripsit eidem libros
 suos de Tranquillitate, monumentum
 amoris. LIPS. Mox *celerat* ed. pr.
 et sic correxerat manus ducta in marg.
 Gryph. Fortasse verum. Sed tamen
 et 6, 29. *culpam invidia velare* idque
 h. l. melius. ERN.

Ille palam largiretur] Sine dubio
 corrigendum *ipse*, quia opponitur
Principi. Princeps largiebatur, *ipse*
 palam dabat. Confusionis hujus et
 alia exempla sunt, etiam supra notatæ.
 ERN.

Summa fortuna] Hoc se dare jactat
 Rhen. (e Bud.). At ita et edd. pr. Pu-
 teol. In ed. Beroaldi irrepererat vitio
 operarum *forma*, quod servarat Fro-
 benius s. Alciatus, ut cetera. Nam
fortuna et *forma* etiam in scriptis
 permutantur. ERN. Similia v. ad
 11, 6.

Orabantque cavere insidias] Sic e
 Flor. restituit Pichena pro vulgato
caveri. recte. malebat idem *caveret*
 cum Rhenano. frustra. Vid. ad 11,
 1. *Cavere* etiam ed. pr. Guelf. Mox
domum matri vett. usque ad Rhen.
 et Guelf. ERN. Bud. *cavere* . . . *donum.*
 Infinitivi is usus frequens nostro. Sic
 12, 46. *monet celerare.* 16, 11. *nuntiat*

abjicere. H. 2, 46. *jubebant habere.*

Superbia muliebris] MS. Guelf. et
 alii ap. Broterium *ferocia mulieris:*
 fortasse melius. libenter enim eo verbo
 utitur Tacitus, ut de Agrippina Ger-
 manici. ERN.

Demovet Pallantem cura rerum] A
 rationibus Claudio fuit ex Sueton. 29.
 et lapide, in quo sculptum: PALLANS.
 CAES. N. SER. ADIVTOR. A. RATIONIEVS.
 LIPS. Mox *arbitrium* MSS. Flor.
 Guelf. nec modo Beroaldus, ut J.
 Gron. ait, sed ante Puteolanus, e quo
 ille sumsit, post Alciatus. At ed. pr.
 ceteraque omnes *arbitrium.* Similiter
 variatur H. 4, 21. ubi tamen ed. pr.
arbitrium, Puteol. contra *arbitrium*
 cum Beroaldo et seqq. Utrumque
 eodem redit. Utrum Tacitus dedit,
 non dicam. ERN. Agr. *demoliri P.*
a cura, quod probat Heins.

A Claudio inpos.] Cf. 12, 53.

Degrediente eo] MSS. Fl. Reg. P. dl.
degrediente. Si intelligendum est de
 palatio, ut J. Gronovius censet, nec
 dubitare sinunt sequentia, *magna pro-*
sequentium multitudine: verum est.
 Vid. ad 4, 49. Adde Hist. 3, 67 *pa-*
latio degreditur, ubi v. Gron. ERN.

Ire Pallantem] Ambigua et obscura
 verba, quia et post *ire,* et post *Pallan-*
tem interpungere licet. Quibus hoc
 placeat, ambigunt, quid intelligendum

ejuraret. Sane pepigerat Pallas, ne cujus facti in præteritum A. U. interrogaretur, paresque rationes cum Republ. haberet. Præ- ^{209.}
ceps post hæc Agrippina ruere ad terrorem et minas. neque A. C.
Principis auribus abstinere, quo minus testaretur, adultum ^{56.}
jam esse Britannicum, veram dignamque stirpem suscipiendo
patris imperio, quod insitus et adoptivus per injurias ma-
tris exerceret. Non abnuere se, quin cuncta infelicitis domus
mala patefierent, suæ in primis nuptiæ, suum veneficium. Id
solum Diis et sibi provisum, quod viveret privignus. Ituram
cum illo in castra. Audiretur hinc Germanici filia, inde vilis

sit. *Procuracionem* quidam, ut Ryc-
 kius. Sic H. 3, 68. *ejurare Imperium.*
 supra 12, 4. *Magistratum.* Sed ita
 nullum acumen apparet: nec convenit
 sequentibus, et quorsum deponeret,
 quod jam ademptum erat. Aurelius
 putat respici ad illud, *ejurare bonam*
copiam: exire Pallantem aula, ut illam
 prosequentium multitudinem aliis ce-
 deret: quod paullo melius puto. Inest
 enim faceti quid. Sed cum eo quo-
 modo conveniunt sequentia? Nam
 particula *sane*, e consuetudine Taciti,
 indicat, rationem reddi dicti, idque
 confirmari. Heinsius ep. ad Græv. t. 4.
 Coll. Burm. p. 515. volebat corrigi
ejurarent: idque placebat Grævio: qui
 tamen vulgatum defendi posse puta-
 bat, si intelligeretur *multitudinem*.
 Sed ille ait, p. 517. se elegantiae causa
 sic corrigere; unde clarum, eum in-
 terpungi voluisse post *ire*: ire multi-
 tudinem illam, ut Pallantem ejura-
 rent. Qui sensus et ipse commodus
 est: modo ita sequentia convenirent.
 Sed nihil melius habeo. Ed. pr. *evita-*
ret. ERN. Bud. *evitaret* et in marg.
 ab eadem manu *al. ejuraret.* Subin-
 telligo cum Bip. *regnum.* Bahrtd sub-
 audiendum putat *rationes*.

Ne cujus facti] Sic ed. pr. Rhe-
 nanus, ceteri. Intermedii Puteol.
 Beroald. Alc. *cujusque. Interrogare-*
tur est rationem reddere cogeretur, ut
 reus fieret, ut 14, 46. Cic. pro Domo
 29. Mox *ad terrorem* etiam ed. pr. non
 in: item *posthac.* ERN.

Paresque rationes] Id est, (uti juris-
 consulti loquuntur) ut pariator esset,
 sive ἀλοίκαστος: nec reliqua ulla habere-
 ret. Sic *parem rationem facere* Seneca
 dixit epist. 19. et de Benef. 6, 40. item
 Jurisc. 1. ult. D. De doli except. —
 l. 22. D. De manum. testam. LIPS.
 Colum. 1, 8, 13. *nec patitur villicum*
paria cum rationibus domini facere. Sic
 et ib. 11, 1, 24. Pallas compensandis
 operis Reip. præstitis pares cum Rep.

rationes faciebat. Bip.

Ad terrorem et m.] Sic Flor. Bud.
 et edd. vet. alii in.

Inde vilis rursus Burrus] Vatic. *bi-*
bil. Suspicari possis, num *debilis*, legen-
 dum. Debilitas enim loco probri, quia
 et sacris olim arcebantur, et decreto
 Augusti etiam Senatu. Sequitur autem
 de hoc ipso Burro, *trunca scilicet ma-*
nu. Suspectum æque τὸ *rursus*, quod
 hic nulli rei. Puto fuisse, *rufus*: glos-
 sema scilicet ad cognomen Afranii,
 Burrhus. Nam Latini Burrhum, ru-
 fum dicebant, a Græco. Glossæ: *Bur-*
rhum, ξασδόν, πυρρόν. Vide Festum.
 LIPS. Scribo: *Audiretur hinc Ger-*
manici filia; debilis rursus Burrus et
exsul Seneca. Nam, cum inveniretur
devilis, ut solet has inter se literas
 permutare manus vetusta, adjecit ali-
 quis τὸ *in*, ut esset, quod τῶ *hinc*
 responderet. Sed particula *rursus* ejus
 vice fungitur, et est idem, quod inde
 vel vicissim. GRON. Verum vidit
 Gronovius. Quod si a lectione vetere
inde vilis, quam primum reperi apud
 Puteolanum, estque etiam in cod.
 Agric. discedendum est, et conjectura
 ponenda, malo ponere *debilis*, ut vo-
 luit Gron. quam *inde debilis*, ut Lipsio
 placuit. Nam in hac *rursus* molestum
 est, ut e nota Lipsii apparet. Ei in-
 commodo occurrit Broterius, delendo
rursus. Syllaba *de* ex conjectura re-
 petitur. In illa nihil est incommodi.
Indebilis MS. Flor. (Bud.) Reg. ed. pr.
 et inde factum *inde vilis*. In natum
 est e terminatione præcedentis verbi
filia. Non est prætereundum, J. Gro-
 novium e vestigiis cod. Oxon. qui ha-
 bet *inde mancinus rursus*, ut Guelf.
 legi velle: *hinc Germanici filia et*
Britannicus, rursus Burrus et exsul
Seneca. ERN. In cod. Bud. ex *inde-*
bilis 2 m. fecit *inde vilis*. quod egre-
 gie respondet sequenti *exsul Seneca*.
 Scil. *vilis rursus* est a pristina poten-
 tia dejectus. *Debilis et trunca manus*

A. U. rursus Burrus et exsul Seneca; trunca scilicet manu, et pro-
 60¹. fessoria lingua, generis humani regimen expostulantes. Simul
 A. C. intendere manus, adgerere probra, consecratum Claudium,
 56. infernos Silanorum manes invocare, et tot iurita facinora.

15 Turbatus his Nero, et propinquo die, quo quartum decimum
 ætatis annum Britannicus explebat, volutare secum, modo
 matris violentiam, modo ipsius indolem; levi quidem experi-
 mento nuper cognitam, quo tamen favorem late quæsisisset.
 Festis Saturno diebus, inter alia æqualium ludicra,
 Regnum lusu sortientium, venerat ea sors Neroni. Igitur
 ceteris diversa, nec ruborem adlatura: ubi Britannico jussit,

tautologiam offerret insolitam Cornelio. *Inde debilis*, quod et Pichenæ placebat et Ryckio, præterea ingrato sono peccat.

Trunca scilicet manu] Agricola adnotavit *tunicata manu*, a sene, an a libris? Et sane videtur mollitiam Burrho objectare et tunicas manicatas. LIPS. Frustra sudat hic Marcellus. *Trunca manu* omnino respicit Burram, et *professoria lingua* Senecam. Nec necessum, totam ut manum præcisam habuerit: sufficit digito uno aut altero captum fuisse: idque incommodum accepisse, dum in acie steruit hostem, est verisimile. Ergo id insigne virtutis non magis arcuit eum Præfectura Prætorii, quam claudicatio ex vulnere Sp. Carvilius deonestavit, quem mater, quoties gradum faceret, jubebat meminisse bellicæ gloriæ; aut herniæ, quam in equo dies noctesque persedendo nactus erat, M. Servilium penituit. GRON. *Professoria lingua* est hominis scholastici et declamatoris. In *irrita facinora* sine causa hærebant Rhen. Dolet, se frustra tot facinora patrasse parandæ potentia. ERN. Quod Lipsius de mollitia Burro objecta adfert, stare nequit. Cf. 12, 42. 13, 2. 14, 51. Marcellus ridicule *trunca manu* reddebat: sine multitudine adhærentium, *Silanorum manes*, intellige *Junii* et *L. Cf. supra* e. 1. Id Bud. spt. clare adsiit *irrita*, nec video, cur dubitarit Rhen. Displicet id verbi Bip. qui substitutere parant *jurare*, quod non satis capio. Magis quoque proliant Acidalii conjecturam, qui *et tot irrita facinora* e superiori loco huc recedisse conjicit, verbis suum *veneficium* subjicienda.

Quo quartum decimum etc.] Adeoque togam virilem acceperet. Vid. dicta ad 12, 41.

Ut quidem experimento cognitam] Elegans est Freinshemii conjectura

levi quidem: quale quid sequentia desiderant. MSS. Reg. et Agric. habent quidem *quo tum*, in qua lectione non opus foret illo epitheto: sed ita totus locus fit frigidus. Freinsb. verum vidit. *Quæsisisset* est conciliasset, parasset, ut sæpe. ERN. *Levi* probat et Brot. recepere Bip. Vix dubium est, quin sit vera lectio: vocis præcedentis ultima ejus vocis primam absorpsit. Heins. conjectabat *fulilis*. Acid. *vili*.

Inter alia æqualium ludicra] Interpretes ad illustrationem loci adferunt, quæ Pollux scribit 9, 7. Βασιλίδα, inquit, ἰστὴν, ὅταν διακληρωθῆσιν, ὁ μὲν Βασιλεὺς προστάτη τὸ πρακτικόν, ὁ δὲ ὑπηρέτης ἵνα λαχὼν πανταχόθεν ἀπικτιοῖ. Magis facit Arriani locus Diss. Epieteti 1, 25. Ἐν Σατοραλίῳ λίλογχε Βασιλεύς. Ἐδοξε γὰρ παιζῶν ταύτην τὴν παιδίαν. Προστάσει, εὐ πῆι, εὐ κίρασει, εὐ ὤσει, εὐ ἀπτιθῆ, εὐ ἰλθί. Ἐτακούω, ἵνα μὴ παρ' ἑμὲ λύηται ἡ παιδίά. Et maxime Luciani in Saturnalibus: Ὅσῳ ἤλικον τὸ ἀγαθόν, ἔτι καὶ Βασιλία μόνον ἰφ' ἀπάντων γινίσθαι, τῷ ἀσπραγάλῳ κρατήσασα. Ὅς μῆτι ἰπταχθίως γιλοῦα ἰσπτάγματα, καὶ αὐτὸς ἰπταχθίως ἴχουσι, τῷ μὲν αἰσχερῶσι περὶ αὐτοῦ ἀναθεῖσαι, τῷ δὲ γυμνῶ ἀρχήσασθαι, καὶ ἀέριμον τὴν αὐλητρίδα, σφίς τὰν οἰκίαν περιελθίην. LIPS. In loco Pollucis nullus sensus, lege πᾶν τὸ ταχθὶν ὑπικτιοῖ.

Regnum lusu sortientium] Eo ritu, quo Regna convivorum: id est, talo. Ex Luciani supra verbis. Flor. etiam *ludicra R. Regnum*: quod valet, *Romanum*. LIPS. Ed. pr. adeo *Rō. MS. Reg. Guelf. Rō. Agr. Romæ. ERN. Bud.* etiam *R. regnum*. Videtur valere *Romæ*. De lusu v. Hor. Ode 1, 4, 12.

Ruborem allatura] Sic MSS. Flor. Guelf. non, ut J. Gronovius queritur, solus Beroldus et Aldus, sed etiam anectores ejusque, Puteolanus, Rhennus, et imitatores Rivius, Alciatus, qui

exsurgeret, progressusque in medium, cantum aliquem inciperet, A. U. 808. A. C. 56.
 inrisum ex eo sperans pueri, sobrios quoque convictus, ne-
 dum temulentos, ignorantis; ille constanter exorsus est
 carmen, quo, *evolutum eum sede patria rebusque summis* si-
 gnificabatur. Unde orta miseratio manifestior, quia dissi-
 mulationem nox et lascivia excemerat. Nero, intellecta in-
 vidia, odium intendit: urgentibusque Agrippinæ minis,
 quia nullum crimen, neque jubere cædem fratris palam au-
 debat, occulta molitur: *pararique venenum* jubet, ministro
 Pollione Julio, Prætorix cohortis Tribuno, cujus cura ad-
 nebatur damnata veneficii nomine Locusta, multa scelerum
 fama. Nam, ut proximus quisque Britannico neque fas
 neque fidem pensi haberet, olim provisum erat. Primum
 venenum ab ipsis educatoribus accepit, transmisitque, exso-
 luta alvo, parum validum, sive temperamentum inerat, ne
 statim sæviret. Sed Nero, lenti sceleris impatiens, munitari
 Tribuno, jubere *supplicium veneficæ, quod, dum rumorem re-
 spiciunt, dum parant defensiones, securitatem morarentur.*
 Promittentibus dein *tam præcipitem necem, quam si ferro
 urgeretur,* cubiculum Cæsaris juxta, decoquitur virus, co-

Gryphius. Quo auctore MS. *illatura* invectum sit in Lips. Pichenæ etc. ne-
 scio. Ed. pr. adhuc exquisitius *oblatura*,
 quod mihi supra libroriorum captum vi-
 detur, eique sæpe substituitur *afferre* in
 istis formulis, in quibus et *offerre* et
afferre rectum est, ut *mortem, maro-
 rem, pudorem, luctum* etc. V. Dra-
 kenb. ad Liv. 34, 23. et quos ibi lau-
 dat. Interea unum illum librum sequi
 non sum ausus, sed *allatura* edidi.
 Mox pro ubi frustra Acidalius volebat
uni. De constructione verbi *jussit*,
 qua hic noster utitur, supra satis di-
 ctum ad 11, 32. ERN.

Constanter exorsus est carmen] Ven-
 tus illud ex Ennio tritum (ap. Cic.
 Tusc. 3, 19.): *O pater, o patria, o
 Priami domus Septum altisono cardine
 templum,* etc. Lips. *Constanter* est
 sine metu et hæsitatione, promte: quo
 sensu sæpe apud nostrum *constantia*
 dicitur. *Carmen exorsus*, est phrasid
 Liviana. Deinde, etsi intelligo *sum-
 misque rebus*, et supra dictum est c.
 13. *summa fortuna*, tamen hic vereor,
 ne vera Taciti manus sit *rebusque suis*.
 Nam nec dixit *sede Casarea*, aut si-
 mile quid, sed tantum *patria*, ut indi-
 caret, sibi erepta sua, quæ sibi debe-
 rentur. Nam in hoc proprie injuria
 est, ex illo miseratio. Pro *suis* libra-
 rios interdum dedisse *summus*, doce-
 bit præter alios Drakenb. ad Liv. 5,
 11. extr. Mox *jubere* pro glossa de-

leri vult Acidalius. Verum videtur:
 cum præsertim statim sequatur *jubet*.
 Porro Heinsius malebat: *occultam
 molitur*. bene. Item *pararique* dedi e
 cod. Flor. quod Broterius imitatus est.
 Editi omnes præter J. Gron. sine co-
 pula. Voluit tamen sic edere Pichenæ:
 sed operæ non paruerunt. ERN. *Con-
 stanter*, ut ap. Justin. 1, 5. Cf. Gron.
 ad Agr. 27. Bud. *rebus summis* absque
 copula, appositive, ut Rhenano placet.
 Idem *occulta . . . parari*. In edit. Pi-
 chenæ Frf. 1607. omnino legitur *pa-
 rarique*.

Pollione Julio] Puto eum esse, qui
 postea Præf. Prætorio fuit, sub Otho-
 ne. Vide Plutarch. in Othone 24.
 Lips.

Olim provisum] Vide 12, 41.

Quod dum] Bis *dum* in ed. pr. Put.
 nou demum in ed. Rhen. Beroald. et
 Alc. edd. casu, ut opinor, omisere.
Securitatem omnes præter pr. quæ
 habet *securitate*. idem voluit dare Rhe-
 nanus, sed operæ non parvere. Itaque
 et Aldus, Gryph. illud habent, quod
 verum est. Ceterum saltem esse de-
 hebat *respiciant, parent*. ERN. Bud.
 bis *dum*: item *securitate*. Rhen. id
 explicat *ob securitatem*.

Urgeretur] Agr. *necaretur*, mani-
 festa glossa.

Cognitis venenis] Nempe experimen-
 tis factis in animalibus, v. Sueton.
 Ner. c. 33. ERN.

A. U. gnitis antea venenis rapidum. Mos habebatur, Principum
 809. liberos cum ceteris idem ætatis nobilibus sedentes vesci,
 A. C. in adpectu propinquorum, propria et parciore men-
 56. sa. Illic epulante Britannico, quia cibos potusque ejus
 16 delectus ex ministris gustu explorabat, ne omitteretur
 institutum, aut utriusque morte proderetur scelus, talis
 dolus repertus est. Innoxia adhuc ac præcalida et li-
 bata gustu potio traditur Britannico: dein, postquam fer-
 vore adspernabatur, frigida in aqua adfunditur venenum,
 quod ita cunctos ejus artus pervasit, ut vox pariter et spi-

Sedentes vesci] Suet. super eodem
 ritu, Claudii 32. *Adhibebat omni cæna
 et liberos suos cum pueris puellisque
 nobilibus, qui more veteri ad fulera
 lectorum sedentes vescerentur.* Idem
 in Augusto 64. de nepotibus ejus:
*Neque cænavit una, nisi in imo lecto
 adsiderent.* Ubi scripsim, nisi ut
 imo. Ex quibus vides, pueros sedisse
 ad fulera pedesque parentum. Sedisse,
 dico. Spernebant enim etiam tunc ac-
 cubitum a pueris, a servis: quasi lu-
 xuriæ ritum illi ætati ordinive non
 decorum. De servis, Plautus Stichus
 5, 4, 21. *Potius in subselliis Cynice
 accipiemur, quam in lecto.* Ib. 3, 2,
 32. *Non postulo equidem med in lecto
 accumbere, Scis tu med esse imi sub-
 sellii virum.* Donatus in vita Terentii:
*Jussus ante Cæcilio recitare, ad cæ-
 nantem cum venisset, quod erat con-
 temptiore vestitu, subsellio juxta lectu-
 lum residens legis dicitur: post pau-
 cos vero versus, invitatus ut accumbe-
 ret, cænasse una.* Senecam sic accipio
 de tranquillit. 2, 15. (sive de Const.
 Sap. 15.) *Non accipiet sapiens contu-
 meliam, si in convivio Regis recum-
 bere infra mensam vescique cum servis,
 ignominiosa officia sortitis, jubebitur.*
 Quia contumelia a Caio Pomponius Se-
 cundus adfectus: qui cibum cum eo cepit,
κατὰ τοῖς σερσὶν αὐτοῦ καθήμενος, ait
 Dio 59, 29. scilicet quasi Vejovis illius
 servus. Nec alio Plutarchus respexit,
 cum in Convivio suo c. 10. reliquos
 quidem accumbentes facit, at Æsopum,
 qui servus, sedentem in subsello apud
 Solonem. Lips. De ritu isto v. Ciac-
 conius de triclinio p. 5. et Ursinus in
 append. p. 252.

Quia cibos potusque] MSS. Vett.
 edd. omnes: *cibus p. e. d. e. ministri
 gustu explorabatur.* quod vitiosum esse
 omnes vident. Ursinus ex delendum
 putabat. Sed pariter delendum foret
delectus, quod aut cibum potumque
 non commode refectur. Hodierna le-

ctio est e correctione Danesii, ut puto.
 In qua tamen *delectus ex ministris* lan-
 guidius est, quam pro celebrata Taciti
 brevitate. ERN.

Innoxia adhuc ac præcalida] Ret-
 tuli ad calidæ potionem in Electis 1,
 4. et velim ei capiti addi Arriani locum
 1, 13. *Ὅταν δὲ Σιμεὼν αἰτήσαντίς σου μὴ
 ὑπακούσῃ ὁ παῖς, ἢ ὑπακούσας χλιρῶστρον
 εἰσέκη, ἢ μὴδ' ἐύρειθῃ ἐν τῇ εἰκίᾳ, τὸ μὴ
 χαλιπαίνει, μηδὲ ῥήγνυσθαι, οὐκ ἴσσει
 ἀριστὸν τοῖς Θεοῖς;* qui simillimus illi
 Senecæ, quem adduxi, de Ira 2, 25.
 Ceterum ex hac potione gustasse et-
 iam Titus credebatur *Britannicum
 juxta cubans,* ait Suet. Titi c. 2. Mi-
 rror, cur *cubans* scripserit: nam ille
 vero *sedit,* ut hic in Tacito, cum Bri-
 tannico scilicet *simul, ac paribus disci-
 plinis, et apud eosdem magistros institutus,*
 ut ipse Suetonio, ibi scripsit. Nec
 probabile, in pari ætate, Titum supra
 Dominum honore affectum. Sed excide-
 rit hoc Suetonio, pro vulgato more
 scribenti. LIPS.

Frigida in aqua] Ita factum et Ale-
 xandro, ab eadem causa et cautione.
 Justinus 12, 14. *In qua frigida vene-
 num habuerunt, quam prægustate
 jam potioni supermiservunt.* Est error
 hac in re, opinor, Æliani in Hist.
 Anim. 5, 29. qui discrete vult, vene-
 num ei in cibo datum, non potu.
Μυρία γ' ὄν, inquit, *καὶ πένοντις τι κα-
 κὸν κατίσιον, ὡς Ἀλιζανδρος, καὶ Ἰσδιον-
 τος, ὡς Κλαύδιος ὁ Ῥωμαῖος καὶ Βριταννι-
 κός, ὁ παῖς αὐτοῦ.* Atqui de potu et
 Tacitus et Suetonius adfirmant. LIPS.
Affunditur MS. Flor. ed. pr. quam-
 quam ibi est *eff.* vitiose pro *aff.* Rhen.
 et seqq. At Puteol. cum sequacibus,
 Beroaldo et Alc. *infunditur.* Mox
 MS. reg. delet *ejus* post *spiritus.* recte.
 repetitum est temere e præcedentibus.
 ERN. Rhen. e Bud. *affunditur.* ut 6,
 28. H. 5, 23. Idem habet *vox* *ejus* *par.*
et sp. r.

ritus raperentur. Trepidatur a circumsedentibus, diffugiunt imprudentes. At, quibus altior intellectus, resistunt defixi, et Neronem intuentes. Ille, ut erat reclinis, et nescio similis, *solitum ita*, ait, *per comitalem morbum, quo primum ab infantia affligeretur Britannicus, et redituros paullatim visus sensusque*. At Agrippinæ is pavor, ea consternatio mentis, quamvis vultu premeretur, emicuit, ut, perinde ignaram fuisse ac sororem Britannici Octaviam, constiterit. quippe sibi supremum auxilium ereptum, et parricidii exemplum intelligebat. Octavia quoque, quamvis rudibus annis, dolorem, caritatem, omnis adfectus abscondere didicerat. Ita post breve silentium, repetita convivii lætitia. Nox eadem necem Britannici et rogam conjunxit, proviso ante funebri paratu, qui modicus fuit. In campo tamen

A. U.
209.
A. C.
56.

Trepidatur a circumsedentibus] Sic vett. edd. ante Rhenanum omnes: quod cur ab eo in *trepidatum* mutaretur, nulla gravis satis causa erat. Et tamen omnes postea id secuti sunt. ERN. *Trepidatum* e Bud.

Quo primum ab infantia affligeretur Britannicus] *Primum* corruptum esse omnes vident. Utrum corrigendum sit *prima*, cum Acidalio, an *plurimum* cum Freinshemio, non pro certo dicam. Illud consuetudini loquendi convenientius videtur. *Primum* et *plurimum* etiam alibi in MSS. confunduntur, ut ap. Liv. 5, 37. *Plurimum* pro sæpe dicitur. *Britannicus* sane supervacuum est: unde deleri volebat Muretus (et Acid.). Sed, quia hæc nominis proprii redundancia jam aliquot locis observata est, incipio vereri, ne Tacitus ejus auctor sit. ERN. *Prima* habet cod. Agr.

Is pavor emicuit] An *eminuit*? id enim est verbum proprium de animi motibus vultu se proidentibus, quamvis premantur. V. præter alios Oudend. ad Suet. Cal. 15. *Emicare* vix conveniat consternationi et terrori. Et confunduntur ista verba in libris. In loco etiam Cic. ap. Quintil. 9, 2, 40. in multis est *emicabat*, cum ap. Ciceron. sit *eminebat*. ERN.

Ac sororem B. O.] Hoc ordine dedimus ex ed. pr. quamquam ibi omisum *ac*. Vulgo inde a Puteol. *Ac Octaviam, sor. Br.* Illum ordinem meliorem esse, primum per se, tum, ne *ac* durius cum vocali concurrat, facile apparet. Ita non opus conjectura Faerni atque. Broterius mallê deleri *Octaviam*. ERN.

Parricidii exemplum intelligebat] Sylla Ovidio Met. 8, 116. *Cives odere*

merentem, Finitimi exemplum metunt. Seneca Troad. 241. *Suique victor operis exemplum horruit, Didicitque Achilles et Dea natos mori*. GRON.

Octavia quoque] Scribe, *Octaviæ*. is pavor videlicet fuit. LIPS. Dura conjectura. ERN.

Ita post breve silentium] Tale Statii Theb. 2, 262. *In Regem conversi omnes formidine prima: Mox audisse negant*. GRON. Mox ed. pr. *communi* pro *convivii*. quod confirmat lectionem a nobis Suetonio redditam in Ner. 38. ubi vulgo *sermone communi*: nos ex Cortianis Exc. dedimus *sermone convivii*: quod etiam e cod. Vindob. profert Oudend. sed pro glossa *sermone communi* habet. An hic quoque *convivii* est glossa ejus verbi? ERN.

Nox eadem] Miror ergo, quomodo vera, quæ Græci tradiderunt, Britannici corpus gypso multo oblitum a Nerone fuisse, ne livor appareret e veneno: sed pluviam coortam eluisse gypsum, dum calaver per forum essetur, omniumque oculis scelus subjecisse. Hæc Zonaras 11, 12. hæc Dio 61, 7. Scite, sed parum vere: ut Taciti quidem narratio est. Nam hæc omnia operire nox potuit. LIPS. Mox *paratu*, quod in MS. Flor. habet etiam ed. pr. Idem Rhenanus (e Bud.) edere voluit, sed operæ non paruerunt; itaque in sequentibus mansit *apparatu*, usque ad Pichenam. Etiam supra ista verba confusa vidimus. ERN.

In campo tamen Martis sepultus] Non tamen ibi combustus: sed reliquiæ ejus in urna illata, ut opinor, monumento Augusti. LIPS. *Martis* ex Flor. edidit Pichenam. vulgo, *Martio*. Sic et c. 31. ERN.

A. U. Martis sepultus est, adeo turbidis imbribus, ut vulgus iram
 809. Deum portendi crediderit adversus facinus, cui plerique et-
 A. C. iam hominum ignoscebant, antiquas fratrum discordias et
 56. insociabile Regnum æstimantes. Tradunt plerique eorum
 temporum scriptores, *crebris ante exitium diebus, inlusum
 esse pueritiæ Britannici Neronem*: ut jam non præmatura,
 neque sæva mors videri queat, quamvis inter sacra mensæ,
 ne tempore quidem ad complexum sorori dato, ante oculos
 inimici properata sit, in illum supremum Claudiorum san-
 guinem, stupro prius quam veneno pollutum. Festinatio-
 nem exsequiarum, edicto Cæsar defendit, a maioribus insti-

Cui plerique ignoscebant] Omnino
 ignoscebant, non ingemiscebant, ut
 vult Acidalius. Philo περί προσηΐας p.
 1001. Ἀπιστοῦντες, ἰὶ οὕτως ἀφρώς ἰν-
 δίδικται τροπὴν, ὁ κερδ μικροῦ χρηστὸς καὶ
 φιλάδελφους, ἰσὸς τε καὶ κοινωνικὸς εἶναι
 νομισθεὶς Γάϊος, ἀπολογίας ἰσχύου. καὶ
 διτρινωῦντες ἕριστοι. ἰσὶ μὲν τῶ ἀνψιῶ
 καὶ συγκληρονόμῳ τῶ αὐτῶ φάσκοντες, ἀκοι-
 νόνητον ἀρχήν, θεσμὸς φύσει ἀκίητος.
 οὗτος ἂ παθῶν ἰμύλλησιν ἀν ὑπ' ἀδυνατω-
 τίου, προίθηκιν ἰσχυρότερος ἂν. ἄμυνα
 σουτ' ἴσται, οὐκ ἀνδροφονία. τάχα δὲ καὶ
 προνοητικῶς ἰσ' ἀφελίῃ τοῦ σύμμακτος
 ἀνδρώπων γίγνεται, τὸ μιράκιον ἰσποδὸν γι-
 γίνηται, τῶν μὲν τούτων, τῶν δὲ ἐκείνων προ-
 κληρωμένων. ἰσ' ἂν παραχαί, ἰμφύλοι τε
 καὶ ζῆνικὸι πόλιμοι συνίστανται. etc. Sic
 enim legendum, ubi editur: ἡμίνατο.
 τουτίσται οὐκ ἀνδροφονία. GRON. Etiam
 abest a Guelf. ERN.

Insociabile Regnum æstimantes] i.
 e. cogitantes, reputantes. Atque ita
 Puteol. Beroald. Alc. Sed Rhen. et
 Pichena e Fl. cod. edidere *existiman-
 tes*, decepti scriptura *extimantes*, que
 est etiam in cod. Agr. Guelf. et ed. pr.
 Puteolanus recte legit et edidit *esti-
 mantes*: nam *x* pro *s* scribi in vet. li-
 bris et edi, ante monuimus ad c. 6. et
extimare pro *æstimare* olim scriptum
 esse, etiam Gesnerus monet in Thes.
 L. L. et sic est in ed. pr. 15, 2. a *Diis
 extimatur*. Add. ad H. 1, 14. Alioqui
 non ignoro, *extimare* fere scribi pro
existimare, et huic verbo alieno sæpe
 loco substitui *æstimare*, de quo pleni
 criticorum libri, quos laudat Drakenb.
 ad Liv. 34, 2. Sic *existimare* recte de-
 fenditur, ubi de iudicio sermo est,
 quamquam etiam ibi *æstimare* defen-
 dit Cortius ad Sallustium, non dicam,
 quam bene: non, ubi cogitandi, repu-
 tandi significatio requiritur, ut h. l.
 Ignoscebant, qui reputabant antiquas
 discordias, que inter fratres illos fuis-
 sent, et Regni societatem nullam esse

posse: quod sane non est *existimare*.
 De insociabili Regno sententia sumta
 e Livio 1, 14. *Infida Regni societas*.
 ERN. Bud. habet totidem litteris *exi-
 stimantes*. Pichena e Flor. dedit *exti-
 mantes*, additque *vulgo* (male scil.)
existimantes. Neuter ergo deceptus.

Illusisse] Prisci aliquot, *illusum
 esse*. scribe, *isse*. *Ludere* autem et
illudere, in re Veneris usurpant: sed
 hoc fere in fæda. Suet. Tib. 45. *Fem-
 inarum capitibus illudere*. LIRS.
Illusum esse MSS. Flor. (Bud.) Reg.
 Agr. Guelf. etc. edd. pr. et ceteræ ante
 Rhen. e cujus correctione editum est
illusisse usque ad J. F. Gron. qui Lipsii
 conjecturam recepit. Salmasium, qui
illusum esse active capit, refellit Ryc-
 kius. Si *illusisse* libris scriptis adju-
 varetur, sane præferrem: nunc se-
 quar Gronovii exemplum. alias *isse il-
 lusum* proprie est tentasse, instituisse
 illudere, omninoque conatum alicujus
 rei indicat niagis quam effectum: ut
 4, 73. *nec ullum iit est, nec tentavit
 ulcisci*. Sed videtur h. l. *ire* dictum,
 ut in rebus anatoriiis solet: *ire ad ju-
 mosas, ad meretrices*. Gell. 3, 2. extr.
*mulier, quæ ante d. IV. Kal. I. usur-
 patum isset*: i. e. ad virum, ut usur-
 paretur: sic h. l. *isse ad Britannicum*,
 ut ejus pueritiæ illuderet: intelligen-
 dumque cum effectu, ut ibi. ERN.

Ad complexum sorori] Sic omnes
 eidd. nec e MSS. varietatem notatam
 reperi. Sola ed. princ. *sororum*: quod
 non spreverim. Nam et altera soror
Antonia erat, quamvis non *ἰμογάστρηος*,
 eaque adhuc viva. Mox *id a majori-
 bus institutum* omnes libri. at ego non
 dubito, quin *et id* natum sit e finali
 præcedentis verbi. plane enim non
 friget modo, sed legibus dicendi repu-
 gnat. Sequi enim deberet *ut*. Itaque
 delevi. ERN. Modius in novant. ep.
 99. legit *sororium*, quod probant Bip.

tutum referens, *subtrahere oculis acerba funera, neque laudationibus, aut pompa detinere. Ceterum et sibi, amisso fratris auxilio, reliquas spes in Repub. sitas: et tanto magis fovendum Patribus Populoque Principem, qui unus superesset e familia, summum ad fastigium genita.* Exin largitione potissimos amicorum auxit. Nec defuere, qui arguerent viros gravitatem adseverantes, *quod domos, villas, id temporis, quasi prædam divisissent.* — Alii necessitatem adhibitam credebant a Principe, sceleris sibi conscio et veniam sperante, si largitionibus validissimum quemque obstrinxisset. At matris ira nulla munificentia leniri, sed amplecti Octaviam: crebra cum amicis secreta habere: super ingenitam avaritiam, undique pecunias, quasi in subsidium, conripere, Tribunos et Centuriones comiter excipere: nomina et virtutes nobilium, qui etiam tum supererant, in honore habere; quasi quæret ducem et partes. Cognitum id Neroni, *excubiasque militares, quæ, ut conjugii Imperatoris olim, tum et ut matri servabantur, et Germanos, super eundem honorem, tum custodes*

A. U.
809.
A. C.
56.

18

Subtrahere oculis acerba funera] Nota ritum. Acerba enim et immatura funera, quæ intra tirocinii diem, pompa funebri aut laudatione non dignata. Vide me ad Senecæ de brevitate vite c. ult. LIPS. Mox ed. pr. *neque laudationibus retinere.* ERN. Bud. *neque laud. aut pompam detinere preces effundere.* hoc Rhen. putat emendandum: *præceptis effundere* scilicet funus e sandapila aut loculo.

Viros gravitatem adseverantes] In Senecam et Burrum criminatio spectat. quam deluit tamen leviter ipse Tacitus, Senecæ ubique volens et amicus: aliter quam ille Bithynus, qui inimicitias cum Seneca indietas exercet, et ex professo. LIPS. Dedi defuere ex Flor. ed. pr. *Domos, villas pro villasque ex iisdem et MS. Agr. Guelf. prædam ex iisdem et MS. Reg. cum Ryckio et J. Gronovio pro prædas. Asseverare* h. l. est præ se ferre. ERN. Bud. *defuere . . . domos villas . . . prædam.*

In subsidium corripienti] Vel corripere. LIPS. Recte. ERN. Recepti cum Bip.

Quæ ut conjugii Imperatoris] Emendavi verissime: *quæ ut conjugii Imperatoris olim, tum.* Jampridem, inquit, excubiæ Agrippinæ: Claudio quidem vivo, ut conjugii Principis: Nerone imperante, ut matri. LIPS. Omnes MSS. ap. Ryckium et Guelf. *solitum ut.* nisi quod Agr. *et matri:* unde Ryckius rescripsit *quæ, ut conjugii Imperatoris solitum, et matri servabantur,*

ut Faerno placuerat, quod secutus est etiam Broterius, qui et in MSS. reperit et ut. Ego malim cum J. Gronovio ut retinere et lectionem MSS. sequi, bonam illam et intelligendam, etsi duriusculam, quam conjecturam Lipsii recipere, quam nec ipse in textum recepit. Hæsitatio orta est ex eo, quod in edd. esset vox divulsa *soli tum.* In ed. pr. est *soli cum ut matri,* sed in eo libro non semel ultima tum divellit, et in cum mutatur. Puteolanus cœpit edere et ut matri, quod omnes secuti sunt. ERN. Sequor Lipsium et Pichenam. Bud. habet *solitum ut,* sed 2. m. *ut vertit in ita,* quod ferri posse judicant Bip. Lall. *solitum et.*

Germanos super eundem honorem] Duplex ergo custodia Agrippinæ, uti et Principi ipsi: Prætoriani milites Germanique. Suet. 34. *Abductaque militum et Germanorum statione, contubernio quoque ac Palatio expulsi.* Jampridem vero Germanis habitus is honos: et ante eos Hispanis. Nam Julius Cæsar Hispanorum cohortem habuerat custodiæ suæ. Sueton. in Jul. 86. et Calagurritanorum manum Augustus, Sueton. 49. Sed ii dimissi: et eorum vicem allecti Germani. Quos ipsos metu aliquo et suspicione ob Vari cladem (Sueton. l. c.) dimiserat; sed mox, ut opinor, recepit Augustus. Habuit certe eos inter initia Principatus Tiberius, ex Tacito 1, 24. *Robora Germanorum, qui tum custodes Imperatori aderant.* alique ad Galbam usque, qui cohortem Germanorum, olim

A. U. additos, *degređi* jubet. Ac, ne cœtu salutantium frequenta-
 809. retur, separat domum, matremque transfert in eam, quæ
 A. C. Antoniaë fuerat: quotiens ipse illuc ventitaret, septus turba
 56. Centurionum, et post breve osculum digrediens. Nihil
 19 rerum mortalium tam instabile ac fluxum est, quam fama
 potentiaë, non sua vi nixa. Statim relictum Agrippinaë
 limen. Nemo solari, nemo adire, præter paucas feminas,
 amore an odio, incertum. Ex quibus erat Junia Silana,
 quam matrimonio C. Silli a Messallina depulsam, supra re-
 tuli. insignis genere, forma, lascivia, et Agrippinaë diu per-
 cara: mox occultis inter eas offensionibus, quia Sextium
 Africapum, nobilem juvenem, a nuptiis Silanaë deterruerat

a Caesaribus ad custodiam corporis in-
 stitutam atque multis experimentis fi-
 delissimam, dissolvit. (Cf. Suet. 12.)
 Sed et post eum iterum recepta, uti
 clarum ex historia inferiore. Ino et
 externi Reges vitam suam commiserè
 istis. De Herode quidem (apud Jose-
 ph. 17, 8.) lego Judææ, habuisse
 eum in satellitio Germanos. Faveo
 tibi, pugnacissima et fidelissima gens,
 faveo hanc laudem, quæ tamen propria
 quodammodo Batavorum. Uti enim
 hodie Helvetii, sic illi olim eximii visi
 ad hoc munus. Itaque indiscriminatim
 modo Batavi ii custodes appellati,
 modo Germani. Batavos Suet. Cal.
 43. nominat, Plutarchus in Othone,
 Dio apertissime 55, 24. Ex ejus ver-
 bis etiam discas, equites peditesque
 in hac manu fuisse, sicut et in Con-
 stitutione Hadriani inter Vexillationes
 Palatinas Batavos equites seniores ju-
 nioresque recensitos reperies. Ad hos
 non dubie custodes illa Arriani spectant
 de oblongis gladiis, quorum et nunc
 Germanæ genti usus, Dissert. 4, 7.
 Δίκηνύ μοι τὰς μάχαιρας τῶν δευτέρου.
 ἰδοῦ, ἡλικαὶ εἶσι, καὶ πᾶς ἔξῃαι; τί οὖν
 ποιῶσιν αἱ μεγάλαι αὐταὶ μάχαιραι καὶ
 ἔξῃαι; ἀποκτινύουσι. Reperio et Fri-
 sios in hoc numero, vicinos scilicet
 Batavis ingenio situque. Lapis Inter-
 annæ (ap. Grut. p. 600.) IHLARIUS.
 NERONIS. CAESARIS. CORPORIS. CVSTOS.
 NATIONE. FRISALEO. LIPS. Mox *degređi*
 pro *digredi* legendum sc. de statione.
 Vid. dicta ad c. 14. et 54. Sic *statio*
cohortis demoveri dicitur c. 24. certe,
 cum abeunt custodia et statione mili-
 tes, *degređuntur*. Itaque sic correxi.
 ERN.

[*Antonia*] Majoris, ut opinor, quæ
 avia Neronis. ERN.

[*Non sua vi n.*] Omnes vett. edd.
 MS. Guelf. (et Bud.) *nixa*: quod sine
 caussa, ac tacite mutatum est in *nixa*

in Lips. ed. forte non a Lipsio: monu-
 isset enim. At hinc in omnes alias
 venit. Mox *amore an odio incertas*
 MS. Bud. et ed. pr. *Incertum* verum.
 Idem *Julia* omnes vett. vitiose. Nam
Silani sunt e *Junis*, et *Junia* dicta est
 11, 12. ERN.

[*Supra retuli*] 11, 12. Credo, soro-
 rem esse Marci Lucique Silanorum.
 LIPS. Contra, ex mente Reinesii et
 Ryckii, filia fuit M. Junii Silani, CS.
 a. 772. de quo ad 2, 59. 13, 1. soror
 Juniaë Claudillaë, prioris conjugis Clau-
 dii Imp.

[*Forma, lascivia*] Romana vetus edi-
 tio, *forma, lascivia*, non displicet.
 LIPS. Sic MSS. Flor. Guelf. ed. pr.
 et veteres omnes ad Rhen. ed. in qua
forma lascivia videtur esse vitium ope-
 rarum, quod Aldus ceterique fideliter,
 ut alia, expresserunt. Pichena *lascivia*
 restituit. Mox MS. Guelf. *præcara*,
 sed scriptum *precara*. Laudatur hoc
 verbum e Ter. Phorm. 3, 3, 25. sed ibi
 libri meliores *perc.* exhibent. Itaque
 de hoc verbo adhuc dubitandum vide-
 tur. ERN. *Forma lasciva* ap. Rhen.
 non est vitium operarum; e Bud. de-
 sumsit, et sic se emendare profitetur,
 male. Mox Bud. *percara*.

[*Sextium Africanum*] Scribe, *Sex.*
 ut prænomen sit. 14, 46. *Census per*
Gallias a Q. Volusio et Sex. Africano
Trebellioque Maximo acti sunt, æmulis
inter se per nobilitatem Volusio atque
Africano. Nobilitatem hanc Africani
 repetendam arbitror a Julo Antonio,
 Marcellæ marito, cui cognomen Afri-
 cano. Ei filius L. Antonius 4, 44.
 supra: et hic, ut opinor, nepos. LIPS.
 Frustra: ut bene docet Ryckius. ERN.
 T. Sextius Africanus occurrit in fragm.
 Fratrum Arvalium ap. Grut. p. 119.
 et ap. Phlegontem Mirab. 25. Cf. et
 Spanh. de Præst. NN. Diss. 10. t. 2.
 p. 65.

Agrippina, *impudicam et vergentem annis dictitans*; non ut A. U. Africanam sibi seponeret, sed ne opibus et orbitate Silanæ maritus potiretur. Illa, spe ultionis oblata, parat accusatores ex clientibus suis, Iturium et Calvisium, non vetera et sæpius jam audita deferens, *quod Britannici mortem lugeret, aut Octaviæ injurias evulgaret*; sed, *destinavisse eam, Rubellium Plautum, per maternam originem pari ac Nero gradu a D. Augusto, ad res novas extollere; conjugioque ejus et jam imperio Remp. rursus invadere*. Hæc Iturius et Calvisius Atimeto, Domitiæ, Neronis amitæ, liberto, aperiunt. Qui, lætus oblati (quippe inter Agrippinam et Domitiam infensa æmulatio exercebatur) Paridem histrionem, liber-

A. U.
809.
A. C.
56.

Ne opibus et orbitate Sil.] Explicari et ferri posse scio: sed tamen non celabo, mihi in mentem venisse *ne opibus ex orbitate s. m. potiretur*. ERN.

Spe ultionis obl.] Causa addunt vett. omnes inde a Puteolano: quod Faernus corrigebat *casu*. Quorum librorum auctoritate sublatum sit, non reperio. Ego non reperi in ed. pr. in qua corrupte *speculationes pro spe ultionis* ut in Guelf. qui tamen et ipse *caussa* habet. ERN. Bud. *speculationis causa oblata*.

Iturium] Verius, *Titurium*, atque ita scribunt libri veteres 14, 12. Simile mendum ad Q. Fratrem 3, 7. *Ad Labicium et ad Ligurium litteras dabo*. Malim, *Titurium*, qui in Cæsaris legatis. LIPS. Mox cod. Fl. *differens*. Ceterum v. Interp. ad Valer. Fl. 1, 753. ERN. Bud. a 1. m. *differens* a 2. *deferens*.

Rubellium Plautum] Recte Plautum. Noster 14, 22. *Et omnium ore Rubellius Plautus celebratur, cui nobilitas per matrem ex Julio familia*. Iterum 57. *Compertoque Plautum et Syllam marine tineri*. 16, 10. *Interfectum esse Rubellium Plautum, generum L. Veteris*. Græcisque constanter semper Πλαύτος. Ubi ergo frons, *Plancus* aut *Blandus* substituentium? At enim pater illi fuit Rubellius Blandus. Homo inconspicte, an nescis plerosque filiorum cognomine a patribus diversos fuisse hoc ævo? Taciti una aut altera pagina tibi testis. In Juvenali ergo corrige Sat. 8, 39. — *tecum est mihi sermo Rubelli Plaute, tumes alto Drusorum sanguine*. Suetonius, qui A. Plancium quemdam juvenem nominat, non tibi imponet: alius est ab isto, ut dicam 14, 59. ubi de morte hujus Plauti. Quod ait Tacitus, pari eum gradu a D. Augusto fuisse ac Neronem, id clarum. Rubel-

lius Blandus maritus Juliæ Drusi filiarum fuit. ex iis genitus hic Rubellius Plautus. Tabulam nostram adi. LIPS. Tangit Torrentii notam ad Suet. Ner. 35. quem excusat Ryckius ad h. 1. ERN. V. et 16, 10.

Conjugioque ejus etiam Imperio Remp. rursus invadere] Faernus legebat: *Conjugio ejus etiam Imperium rursus*. Ursinus vero: *Conjugioque petito Remp. rursus invadere*. et sic fere Muretus, qui tamen relinquit *ejus etiam*. Pichena pacto: quo verbo sæpe utitur in hac re Tacitus. Sed in hac lectione friget *etiam*. In MSS. est vel *perio*, ut in Fl. et Reg. vel *potiri ac*, ut in Oxon. Guelf. vel *imperium*, ut in Agr. Vulg. est in omnibus edd. J. Gronovius corrigit: *conjugioque ejus clam petito*. Lenissimum est J. Fr. Gron. in Obs. 1, 22. p. 171. *conjugioque ejus, et jam imperio*, i. e. mox vel statim. ERN. Bud. habebat *imperio*, ex quo 2. m. fecit *potiri*. Emendatio Gron. vix dubia esse potest. Hill. Rac. 37. legit: *conjugioque ejus etiam imperium potiri ac R. juv.*

Atimeto Domitiæ] Ætas non abnuit, quin sit ille libertus, de quo hodie inscriptio in ædibus Cæsiorum (ap. Grut. p. 607.) ATIMETVS. PAMPHILI. TI. CAESARIS. AVG. L. L. ANTEROTIANVS. cum carmine Romano Græcoque, in mortem Hæmonææ conjugis. E domo enim Pamphili Tiberiani liberti transire ad hanc Domitiam potuit. De eodem fortasse Scribonii Largi locus est, sed vitiat, § 119. *Cassii medici, inquit, colice bona, multis nota propter effectus, veru hæc est: ut ab ejus servo Atimeto accepi, Legato Tiberii Cæsaris*. Quomodo enim servus legatus Cæsaris sit? Scribam, *legato Tiberio Cæsari*. hac mente, ut a Cassio moriente legato relictus sit Tiberio. LIPS.

A. U. tum et ipsum Domitiæ, inpulit, *ire propere, crimenuque atrociter deferre*. Profecta nox erat, et Neroni per violentiam trahebatur; cum ingreditur Paris, solitus alioquin id temporis luxus Principis intendere. Sed tunc compositus ad mæstitiam, expositoque iudicii ordine, ita audientem exterrit, ut non tantum matrem Plautumque interficere, sed Burrum etiam demovere Præfectura destinaret, tamquam Agrippinæ gratia profectum et vicem reddentem. Fabius Rusticus auctor est, *scriptos esse ad Cæcinam Tuscum codicillos, mandata ei Prætoriarum cohortium cura: sed ope Senecæ dignationem Burro relictam*. Plinius et Cluvius, nihil du-

Atrociter deferre] h. e. tempore et modo, quo maxime commoveret Neronis animum. sic apud Ciceronem, *atroces literæ*. ERN.

Lusus Principis intendere] Nec male, *luxus*. LIPS. *Lusus* edidit Rhen. e cod. ut puto Bud. quod secuti sunt omnes, usque ad Pichenam. Ante Rhen. omnes *luxus*. Ea res me in hac voce non movet, propter ea, quæ dixi ad c. 6. et quod sæpe hæ litteræ in MSS. confusæ. Deinde *lusum intendere* convenit histrioni, non *luxum int.* Porro *lusus* opponitur *mæstitiæ et terrori*, non *luxus*. Non autem intelligendus *lusus* puerilis, ut Pichena putabat, sed lætitiæ convivantium, comissantium, quæ augebatur ab histrionibus, scurris, aretalogis, et similibus. Opponuntur *lusus* et *seria*. *Lusus* est, quicquid fit voluptatis atque hilaritatis causa, etiam *Venus*, ut sæpe docuere viri docti. *Ilustrio* facit, ut hilariores sint homines, non ut luxuriosiores. Si dixisset *luxus exhalare*, nihil dubitarem. Similiter ap. Livium 1, 5. pro *per lusum et lasciviam*, multi *luxum*, ubi v. Gron. et Drakenb. Idem 40, 13. *tempus lusus, convivii et comissionis*. Adde c. 24. init. ERN. Bud. habet *luxus*, quod Rhen. mutavit ex ingenio. Bip. recepere *luxus*, pro epularum lætitiæ, quod placet.

Fabius Rusticus] Historias eorum temporum scripsit: de quo elogium nostri, in Agr. 10. *Livius veterum, Fabius Rusticus, recentium eloquentissimi scriptores*. LIPS.

Ad Cæcinam Tuscum codicillos] Bene et ad ritum ejus ævi, codicillos. Nam officia omnia administrationesque dari a Principe moris in codicillis. Tacitus in Agr. 40. *Credidere plerique missum e secretioribus ministeriis libertum codicillos, quibus ei Syria dabatur, tulisse*. Sidonius Ep. 1, 11. *Vacante aula turbataque Repub. solus juvenis est, qui*

ad Gallias administrandas juseibus prius, quam codicillis, ausus accingi, etc. Ingerit idem non comiventi lectori Suet. Claud. 29. *Suppositos, aut etiam palam immutatos, datorum officiorum codicillos*. Et Arcian. Dissert. 3, 7. Ἄλλὰ καὶ κρείττης ἵμι τῶν Ἑλλήνων. Οἷός τις κρείττης, εἰ σε ἰπτοῖσι ἰδῖναι; Καίσαρ μοι κωδίκιλλοι ἔγραψεν. Γραφάτω σοι, ἵνα κρείττης πηδὶ τῶν μουσικῶν, καὶ εἰ σοι ἔφελος; Zeno Imp. l. 1. C. 1. 49. Ut omnes iudices: *Aut codicilli alterius administrationis oblati, et l. 12. C. De Dignitat. Judices, qui se furtis et sceleribus fuerint maculasse convicti, ublati codicillorum insignibus et honore exuti*, etc. Lampridium vere interpretetur ex istis, in Alexandro 49. *Pontificatus et Quindecimviratus et Auguratus codicillares fecit, ita ut in Senatum allegentur*. Codicillares, id est, tribuit eos ipse per codicillos: cum antea cooptari a collegis, partim a plebe, solerent. De hisdem codicillis interpretor Suetonii locum Tib. 42. *Alteri Syriam provinciam, alteri Præfecturam urbis jocundissimo et omnium horarum amicis professus*. Cæcina Tuscus, quem hic nominat, est ille, qui postea Præf. Ægypti a Nerone relegatus est. Suet. 35. *Tuscum nutricis filium relegavit, quod in procuratione Ægypti balneis, in adventum suum exstructis, lavisset*. Dionem corrige 63, 18. Τί δὲ, ὅτι καὶ Κίσιον Τούσκον ὑπερέβρισεν, ὅτι τῆς Αἰγύπτου ἄρχων ἰλούσατο ἐν τῷ βαλανείῳ, δὲ ἰκίονα, ὡς καὶ εἰς τὴν Ἀλιζανδρείαν ἔξενε ἰκαίθη. et scribe, *εἰ δὲ, ὅτι Κικίονα*. Superfuit tamen Neroni, et nominat iterum noster II. 3, 38. *Apud Cæcinam Tuscum epulari multos, præcipuum honore Junium Blæsum, nuntiarum*. LIPS.

Plinius] In libris Historiarum, quos a fine Aufidii Bassi composuit triginta et unum. ipse in Præf. ad Titum: *Nos*

bitatum de fide Præfecti, referunt. Sane Fabius inclinatus ad laudes Senecæ, cujus amicitia floruit. Nos consensum auctorum secuti, quæ diversa prodiderint, sub nominibus ipsorum trademus. Nero trepidus, et interficiendæ matris avidus, non prius differri potuit, quam Burrus necem ejus promitteret, si facinoris coargueretur: *sed cuicumque, nedum parenti, defensionem tribuendam: nec accusatores adesse, sed vocem unius ex inimica domo adferri. Refutare tenebras et*

A. U.
209.
A. C.
56.

quidem omnes, patrem, te, fratremque diximus opere justo. temporum nostrorum historiam orsi a fine Aufidii Bassi. Eosdem libros intelligit, 2, 25. Nec minus mirum ostentum et nostra cognovit ætas, anno Neronis Principis supremo, sicut in rebus ejus exposuimus. Et 106. Annos retro fluere et nostra vidit ætas, Neronis Principis supremis, sicut in rebus ejus retulimus. Credo autem, scripsisse Aufidium a bellis civilibus ad res Claudii aut paulum infra. Certe vixit ea ætate, et viri optimi (ita appellat) constantiam in lenta morte Seneca describit epist. 30. Citantur biina ejus fragmenta in Suasoria 7. pro Cicerone. Lips.

Cluvius] Non Clivius. Est Cluvius ille Rufus, vir Consularis, qui hujus inferiorisque ætatis historiam scripsit. Plinius ep. 9, 19. Ita secum aliquando Cluvium locutum, scis, Virgini, quæ historiæ fides debeatur: proinde, si quid in historiis meis legis aliter ac velles, rogo ignoscas. Emenda Plutarchum in Othone, apud quem sub initium male Κλαύδιος Ρούφος scriptum et verum. Nominat aliquoties noster ut 14, 2. et Sueton. Ner. 21. Lips. Clivius omnes vett. edd. ERN.

Nos consensum] Omnes edd. sequuntur lectionem inductam a Puteolano: n. c. a. secuti quæ diversa prodiderint, s. n. i. trademus. At primum MS. reg. ed. pr. secuti, sicque correxerat vir doctus in margine Gryph. Idque haud dubie verum. Nam jam tradidit, in quibus auctores haecenus consensere. Et apud Livium, nostrum, aliosque in talibus locis perfectum reperitur. Sed trademus fecit, ut futurum poneretur. Post omnes scripti (in his Bud.) et ed. pr. qui diversa pr. quod recte correctum quæ: nam res dicuntur tradi, non scriptoribus: Denique aut tradimus vel tradidimus scripsit Tacitus, aut simul indicat, quid in reliqua historia facturus sit. Sed videtur hic potius loqui de re ea, quam tradiderat, in eaque quid fecerit monere, ut solent scriptores rerum gestarum. Et in talibus locis sæpe tempo-

rum confusio. Sic 14, 64. pro memoravimus MS. Guelf. memorabimus: male. ERN.

Non prius differri potuit] i. e. adduci, ut cædem matris differret. Differri cum accusativo personæ optini scriptores dicunt. V. ad Sueton. Vesp. 23. etc. ERN.

Sed vocem unius ex inimica domo] Hæsitò, num scrib. vocem mimi ex inimica domo. De Paride enim: et fatalis quidam librariorum in iis vocibus error. Lips. Præter necessitatem locus tentatur. Et fatum est verbi mimus et mimicus, ut auctoribus obtudantur, ut observat Burni. ad Suet. Tib. 24. quainquam ibi alieno loco. ERN.

Refutare tenebras] Hæret sententia: quam explicari posse puto, si legas, reputare tenebras. Lips. Veram esse credo Lipsii correctionem. Si de insidiis illa nocte ab Agrippina structis detulisset Paris, rectum esset refutare, videreturque Tacitus in animo habuisse, quæ Demetrius apud Livium 40, 15. refellendi criminis a fratre impacti caussa, dicit. Nunc nihil tale est, et clarum, Burrum suadere, ne alieno tempore, cum cogitandi et judicandi recte facultas non sit, aliquid gravius in matrem statuatur. Refutare et reputare confunduntur in libris, ut repellere et repellere. Mox MSS. Oxon. Guelf. inscientiæ pro inscitia. Similiter ap. Liv. 22, 25. pro temeritatem et inscitiam libri quidam inscientiam, quod præfererat J. Fr. Gronovius: quem vide ibi et Drakenb. sæpe sane inscientiæ substituta inscitia. ERN. Lamp. e Mir. dabat, hanc ref. ten. quod probat Lips. si ita verus vetusque liber. Huetius exponit ita: tenebras et noctem convivio vigilatam etc. accusationem refutare. Id enim temporis delegisse accusatores, ne a sobriis et vigilantibus falsitas agnosceretur. Bip. refutare scil. se ten. vel refutare (ipse Nero) ten. pro rejicere, rejiceret, ut ap. Cic. pro Rabirio 44. et Quinctil. 10, 6, 6. Cf. Gesner. in thes.

A. U. *vigilatam convivio noctem, omniaque temeritati et inscitia pro-*
 809. *pior.* Sic lenito Principis metu, et luce orta, itur ad Agrippinam, ut nosceret objecta dissolveretque, vel pœna lueret.
 A. C. 56. *Burris iis mandatis, Seneca coram, fungebatur. aderant et ex libertis arbitri sermonis. Deinde a Burro, postquam crimina et auctores exposuit, minaciter actum. Agrippina ferociae memor, Non miror, inquit, Silvanam, nunquam edito partu, matrum adfectus ignotos habere. Neque enim perinde a parentibus liberi, quam ab impudica adulteri mutantur. Nec, si Iturius et Calvisius, adesit omnibus fortunis, novissimam suscipiendae accusationis operam anni rependunt, ideo aut mihi infamia parricidii, aut Casari conscientia subeunda est. Nam Domitiae inimicitias gratias agerem, si benevolentia mecum in Neronem meum certaret: nunc, per concubinum Almetum et histrionem Paridem quasi scenae fabulus componit. Bajarum suarum piscinas extollebat, cum meis consiliis adoptio, et Proconsulare jus et designatio Consulatus et cetera apiscendo Imperio praeprarentur. Aut existat, qui cohortes in urbe tentatas, qui provinciarum fidem labefactatam, denique sercos vel libertos ad scelus corruptos arguat. Vivere ego,*

Et luce orta] Non bene videtur luce orta conjungi cum praecedentibus. Puto et delendum, luce orta itur ad A. ERN.

Penas luere] MS. reg. Ed. pr. *pena lueret.* quod non spernam. est enim exquisitius, et in hac forma peccatur non raro a librariis. Liv. 30, 37. *pecunia luere Karthaginenses:* ser. et edd. multi *pecuniam.* Ceteri omnes *penas.* Recepti etiam Broterius. *Nosceret* ante est cognosceret, audiret. *Mox et ante a Burro,* quod delevit Rhen. (e Bud.) non est in ed. pr. alterum ante *Agrippa.* est, ut in cod. Fl. et Guelf. ERN. Bud. *penas.*

Neque enim perinde] Primum ed. pr. *proinde.* Deinde sensus est, parentes amorem erga liberos non ita transferunt in alios, liberosque adeo odisse incipiunt, ut impudicae amorem ab adultero uno ad alium, etiam levi de causa. Verbum *mutari* magis convenit adulteris quam liberis, sed utrisque jungitur: cujus generis plura jam observavimus. Verum *mutare* elegans in re amatoriam. Propert. 1, 12, 18. *Si despectus potuit mutare calores, sunt quoque translato gaudia servitio.* V. Gron. Diatr. in Stat. c. 35. p. 224. ubi hunc Taciti locum afferre non neglexit. Mox quod Gruterus ait in omnibus edd. fore esse vitiose *anni pro anni:* id falsum est. Vett. edd. om-

nes, quas inspexi, anni. ERN. Sic et Bud.

Quasi scenae fabulas] Eleganter. Livius in oratione Demetrii 40, 15. quam ante laudavi, itidem *nocturnam fabulam* de crimine insidiarum nocturnarum. ERN. Lact. de m. pers. 30. *Componitur scenae, qua manifesto facinus teneretur.*

Piscinas extollebat] Codd. Flor. Guelf. Oxon. ed. pr. Puteol. *extollebat.* unde restitui. *Extollebat* ceterae edd. A Beroaldo, an ab operis, primum mutatum venit in ceteras. *Extollere hortos* habuimus 11, 1. Mox *apiscendo* e MSS. Flor. Agr. pro *adipisc.* eum Ryekio et J. Gron. ERN. Ut 3, 27, 4, 59, 6, 3, 45. Bud. *adipiscendo.*

Aut existat] Sic Rhen. edidit (e Bud.). Superiores *at:* item post Aldus. Rhenannum sequuntur Pich. Lips. etc. Gryphius *ut,* quod laudat et in notulis Ferretus. Sed est vitium haud dubie operarum pro *at.* Utrumque commodum est. Sed *aut* fortius. Servit enim hortationi, praesertim cum irrisione, aut minis, aut saltem indignatione. Mox ed. pr. *labefactam.* ERN. Bip. praferunt *at* cum Acid.

Vivere ego Britannico] Lege nota interrogandi, *Vivere e. B. p. r. poteram?* Sequentia scripserim, *Remp. judicatusve obtinuerit.* id est, si Plautus rerum, judiciorumve potiretur. Ro-

Britannico potiente rerum, poteram? at, si Plautus, aut quis A. U. *alius, Remp. judicaturus obtinuerit, desunt scilicet mihi accu-* 209. *satores, qui non verba, inpatientia caritatis aliquando incauta,* A. C. *sed ea crimina objiciant, quibus, nisi a filio, absolvi non pos-* 56. *sim. Commotis, qui aderant, utroque spiritus ejus miti-* *gantibus, colloquium filii exposcit: ubi nihil pro innocen-* *tia, quasi diffideret; nec beneficiis, quasi exprobraret, dis-* *seruit; sed ultionem in delatores et praemia amicis obti-* *nuit. Praefectura annonae Fenio Rufo; cura ludorum,* 22 *qui a Caesare parabantur, Arruntio Stellae; Aegyptus C.*

dolphus legit *Remp. inuasurus*. LIPS. Quid de vexatissimo loco mihi videretur, exposui Observ. 1, 22. GRON. Quae probare non possum, quia primum cum Lipsio interrogative capit; deinde responderi sumit his ad crimen de luctu super Britanniae morte. Nam Tacitus elare dicit c. 17. hoc non obiectum esse. Ergo nec dilutum est defensione. Nec de hoc jam quaerebatur. Sensus est: quorsum ego dejicere imperio filium tentem? quo dejecto, et Plauto, vel alio quo imperante, ne illud quidem boni habitura sum, quod imperante Britannico habuissem, nempe securitatem. Quod est maxime solenne argumentum in defensionibus omnibus. Satis scio, esse apud Livium locum persimilem, quem jam reperire non possum. Jam, quod ad verba attinet, difficultas quaeritur in verbo *judicaturus*; quod varie tentatum est. Lipsii *judicatusve* non placet, quia potestas judicandi jam est in *Remp. obtinere*. Nec *vindicaturus* Salmasii I. A. R. p. 375. probo, quod placuit etiam Rutgersio Venus. Lect. p. 415. Non credibile est, voluisse pungere filium. Nec *Agricolae inuasurus* verum puto. Alienum enim futurum in hoc verbo. Dixisset *adortus*, aut simile quid, in perfecto. *Judicaturus* verum putabo, dum melius quid e libris scriptis proferatur, idque additum verbo *obtinuerit* ἔζητησάντων. Si Plautus *Remp.* obtinuerit, adeoque potestatem judicia exercendi naetus fuerit: quod sequentibus optime convenit. Nisi quis malit prorsus pro glossa deleri, cujus sane speciem habet, quando, ut dixi, judicandi potestas per se intelligitur: idque placuisse video viro docto in margine ed. Gryph. Ceterum ab initio MS. Guelf. ed. pr. pro *potiente* habent *potito*: deinde add. vett. (et cod. Bud.) *ac si*, vitiose. Denique MS. Flor. ed. pr. non habent *mater* post *a filio*: estque

sane frigidum ibi verbum illud: unde delevi. Demetrius ap. Livium 40, 15. *quid mihi spei esset, nisi patrem judicem haberem*. ERN. Salmasii *vindicaturus* rejicit Des. Heraldus in anim. ad Salmas. p. 365. sed is multo magis aberrat, dum legit, *Remp. obtinuerit, judicata res est*. Post *poteram* cum Lips. Gron. et Bip. interrogandi signum posui.

Quasi diffideret] Rodolphus adnotavit, *quasi defenderet*. LIPS. Immo *diffideret*, hoc est, paveret, sollicita esset, laboraret, defensionis egere causam suam putaret. Id enim anceps, et apud malignos venit in suspicionem culpae. Justinus de Alexandro et Philippo medico 11, 8. *Oculus in vultum legentis intendit. Ut securum conspexit, latior factus est*. Suet. Oct. 55. *Etiam sparsos de se in curia famosos libellos nec expavit*. GRON. Post *beneficiis* aut addendum, aut intelligendum de. ERN.

Senio Rufo] *Fenius* illi nomen: atque ita semper infra. Cf. 14, 51. Rarius gens *Fenia* occurrit. Extat tamen ap. Vaill. in NN. Aug. FENIVS IIVIR CALAGVRR. t. 1. p. 25. et L. FENIVS ACHILLEVS ap. Grut. p. 782. alibi *Fenius* apud eundem.

Cura ludorum Arruntio Stella] Inter dignitates ergo ea res fuit. sic 11, 35. *Sulpicius Rufus ludi procurator*. In lapide prisco Tibure (ap. Grut. p. 489.) CVRAT. MVNERIS. PVBLICI. GLADIATORI. Apud Sueton. Cal. 27. *Curator munerum ac venationum*. LIPS. Add. Guther. Off. D. A. 3, 35. ERN.

Aegyptus C. Balbillo] De hoc Seneca Nat. Quaest. 4, 2. *Balbillus virorum optimus, in omni litterarum genere varissimus, auctor est, cum ipse Praefectus obtineret Aegyptum, etc.* etsi male vulgo, *Babillus*. Corruptum et in Plinio idem nomen l. 19. proaewio. *Galerius a freto Sicilia Alexan-*

A. U. Balbillo permittuntur. Syria P. Anteiō destinata: sed variis mox artibus elusus, ad postremum in urbe retentus est.

809.

A. C.

56.

At Silana in exsilium acta. Calvisius quoque et Iulius relegantur. De Atimeto supplicium sumptum, validiore apud libidines Principis Paride, quam ut pœna adficeretur.

25 Plautus ad præsens silentio transmissus est. Deferuntur dehinc *consensisse Pallas ac Burrus, ut Cornelius Sulla, claritudine generis et adfinitate Claudii, cui per nuptias Antonia gener erat, ad Imperium vocaretur.* Ejus accusationis auctor exstitit Pætus quidam, exercendis apud ærarium sectionibus famosus, et tum vanitatis manifestus. Nec tam grata Pallantis innocentia, quam gravis superbia fuit: quippe, nominatis libertis ejus, quos conscios haberet, respondit: *nihil unquam se domi, nisi nutu aut manu, significasse, vel, si plura demonstranda essent, scripto usum, ne vocem consociaret.* Burrus, quamvis reus, inter iudices sententiam dixit. Exiliumque accusatori inrogatum, et tabulæ exustæ sunt, quibus obliterata ærarii nomina retraherat.

driam septima die pervenit, Babilus sexta, ambo Præfecti. scribe, *Balbillus.* In lapidibus nominatur quidam TI. IVLIVS. BALBILLVS. SACERDOS. SOLIS. LIPS.

Syria P. Anteiō] Inepte vulgo, *Pantello.* errore duplici. Conjectura nostra certo firmatur e 16, 14. *Simul annuam pecuniam a P. Anteiō ministrari cognoscit; neque nescium habebat Anteiōm caritate Agrippinæ invidiosum Neroni.* LIPS. Cominodius foret: *Syria P. Anteiō destinata, qui variis.* GRON. Malim *sed* cum Heinssio, sive *at.* sed v. ad 5, 3. ERN. Bud. *et.* Præstat *sed,* non *at,* quod mox sequitur. *Anteiōs* quondam e Legatis Germanici 2, 6.

Corn. Sulla] De hoc v. 12, 52.

Cui per nuptias] Sic Rhenanus legi voluit, sed non recepit: unde post etiam in edd. *qui* mansit, usque ad Lipsium, ni fallor. *Qui* et *cui* sæpe in libris confunduntur. Adde supra ad e. 9. ERN. In edit. Rhen. a. 1544. omnino receptum *cui,* et quidem ex ingenio, nam Bud. *qui.*

Apud ararium sectionibus] Emendis houis, quæ a Præfectis ararii sub hasta venderentur. Tales enim auctiones sunt *sectines;* qui emunt bona, *sectores:* de quibus videant tirones dicta in Clave Ciceron. Sic Claudii bona sub edicto Præfectorum venalia apud ararium pependissent. Suet. Claud. c. 9. Mox *vanitatibus* omnes edd. ante Rhen. Vitiose. *Vanitas* est

falsa dicentis, calumniantis. Sic ap. Cic. Tusc. 3, 1. *Vanitati* opponitur *veritas.* Nisi quis malit de studio captandæ gratiæ accipere, de qua apud eundem Ciceronem *vanitus* dicitur. Post a cod. Bud. asuit *tam,* quod placeat Rhenano, ut intelligatur *magis* ante *quam.* *Tam* omitti ante *quam,* vidimus 3, 8. ERN. Bud. *vanitatis.* bene, unde Rhen. *manifestus* frequenter sic cum genitivo. V. Ind.

Ne vocem consociaret] Idem, quod Cicero dicit *sermonem communicare.* In hoc superbia, non dignari libertos, quibuscum loquare, cum ipse libertus sis. Frustra Marcilius *consociaret.* ERN.

Monimenta retraherat] Diximus *oblitterata ararii nomina* legendum videri de Pecunia 4, 3. Zonaras de Romano Argyropulo 17, 12. *ἵνα γὰρ τῶν ἀπολωλότων ἰσοστάσια κησῆται, πρᾶκτως ἀσπικρατοῦντες ἐγίνετο καὶ περὶς λογιστῆς, παῖδης πατρίων γνησεκότα χεῖρα τραπέζιμους, καὶ συρκαῖας ἀνάπτων κατὰ τῶν ὑπηκόων, ἄσπιρ ὁ χεῖρας ἦδη πολλὸς πριεβύσας κατῆσθισιν, ἢ τίως κατῆχμωσιν ὑπὸ σποδῆ.* Ἐπιτύθιν πολλοὶ τῶν πατρῶων οἰκίων καὶ ἀγγρεῖ ἀσηλευόντο, καὶ τῆν περὶ ἐκκλησίαν ἐκδιδοσκόμενοι, εἰς τιμίαν λαμπρὰν συηλευόντο. GRON. Rectissime. Nam tabulæ, in quibus vetera nomina, sunt illa quidem monumenta ararii, sed non sola. Itaque verba latius patent, quam sensus patitur: et *tabulæ* jam commemoratæ sunt. *Nomina ararii obliterata,* sunt veteres ararii

Fine anni, statio cohortis, adsidere ludis solita, demove- A. U.
tur, quo major species libertatis esset: utque miles, ^{809.}
theatrali licentiæ non permixtus incorruptior ageret; ^{A. C.}
et plebes daret experimentum, an, amotis custodibus, mo- ^{56.}
destiam retineret. Urbem Princeps lustravit, e responso
Haruspicum, quod Jovis ac Minervæ ædes de cælo tactæ
erant.

Q. Volusio, P. Scipione coss. otium foris, fœda domi A. U.
lascivia; qua Nero itinera urbis et lupanaria et diverticula, ^{810.}
veste servili in dissimulationem sui compositus, pererrabat, ^{A. C.}
comitantibus, qui raperent venditioni exposita, et obviis ^{57.}
vulnera inferrent, adversus ignaros adeo, ut ipse quoque ²⁵
exciperet ictus, et ore præferret. Deinde, ubi *Cæsarem*

debitores apud Suetonium. Res est
ita clara et certa, ut recipere non du-
bitaverim. Imitatus est Lalleman-
nus. Nam quod J. Gronovius, nimia
veneratione cod. Fl. in quo non credit
tot litteras frustra scriptas, vult *emo-
lumenta*; id nihil est. *Emolumenta*
sunt redditus, vectigalia, de quibus nu-
spiam sermo, eum de quadruplatoribus
agitur. ERN. *Monumenta* cod. Flor.
Bud. Reg. Agr. etc. Emendationem
Gronovii recipere et Bip.

Statio cohortis] Non repeto, quæ
scripsi Epistolic. Quæst. 3, 18. Lips.

Utque miles] Bud. ut miles.

Urbem pr. lustravit.] Ejusdem ritus
mentio H. 1, 87. et apud Livium
sæpe. Facta lustratio prodigiorum
caussa, amburbiali sacrificio, h. e.
circumducta circa urbem victima
expiatoria. V. Duker. ad Liv. 35, 19.
qui laudat Salmas. ad Vopisc. Aurel.
c. 19. ERN.

Q. Volusio, P. Scipione] Ita mei li-
bri, idque Fasti comprobant. Lapis
Neapoli (ap. Grut. p. 9.) Q. VOLVSI-
O. SATVRN. P. CORNELIO. SCIP. COS. AV-
GVSTALES. QVI. (NERONI.) CLAVDIO.
CAESARI. AVGVST. ET. (AGRIPPINAE.) AV-
GVSTAE. I. O. M. ET. GENIO. COLONIAE.
LVDOS. FECERVNT. XIII. XII. K. MART.
Nominat et Phlegon in Admirandis c.
27. Q. Volusium, P. Scipionem coss.
Lips. P. Scipione ed. pr. At Puteol.
et seqq. usque ad Lipsium *Cepione*, ut
est et in Guelf. vitiose. Atque etiam
in duabus inscriptionibus ap. Gulinum
p. 19. et 24. est P. *Cornelius Capio*.
Sed verctur Wesselingius ad Simsoni
Chron. p. 1654. ne ea scriptura e cor-
ruptela hujus loci nata sit. ERN.

Ad venditionem exposito] An ergo
interdiu id factum? Nam noctu non
merces sunt expositæ. Immo noctu.

Verbum non nimis urgendum est. Ta-
bernæ effractæ sunt, in quibus res ve-
nales. Vid. Sueton. Ner. 26. Cete-
rum *ad* abest a Flor. unde Gron. conji-
cit *venum*. In ed. pr. est *venditioni*:
quod mallet. An in venerabili illo
codice tot literæ frustra scriptæ sint?
Consentit Guelf. ERN. Bud. *ad ven-
ditionem*. Sed præstat lectio ed. pr.
absque dubio ex cod. quodam hausta.

Exciperet ictus] Sic MSS. Flor.
Guelf. Reg. (Agr. Bud.) Edd. pr. Pu-
teol. Beroald. Ale. ceteræque veteres
usque ad Lips. qui cum sequentibus
habet *acciperet*, quod propagatum est.
J. Gron. adscribit Rheiano. At in
prima ejus ed. a. 1533. quam expres-
sere Aldus, Gryphius, est *exciperet*.
Unde patet, in posterioribus edd. Bas.
vicio operarum irrepsisse. Restituit
vetus J. Gronovius. ERN.

Et ore præferret] Vera lectio. Bea-
tus Maurusque frustra adlaborant in
scriptura codicis Budensis: quem ex
hoc alisque locis scias fuisse non opti-
mæ notæ. Legunt tamen illi, *et ore
se Cæsarem præferret*. Inepte. Hoc
noster voluit clare, excepisse eum ab
ignaris ictus, et læsa facie prætulisse.
Plinius 13, 43. de Thapsia: *Nero Cæ-
sar claritatem ei dedit initio imperii,
nocturnis grassationibus converbera-
tam faciem illineus sibi cum thure ce-
raque, et secuto die contra famam cu-
tem sinceram circumferens*. Lips. Non
pugnant inter se Tacitus et Plinius, ut
Acidalius putat. Tacitus narrat id,
quod fiebat, quodque fit naturaliter:
Plinius, quemadmodum id, quod fa-
ctum erat, celaretur ac dissimulare-
tur. Sed et plerumque inter existen-
tia mala et inventa remedia temporis
aliquid intercedit. GRON. *Et ore
præferret* ed. pr. ut cod. Flor. quod

A. U. esse, qui grassaretur, pernotuit, augebanturque injuriæ ad-
 210. versus viros feminasque insignes, et quidam, permissa se-
 A. C. mel licentia sub nomine Neronis, inulti propriis cum globis
 57. eadem exercebant, in modum captivitatis nox agebatur.
 Julius Montanus, Senatorii ordinis, sed qui nondum hono-
 rem capessisset, congressus forte per tenebras cum Prin-
 cipe, quia vi attentantem acriter repulerat, deinde agnitum

recte omnes servant. Lectio cod. Bud. est etiam in Oxon. Guelf. Liber Agr. perferret. E lectione Oxon. J. Gronovius conjicit ab ore cicatricem præferret. Vir doctus in margine Gryphii verba ore præ delevit. Ceterum vulgatam lectionem defendit (nisi quod et ipse vult exciperet) et copiose illustrat N. Heinsius ad Vellei. 2, 116. ERN. Bud. vitiose: et fore se Cas. præf. unde Rhen. fecit et ore se C. p. Non ergo multum laborat. Ryekius Casarem e seq. membro huc inlatum putat. Lectionem Flor. recentiores editores certatim sequuntur. De auctoritate codicis Bud. in præfatione dietum.

Deinde, ubi C.] Hæc periodus exitum non habet. Apparet, copulam ubiubi esse delendam. Acidalius primam delet: augebantur: ut sit punctum post insignes. J. Gron. ultimam, ante in modum. Illud magis placet. ERN. Omuino, ultima deleta, apodosis bene se habet.

Feminasque insignes] Farn. illustres. LIPS. Sic et Agr. ERN.

Et quidam permissa semel licentia] Sic MS. Flor. ed. pr. Pichena, Gron. uterque, Ryekius. Ceteri quidam simili lic. ERN.

Multi propriis] Melius, inulti. LIPS. Sic MS. Flor. Pich. Ryek. ERN.

In modum captivitatis] Divino scribend. in modum captæ civitatis. Ea enim facies potius, quam carceris custodiæve. LIPS. Immo captivitatis verum: quo verbo utitur noster etiam 11, 23. 16, 16. ubi captivitas urbium. Et deberet esse captæ urbis, non civitatis. ERN.

Julius quidem Montanus] Si memoria mihi firma, poeta quidam eo nomine apud Senecam patrem laudatur. LIPS. Locus est contr. 16. sed diversus ille ab hoc. Quidam abest a MS. Bud. et Guelf. a man. pr. quod non omnino displicet. Nam quidem addi solet exemplis, quæ superiorum confirmandorum causa adferuntur: quod hic non esse videtur. Quidam editi exhibent quidam, sed non e scriptis: melius tamen est vulgato. Ce-

terum hujus generis nominibus non solet addi, sed obscuris. ERN. Hill. Rac. 37. defendit quidem e loco simili Cic. de Sen. 9. Cyrus quidem. Mihi rectius abesse videtur.

Sed qui nondum honorem] Suet. 26. laticlavium vocat: tu scito. Ante et sub hoc ævum mos, ut liberi Senatorum lato clavo induerentur una cum virili toga, curiæque interessent. Ab Augusto institutum, qui liberis Senatorum, quo celerius Reip. adsuescerent, prolinus virili togæ latum clavum inducere, et curiæ interesse permisit. (Suet. 38.) A quo more Ovidius Trist. 4, 10, 28. Liberior fratri sumpta, nihique toga est: Induiturque humeris cum lato purpura clavo. Iidem ergo laticlavii: iidem capessendis honoribus destinati. Noster 14, 40. Valerius Fabianus capessendis honoribus destinatus. Stadius Silv. 3, 124. Notus adhuc tantum majoris munere clavi. Alii sunt Tribuni laticlavii, de quibus hæc non capio. Julius ergo Montanus Senatorii quidem loci, sed qui Magistratum adhuc nullum cepisset, et tantum laticlavius. LIPS.

Quia vi attentantem] MSS. Flor. Reg. Bud. via temptantem, quod est etiam in ed. pr. MS. Guelf. qui avia tent. Cod. Agr. vi attentantem. Et sic volebant Rhenanus, Danesius. Hoc cum J. Gron. recepimus. Nam consentit vitiosis MSS. lectionibus. Vulgo inde a Puteolano vim tentantem. ERN. Bud. qui avia t. unde suum Rhen. quem recte editores plurius secuti.

Daude agnitum oraverat] Miror hic silere, qui manu exaratorum codicum fuere compotes. Videtur enim scripsisse Tacitus: deinde et agnitum oraverat. Hue pertinet illud M. Senecæ: Nihil est crudelius, quam sic offendere, ut magis sis offensurus, si satisfecerit. GRON. Rhen. e Bud. notavit adagnitum. Ryek. idem e suo: habet et ed. pr. Ryekius probat correctionem Gronovii. Ap. Tertullianum est adagnitum. Mox MS. Flor. (Bud.) ed. pr. plerosque gladiatorum: quam-

oraverat, quasi exprobrasset, mori adactus est. Nero au- A. U.
 tem, metuentior in posterum, milites sibi et plerosque gla- 210.
 diatores circumdedit, qui rixarum initia modica et quasi A. C.
 privata sinerent: si a læsis validius ageretur, arma infer- 57.
 rent. Ludicram quoque licentiam et fautores histrionum
 velut in prælia convertit impunitate et præmiis, atque ipse
 occultus et plerumque coram prospectans: donec, discordi
 populo, et gravioris motus terrore, non aliud remedium re-
 pertum est, quam ut histriones Italia pellerentur, milesque
 theatro rursus adsideret. Per idem tempus actum in Se- 26
 natu *de fraudibus libertorum*, efflagitatumque, ut *adversus male
 meritos revocandæ libertatis jus patronis daretur*. Nec de-
 rant, qui censerent. Sed Consules, relationem incipere non

quam hoc quoque recte dicitur. J. Gron. nescit, unde Beroaldus genitivum sumserit. Scil. e Puteolano, quem in his libris secutus est. Tacitus non semper *plerique* cum genitivo dixit. Post frustra Muretus (e conjectura) *sererent*. Nero serebat certamina; milites resisti sinebant modice. Sed *inferrent* a Puteol. Beroald. Alc. editum, a Pichena (e Ven.) restitutum est, cum Rhenanus cum sequacibus, Aldo, Gryphio, Lipsio *inferebant* edidisset, quod est in Guelf. Credo, in MS. Rhenani fuisse *inserebant*. Nam sic est in ed. pr. quod elegantius videri potest, quam ut sit vitium librariorum aut operarum. Ita sensus foret; non uno impetu adoriebantur resistentes Neroni, sed paullatim se immiscebant certamini. Neque necessarium est, conjunctivum esse, quem puto correctioni Puteolani deberi. Sed huic rei obest *si*. Nam *cum* in hac lectione et sententia esse debet, ut opinor. ERN. Bud. clare habet *inferebant*. Contra *inserebant* cod. Agr. quod placet Hein- sio, qui confert 5, 4. H. 1, 23. 2, 61. Vit. Agr. 10. de Orat. 10.

Fautores histrionum] Legit *favores* Acidalius. Immo eleganter Tacitus idem verbum duabus rebus diversa significatione attribuit. Quo in genere frequentissimus Ovidius, neque infrequens noster. *Licentia ludicra in prælia converti* recte dicitur: paullo audacius, nec minus recte *fautores histrionum*: ut *versus in furorem, versus in penitentiam. in misericordiam naufragi versi* Justino, nostro *diuturnitate in superbiam mutans*. Quin etiam (de eodem, alio modo, ut in formulis erat) verbis in istis, *licentiam ludicram et fautores histrionum* potest

intelligi figura, quam *ἡ δὴ δούσι* vocant: ut apud Justinum 2, 2. *Lanæ usus ac vestium*, quod est, vestium e lana usus, *laboribus et bellis*, pro laboribus belli. Sic *licentiam ludicram et fautores histrionum* est licentiam ludicram fautorum histrionalium. GRON. Cf. 1, 77. et mox c. 28. Histriones sunt pantomimi de q. 14, 21.

Et gravioris motus terrore] Rhen. (e Bud.) *ex gravioris motus terrore* edidit, cum sequacibus. Sic Guelf. Putavit *discordi populo* esse dativum: quod si esset, mallem *terrovi*. Mox Groslotius volebat *milesve*: cur enim milites theatro assidere, si histriones Italia pulsati. Verum videtur. ERN.

Revocandæ libertatis jus] Non ergo ratum Claudii iudicium, qui *ingratos, et de quibus patroni quererentur, revocavit in servitutem*: Sueton. 25. In quo Claudius exemplum Atheniensem secutus videri potest, apud quos *convictus a patrono libertus ingratus jure libertatis exiit*, ait Valerius 2, 6, 6. et Plutarch. in Solone. Judicavit ergo quidem ita Claudius, sed in legibus et more Romano aliud fuit, uti audiemus. LIPS. Sic mihi quoque placere ostendi ad Sueton. 1. c. *Patronis* abest MS. reg. et ed. pr. ERN. De Claudii constitutione v. l. 5. D. de jure patron. Apud Plut. 1. c. ne *γῆ* quidem, sed v. Petiti LL. Att. p. 181. de act. ἀποστασίω.

Relationem incipere non ausi] Nempe intelligendum, ea, de quibus dictum, prolata per egressionem relationis, et a Coss. postulatum, ut de ea re referrent ad Senatum: quod illi facere dubitaverant. *Relationem incipere* est etiam 5, 4. V. in pr. Gron. Obs. 1, 22, nos ad Suet. Cæs. c. 20. ERN.

A. U. ausi ignaro Principe, perscribere tamen consensum Senatus: *ille auctor constitutionis fieret*, ut inter paucos, ei sententiæ adversos: quibusdam, coalitam libertate irreverentiam eo prorupisse, frementibus, *vi ne, an æquo cum patro-*

Perscribere tamen consensum Senatus: ille auctor] Puto leg. interpungendumque, *perscribere tamen consensum Senatus illi, an auctor constitutionis fieret, ut inter paucos et sententiæ diversos.* Firmant illa Taciti 14, 19. *At Consules perficere Senatus decretum non ausi, de consensu scribere Cæsari.* LIPS. Favent MSS. Flor. Bud. Guef. edd. pr. Put. et reliquæ vett. omnes, quæ habent *ille un.* An casu omnium puto, quod non habent Pich. Lips. et seqq. At cod. Agr. plane illi, *an a. c. f.* unde recepit Ryckius, quem sequimur. Nam id saltem est in scripto: *ille auctor* clare est vitium operarum, posteris propagatum editoribus. Broterius e MS. reg. dedit, *ille jam auctor.* Mox credo vere Freinsheimium corrigere *ei sententiæ*: quod placebat etiam Ryckio. Nam, si capias *et cum J. Fr. Gronovio* Obs. 1, 22. p. 177. pro *etiam*, ut 1, 4. *agro et corpore*: tamen friget, ut opinor. Nam haberet vim augendi, quæ huic loco non convenit. An enim mirum est, sententiæ per egressionem relationis dictæ adversari quosdam? Minimum in tali re est sententia, tali modo dicta. Ceterum, nullo modo potuerunt Coss. postulare, quod videtur Gronovio l. c. ut, quod pro sententia dictum erat a Senatoribus, relationem egressis, ratum habeat, et constitutionem esse sineret sine relatione. Nullæ tum constitutiones factæ sine relatione. ergo quærent, an sententia illa placeat, velitque relationem fieri. Cf. 15, 22. ERN. Bud. male in *consensum Sen.* Bip. jure extrudunt *an*, rejectum jam ab aliis, ex sequenti *auctor* huc irrepsit. Sensus sic planus. Similis fere locus 14, 49. Totum hunc locum quomodo refingere laboret Jac. Gothofredus, v. ad Cod. Theod. 2, 22. de hæred. petit.

Coalitam libertate] l. e. confirmatam et auctam, ut 14, 1. *coalita vetustate imperii audacia.* Adde Hist. 4, 55. sumta metaphora ab arboribus et plantis, quæ *coalescere* dicuntur, cum radicibus adhæserunt terræ, nec convelli possunt. ERN.

Vi an æquo cum patronis] Occisus locus, ita vivam et sentiam ego: Ecce tamen vespillones aliquot (non enim

medicos) ad hoc funus. Est qui legat. *Vi an æquo cum patronis jure agerent, sententiam eorum confutarent, ac verberibus ultro manus intenderent, implere vel penam suam dissuadentes.* Alius, *ut ne æquo cum p. i. a. s. e. conculcarent: ac v. v. m. intenderent, implere cutre p. s. d.* Pareite boni viri; non vos, non ego restituemus sine libris. a quibus nihil hic juvor. Ludibria tamen mea hæc: *ut jam nec æquo cum patronis jure agerent. Sententia eorum consultari, an verberibus manus ultro intenderent, impune vel penam suetam dissuadentes.* Ad manuum intentionem facit aliquid locus e 3, 36. *Libertique etiam ac servi, patrono vel domino, cum voces, cum manus intendant, ultro metuebantur.* LIPS. Ego hæc sic lego: *vine an æquo cum patronis jure agerent? sententiam coram confutarent, an verberibus manus ultro intenderent? impellere penam suam dissuadentes.* h. e. parum abesse, quin dubium facerent, vine cum patronis agere, an æquo jure, ut pares cum paribus, velint. parum abesse, quin irrumperent in curiam, non modo, ut sententiam contra se dictam arguant, sed etiam ut manus intendent sententiæ auctoribus: denique quid aliud agere adversantes, quam ut arcessant penam suam, et in se ruinam trahant. Vid. Obs. 1, 22. p. 178. GRON. De corrupto misere, et tam varie tentato loco vix attinet dicere. Illud video, ab initio *ut irreverentiam eo prorupisse.* Deinde, non potuisse timere, ne in curiam irrumperent liberti etc. nam cum hæc per egressionem relationis dicerentur, non potuere illi seire: adeoque hoc valde improbabiler diceretur. Sed facilius hic est, alius sententiam refellere, quam ipsum quid certi proferre. Vir doctus in exemplo Gryph. sic correxerat: *Ut nec æquo c. p. i. a. sed jam coram insultarent, ac verberibus manus ultro intenderent, impune vel pena sua gaudentes.* Broterius sequitur correctionem Huetii, *ut æquo i. i. e. ut jam se æquarent patronis, et cum iis jure agerent. Insultarent, et impune arbitror verum esse, et de contemptu pœnæ a dominis timendæ ser-*

nisi jure agerent, sententiam eorum consultarent, ac verberibus manus ultro intenderent, inpulere vel pœnam suam dissuadentes. Quid enim aliud laeso patrono concessum, quam ut vicesimum ultra lapidem in oram Campaniæ libertum releget? Ceteras actiones promiscuas et pares esse. Tribuendum aliquod telum, quod sperni nequeat. Nec grave manumissis, per idem obsequium retinendi libertatem, per quod adsecuti sint. At criminum manifestos merito ad servitutem retrahi, ut metu

A. U.
810.
A. C.
57.

monem esse in extremo, ratio subjecta plane docet. ERN. Quæ leguntur in textu, ea sunt, quæ Pichena e cod. Flor. representat. Bud. plauē sic, nisi quod habeat *vi an equo* omisso *ne*, a 2. m. adjecto, quod nihil ad rem. In ed. Ven. apud Juntas pro *ui* est *ut*. Restitueudi locum desperatum spes nulla. Conjecturas variorum dant Bip. suamque addunt, quæ sic habet: *eo pr. fr. ut vine an aquo e. p. i. ag. s. coram cons. ac v. m. u. int. impuniti (vel mulctam) v. p. diss.* Addo Hill. Rac. 12. *ut ne aquo quidem c. p. i. ag. ac s. corum cons. sed v. m. ultro int. inhibere vel p. s. diss.*

[*Laeso patrono concessum*] Quando id, aut qua lege patrono concessum, querimus. Suspicio esse ab Augusto, qui, ut Dio ait, 55, 13. constituit τὰ δικαιώματα οἷς εἶτι ἄλλοι πρὸς τοὺς ἀλυθρομίους, καὶ αὐτὰ οἱ διαπύται σφῶν γιγίμην χέουσιντο. id est, *jura, quibus erga libertos cum alii, tum ipsi patroni uterentur.* Et relegatio quidem est ab exemplis ævi prisici. Ut enim patres olim filios rus relegabant pœnæ et molestiæ causa, (uti Roscius Amerius, uti Torquatus a patribus relegati leguntur:) sic patronis relegandi libertos jus nunc tribuit sive quis alius, sive Augustus. Sed in numero num qua ratio? et cur non ultra XX. lapidem? Nihil reperio. Præfectus quidem urbi intra centesimum lapidem cognoscebat: ultra, Præfectus Prætorio: ut notat Ulpianus in fragm. Pithæanis tit. de plagiariis et l. 1. De off. Præf. urbis. l. 9. De offic. Procons. Eoque exemplo Severus Imp. Prætorianos milites ultra centesimum lapidem abesse ab urbe jussit, apud Herodianum 2, 43. Et Prosper Aquit. de Symmacho: quem, cum aram Victoria restitui postulasset, *iratus Princeps statim a suis aspectibus pulsum in centesimo lapide, rhedæ non strata impositum, eu die manere præcepit.* Dio tamen 52, 21. ubi de Præfecto urbis, jurisdictionem ejus angustius terminat, ἕως τῆς πόλιος μίχρη πινθήουσα καὶ ἰζακασίων σταδίων: ea

essent millaria circiter 87. nisi in Dione rescribendum sit, *ἰζακασίων*; quod puto. Sane ad Præf. urbis pertinuisse, audire patronos querentes de libertis, ex Ulpiano clarum l. 1. De off. Præf. urbis. Sed Tacitus patrono ipsi hanc relegationem, ut apparet, tribuit: nec tamen videtur usurpari potuisse, sine auctoritate majori. LIPS. Locum Dionis ex Ipsō Dione emendari potuisse, Reimarus docet.

[*In oram Campaniæ*] *Oram Campaniæ* novi ex H. 3, 60. *Jam Misenensem classem et pulcherrimam Campaniæ oram descivisse. Moram autem Campaniæ, ut corrigi Petitus (in Leg. Att. p. 183.) Latine quid hic sit, ignoro. Centesimum ultra lapidem* scribendum, vicisse mihi videntur Lipsius et Camillus Peregrinus in opere docto de Capua diss. 1, 6. Mirum tamen, *in oram Campaniæ* libertos relegari. Sed sciendum, neminem relegatum proprie in Campaniam; nedum omnes, et nusquam alio. Relegatio fiebat ultra centesimum. At locum ultra centesimum quilibet sibi legebat ipse, qui solum vertebat. Ex his igitur aliquos, præcipue lautiores, Campaniam prætulisse, atque huic invidiæ occasionem dedisse, satis est verisimile. In exemplo est Etruscus apud Statium Silv. 3, 162. *molles Campani litoris oras. Et Diomedæas concedere jussus in arces.* Itaque isthæc ἰσιζήγνησι ita explicanda est: *centesimum ultra lapidem, puta in oram Campaniæ: verbi gratia in oram Campaniæ: quæ pœna quanta sit, ex eo noscas licet, quod profugi delicati in Campania subsidere possunt, et subsederunt quidam. nam et ora Campaniæ ultra centesimum est.* GRON. Sic etiam Gothofred. ad Cod. Theod. L. 2, t. 22. de lib. ademptione t. l. p. 217. ed. Lips. ERN. Conf. et Ryck.

[*At criminum*] Sic cod. Fl. Guelf. ed. pr. Pichena et seqq. *Ac Puteol. cum ceteris ad Pich. quod ab h. l. alienum esse, facile intelligitur. Mox mutavissent* ed. pr. Rhen. (e Bud.) et seqq. Puteol. autem cum Berold.

A. U. coerceantur, quos beneficia non mutavissent. Disserebatur
 810. contra: Paucorum culpam ipsis exitiosam esse debere: nihil
 A. C. universonum juri derogandum. quippe late fusum id corpus.
 57.
 27 Hinc plerumque tribus, decurias, ministeria Magistratibus et
 Sacerdotibus, cohortes etiam in urbe conscriptas. Et plurimis
 Equitum, plerisque Senatoribus, non aliunde originem trahi.
 Si separarentur libertini; manifestum fore penuriam inge-
 nuorum. Non frustra majores, cum dignitatem ordinum divi-
 derent, libertatem in communi posuisse. Quin et manumittendi
 duas species institutas, ut relinqueretur pœnitentiæ aut novo

Ale. et MS. Guelf. commutavissent. Parum refert. Sed utrumque vitiosum et sine sensu esse puto. An Tacitus scripsit quos beneficia non continuissent, aut simile quid: ut sit imitatio sententiæ Ciceronianæ: ut quos honestas in officio continere non posset, melius coereeret. Nisi malis non deleri, natum e com. ERN.

Decurias] Judiciumne decurias intellegit, an potius scribarum? Puto, scribarum. Qui ordo late fusus Romæ, et non inhonestus. Liberti autem ordinem cum pretio certo emebant, uti e Cicerone haurias in Verrem 3, 79. Ad eos me scribas revoca: noli hos colligere, qui nummulis corrogatis de nepotum domis ac scenicarum corollariis, cum decuriam emerunt, ex priori ordine explosorum in secundum ordinem civitatis se venisse dicunt. Et p. de iisdem: Mirabimur, turpes aliquos esse in eo ordine, quo cuivis pretio licet pervenire? Scribæ ii, divisi per decurias. Sueton. in Claudio 1. Corpus ejus per municipiorum coloniarumque primores, suscipientibus obvius scribarum decuriis, ad urbem deoectum. Reperiesque sparsim Quæstorios scribas, Ædilitios, Pretorios, item scribas æraril Prætorii, etc. LIPS. Non erat dubitandum, sed pro certo ponendum, intelligi decurias scribarum atque etiam viatorum, præconum, licitorum etc. Nam ii quoque in decuriis descripti. v. nos ad Suet. Aug. 57. ubi itidem decuriæ hoc sensu occurrunt. Nam, quod ministeria magistratuum separatim memorantur: etiam scribæ sunt ministri magistratuum. Sed tamen scribarum decuriæ in primis honestæ. Unde decuriam emere de scriba ap. Cicer. l. c. ERN.

Ministeria Magistratibus] Lictores, viatores, præcones, calatores, præcias. LIPS.

Cohortes etiam in urbe] Cohortes vigilum, quæ scriptæ primo ex milite

libertino. Strabo 5. p. 235. Dio 55, 26. LIPS.

Si separantur] Sic inde a Rhenano editur. Priores, a Puteolano, separantur: quod nescio cur a Rhenano repudiatum sit, cum non minus h. l. rectum sit. Cod. Reg. Ed. pr. separantur. videntur dare voluisse separantur. Quare cum et codd. Fl. Guelf. separantur habeant, restitui. ERN. Perinde est. Rhen. Budensem erat secutus.

Manumittendi duas species] Libertas duplex, justa, non justa. Justa, quæ vindicta, censu, testamento data; non justa, quæ inter amicos, in convivio, per epistolam. Seneca de vita beata c. 24. Hominibus prodesse natura jubet, servi liberive sint; ingenui an libertini; justæ libertatis an inter amicos data. Recteque libri veteres aliquot in Suetonii Aug. 40. Servos non contentus multis difficultatibus a libertate, multoque pluribus a libertate justa, removisse. Justa illa qui manumissi, plane pleneque liberi; qui altera, vinclo adhuc quodam, ut Tacitus ait, attingebantur servitutis. Imo retrahi poterant in servitutum. Fragmentum quoddam JC. veteris a Puteano. Hi, qui domini voluntate in libertate erant, manebant servi: et manumissores audebant in servitute denuo eos per vim ducere. Interveniebatur Prætor, et non permettebat manumissum servire. et addit post: Sed nunc habent propriam libertatem, qui inter amicos manumittuntur, et sunt Latini Juniani. Scite ergo ob hunc iteratæ (hæ sunt iterationes, quarum mentio Justin. Novell. 78.) servitutis metum Messenio servus apud Plautum, qui inter amicos manumissus subiecit Men. 5, 9, 88. Sed meliore est opus auspicio, liber perpetuo ut siem. LIPS. De retractione in servitutum mox quæretur. ERN.

Pœnitentiæ, aut novo beneficio] Pœnitentiæ, ut retraheres in servitutum:

beneficio locus. quos vindicta patronus non liberaverit, velut vinculo servitutis adtineri. Dispiceret quisque merita, tardeque concederet, quod datum non adimeretur. Hæc sententia valuit. Scripsitque Cæsar Senatui, *privatim expenderent causam libertorum, quotiens a patronis arguerentur: in commune nihil derogarent.* Nec multo post ereptus amitæ libertus Paris,

A. U
810.
A. C.
57.

beneficio, ut vindicta liberares. Ita apud Plinium epist. 7, 16. *Facile deflectet ad te, si voles vindicta liberare, quos proxime inter amicos manumissisti.* LIPS. Non adsentior magno Lipsio, nec illo fragmento Puteaneo, quod ante ab ipso prolatum est, mihi persuaderi patior, ut tum patronis jus fuisse credam, libertatem, etiam non justam, adimendi. Libertorum coercitio tempore Augusti facta ap. Præfectum Urb. ex lege Ælia Sentia, ut patet et fragmento ejus ap. Ulpian. l. 30. ff. qui et a quibus manumiss. Genera pœnarum traduntur in tit. ff. de Præf. Urb. in primis §. 10. Sed in his nulla libertatis ademptio. Atque hæc ratio mansit, donec Claudius cœpit revocare ingratos in servitatem, sed decretis, non lege, ut ante dictum. Nam, si lex fuisset, frustra jam demum ea peteretur. Atque etiam alii Imperatores post subinde duriora in libertos decrevere: nulla lege de libertatis amissione sancitum ante Commodi tempora. Is initium fecit statuendi, quæ ad libertatis amissionem vim faceret, l. 6. ff. §. 1. de agnos. et alend. liberis. *primum eos in potestatem patronorum redigi et ministerium dominis præbere cogi: sin autem nec hoc modo adnoneantur, vel a Præsidente emtori addicentur et pretium patronis addicetur.* Quæ contra disputat Cujacius Obs. 10, 33. refellit Gothofr. ad Cod. Theod. l. c. qui et alia loca legum affert, e quibus patet, post Commodi tempora libertatis ademptionem, valuisse. Maxime perspicuus est locus, Paulli l. 10. ff. de manum. testam. §. 1. laudatus Schultingio in Jurispr. Ante-Just. p. 573. ed. Lips. *cum hodie placeat, libertatem adimi posse.* Atqui is vixit sub Severo et Caracalla. Si ergo Commodus *primum* sauxit in potestatem patronorum redigi vendique libertos ingratos, et sui temporis id jus demum fuisse testatur Paullus, non potest jam Neronis tempore libertatis ademptio jure inducta fuisse. Quæ igitur est ista *pœnitentia*? Nempe, quæ opponitur *novo beneficio.* Qui libertatem non justam dat, spem tamen dat plenæ, sibi que locum relinquit novi bene-

ficii tribuendi, itaque libertus patrono inane quodammodo obnoxius. et, ut post ait Tacitus, vinculo servitutis attingitur, nempe ob cupiditatem justæ libertatis. Pœnitentiæ est, non dare unquam justam libertatem, ejus spem feceris. quod fit, si prioris beneficii pœnitet. ERN.

Quos vindicta patronus non liberaverit] Cur *vindictæ* tantum mentionem facit? Nempe, quia primo manumissionis per testamentum nulla hic ratio habenda erat; quod, qui sic manumissi sunt, post mortem patroni demum liberi fiunt, erga cum adeo ingrati esse non possunt: deinde manumissio per censum rarissime contingebat, cum census raro ageretur. Nam propterea census omissum esse, quod, ut ap. Ciceronem Crassus ait de Or. 1, 40. *ex jure civili potest esse contentio, cum queritur, is, qui domini voluntate census sit, continuone, an ubi lustrum conditum, liber sit?* non puto. Per calumniam id quæri potuisse, credo: juris recepti id fuisse, ut revocari voluntas domini posset, cum jam census esset servus, sed nondum lustrum conditum, nego. ERN. L. un. C. de Latin. lib. toll. *Persona, in quam simul et libertas et servitus concurrunt.* Qui proinde et servis et liberis accenseri poterant, eorum sortem Justin. *mediam* nominat. Canneg. de mut. Rom. nom. sub Princ. rat. p. 36.

In commune nihil derogent] Muretus (et Acid.) *derogarent.* Recte, nam ante dixerat, *expenderent*: pendetque utrumque a *scripsit.* In hoc genere sæpe peccatum. V. ante not. 4. Receptit et Broterius. ERN. Codd. in his Bud. *derogent.* Bene Pichena: In his Tacitus non adeo religioſus.

Ereptus amitæ libertus] Zamiam ergo aliquando in nos molitus Ulpianus, cum scripsit l. 3. De conduct. cav. data: *Neratius etiam libro Membranarum refert, Paridem Pantomimum a Domitia Neronis filia, decem, quæ ei pro libertate dederat, repetisse per judicem.* filiamque eam Neroni fecit, quæ est amita, magna sua librariæ culpa. Sed librarium id peccasse,

A. U. quasi jure civili; non sine infamia Principis, cuius jussu
 810. perpetratum ingenuitatis iudicium erat. Manebat nihilo-
 A. C. minus quaedam imago Reip. Nam inter Vibullium Præ-
 57. 28 torem et plebei Tribunum Antistium ortum certamen, quod
 inmodestos fautores histrionum, et a Prætoꝛe in vincula
 ductos, Tribunus *omitti* jussisset. comprobavere Patres,
 iocusata *Antistii licentia*. Simul prohibiti Tribuni, *jus*
Prætorum et Consulum præripere, aut vocare ex Italia,
cum quibus lege agi posset. Addidit L. Piso, designatus
 Consul, *ne quid intra domum pro potestate animadverterent:*
neve multam ab iis dictam Quæstores ærarii in publicas tabu-
lus ante quatuor menses referrent: medio temporis contra dicere
liceret; deque eo Consules statuerent. Cohibita artius et
 Ædilium potestas, statutumque, *quantum curules, quantum*
plebei pignoris caperent, vel pænæ irrogarent. Eo Helvidius
 Priscus, Tribunus plebis adversus Obultronium Sabinum,
 ærarii Quæstorem, contentiones proprias exercuit, *tam-*
quam jus hæc adversus inopes inclementer augetet. Dein Prin-
 29 ceptus curam tabularum publicarum a Quæstoribus ad Præ-
 fectos transtulit. Varie habita ac sæpe inmutata ejus rei
 forma. nam Augustus permisit Senatui, deligere Præfectos:
 dein, ambitu suffragiorum suspecto, sorte ducebantur ex
 numero Prætorum, qui præessent. neque id diu mansit,
 quia sors decerrabat ad parum idoneos. Tunc Claudius
 Quæstores rursus inposuit, iisque, ne metu offensionum
 segnius consulerent, extra ordinem honores permisit. Sed

clementius est: scribendumque, *Neronis amita*: aut potius, *Neronis consilio*, quod firmat Tacitus, qui Neronis jussu patratum id ingenuitatis iudicium ait. Lips. Brot. pro *amita* scribendum conjicit *Domitia*.

Vibullium] Vett. edd. omnes *Bibullium*: sed idem nomen est. Mox et a *Prætoꝛe* omnes edd. Sed *et* et super-
 vacuum, quod et a MS. ap. Broterium abest. ERN.

Comprobavere Patres] Int. Prætoꝛis factum, nec Tribuni, ut Muretus voluit, corrigens propter ea *non probavere*, quod placet Broterio. ERN. Item Ursino. Acid. volebat *composuere*, quod non plane displicet Lalle-
 m. Verum, pueto ante *comprobavere* posito, nil mutandum.

Prohibiti Tribuni] Non mirum, Quippe qui nec Romæ vocatorem habuerint, auctore Varrone: cuius verba in Agellii Noct. 13, 12. in Italia multo minus, quippe cum potestas eorum urbis dumtaxat finibus terminaretur. Vide Dionys. 8, 87. Lips.

Quæstores ærarii] Redundat æra-

arii: sed tum sic mos loqui. Sic 1, 75. habuimus *Prætores ærarios*. nempe, ut non omnes Prætores ærarii curam habent, nec omni tempore habuerunt, ita nec Quæstores. Itaque discriminis causa sic dieti. ERN.

Medio temporis] Sic cod. Bud. alii tempore. Cf. Index.

Eo Helvidius] Sic libri omnes. J. Fr. Gron. et volebat. Recte. Mox *Obultronium* MSS. Flor. Bud. Guelf. *Oblutr.* At edd. vett. omnes ante Rhen. *Obultronium*. Jac. Gron. potat verum esse *Autronius*. ERN.

Varie habita, ac sæpe inmutata] Quam varietatem breviter exposui, cum temporum luce, in Excurs. B. Illinc ad variam Taciti, plures locos pete. Lips.

Honores permisit] Sic omnes edd. vett. E cod. Fl. Pichena notat *promisit*: quod tacite recepit J. F. Gron. itemque Ryckius et J. Gron. estque et in Guelf. Ego *permisit* melius puto. Voluit enim dicere, dedit, mandavit, pro quo est *permisit*. Ean. Bud. quoque a l. m. habebat *promisit*.

deerat robur ætatis eum primum magistratum capessenti-^{A. U.}
 bus. igitur Nero Prætura perfunctos et experientia proba-^{810.}
 tos delegit. Damnatus iisdem Consulibus Vipsanius Lænas,^{A. C.}
ob Sardiniam provinciam avare habitam. Absolutus Cestius^{57.}
 Proculus repetundarum, cedentibus accusatoribus. Clo-
 dius Quirinalis, *quod Præfectus remigum, qui Ravennæ habe-*
rentur, velut infimam nationum, Italianam luxuria særitiaque ad-
flictavisset, veneno damnationem antevertit. C. Aminius
 Rebius, ex primoribus peritia legum et pecuniæ magnitu-
 dine, cruciatus ægre senectæ, misso per venas sanguine,
 effugit: haud creditus sufficere ad constantiam sumendæ
 mortis, ob libidines muliebriter infamis. At L. Volusius
 egregia fama concessit: cui tres et nonaginta anni spatium
 vivendi, præcipuæque opes bonis artibus, inoffensa tot im-
 peratorum malitia fuit. Nerone secundum, L. Pisone Con-^{A. U.}
 sulibus, pauca memoria digna evenere: nisi cui libeat, lau-^{811.}
 dandis fundamentis et trabibus, quis molem amphitheatri^{A. C.}
 apud Campum Martis Cæsar extruxerat, volumina implere: ^{58.}
 cum ex dignitate Populi Romani repertum sit res inlustres

Igitur Nero Prætura perfunctos] Omnes libri *præfectura*: quod vitio-
 sum esse, omnes agnovere scribendum-
 que *Prætura*: primum recepit Pi-
 chena. Suet. Claud. 24. *Prætura*
functos vocat. ubi v. Torr. ERN.

Antevertit] Bud. *anteit.* Sic et
 Flor. teste Pichena.

Aminius Rebius] Libri vett. *C. A-*
minius. nescio an *Caninius Rebilus?*
 Certe (et doleo) ignotus mihi, qui-
 cumque hic laudatus Jurisconsultus.
 LIPS. Ed. pr. *Cominius Robius*, quod
 favet conjecturæ Lipsii. ERN. Bud.
Anninius Rebius. Agr. *C. Annæus*
Rebius. Si *Rebilus* legendum, erit
Cantiniæ gentis, ut ap. Liv. 42, 28. Cf.
 Sen. de Benef. 2, 27. ubi *Rebilus* dives
 et infamis occurrit:

L. Volusius] De hujus senio Plinius
 7, 49. *Nuper L. Volusius Saturninus*
omnium, quos in Consulatu sententiam
rogaverat, superstes fuit. Præfectum
 eum urbi fuisse colligās ex altero Plin-
 nii loco ib. 12. *Nuper L. Volusio*
Saturnino in Præfectura urbis exstincto,
notum, e Cornelia Scipionum gen-
tis, Volusium (intellegit Plin. Q. Vo-
 lusium, qui Cos. a. 809.) *Saturninum,*
qui fuit Consul, genitum post 62. an-
num. Et de divitiis ejus Tacitus 14,
 56. *Et, quantum Volusio longu par-*
cimonia quasivit, tantum in te mea li-
beralitas explere non potest. Sed et
 tota Volusiorum domus dives. Tacitus
 3, 30. *Volusio vetus familia, neque*

tamen Præturam egressa. ipse Consu-
latum intulit . . . opunque, quis do-
mus illa immensum viguit, primus
accumulator. LIPS. Mox Lipsius
 malebat *amicitia* pro *malitia*. Alias
 sane noster loquitur sic, plurimumque
 Inpp. *amicitia* floruisse homines dicit.
 Vellem viri docti, qui contra Lipsium
 disputarunt, unum locum attulissent,
 quo probassent, *offensam malitiam*
 Latine dici, et hoc sensu, quem hic
 locus desiderat. Si vera est lectio vul-
 gata, intelligenda est sic: inoffensis
 tot Principibus, qui tanta malitia es-
 sent, ut a viro bono facile offenderen-
 tur. ERN. De Volusio adde Colum.
 1, 7. Lipsii *amicitia* probat Lallem.

Molem amphitheatri] Quod totum
 e ligno struxit. Sueton. c. 12. Vide
 librum nostrum, si placet, de Amphi-
 theatro. LIPS. *Extruxerat* cod. Flor.
 (Bud.) Agr. Guelf. Edd. pr. Rhen. et
 seqq. At Puteol. cum sequacibus, h. e.
 Rivio, Beroaldo et Ale. *extruserat*:
 quod erat in Put. vitium operarum.
Adstruxerat, quod est in ed. J. F.
 Gron. servavitque Ryckius, simile vi-
 tium puto, cum J. Gronovio. Sed vi-
 detur etiam corrigendum *extruxerit*.
 Alias quidem sic noster, eaque est le-
 gitima ratio. supra c. 20. *Nos quæ*
diversa prodiderint, sub nominibus
ipsorum tradentis! et sic alibi. Mox
 ed. pr. post *res illustres* addit *scriben-*
das. ERN. De amphitheatro v. Plin,
 16, 40.

A. U. 811. *annalibus, talia diurnis urbis actis mandare. Ceterum eo-*
 A. C. 58. *Ioniae, Capua atque Nuceria, additis veteranis, firmatae*
sunt: plebeique congiarium quadringeni numi viritim dati,
et sestertium quadringentis arario inlatum est, ad retinenda
populi fidem. Vectigal quoque quinta et vicesimae
venalium mancipiorum remissum, specie magis, quam vi-
quia, cum venditor pendere juberetur, in partem pretii em-
ptoribus accrescebat. Edixit Cæsar, ne quis Magistratus
aut Procurator, qui provinciam obtineret, spectaculum gladiato-
rum aut ferarum, aut quod aliud ludicrum ederet. Nam
ante non minus tali largitione, quam conripiendis pecuniis,
subjectos adfligebant; dum, quæ libidine deliquerant, am-

Diurnis urbis actis] Cf. de his 16, 22.

Quadrageni nummi] Illiberalis liberalitas. Corrigo, *quadringeni*: et do auctorem Suet. 10. *Divisis populo viritim quadringenis nummis, Senatorum nobilissimo cuique* etc. LIPS. Altera summa decem Philippos vel Ducatonos, altera unum facit. GRON. Sic cod. Fl. Guelf. edd. pr. Puteol. et seqq. omnes: nisi quod fere *quadringeni* exhibent: ex quo male factum *quadrageni*, quod est in Lips. Etiam ap. Suet. Ner. 10. in eadem re sic variatur, ut *quadringeni* sit in ser. pro *quadringenis*. V. Oudend. ERN. Bud. *quadringenti*.

Sestertium quadringentis] Alciatus subintelligi vult *centena millia*. *Quadringentis centena millia nummum*, summa quadringentis sestertio eadem est. Et tamen quum dicitur, *quadringentis sestertium*, non intelliguntur *centena millia*, sed tantummodo *centenum*. Nam in omnibus, quæ per adverbia sic enuntiantur, a *decies* usque in infinitum siletur intelligiturque *centenum*. Vocabulum autem *sestertium* significat pondus mille nummorum; quot scilicet nummi sestertii in argentum sestertium vel libram argenti sestertium, hoc est, duas et selibras, imputabantur. Igitur *quadringentis sestertium*, et *quadringentis centena sestertia*, et *quadringentis centena millia nummum sestertium*, idem. Errat non minus Alciatus, cum *decies aris* dici breviter pro decem millibus aris probat ex loco Livii, in quo cum scribitur, *qui supra CCC. millia usque ad decies aris*, ex proximo subaudiendum, quod deest, nemo non videt. Vide Pecuniam Vet. 2, 5. GRON.

Vectigal quoque quinta et vicesimae] Ampla Populi Rom. vectigalia: nul-

lum, censeo, amplius eo, quod a servis, libertisque. Rem eam paullo uberius a capite mihi tractanti, aut gratia aut venia esto. Antiquissimum vectigal vicesimæ reperi, quæ ad libertos. Institutum a. u. 397. C. Marcio, Cn. Manlio coss. Livius 7, 16. *Ab altero Consule (Cn. Manlio) nihil memorabile gestum, nisi quod legem novo exemplo ad Sutrium in castris tributim, de vicesima eorum, qui manumitterentur, tulit. Patres, quia ea lege haud parvum vectigal inopi arario additum esset, auctores fuerunt.* Ea vicesima semper exhine exercita, ad tempora Principum inferiorum. Itaque non infrequens memoria in libris. Ab hac aurum vicesimarium derivo, quod in sanctiore arario: de quo Livius 27, 10. *Consulibus aurum vicesimarium, quod in sanctiore arario ad ultimos casus servaretur, promi placuit.* Plura ad hoc vectigal, in Excursu C. et quæ ad Tacitum faciunt, vide. LIPS. Ubi etiam vide a nobis notata. Ceterum remissum est hoc vectigal in gratiam civium Rom. qui fere emtores: venditores externi: ut bene monet Pichena. ERN.

Qui provinciam] Sic correxit Rhen. ex ingenio. Autè erat in *provincias*, vitiose, ut in Guelf. ERN. In Bud. erat a l. m. in *provincia*, onisso *qui*. Sic et Puteol.

Tali largitione] Int. ludis edendis, in quibus pecuniæ profusio et largitio; quia sumtus fit in gratiam populi. Hanc ipsam largitionem vocat mox *ambitum*, h. e. benevolentiae et gratiæ aucupationem, per quam consequuntur, ut ab accusatione tuti sint. Per *libidinem* intellige non modo Venorem improbam, sed etiam injustitiam, sævitiam, maxime avaritiam. ERN.

bitu propugnant. Factum et S. C. ultioni juxta et securi-
tati, ut si quis a suis servis interfectus esset, ii quoque, qui te-
stamento manumissi sub eodem tecto mansissent, inter seruos
supplicia penderent. Redditur ordini L. Varius, Consularis, 32
avaritiæ criminibus olim percussus. Et Pomponia Græ-
cina, insignis femina, Plautio, qui ovans se de Britannis
retulit, nupta, ac superstitionis externæ rea, mariti judicio
permissa. Isque prisco instituto, propinquis coram, de ca-
pite famaue conjugis cognovit, et insontem nuntiavit.
Longa huic Pomponiæ ætas, et continua tristitia fuit. Nam
post Juliam, Drusi filiam, dolo Messallinæ interfectam, per

A. U.
211.
A. C.
58.
32

Propugnant] Ven. *propugnabant*.
Sic et Bud. a 2. m.

Factum SC.] Quod Pisonianum di-
ctum, in l. Senatus. De SC. Silan. et
Neronianum a Paullo, Sentent. 3, 5.
Certe conditum vulgatumque est Ne-
rone II. et Pisone coss. Latum ea de
re et antea sub Augusto, P. Cornelio
Dolabella, et C. Silano coss. unde no-
men SC. Silaniani; sed minus plene.
Dixerunt plura ante me Vertranus
hoc loco, et J. Cujacius Observ. 1, 18.
LIPS.

Lurii Varius] MS. Flor. (Bud.)
Guelf. edd. omnes ante Rhen. *Lurii*.
Rhen. dedit *Lusius* forte ex 11, 31, 12,
42. Credo, cum Ursino et Mureto, le-
gendum *L. Varius*. ut est in MS. Agr.
Interim antiquam scripturam restitui
cum J. Gronovio, qui fallitur, cum Be-
roaldum primum sic edidisse dicit.
Lurii in inser. antiquis passim occur-
runt, sed est nomen gentile, ut *Vario-
rum*. ERN. Nullum dubium, quin
cod. Agr. veram lectionem habeat,
quod et Acidalio visum.

Pomponia Græcina] Soror filiae
Pomponii Græcini qui Consul sub Au-
gusto: et ad quem Elegiæ Ovidii. De
Ponto 1, 6, 2, 6, 4, 9. LIPS. Filiam
Ryckius putat. ERN.

Qui ovans se de Britannis retulit]
Virg. Georg. 4, 180. *Fessæ multu re-
ferunt se nocte minores*. Et Æn. 7,
286. *Ecce autem Inachiis sese refere-
bat ab Argis Sæva Jovis conjux*. Ho-
rat. Sat. 1, 6, 114. *Inde domum me
Ad porri et cicervis refero laganique cati-
norum*. GRON. Hæc Alciato opposita,
corrigenti quem de *Britannis ovasse re-
tuli*. Groslotius e libro edito laudat
ovationem, sed et illud probat. MS.
Guelf. *Britannis*. ERN.

Superstitionis externæ rea] Chri-
stianismi credo accusatam hanc femi-
nam, sive, ut tunc confundebant, Ju-
daismi. Non ergo superstitionis, sed

religionis. Etsi universe fateor, genus
hoc ad *ἑθνηστικὴν* et inanem externum-
que cultum nimis pronum. Strabo l.
7. p. 297. pulchre et ex Veri adyto:
*Ἀσπασίς γὰρ τῆς διαιδημασίας ἀρχηγὸς
οἶοντα τὰς γυναῖκας. Αὐτὰ δὲ καὶ τοὺς
ἄνδρας προκαλοῦνται πρὸς τὰς ἱερὰς
θεοκρατίας τῶν Θεῶν καὶ ἱερὰς καὶ ποτα-
σμοὺς: σπᾶνον δ' ἴσθις ἀσπὴ καὶ αὐτὸν
ζῶν ὑπόσκηται τοιοῦτος*. LIPS. Sic cen-
sent et alii, Rhenanus, Agricola, Ryc-
kius. ERN. Christianæ religioni tum
frequens ista macula inusta. V. 15,
44. Suet. Ner. 16. Plin. ep. 10, 97.

Insontem nuntiavit] Ita libri omnes:
nisi quod Ursinus e cod. vet. laudat,
pronunciavit. Fides sit penes aucto-
rem, ut aiunt. Ceterum ita legendum
et alii censent. Forte *judicavit* fuit.
Sed *Vulgatum* defendi potest sic: Ne-
roni et Senatui, causa cognita, nuncia-
vit, insontem repertam esse. ERN.
Pronuntiavit probant Mur. Acid. Brot.
Contra Hill. Rac. 33. malit *enuntia-
vit*.

Post Juliam Drusi filiam] Duas
enim Julias Claudius sustulit, suas
sive jussu Messallinæ: alteram Drusu
alteram Germanici prolem. Sueton.
29. et Dio 60, 8 et 18. Seneca in
Ludo. LIPS.

Per quadraginta annos] Luctus hic,
ut clarum, ob Juliam interfectam. Ab
ejus ergo cæde quadraginta anni? Fal-
sum. Nam et cæsa paullo ante expedi-
tionem Claudii in Britanniam; uti
e Dione liquebit tibi. Scribe *fideju-
bente me, quatuordecim annos*. Mors
enim Julæ in annum incidit urbis 716.
a quo ad hunc Neronis Consulatum
justi 14. anni. LIPS. At bene Gruterus
et Freinsh. moment, non tempus intel-
ligi, quod a cæde illa ad hunc usque
annum effluxerit, sed usque ad mortem
femine, quam longævam fuisse dicit.
Male ergo quatuordecim in textum re-
cepit Pishena. ERN.

A. U. quadraginta annos, non cultu, nisi lugubri, non animo, nisi
 811. mæsto, egit. Idque illi, imperitante Claudio, impune, mox

A. C. ad gloriam vertit. Idem annus plures reos habuit. quorum

58.

33 P. Celerem, accusante Asia, quia absolvere nequibat Cæsar, traxit, senecta donec mortem obiret. nam Celer, interfecto, ut memoravi, Silano, Proconsule, magnitudine sceleris cetera flagitia obtegebat. Cossutianum Capitonem Cilices detulerant *maculosum fœdumque, et idem jus audaciæ in provincia ratum, quod in urbe exercuerat*. Sed pervicaci accusatione conflictatus, postremo defensionem omisit, ac lege repetundarum damnatus est. Pro Eprio Marcello, a quo Lycii res repetebant, eo usque ambitus prævaluit, ut quidam accusatorum ejus exsilio multarentur, *tamquam insonti periculum fecissent*.

A. U. Nerone tertium Consule, simul iniit Consulatum Valerius

812. Messalla, cujus proavum, oratorem Corvinum, D. Augusto,

A. C. abavo Neronis, conlegam in eo Magistratu fuisse, pauci

59.

34 jam senum meminerant. sed nobili familiæ honor auctus est, oblati in singulos annos quingenis sestertiis, quibus Messalla paupertatem innoxiam sustentaret. Aurelio quoque Cottæ et Haterio Antonio annum pecuniam statuit Princeps, quamvis per luxum avitas opes dissipassent. Ejus anni principio, mollibus adhuc initiis prolatatum inter Parthos Romanosque de obtinenda Armenia bellum acriter

Ad gloriam vertit] Sic absolute, ut alias.

Traxit senecta] Faernus corrigebat *sententiam*, probante Ursino. male in eum clarum sit, *traxit* referri ad *P. Celerem*. Immo interpunge: *traxit, senecta donec*. ERN. Interpunctum ita in Bud.

Ut memoravi] Supra c. 1.

Cossutianum Capitonem Cilices] Hunc aut alium sui ævi intelligi Juvenalis voluit Sat. 8, 9, 2. *quam fulmine justo Et Capito et Tutor ruerint damnante Senatu, Piratæ Cilicum*. Sed magis certo Fabius 6, 1, 14. *Egregie nobis adolescentibus dixisse accusator Cossutiani Capitonis videbatur, Græce quidem, sed in hunc sensum: Erubescit Cæsarem timere*. LIPS. *Maculosum fœd. v. ad Hist. 2, 30*. ERN.

Eprio Marcello] Ad hunc Eprium Marcellum Seguinus sel. NN. p. 103. recte refert numum, in quo hinc ΘΕΟΝ ΣΥΝΚΑΗΤΟΝ, illinc ΕΠΡΙΩ ΜΑΡΚΕΛΛΩ Γ. ΑΝΘΥ. in area ΚΤ. quem Cypriis tribuit. Verum Eckhel. D. NN. vet. vol. 2. p. 493. ostendit, ad Cymen spectare Æolidos.

Insonti periculum fecissent] Sic loquitur etiam 16, 19. Mox Puteol. cum

Ber. et Ale. *init*. Ed. Rhen. etc. *iniit*. ERN. Cf. et 14, 28. Alios *facessere per*. ut 1, 74. H. 4, 43.

Iniit Consul.] Sic Rhen. e Bud. Puteol. *init*.

Val. Messalla] Pater ejus Cos. a. 773. avus 751. proavus Corvinus a. 723. Cf. 3, 2.

Cujus proavum oratorem] Vulgo *auctorem*, pessime. LIPS. Ed. pr. et sequentes omnes veteres *oratore*. In Gryph. primum reperi *auctorem*, quod unde ductum sit, nescio. ERN. Bud. *oratore*.

In singulos annos quingenis sestertiis] Hunc ergo Suet. intellexit 10. *Senatorum nobilissimo cuique annua salaria, et quibusdam quingena constituit*. LIPS. *Aurelio Cottæ*] Cos. is a. 773. Cf. 3, 2 et 17.

Haterio Antonio] Cos. a. 806. Cf. 13, 58.

Avitas opes] Vulgo, *habitas*, errore tralatitio. LIPS. Vid. ad 11, 35. ERN.

Mollibus adhuc initiis prolatatum] Restituisse se (e Bud.) *prolatatum* pro vulg. *prolatum* dicit Rhen. At illud ed. pr. Puteol. sed ed. Beroaldi, forte operarum vitio, et Aleiati *prolatum*. Sic tamen et MSS. Agr. Guelf. ERN.

sumitur: quia nec Vologeses sinebat fratrem Tiridaten A. U. 812.
 dati a se Regni expertem esse, aut alienæ id potentiæ do- A. C. 59.
 num habere: et Corbulo dignum magnitudine Populi Ro-
 mani rebatur, parta olim a Lucullo Pompeioque recipere.
 Ad hæc Armenii, ambigua fide, utraque arma invitabant,
 situ terrarum, similitudine morum Parthis propiores, con-
 nubiiisque permixti, ac libertate ignota, illuc magis ad servi-
 tium inclinantes. Sed Corbuloni plus molis adversus igna- 35
 viam militum, quam contra perfidiam hostium erat. Quippe
 Syria transmotæ legiones, pace longa segnes, munia Ro-
 manorum ægerrime tolerabant. Satis constitit, fuisse in eo
 exercitu veteranos, qui non stationem, non vigiliis inissent:
 vallum fossamque, quasi nova et mira, viserent; sine galeis,
 sine loriceis, nitidi et quæstuosi, militia per oppida expleta.
 Igitur dimissis, quibus senecta aut valetudo adversa erat,
 supplementum petivit. Et habiti per Galatiam ac Cappa-
 dociam delectus. Adjectaque ex Germania legio, cum equi-
 tibus alariis, et peditatu cohortium: retentusque omnis ex-
 ercitus sub pellibus, quamvis hieme sæva adeo, ut obducta
 glacie, nisi effossa humus, tentoriis locum non præberet.
 Ambusti multorum artus vi frigoris, et quidam inter excu-
 bias exanimati sunt. Annotatusque miles, qui fascem li-
 gnorum gestabat, ita præriguisse manus, ut oneri adhæ-
 rentes, truncis brachiis deciderent. Ipse cultu levi, capite
 intecto, in agmine, in laboribus, frequens adesse: laudem
 strenuis, solatium invalidis, exemplum omnibus ostendere.

Illuc magis] Sic ed. pr. ceteræque omnes: Rhen. *illuc* malebat, Lipsius *illud*. Immo *illuc* verum est. *Illuc*, ad Parthos, hoc est, ad *servitium*. Sed aut *ad servitium* spurium est, aut addendum *et*, vel *adque* legendum. ERN. Bud. *illuc*.

Munia Romanorum] Freinsh. corrigi *armorum*: probatque Ryekius. Jac. Gronovius putat fuisse *Ro. armorum*, inde factum *Romanorum*. *Militia, disciplina*, sane *Romana* sæpe occurrit, asperitatis indicandæ caussa. Horat. Serin. 2, 2. 10. *Si Romana fugit militiam adsuetum græcari*. ERN.

Nitidi et quæstuosi] Comiti et ornati more urbanorum et molliorum. quamquam Cæsar etiam suos milites *nitere* posse dicebat. Dein negotiantes in oppidis, de more Romanorum, qui in provincia essent. Mox Guelf. *Galatiamque*. ERN. Flor. *Galitiam*. Bud. a 1. in. *Galitiam*. Gron. forsan *Ciliciam*. Sed v. 15, 6.

Senecta] Flor. et Bud. *senectus*.

Ambusti m. artus vi frig.] Sic *frigus adurere* dicitur Virg. Georg. 1, 93. et

nives urere. Lucan. 4, 52. Cf. Aristot. Meteor. 4, 5.

Ita præriguisse manus] Significat, ipsas manus, frigore præmortuas, una cum fascie devolutas vel abjectas. Negat aut ridet vir quidam, scriptis et genere nobilis, (Mich. Montanus) olim mihi serio inter amicos. Atquin et Dio notat in illo tractu vim frigoris esse (49, 31. actis a. 718.) et Annales Turcici (ex vers. Leunclavii ad a. mox cit.) *supra Trebizium Soleimanni milites, cum Parthos insequerentur, tanto frigore oppressos, ut plurimi manus pedesque amitterent*. Hoc nostro ævo factum a. 1535. neque igitur sic mirandum illud Taciti, aut ridendum. Scio, et a gnaris similia aut majora asseri, qui in Septemtrione fuerunt. Lips. *Deciderent* ed. pr. Rhen. (e Bud.) et seqq. At Puteol. Ber. Alc. *reciderent*, male. Ceterum, *præriguisse* non cohæret præcedentibus; scribendumque videatur: *annotatumque, militi, qui* etc. nisi ex *annotatus* intelligas, *notatum est ei*, vel simile quid; quod sane durius est. ERN.

A. U. Dehinc, quia duritiam cæli militiæque multi abnuebant, deserebantque, remedium severitate quæsitum est. Nec
 212. A. C. enim, ut in aliis exercitiis, primum alterumque delictum
 59. venia prosequeretur, sed, qui signa reliquerat, statim capite pœnas luebat. Idque usu salubre, et misericordia melius adparuit. quippe pauciores illa castra deseruere, quam ea,
 36 in quibus ignoscebatur. Interim Corbulo, legionibus intra castra habitis, donec ver adolesceret, dispositisque per idoneos locos cohortibus auxiliariis, ne pugnam priores adirent, prædicit. Curam præsidiorum Pactio Orphito, Primpipili honore perfuncto, mandat. Is, quamquam incautos barbaros, et bene gerendæ rei casum offerri scripserat, *tenere se munimentis, et majores copias opperiri*, jubetur. Sed rupto imperio, postquam paucae e proximis castellis turmæ advenerant, pugnamque imperitia posebant, congressus cum hoste funditur. Et damno ejus exterriti, qui subsidium ferre debuerant, sua quisque in castra trepida fuga rediere. Quod graviter Corbulo accepit: increpitumque Pactium, et Præfectos militesque *tendere omnes extra vallum* jussit. inque ea contumelia detenti, nec, nisi precibus universi exercitus, exsoluti sunt. At Tiridates, super proprias clientelas, ope Vologesi fratris adjutus, non furtim jam, sed palam bello infensare Armeniam, quosque fidos nobis rebatur, depopulari, et, si copiæ contra ducerentur, eludere, huc quoque et illuc volitans, plura fama, quam pugna ex-

Priores adirent, prædicit] Probum, quod in Romano libro est, *priores auferent*. Vellemetiam edicit. LIPS. MS. Fl. *audirent*. Agr. Guelf. *adirent*. et sic edd. omnes ante Pichenam. Nam Lipsius *auderent* non in textum recepit: quem imitatus sum. Cum *inire pugnam, adire labores, discrimen* et similia dicantur, cur non etiam *adire pugnam*? Non necessaria periculi significatio in tali dicto. Liv. 8, 6. *edicunt Consules, ne quis extra ordinem in hostem pugnet*: et si esset, in verbo *adeundi*, quoque exprimeretur. Nec juvat cod. Flor. Nam *adire* et *audire* in MSS. confunduntur, ut supra notatum, et alii notarunt. Porro *edicere* est quidem verbum ordinarium in tali re, sed etiam *prædicere*. Liv. 23, 19. *quia prædictum erat Dictatoris, ne quid absente eo rei gereret*. quod recte defendit Gronovius, hoc ipso Taciti loco allato. Ceterum Romanum librum intelligo MS. Vaticanum. Nam ed. pr. quam alibi vocat Romanum librum, habet *adiret*. ERN. Bud. *adirent*. Pichenæ *auderent* receperunt. Lall. Brot. Bip. Probat et

Mod. ep. 99.

Pactio Orphito] *Paccii* et *Paccii* satis frequentes in vetustis lapidibus. Gron. Muretus volebat *P. Attio*. ERN.

Tendere omnes extra vallum] Quod pœnæ militaris genus antiquum. Livius 10, 4. *Cohortes, quæ signa auiserant, extra vallum sine tentoriis destituit*. Valerius 2, 7, 15. *Neve quis eorum intra castra tenderet, neve locum extra assignatum vallo aut fossa cingeret, neve tentorium ex pellibus haberet*. Vide et Polyb. 6, 36. Sed proprie de hac ipsa re sic Frontinus Strat. 4, 1, 20. *Domitius Corbulo in Armenia duas alas et tres cohortes, quæ ad castellum initio hostibus essebant, extra vallum jussit tendere*. LIPS. Mox Rhenano placet diuque ea contumelia: sufficere videtur detenti, quod moram indicat. Suspicio tamen corruptelæ nascitur ex ed. pr. quæ exhibet *quandoque*. ERN. Bud. receptam lectionem habet. Similis struendi ratio 11, 2, 15, 44.

Huc quoque et illuc volitans] *Lego* primum *hucque* et *illuc* deinde, ut in

terrere. Igitur Corbulo, quæsito diu prælio, frustra habitus, et exemplo hostium circumferre bellum coactus, dispartit vires, ut Legati Præfectique diversos locos pariter invaderent. Simul Regem Antiochum monet, *proximas sibi Præfecturas petere*. Nam Pharasmanes, interfecto filio Rhadamisto, quasi proditore, quo fidem in nos testaretur, vetus adversus Armenios odium promptius exercebat. Tuncque primum inlecti Insechi, gens ante alias socia Romanis, avia Armeniæ incursavit. Ita consilia Tiridati in contrarium vertebant. Mittebatque oratores, qui suo Parthorumque nomine expostularent; *cur datis nuper obsidibus, redintegrataque amicitia, quæ novis quoque beneficiis locum aperiret, vetere Armeniæ possessione depelleretur? Ideo nondum ipsum Vologesen commotum, quia caussa, quam vi agere mallerent. Sin perstaretur in bello: non desore Arsacidis virtutem fortunamque, sapius jam clade Romana expertam*. Ad ea Corbulo, satis comperto, Vologesen defectione Hyrcaniæ adtineri, suadet Tiridati, *precibus Cæsarem adgredi: posse illi regnum stabile, et res incruentas contingere, si omissa spe longinqua et sera, præsentem potiolemque sequeretur*. Placitum dehinc, 38

libro opt. *pugna exterrere*. Vera sententia, scriptioque. Nam hoc ait, Tiridatem ostendisse potius arma, quam intulisse: et plura exterruisse adventus sui fama, quam pugna. LIPS. Optime Lipsius: *hucque et illuc volitans, plura fama quam pugna exterrere*. Sic 15, 38. *arctis itineribus hucque et illuc flexis*. Nam in illo *extrahere* nihil sani sensus, quicquid conetur Salinerius. GRON. *Exterrere* MS. Flor. Guelf. edd. pr. Put. Ber. Alc. *Extrahere* recepit Rhen. (e Bud.) et seq. usque ad Pich. MS. Corb. *exercere*, quod placet Broterio. ERN. Rhen. putabat *extrahere* temporis moram indicare.

R. *Antiochum*] Commagenæ Regem, ut supra dictum 13, 7. LIPS. Hoc ordine MS. Fl. edd. vet. ante Rhen. in cuius ed. casu transposita verba. Veterem ordinem J. Gron. restituit. Sed leve hoc, nec audax error, ut ille ait, suetus in minutiis tragicædiari. *Præfecturæ* autem sunt partes Armeniæ, quibus sui Præfecti, Satrapæ, ut supra jam vidimus 11, 2. Adde mox c. 39. ERN.

Pharasmanes] Rex Iberiæ 11, 2. *Proditore suo*] Scribo, *sui*. LIPS. Pronomen abest a MS. Fl. Et potuit nasci e sequente *quo*. ERN. *Suo* non habet cod. Agr. habet Bud. Rectius abest.

Tuncque primum inlecti Insechi]

Copula est e Fl. addita a Pichena: est etiam in Guelf. Priores edd. omnes quoque. In nomine variant libri. MS. Vat. *Insechi*: Flor. *Insochi*, auctore J. Gron. Pichena legit *Insechi*. Ed. pr. *Insichi*. Ceteræ omnes ante Pichenam *Isichi*. J. Gron. recepit *Insochi*, quod verbum etiam inseruit Melæ 1, 19. 79. nescio, quam bene. Apud Stephanum quidem male e Ταίχους facit *Ἰνσόχους*, ut cum inspicienti facile patebit. *Insechi* et *Insichi* idem nomen. ERN. Pontici populi ap. Steph.

Ante alias socia] Nostro scilicet tempore socii et fidi super alios: etsi tunc illecti. Ita possis capere, fateor: nec displicet tamen meum vetus: *gens haud alias*. LIPS.

In contrarium vertebant] Sic MS. Fl. Agr. ed. pr. ut voluerat Muretus. Et sic sæpe Tacitus. Ceteræ edd. usque ad Ryck. (it. cod. Bud.) *vertebantur*. Mox edd. ante Pichenam omnes (et Bud.) *mallet*. *Mallerent* est e Fl. Item post additum ex eodem *jam*, ut Mureto placuerat. Idque est etiam in ed. pr. et MS. Corb. (et Bud.) ERN.

Redint. amicitia] Huc advocat Vaill. in NN. Col. sub M. Aurelio t. 1. p. 180. numum Carrharum Mesopot. quo se cives ejus φιλοσημαίους prædicant. Cf. et Eckhel D. NN. vet. vol. 3. p. 506.

A. U. 812. *quia, commeantibus invicem nuntiis, nihil in summam pacis proficiebatur, colloquio ipsorum tempus locumque destinari.*
 A. C. 59. *Mille equitum presidium, Tiridates, adfore sibi, dicebat; quantum Corbuloni cujusque generis militum adsisteret, non statuere, dum, positis loriceis et galeis, in faciem pacis veniretur.* Cuiuscumque mortalium, nedum veteri et provido Duci, barbaræ astutiæ patuissent. Ideo artum inde numerum finiri, et hinc majorem adferri, ut dolus pararetur. nam equiti, sagittarum usu exercito, si detecta corpora objicerentur, nihil profuturam multitudinem. Dissimulato tamen intellectu, *rectius de his, quæ in publicum consulerentur, totis exercitibus coram dissertaturos,* respondit. Locumque delegit, cujus pars altera colles erant, clementer adsurgentes, accipiendis peditum ordinibus; pars in planitiem porrigebatur, ad explicandas equitum turmas. Dieque pacto, prior Corbulo socias cohortes et auxilia Regum pro cornibus, medio sextam legionem constituit; cui accita per noctem, aliis ex castris, tria millia tertianorum permiscuerat, una cum aquila, quasi eadem legio spectaretur. Tiridates, vergente jam die,

Nihil in summa pacis] Faernus (probante Urs. Acid.) volebat in summam pacis. Muretum in summam (deleto pacis). In summam pacis verum est, idque non dubitavi recipere. Liv. 3, 61. *parvaeque certamina in summam totius profecerant spei:* ubi plures codd. in summa. V. ibi Drakenb. qui pluribus exemplis illustrat. Adde Gron. ad Senec. Controv. 1. præf. Postest quidem etiam diei in re aliqua proficere, sed de re præsentis, ut in litteris proficere: ubi de re futura sermo, accusativus necessarius est. Adde etiam Hist. 2, 16. ubi in summam recte recepit Freinsh. et seqq. Vide ergo inconstantiam virorum doctorum. ERN. Bud. in summa.

In faciem pacis ven.] i. e. ut esset species et imago quædam pacis. non belli. Sic facies sæpe, et tota constructio Tacito frequens. ERN.

Veteri et provido Duci] Cujus eruditionis etiam et studii in litteris signum, quod Plinius aliquoties Corbulonem inter auctores laudat, quorum opera usus. uti Indice lib. 5. et 6. Patrem egregio viro fuisse suspicor Pomponium, aut Orfitum, suadente Plinio 7, 4. *Vestilia, C. Herdicii ac postea Pomponii Orfiti* (scribe ex libris, Pomponii atque Orfiti) clarissimorum civium conjux, ex his quattuor partus enira, Sempronium septimo mense genuit, Sullium Rufum undecimo, Corbalonem septimo, utrumque Consulcm:

postea Cæsoniam Cæii Principis conjugem, octavo. LIPS. Mox barbaræ astut. more poetarum dixit, pro barbari astutiæ. Et similia jam vidimus, in quibus viri docti hæserunt. ERN.

Majorem adferri] Si me audis scribe: et hinc majorem ferri. hoc est, permitti, concedi, tolerari. GRON. MS. Agr. offerri, ut Danesius et Acidalius voluerant: idque recepit Ryckius. Ed. pr. locum sic exhibet: *ideo artum non numerum finiri, et huic majores adferri.* Gronovium sequor. ERN. Gron. tamen id ferri in textum non recepit. Ast Gueriunus, Bahrtd, aliique interpretes expressere.

Ut dolus pararetur] Sic MSS. Flor. Bud. Guelf. ed. pr. Pichena. Intermediæ omnes edd. *pararetur.* Sequentes *parar.* quod verum, et Tacito usitatum. Mox nam abest MSS. tribus ap. Broterium (et a Bud.). ERN. Rhen. laudat *pararetur,* nec tamen recepit.

Dissimulato tamen intellectu] Ad Taciti phrasim magis, *intellecta.* LIPS. Acidalius: *intellectum.* Quasi necessarium, Tacitum semper eadem modo loqui. Immo intellectu exquisitè dictum, nec *intellecta* mutasset librarius. ERN.

Quasi eadem legio] int. cujus esset ista aquila: tertianorum. Sed in MS. Guelf. non est eadem. Melius fortasse. ERN.

procul adstitit, unde vidri magis, quam audiri posset. Ita, A. U. sine congressu, Dux Romanus abscedere militem, sua quem-^{812.} que in castra, jubet. Rex, sive fraudem suspectans, quia^{A. C.} plura simul in loca ibatur, sive, ut comneatus nostros Pon-^{59.} tico mari ac Trapezunte oppido adventantes, interciperet, propere discedit. Sed neque comneatibus vim facere potuit, quia per montes ducebantur, præsiidiis nostris inessos: et Corbulo, ne inritum bellum traheretur, utque Armenios ad sua defendenda cogeret, excindere parat castella. Sibi- que, quod validissimum in ea Præfectura, cognomento *Volandum*, sumit; minora Cornelio Flacco Legato, et Insteio Capitoni castrorum Præfecto, mandat. Tum, circumspectis munimentis, et quæ expugnationi idonea, provisus, hortatur milites, *ut hostem vagum, neque paci aut prælio paratum, sed perfidiam et ignaviam fuga confitentem, exuerent sedibus, gloriæque pariter et prædæ consulerent.* Tum, quadripartito exercitu, hos in testudinem conglobatos, subruendo vallo inducit, alios scalas mœnibus admove, multos tormentis faces et hastas incutere jubet. Libratoribus funditoribusque adtributus locus, unde eminus glandes torquerent; ne qua pars subsidium laborantibus ferret, pari undique motu. Tantus inde ardor certantis exercitus fuit, ut intra tertiam diei partem nudati propugnatoribus muri, obices portarum subversi, capta escensu munimenta, omnesque puberes truci-

Procul adstitit] Cod. Agr. *abstitit.* ut ap. Virg. 6, 259. *absistite luco.* Cf. Rhen. ad c. 56.

Sibi que quod] MS. Guelf. non habet quod. ERN.

Cognomento Volandum] Sic ed. pr. ut e cod. Bud. edidit Rhen. et post eum omnes. Mediæ edd. *Vallandum*, ut MS. Guelf. ERN.

Isteo Capitoni] Ex lapid. *Insteio.* Mirum ni idem, qui supra Hostorius dicitur, ubi de recipiendis obsidibus actum. Certe Vatic. liber eo loci, *Histeus*, non *Hostorius* præferbat. Nec moveor, quod ibi Centurio dicitur, hic Præfectus castrorum. Potuit enim honore esse auctus. LIPS. *Insteio* cod. Flor. ed. pr. *Isteo* a Puteolano fluxit. ERN. Bud. *Instello.* Receptum *Insteii* nomen habet Vell. 2, 16. et lapis ap. Grut. p. 362 et 172. Cf. et Cujac. Obs. 10, 37. Respice ad c. 9.

Libratoribus] Hic quoque J. Gron. intrusit suum *libritoribus.* At vide ad 2, 20. MS. Guelf. ed. pr. et ceteræ edd. omnes *libratoribus:* idque verum est. ERN.

Unde eminus glandes torquerent] Libratores ergo glandes torquebant?

immo tela, lapidesque. Integer locus, quod mirere, apud Calepinum legitur: *unde eminus lapides et glandes torquerent.* LIPS. Potuit Calepinus in mente habere locum Sallust. Jug. 57. *pars eminus glande aut lapidibus pugnare.* Noster quoque Hist. 5, 17. jungit *saxa et glandes.* Verum arbitrator etiam saxa illa, quæ a libratoribus mittuntur, *glandium* nomine intelligi posse. Nam etiam silices funda mittuntur, et libratores tantum majores lapides mittunt. ERN.

Pari undique motu] Ita MSS. Fl. (Bud.) Guelf. edd. pr. Puteol. Ber. Alc. Rhen. Ald. Gryph. At Lips. et sqq. *metu*, quod sine libris, et operarum aut correctoris culpa, irrepisset puto. J. Gron. e Flor. restituit. Ceterum etsi *metu* servavi, idque intelligi potest: *pari undique belli mole ingruente:* tamen *metu* facilius et usitatius in tali re est. Cum par undique periculum esset, distinguebatur, (*ancipitem metum* vocat Livius) nec subsidium laborantibus ferri poterat. Itaque, si constaret e bonis libris esse *metu*, præferrem. ERN.

A. U. 312. A. C. 39. **dati sint, nullo milite amisso, paucis admodum vulneratis. et imbelles sub corona venundatum: reliqua præda victoribus cecidit. Pari fortuna Legatus ac Præfectus usi sunt, tribusque una die castellis expugnatis, cetera terrore, et alia sponte incolarum in deditionem veniebant, unde orta fiducia caput gentis, Artaxata, adgrediendi. Nec tamen proximo itinere ductæ legiones, quæ, si amnem Araxen, qui mœnia adluit, ponte transgredierentur, sub ictum dabantur: 40 procul, et latioribus vadis transiere. At Tiridates, pudore et metu, ne, si concessisset obsidioni, nihil opis in ipso videretur; si prohiberet, impeditis locis seque et equestres copias inligaret: statuit postremo, ostendere aciem, et dato die prælium incipere, vel simulatione fugæ, locum fraudi parare. Igitur repente agmen Romanum circumfundit, non ignaro Duce nostro, qui viæ pariter et pugnae composuerat exercitum. Latere dextro tertia legio, sinistro sexta incedebat, mediis decumanorum delectis: recepta inter ordines impedimenta, et tergum mille equites tuebantur: quibus jusserat, ut instantibus cominus resisterent, refugos non sequerentur. In cornibus pedes, sagittarius, et cetera manus equitum ibat, productiore cornuum sinistro, per ima col-**

Caput gentis Artaxata] Conditam ab Artaxia rege, suasu Annibalis Pœni. Plutarchum adi in Lucullo c. 65. Lips. ERN.

Et dato die] Id est, primo die dato, cum illuxisset. Ita Annal. 4. *datoque tempore non reticebo*: id est. oblato. Lips. Pichena conjicit *claro die*. frustra. Vir doctus ap. Ryckium *nato*, quod nimis poeticum. Mox *incedebat* ed. pr. ut post (e Bud.) castigavit Rhen. In Puteol. ed. est *incededot*, vitio operarum, ut facile intelligitur: tamen id expressere Rivius, Beroaldus et Aleciatus. ERN.

Mediis decumanorum delectis] Miratur Grotius, non vidisse viros tot eruditos, nullum his verbis esse sensum: mutatione opus levi: *mediis decumanorum delecti*. Mediis locis scilicet (præcessit enim latere dextro et sinistro) incedebant lectissimi legionis decimæ. Multo magis miram *τὸ μέτρον* non vidisse, *medios* esse, qui medium aciem tenerent, qui in medio incederent: deinde *mediis decumanorum delectis* dici, verbi substantivi participio intellecto: perinde ac si esset: quum medii forent ex decima legione delecti; quum mediis haberent decumanorum delectos. Gron. Mox Guelf. *cominus insisterent*. ERN.

In cornibus pedes, sagittarius] Sic edd. omnes inde a Puteolano. Sed

ed. pr. *pedites sagittarii*que. Copulam quidem etiam Muretus et Acidalius addi volebant. Itaque recepissem lectionem ed. pr. nisi ceterorum MSS. auctoritas obstaret, e quibus nil varietatis notatum a quoquam video: unde suspicor, in iis vulgatum fuisse. Et id eodem redit, modo interpungatur post *pedes*, ut *secimus*. ERN. Bud. etiam absque copula.

Productior cornu in sinistro] Expeditior omnino et verior erit lectio: *productiore cornuum sinistro*. E cornibus, inquit, productus erat sinister, et causam addit. Lips. *Productiore cornu in s.* cod. Fl. (quamquam non satis consentiunt, qui inspexere) ed. pr. et seqq. ad Rhenanum, qui (e Bud.) dedit *productior*, quod est et in MS. Oxon. Guelf. MS. Agr. *productiore eorum sinistro*. Atque etiam ultima in *productiore* in cod. Flor. est inducta. Ego malui scripturam Rhenani sequi, quæ mihi commodissima videtur omnium, quam meram conjecturam. *Productior* int. manus equitum peditumque. Ceterum licet suspicari, *cornu* e margine irrepisse. brevitate quidem si satis retinens Tacitus, non posuit. ERN. Parum quidem refert, utrum præferas. Planius tamen videtur *productius cornu* dici. Unde Lipsii lectionem restitui cum Bjp. Ryckius Agr. cod. habere testatur *pro-*

lium, ut, si hostis intravisset, fronte simul et sinu exciperetur. Ad sultare ex diverso Tiridates, non usque ad jactum teli, sed tum minitans, tum specie trepidantis, si laxare ordines et diversos consecrari posset. Ubi nihil temeritate solutum, nec amplius quam Decurio equitum, audentius progressus et sagittis confixus, ceteros ad obsequium exemplo firmaverat, propinquis jam tenebris abscessit. Et 41 Corbulo, castra in loco metatus, an expeditis legionibus nocte Artaxata pergeret, obsidioque circumdaret, agitavit, concessisse illuc Tiridaten ratus. Dein, postquam exploratores adtulere *longinquum Regis iter, et, Medi an Albani peterentur, incertum*, lucem opperitur: præmissaque levis armatura, quæ muros interim ambiret, oppugnationemque eminus inciperet. Sed oppidani, portis sponte patefactis, se suaque Romanis permisere. quod salutem ipsis tulit. Artaxatis ignis inmissus, deletaque et solo adæquata sunt: quia nec teneri, sine valido præsidio, ob magnitudinem mœnium; nec id nobis virium erat, quod firmando præsidio, et capessendo bello divideretur: vel, si integra et incustodita relinquerentur, nulla in eo utilitas, aut gloria, quod capta essent. Adjicitur miraculum, velut Numine oblatum. nam cuncta extra, tectis tenus, sole industria fuere; quod mœnibus cingebatur, ita repente atra nube coopertum, fulguribusque discretum est, ut, quasi infensantibus Deis, exitio tradi crederetur. Ob hæc consalutatus *Imperator*

ductiore cornu sinistro. Cf. et Mod. ep. 99.

Si laxare ordi.] Si efficere posset, ut Romani ordines laxarent, ac deinde ipse distractos persequi et urgere posset. Mox, quod e MS. Fl. dedit *obsidioque* pro *obsidioneque* Ryckius et J. Gronov. est etiam in ed. pr. Alterum induxit Puteol. non Beroaldus, illius imitator. *Obsidium* sæpius Tacitus, quam *obsidio*. ERN. *Obsidio* et Agr. Bud. *obsidione*.

Audentius] Cod. Agr. *ardentius*.

Solo aquata] Ed. pr. *adequata*, quod recipere non dubitavi, cum sit Tacito usitatum verbum. Vid. 12, 60. 15, 9. etc. Etiam Liv. 1, 29. *omnia tecta adæquat solo.* et alii. ERN.

Quiu nec teneri] Verbum deest, unde pendeat *teneri*: unde Grotius malebat *tenere*, ut referretur ad *erat*. Sed potest intelligi *poterant*, quod in seqq. quodammodo latet. ERN.

Velut Numine oblatum] Farnesiano superadditum, *velut Deum numine*. Lips. Frustra. nam simpliciter quoque dicitur *Numine*. ERN.

Cuncta extra tecta hactenus sole illu-

stria fuere] Puto, *cuncta extra, tecta tenus*: sive, quod in Flor. esse postea didici, *tectis*. Sententia. Extra urbem, usque ad tecta domusque, omnia sole liquida. Lips. Posteriorem correctionem receperè Gronovii. Scripturam cod. Fl. Pichena et Ryckius: superiores omnes edd. habent *tecta hactenus*. *Hactenus* sive de loco, sive de tempore capias, ineptum est, nec sensum commodum habere potest: primamque syllabam natam esse arbitror e prima in *tecta* vel *tectis*. *Tenus* jungitur quidem interdum etiam accusativo: sed quia tamen MS. Flor. clare *tectis* habet, hoc præferendum puto. ERN. Buhl. *tecta hactenus*.

Fulguribus discretum] Modus loquendi ductus a poetis, qui fulguribus *nubes dividi* dicunt. Horat. C. 1, 34. 5. *Diespiter igni corusco nubila dividens*: et sic sæpe alii. MS. Guelf. *fulgoribus*. ERN.

Ob hæc consalutatus Imp.] Primum MS. Guelf. *consulatus*, sed superne adjecta *t*, ut fieret *consulutus*. Deinde, quod per compendium erat *Imper.* id in ed. pr. est *nuper*: sive in MS. illud

A. U. Nero : ex Senatusconsulto *supplicationes habitæ : statuæque*
 812. *et arcus et continui Consulatus Principi : utque inter festos*
 A. C. *referretur dies, quo patrata victoria, quo nuntiata, quo relatum*
 59. *de ea esset, aliaque, in eandem formam, decernuntur, adeo*
modum egressa, ut C. Cassius, de ceteris honoribus adsen-
sus, si pro benignitate fortunæ Diis grates agerentur, ne totum
quidem annum supplicationibus sufficere, disseruerit : eoque
 42 *oportere dividi sacros et negotiosos dies, quis Divina colerent, et*
humana non impedirent. Variis deinde casibus jactatus, et
 multorum odia meritis reus, haud tamen sine invidia Senecæ, damnatur. Is fuit P. Suiilius, imperitante Claudio terribilis ac venalis, et mutatione temporum, non, quantum inimici cuperent, demissus; quique se nocentem videri, quam supplicem mallet. Ejus opprimendi gratia repetitum credebatur Senatusconsultum, pœnaque Cinciae legis, adversus eos, qui pretio causas oravissent. nec Suiilius questu aut exprobratione abstinebat, præter ferociam animi, extrema senecta liber, et Senecam increpans : *insensum amicis Claudii, sub quo justissimum exilium pertulisset. Simul studiis inertibus, et juvenum imperitiæ suetum, vivere his, qui vividam et incorruptam eloquentiam tuendis civibus exercerent. Se Quæstorem Germanici : illum domus ejus adulterum fuisse. An gravius existimandum, sponte litigatoris præmium honestæ operæ adsequi, quam corrumpere cubicula Principum feminarum? Qua sapientia, quibus philosophorum præceptis, intra quadriennium Regiæ amicitia, ter millies sestertium paravisset?*

vitium fuit, sive descriptor codicis intulit. Deinde pro *et SClto* est *ex SClto*: quod verum est. porro vitiose *supplicationesque* post *Dis grates*. Tandem *et æque oportere dividi . . . colerent*. *Colerent* quidem etiam MS. Flor. Guelf. ceteræque edd. ante Rhenanum : qui, quare *colerentur* reposuerit, idque tam constanter secuti sint editores, non assequor. Ego cum J. Gronovio *colerent* restitui. ERN. Bud. *consulatus . . . colerentur*.

C. Cassius] V. 12, 11. Cf. Ryck. ad 6, 15.

Legis Cinciae] i. e. SClti facti ante ad legem Cinciam emendam, quo pœna constituta. Nam lege Cincia, quæ proprie dicta, nulla pœna constituta fuit. vide dicta in Excurs. 24. ad Suetonium. ERN. Cf. II, 5. sq.

Livere his] Sic MS. Flor. cui concinit ed. pr. *livida his*: MS. Guelf. Puteol. *invidere*: quod omnes secuti sunt ad Pichenan. *Livere* pro *invidere* frequens huic ætati. Distinguntur tamen *livere* et *invidere* in Dial. de Orat. c. 26. Ceterum omnes ante Rhenan-

num habent *juvenem*, pro quo ille recte dedit *juvenem*. At MS. Guelf. a *juventute imperita suetum*. ERN. Bud. a. 1. m. *livere*, quod 2. m. in *invidere* mutavit. Idem *juvenem*. Rhen. ex ingenio correxit.

Se Quæstorem Germanici] Suiilius Quæstor, Germanico bello. Annual. 4, 31. *At P. Suiilium Quæstorem quondam Germanici*. Adulterum Senecam in Julia Germanici filia fuisse vult, Dixi ante. LIPS. Mox Guelf. *sponte a litigatoribus*. Vulgatum exquisitius et verius. ERN.

Existimandum] Sic Rhen. e Bud. Put. *estimandum*.

Ter millies sestertium] Summa eadem divitiarum Senecæ, expressa Dione 61, 10. qui omnes res relictas habet, præter culpæ virum inculpatum. Ita adulterium illi objicit cum Agrippina: pullarium eum fuisse ait, idemque vitium ab illo insitum Neroni: causam auctoremque interfectæ matris: aliaque, quæ homo vanus, præter fidem præterque omnium mentem, conviciatur velut e plastro.

Romæ testamenta et orbos velut indagine ejus capi. Italiam et provincias immenso feure hauriri. At sibi labore quasitam et modicam pecuniam esse. Crimen, periculum, omnia potius toleraturum, quam veterem ac domi partam dignationem subitæ felicitati submitteret. Nec deerant, qui hæc iisdem verbis, aut versa in deterius, Senecæ deferrent. Repertique accusatores, direptos socios, cum Suilius provinciam Asiam regeret, ac publicæ pecuniæ peculatum detulere. Mox, quia inquisitionem annuam impetraverant, brevius visum, urbana crimina incipi, quorum obvii testes erant. *Ii, acerbitate accusationis Q. Pomponium ad necessitatem belli civilis detrusum:*

Quibus odii caussis? aut quo mendacii pretio? Nam Seneca tanto anterior, non injuria, non beneficii cognitio illi. Sed credo, judicii quædam morumque perversitas fuit, quæ eundem illum in Ciceronem exacuit, quæ in Cassium, Brutum, omnesque bonos. Caveat ab his, moneo, juvenus: et e campis illis ita antiquitatum et historiæ flores legat, ut non colligat venena. At, quod ad divitias elegantiamque Senecæ attinet, vide lector et lege egregium ejus libellum De vita beata: quem scripsit non alia re, quam ut ora obstrueret calumniatoribus istis. præsertim a c. 17. LIPS. V. et Dio 62, 2. Cf. Gron. Pec. vet. 4, 11.

Orbos—capi] Captatorum putida studia Romæ ob spem hereditatis captat noster et arguit. Cf. Germ. 20.

Olim partam] Ex aliis libris liceat, *diu partam.* LIPS. *Ac olim* est a Puteol. Sed pr. ed. habet *ac deo:* unde videtur nata Rhenani conjectura *adeo:* quod plane est in MSS. Oxon. et Guelf. MS. Flor. *ac dō.* Unde Lipsius, Pichena, fecere *diu:* J. Gronovius putat esse *domi:* quod præcedentibus aptissimum est. Interea sequamur, quod recentiores edd. obtinet *ac diu,* quamquam nobis suspectum. ERN. Bud. a 1. m. *ac deo,* ut in ed. pr. unde 2. m. *ab eo.* Placet *domi.* Sic et Lall. et Bip. *diu, olim* redundant ob veterem.

Felicitati submittere] *Lege submitteret.* LIPS. Vett. omnes *submittere,* et MS. Guelf. (et Bud.) Mox *aut versa* non erat in MS. Bud. nec est in Guelf. et aliis ap. Braterium. Rhenanus putabat abesse commode. (retinuit tamen.) Saltem *aut* servari deberet. ERN.

Inquisitionem annuam impetraverunt] Cicero act. Verr. 1, 2. *Itaque,*

cum ego diem in Siciliam inquirendi pererigam postulavisset, invenit iste, qui sibi in Achaiam biduo breviorum diem postularet: non ut is idem conficeret diligentia et industria sua, quod ego meo labore et vigiliis consecutus sum. Etenim ille Achaicus inquisitor ne Brundisium quidem pervenit: ego Siciliam totam quinquaginta diebus sic obii, ut omnium populorum privatorumque injurias cognoscerem. Asconius in Orat. pro Scauro: Subscriperunt Triario in Scaurum L. Marius L. F. M. et Q. Pacuvii fratres, qui inquisitionem in Sardiniam itemque in Corsicam insulas dies tricenos acceperant. Plinius Epist. 3, 9. Addiderunt Baticci, quod simul socios ministrosque Classici detulerunt, nominatimque in eos inquisitionem postulaverunt. p. p. Norbanum Licinianum Legatum et inquisitorem. Et mox: non Legati nomen, non inquisitionis officium. Quæ firmant lectionem Flor. impetraverant, indignam, quam silentio Lipsius transmitteret. Auzelius impetraverat, interpretatur, annum ad purgandam innocentiam, contra morem et rationem. Et tamen alium sensum id verbi non habet. GRON.

Suburbana crimina] Cur autem *suburbana?* omnia ista in urbem perpetrata. Vereor, ne *sub* ortum sit e terminatione præcedentis verbi. *Urbana crimina* opponuntur *provincialibus,* de quibus ante, et apud Cic. in Verrinis. Mox ed. pr. MS. Guelf. *hi* pro *ii,* ut sæpe aliis locis. ERN. Recte vidit Ern. Sequor, deleto *sub.*

Q. Pomponium] Nihil legi, qui sequuntur, ii fere nominati Senecæ in Ludo. LIPS. De Q. Pomponio G, 18. de Sabina P. 11, 2, 4. de Val. Asiatico 11, 2, 3. Corn. Lupus sub Tiberio ProCS. Cretæ teste numo, de quo Eckhel D. vet. NN. vol. 2. p. 302.

A. U. 812. *Juliam Drusi filiam, Sabinamque Poppæam ad mortem actas: et Valerium Asiaticum, Lusium Saturninum, Cornelium Lupum circumventos: jam Equitum Romanorum agmina damnata, omnemque Claudii sævitiam Suilio objectabant. Ille, nihil ex his sponte susceptum, sed Principi paruisse, defendebat, donec eam orationem Cæsar cohibuit, compertum sibi, referens, ex commentariis patris sui, nullam cujusquam accusationem ab eo coactam. Tum jussa Messallinæ prætendi, et labare defensio. Cur enim neminem alium delectum, qui sævienti, impudicæ, vocem præberet? Puniendo rerum atrocium ministros, ubi pretia scelerum udepti, scelera ipsa aliis delegent. Igitur, adempta bonorum parte (nam filio et nepti pars concedebatur, eximebanturque etiam, quæ testamento matris, aut aviæ acceperant) in insulas Baleares pellitur: non in ipso discrimine, non post damnationem fractus animo: ferebaturque, copiosa et molli vita secretum illud toleravisse. Filium ejus, Nerulinum, adgressis adcusatoribus, per invidiam patris et crimina repetundarum, intercessit Princeps, 44 tanquam satis expleta ultione. Per idem tempus, Octavius Sagitta, plebei Tribunus, Pontiæ, mulieris nuptæ, amore vecors, ingentibus donis adulterium, et mox, ut omitteret maritum, emeretur, suum matrimonium promittens, ac nuptias ejus pactus. Sed, ubi mulier vacua fuit, nectere moras, adversam patris voluntatem caussari, repertaque spe ditioris conjugis, promissa exuere. Octavius contra modo conqueri, modo minitari, famam perditam, pecuniam exhaustam obtestans: denique salutem, quæ sola reliqua esset, arbitrio ejus permittens. Ac, postquam spernebatur, noctem unam ad solatium poscit, qua delinitus, modum in posterum adhiberet. Statuitur nox. Et Pontia consciæ ancillæ custodiam*

Jussa Mess. prætendi] Ed. pr. (et cod. Bud.) *protendi*. Mox *delectum* ut MS. Flor. et Agr. quod cum J. Gron. recepi. Ceteræ (et cod. Bud.) *electum*. MS. Guelf. *neminem allectum*. vitiose. Post *delegere aliis scelera* exquisite, pro in alios auctores transferre: sumta forma loquendi a re pecuniaria. Cicero exemplum prævit Or. pr. Font. 4. *quid si hoc crimen optimis nominibus delegare possumus*. V. plura in Clave Cic. in h. v. ERN.

Filio et nepti pars concedebatur] Ablego te ad Cujacium, Obs. 6. 23. qui ante me abunde dixit. LIPS. Mox *acceperant* accipe de filio et nepte, aut solia, aut Suillio patre simul. Ita non opus cum Mercero *acceperat*. Quod porro Freinsh. conjicit *aviæ ceperant*; in MS. Flor. esse testatur J. Gronovius *aviæ*; quod recepit Broterius:

Freinshemii conjecturam Lallemanus, ERN. Bud. *avi*. sed rectius Flor.

Octavius contra modo cong.] A MS. Bud. *aberat modo*, a Guelf. *abest contra modo*. Idem innox *ostentans*: quod hic non alienum foret: sed sæpe in illo libro *ostentare* scribitur pro *obtestari*; et *obtestans* h. l. efficacius. ERN. Bud. ut Guelf. non habet *contra modo*, ad quod non satis attendit Rhen. Bud. etiam *obtestans*; alterum illud videtur pertinere ad Guelf.

Postquam spernebatur] Verbum proprium in re amatoria, cum non redamere, sed fastidiare; de quo copiose, ut solet, Broukhus. ad Tibull. 1, 4, 77. p. 93. ubi h. l. non omisit. *Modum adhiberet*, int. amori: deponeret amorem. ERN.

cubiculi mandat. Ille, uno cum liberto, ferrum veste occultum infert. Tum, ut adsolet in amore et ira, jurgia, preces, exprobratio, satisfactio: et pars tenebrarum libidine seposita. Ex qua æstu incensus, nihil metuentem ferro transverberat, et accurrentem ancillam vulnere absterret cubiculoque prorumpit. Postera die manifesta cædes: haud ambiguus percussor. quippe mansitasse una convincebatur. Sed libertus *suum illud facinus profiteri, se patroni injurias ultum esse*. Commoveratque quosdam magnitudine exempli: donec ancilla, ex vulnere resecta, verum aperuit. postulatusque apud Consules a parte interfectæ, postquam Tribunatu abierat, sententia Patrum ex lege de sicariis condemnatur.

Non minus insignis, eo anno, impudicitia magnorum Reip. 45 malorum initium fecit. Erat in civitate Sabina Poppæa, T. Ollio patre genita, sed nomen avi materui sumpserat; illustri memoria Poppæi Sabini, Consulari et triumphali decore præfulgentis. nam Ollium, honoribus nondum functum, amicitia Sejani pervertit. Huic mulieri cuncta alia fuere, præter honestum animum. quippe mater ejus, ætatis suæ feminas pulchritudine supergressa, gloriam pariter et formam dederat. opes claritudini generis sufficiebant. sermo comis, nec

Libidine seposita] Viri doctiss. mutant *libidini*: qui casus legitimus. Infra c. 54. *agri vacui et militum usui sepositi*. et alibi. Sed nil impedit intelligere in *libidine*, per *libidinem*. *Seposita* est absunita, s. ut Bernece. in Indice, exacta. Si datus versus sit, est, tributa, impensa. ERN. Bud. *libidine*. Sed emendatio dubia esse nequit.

Et questu incensus] Hæc lectio edita est a Puteolano: quam falsam esse J. Gronovio concedo. Nam questus jam præterierat. MS. Flor. *et questum census*. Agr. et ed. pr. *et questum census*. Gron. hinc facit, *et quasi incensus*, sc. amore ex usu libidinis: simulans se remollitum: quod nec significat *incensus*, nec huic loco aptum est. Ego tentavi: *atque ita infensus*, vel sic. Ubi satiaverat libidinem, tandem infestus, ardens sc. ira ex injuria, transfigit feminam. *Atque ita* formula frequentissima in eventu rei tradendo, ut omnes sciunt. *Infensus* poterat abesse, sed quoties Livius similiter ponit *infestus*? Qui meliora dederit, ei ego plaudam primus. Broterius: *qua statim inc.* ERN. In Bud. adferat a l. m. *questum census*. 2. m. inde fecit *questu incensus*. Bip. conjectant *ex qua succensus*. Hill. Rac. 9. *atque æstu incensus*, ut ap. Virg. Æn. 4, 532. Mallim *Ex qua æstu incensus*.

Injurias ultum esse] Mallet, *ultum esse*. LIPS. Vid. ad c. 17. Mox *commoverat* cõd. Bud. Copulam sæpe in tali contextu ap. nostrum reperi. ERN.

Postquam trib.] Nam Magistratus postulari et accusari non possunt. Sed mox pro et videtur scribendum *ex quorsum enim copula*? ERN. Bene. Facilis erat lapsus.

Et lege de sicariis] Edd. vett. ante Rhen. omnes habent *Cornelia*, non demum Beroaldi, ut J. Gron. tradit. Sed recte deletum auctoribus MSS. Flor. Budensi, Oxon. Guelf. quibus consentit Guelf. cum aliis ap. Broterium. ERN. Sustulit et Jac. Gron.

Magnorum Reip. malorum] Sic ex Flor. dedit Pichena, sic ed. pr. Mediæ omnes *majorum*. superior nullum Reip. malum attulerat. ERN. Bud. *majorum*.

Ollium honoribus nondum functum] Atqui Quæstarium eum fuisse Suetonius autumat 35. Sed Quæstura fortasse non tam honos, quam aditus ad honorem. Ipse tamen Tacitus 12, 64. Quæsturam inter Magistratus recensuit, Agellius, et alii. LIPS.

Mater ejus] Poppæa, de qua 11, 1. sq. *Nec absurdum ingenium*] E Sallustio imitatum, qui Cat. 25. de Sempronio: *Ingenium ejus haud absurdum, posse versus facere*. LIPS. Quod

A. U. absurdum ingenium. mōdestiam præferre et lascivia uti,
 812. rarus in publicum egressus, idque velata parte oris, ne sati-
 A. C. aret adspectum, vel quia sic decebat. Famæ nunquam pe-
 59. percit, maritos et adulteros non distinguens: neque adfectui suo, aut alieno obnoxia: unde utilitas ostenderetur, illuc libidinem transferebat. Igitur agentem eam in matrimonio Rufi Crispini, Equitis Romani, ex quo filium genuerat, Otho pellexit, iuventa ac luxu, et quia flagrantissimus in amicitia Neronis habebatur. nec mora, quin ad-
 46. 6. rior matrimonium jungeretur. Otho, sive amore incautus, laudare *formam elegantiamque uxoris* apud Principem; sive ut accenderet, ac, si eadem femina potirentur, id quoque vinculum potentiam ei adjiceret. Sæpe auditus est consurgens e convivio Cæsaris, *se ire ad illam, sibi concessam dicti-*

alias amœnum, facetum. Nam supra c. 14. non absurde dixit, pro facete, lepide. ERN.

Velata parte oris] Ad æmulationem credo mulierum Arabiæ, de quibus Tertull. De virg. vel. 17. *Arabiæ femina ethnica non caput, sed faciem quoque ita totam tegunt, ut, uno oculo liberato, contentæ sint dimidiam frui lucem, quam totam faciem prostituere.* Sed causa in hoc nobili scorto, et in illis dispar. LIPS.

Rufi Crispini Equitis] Alii *Crispi*. Sed Crispinum ei cognomen. Plut. in Galba, noster 15, 71. et clarissime Seneca, seu quis alius (non enim certe Philosophus) in Octavia, ubi Poppæa inducitur v. 728. sq.—*venientem in tuor Comitante turba conjugem quondam meum Gnatumque. properat petere complexus meos Crispinus, et intermissa libare oscula.* Rufinus Crispinus filius ejus a Suetonio nominatur c. 35. LIPS. Immo *Rufi Crispini*: nam sic filius dicitur ap. Sueton. l. c. in bonis libris: et sic supra 12, 42. dedimus. Vett. edd. (it. cod. Flor. Bud. Agr.) *Ruffi Crispi*, usque ad Lipsium: qui *Crispinus* dedit. Ryckius primus, uti nos. ERN.

Filium genuerat] Is mari mersus jussu Neronis. Suet. 55.

Quin adult. matrim. jung.] Paulo aliter H. 1, 13. Scil. Tacitus prius historiam scripserat, meliora dein dedit in Annalibus. Cf. et Plut. in Galba 25. p. 1061. et Suet. Oth. 3.

Otho, sive amore incautus, etc.] Vere incautus. et simillina vecordia ille Candaules apud Justinum 1, 7. *Hic uxorem, quam propter pulchritudinem deperibat, prædicare omnibus solebat, non contentus voluptatum suarum ta-*

cita conscientia . . . prorsus, quasi silentium damnium pulchritudinis esset. Vecordia inquam simili, sed et fato. LIPS. Acidalius hic transposita membra putat, et verba *laudare formam principem*, post *adjiceret* poni vult. Putem, Tacitum sic dedisse, quia paullo longior altera ratio facti. Si tamen placeat transpositio, malim illa verba statim poni post nomen *Othonis*: quod mollius et probabilius. ERN.

Vinculum potentiam ei adjiceret] Sic editi omnes præter ed. pr. quæ habet *id quoque vinculum potentia adjiceret.* *Vinculum potentia* dicitur, ut *vinculum amicitia* ap. Cic. pro Plancio 2. quod potentiam, h. e. gratiam, firmat et stabilem reddit. atque, ut frequens est ap. eundem, *novum vinculum accessit*, sic hic *novum vinculum potentia adjecit*. Itaque mihi valde blanditur ista lectio; præsertim cum durum sit *vinculum potentiam adjecit*. Vinculum non auget potentiam, sed firmat. ERN.

Sibi concessam dictitans] Adhæresco. Fortean, *sibi concessam a Dis jactans nobilitatem, pulchritudinem.* Aut, *sibi concessam Dis dignam nobilitatem.* Budensi ajunt legi, *ubi concessam dictitaret.* ex eo divinabam, *ubi congestam delibaret.* LIPS. Ita difficilis hic locus visus, ut Grævius fassus sit, se ex eo non expediri. Primum var. lect. notabimus. MS. Fl. habet, ut est in textu, nisi quod *seque* ante *ire*: unde J. Gron. conjicit *quippe*. frustra, ut opinor, cum nil præcesserit, cujus ratio reddatur. MS. Agr. consentit cum Budensi. Ed. pr. habet *ubi*. Guelf. Puteol. Ber. Alc. Rhen. Ald. Gryph. ibi. Lips. et ed. seqq. *sibi*. *Dictitaret* etiam MS. Agr. Peri-

tans nobilitatem, pulchritudinem, vota omnium et gaudia felici- A. U.
cium. His atque talibus inritamentis, non longa cunctatio 812.
interponitur. Sed accepto aditu, Poppæa primum per A. C.
blandimenta et artes valescere, inparem cupidini et forma 59.
Neronis captam simulans; mox, acri jam Principis amore,
ad superbiam vertens, si ultra unam alteramque noctem ad-
tineretur, nuptam esse se dicitans, nec posse matrimonium
amittere, devinctam Othoni per genus vitæ, quod nemo adæqua-
ret. Illum animo et cultu magnificentum: ibi se summa fortuna
digna visere. at Neronem, pellice ancilla et adsuetudine Actes
devinctum, nil e contubernio servili, nisi abjectum et sordidum
traxisse. Dejieitur familiaritate sueta, post congressu et co-

zon. An. Hist. p. 173. corrigebat *divi-
nitus pro dicitans*: quod ridet J.
Gronovius. Ego dudum locum sic cor-
rigendum putavi: *sæpe auditus est,
cum surgens e convivio Cæsaris . . . di-
citarer nobilitatem*: quod verissimum
puto. Nuper autem, cum collectio-
nem epistolarum a Burmanno editam
percurrerem, si quid esset, quod Ta-
cito prodesset, reperi t. 4. p. 671. N.
Heinsium similiter correxisse: nisi,
quod ille *cum consurgens*. Ubi mirum
est, Grævium non capere potuisse *quod*
cum post auditus est: interrogantem,
quid factum est, cum dicitaret? At
nihil Cicroni et Livio usitatus: est-
que in eo elegantiâ. Cic. ep. ad Div.
3, 7. *a Pausania audiri, cum diceret*.
Sed Heinsius etiam pro *sibi vult uni*,
ut Acidalius. ERN. Equidem eum
Picbena sentio, nihil hic difficultatis
adesse. Intelligitur, *sibi a Diis vel a
propitia sorte concessam dicitans nob.*
etc. Bud. omnino habet *ubic. dicitaret*.
Seque Flor. stare nequit. Bud. *se* abs-
que copula. recte. Hejns. non pro
sibi vult uni sed junctim *uni sibi*.

Vota omnium, gaudia felicium] In-
scriptio vetus apud Grut. p. 637. QVOD.
OMNES. ROGANT. SED. FELICES. IMPE-
TRANT. GRON.

Accepto aditu] Muretus *hoc capto*.
Acidalius *occepto*. Heinsius *arrepto*.
Non video, quare locum tentent. Ne-
ro laudibus feminæ incensus, cupit il-
lam videre. Hoc modo cum illa ad-
itum accepisset etc. Si dicitur *aditum*
dare, cur non et *accipere*? Mox Hei-
nsius vult deleri *se*, probante Grævio l.
c. in Syll. B. At sæpe apud nostrum
pronomina sic posita, item apud Sue-
tonium, ubi abesse possent. v. ad Sue-
ton. Cæs. c. 7. ERN. Bud. *accepto*
aditu. Mox deerat *se*, intrusum a m.
2. Sic Heinsii votis codex respondet;

delevi, elegantior dictio evadit.

Matrim. amittere] MS. Agr. *omit-
tere*: probat Grævius l. c. et sic supra
c. 44. *omittere maritum*. At idem
amittere, quod *omittere*, *dimittere*.
Sic *amittere occasionem* Liv. 7, 34. ubi
v. Drakenb. Confundi hæc verba in
libris, aliis infra locis videbimus. ERN.

Quod nemo adæquaret] Vidi qui le-
geret, quod *Nero non adæquaret*. Ego,
Nero haud æquaret. LIPS. Quasi re-
cordaretur de Antonii et Cleopatæ
fabulis, quod significat Plut. in Anton.
92. *Αὐτοὶ δὲ τὴν μὲν τῶν ἀμιμητοῦν ἐκεί-
νην σύνοδον κατέλυσαν ἑτέραν δὲ συνέταξαν,
οὐδὲν τι λειπομένην ἐκείνης ἀξιοῦσθαι καὶ
τροφαῖς καὶ πολυτελείαις, ἣν συναποθανου-
μένων ἐκάλου.* Scholiastes vetus Juve-
nalis ad Sat. 2, 99. *Hunc incompara-
bilis vitæ bello civili Vitellius vicit
apud Bedriacum*. GRON. Lipsii con-
jectura non videtur consentire arti fe-
minæ, quæ ita offenderet Neronem.
Sanus locus; nisi quis malit, *quo n.*
adæquaret sc. Othonem. Mox *digna*
visere ed. pr. Rhen. et seqq. At Pu-
teol. Ber. Alc. *dignam visere*, ut
Guelf. et ut Faernus volebat. Putavi
ante vitium operarum esse in ed. Pu-
teol. quod ceteræ secutæ essent, ut
solent. *Visere* frustra Grævius cor-
rigebat *videre*, Hejnsius *intueri*. *Vi-
sere* sæpe etiam Livius dixit pro *videre*.
V. Drakenb. ad 1, 31. Noster infra
c. 54. *quo magnitudinem populi vise-
rent. ib. comiter a visentibus acceptum*.
14, 1. *ubi audiret potius contumelias
Principis, quam viseret*. Mox MS.
Guelf. et alii, *magnificum*. ERN. Bud.
magnificum. Idem a l. m. *dignam*,
a 2. *digna*. Rhen. editio a. 1544. habet
dignam, etsi in adnot. præferat *digna*.

Nil e contubernio servili] Proprie.
Non enim nuptiæ eum servis, sed con-
tubernium. LIPS.

A. U. mitatu, Otho; et postremo, ne in urbe æmulatus ageret, 812.
 A. C. provinciae Lusitaniae præficitur: ubi usque ad civilia arma,
 59. non ex priore infamia, sed integre sancteque egit, procax
 47 otii et potestatis temperantior. Hactenus Nero flagitiis et
 sceleribus velamenta quæsitiv. Suspectabat maxime Cor-
 nelium Sullam, socors ingenium ejus in contrarium trahens,
 callidumque et simulatorem interpretando. Quem metum
 Graptus ex libertis Cæsaris, usu et senecta Tiberio abusque
 domum Principum edoctus, tali mendacio intendit. Pons
 Mulvius in eo tempore celebris nocturnis inlecebris erat:
 ventitabatque illuc Nero, quo solutius, urbem extra, lasciviret.
 Igitur, *regredienti per viam Flaminiam compositas insidias, fatoque evitatas, quoniam diverso itinere Sullustianos in hortos remeaverit, auctoremque ejus doli Sullam, ementitur:* quia forte, redeuntibus ministris Principis, quidam, per juvenilem licentiam, quæ tunc passim exercebatur, inanem metum fecerant. Neque servorum quisquam, neque clientium Sullæ agnitus: maximeque despecta, et nullius ausi capax natura ejus, a crimine abhorrebat: perinde tamen, quasi convictus esset, cedere patria, et Massiliensium mœnibus 48 coerceri jubetur. Iisdem Consulibus auditæ Puteolanorum legationes, quas diversas ordo plebsque ad Sena-

Ne in urbe æmulatus ageret] Grotius corrigit *æmulus*: Heinsius *auge-ret*. Illud melius, sed tamen non necessarium. ERN. Grotii conjecturam probat Broterius. Heinsius suam ex 1, 52. firmare laborat, quod et Grævio placebat in Syll. Burm. t. 4. p. 670.

Potestatis temp.] Vertranus ex libro Pontificali (i. e. Vatic.) adfert *egestutis temp.*

Corn. Sulla] Is Consul a. 804. V. 12, 52. Gener Claudii fuit per nuptias Antonia. V. c. 23.

A Tiberio usque] Vatic. *Tiberio avousque* ex quo fecerim, *Tiberio abusque*, deleta priore præpositione. LIPS. Vaticano consentit Flor. (Bud.) Guelf. Agr. ed. pr. Lipsii correctionem cum J. Gronovio veram puto. Mox *Mulvius* vera scriptura, non *Milvius*. V. Cort. ad Sall. Cat. 45. et quos ibi laudat. Post *celebris* omnes edd. V. ad 2, 88. extr. *Ventabat* idem MS. et ed. pr. Eadem mox *solutus*. ERN. Emendationem Lipsii probant Heins. et Bip. Sequor et ego. Sic et 15, 37, *Oceano abusque*. Cod. Agr. *Mulvius*. Bud. *Solutius*.

Maximeque despecta] Copulam que ex Flor. restituit Pichena: quæ est etiam in Guelf. et ed. pr. *A crimine abhorrebat* est, erat ejusmodi. ut non

videretur probabile, eum tale quid ausum esse, ut crimen objectum verisimile non esset. Ita *elegantè abhor-rere* Cicroni et Livio dicitur, Cic. pro Cæll. 4. *Cælius longe ab ista suspicione abhorreere debet*. ERN.

Massiliensium mœnibus] Relegandi genus tunc frequens. Sic Julia opido Reginorum ab Augusto clausa: Silanus a Nerone Baris municipio Apulie: Dolabella in coloniam Aquinatem ab Othone sepositus. LIPS.

Quas diversas Senutorius ordo] Certe delendum *et Senatorius*, et obsequendum scriptis id vocabuli non agnoscentibus: quod miror in nos usque iudicium esse ôilatum. Quemadmodum enim Romæ *ordo amplissimus, ordo florentissimus* pro Senato, sic in municipiis *ordo* sæpe pro Decurionibus ponitur. Tacitus ipse H. 2, 52. *Onerabat paventium curas ordo Mutinensis, armu et pecunias offerendo*. Ammianus Marc. 22, 9. *Ordo squa-lens occurrit et populus nimium quantum antehac florentissimus*. de Nicomediensibus. Idem 25, 9. *Et hoc quidem suppliciter ordo et populus precabatur*. Vide indieem Inscript. Grut. cap. 9. GRON. Rectissime. Non enim est in MSS. Flor. Bud. Agr. ed. pr. Est additamentum Puteolani, non Heroaldinum, ut J. Gron. vocat: sed

tum miserant: illi *vim multitudinis*, hi *Magistratum et A. U. primi cujusque avaritiam* increpantes. Cumque seditio, ad ^{812.} saxa et minas ignium progressa, necem et arma perliceret, ^{A. C. 59.} C. Cassius adhibendo remedio delectus. quia severitatem ejus non tolerabant, precante ipso, ad Scribonios fratres ea cura transfertur, data cohorte Prætoria: cujus terrore, et paucorum supplicio, rediit oppidanis concordia. Non referrem vulgatissimum Senatusconsultum, ⁴⁹ quo *civitati Syracusanorum egredi numerum, edendis gladiatoribus finitum, permittebatur*: nisi Pætus Thræsea contra dixisset, præbuissetque materiem obtrectatoribus arguendæ sententiæ: *Cur enim, si Remp. egere libertate Senatoria crederet, tam levia consecraretur? quin de bello, aut pace, de vectigalibus et legibus quibusque aliis Romana continentur, suaderet dissuaderetve? Licere patribus quotiens jus dicendæ sententiæ accepissent, quæ vellent, expromere relationemque in ea postulare. An solum emendatione dignum, ne Syracusis*

tamen e MSS. siquidem et Guelf. habet. Ceterum tamen cum Ryckio et J. Gronovio delevi. Sed præterea MS. Flor. *plebs* copula supra scripta: ed. pr. *plebs et ordo*, quod longe mollius: ceteræ *ordo plebsque*. Ceterum pro *diversas* Guelf. et alii ap. Brot. *divisas*. ERN. Bud. *quas divisas ordo plebsque*. Otto de Ædil. Colon. p. 60. docet, perperam æstuarè viros doctos, ubi *Senatoris* hic nomen legunt, siquidem mille locis *Senatores* dicuntur coloniarum, ut et SC. municipalia occurrunt in lapidibus. Verum non de hoc, credo, ambigitur; sed, an Tacitus contra morem hic adjecerit vocem *Senatorius*? hoc negatur, et recte quidem. Vid. et Gorius Inscr. t. 2, p. 192. ad lap. p. 189.

Primi cujusque] An *primi* peculiaris dignitas in Senatu, ut ap. Cic. pr. R. A. 9. *decem primi Anerini*, et Verr. 2, 67. *Magistratus et decem primi*. ap. Liv. 39, 15. *deni principes*. V. Græv. ad Cic. 1. c. et Noris, ad Cenot. Pis. 1, 3. Sic videtur Ryckio. Mox MS. Bud. eleganter *ad saxa, ad minas*. Horat. Ep. 1, 1. 46. *per mare pauperiem fugiens per saxa, per ignes*. Post ed. pr. *perliceret*. Puteol. *perliceret* cum seqq. ut Guelf. Tacite post Lipsium receptum *proliceret*, nescio unde: quod tamen eodem redit. Pro *Scribonios fratres* ed. pr. *consobrinos fratres*. At *Scribonii fratres* etiam H. 4, 41. ERN. L. 1. D. de Muner. et hon. occurrit *decemprimatus* et l. 3. ib. *decaproti* memorantur. Bud. *perliceret . . . Scribonios* male quidam *Scribonianos*. De iis vid. Dio in Ex-

cerptis 63, 17.

Numerum edendis gladiatoribus] Augustus edixit a. u. 732. *Μήδ' ὀπλομαχίαν . . . πλειονάκις ἢ δις ἐν ἐκάστῳ ἴτει, μήτε πλειόνων ἰκίσει καὶ ἑκατὸν ἀνδρῶν ποιῆσθαι*. Dio 54, 2. Simile edictum antea a Senatu, de quo Sueton. Julii 10. *Cum multipliei undique familia comparata inimicos exterruisset, cautum est de numero gladiatorum, quo ne majorem cuiquam habere Romæ liceret*. Saturnalia nostra vide. LIPS. Ed. pr. *civitem*. ERN. *Tiberius quoque numerum impensas corripuit et paria gladiatorum ad certum numerum redegit*. Suet. 34. Triginta parium mentio in lap. ap. Grut. p. 352.

Materiem] Sic Flor. Bud.

Quibusque aliis Romana] Insero vocem, *res Romana continentur*. Sequentia emendavi, distinxī, sublata confusione, quæ in libris. LIPS. Ed. pr. sane *continentur*. Guelf. Puteol. *continentur*, quod omnes secuti sunt. At in MS. Bud. *continentur*. Utrumque rectum, si modo *Romana* verum, sed Lipsii correctionem veram puto. ERN. Verba Rhenani non cepit ERN. Ex eo, quod in Bud. legitur *continetur*, infert Rhen. apparere legendum *continentur*.

Suaderet dissuaderetve] Nihil notatum unde, hæc lectio sit, quæ jam est in edd. Lips. Nam ed. pr. Rhen. (e Bud.) et seqq. *suadere dissuadereve licere*: Puteol. Ber. Ale. idem sine *ve*. Sed illud melius, nam in hoc verbum non est, ad quod referatur *quin*, ut alia incommoda taceam. De re vide Gronov. Obs. 1, 22. ERN.

A. U. *spectacula largius ederentur? cetera per omnes Imperii partes*
 812. *perinde egregia, quam si non Nero, sed Thræsea regimen eorum*
 A. C. *teneret? Quod si summa dissimulatione transmitterentur,*
 59. *quanto magis inanibus abstinendum? Thræsea contra, ratio-*
nem poscentibus amicis, non præsentium ignarum, respon-
debat, ejusmodi consulta corrigere; sed Patrum honori dare:
 50 *ut manifestum fieret, magnarum rerum curam non dissimula-*
tuos, qui animum etiam levissimis adverterent. Eodem an-
no, crebris populi flagitationibus, inmodestiam publicano-
rum arguentis, dubitavit Nero, an cuncta vectigalia omitti
juberet, ilque pulcherrimum donum generi mortalium daret.
Sed inpetum ejus, multum prius laudata magnitudine animi,
adtinuere Senatores, dissolutionem Imperii docendo, si fru-
ctus, quibus Resp. sustineretur, deminuerentur. quippe, subla-
tis portorii, sequens, ut tributorum abolitio exostularetur.
Plerasque vectigalium societates a Consulibus et Tribunis ple-
bis constitutas, acri etiam Populi Rom. tum libertate: reliqua

Quam si non Nero] Acidalius vult quasi non Nero. Et sic plane in ed. pr. Intelligendum autem, hæc non in Senatu dicta, sed in sermonibus privatis, cætibisque. Post quod si, quod e MS. Flor. edidit Jac. Gron. est et in (Bud. Agr. et) ed. pr. Id mutatum in quæ, ut opinor, propterea, quod summa ad dissimulationem referebatur. Sed summa opponuntur inanibus. ERN.

Inmodestiam public.] i. e. avaritiam: mox vocat cupidines. Vid. dicta ad Sueton. Tit. c. 4. et inde natam sævitiam, sive, ut post vocat, acerbitatem. ERN.

Vectigalia omitti] Tentat Pichena remitti, etsi timide. Quis librarius hæreret in remitti, idque in omitti mutaret? Omitti est aboleri: et de hoc dubitabatur. mox abolitio diserte memoratur, et tollere: quod plus est, quam remittere. nam remissio plerumque fit ad tempus: abolitio in perpetuum. Etiam Sueton. Vesp. 16. dixit omissa vectigalia: ad quem locum confirmandum loco Taciti bene utitur Duker. neque ullo modo ibi videndum, an aliquis MS. liber habeat remissa: qui si reperiretur, a librario, ita, ut Pichena ad h. l. affecto, corruptum dicerem. Vectigalia autem proprie, h. e. de portoriis, accipit Burmannus de Vect. P. R. c. 5. p. 66. et sane post portoria sola commemorantur. ERN.

Attinuere Senatores] Fero. sed præfero meum illud, seniores. LIPS. Sed illud est in omnibus libris. ERN.

Sequens] Frustra Acidalius (cum Mur.) tentat sequi. iut. esse. Cicero Or. 2, 53. non esse consequens. Tusc. 5, 8. alterum alteri consequens est. ERN.

Plerasque vectigalium societates] Quæ hæc conjuratio est? ut tot viri docti corrigant necessitates. Socii et societates pro publicanis toties apud unum Ciceronem commemorantur, ut annotare loca pigeat. Vide ad fam. 13, 9. Et tamen in his quoque Manutius erravit ad orat. pro Plancio c. 9. Vel quod erat pater is, qui est princeps jam diu publicanorum: vel quod is ab sociis unice diligebatur. Quia, inquit ille, perquam rarum, ut ab sociis publicani diligantur: ubi enim vectigalia exiguntur, ibi fere contentiones odiaque nascuntur. Quasi Socii sint hic provinciales, et hi momentum in comitiis istis fecerint. Immo ab sociis est, a publicanis. Sed captant verbum constituere. frustra: nam vectigalium societates, nihil aliud sunt quam ipsa vectigalia, ipsa publica; nullum enim publicum alienigenæ ponderis quod non exerceretur a societate. GRON. Mox tum quod Rhénanus (e Bud.) addidit, est etiam in ed. pr. et in hac præterea acri in Remp. In eadem est etiam erog. quod Rhén. se correxisse dicit. Irrog. natum credo, quod esset scriptum. ut in ed. pr. erog. Guelf. erogationum. ERN. Rhén. est qui necessitates conjiciebat, nec tamen in textum recepit. Probare Mur. Acid. Male provocatur ad 1, 11. Urs. e cod. vet. acri etiam tum P. R. lib. sic et Mur. Acid.

mox ita provisâ, ut ratio quæstuum et necessitas erogationum A. U. inter se congruerent. Temperandas plane publicanorum cupidi- 812. nes, ne, per tot annos sine querela toleratu, novis acerbitatibus A. C. ad invidiam verterent. Ergo edixit Princeps, ut leges cujusque 59. 51 publici, occultæ ad id tempus, proscriberentur: omissas petitiones non ultra annum resumerent: Romæ Prætor, per provincias, qui pro Prætoribus aut Consulibus essent, jura adversus publicanos extra ordinem redderent: militibus immunitas servaretur, nisi in iis, quæ veno exercerent. Aliaque admodum æqua, quæ brevi servata, dein frustra habita sunt. Manet tamen abolitio quadragesimæ quinquagesimæque, et quæ alia exactio-

Verterent] Lall. suppleendum se præcipit; sed frequenter absolute ponitur.

Leges cujusque publici] Publicum hic non civitas, aut commune cujusque oppidi, uti censent: sed τὸ δημόσιον, τὴν πόλιν. Plautus Trucul. 1, 2, 41. Illa, haud ego, habuit publicum, perverse interpretaris. Seneca ep. 120. (119.) Jam ego paraveram fiscos: circumspiciebam, in quod me mare negotiaturus inmitterem, quod publicum agitarerem, quas arcessem mercem. Suet. Cal. 40. Additumque ad caput legis, ut tenerentur publico, quæ meretricium quæve lenocinium fecissent. Seneca iterum epist. 102. (101.) Ille, qui et mari et terra pecuniam agitabat, qui ad publica quoque, nullum relinquens inexpertum genus quæstus, accesserat, ubi male substituunt, publicanos. LIPS. Publicani non vectigalia vetera renovabant, sed nova inveniebant. Nam, cum lex, sive formula, et capita conductionis non essent vulgata, exigebant quibusdam nominibus, quibus concessum non erat per legem, neque unquam fuerat. Has vocat novas acerbitates et nomina exactionum illicitarum. Exemplum est apud Cic. 3. in Verr. 3, 78. Ex omni pecunia, quam aratoribus solvere debuisti, certis nominibus deductionis fieri solebant: primum pro spectatione et collybo, deinde nescio pro quo cerario. Hæc omnia, judices, non rerum certarum, sed furtorum improbissimorum sunt vocabula. Cæsar B. C. 3, 32. Multa præterea ad avaritiam excogitabantur. In capita singula servorum ac liberorum tributum imponebatur. Columnaria, ostiaria, frumentum, milites, remiges, arma, tormenta, veterum imperabantur. Cujus rei modo nomen reperiri poterat, hoc satis esse ad cogenas pecunias videbatur. Sic igitur isti quoque faciebant. Et lice-

bat dolere, non recusare obnoxii, quod illi se jure suo uti, et nihil nisi ex lege flagitare mentirentur. Hæc illis latebra sublata est legibus cujusque publici proscriptis: unde didicerunt, a quibus exigebatur, quid deberent, quid non deberent. Frustra etiam ex Suetonii Vesp. 1. probat, quod aliunde satis constat et probari non est necesse. Ibi enim sincerior lectio: publicum quadragesimæ in Asia egit. non publicanum. Adde Obs. 4, 23. GRON. In locis a Lipsio citatis alienum est e Suet. Cal. 40. nam ibi publicum est ærarium, quod sæpe ita vocatur, ut ap. Liv. 2, 9. arbitrium salis in publicum sumtum. ERN.

Prætor, per prov.] Cf. l. 1. D. de Public. et Vectig.

Quæ veno exercerent] Quæstuosi milites supra vocantur c. 35.

Quadragesimæ quinquagesimæque] Portorium id fuit, explicatum Quintil. in parte, Declam. 359. Præter instrumenta itineris, omnes res quadragesimam publicano debeant. Sed abolitio hæc Neroniana, non firma. certe Symmachi ævo iterum præbita Quadragesima: ut discas e. l. 5. epist. 65. Quadragesimæ portorium non recte poscitur a Senatoribus candidatis: quia nostri ordinis functiones onerari geminis incommodis non oportet... Quæso igitur, ut humanitatem nostri ordinis editoribus impartias, et urso- rum transvectionem cupiditati mancipium subtrahas. Etiam Quinquagesima: de qua ib. ep. 62. Quæstores ordinis nostri numquam ferarum suarum portorium contulerunt... Nunc a fratre meo Cynegio V. C. quinquagesimæ vectigal exigitur, quod solos urso- rum negotiatores, utpole quæstui servientes, oportet agnoscere. De hac quadragesima capio Suetonium Vesp. 1. Hujus filius publicum quadragesimæ in Asia egit, manebantque (lego,

- A. U. nibus illicitis nomina publicani invenerant. Temperata
^{812.} apud transmarinas provincias frumenti subvectio. et, *ne censi-*
^{A. C.} *bus negotiatorum naves adscriberentur, tributumque pro illis*
^{59.} *52* penderent, constitutum. Reos ex provincia Africa, qui
 Proconsulare imperium illic habuerant, Sulpicium Camerinum et Pomponium Silvanum absolvit Cæsar: Camerinum adversus privatos et paucos, sævitiae magis, quam captarum pecuniarum crimina objicientes. Silvanum magna vis accusatorum circumsteterat, posebatque *tempus evocandarum testium: reus illico defendi*, postulabat. Valuitque pecuniosa orbitate et senecta, quam ultra vitam eorum produxit, quorum ambitu evaserat.
- 53 Quietæ ad id tempus res in Germania fuerant, ingenio Ducum, qui, pervulgatis triumphii insignibus, majus ex eo decus sperabant, si pacem continuavissent. Paullinus

mantantque, quia pervenisse eas ad suum ævum subindicat Tranquillus: vel potius, *monebantque*) *imagines sub hoc titulo, ΚΑΛΩΣ ΤΕΛΩΝΗΣΑΝΤΙ*. At in Caligul. c. 40. alia hercle ab ista: temporaria dumtaxat, et quæ cum impuro illo perit: *Exigebatur pro litibus atque judiciis ubicunque conceptis quadragesima summæ, de qua litigaretur*. Sed et quinquagesimam venalium, de qua supra, disparo ab ista: sicut quinquagesimas illas Cic. in Verr. 3, 10. sq. quæ ad aratores pertinuerunt decemmosque. LIPS. Non portorium, sed *quadragesimam litium* abolitam cum Cujacæo Obs. 6, 28. aliisque statuit, et simul Spanhemium, qui de V. et P. N. diss. 13. t. 2. p. 550. s. Taciti fidem impugnat, e numo Galbæ, in quo XXXX REMISSA extat, refellit Burm. de Vectig. P. R. c. 5. p. 65. s. iis rationibus, quibus facile cessurum quemque putem. Mox *exactionibus* bene correxit Rhen. superiores *ex auctionibus*. ERN. Telonarii statuum cum titulo ΚΑΛΩΣ ΤΕΛΩΝΗΣΑΝΤΙ dat Boissard. in topogr. urb. part. 3. t. 1. fol. 51. *Exactionibus* Rhen. ex ingenio dedit. nam Bud. a l. m. *exactionibus*.

Frumenti subvectio] Quæ hæc subvectio? illane, quæ Romanæ? ex Africa et Ægypto puta, aliisque provinciis ad alimenta plebis. An intellegit, in ipsis provinciis modum positum, quo et quatenus frumenta sua adveherent? Fraudes enim et hic committi solere, et molestias objeci provincialibus, e Taciti Agr. 19. discas. *Enere*, inquit, *ultra frumenta, et vendere cogebantur*. *Devortia itinerum*

et longinquitas regionum indicebatur, *ut civitates a proximis hibernis in remota et avia deferrent: donec, quod omnibus in promptu erat, paucis lucrosum fieret*. LIPS. ERN.

Et ne censibus] Mutuare huic loco lumen a P. Fabro Sem. 1, 25. LIPS.

Habuerant] Sic Rhen. ex ingenio. Bud a l. m. *habuerunt*.

Sulpicium Camerinum absolvit] Sed eundem paullo post cum filio interfecit. Έγκαλίσας σφίσι, ait Xiphil. 63, 18. *ὅτι Πυθικοί ἐκ προγόνων ἱπικαλόμενοι, ἐκ ἑαυτῶσαντο πρόσρημα τῶτ' ἔχοντες, ἀλλ' ἰς τὰς τῶ Νίρωτος νίκας τὰς Πυθικὰς ἐκ τῆς ὁμωνυμίας ἤστῶον*. Qui Dionissive abbreviatoris ejus corruptus locus, seriboque. "Ὅτι Πυθικοί ἐκ προγόνων etc. Sulpicii enimvero non Pythici, sed Poetici cognominati, uti liquere potest ex Fastis. Quod cognomen ad injuriam suam trahebat Nero, quia ipse solus victor, solus Pythicus. Notabit ergo philologus similitudinem aliquam inter eas voces, veteri germanaque pronunciatione fuisse. LIPS. *Sulp. Camerini* mentio in fragm. Fratrum Arvalium ap. Grut. p. 118. *Pythicus* dicitur ap. Pigh. in Annal. t. 3. p. 590. ad a. 808.

Pomponium Silvanum] Est cum Pompeium Silvanum in Tacito (H. 2, 86.) reperias; est cum Poppæum. Librariorum ea varietas sit, an hominum, alibi videbo. LIPS. Infra dedi ex MS. Flor. ed. pr. *vitam eorum*: deinde ex iisdem et Guelf. *Pompeius et Vetus*. ERN.

Ambitu] Sic Rhen. e Bud. Sed et Puteol. ita. Alibi *ambitum*. Faernus volebat *impetum*, quod ridet Grut.

Paull. Pomp. etc.] De Paullino

Pompeius et L. Vetus ea tempestate exercitui præerant. ^{A. U.}
 Ne tamen segnem militem adtinerent, ille inchoatum ante ^{812.}
 tres et sexaginta annos a Druso aggerem coercendo Rheno, ^{A. C.}
 absolvit: Vetus Mosellam atque Ararim, facta inter utrum- ^{59.}
 que fossa, connectere parabat, ut copiæ per mare, dein
 Rhodano et Arare subvectæ, per eam fossam, mox fluvio
 Mosella in Rhenum, exin Oceanum decurrerent: sublatis-
 que itinerum difficultatibus, navigabilia inter se occidentis
 septentrionisque litora fierent. Invidit operi Ælius Gracilis,
 Belgicæ Legatus, deterrendo Veterem, *ne legiones alienæ*
provincia inferret, studiaque Galliarum adfectaret. formidolo-
sum id Imperatori dicitans, quo plerumque prohibentur co-
natus honesti. Ceterum continuo exercituum otio, fama ⁵⁴
incessit, ereptum jus Legatis ducendi in hostem. Eoque Frisii
juventutem salibus aut paludibus, inbellem ætatem per
lacus adinovere ripæ, agrosque vacuos, et militum usui se-
positos, insedere, auctore Verrito et Malorige, qui nationem
eam regebant, in quantum Germani regnantur. Jamque

Pompeio v. Plin. 33, 50. Ei Seneca inscripsit L. de Brev. vitæ. L. Ant. Vetus CS. fuit a. 808. vid. c. 11.

Inchoatum a Druso aggerem] Intelligitne fossam Drusianam, Isalæ hodie cognomine insignem? quæ Rhenum imminuit, exhausit, et quasi coarctavit? An potius aliud opus in Gallica ripa, quo tumidum et vagum cum pernicie accolarum annum reprimeret? Videtur, et refero ad aggerem istum, quæ H. 5, 19. scripta: *Quin et diruit molem, a Druso Germanico factam, Rhenunque prono ulveo in Galliam ruentem, disjectis quæ morabantur, effudit.* Vidi, qui molem eam velent esse Drusoburgum, ad Isalam nunc situm. Næ illi falluntur. Nam qui potest? In Galliarum ripa ea moles fuisse debuit, non in Germania: uti factio Civilis, Tacitique verbis ratio constet. Refellere quidem igitur aliena possim, firmare adhuc ipse nihil. Lips. Ryckius LXVI. redigit, ducto initio numerandi ab A. U. 745. quo Drusus Consul in Germania mortuus. Sed non necesse est terminum temporis, ejus annos Tacitus tradit, ponere in anno eo, ejus res jam exponuntur. Turbæ ex ea re ortæ hic traduntur. Opus quidem ipsum aliquot annis ante captum est. De aggere ipso vide H. l. c. ERN.

Mosellam atque Ararim] Deusbone, utile, inagnum, Regium vel Romanum plane opus! Sic Carolus Magnus Dautubium et Rhenum statuit; alii alia:

sed omnes statuerunt tantum, et nescio, quæ vis ab alto fere impedit, mutari hæc per Naturam statuta. Lips. Paulo post pro *exin* ed. pr. *dein.* Pichena volebat et *in*: quod non necesse puto. ERN. Abhinc multa stupenda ejus generis opera perfecere Galli. Sic Mediterraneum mare cum Atlantico junctum. Neque dubium, quin consilium id L. Veteris executione sit nostra ætas. Ceterum ex hoc loco, Sequanos tum ad Germaniam superiorem relatos, insert Perreiciot ap. Grandidier in Hist. d'Als. t. 1. p. 168. Id ni esset, L. Veterem consilium illud capere non potuisse. Obstitit autem Gracilis, quia pars fossæ per Belgicam erat ducenda.

Ælius Gracilis] E libris *Ælius Gracchus.* Lips. Sic et MS. Agr. At ed. pr. *invidit operi ejus Gracilis*: fuit *Elius*: ut in seqq. Gueff. *helius*: ut ante Lips. edebatur. Mox vett. edd. *Vetere*, usque ad Rhen. *Veterem* MSS. Flor. Agr. Deinde idem MS. Agr. *cohibentur*: eleganter. Ceterum ad h. l. v. Marca Primat. Lugd. p. 160. ERN. In Bud. a 1. m. erat *veteres.*

Quo] E scribendi compendio MS. elicit Pichena *quomodo.* Sed magis ardidet vulg.

Malorige] Ammian. Marc. 15, 5. *Malarichum* dicit. Geru. fuerit *Malrich.*

In qua tum Germani regnabant] Flor. *in quantum Germani*: optime.

A. U. fixerant domos, semina arvis intulerant, utque patrium so-
 812. lum exercebant: cum Dubius Avitus, accepta a Paullino
 A. C. provincia, minitando *vim Romanam, nisi abscederent Frisii*
 59. *veteres in locos, aut novum sedem u Cæsare impetrarent*, perpul-
 lit Verritum et Malorigen, preces suscipere. Profectique
 Romam, dum aliis curis intentum Neronem opperiantur,
 inter ea, quæ barbaris ostentantur, intravere Pompeii thea-
 trum, quo magnitudinem populi viderent. Illic, per otium
 (neque enim ludicris ignari oblectabantur) dum *consessum*
caveæ, discrimina ordinum, quis Eques, ubi Senatus percun-
 ctantur, advertere quosdam cultu externo in sedibus Sena-
 torum: et, *quinam forent, rogitantes*, postquam audiverant,
earum gentium legatis id honoris datum, quæ virtute et amicitia
Romani præcellerent: nullos mortalium armis aut fide
ante Germanos esse, exclamant, degrediunturque et inter
 Patres considunt. quod comiter a visentibus exceptum,
 quasi inpetus antiqui et bona æmulatione. Nero civitate

id est, quatenus Germanis quidem est regnum, qui in semilibertate. LIPS. Omnes conjecturas irritas fecit col. Fl. cujus lectio editur inde a Pichena. Ed. pr. in quam tunc Germani regnabant. ERN. Bud. in quam tunc Germani regnabant. Passiva dictio rector, ut H. 1, 16. G. 43. De re ipsa G. 11.

Jamque fixerant domos] Castigat Rhen. (e Bud.) Jamque finxerant domos. Immo fixerant, id est posuerant, collocaverant. JUVEN. Sat. 3, 2. Laudo tamen, vacuis quod sedem figere Cumis Destinet. GRON. Edd. ante Rhenan. omnes fixerant. ERN.

Utque p. s. ex.] Bud. atque p. s. ex. Minus bene.

Dubius Avitus] Labor, ut scribam, Vibius Avitus, inducente me Plinio, qui Neronis temporibus præsedisse Galliæ Germaniæque inferiori, Vibium Avitum significat 34, 18. Stutum Avernorum cum faceret, provinciæ Vibio Avito presidente. Antea suspicabar de Didio: fallebar. LIPS. Male: nam et apud Plinium optimæ membranæ Dubio Avito, non Vibio. GRON. Lipsium sequitur cum Bucherio, Eccardo, Harduino ad Plinium, Dubius pro barbaro et Rom. inaudito repudiatis, et Broterius, Gronovium Ryckius. Sane tum multa Romæ nomina barbara, nec ante Romæ audita: nec mirum. ut monuit recte Jac. Gron. ad c. 32. in nomine Lurii. ERN. Dubius codd. Flor. Bud. Agr. etc.

Advertere quosdam cultu externo] Armenios et Parthos, sedentes in Se-

natu, uti eleganter Suetonius loquitur. Morem autem eum fuisse, et hunc honorem bene meritis sociis, didici e Justino: qui de Massiliensibus 43, 5. Ob quod meritum et immunitas illis decreta, et locus spectaculorum in Senatu datus. Item Josepho, qui decretum C. Cæsaris et Senatus recitat pro Judæis 14, 10, 6. in hæc verba: Δίδουθαί τε Τραπεζοῦν, καὶ παρὰ τοῖς αὐτοῦ, καὶ πρὸς αὐτοῖς τοῖς ὑπ' αὐτοῦ περιφθυσίον, ἐν τῇ πυγμαῖ μονομάχων καὶ θηρίων, καθ' ἑξομίου μετὰ τῶν συγκλητικῶν διατείον. Dio 68, 15. Ὅτι ὁ Τραπεζοῦν τοῖς προσηλοτάς, τοὺς παρὰ τῶν βασιλείων ἀφικνουμένους, ἐν τῇ βουλευτικῇ διασασθαί ἰσχύει. Etsi vetuerat id ante, sua quadam caussa, Augustus: ut in Suetonio leges 44. interdieto tamen non firmo. Sed ait Justinus ecce, in Senatu: et Suet. Dom. 8. in Equite spectare. nec errent ultra, qui apud Suet. in Claudio, in Senatoriis, tentant reponere. Sed, quod de legatis his ad Neronis tempora Tacitus rettulit, eximium et antiquæ nostræ simplicitatis factum: Tranquillo visum Claudio attribuire 25. Errat, me iudice, Tranquillus. LIPS.

Degrediunturque] Sic bene e MS. Flor. dedit Pichena. Vett. omnes digred. ut alibi. Vid. ad 4, 49. 74. etc. ERN.

Bona æmulatio] Libri aliquot, æmulatione: ex quibus junctum tunc scribani, quasi impetus antiqui et boni æmulatione: et sane sic fuit. LIPS. Impetus est repentinus animi ex honesto motus. Ut c. 50. Sed impetum ejus, nullum prius laudata magnitudine

Romana ambos donavit: *Frisios decedere agris* jussit. Atque illis adspersantibus, auxiliaris eques repente inmissus, necessitatem adtulit, captis cæsisve, qui pervicacius restiterant. Eisdem agros Ansibarii occupavere, validior gens, non modo sua copia, sed adjacentium populorum miseratione: quia pulsus a Chaucis et sedis inopes tutum exsilium orabant. Aderatque iis, clarus per illas gentes et nobis quoque fidus, nomine Boiocalus, *vinctum se rebellione Cherusca, jussu Arminii*, referens, *mox, Tiberio et Germanico Ducibus, stipendia meruisse* Quinquaginta annorum obsequio id quoque *adjungere, quod gentem suam ditioni nostræ subiceret. Quotam partem campi jacere, in quam pecora et armenta militum aliquando transmitterentur? Servarent sane receptos gregibus, inter hominum famam; modo ne vastitatem, et solitudinem mallent, quam amicos populos.* Chamavorum

animi, attinere seniores. *Antiquum*, quod quodammodo excedit modum sæculi, et antiquitati laudatæ par est. *Æmulatio* autem bona, ut alibi prava. Sic igitur accipe: *quasi* quod esset *impetus antiqui et bona æmulatione* fieret. Gron. *Bona æmulatione* MSS. (Bud. et alii) et edd. vett. ante Rhen. qui dedit *æmulatio*. ERN. Scil. Rhen. finale ne a seq. vocis capite huc putat accessisse librarii osecantia. Juretus ad Symin. 4, 56. legit *boni æmulatio*. Heins. volebat *bonæ æmulationis*.

Ansibarii] Ed pr. *Ansivarii*. et infra *Amsivarii*. In loco Ammiani 22, 10. ex quo Rhen. Ansuarios laudat, putatque eosdem cum his, *Attuarii* hodie leguntur, quæ est gens Francorum. Vid. ibi Lindenbr. et Vales. Male igitur e loco Taciti colligit Rhen. Francos e Chaucis prodisse. Mox ed. pr. *Boiocalus*. MS. Gueff. *Biocalus*. ERN. Bud. *Amsibarii*.

Quinquaginta annorum] Libri vett. *quadragenta*. A clade certe Variana ad hoc ævum, quadragenta sex circiter anni sunt. LIPS. Edd. vett. Gueff. *quinquaginta*: recte, numero rotundo, etsi aliquot anni ad veritatem desint. ERN. Bud. habebat *et quinquaginta annorum obsequio*. Id q. Sic et Puteol. Ante *quinq.* punctum posuit Gruterus. Copulam ante *quinq.* habent et eodd. Flor. et Agr. In Bud. 2. m. bene delevit. Heins. volebat *sed*.

Quotam partem campi] Forte, *Quo tantam*, aut, *quo eam*. Vulgatam etiam tolero, et capio. LIPS. *Jacere* dicitur campus, qui non colitur, nullos fructus edit. Aliter *agri jacere* dicuntur ap. Petron. c. 44. nempe, cum non

sunt in magno pretio, cum pretia eorum jacent, ut Cicero loquitur pro Rose. Com. 12. ERN.

Servarent sane receptos] Scriberem, *exceptos et famem*. LIPS. Editi, ut est in omnibus scriptis et edd. ante Freinsb. qui de conjectura edidit *receptus et famem*: quorum illud quidem commodum sensum habet, non hoc, in hoc quidem loco. *Receptos* int. agros vel campos, ex antecedente. *Agri recepti gregibus*, sunt concessi, dati gregibus aleendis. *Recipi* eleganter dicuntur, quæ excipiuntur, reservantur. v. Gron. ad Senecæ Cons. ad Marc. c. 10. atque idem est quod ante c. 54. *sepositus usui militum*. ap. Livium 1, 53. *reliquam captivam pecuniam in ædificationem templi sepositus*. Porro *inter hominum famam*. intellige; si modo campi illi sint inter homines, iis locis, ubi homines sint, habitent: quod clarum est e seq. *modo ne vastitatem et solitudinem mallent. Hominum famam*, sive *famam* pro locis habitatis illa ætas dixit, idque illustrat Gronov. Obs. 1, 4. ubi hunc locum similiter explicat. Freinsb. conjectura tamen recepta in edd. J. Fr. Gronovii, (non ab ipso) Ryckii, et, prima parte, Jac. Gronovii. Mox *sicuti* MS. Flor. ed. pr. ERN. Satis arripet conjectura Bip. quam recepi. sensus: ab hominum nunc viventium memoria. Bud. *receptos gr. inter hom. famam*.

Chamavorum] Pro his *Menapiorum*, legendum suspicatur Spener Not. Germ. ant. 4, 3, 30. et loco *Tubantum* ponendum *Sugambrorum* vel *Sugambrum* Cluver. Germ. ant. 3, 12. In tot tantisque populorum mutationibus

A. U. quondam ea arva, mox Tubantum, et post Usipiorum fuisse.
812. Sicuti cælum Diis, ita terras generi mortalium datas: quæque
A. C. vacuæ, eas publicas esse. Solem deinde respiciens, et cetera
59.

56 sidera vocans, quasi coram interrogabat, *vellentue contueri inane solum? potius mare superfunderent adversus terrarum ereptores.* Et commotus his Avitus, *patienda meliorum imperia.* Id Diis, quos implorarent, placitum, ut arbitrium penes Romanos maneret, quid darent, quid adimerent: neque alios iudices, quam se ipsos, paterentur. Hæc in publicum Ansibariis respondit: ipsi Boiocalo, ob memoriam amicitie daturum agros. quod ille, ut proditiōnis pretium adspernatus addidit: *deesse nobis terra, in qua vivamus; in qua moriamur, non potest.* atque ita, infensis utrimque animis, discessum. Illi Bructeros, Tencteros, ultiores etiam nationes, socias bello vocabant. Avitus, scripto ad Curtilium Manciam, superioris exercitus Legatum, ut Rhenum transgressus, arma a tergo ostenderet; ipse legiones in agrum Tencteruin induxit, excidium minitans, nisi causam suam disso-

vix certi quid definiiri posse iudicat Broterius. Cf. G. 32, 33. Mox sicuti cod. Flor. et Bud.

Quæque vacuæ] Suspicor dedisse Tacitum: *quasque vacuus, eas publicas esse:* et hoc exemplum addendum iis, quæ notavimus Obs. 2, 14. GRON. *Sunt etiam ab ed. pr. abest, ut a Flor. MS. delevit Pichena. copulam addidit Rhenanus. ERN. e Bud. in quo sint a 2. m. adjectum.*

Solem respiciens] MS. Flor. Bud. Agr. ed. pr. *despiciens:* quod ridicule defendit, in textum receptum, Jac. Gronovius, quasi radios in terram missos a sole adspexerit. *Respiciens* inde a Puteolano omnes. Rhenanus coniecit *aspiciens.* At *respicere* pro *aspicere* etiam 14, 8. Pro deinde MS. Guelf. *idem.* ERN. Hill. Ræc. 32. coniecit *suspiciens.* sed id jam occuparat Heinsius. Gruterus a glossa putat esse *respicens* et vocans. Utrumque commode abesse posset.

Et commotus his Avitus] Turbata et Ironea forsitan. Legō tamen: *Nec commotus his Avitus, patiēda m. imperia ait. Dis quos, etc.* LIPS. Mox MS. Guelf. et duo alii ap. Broterium, *qui darent, qui adimerent,* quod sequentibus bene convenit. ERN. Bud. *quid — quid.*

Neque alios iudices quam se ipsos paterentur] Nec male deleveris *et sa,* ut *et ipsos* referatur ad Deos. Libro 15, 24. *quoniam Diis, quamvis potentium populorum arbitri, possessionem Pur-*

his non sine ignominia Romana tradidissent. Horatius. Od. 3, 1, 5. *Regum timendorum in proprios greges; Reges in ipsos imperium est Jovis.* GRON.

Deese nobis terra] Sic primus edidit Rhen. de conjectura: totidemque verbis est in MS. Agricola. Ed. pr. corrupte: *decere nobis terram vivam:* Puteol. *deese nobis terra viva,* quod secutus est Beroald. *terram vivam* etiam MS. Flor. Guelf. unde J. Gron. faciebat *terra in vitam.* Pichena coniecit: *terra rivis:* utrumque bonum, illud melius et elegantius. Sic *habere in sumunt.* Illud autem est corrumpere, non corrigere, quod N. Heinsius ep. ad Grev. t. 4. Coll. Burm. p. 492. vult, atque etiam est in margine ed. Gryph. adscriptum, *terra potest:* quasi non melius e seq. intelligatur. Vide hoc genus loquendi copiose illustratum a Gronovio Obs. 4, 2. p. 26. Adde ad 12, 64. ERN. Bud. a 1. m. *deese nobis terram vivam in q. m. n. p.* Bip. emendationi Rhenani substituunt hanc: *d. n. terram in vitam, in q. m. n. p.* Quippe homine forti et desperato magis dignam sic fore orationem putant. Quod ad ellipsin, similem habes H. 1, 2. *Et pacis artibus, bellis inexpertus.*

Curtilium Manciam] Phlegon. De admir. 27. *Curtilius Mancias Legatus in Germania exercitum duxit Q. Volusio et P. Scipione coss.* LIPS. MS. Guelf. *Ab Acito scriptum ad C. M. ERN.*

ciarent. Igitur absistentibus his, pari metu exterriti Bru- A. U.
 cteri, et ceteris quoque aliena pericula defendentibus, sola 812.
 Ansibariorum gens retro ad Usipios et Tubantes concessit. A. C.
 quorum terris exacti, cum Cattos, dein Cheruscos petissent, 59.
 errore longo, hospites, egeni, hostes, in alieno, quod juven-
 tutis erat, cæduntur: inbellis ætas in prædam divisa est.
 Eadem æstate, inter Hermunduros Cattosque certatum ma- 57
 gno prælio, dum flumen, gignendo sale fecundum et con-
 terminum, vi trahunt; super libidinem cuncta armis agendi,
 religione insita, eos maxime locos propinquare cælo, precesque
 mortalium a Deis nusquam propius audiri. inde, indulgentia
 Numinum, illo in amne illisque silvis salem provenire, non, ut
 alias apud gentes, eluvie maris arescente unda, sed super arden-

Absistentibus] Ita Rhen. ex Bud. *absistentibus*. prius leg- batur *assistenti-*
bus. Cf. 2, 31, 34. H. 3, 74. 4, 32.

Pari metu exterriti Bructeri, et ce-
teris] Flor. lectio, et ed. pr. Ceteræ
 (et Bud.) *exterritis Bructeris, et cete-*
ris. Mox quoque abest a MS. Bud.
 ERN.

Pericula deserentibus] MS. Flor.
 Bud. Guelf. ed. pr. *defendentibus*:
 quod interpretatur J. Gron. a se ar-
centibus, vultque servari, cum ipse in-
 terea vulgatum teneat. Ac, nisi *aliena*
pericula defendere e consuetudine La-
 tine loquentium esset, potius pericula
 ab aliis propulsare, quam communi-
 onem alieni periculi vitare, eam lectio-
 nem, propter librorum auctoritatem,
 recipere: nunc vulgatam retineo et
 ipse, dum melius quid reperiat:ur:
 quum interea fatear, me nescire, an
 ducta sit e libro scripto. Eam primus
 induxit Rhenanus, corrigens lectionem
 superiorum edd. in quibus erat *deser-*
entibus (nam sic est in ed. Puteol.
 Ber. Alc. non *deserentibus*, ut J. Gron-
 novius e Beroaldina laudat) sive vi-
 tium operarum in ed. Puteol. fuit,
 quod sequerentur ceteri, sive ita ille
 e MS. edidit, quod credo. Etiam in-
 fra 14, 33. confunduntur *deserentibus*
 et *defendentibus*. Id si est, tanto ma-
 gis libet suspicari, Tacitum dedisse *de-*
fugientibus. Ac fortasse in mente ha-
 buit locum Cæsaris B. G. 6, 13. *iis om-*
nes decedunt, (pro quo noster *absistere*)
aditum eorum sermonemque defugiunt.
 Notio *deserendi* est jam in *sola*; quod
 est *deserta*. ERN. Restitui cum Bip.
defendentibus. Rhen. hoc non posse
 stare putabat, nisi legatur *periculo*.
 Verum æque dicimus *defendere vim*,
injuriam, bellum etc. imo Cic. pro
 Murena 3. *de civium periculis defen-*

dentis.

Dum flumen gignendo sale] Non
 abhorret certe a fide, ut hoc flumen
 Sala fuerit? argumento vel nominis
 ipso. Flumen nobile, mihi carum:
 domicilii olim causa, et Andrea El-
 lingeri, medici primarii; cuius fides
 et doctrina, magna mihi, dum vivam.
 Lips. Mox *libidinem* est a Rhen. su-
 periores omnes *libidine*. Illud tamen
 verum est. Mox Guelf. *vi, armis*.
 ERN. Eccard de Orig. Germ. 2, 35.
 Salam Franconicum hic designari do-
 cet, cui adjacet Kissinga, prope quam
 adhuc sal excoquitur. Cf. Thældenii
 halograph. p. 177. De salinis istis
 iterum certatum tribus sæculis post,
 quom Burgundii Cattorum, Alamanni
 Hermundurorum sedes occupassent.
 Annian. Marc. 28, 5.

Salem provenire] Jac. Gronov. no-
 tat e MS. Flor. *item*: et plane sic est
 in MS. Guelf. et ed. pr. *Salem ceteri*
 omnes. Mox idem Guelf. (et Bud.)
arentem. male. ERN. A Bud. abest
salem. 2. m. adjecit *item*.

Eluvie maris arescente unda, sed] Muretus *arescente, sed unda*. At ipsa de
 re Plin. 31, 39. *Galliæ Germanicæque*
ardentibus lignis aquam salsam infundunt.
 Varro R. R. 1, 7. *In Galliæ*
Transalpina intus ad Rhenum, cum
exercitum ducerem, aliquot regiones
accessi, ubi salem nec fossicium, nec
maritimum habent, sed ex quibus-
dam lignis combustis, carbonibus salsis
pro eo uterentur. Ubi lego, *intus Rhe-*
num, particula additicia rejecta. Lips.
 Isidorus Orig. 16, 2. *nam aquis maris*
sponte gignitur, spuma in extremis li-
toribus vel scopulis derelicta, et sole de-
cocta. Gron. Muretum sequitur Bro-
 terius. ERN.

A. U. *tem arborum struem fusa, ex contrariis inter se elementis, igne*
 812. *atque aquis concretum.* Sed bellum, Hermunduris prospere-
 A. C. rum, Cattis exitio fuit, quia victores *diversam aciem Marti ac*
 59. *Mercurio* sacravere, quo voto equi, viri, cuncta vita occi-
 ditioni dantur. Et minæ quidem hostiles in ipsos vertebant.
 Sed civitas Juhonum socia nobis, malo improviso adflicta
 est. nam ignes, terræ editi, villas, arva, vicos passim con-
 ripiebant, ferebanturque in ipsa conditæ nuper coloniæ
 mœnia. neque extinguere poterant; non, si imbres caderent,
 non fluvialibus aquis, aut quo alio humore: donec inopia

Ex contrariis inter se elementis] Ex MS. Flor. Guelf. edd. omnes ante Rhenanum, qui (Bud. secutus) delevit. Pichena restituit. Idem MS. Flor. *alimentis*: vitiose. Initia hic et materia, ex qua sal fiat, non alimenta memorantur. *Concreta* scripti et editi olim omnes. *Concretum* est e correctione Lipsii, quam ille tamen non recepit in textum, sed Pichena et seq. ERN.

Cattis exitio fuit] Non dissimulo alucinacionem et *παροξα* viri docti nostratit, qui ab hac pugna initia derivat Batavæ genti. Censet enim, victos pulsosque eo prælio, Cattos devenisse maritimos locos, ubi nunc Batavia est, et originem dedisse inter Belgas nobilissimæ genti. Cæcitate! Batavi noti celebresque diu ante hanc ævo Neronis pugnam: et Cattorum migratio, de qua Tacitus de Germ. 29. non dubie antiquior. *Batavi, inquit, non multum ex ripa, sed insulam Rheni amnis colunt, Cattorum quondam populus, et seditione domestica in eas sedes transgressus, in quibus pars Romani Imperii fierent.* Lips. Sic omnes edd. inde a Puteol. ad Pichenam, qui e MS. Flor. dedit *exitiosius*. Ed. pr. *exitiosum*. Melius est *exitio fuit*. presertim, cum Tacitus variare soleat formam orationis. ERN. Bud. *exitiosum fuit*. sed 2. m. syllabam *sum* erasit.

Cum ita victa occidioni] Placet Dantesii conjectura, *cuncta viva*. Lips. MS. Flor. (Bud.) edd. omnes *cuncta victa*, idque defendit Freiosh. ad Flor. 4, 2. et ad h. l. Faernus quoque conjectit *viva*. At J. Fr. Gronovio neutrum placet, sed *victi*: cuncta, que victus antea possedit. ERN. Provoeat Freiosh. ad Cæs. B. G. 6, 17. et 1. Sam. 15, 3.

In ipsos vertebant] Sic est in MS. Flor. et ed. pr. ut Rhen. conjecterat: idque ut Taciti stilo convenientius rescripsi, cum J. Gronovio. Vulg. (et Bud.) *vertebantur*. ERN.

Civitas Juhonum] De hoc igne nimia mira. Pighius, amicus noster, censebat, *Juhonum* scrib. quoniam in agro cognomine, hodie lapis multus sub terra fossilis, idoneus concipere ignem. Sed ego ambigo, ne ea gens in Germania ipsa alibi fuerit, non in Belgica: et quidam libri, *Vibonum*. Lips. *Vibonum* MS. Fl. (Bud.) Agr. Guelf. Nempe sæpe in libris scriptis *vi* et *iu* permutantur, centies in ed. pr. Taciti, ut iam supra notavi. Nullum igitur hinc argumentum pro corruptela vulgata lectionis. Ed. pr. *Jubionum*. Puteol. *Juhonum* et sic ceteri. N. Heinsius conjiciebat *Ubiurum*, quod etiam M. Altinio Not. G. ins. P. 1. p. 83. et Cellario probatur. Ryekiuss *Æduorum*, intelligitque incendium Lugdonense, de quo etiam 16, 13. quod nescio, an quisquam probaturus sit. Cluverus G. A. 3, 8. in Ducatus Bergensis austrina parte civitatem Juhonum ponit. Grævius ep. ad Heins. t. 4. Coll. B. p. 673. non urbem, sed gentem, Reipublicani intelligit. ERN. Sic et Cluver. l. e. Ita *civitas* et ap. Cæs. B. G. 2. Justin. 41, 5. etc. Apud historicos sæpe *Vibii* pro *Ubiis* ponuntur. Rhen. volebat *Bibonum* et intelligebat tractum, quem vocat, Bibensem, Bebenhusen, Bebelingen. Wustemann. de Hermunduris §. 10. *Tubonum* vel *Tubantorum* legendum præcipit. De Lugd. incendio v. et Sen. ep. 91.

Corripiebant] Ed. pr. *arripiebant*, quod rectum est, et fortasse illi præferendum, etiam 14, 8. *arripere servos*, pro corripere; et sic sæpe Livius. V. Drakenb. ad 3, 13. ERN.

Humore niterentur] Aiunt corruptum hoc verbi: *niterentur*: aut potius Flor. col. exemplo delendum. Dissentio, et promptum est *niterentur extinguere*, ordinari. Lips. Ego vero non dubitavi delere verbum, quod etiam (a Bud. et) ab ed. pr. abest, et in quo ceteri MSS. ita variant, ut pla-

remedii, et ira cladis, agrestes quidam eminus saxa jacere, A. U. dein, residentibus flammis, propius suggesti, ictu fustium, ^{812.} aliisque verberibus, ut feras absterrebant: postremo te- ^{A. C.} _{59.} gmina corpori derepta injiciunt, quanto magis profana et usu polluta, tanto magis oppressura ignes. Eodem anno ⁵⁸ Ruminalem arborem in comitio, quæ super octingentos et quadraginta ante annos Remi Romulique infantiam texerat, mortuis ramalibus et arescente trunco deminutam, prodigii loco habitum est, donec in novos fetus reviresceret.

num sit, id verbum e margine et a glossa natum esse. Nam MS. Agr. habet *perfundenterentur*, Oxon. *uterentur*. Omitti vult etiam Cort. ad Sall. B. C. 3. p. 22. ubi similia exempla. J. Gronovius vocat donum Beroaldi. Immo Puteolani, sive cod. quem ille habuit. Nam est et in Guelf. Verum deleto hoc, consequens erat, ut etiam deleretur alterum *si*: ut vidit Pichena, frustra repugnante J. Gronovio. Atque credo, hoc ipsum *si*, frustra a librariis repetitum, occasionem dedisse inse- rendi verbi, ad quod referretur. Decepit librarios inscitia consuetudinis Cornelianæ, substantiva periphrastice exprimendi. Sufficiebat *non imbribus*. Ei periphrasi deinde adjungit substantiva nuda. Sic paullo ante c. 56. *quod juventutis erat: imbellis atas*. Secutus nos est Broterius. ERN. Rhen. servavit *niterentur* et suadebat legere *reniterentur*, quod placebat Vertranio et Danesio. Frustra.

Agrestes quidam] Ed. pr. *agrestis*: mox *resistentibus flammis*. ut in Guelf. Ceteræ omnes (et Bud.) *residentibus*, quod verum. Paullo post correxi *derepta*, pro *direpta*, ut Ryckius e cod. Agr. ERN.

Profuna et usu polluta] Adde vocem e prisea editione, et *usu viliori polluta*.

Vestes vult sanguinis aut seminis notis sordentes. LIPS. Intelligit ed. Puteol. quam sequuntur Riv. Beroald. Alc. estque et in MS. Guelf. At ed. pr. MS. Bud. (Agr.) omnesque a Rhenano edd. eo verbo carent. recte. quorsum enim addatur? ERN.

Ruminalem arborem] De ficu Ruminali et Navia digna lectu Scaliger in Festum, illustrissimum ingenium nostri ævi. LIPS. Adde Salmas. ad Solin. p. 800. ERN. Plin. 15, 20.

Quæ super octingentos et quadraginta ante annos] Damno numerum. Nam hic annus u. c. 211. Romulus autem Remusque xviii. dumtaxat annos nati, cum facta Roma est. Non ergo plures ab infantia eorum ad hunc diem annis triginta. Facilis pntatio ex Dionysio, Livio, et aliis. Ita ergo hic emendem, et *octingentos et triginta* scribam, ne Tacitus manifesta sit in culpa. LIPS. *Oct. et trig.* probat Acidalius et putat *et quadraginta* ortum ex *atque triginta*, quod receperet Bip. In Bud. post *ante* legitur *per*, unde Rhen. conjicit *perennans*.

Reviresceret] Ita e Flor. Pichena edidit: cui consentit Guelf. *Reviresceret* superiores omnes. Sed ante idem liber Guelf. non habet *habitum est*. ERN.

NAME	RESIDENCE
[Illegible]	[Illegible]
[Illegible]	[Illegible]
[Illegible]	[Illegible]
[Illegible]	[Illegible]
[Illegible]	[Illegible]
[Illegible]	[Illegible]
[Illegible]	[Illegible]
[Illegible]	[Illegible]
[Illegible]	[Illegible]
[Illegible]	[Illegible]
[Illegible]	[Illegible]
[Illegible]	[Illegible]
[Illegible]	[Illegible]
[Illegible]	[Illegible]
[Illegible]	[Illegible]
[Illegible]	[Illegible]
[Illegible]	[Illegible]
[Illegible]	[Illegible]
[Illegible]	[Illegible]
[Illegible]	[Illegible]
[Illegible]	[Illegible]

C. CORNELII TACITI

AB

EXCESSU DIVI AUGUSTI

A N N A L I U M

LIBER QUARTUS DECIMUS.

BREVIARIUM LIBRI.

Cap. 1. *Nero matris cædem agit, incitante Poppæa.* 2. *Agrippina incestum tentat; an Nero potius?* 3. *De cæde matris deliberat Nero. Aniceti consilium.* 4. *Agrippinæ cum Nerone, scelus celante, convivium.* 5. *Mari mergenda ægre evadit. Acerronia remis conficitur.* 6. *Agrippina dissimulat.* 7. *Nero trepidat, cum Burro et Seneca deliberat. Anicetus cædem Agrippinæ suscipit et 8. perpetrat.* 9. *Agrippinæ viles exsequiæ.* 10. *Nero conscientia recors adulatione erigitur.* 11. *Litteris ad Senatum matrem etiam post fata criminatur.* 12. *Senatus turpiter adulatur. Thræsea Pætus virum se præstat. Nero mite ingenium adfectat.*

13. *Urbem intrat anxius; blanditias expertus, in omnes libidines se effundit;* 14. *citharædus, auriga, nobiles ad paria flagitia adigit.* 15. *Juvenalia. Nero in scena. Augustanos conscribit.* 16. *carmina pangit. philosophos ridet.* 17. *Cædes inter Nucernos et Pompeianos occasione gladiatorii spectaculi.* 18. *Blæsus damnatur. Strabo absolvitur.* 19. *Mors Domitii Afri, M. Servilii.* 20. *Quinquennale ludicrum Romæ. Varia de ludis fama, eorum vituperia,* 21. *laudes et excusatio. Nero eloquentiæ victor.* 22. *Portentis commotus Rubellium Plautum in exilium agit.*

23. *Corbulo Mardorum latrocinia punit.* 24. *percussorem vitat, Tigranocerta capit.* 25. *Hyrcanos in societatem recipit.* 26. *Tiridatem arcet ab Armenia, quam tradit Tigrani, Syriæ præficitur.* 27. *Puteoli, Tarentum, Antium, coloniæ.* 28. *Comitia Prætoria. Vibius damnatus.*

29. *Clades Britannica. Suetonius Monam invadit,* 30. *incolas domat.* 31. *Iceni, Boadicea duce, et Trinobantes rebellant,* 32. *Camalodunum expugnant, Petilium Cerialium cum nona legione fundunt;* 33. *a Suetonio desertum Londinium et Verulamium spoliant, cives et socios Romanorum trucidant.* 34—37. *Boadiceam ferocientem superat Suetonius. Ipsa veneno vitam finit. Pаний Postumus gladio se transfigit.* 38. *Classicianus, Suetonio discors, res turbat.* 39. *Missus Polycletus hostibus est irrisui. Suetonio Petronius Turpilianus successor datus.*

40. 41. *Ob falsum testamentum damnati.* 42. *Pedanius Se-*

cundus, urbis Praefectus, a servis casus. 43. 44. In eos lege agi vult C. Cassius, et 45. contra aliorum sententiam obtinet. Populum supplicio renitentem Nero incipiat. 46. Tarquiti Priscus damnatus. Censura per Gallias actus. 47. Mors et laus Memmii Reguli. 48. Antistius majestatis delatus, 49. a Thrasea defensus. 50. Fabricius Veiento, calumniae reus, Italia pellitur.

51. Burri mors, laus, successores Rufus et Tigellinus. 52—54. Criminationes discutere parat Seneca apud Casarem et commectum petit, qui 55. 56. subdole respondet. 57—59. Rufum imminuit Tigellinus, Plauto et Sulla periculum struit. eos opprimit.

60. Nero, ducta Poppæa, Octaviam amolitur. tam hanc revocat, 61. latente Populo. Poppææ mox honos repositus. ejus doli. 62—64. Aniceti scelere Octavia in exilium pulsa necatur in Pandateria. Temporum infelicitas. 65. Liberos Doryphorum et Pallantem veneno tollit Nero. Seneca incusatur. Piso Neroni insidiatur. Gesta hæc annis circiter quattuor.

C. VIPSTANO. C. FONTEIO CAPITONE. IMP. NERONE. IV. COSSO CORNELIO LENTULO. C. CÆSONIO PÆTO. C. PETRONIO TURPILIANO. P. MARIO CELSO. L. ASINIO GALLO COSS.

A. U. CAIO Vipstano, Fonteio COSS. diu meditatam scelus non
213. ultra Nero distulit, vetustate imperii coalita audacia, et
A. C. flagrantior in dies amore Poppææ, quæ sibi matrimonium
60. et discidium Octaviæ, incolumi Agrippina, haud sperans,
1 crebris criminationibus, aliquando per facetias incusare
Principem, et *pupillum* vocare, qui *jussis alienis obnoxius, non modo Imperii, sed libertatis etiam indigeret. Cur enim differri nuptias suas? formam scilicet displicere et triumphales avos? an fecunditatem et verum animum? timeri, ne uxor*

Caio Vipstano] Vulgati Vipstano, Viri docti Vipstanum eum nominant. Vide Fulvii nummos, in Apronia gente. LIPS. Quum alteri consulum nullum prænomen addatur; id autem fuerit non aliud, quam quod præscribat collega, suspicor Tacitum scripsisse: *Caüs*. De gente *Vipstana* vide Ruperti et Reinesii alternas Epist. 48 et 53. GRON. *Vipstano* verum esse, clarum est ex inscriptionibus ab Ursino, Sponio et Grutero editis, quas vide ap. Ryckium et J. Gron. ad h. l. unde sic cum illis ipsis edi curavimus. Edd. vet. omnes *Vipstano*: recentiores ut Lipsii, J. Fr. Gron. *Vipstano*. ERN. Flor. et Bud. *Vipstano*. Cf. et ad H. 1, 76.

Flagrantior in dies amore] Intelligi potest *flagrantior*. Melius tamen *flagrantior*: quod Tacitum dedisse credo. Nam et conjungit hæc cum *audacia coalita*, non cum nomine Neronis. De vi verbi *coalescere* supra dictum. ERN. *Flagrantior* volebat

Acidalius. Sic edidere Bipontini. Præfero vulgatum.

Dissidium Octaviæ] Ut sæpe supra, *discidium*. GRON. Sic MS. Flor. (Bud.) Agr. Guelf. ed. pr. Ryckii, Gron. fil. *dissidium* Puteol. cum seqq. ERN.

Incusaret—vocaret] Sic MSS. Flor. (Bud.) Guelf. ed. pr. veteres omnes: idque verum. At recentiores, Lipsius et seqq. infinitivos dedere, nescio an e libris. ERN. Ut ut sit, hæc lectio planior est, quam sequor cum Pich. et Bip. Vertranius putabat transponenda esse verba sic: *cr. cr. incus. P. et per fac. p. voc.*

Triumphales avos] Unum tantum, Poppæum Sabinum. LIPS. Parentes, liberos, filios, et similia in plurali dici, etiam cum de uno sermo est, hodie notissimum. ERN. De Poppæo 4, 39.

An fecunditatem et verum animum] Distinguo, *verum animum? timeri, ne uxor*. Nam quod Erricus Memmius

saltem injurias Patrum, iram populi adversus superbiam av-
ritiamque matris, aperiat. Quod si nulum Agrippina non nisi
filio infestam ferre posset, reddatur ipsa Othonis conjugio. itur-
ram quoquo terrarum, ubi audiret potius contumelias Imperato-
ris, quam videret, periculis ejus inmixta. Hæc atque talia,
lacrimis et arte adulteræ penetrantia, nemo prohibebat;
cupientibus cunctis infringi matris potentiam, et credente
nullo, usque ad eandem ejus duratura filii odia. Tradit Clu-
vius, Agrippinam ardore retinendæ potentix eo usque prove-
ctam, ut medio diei, cum id temporis Nero per vinum et epulas
incalesceret, offerret se sapius temulento comptam et incesto pa-
ratam. Jamque, lasciva oscula et prænuntias flagitii blandi-
tias adnotantibus proximis, Senecam contra muliebres inlece-
bras subsidium a femina petivisse: inmissamque Acten, liber-
tam, quæ, simul suo periculo, et infamia Neronis anxia, de-
ferret, pervulgatum esse incestum, gloriante matre, nec tolera-
turos milites profani Principis imperium. Fabius Rusticus,
non Agrippinæ, sed Neroni cupitum id, memorat, ejusdemque
libertæ astu disjectum. Sed, quæ Cluvius, eadem ceteri quo-
que auctores prodidere, et fama huc inclinat: seu concepit
animo tantum inmanitatis Agrippina, seu credibili-
or novæ libidinis meditatio in ea visa est, quæ, puel-
laribus annis, stuprum cum Lepido, spe dominatio

legebat, uterum annum, acutius quam verius censeo. LIPS. Sic emendabat etiam Faerius, placebatque Ursino, Freinshenio et aliis. Sed *verum animum* probro, h. e. verum amorem, nam opponitur max *infesta Neroni uxor*. *Verus animum* est etiam Hist. 1, 15. unde jam laudavit Ryckius. Heinsius ap. Græv. t. 4. Coll. epp. B. p. 672. corrigit: *a. f. et v. a. timeri? neve uxor etc.* quod mire placet Grævio, hoc sensu: *neve, si uxor ejus sim, si non alia, at injurias, quibus a patribus afficitur, et odium populi in Agrippinam aperiam*. ERN. H. 1, 15. legitur *verus adfectus*, i. e. dissimulare nescius.

Posset, reddatur] Acidalius vel *possit*, vel *redderetur* legendum censet. Probro posterius propter sequentia. ERN.

Othonis conjugio] Vide 13, 45, 46.

Ardore ret. A. p.] Sic ser. et edd. præter Corbei. qui habet *Agripp. a. r. p.* quod melius recte judicat Broterius. nam vulgata structura durior est. ERN. Omnino restituenda Tacito proba lectio.

Medio, diei, cum id temporis] Romani ergo epulabantur die medio? Non vulgo quidem: non item viri se-

rii, sobrii, sicci. Sed describit Tacitus Neronis convivium adolescentis maddi, vere tempestivum. De quo, itemque de intempestivo, vide utiliter notata in Excurs. A. LIPS. Mox edd. ante Rhen. male *lascivia*. Copula, quam e MS. Flor. addidit Pichena, est etiam in ed. pr. Sed iidem libri et MSS. Agr. Guelf. *flagitiis*, ut et ceteræ edd. ante Rhen. Post *proximus* colon posui, ut est in edd. ante Rhen. ERN. In edit. Beroaldi per errorem legitur *lascivia*. Puteol. jam habet *lasciva*. Sic et cod. Bud. Colon ab Ernestio positum sustuli, ne causa ab effectu sejungatur.

Suo periculo etc.] Heinsius malebat: *sui periculi et infamix N. anxia*. ut 4, 12 et 59. Habet tamen et Liv. 25, 40. *anxius gloria*. et Suet. Ner. 36. *anxius ea re*.

Seu concepit] Sic edidi e MS. Flor. et ed. pr. Nam mox etiam *visa est*. Atque sic etiam placebat J. Gronovio. Vulgo *conceperit*. ERN. Ita Bud.

Stuprum cum Lepido] Qui Lepidus antea maritus Drusillæ, convictus postea conjurationis in Caium. Suet. Cal. 24. Dio 59, 11 et 22. itemque stupri in Agrippinam et Livillam. Rutilius in Itin. de Lepidis v. 293.

A. U. nis, admiserat, pari cupidine usque ad libita Pallantis
 813. provoluta, et exercita ad omne flagitium patrum nu-
 A. C. ptiis. Igitur Nero vitare secretos ejus congressus: abscen-
 60. dentem in hortos, aut Tusculanum, vel Antiatem in agrum,
 3 laudare, quod otium lacesseret. Postremo, ubicumque habe-
 retur, prægravem ratus, interficere constituit: hactenus
 consultans, veneno, an ferro, vel qua alia vi. placuitque
 primo venenum. Sed inter epulas Principis si daretur, re-
 ferri ad casum non poterat, tali jam Britannici exitio; et
 ministros tentare arduum videbatur mulieris, usu scelerum
 adversus insidias intentæ: atque ipsa præsumendo remedia
 munierat corpus. Ferrum et cædes quonam modo occulta-
 retur, nemo reperiebat; et, ne quis, illi tanto facinori dele-
 ctus, jussa sperneret, metuebat. Obtulit ingenium Anice-
 tus libertus, classi apud Misenum Præfectus, et pueritiæ
 Neronis educator, ac mutuis odiis Agrippinæ invisus.
 Ergo, navem posse componi, docet, cujus pars, ipso in mari
 per artem soluta, effunderet ignaram. nihil tum capax fortuito-
 rum, quam mare, et, si naufragio intercepta sit, quem adeo ini-
 quum, ut sceleri adsignet, quod venti et fluctus deliquerint?
 Additurum Principem defunctæ templum et aras et cetera

Haud procul hinc petitur signatus ab
 Hercule portus: Vergentem sequitur
 mollior aura diem. Inter castrorum ve-
 stigiâ sereno reterit Sardoam, Lepido
 præcipitante, fugam. Litore namque
 Cosæ cognatos depulit hostes, virtutem
 Catuli Roma secuta duces. Ille tamen
 Lepidus pejor, civilibus armis Qui ges-
 sit sociis impia bella tribus. . . Insidias
 paci moliri tertius ausus, Tristibus excep-
 pit congrua fata reis. Quartus Cesario
 dum vult irrepere regno, Incesti poenam
 solvit adulterii? Primum mali fati Le-
 pidum intellegit, qui cum Q. Catulo
 dissensit post obitum Sullæ, et in Sar-
 dinia periit. Alterum, qui triumvir,
 Tertium, qui conspiravit in Augustum,
 illius filium. Quartum, de quo hic.
 Sed cur poeta ait, incestum ejus adul-
 terium cum Agrippina et Livia? ideo,
 quia maritus Drusillæ Lepidus: et cum
 Agrippina etiam sanguine junctus.
 Credo enim, hunc Lepidum natum ex
 Æmilio Paulo et Julia, nepte Augu-
 sti. At Julia soror Agrippinæ, quæ
 mater Caii et sororum. Hinc clarum,
 cur Caius successorem illum Imperii
 destinaverit, et quinquennio maturius,
 quam per leges Magistratum capere
 voluerit: quod Dio tradidit 59, 22.
 Erat enim sanguinis gentisque Augu-
 stæ, pari cum Caligula gradu. Præter
 rem hæc dixi, ad Suetonii historiæque

lucem. Lips. Is Lepidus filius fuit
 M. Lepidi, qui Consul cum Statilio
 Tauro a. 764.

Exercita] Pricæus ad Apul. Met.
 9. p. 563. vult exercitata, sed non ne-
 cesse. Sic enim et 4, 11. H. 4, 4. etc.

Otium lacesseret] i. e. capesseret,
 uti inciperet. ERN. Heinsius conjicie-
 bat capesseret.

Prægravem] Bud. prægrave.

Placuitq. pr. venenum] Paulo ali-
 ter Suet. 34.

Metuebat] Acidalius malebat metue-
 bant aut metuebatur, vel ante etiam
 non reperiebat. Sed non necesse est,
 ut Tacitum eodem modo omnia enun-
 ciasse putemus. Mox MS. Fl. (Agr.)
 et ed. pr. classi. Ceteræ edd. (et c.
 Bud.) classis, utroque modo loquitur
 Tacitus. ERN.

Navem — docet] Suet. Ner. 34.
 ipsum Neronem commentum esse tra-
 dit. Dio 61, 12, 13. etiam occasione
 inventi tradit. Paulo post MS. Flor.
 (Bud.) Guelf. Hard. Bodl. pietati:
 quod etiam habet Puteol. et vet. om-
 nes præter princ. Recentiores pietatis
 præter J. Gronov. quod et in MSS. re-
 perit Broterius (et in Agr. Ryckius.)
 Pietati exquisitius est. ERN. Genit.
 tamen etiam sic 3, 7 et 9.

Templum et aras etc.] Respice 1,
 11.

ostentandæ pietati. Placuit sollertia, tempore etiam juta, A. U. quando Quinquatruum festos dies apud Bajas frequentabat. ^{213.} Illuc matrem elicit, *ferendas parentum iracundias et placandum* ^{A. C.} *animum*, dictitans, quo rumore reconciliationis effici- ^{60.} ceret, acciperetque Agrippina, facili feminarum credulitate ad gaudia. Venientem dehinc, obvius in litora, (nam Antio adventabat) excipit manu et complexu, ducitque Baulos. Id villæ nomen est, quæ, promontorium Misenum inter et Bajanum lacum, flexo mari adluitur. Stabat inter alias navis ornatio, tamquam id quoque honori matris daretur: quippe sueverat triremi, et classiariorum remigio vehi. ac tum invitata ad epulas erat, ut occultando facinori

Tempore etiam juta] Ita libri manus. Lips. Sic et Guelf. et ed. pr. quamquam inversa prima syllaba, ut alias. Add. ad 3, 35. Ceteri ante Lipsium (et c. Bud.) *adjuta*. Et sic laudat Victorius ad Cicer. ep. ad Div. 2, 12. ERN. Lactant. opif. d. 10. *juta offensione dentium*.

Quinquatruum festos dies] Sueton. 34. solemnia Quinquatruum vocat. Horatius item Quinquatruum festas. Caussa, quia ii dies Minervæ, læti pueris, virisque. De pueris, Horatius Ep. 2, 2, 197. — *puer et festis Quinquatribus olim, exiguo gratoque fruaris tempore raptim*. Et Symmachus 5, 85. *Nempe Minervæ tibi sollenne de scholis notum est; ut fere memores sumus etiam procedente ætate puerilium feriarum. Ad eum diem convivium tibi paramus*. Feriæ ergo pueris: at viris etiam ludi et spectacula gladiatorum. Ovidius, de quinque his diebus Fast. 3, 811. *Sanguine prima vocat, nec fas concurrere ferro. Caussa, quod est illa nata Minerva die. Altera, tresque super raso celebrantur arena, Ensibus exsertis bellica læta Deus est*. Hinc disce, secundum Quinquatruum diem natalem ejusce poetæ fuisse. De Tristib. 4, 11. *Lucifer amborum natalibus adfuit idem: Una celebrata est per duo liba dies. Hæc est armifera de festis quinque Minervæ, Quæ fieri pugna prima cruenta solet*. Natus ergo sexto post Martias Idus. Sed et moris, ut ii dies jucunde hilariterque traducerentur. Augustus ad Tiberium ap. Suet. Aug. 71. *Nos, mi Tiberi, Quinquatrus satis jucunde egimus. Iusimus enim per omnes dies, forumque aleatorium calsecimus*. Lips.

Acciperetque Agrippina] Assentior Pichena, *deciperetque* (ex ingenio) scribenti: nisi placet, *alliceretque*. Lips. Edd. vett. omnes (et c. Bud.)

præter pr. acc. Agrippinam — venientem. Lectio, quæ inde a Berneccero editur, est e correctione Freinsheimii, quam ille cum seqq. editoribus recepit, eademque placebat Acidalio (et Ryckio.) Ea confirmatur ed. pr. in qua est *Agrippina*: sed interpunctio post *venientem*: ut fortasse casu irrepserit nominativus. De interpunctio Fr. non dubitem. De cetera lectione, Nerius in Analect. 1, 10. defendit vulgatam, et interpretatur *deciperet*, ut Pichena corrigebat: usus auctore Nonio: qui 4, 15. locum e Lucilio profert: *sic veteratorem illum vetulum lupum Annibalem acceptum, ubi accipere interpretatur decipere*. Sed, ut in illo loco sic possis intelligere, *accipere* per se, et in Taciti contextu id significare, non credo. *Rumorem accipere* nil aliud significare potest, quam *audire*. *Deciperet* vel *alliceretque* legendum puto, propter sequentia. ERN. *Accipere* audire est cum adsensu et voluptate, ut *accipere omen* ap. Cic. de divin. 1, 46.

Ducitque Baulos] Antea Hortensii villa: tunc in Principum bonis. De ea non ineleganter Symmachus, ejus possessor Ep. 1, 1. *Huc deus Alcides stabulanda armentu coegit, Eruta Gerionis de Lare tergemini. Inde recens ætas corrupta Boaulia Baulos Nuncupat, occulto nominis indicio. Ab Divo, ad proceres dominos fortuna cucurrit, Fama loci obscuro ne patretur heros. Hanc celebravit, opum felix Hortensius, aulam; Contra Arpinatem qui stetit eloquio*. Fuit etiam Antonia Drusi, uti e Plinio disces 9, 55 (81.) Lips. Paulo post in ed. pr. ut in MS. Flor. (et Bud.) *matris*: unde colligit J. Gron. *id quoque honoris matri daretur*: quod non displicet. Etiam in Guelf. littera s erasa est. ERN.

A. U. nox adhiberetur. Satis constitit, exstitisse proditorem, et
 813. Agrippinam, auditis insidiis, an crederet ambiguam, gesta-
 A. C. mine sellæ Bajas pervectam. Ibi blandimentum sublevavit
 60. metum: comiter excepta superque ipsum collocata. Nam
 pluribus sermonibus, modo familiaritate juvenili Nero et
 rursus adductus, quasi seria consociaret, tracto in longum
 convictu, prosequitur abeuntem, artius oculis et pectori hæ-
 rens, sive explenda simulatione, seu perituræ matris supre-
 5 mus aspectus, quamvis ferum animum retinebat. No-
 ctem sideribus inlustrem et placido mari quietam, quasi
 convincendum ad scelus, Dii præbuere. Nec multum erat
 progressa navis, duobus e numero familiarium Agrippinam
 comitantibus: ex quis Crepereius Gallus haud procul gu-
 bernaculis adstabat, Acerronia, super pedes cubitantis re-
 clinis, *pœnitentiam filii, et reciperatam matris gratiam*, per
 gaudium memorabat: cum, dato signo, ruere tectum loci,
 multo plumbo grave: pressusque Crepereius et statim
 exanimatus est. Agrippina et Acerronia eminentibus le-
 cti parietibus, ac forte validioribus, quam ut oneri cede-

Proditorem] Bud. *proditionem*.

Gestamine sellæ] Priscis libris abest
 vox *sellæ*. Atque ita sane locutus 11,
 33. *In eodem gestamine sedem poscit
 sanitque*. De gestatoria sella, in Ele-
 ctis 1, 19. Libri iidem *Baulos*, non
Bajas. Male. ex Sueton. 31. Nam
 Dio hæc parum clare 61, 13. et olim
 mihi imposuit. LIPS. *Sellæ* omnes
 esiti, et MSS. Flor. (Bud.) *Agr. Bau-
 los* iidem MSS. Guelf. et. ed. pr. quod
 recte repandit viri docti. Nam a
 Baulis sella pervecta est Bajas. ERN.

*Blandimentum sublevavit metum,
 comiter excepta*] Suspicabar: *Ibi blan-
 dimenta sublevarunt metum comiter
 excepta, superque ipsum collocata*.
 GRON.

Superque ipsum collocata] Ergo is
 locus in convivio honestior: quotiens
 duo accumberent. idque recte, (dis-
 sentiant licet) scio monuisse olim.
 Non refellit me alter Taciti locus 3,
 14. *In convivio Germanici cum su-
 per eum Piso discumberet, infectos ci-
 bos manibus ejus arguentes*. Scito
 enim tres discubuisse, mediunque in-
 ter eos Germanicum. LIPS.

Et rursus adductus] Id est, severus,
 compositus, gravis. In Historiis 3, 7.
 super hac voce. LIPS.

*Artius oculis et pectori hærens, sive
 explenda simulatione*] Sic accipio;
 cum surrexisset Agrippina, et abitum
 pararet, prosequutus est eam ac de-
 duxit comes ad litus, in ipso autem

digressu oculos et ubera ejus disna-
 viatus est, ultra modum veræ affectio-
 nis. Suetonius, *utque in digressu pa-
 pillas quoque excolatus*. GRON. Re-
 cte hæc. Ceterum frustra tentant sta-
 tim viri docti (Pich. Lips. etc.) *explen-
 dæ simulationi*: nam etiam ablativos
 hoc sensu recte et exquisite dici, supra
 demonstratum est. Vide ad 3, 19.
 ERN.

Ex quis] Sic MSS. Flor. *Agr. ed.*
 pr. quod cum Ryckio et J. Gron. secu-
 tus sum. Ceteræ edd. (et c. Bud.) *qui-
 bus*. *Acerronia* ed. pr. et sic nomen
 hoc in optimis libris apud Suet. Tib.
 73. et inscriptionibus antiquis scribitur.
 (ap. Muret. p. 1621. vulgo *Ace-
 rronia*.) Mox ed. pr. ut MS. (Bud.)
Agr. Guelf. recuperatam. Heinsius
 autem volebat legi *matrī*. ERN. Sic
 et Faern. URSINUS.

Tectum loci] Est *camara* Suetonii
 34. lacunar diætæ in puppi. *Locus*
 de eo, ubi quis deversatur, deversorio,
 hospitio. V. Grav. ad Cic. ep. ad Div.
 16, 21. Mox est MSS. Flor. *Agr. edd.*
 pr. Puteol. vet. omnes J. Gron. Pi-
 chena factum conjiciebat *ex at. Pres-
 sus* autem est pro oppressus, ut Hist.
 4, 2. ERN. Tò est non habet Bud.

*Eminentibus lecti parietibus, ac forte
 validioribus, quamvis oneri cederent*]
 Video esse, qui legant, *quam ut oneri*.
 haud ab re. At mihi etiam vox *parie-
 tibus*, non firma: et quid si *arictibus*?
 Sane in Cæsare 4, 17. 13, 9. ubi pou-

rent, protectæ sunt. nec dissolutio navigii sequebatur, tur-
 batis omnibus, et, quod plerique ignari, etiam conscios in-
 pediebant. Visum dehinc remigibus, *unum in latus incli-*

A. U.
 813.
 A. C.
 60.

tem in Rheno struit. *sublicæ obliquæ pro ariete adiguntur.* Et videntur fabri metaphora sic appellasse ligna sustentantia, et modice inclinata instar arietis subsilientis, aut capræ: unde et *capreoli* vulgo. LIPS. Recte hæsit Lipsius in *tecti parietibus*; qui intelligi non possunt, quæquid J. Gronovius obloquitur, etiamsi non planum tectum sumas, sed arcuatum fingas: eratque docendum, ab ullo usquam tabulas lacunaris vel camaræ parietes dici. At etiam inepte tectum concavum fecissent, et contra consilium. Nam, quod dicit parietibus niti undiquaque tectum, id falsum est primo in lacunari, quod suspenditur potius; deinde, si nititur parietibus, cubiculi illi vel diætæ sunt, non tecti. Quod dicit, partem tantum tecti delapsam: fingit, non docet. Nam dicitur *ruisse tectum*, non *pars tecti*: et machinamentum haud dubie fuit, per quod suspensum arte tectum repente delaberetur: moles plumbi addita, non ut rueret tectum, sed ut magna vi rueret, elideretque subjectos. Si porro pars tecti non delabitur, atque ita in vacuo Agrippina, non potest dici *protecta* esse: quod verbum clare docet, aliquid obstitisse, quare tectum, quamvis magna mole ruens, tamen ipsam cum Acerronia non opprimeret. Tum velim scire, quomodo pars tecti non delapsa *eminentes parietes* dici possit. His et aliis moveor, ut lectionem cod. Agric. *lecti parietibus* certissimam putem, et cum Ryckio in tectum inferre non dubitaverim, cum eandem editio prima exhibeat; unde apparet, eam etiam in alio bono et antiquo codice fuisse. (omnino sic in Bud.) Broterius etiam in Vaticanis duobus et Regijs reperit. Corruptio orta est e vicinia verbi *tectum*. Quia parietes lecti erant eminentiores, h. e. qui extarent altius, ut arcerent, quæ illaberentur, et validiores, ut onere ruentis tecti non confringerentur, illæsa in lecto mansit Agrippina cum Acerronia. Memini me audire ac legere, sic infantes in cunis vivos et salvos, collapsis tectis, mansisse. Tum tota fornix orationis docet legendum esse *quam ut*. Sic 13, 22. *validiore apud libidines Principis Paride, quam ut pena afficeretur*: idque cum Pichena, aliisque recepi. MSS. Flor.

(Bud.) edd. vett. omnes *quamvis*, usque ad Pichenam, (qui emendavit ex ingenio.) Sic placebat etiam Grosloctio, Acidalio. ERN. Mirum videri potest, Rhenanum ad lectionem Budensis sui codicis non attendisse, qui clare id *lecti* habet. In eodem Bud. *ac ante forte* omissum est; commode potest abesse.

Nec dissolutio n. sequebatur] i. e. procedebat, succedebat. Mox *etiam*, quod e Flor. (ac Ven.) addit Pichena, est etiam in Guelf. ed. pr. omnibusque vett. Casu excidisse puto. ERN. In Bud. tamen non legitur.

Visum dehinc] Imo, *jussum*, ut libri aliquot (ut Ven.) a navarchis et fraudis auctoribus vel actoribus. Sane remiges id a se non excogitarunt: et additur, nec jussos omnes statim consensisse. LIPS. Non possum hic sequi Lipsium. Si *jussum* fuisset, facilis consensus: quod alii non consentiunt, alii contra nituntur, planum facit, consilium id paucorum fuisse, ut bene monuit jam Freinsh. Quare cum *visum* libris firmetur, MSS. Flor. (Bud.) Agr. Guelf. Edd. pr. Rhen. et seqq. id secutus sum cum Ryckio et J. Gronovio. *Jussum* edidit Puteol. Riv. Ber. Ale. Pichena, J. F. Gron. ERN.

Unum in latus] Heins. Misc. Obs. t. 9. p. 325. notat in MS. Agr. non esse *unum*. Contra Guelf. addit ab initio *ratem*. Vereor, ne hic aliquid corruptelæ sit. Post idem in margine *demere pro dedere*. An fuit: *et alii contra nitentes ademere facultatem celerioris in mare jactus*. Certe *jactus* est remigum, non Agrippinæ. Mox Pichena in MS. Fl. ait esse *imprudencia*: idque plane sic est in ed. pr. (et sic a i. m. in Bud.) Credo, natum e terminatione vocis præcedentis: non enim *εἰρωον*. Eadem ed. et Guelf. non habent copulam et ante *ut*. MS. Flor. autem (et Bud.) *utque*. quod multo mollius: unde recepi. *Fors* idem libri (cum Bud.). Ceteræ edd. ante Pich. male *sors*, ut Guelf. *Fors offert* aliquoties Terentius (ut Hec. 3, 3, 26. Ph. 1, 2, 28.) *quæ fors obtulit arma* etiam Virgilius, ni fallor. V. Gronov. ad Liv. 1, 9. Guelf. *quæque sors*. ERN. Respicit ad Virg. *Æn.* 7, 554. *Quæ fors prima dedit, sanguis novus imbuat arma*.

A. U. *nare, atque ita navem submergere.* Sed neque ipsis promptus
 813. in rem subitam consensus, et alii, contra nitentes, dedere
 A. C. facultatem lenioris in mare jactus. Verum Acerronia in-
 60. prudens, dum, *se Agrippinam esse, utque subveniretur matri*
Principis, clamat, contis et remis, et, quæ fors obtulerat,
 navalibus telis conficitur. Agrippina silens, eoque minus
 agnita, unum tamen vulnus humero excepit. Nando, de-
 inde occursu lenuncolorum, Lucrinum in lacum vecta, vil-
 6 læ suæ inferitur. Illic reputans, ideo se fallacibus litteris
 accitam, et honore præcipuo habitam: quodque litus juxta,
 non ventis acta, non saxis impulsa navis, summa sui parte,
 veluti terrestre machinamentum, concidisset: observans
 etiam Acerroniæ necem; simul suum vulnus adspiciens:
 solum insidiarum remedium esse, si non intelligerentur:
 misit libertum Agerium, qui nuntiaret filio, *benignitate*
Deum, et fortuna ejus, evasisse gravem casum: orare, ut quam-
vis periculo matris exterritus, visendi curam differret: sibi ad
præsens quiete opus. Atque interim, securitate simulata,
 medicamina vulneri, et fomenta corpori adhibet: *testamen-*
tum Acerroniæ requiri, bonaque obsignari jubet. id tantum

[*Occursu lenuncolorum*] Hæc est
 vera lectio, quæ extat MS. Flor. (Bud.
 a. 1. m.) Guelf. edd. pr. veterisque
 ante Rhen. qui induxit *lenunculo-*
rum: quod libros obtinuit usque ad
 Ryekium. Etiam apud alios in hæc
 voce turbatum, ut ap. Gell. 10, 25. ubi
 MS. Schefferi *remunculus* (v. de Mil.
 nav. 2, 2.) ut etiam h. l. habet MS.
 Agr. quod non displicet Ryekio: qui
 tamen temere et Scheffero id Manu-
 scriptis ap. Gellium tribuit. v. Gronov.
 ad Gell. 1. c. Item ap. Cæs. B.
 C. 2, 43. ubi MS. Ciaecon. *lenunc.*
 ap. Valer. M. 1, 5. ext. 1. ubi v. Periz.
 et Torren. ap. Sallust. fr. Hist. 2. ubi
 etiam Cortius edidit *renunculo*. ERN.
 Cf. Nonius 13, 8. Ammian. 14, 2. item
 lapides ap. Grut. p. 398, 7. et p. 1077.

[*Vecta v. s. inferitur*] Sic e MS. Fl.
 bene dedit Pichena. Consentit ed. pr.
 Ceteræ inde a Puteol. *vectam infe-*
rent, ut est in Guelf. ERN. et Bud.

[*Illic reputans etc.*] Coæservatio re-
 rum Agrippinæ, factum cogitanti, ob-
 latarum, impeditiorem orationem facit.
 Ut nunc editur, inde ab Rhenano,
 antecedens est ab *illic ad intel-*
ligerentur: consequens a *misit*. Sed
 MS. Guelf. Flor. (Bud.) ed. pr. Puteol.
 cum sequacibus, *misitque*. Unde
 suspicabatur J. Gronovius, totum il-
 lud superius conjungendum esse cum
inferitur. Sane etiam Puteol. (et
 Bud.) initium novæ sententiæ facit

Misitque: sed in istis primis edd. in-
 terpunctioni non multum tribuendum,
 ut sciunt, qui eas tractarunt: et *illic*
reputans etc. formam habet novæ sen-
 tentiæ. Verumtamen, si *quod* que ge-
 nuinum est, aliter esse non potest.
 Sed profecto durum. Nam secundum
 Latinitatem bonam deberet esse: *il-*
lata reputavit etc. Ceterum et hoc, et
 quod vulgatur, melius est, quam *cum*
 Ryekio e MS. Agr. post *remedium*
esse inserere *putavit*, quod recte im-
 probat etiam J. Gronovius. Frigidum
 sane est *reputans putavit*: et pendet
 illa propositio ab *reputans*, quomodo-
 cumque de ceteris statuatur. ERN.
 Bip. reponunt *misitque*, verum sic il-
 lud *Illic reputans*, a quo periodum ordi-
 untur, non habet, quo referatur.
 Legunt etiam *intelligeretur*. Sub *in-*
telligeretur Acid. et Heins. subaudie-
 bant *rata*. Ego ad *insidias* referri
 puto. Sensus: si fingeret, insidias non
 intelligi.

[*Id tantum non*]. Non abest ab MS.
 Reg. et ed. pr. Guelf. *id tamen per si-*
mul. Turbare solent librarii in hæc
 formula. V. Drak. ad Liv. 4, 2. Hoc
 loco accipiunt pro tantummodo non:
 id unum non per simulationem fecit.
 Sed quæ hic simulatio et causa simulandi
 esse potuerit, non intelligo, ut id addi
 necesse fuerit. Mox ante Rhen. edd.
 omnes *addito*. male. ERN. Non abesse
 a quibusdam MSS. non spernendam

non per simulationem. At Neroni nuntios patrati facinoris opperienti, adfertur, *evasisse ictu levi sauciam, et hactenus adito discrimine, ne auctor dubitaretur.* Tum pavore exanimis, et, *jam jamque adfore, obtestans, vindictæ properam, sive seruitia armaret, vel militem accenderet, sive ad Senatum et Populum pervaderet, nufragium et vulnus et interfectos amicos objiciendo. quod contra subsidium sibi? nisi quid Burrus et Seneca reperirent.* quos statim acciverat, incertum an et ante gnaros. Igitur longum utriusque silentium, ne irriti dissuaderent, an eo descensum credebant, ut, nisi præveni-

A. U.
813.
A. C.
60.

putat Lall. Hiller. Rac. 11. *tantum* non exponit per propemodum. Utcunque accipias, simulationis qui mentio hic fieri possit, non apparet. *Adito* Rhen. ex ingenio.

Quod contra subsidium sibi? Romana editio, *suffragium sibi?* Nec lamno. Sane suffragari, adjuvare et opem ferre est: ut refragari, obsistere. Inde et refragium, quod Græcis *ἠναντίον*. He-gesippus 5, 27. *Gubernator obliquat velorum sinus, et sine refragio scinditur fretum.* eaque voce et alii usi. LIPS.

Quod contra subsidium sibi? Sic omnes inde a Puteol. in ed. pr. *suffragium*. Inde Groslotius corrigebat *suffugium*. quod probabile fit e loco Senec. de Ira 1, 11. ubi non unus liber habet *suffragia* pro *suffugia*: quamquam illud ibi probant Gruterus et Lipsius: male, ut opinor: deinde Ovidii Nuc. 119. ubi *suffragium* pro *suffugium*, etiam contra metrum irrepserat, ejectum jam ab Erasmo aliisque editoribus doctis. Unde apparet, valde pronos librarios in hanc confusionem fuisse. Sed acquiesco in vulgata, quia nihil simile e MSS. notatum video: ut in *subsidium* consentire videantur. ERN. Groslotii *suffugium* probant Bip. Grutero placebat *suffragium*.

Nisi quid Burrus et Seneca expergerentur? MS. Bud. et Guelf. habent *expurgent*, sed ille erasa priori scriptura. Flor. *expergens*. Agric. *expromerent*: quod recepit Ryckius. Ed. pr. *expertes*. Vulgatum est a Puteolano, non Beroaldo: in quem frustra invehitur J. Gronovius: ipse mire in h. l. inconstans, modo *expurgent*, modo *expurgetis*, modo *expergetis* tentans: quibus omnibus nihil sani inest. Quidam voluerunt *expedirent*. ERN. Boxb. expungebat *quid*. Heins. conjiciebat *expergiti suggerant*. Hiller. Rac. 11. probat *quod expromerent*, quod

habes 13, 49. vel *expulent*, ut ap. Cic. ep. 10, 24. vel *expiscarentur*, quod et mihi in mentem venerat, quo sensu Cic. in Pison. 28. *Nihil expiscatus est.* et ep. 9, 19. Picheux placebat *reperirent.* hoc cum Bip. recepi. vulgatum certe stare nequit.

Incertum an et ante ignaros? Fides tibi, Corneli, magis curæ, quam Dioni, qui 61, 12. Senecam auctorem impulsoremque unicum Neroni ejus criminis facit. idque a fide dignis multis traditum esse.

Ἄλλ' ἰμὲν ὄψεσθε θυμὸν ἐνὶ στήθεσσι
ἰστυδί.

LIPS. Hoc Tacitus addit, ut aliquid daret invidio rumori, qui utrumque hujus culpæ alligavit. quod Tacitus affirmare noluit. Et sine dubio intelligit *ignaros* insidiarum in Agrippinam, non hujus tantum irriti cæpti. Neque obstant argumenta Vertranii. Quid enim? *Burrus promisit Agrippinæ mortem, si facinoris coargueretur*: ergo et conscius fuit, cum sine crimine, sine accusatione, interficeretur? Dein, Seneca Acten inmisit, ut præveniret incestum, ergo parricidium probavit. Immo tum nemo credebatur, *ad cædenti matris filii odia duratura*. Denique Dio cum compluribus suis hac in re nulla fide dignus est, optimorum e Romanis obtrectator. GRON. Vir doctus in ed. Gryph. correxerat *gnaros*. ERN. Si certe legendum, ni et velis delere, quod fecerat Ernestius. Ceterum Dionis h. l. fidem fulcire laborat Reimarus.

Longum utriusque sil. MS. Agr. *utrinque*. Ed. pr. *utrumque*. Heinsius conjiciebat *utrique*. Mox an MSS. Flor. Bud. ed. pr. sequentes et. Sed an bene restituit Picheux. Reddit, more suo, caussas silentii, sed dubitanter et duplici conjectura. Post pro post Guelf. *prior*, male. ERN. Pro *promptior* Bud. *promptius*.

A. U. retur Agrippina, pereundum Neroni esset. Post Seneca,
 813. hactenus promptior, respicere Burrum, ac sciscitari, *an mi-*
 A. C. *hti imperanda cades esset?* Ille Prætorianos toti Cæsarum
 60. *domus obstrictos, memoresque Germanici, nihil adversus pro-*
geniem ejus atrox ausuros, respondit, *perpetraret Anicetus*
promissa. Qui, nihil cunctatus, poscit summam sceleris.
 Ad eam vocem Nero, *illo sibi die dari Imperium, auctorem-*
que tanti muneris libertum profitetur. *iret propere, duceret-*
que promptissimos ad jussa. Ipse, audito, *venisse missu*
Agrippinæ nuntium Agerinum, scenam ultro criminis parat;
 gladiumque, dum mandata perfert, abjicit inter pedes ejus.
 tum, quasi deprehenso, *vincla injici* jubet, ut, *exitium Prin-*
cipis molitam matrem, et pudore depreheusi sceleris sponte mor-
 8 *tem sumpsisse,* confingeret. Interim vulgato Agrippinæ pe-
 riculo, quasi casu evenisset, ut quisque acceperat, decurrere
 ad litus. Hi molium objectus, hi proximas scaphas scan-
 dere: alii, quantum corpus sinebat, vadere in mare, quidam
 manus protendere: questibus, votis, clamore diversa rogi-

Ac sciscitari] Sic legendum putavit
 Freinsh. Vere enim ille observat, quæ
 sequuntur e solo adspectu intelligi non
 potuisse. Accedit verbum *respondit*,
 quod disertam interrogationem supponit.
 Itaque cum sic sit in MS. Agr.
 non dubitavi eum Ryekio recipere, pro
 vulgato *ac si scitaretur.* Forte tamen
 Tacitum tantum dedit *scitari.* Ed. pr.
ac si scitaretur. Sed eadem ante *re-*
spiceret. Mox MSS. Flor. (Bud.) Agr.
 ed. pr. *memoresque.* Sequentes: *et me-*
mores, præter J. Gron. ERN. In Bud.
despiceret B. ac sciscitaretur. Bip.
 ponunt *ac si scitaretur,* quod non sit
 credible, Senecam clare interrogasse;
 verum quod sequitur, *respondit,* id ita
 factum docet.

Imp. cades esset] Cod. Agr. *imp. nez*
esset.

Possit summam sceleris] Id est, per-
 agere cupit, quod cœpit agere, et ex-
 tremam velut manum sceleri impone-
 nere. LRS. Sive potius, sibi totam
 rem mandari, se præfici ei negotio cu-
 pit, pollicitus peragere cœpta. Mox
 MS. Flor. (Bud. Agr.) ed. pr. *ad eam*
vocem: ceteri *illam.* male. ERN.

Illo sibi die] Sic legitur e correctione
 Rhenani. Superiores omnes *illos in-*
vidiæ. MS. Guelf. (et Bud.) corrupte:
illos in brevi die. ERN.

Hi molium objectus scandere] De
 his molibus ad Bajas Cassiodorus Va-
 riar. 9, 6. *Quantis ibi molibus marini*
termini decenter invasi sunt? quantis
spatiis in visceribus æquoris terra pro-

meta est? Strabo lib. 5. p. 245. ἢ δὲ
 πάλις ἰμπερίῳι γιγίνηται μίγιστοι, χωρο-
 ποιήτους ἴχουσα ὄρεμοι, διὰ τὴν εὐφύαν τῆς
 ἔμμοι. Διότι τῆ χάλκι καταμιζάντις
 τὴν ἄμμοκοσίαν, πρὸβάλλουσι χώματα εἰς
 τὴν θάλατταν. Virgilius 9, 710. *Qualis*
in Euboico Bajarum litore quondam
Saxea pila cadit. Ausonius in ea re
 corrigo ep. 9, 30. *Fel que Bajanis*
pendent fluitantia pilis. Male enim
 hactenus *palis.* Enimvero *pilæ illæ* e
 saxo, ut Virgilius: in eademque voce
 Livius corr. 1, 26. *Modo intra illam*
pilam, et spolia hostium. male vulgo
illa pila intellegit columellam, quam
 Dionysius *σηλίδᾶ* dixit, spoliis Curia-
 tiorum insignem. *Horatia pila,* apud
 Propert. 3, 2, 7. *tela ipsa sunt:* nequis
 eo me refutet. At de pilis his ad Ba-
 jas, etiam Seneca epist. 77. *Omnia in*
pilis Puteolorum turba consistit. LRS.
 De molibus istis v. et Horat. ode 3, 1,
 33. *Pilarum prope Puteolos hodieque*
ingentes visuntur reliquæ.

Questibus, voti:] Edd. ante Rhen.
rocis, conjunguntque cum *clamore:*
 male. *questus* sunt dolentium Agrip-
 pinæ vicem et periculum: *vota* pro
 salute ejus nuncupata. Mox *rogitan-*
tium MSS. Flor. (Bud.) Guelf. (d. pr.
 restituit Pichena (et Danes.) Ceteri
 editi ante Pichenam *rogantium.* De
 verbo *arripere* vid. ad 13, 57. ERN. In
 Bud. est *rocis,* quod Rhen. correxit ex
 ingenio. *Rogantium* præferebat et
 Rhen. sed non expressit. Bud. mox *de-*
jecti et obripi.

tantium, aut incerta respondentium, omnis ora compleri: A. U. adfluere ingens multitudo cum luminibus, atque, ubi inco- 813. lumem esse pernotuit, ut ad gratandum, sese expedire, do- A. C. nec ad spectu armati et nimitantis agminis disjecti sunt. 60. Anicetus villam statione circumdat, refractaque janua, ob- vious servorum adripit, donec ad fores cubiculi veniret: cui pauci adstabant, ceteris terrore inrumpentium exterritis. Cubiculo modicum lumen inerat, et ancillarum una: magis ac magis anxia Agrippina, quod nemo a filio, ac ne Agerinus quidem. aliam fere litore faciem nunc, solitudinem ac repentinos strepitus et extremi mali indicia. Abeunte dehinc ancilla, *tu quoque me deseris*, prolocuta, respicit Anicetum, trierarcho Herculeo, et Oloarito, Centurione classario, comitatum: ac, *si ad visendum venisset, refotam nuntiaret: sin facinus patraturus, nihil se de filio credere; non imperatum parricidium*. Circumsistunt lectum percussores, et prior trierarchus fusti caput ejus afflixit: jam in mortem Centurioni ferrum destringenti, protendens uterum, *ventrem feri*, exclamavit: multisque vulneribus confecta est. Hæc con- 9 sensu produntur. Adspexeritne matrem exanimem Nero, et formam corporis ejus laudaverit, sunt, qui tradiderint, sunt,

Aliam fere litore nunc] Sic edidit Puteolanus, quod omnes secuti sunt. At MS. Fl. et ed. pr. *aliam fore laterel faciem*. MS. Agr. *aliam fere lutere faciem, nunc*. unde Ryekijs conjicit: *aliam ante fores faciem*. Broterius, *aliam fores ante rerum faciem*. Sed locus corruptus est, nec sine MSS. medela parata. MS. Guelf. et ipse *fore* habet: cetera, ut sunt in editis. ERN. Conjiciunt Bip. *aliam portendere faciem*. Triller. Obs. crit. 2, 21. *aliam fore litore faciem, si letarentur*. Hiller. Rac. 10. et 11. *aliam verens litoris faciem*. Omnia vana.

Fusti caput] *Fusti* MS. Flor. (Bud. a 1. m.) ed. pr. Lips. Pich. et seqq. Puteol. autem ceterique veteres editi *fuste* male. Vid. ad 3, 21. ERN.

Nam in mortem Centurioni ferrum destringenti] *Nam* MSS. Flor. (Bud.) Guelf. Agr. edd. pr. Puteol. seqq. Faernus et Groslotius corrigebant *jam*. Credo verum esse, quod Acidalius conjecit: *caput ejus afflixit non in mortem*. qua forma loquendi non uno loco utitur Tacitus, ut 4, 45. 62. Hoc viso, Centurio ferrum destringit. At ne hic quidem in mortem illo ictu percussit: nam multis demum vulneribus confecta est. *Destringenti* recte Ryekijs et J. Gron. ERN. Cum Bip. reposui *jam*, quod respondet τῆ prior. Bud. *distrin-*

genti, ut vulg.

Multisque vulneribus confecta est] Sustuli insigne glossema aliquot versuum, qui huc transcripti e Senecæ Octavia (363. s.) verbatim. Eaque omnia jure desunt Vaticano. (Bud. habet.) Non visum id ante me, ne ab eo quidem, qui codices Vaticanos inspexisse jactat, miror et indignor. Hæc Agrippinæ mors. At Philostratus de Vita Apollonii 4, 33. adfirmavit, naufragio periisse Agrippinam solutili illa nave. Adeo ille et genere et partibus scriptiois sæ nugator est. LIPS. Verba illa insititia etiam absunt ab ed. pr. sed mox edidit Puteolanus, imitantibus iis, qui secuti sunt. Mox *produntur pro traduntur* edidi cum J. Gronovio. Sic cum MSS. (Bud.) Guelf. Flor. Oxon. ed. pr. Puteol. quam hic deserit Beroaldus vitio sane operarum: ut patet e dictis in præfatione. Rivius habet ut Puteol. sequentibus ceteris. Mox sequens *tradiderint* errorem peperit. ERN.

Formam corp. ejus] *Ejus* abest a e. Agr.

Sunt qui tradiderint, sunt qui abnuant] Boethius 2. carn. 6. *Fratre qui quondam ferus interempto, Matris effuso maduit cruore: Corpus et visu gelidum pererrans, Ora non tinxit lacrimis, sed esse Censor, extincti potius decoris.*

A. U. qui abnuant. Cremata est nocte eadem, convivali lecto, et
 213. exsequiis vilibus: neque, dum Nero rerum potiebatur, con-
 A. C. gesta aut clausa humus. mox domesticorum cura, levem tu-
 60. mulum accepit, viam Miseni propter, et villam Cæsaris Dicta-
 toris, quæ subjectos sinus editissima prospectat. Accenso
 rogo libertus ejus, cognomento Muester, ipse ferro se trans-
 egit; incertum caritate in patronam, an metu exitii. Hunc
 sui finem multos ante annos crediderat Agrippina contempse-
 ratque. Nam consulenti super Nerone, responderunt Chal-
 dæi, fore ut imperaret matremque occideret: atque illa, Occi-
 10 dat, inquit, dum imperet. Sed a Cæsare, perfecto demum
 scelere, magnitudo ejus intellecta est. reliquo noctis, modo
 per silentium defixus, sæpius pavore exurgens et mentis
 inops, lucem opperiebatur, tanquam exitium adlaturam.
 Atque eum, auctore Burro, prima Centurionum Tribuno-
 rumque adulatio ad spem firmavit, prensantium manu gra-
 tantiumque, quod discrimen improvisum et matris facinus eva-
 sisset. Amici dehinc adire templa, et, cæpto exemplo,
 proxima Campaniæ municipia victimis et legationibus læti-

GRON. Add. Suet. Ner. 34. pro *aspexerit* frustra amicus Ryckii *inspexerit*. Nam et illud pro *inspicere* dicitur. V. Drakenb. ad Liv. 42, 5. ERN.

Convivali lecto] Mox funebri, et legitime parato. LIPS. Mox reete editur *humus* e MS. Flor. a I. m. consentiente ed. pr. *Hæmo* primus edidit Puteolanus. (Sic et Bud.) non enim hæc pendunt a prioribus, nec ullo modo per Latinitatem hic ablativus locum habet. ERN.

Levem tumulum] Hodieque in ea regione sepulcrum Agrippinæ ostenditur. Supersunt et rudera villæ Cæsaris.

Quæ subjectos sinus] Apte ad hunc locum Seneca epist. 51. *C. Marius et Cn. Pompeius et Cæsar extruxerunt quidem villas in regione Bajana, sed illas imposuerunt summis jugis montium. Videbatur hoc magis militare, ex edito speculati longe lateque subjecta.* LIPS.

Ipsæ ferro se tr.] *Se abest* a MS. Fl. et ed. pr. quæ et habet *ipso*. Unde J. Gronovius conjicit: *cognomento Muesteris, se. f. t.* aut *is se ferro tr.* illud melius, sed tamen non necessarium. Putem *ipse se*. Nam *se* sæpe ita excidit. Sic 13, 46. pro *esse se*. MS. Guelf. *esse*. et alibi centies in libris ser. ERN. Bud. *ipse ferro se*.

Atque illa] Heins. ad quæ illa.

Perfecto demum scelere] Ita sit. currimus ad scelus præcipites, quod sedente impetu, veris mox pretiis æsti-

mamus. Aurea gnome, sumptane a Menandro? certe ab illo antea sic elata, apud Stobænum Serin. 1. Οὐδὲν ξύριον ἤμαρτάνος, τίσον ἄμαρτάνι τὸ μίγιστος, ὑστέρων δ' ἰσθῆ. LIPS. Reliquo, quod se emendasse, ait Rhenanus (e Bud.) est jam in ed. pr. ERN. Puteol. reliquum.

Tanquam exitium allaturam] Barthius *exitum* i. e. finem mororis. Quasi non tam tristium expectatio torqueat et cruciet, quam lætorum delectat. Petronius c. 125. *Dii Deaque, quam male est extra legem viventibus! quicquid meruerunt, semper expectant.* Seneca ep. 105. *Dat Pœnas, quisquis exspectat; quisquis autem meruit, exspectat.* GRON.

Prensantium manu] Sic edidimus etiam h. l. eum aliis in locis Taciti sic sit e bonis libris. V. ad Hist. 1, 36. 66. ubi tamen alii *prehensare*. Sed sæpe hoc illi substituitur, corrigiturque. V. Drakenb. ad Liv. 1, 47. 4, 48. etc. Certe in MS. Flor. et ed. pr. est *pressare*: quod est, ut opinor, pro *prensare*. nam etiam sic variatur Hist. 1, 36. Porro delimus ex iisdem libris *manu*. Nam ablativus in hac formula etiam l. l. e. c. *Prehensantium manuum* primus edidit Puteolanus, quem omnes secuti sunt; et sic est in Guelf. ERN. Sic et in Flor. Ven. et probat Pichena. Bud. *pressantium manuum*. Agr. *manu*.

tiam testari: ipse, diversa simulatione, mæstus, et quasi in-
 columitati suæ infensus, ac morti parentis inlacrimans. ^{813.}
 Quia tamen non, ut hominum vultus, ita locorum facies mu- ^{A. C.}
 tantur, obversabaturque maris illius et litorum gravis ad- ^{60.}
 spectus (et erant, qui crederent, sonitum tubæ collibus cir-
 cum editis planctusque tumulo matris audiri) Neapolim con-
 cessit, litterasque ad Senatum misit, quarum summa erat:
Repertum cum ferro percussorem Agerinum, ex intimis Agrip- 11
pinae libertis, et fuisse eam pœnam conscientia, qua scelus para-
visset. Adiciebat crimina longius repetita; quod consortium
Imperii, juraturasque in femina verba Pratorias cohortes,
idemque dedecus Senatus et Populi speravisset: ac, posteaquam
frustra optatu sint, infensa militi Patribusque et plebi, dissua-
sisset donativum et congiarium, periculaque viris illustribus
instruxisset. Quanto suo labore perpetratum, ne inrumperet
curiam, ne gentibus externis responsa daret? Temporum quo-
que Claudianorum obliqua insectatione, cuncta ejus domina-
tionis flagitia in matrem transtulit, publica fortuna extin-

Morti parentis] MS. Flor. Guelf. (Bud.) ed. pr. Puteol. omnesque veteres morte. Dativus solemnis huic verbo et *illacrimare morti* dixit Cicero N. D. 3, 33. At nec ablativum vitiosum dixerim. Intelligendum in. Ita *illacrimare* absolute dicitur, ut sæpe, Virgil. Georg. 1, 480. *illacrimat templis ebur*. i. e. in templis. Ceterum post *testaricolum*, et post *illacrimans* punctum esse debet. Tacite mutatum est in *morti*, nescio an e libris scriptis, habentque Lips. Pichena. Mox *obversabaturque* bene Pichena e MS. Flor. Ante edd. omnes sine copula. ERN. ut Bud.

Locorum facies] Facies non est in MS. Oxon. Sane, ut Gron. judicat, commode abesse potest, et, si satis retinens brevitas fuit Tacitus, debet. Fuit fortasse, qui *vultum* de locis non concoqueret, nec meminisset illius Ovidiani Met. 1, 6. *unus erat toto naturæ vultus in orbe*. Etiam Virgilius 5, 848. *maris vultum* dixit. Sed, ut sæpe dixi, nemo, nec Tacitus, ita brevitas servans est, ut nusquam aliquid redundare sinat. Nec tam severa constantia ab ullo scriptore expectanda. Mox *circum* abest a Guelf. ERN.

Fuisse eam p. c.] Hæc est lectio MS. Flor. Guelf. edd. pr. et ceterarum ante Rhen. qui *ea* edidit, nec necessitate urgente, nec *ἰσχυρίᾳ* ferente. Igitur bene delevit Pichena. ERN. Bud. *eam penam ea consc.* et sic Rhen. Heins. pro *eam* volebat *clan*.

Adiciebat] Bud. *adiciebat*, ita frequentur, ut in aliis antiquis codicibus,

Posteaquam frustra oblata] Perspicuum mendium. Farnes. *ablata*. Forte intercisæ voces explendæ; *frustra ab illa tentata sint*. Aut potius adhæreamus Romanæ lectioni, *optata sint*. Interpretor, posteaquam frustra ea voluerit voveritque Agrippina. LIPS. Conjeciebam *ac posteaquam frustra tentasset*. nempe quæ dixit speravisset. GRON. Omnes editi, quos vidi, (ut Put. it. c. Bud.) *oblata*. Per Rom. lectionem, quam Lipsius laudat, intelligam Vaticanum cod. MS. Nam in ed. pr. est *oblata*. Quæ autem sit, ex qua Acidalius laudat *captata*, nescio. Sic volebat J. Gronov. MS. Flor. *ablata* ut Farnes. *optata* recepit Freinsh. et Ryck. Mox *militi* edidi pro *militibus*, ex MS. Flor. et ed. pr. (sic et Bud.) *Instruxisse* vitiose utraque Gronoviana. ERN. Rhen. conjeciebat *frustrata sit*. id et Danesio placebat, teste Ursino. Heins. *ceptata* vel *conata*. Gros-lotius legit *optata*.

Responsa daret] Id tentarat. V. 13, 5.

Obliqua insectatione] Vulgo, et libris scriptis, *oblita*, Ferretus, *oblita*. Nostra emendatio certa videtur ex ratione prisca scribendi, *obliqua*. LIPS. *Oblita* etiam MS. Fl. (Bud.) ed. pr. at *obliqua* MS. Agr. ERN.

Publica Fortuna extinctam] Et inprimis ipsius privata. Hinc illud, jure laudatum Quinctil. 8, 5. Africanus Oratoris ad Neronem super hac morte: *Rogant te, Cæsar, Gallie tuæ, ut felicitatem tuam fortiter seras*. LIPS. Sed

A. U. *etiam* referens. namque et naufragium narrabat: quod fortuitum fuisse, quis adeo hebes inveniretur, ut crederet? aut a muliere naufraga missum cum telo unum, qui cohortes, et classes Imperatoris perfringeret? Ergo non jam Nero, cujus inmanitas omnium questus anteibat, sed adverso rumore Seneca erat, quod oratione tali confessionem scripsisset. Miro tamen certamine procerum decernuntur supplicationes apud omnia pulvinaria, utque Quinquatrus, quibus apertæ essent insidiæ, ludis annuis celebrarentur: aureum Minervæ simulacrum in curia, et juxta Principis imago statueretur: dies natalis Agrippinæ inter nefastos esset. Thrasea Pætus, silentio vel brevi adsensu priores adulationes transmitters solitus, exiit tum Senatu; ac sibi causam periculi fecit, ceteris libertatis initium non præbuit. Prodigia quoque crebra et inrita intercessere. anguem enixa mulier: et alia in concubitu mariti fulmine exanimata. jam sol repente obscuratus, et tactæ de cælo quatuordecim urbis regiones. quæ adeo siue

Latinorum mos, quæcunque præter modum salutaria fortunæ Pop. R. attribueret. ERN.

Namque et naufragium narrabat] Lipsius corripit *namque*: quod, mea sententia, recte repudiat Pichena, et si alias pro *præterea* recte ponitur, ut mox e. 12. *jam sol repente obscuratus. Nam* commode referri potest ad præcedentia. Argumentum ejus, quod dixerat, publicam Fortunam consulere voluisse Romanis, erat a fortuito naufragio. Quod si non placet, *namque* accipe pro *quid*? quod, *præterea*. Etenim nam transitionibus servit eleganter. V. Manut. ad Cic. ep. 3, 11, 5, 20. Mox ed. pr. et quod fort. fuisse. Etiam alia ante Rhen. fuisse. Qui perfringeret i. e. qui speraret, se interficere Cæsarem posse, qui cohortibus et classe munitus esset. Verbum elegans, pro quo etiam dicitur *perrumpere*. ERN. Rhen. ex ingenio dedit fuisse; nam Bud. fuisse.

Oratione tali] Quinctil. l. c. l. 8. de hac oratione: *Fuit quasdam sententias sola geminatio: qualis est Senecæ in eo scripto, quod Nero ad Senatum misit occisa matre, cum se periclitatum videri vellet. Salvum me esse adhuc nec credo, nec gaudeo*. LIPS.

Quinquatrus ludis annuis] Nonne jam ante celebrabantur? Dixi enim de gladiatoribus. Sed puto, hic intellegi scenicos ludos annuos, aut circenses. LIPS. Vett. edd. *quinquatria*. Sed jam P. Victorius ad Cic. ep. 2, 12. movit, mendum esse, et in vetere cod. Bibliothecæ D. Marci esse *Quinquatrus*, ut supra e. 4. Ed. pr. etiam corruptius *quinquatri*. quod tamen veram scripturam indicat. Nam MSS. interdum *quinquatriis* faciunt e *quinquatrus*, ut ap. Liv. 26, 27. Suet. Aug. 71. ubi v. Oudend. et Ciceronem l. c. *Quinquatria* citat e Liv. 44, 20. etiam diligentissimus Drakenh. sed ibi est *quinquatribus*. Ap. Sueton. Domit. c. 4. consentire libros editos in *quinquatria* video, sed id vitiosum puto, et in aliis locis ap. Suetonium est *quinquatrus*. Mox Flor. Guelf. ed. pr. *insidiæ essent*. ERN. Bud. *quinquatrium* a l. in. unde 2. *tria*.

Eritium senatui ac sibi] Locus, qui mutilus videatur, et non est. Nihil enim narratur, in quo Thraseas offenderit. At scribe mecum fidenter: *exiit tum Senatu*. Hoc enim solo sibi discrimen peperit magnus ille vir, quod Senatu egressus est, cum de Agrippina referretur. Xiphil. 61, 15. Ὁ Πούπλιος δὲ Θρασύας Παιῖτος ἔλθει μὲν ἐς τὸ συνίδριον, καὶ τῆς ἐπιστολῆς ἐπακούσας ἀπαγγευσθείσης δὲ αὐτῆς ἔξαίρτη τε ἰδὼς, πρὶν καὶ ἰσχυρῶς ἀποφύνησθαι, καὶ ἔξῃ δὲ δῖται, ἃ μὲν ἦθιλον, ἰσχυρῶς οὐκ ἠδύνατο, ἃ δὲ ἠδύνατο, οὐκ ἦθιλε. Tacit. 16, 21. hunc ipsum locum respiciens: *Olim utriusque insensus, et accedentibus causis in Thraseam. quod Senatu egressus est, cum de Agrippina referretur, ut memorasti*. LIPS. Recepit Pichena. ERN.

Jam sol rep. obsc.] Cf. Plin. H. N. 2, 70. (72.)

Sine cura Deum eveniebant] Ἐπινοεῖται et hic et alibi noster. LIPS. i. e.

cura Deum eveniebant, ut multos post annos Nero imperium A. U. et scelera continuaverit. Ceterum, quo gravaret invidiam 213. matris, eaque demota, auctam lenitatem suam testificaretur, A. C. 60. feminas illustres, Juniam et Calpurniam, Præfectura functos Valerium Capitonem et Licinium Gabolui, sedibus patriis reddidit, ab Agrippina olim pulsos. Etiam Lollia Paullinae cineres reportari, sepulcrumque exstrui permisit: quosque ipse nuper relegaverat, Iturium et Calvisium, pœna exsolvit. Nam Silana fato functa erat, longinquo ab exsilio Tarentum regressa, labante jam Agrippina, cujus inimicitias conciderat, vel tum mitigata.

Cunctanti in oppidis Campaniæ, *quoniam modo urbem* 13 *ingrederetur: an obsequium Senatus, an studia plebis reperiret,* anxio, contra deterrimus quisque, quorum non alia regia fecundior exstitit, *invisum Agrippinae nomen, et morte ejus accensum populi favorem,* disserunt: *iret intrepidus, et venerationem sui coram experiretur:* simul *prægredi* exposcunt. et promptiora, quam promiserant, inveniunt: obvias tribus: festo cultu Senatum: conjugum ac liberorum agmina, per sexum et ætatem disposita: exstructos, qua incederet, spectaculorum gradus, quo modo triumphis visuntur. Hinc superbus, ac publici servitii victor, capitolium adiit, grates exsolvit: seque in omnes libidines effudit, quas male coercitas qualiscumque matris reverentia tardaverat. Vetus illi 14

apparuit, in his portentis nil Divini fuisse, non portendere iis Deos perniciosam Neronis voluisse, ut iis creditum est, quæ ante mortem Claudii evenere. Irridet igitur potius portenta, et eorum vanitatem indicat. ERN.

Juniam] Calvinam, de qua 12, 4, 8. De Calpurnia, ib. 22. Statim, *Prætura functos*, lego. LIPS. Recte. ERN. Sic et Grut. conjectabat, nil tamen temere mutandum judicat. De Lollia Paull. itidem 12, 22. De Silana 13, 19. et 22.

Iturium] Urs. e cod. vet. *Titurium*. Sic et Agr.

Repereret anxio] Libri quidam (Flor. Ven.) *reperiret*: quod merito Pichena probat. Dubitabat scilicet et angebatur, an Senatum obsequentem, plebem faventem reperiret. LIPS. Sic etiam Guelf. ed. pr. et omnes ante Rhen. qui male e MS. Bud. induxit *repeteret*, Melius mox *regia* dedit (e Bud.) *pro regio*, quod in superioribus erat. ERN.

Prægredi exposcunt] Sic MS. Flor. recte, ut divinarat Grotius. Verbum *exposcunt* indicat, non rogasse, ut Nero progrediendo experiretur, sed sibi hoc dari voluisse, ut prægrediendo ten-

tarent animum populi: supra c. 7. *poscit summam sceleris*, et alibi. Vett. edd. (et c. Bud.) omnes *progredi*, usque ad Gronovium. *Prægredi et progredi* sic confunduntur ap. Liv. 35, 30. init. Alde supra 11, 37. ERN.

Vetus illi copia erat] Ita libri prisici (et Bud.). Substituerunt, *cura*: ad sententiam non male. Nescio an, *cupido*, sive *cupido*. LIPS. *Cura* libri edd. omnes a Puteol. ad Lips. qui *copia* reposuit: quod est in MSS. et ed. pr. Id ergo tamen servare malui, quia sensui aptum habet, *copia* nullum. Nam sequens, *nec minus fœdum studium*, indicat, hic verbum desiderari, idem significans, quod *studium*. *Copiam* de permissione matris et præceptorum accipit Ryekius, quod esse alienissimum facile patet. Si liber proferetur, in quo *cupido*, statim *cura* dimittitur: v. Sueton. Ner. e. 22. ubi de studio equorum curulum. ERN. *Cupido* probant et Mur. et Pich. ut 15, 33. Bip. reponunt *copia* eorum scilicet quæ ad aurigandum pertinent. *vetus* intelligunt a majoribus accepta. Verum cum verbo *insistere* minus bene cohæret. Hiller. Rac. 38. dat *vetus*

A. U. cura erat, curriculo quadrigarum insistere: nec minus
 813. fœdum studium, cithara ludicrum in modum canere, cum
 A. C. cœnaret; quod *Regibus et antiquis Ducibus factitatum*
 60. memorabat: *idque vatum laudibus celebre, et Deorum honori*
datum. Enimvero cantus Apollini sacros; talique ornatu
adstare, non modo Græcis in urbibus, sed Romana apud tem-
pla, Numen præcipuum et præscium. Nec jam sisti poterat;
 cum Senecæ ac Burro visum, ne utraque pervinceret, alte-

illi culpa erat, quod propius accedit ad vulg. copia.

[*Curriculo quadr. ins.*] Non adesse certaminibus quadrigariorum, ut e Sueton. l. c. colligas, sed quadrigas agere, e Latinitate. infra 15, 44. *habitu aurigæ curriculo insistens.* ERN. Huc Vertranus refert numum Neronis, in quo quadrigis insistens auriga cum epigr. ΕΤΤΜΙΟΣ. (in al. ΕΤΤΙΜΙΟΣ, ΕΤΘΤΜΙΟΣ). Sed spectat ad celebrem aurigam, qui et in Trajani numis occurrit. V. Patini Thes. NN. p. 104. Cf. p. 144.

[*Cithara ludicrum in modum*] Non etiam displiceat, *ludiorum.* Numos certe eussit illa bellua, in quibus ipse citharædico habitu, in tunica oblonga, citharam percutiens. Describit eum habitum graphice Apuleius 2. Flor. in persona Bathylli: *Eique prorsus citharædicus status, Dean conspiciens, carenti similis. tunicam picturis variegatam deorsus ad pedes dejectus ipsos, Græcanico cingulo, chlamyda velat utrumque brachium adusque articulos palmarum. Ceterum decoris instrumentis dependens. Cithara baltheo calato apta, structim sustinetur; manus ejus teneræ, procerulæ, leva distantibus digitis nervos molitur; dextra psallentis gestu suo sabulum (lege pulsabulum) citharæ admovet, ceu parata percutere.* Ita enim locum eum legimus, distinguimus. Et, quod ait de chlamyda deque cingulo, etiam illa apparent in Neronianis numis: excipio, quod non brachia velat, sed ab humeris dependet chlamys. LIPS. Non video, quare *ludiorum* legatur. Multo exquisitius est *ludicrum in modum*: eodem sensu: ut in ludis fieri solet, quæ *ludicra* dicuntur. Sic ap. Sueton. Ner. c. 11. *ludicræ partes* sunt histriionum, sive ludiorum. Mox ed. pr. *cum celaret*, quod fortasse aliquis defendet e Suet. c. 22. item *quis regibus* — *memoret.* MS. Flor. *quis regium memorat*: unde Jac. Gron. *quasi regium et — memorans.* quod mihi parum placet. MS. Guelf. (et Bud. a 1. m.) *quis regum e. a. d. factum memorabat.* Forte

fuit: *antiquis regum et ducibus f. memorabat.* Vel si brevitatis jactata Taciti fert *priscis regum et a. d. f. m.* Relativum sæpe inculcatum est in Tacito, ERN. Mox c. 16. occurrunt *ludicræ artes.* De re ipsa v. Suet. 21. Numum, in quo Nero citharædus, exponit Eckhel in D. NN. vet. vol. 6. p. 276.

[*Quod Regibus et antiquis Ducibus*] Ita in Panegyrico illo ad Pisonem, qui hoc ævo scriptus, inserta eadem defensio v. 157. *Nec pudeat pepulisse lyram, cum pace serena Publica securis exultent otia terris. . . Ipse fidem movisse ferox narratur Achilles.* Quem, Ovidio ablatum, viri docti tribunt Lucano. Neutri ego. Ab Ovidio ætas abjudicatur: ab Lucano conditio scribentis. Nam ille quicumque poeta ignotus fuit, obscura domo fortuna tenui: et humilium blanditur Pisoni, quam ut decuerit Lucanum. Ait ecce v. 241. — *tu, Piso, latentem Exere: nos humilis domus, at sincera parentum, Sed tenuis Fortuna sua caligine celat.* At Lucanus certe notus, celebrer: per se, perque uxorem prædives. Adde Senecam patrum in aula: qui huic humili et tenui protendere inanium potuisset, præ Pisonem. Sed et decimo nono ætatis anno scriptum hoc carmen. nam ait v. 248. *Quamvis nunc juvenile decus mihi pingere malas Cæperit, et nondum vicesima venerit ætas.* Quod non convenit in ætatem Lucani, præsertim cum scriptum sit diu post Consulatum Pisonis; et paullo ante detectam, ni fallor, conjurationem. Certo post Consulatum diu: quoniam et eloquentia: ejus specimen Neapoli præbitum celebrat. quod scimus contigisse nos quinquennali certamine, cum Nero in eadem urbe Græcanica copiam fecit suæ vocis, annis aliquot post Pisonis Consulatum, quem iniiit a. u. 810. Sed nec Statius hujus carminis mentionem facit: cum omnia minima scripta ejus recensent Silv. 2, 7. LIPS. *Ne utroque pervinceret*] Patet, ne utrumque: id est, ne duo illa ex-

rum concedere. clausimque valle Vaticana spatium, in quo equos regeret, haud promiscuo spectaculo. mox ultro vocari Populus Romanus, laudibusque extollere, ut est vulgus cupiens voluptatum, et, si eodem Princeps trahat, lætum. Ceterum evulgatus pudor non satietatem, ut rebantur, sed incitamentum adtulit. Ratusque dedecus amoliri, si plures fœdasset, nobilium familiarum posteros, egestate venales, in scenam deduxit: quos fato perfunctos, ne nominatim tradam, majoribus eorum tribuendum puto. nam et ejus flagitium est, qui pecuniam ob delicta potius dedit, quam ne delinquerent. Notos quoque Equites Romanos operas arenæ promittere subegit donis ingentibus: nisi, quod merces ab eo, qui jubere potest, vim necessitatis adfert. Ne tamen adhuc publico theatro dehonestaretur, instituit ludos, *juvenalium* vocabulo, in quos passim nomina

A. U.
213.
A. C.
60.

15

torqueret, alterum indulgere, ut in eo acquiesceret. LIPS. At *utraque* verum, quod e MS. Fl. protulit Pichena, habetque ed. pr. Cetera inde a Puteolano veteres *utroque*, ut Guelf. Bodl. ERN. Bud. *utroque*, sed 2. m. *utrumque*. Bip. *utraque* scil. libido. Potius sexto casu ponitur, subaudito *parte*, durior quippe altera ellipsis.

Valle Vaticana spatium] Credo id a Plinio denotari 36, 15. *Tertius obeliscus Romæ, in Vaticano Cæii ac Neronis Principum circo*. LIPS. Suet. l. c. *hortos* ponit. Sed ii in valle Vaticana. Add. Ryek. ad h. l. Mox *laudibusque* quod e Fl. dedit Pichena, etiam Guelf. ed. pr. pariter ut *eodem*: quod est etiam in ceteris ante Rhen. qui (e Bud.) dedit *eo*. denique etiam *evulgatus*. quod in *evulgatus* mutatum a Puteol. restituit Rhen. (e Bud.) Muretus tamen et Acidalius præferabant *vulgatus*: frustra. *Evulgare* dixit etiam Liv. 9, 46. similia ap. nostrum *emanire, emercari* et alia. In quo genere verborum libenter variare librarii. V. Cuningam. ad Horat. p. 235. ut alios taceam. ERN. Bud. *laudibus* absque copula. Circi rudera hodieque restant. Obeliscus, qui olim ibi, a Sixto V. erectus est ante ædem J. Petri.

Ratusque dedecus amoliri] Romana editio, *dedecus molliri*. quod ego præfero. LIPS. Sic etiam MS. (Bud. Flor. Agr.) Bodl. alii *moliri*. At Puteol. *amolliri* pro *amoliri*, ut sequentes omnes habent. *Molliri* probant etiam Freinsht. et J. Gronov. Simile est *invidiam mollire* supra 4, 30. Sed tamen nescio, quomodo magis placeat *amoliri*, neque credo *mollire* verbum

esse aptum dedecori et turpitudini, in qua nulla acerbitas aut asperitas, ut in invidia intelligi potest. Et credibilis est, Neronem dedecus voluisse omne tollere, quam tantum minucere. Rom. ed. quam Lipsius laudat, non est Berroaldina, sed prima. ERN. Habet tamen et noster 11, 25. *ignominiam mollire*, quod hic placebat et Modio ep. 99.

Ne nomin. tradam] At Dio nominat. V. Xiphil. 61, 17.

Nam et ejus] Ed. pr. non habet *nam*: quod melius videtur. Duplex ratio silentiū affertur, prima, ut majoribus parcat; deinde, quia flagitium magis Neronis, quam ipsorum. ERN.

Equites Rom.] Respice ad 1, 16.

Instituit ludos juvenalium] Qui privati et per domum celebrati aut in hortis. Tacitus 15, 33. *Acriore in dies cupidine Nero agitabatur promiscuas scenas frequentandi: nam adhuc per domum aut hortos cecinerat juvenalibus ludis*. Mansit nomen ludorum posteriori ævo, et Imperatores, quos in palatio ludos dabant Kalendis novi anni (de quibus e Juliano monni ad 4, 70.) juvenalia videntur appellasse ab exemplo hoc Neronis. Sidonius in Narb. v. 307. *Janus forte suas bifrons Kalendas . . . Sumendas referebat ad curules. Mos est Cæsarius die bis uno. (Privatos vocitant) parare ludos. Tunc cætus juvenum sed anticum Elæi simulacra torva campi Exeret spatiantibus quadrigis*. Et addit post descriptionem curulium ludorum v. 428. *Jam vero juvenatibus peractis*. Ut videantur ii ludi, tunc quidem, scenicum nihil habuisse. Atque ita distinguit etiam, nisi fallor, Capi-

A. U. data: non nobilitas cuiquam, non ætas, aut acti honores impedimento, quo minus Græci Latinive histrionis artem exercerent, usque ad gestus modosque haud viriles. Quin et feminæ inlustres deformia meditari: exstructaque apud nemus, quod navali stagno circumposuit Augustus, conventicula et cauponæ et posita veno irritamenta luxus. dabanturque stipes, quas boni necessitate, intemperantes

tolinus in Gordianis 4. *Cordus dicit, in omnibus civitatibus Campaniæ, Piceæ, Umbriæ, de proprio illum per quadrimum ludos scenicos et juvenalia edidisse.* Quod notari volo. Neronis tamen ævo et instituto, scenici: ex Tacito hic et Plinio, qui 37, 7. ad hos ludos respiciens, ait Neronem *pecuniari theatra in hortis primum cantasse, et Pompeiano præluisse.* Non prætereò notam Xiphilini, qui 61, 19. hos ludos institutos vult per causam positæ a Nerone primæ barbæ. Et hercle ea nominis causa. Juvenalia enim dicta, quia ut tirocinii die pueros exuebant: sic barba rasa juventutem, transibantque tunc in viros. Unde illud Domitiæ amitæ blandientis Neroni votum: *Simul hanc excepero, mori volo,* Sueton. c. 34. itaque is dies Romanis pariter festus. De Octaviano Dio 48. 34. Ἀμίλι τὸν πύγμα ὁ Καῖσαρ τότε πρῶτον ξυράμιος, αὐτὸς τι μιγάλης ἰώσσει, καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασι δημοσιῇ ἰορτῇ παρίσχι. Καὶ ὁ μὴν καὶ ἔπειτα ἐπιλιούτο τὸ γένιον, ὡσαυτὸ οἱ ἄλλοι. Alia huic ritui in Excurs. B. Lips. Vox *theatro* abest a MS. Oxon. et alio ap. Brot. Mox *gestus* modasque vir doctus (Heins.) ap. Rycium emendabat *gestus motusque* ex 15, 37. quod non displicet. *Modi non viriles* sunt *gestus motusque non viriles*, ut supra in *modum ludierum.* Tum *modi magis* de voce et cantu, quam de gesticulationibus dicuntur. ERN.

Feminæ inlustres] Qualis Ælia Catella, quæ octogenaria saltavit. V. Dio l. c. ap. Xiphil.

Navali stagno circumposuit Augustus] Ad Tiberim. deque eo stagno supra 12, 56. *Augustus structo eis Tibicim stagno.* Et Suetonius Aug. 43. At nemus illud est, quod *Cæsarum nemus* appellatum. Vide et hic Xiphil. 62, 15. (et ibi Reim.) Lips. Mox *veno*, quod se correxisse (e Bud.) dicit Rhen. est jam in ed. pr. In Puteol. ed. irreperat *vero* operarum *errare*: id fideliter servatum a Rivio, Beroaldo et Aleiatio. MSS. Vaticanæ (et Agr.) deinde ap. Vertram. *luxuria*: ed. pr.

luxuri: ut supra *caissæ bello* 2, 64. *fundamenta urbi* ap. Liv. 1, 12. *Noster incitamenta ingenii allaturas* infra c. 21. ERN.

Dabanturque stipes] Cui re datae stipes? ad ludosne? Ita olim sane Apollinaribus ludis factum reperio. *Prætor edixit*, ait Livius 25, 12. *ut populus per eos ludos stipem Apollini, quantum commodum esset, conferret.* Plinius 33, 48. *Populus Romanus stipem spargere cepit Sp. Postumio, Q. Marcio coss. Tanta abundantia pecunie erat, ut eam conferret L. Scripioni, ex qua is ludos fecit.* Quæ verba ne te fallant. Nam stipes, de qua Livius, multis annis prior notatione Pliniana. Sed voluntariam, credo, Plinius intellexit, illa fuit ex edicto. Sed et Augustus stipem Prætoribus dari ad ludos voluit, inuente Dione 54, 2. *Τοῖς μὲν στρατηγοῖς τὰς πανηγύρεσι πάσας εὐπιτάξιν, ἕκαστος τοῦ δήμου διδοσθῆναι τι αὐτοῖς κελύσας,* nisi tamen τὸ δημόσιον intellegi voluit potius, quam *δῆμον*. Stipes alias usitate dabantur Diis, et ad res sacras. Seneca de Benef. 7, 4. *Omnia Deorum sunt: tamen Diis posivimus domum, et stipem jecimus.* Et Ep. 116, (115.) *Colitur autem non taurorum opimis corporibus contrucidatis, nec auro argenteoque suspensio, nec in thesauro stipe infusa, sed pia et recta voluntate.* Varro de L. L. 4, 36. *Diis cum thesauris assem dant, stipem dicunt.* Ita in capita fontium, quæ sacra, stipem jaciebant. Plinius Epist. 8, 8. de Clitumno: *Fons purus et vitreus, ut numerare jactas stipes, et relucentes calculos possis.* Seneca Quæst. Natural. 4, 2. de Nili venis: *In hæc ora stipem Sacerdotes, et aurea dona Præfecti, cum solenne venit sæcrum, jacunt.* Lips. Hic stipes datæ a Nerone, ut statim per libidinem absumerentur. Gruterus comparat factum Augusti ap. Sueton. c. 98. Mox non placet mihi: *nec ulla moribus—plus lib. addidit quam illa colluvies.* Delendum puto *ulla*, intelligendumque quid, quidquam. Puto, me similia exempla reperisse. ERN. De stipe fontibus

gloria consumerent. Inde gliscere flagitia et infamia; A. U. nec ulla moribus olim corruptis plus libidinum circumde- 813, dit, quam illa conluvia. Vix artibus honestis pudor re- A. C. tinetur: nedum, inter certamina vitiorum, pudicitia aut 60, modestia aut quidquam probi moris reservaretur. Postremo ipse scenam incedit, multa cura tentans citharam et præmeditans assistentibus. Facies accesserat, cohors militum, Centuriones Tribunique et mærens Burrus ac laudans. Tuncque primum conscripti sunt Equites Romani,

injici solita v. Caylus Rec. d'Antiq. t. 2. pl. 98. ubi exemplum in numo Neumausensi.

Reservaretur] Ed. pr. *reservatur*: unde possis conjicere *reservetur*, sed sollennis illa præsentis et imperfecti confusio. Vid. ad 3, 17. extr. ERN.

Postremo] Sic emendavit Lipsius. Bud. et edit. priores *postremus*.

Ipsæ scenam inscendit] Restitui ex libris. Vulgo, *ipse scenas incedit*. LIPS. *Scenam incedit* MSS. Flor. Vatic. Agr. ed. pr. *Scenas incedit* Guelf. (Bud.) ed. Rhen. et seqq. usque ad Lipsium. Puteol. Beroald. Alciat. *scenas ascendit*. Lipsius edidit *scenam inscendit*, quod sequentes imitati sunt. Ego lectionem MSS. secutus sum, quæ a Tacito non aliena, ut jam Rhenanus monuit. Sic 1, 61. *incedunt locos mæstos*. ERN. Cf. et mox c. 22.

Assistentibus familiaribus] Falso. Nam Vatic. *absistentibus facies*. Farnes. *assistentibus facies*. Similisque lectio Budensis: quod facile odororis et Rhenano conjectante, *absistentium facie*. Utrumne *assistentibus facibus*? Certe noctu ad lumen etiam hi ludi exerciti. sequiturque: *Hi dies ac noctes plausibus personare*. et ait postremum in scenam venisse Neronem. Ergo ad lumen. Infra etiam 20. *Noctes quoque dedecori adjectas*. Sed et Sueton. Calig. 18. *Quondam etiam et nocturnos ludos præbuit accensis facibus*. Noster iterum infra 21. *Lætitie magis, quam lasciviæ dari paucas totius quinquennii noctes, quibus tanta luce ignium nihil illicitum occultari queat*. Vos Divini conferte operam; si mihi Phæbus hic non favit. LIPS. Etiam MS. Flor. Guelf. *assistentibus facies* et ed. pr. *abs. facies*. Vulgatam induxit Puteolanus. Muretus corrigebat *sonascis* s. *phona-scis*. In MS. Fl. ultimæ voci superscriptum *homines*. Hinc J. Gronovius conjiciebat *assistenti histrionum aciei*; quod an aliquis probaturus sit,

nescio. Qui *homines* adscripsit, voluit indicare, illo corrupto vocabulo *homines* significari. Vulgata an e MS. ducta sit, nescio. Sed valde consentit iis, quæ Suetonius narrat c. 21. apud quem pariter amicorum intimi adfuisse dicuntur. Ac fortasse inde correctionem Puteolanus sumit. ERN. Bud. *assistentibus facies abscesserat*. Agr. *assistentibus ceteris*. Heins. vult *ass. amicis*. Bip. *præmeditans* i. e. *præludens assistentibus*. *Facies* i. e. *facies principalis* ex milite Prætoriano, Burro etc. *accesserat*. Eo fere sensu *facies* accipitur 1, 41. et ap. Cic. Phil. 8, 8. Hoc, etsi duriusculum videatur, sequi lubet, quia vim codicibus non adfert. Hiller. Rac. 11. parum adposite: vel *avertentibus facies omnibus*, vel *accendentibus faces familiaribus*.

Accesserat cohors militum] Ita legend. non, quia Suet. 1. e. ita narrare videtur, sed quia res poscit. Nam Suetonius de alio ibi et publico theatro. LIPS. Nempe ante in edd. erat *abscesserat*, male. Mox ed. pr. *Centurionesque*. ERN.

Mærens Burrus, ac laudans] Unus ergo hic tantum Præfectus Prætorius. nec pugnat Suetonius, qui duos nominat, quia Tacitus de juvenali ludicro adhuc loquitur; de publico theatro Suetonius, capite dicto. LIPS. Verba quidem Taciti non indicant, unum tantum Præfectum Præt. adfuisse, sed Burrum, cum mœreret animo, tamen voce laudasse: de altero nihil præcipui erat, quod traderet. Mox vir doctus in ed. Gryph. deleverat *que*. Post Muretus pro *in spe* malebat *spe*: quod non displicet. At, quod idem deleri vult hi, quod et a MS. Bud. aberat, non probo. sed interpunctio mutanda, ut fecimus, et est in MS. Guelf. Vulgo punctum est post *personare*, et comma ante *quasi*. ERN. Acid. *volebat in spem*. Bip. forsan *et spe*. Fallitur et fallit Rhen. dum abesse pronomen hi a Regio i. e. Bud. codice refert. Clare legitur post punctum *Hi dies* etc.

A. U. cognomento *Augustanorum*, ætate ac robore conspicui, et
 213. pars ingenio procaces, alii in spe potentia. Hi dies ac
 A. C. noctes plausibus personare formam Principis vocemque
 60. Deum vocabulis adpellantes: quasi per virtutem clari ho-
 16 noratique agere. Ne tamen ludicrae tantum Imperatoris
 artes notescerent, carminum quoque studium adfectavit,
 contractis, quibus aliqua pangendi facultas. Nec dum in-
 signis ætatis nati, considerare simul, et adlatos vel ibidem

Augustanorum] Suet. paullo aliter
 e. 20. Idem e. 25. *Augustianos* vocat.

Carminum quoque studium] Plinius
 37, 12. *Domitius Nero in ceteris vitæ
 suæ portentis, capillus quoque conjugis
 suæ Poppæe in hoc nomen adoptaverat,
 quodam etiam carmine Succina appel-
 lando.* Intellexit et Seneca hunc poem-
 tam Quæst. Natur. 1, 5. *Ut ait Nero
 Cæsar disertissime, Colla Cytheriæ
 splendent agitata columbæ.* Laudat eum
 Martialis 8, 70. *Carmina qui docti
 nota Neronis habet.* et 9, 27. *Ipse tuas
 etiam veritus Nero dicitur aures, La-
 scivum juveni cum tibi lusit opus.*
 Lips.

Nec dum insignis ætatis] Forte leg.
 quibus aliqua pangendi facultas, nec-
 dum insignis. *Ita alternatim considerare si-
 mul.* Muretus 15, 2. cui scriptor hic
 noster in amoribus, et jure, corrigit:
*quibus aliqua pangendi facultas, nec-
 dum insignis erat. Ita considerare simul;
 et natos ibidem versus connectere, atque
 ipsius verba quoque modo prolata sup-
 plere.* Non damno: germana tamen
 esse non credo. Ceterum ab hoc
 Cornelii judicio Tranquillus dissentit
 e. 52. Lips. Meo judicio rem ac
 tetigit haecenus Muretus (id visum et
 Ryekio) post quem, quæ alii tenta-
 runt quum considero, miror quem-
 quam hiscere animum: adeo nihil est,
 quod eum ejus conjectura putem com-
 parandum. Quod si elidi *et nota* ferre
 nequeunt, faciamus: *nec dum insignis
 erit ad jamam:* vel *insignis erat. hi
 acciti considerare simul.* Tales enim
 quæsit, qui callerent versuum faci-
 endorum studio, sed nihil dum edidisset,
 aut eo nomine celebres essent.
Insignis ad fumum ut Cicero de leg.
 3, 8. *insignis ad deformitatem
 puer.* Quod autem Tacitum et Suetoni-
 um committunt; utrumque verum,
 sed in diversis opusculis, existimo tra-
 didisse. Neque enim dubito, quin et
 potuerit scribere versibus Nero, et
 quædam scripserit sine enjusquam

auxilio. Et in hujusmodi tabulas in-
 cidit Suetonius. Sed et, quom repen-
 tinus hic impetus ei venisset, dum festi-
 nat, omnis moræ impatiens, et
 gestit eloquentiæ auctoribus accen-
 sersi, atque illam laudem rapere potius,
 quam mereri; non tantum sumpsisse
 temporis et otii et recessus, quantum
 justa cura requirit; ideoque hos adju-
 tores adhibuisse, facile credo Tacito,
 et id tyranni juvenis, lascivientis et
 luxuriantis, indoli valde conveniens
 mihi videtur. Licet et suspicari factum
 id in opere, quod parabat ad in-
 stantem commissionem. Gron. Idem
 videbatur viro docto in ed. Gryph. ubi
 hunc locum ad mentem Mureti cor-
 rexerat. Jac. Gronovius addi vult
laus: nec dum insignis erat laus. J. F.
 Gronovii acciti probari non potest.
 quia id jam est in *contractis*. Brote-
 rius locum sic constituit: *quibus a. p.
 facultas, nec dum insignis. Ætate
 pure considerare simul etc.* Ego nihil
 expedio destitutus libris melioribus.
 Ern. Addo aliquot conjecturas. Pich.
nec dum ins. erat. Ita jussi cons. Tril-
 ler. Obs. crit. 2, 21. *nec tam insignis
 artis gnari.* Hill. Rae. 16. *et nati ver-
 tit in vates.* Danesius et Ursin. *nec dum
 ins. atatis vatibus.* Quid si legas,
*contr. g. al. p. f. nec dum insignis ar-
 tis vatibus, cons.* Demum Bip. sic:
nec dum insignia arte conati.

Et allatos] Pichena conjicit *oblatos*
 e cod Fl. ubi est *ablatos*. Ego vero
 hancquamquam hoc sollicitandum cen-
 seo. *Allatos* est domi meditados.
 Quod ad primum quidem congressum
 non congruit; sed, postquam semel
 studia junxere, vix est, ut unquam
 discesserint, quin præcepissent animis
 proximi conventus materiam, et ad
 eam aliquid domi per habentes carmi-
 na somnos natum possent afferre. Sed
 et ad illos, quos subito ad jussum
 principis effuderant, emendandos ali-
 quid domi potuit subnasci, et inde al-
 latum in regia repertis addi. Gron.
 Sed ita Mureti correctio probatur tan-

reptos versus connectere, atque ipsius verba, quoquomodo prolata, supplere. quod species ipsa carminum docet, non inpetu et instinctu, nec ore uno fluens. Etiam sapientia doctoribus tempus inpertiebat post epulas, ut contraria adseverantium discordiæ eruerentur. nec deerant, qui ore vultuque tristi inter oblectamenta Regia spectari cuperent. Sub idem tempus, levi contentione atrox cædes orta, inter colonos Nucerinis Pompeianosque, gladiatorio spectaculo, quod Livineius Regulus, quem motum Senatu retuli, edebat. quippe oppidana lascivia invicem incessentes, probra, deinde saxa, postremo ferrum sumpsere, validiore Pompeianorum plebe, apud quos spectaculum edebatur. Ergo reportati sunt in urbem multi e Nucerinis, trunco per vulnera corpore, ac plerique *liberorum aut parentum mortes* deflebant. Cujus rei iudicium Princeps Senatui, Senatus Consulibus

A. U.
813.
A. C.
60.

17

tum usque ad *simul*. Mox quoque modo bene Pichena e Flor. Sed sic et Guelf. ed pr. omnesque veteres. Vitium operarum fuit *quoque modo*, in editione ea, qua Pichena usus est. Velut id reperi in ed. Lips. 1585. correctum in aliis. ERN. Bud. *ablato* sed a. 2. m. *adlatos*.

Nec uno ore fluens] Miror, hic neminem tentasse *fluentium*, cum alibi talia tententur in Tacito et aliis. Nam *fluens* et *species* non bene conveniunt. Sed illa *ἀρρῆσια* non semper a Tacito servata est, ad poeticam rationem inclinante. Vide ad 4, 32. Mox in ed. pr. abest *tempus*. ERN.

Utque contraria asseverantium discordiæ eruebantur] Malim nihil hic mutari: nam illud, *utque eruebantur*, habet quandam *ἰμφασιν*, quam in nulla carum, quas subjiciunt, lectione reperio. Illæ namque significant modo, quid fieret: hoc etiam vanum, simulatum, fucatum fuisse, quod fiebat. Perinde namque est, quasi dixisset: *et quasi eruebantur*: et volebat videri se id agere, ut variæ et diversæ sectarum opiniones cognoscerentur et excuterentur. Nam *ὡς* *Ut* similitudinis est, ut bene Salinerius animadvertit. Gron. Rhenanus conjiciebat *quærentur*: quod maxime mihi placuit ante ex iis, quæ vidi. Emphasis illam Gronovianam vix assequor, nec *utque eruebantur* est *et quasi*. MSS. Flor. *rueretur*, Bud. *ruerentur*. Agr. *erueret*. Guelf. *atque eruebantur*. Ed. pr. *rueret*. sed puto, virgulam errore operarum ex ultima litera in vicinam translata. Puteol. *eruerentur*. Beroald. cum seq. omnibus *eruebantur*. Credo Tacitum scripsisse *riderentur*:

Juvat etiam, quod subjicitur: fuisse tamen etiam, qui non riderent cum Principe, sed, dum ille rideret Philosophos disputantes, severo vultu adsiderent. MSS. Fl. Reg. (Bud.) et ed. pr. mox *ore vultuque* pro *voce v.* quod recepi; et quia sequitur *spectari*, et quia alibi quoque *os* et *vultus* junguntur, ut ap. Virgil. 9, 251. et alibi. ERN. Bip. reponunt *eruerentur*, quod verum puto. *e* initiale a finali præcedentis vocis est absorptum. Sed sic rectius legetur: *ut c. ass. d. eruerentur*, quod visum et Hillero Rac. 38. Bud. a 1. m. habebat *utque c. ass. d. ruerentur*. unde 2. m. fecit *utque*. Bip. conjecant porro: *ut qui c. asseverarent, in discordias ruerent*. Ernestinæ conjecturæ *viderentur* prælusit jam Heinsius. Scopio Neronis omnino hæc conveniunt. Paulo ante Bud. *impartiebat*, ut edit. veteres.

Levi contentione] MS. Fl. *intentione*: Puteol. item ed. pr. *intentione*: unde possis conjicere *levi initio* vel *levi ab initio*: sed ultima syllaba excidit. Intelligenda tamen præpositio *ab*, quam in hac formula omittere noster solet, ut infr. c. 32. Beroaldus primus edidit *contentione*, ut est in Guelf. quod omnes secuti sunt. Mox vett. edd. *Livineius*. male. (Bud. *libidini ejus*) Recte hic et 3, 11. editur *Livineius*, ut e cognomine appareat. ERN.

Retuli] Libro deperdito.

Invicem incessente] Lege, *incessentes*. Lips. Mox edd. pr. Puteol. ceteræque vett. MS. (Bud.) Guelf. *deportati* se. e spectaculo, et MS. Fl. (Bud.) ed. pr. *aut parentum*, non *ac*, ut sequentes. ERN.

A. U. permisit. Et rursus re ad Patres relata, prohibiti publice
 813. in decem annos ejusmodi cœtu Pompeiani, collegiaque,
 A. C. quæ contra leges instituerant, dissoluta: Livineius, et qui
 60. alii seditioem conciverant, exsilio multati sunt. Motus
 18 Senatu et Pedius Blæsus, accusantibus Cyrenensibus, *violatum ab eo thesaurum Æsculapii, delectumque militarem pretio et ambitione corruptum.* Idem Cyrenenses reum agebant Acilium Strabonem, Prætoria potestate usum, et missum disceptatorem a Claudio agrorum, quos Regi Apioni quondam habitos, et Pop. Rom. cum Regno relictos, proximus quisque possessor invaserant, diutinaque licentia et injuria, quasi jure et æquo nitebantur. Igitur abjudicatis agris, orta adversus judicem invidia: et Senatus, *ignota sibi esse mandatu Claudii, et consulendum Principem,* respondit. Nero, probata Strabonis sententia, *se nihilominus subvenire sociis,*

Re ad patres relatu] Sic scripsi e MS. Flor. et ed. pr. ut etiam videbatur J. Gronovio, pro *delata*, quod est in (Bud. et) omnibus aliis edd. intelligendumque de relatione, quam Coss. re causaque cognita, fecere. Non jam *res deferri* ad Senatum poterat, quod factum erat, re nunciata Senatui, et ultione petita: sed, quam poenam statui vellet, quæsitum. Similiter plerique eodd. ap. Liv. 21, 6. *tunc delata res ex integro ad Senatum:* sed ex MS. Flor. et Cantabrig. recte Gronovii correxerunt *relata*, atque ita edidit Drakenb. ERN.

Livineius] Buhl. hic *livineius*.

Pedius Blæsus Sen. mot.] Postea restitutus. H. 1, 77.

Delectum militarem etc.] i. e. in delecto militari inique versatum esse, et vacationem militiæ dedisse pro pecunia, aut gratiæ causa iis, qui ætatem militarem haberent, et stipendia facere deberent etc. ERN.

Apionis quondam habitos] Iægo, *Regi Apioni.* Rufus hac de re: *Cyrenas cum ceteris civitatibus Libyæ Pentapolis Ptolemæi antiquioris liberalitate suscepimus. Libyam supremo Regis Apionis arbitrio sumus assecuti.* Item Eutropius 6, 11. *Quo tempore Libya quoque Romano imperio per testamentum Apionis, qui Rex ejus fuerat, accessit, in qua inclytæ civitates erant, Berenice, Ptolemæis et Cyrene.* Appianus in extremo Mithridatico: *Τοῖς Ὀρωμαίοις Κυρήνην Ἀσίον βασιλεὺς τοῦ Αἰγυπτίου γένους νόθος ἐκ διαθήκης ἐπέδωκεν.* Factum hoc a. u. 660. C. Cælio L. Domitio Coss. Sed, ut monent, in verbis Rufi vereor ut metuda sit, licet occultior. Quis ille *Ptolemæus antiquior?* Plerique omnes Ægyptii Reges

Ptolemæi, et parum proba aut recepta discriminiis hæc nota. Ausim rescribere, *Ptolemæi Apionis.* Nam hic sane Rex Ptolemæus fuit, sed cognomento Apion. Appianus Civil. 1, 111. *Sequenti anno, Populus Romanus duabus provinciis ex testamentis Regum est auctus, Bithynium Nicomede relinquente, Cyrenen Ptolemæo ex Lagidis, cui Apioni cognomentum fuit.* Lips. *Regi Apioni bene probat Ryck. ex 11, 35.* Lipsius olim conjiciebat *aristos* pro *habitosis*, sique correxerat *yir* doctus in ed. Gryph. sed illud melius; *Regi habitos* i. e. possessos. ad 11, 35. 13, 34. ERN. Bud. et alii *Regis Apionis*, quod servat Brot. In loco Appiani lege *Ααγιδῶν*, ut Civ. 1, 111.

P. R. c. Regno relictos] A. u. 658. teste Julio Obseq. c. 109. Cf. Vales. ad Amin. Marc. 22, 16.

Nero, probatu] Sic primus edidit Pichena, cum ante esset *Princeps*, e vestigiis MS. Flor. *ne probatu*, ut et habet Guelf. nisi quod tamen addit *Princeps.* J. Gronovius tamen malebat, *Nero rata.* At in ed. pr. est *ne improbatu:* quod verbum etiam exhibet MS. Agr. nisi quod ille addit: *tum princeps non.* Mihi venit in mentem: *nec improbatu* S. s. Sæpe Tacitus eventum rei tradit initio facto ab *et.* Principis verbum e proximo intelligi potest. Et nescio, quomodo aptius huic loco videtur *non improbatu sententia*, quam *probata*, et multo magis *rata.* Nam *rata* quidem sententia illa non fuit, cum nihil ex ea actum sit, nec agri veteribus possessoribus adempti. Omnino *rata sententia* dici, pro, cum *rata sententiam* esse jussisset, vix credo. ERN.

et usurpata concedere, scripsit. Sequuntur virorum in- A. U.
 strium mortes, Domitii Afri et M. Servilii, qui summis ho- 813.
 noribus et multa eloquentia viguerant. Ille orando caussas, A. C.
 Servilius diu foro, mox tradendis rebus Romanis celebris, 19
 et elegantia vitæ; quam clariorem effecit, ut par ingenio,
 ita morum diversus. Neroue quartum, Cornelio Cosso A. U.
 coss. quinquennale ludicrum Romæ institutum est, ad 814.
 morem Græci certaminis: varia fama, ut cuncta ferme A. C.
 nova. Quippe erant, qui *Cn. quoque Pompeium incusatum* 20

Et elegantia vitæ, quam clariorem]
 Trajecerim, et quem elegantia vitæ clariorem effecit. LIPS. Eleganti-
 am accipio in optimam partem, et prorsus, ut de Pomponio Secundo 5, 8. At
 Pomponius multa morum elegantia et ingenio illustri. Ille autem, ut par ingenio,
 ita morum diversus, non Servilius est, sed Domitius. Quam, inquit, eleganti-
 am vitæ Servilii effecit clariorem Domitius, ut par ingenio, ita morum
 diversus. Fecisse dicitur Domitius, quod, ut homines facerent, occasioneu
 dedit. In contrarium Cicero ad fam. 12, 9. *Tu velim animo sapienti fortique
 sis, ut tua moderatio et gravitas aliorum infamet injuriam.* GRON. Verissima
 hæc, et omnes aliorum conjecturas inanes reddunt. Sed tamen excidisse
 puto nomen proprium, quod post effecit necessario desideratur: *quam clariorem
 effecit Afer.* Nam ad hunc certe ista pertinent. ERN. Frustra in
 hoc loco constituendo laborant interpretes. Sane est, nec medicina eget.
*Eloquentiam, qua, ut ingenio, par Domitio fuit Servilius, hic elegantia vitæ
 clariorem effecit, quippe morum ab Afro diversus* i. e. honestiore vita
 conspicuus, quam Afer. Is enim Afer, ut noster ait 4, 52. *prosperiore eloquen-
 tiæ quam morum fama fuit.* Fraudis fuit Gronovio, Ernestio, Hillero Rac.
 38. aliis, quod Afrum elegantia morum eminuisse putarent. Nec ferenda con-
 jectura Bip. qui ex *vitæ quam effingunt uterque eam, quasi vitæ elegantia
 tribuatur utrique.* Ita jam in versione Itala locum reddiderat Davanzati, per-
 peram.

Nerone IV. Corn. Cosso coss.] Quo-
 rum mentio in lapide Romæ (ap. Grut. p. 8, 5.) ET. GENIO. VENALIC. P. ACILIVS. CERDO. VOTVM. SOLVIT. NERONE. CAESARE. AVG. IIII. COSSO. LENTVLO. COSS. F. COS. LIPS. Aliam inser. vide ap. Ryckium: ERN.

Quinquennale ludicrum] Est hoc ipsum, quod noster 16, 4. *lustrale certamen* appellat. Quod longo inter-

vallo post reduxit et firmavit Gordianus Junior Imp. de quo apposite Victor. c. 27. *Eoque anno lustræ certamine, quod Nero Romam invexerat, aucto firmatoque, in Persas profectus est.* Exemplum autem, credo, Nero sumsit a Neapolitis, de quæis Strabo lib. 5. p. 246. *Νοὺ δὲ σιντιπριεὺς ἱερὸς ἀγὼν συντελεῖται παρ' αὐτοῖς, μυσικὸς τε καὶ γυμνικὸς ἐπὶ πλείους ἡμέρας, ἐν ἀμυδαῖς ταῖς ἱπφασιστάτοις τῶν κατὰ τὴν Ἑλλάδα.* Nota quod ait, *ἐπὶ δέ.* Institutum enim id certamen ejus ævo in honorem Augusti. Suetonius clare Aug. 98. et in Claud. 11. Herodes etiam Judææ Rex theatrum et certamen quinquennale condidit, ad honorem gratiamque Augusti, ut Josephus narrat 15, 8. Sunt et nummi Neroniani, in quibus mensa cum corona et lebetes, inscripti: CERTA. QVING. ROM. CO. SC. id est, *Certamen Quinquennale Romæ constituit.* LIPS. Quidni exemplum sumserit a ludis quinquennialibus Actiacis ap. Sueton. Aug. c. 98. Sed forte etiam sponte institutum fuerat. Videlicet de his ludis Neronis Scalig. Emend. temp. p. 469. et ad 16, 2. ERN. De numis Neronis v. Eckhel D. NN. vet. vol. 6. p. 264. De re ipsa Suet. 12. A Neapolitis sumserit Nero exemplum ludicri quinquennialis, dubitat P. Faber agonist. 3, 15.

Pompeium incusatum, quod] Perpetuum sane theatrum Pompeius condidit primus a. u. 629. Antea subitaria erant, et Censorum jussu plerumque disjecta. Tertull. de spectac. 10. *Sæpe Censores renascentia theatra destruebant, mbris consulentes, quorum scilicet periculum ingens de lascivia providebant. . . . Itaque Pompeius Magnus solo theatro suo minor, cum illam arcem omnium turpitudinum extruxisset, veritus quandoque memorie suæ Censoriam animadversionem, Veneris ædem superposuit.* Donec, præcipitantibus moribus, extruxerunt ipsi Censores. Valerius 2, 4, 2. *Theatra inchoata quidem sunt a Messalla et Cassio Censoribus, ceterum.*

A. U. a senioribus ferrent, quod mansuram theatri sedem posuisset,
 814. nam antea subitariis gradibus et scena in tempus structa ludos
 A. C. edi solitos: vel, si vetustiora repetas, stantem populum specta-
 61. visse, ne, si consideret, theatro dies totos ignavia continuaret. Spectaculorum quidem antiquitas servaretur, quotiens Prætores ederent, nulla cuiquam civium necessitate certandi. Ceterum abolitos paullatim patrios mores, funditus everti per accitum lasciviam, ut, quod usquam corrumpi et corrumpere queat, in urbe visatur, degeneretque studiis externis juvenus, gymnasia et otia et turpes amores exercendo, Principe et Senatu auctoribus; qui non modo licentiam vitii permiserint, sed vim adhibeant: Proceres Romani, specie orationum et carminum, scena

auctore S ipione Nasica omnem apparatus operis eorum subjectum hastæ vanire placuit. Appianus Civil. 1, 28. τῷ δ' αὐτῷ χρόνῳ Σκιπίων ὑπατος καθίλει τὸ θίατρον, οὗ Λύκιος Κάσσιος ἤρατο, καὶ ἦδη τοῦ τίλου ἰλάμβανεν ὡς καὶ τῶδε στάσιων ἀρχῶν ἱστῶν, ἣ οὐ χρήσιμον ὄλωσ' Ἑλληνικαῖς ἠδὲ παλαιαῖς Ῥωμαίων ἐθίσθησθαι. Eamque in rem SC. interpositum, quod legis nomine Tertullianus intellexit in Apolog. 6. Quonam ille leges abierunt, . . . quæ theatra stuprandis moribus orientia, statim destruebant? Velleii locus addatur, qui corruptus vulgo, 1, 15. Cassius Censor, a Lupercali in Palatium versus, theatrum facere instituit: cui in demoliendo eximia civitatis severitas et Consul Cæpio restitere. Scribe, in emolendo et Scipio. LIPS.

Antea subitariis gradibus] Ausonius in prol. ad Lud. 7. Sap. 14. *Edilis olim scenam tabulatam dabat Subito excitatam, nulla mole saxea.* LIPS.

Stantem populum spectavisse] Valerius l. c. ait: *SC. cautum, nequis in urbe propiusve passus mille, subsellia possuisse, sedensve ludos spectare vellet.* Sessionem tamen adstruere Livius 1, 35. et Dionysius videntur 3, 68. sub Tarquinio Rege: *Loca divisa Patribus Equitibusque, ubi spectacula sibi quisque facerent, fori appellati. Spectavere furcis duodenos ab terra spectacula alta sustententibus pedes.* Sed tantum in Circo. LIPS.

Ne si consideret] Omnes hic ne si cons. scribendum censent, cum vulgo sit in scriptis et editis *si consideret.* Sulus Ryckius in textum recepit *ne*, et mox ante *spectaculorum* idem delevit, auctore cod. Agr. quem nos imitati sumus. Nempe loco motum est τὸ *ne*, quod e sequente versu huc retrahendum erat. Etiam J. Gronovius secutus est, sed tacite, Ryckium, ne confitere-

tur, aliquid boni esse in cod. Agr. præsertim, quod non esset in Florentino. ERN.

Quoties P. R. sederet] Libri scripti (in his Bud.) *Prator sederet.* Facile et vere emendes, *Pratores ederent.* Enimvero editionem ludorum Magistratibus incubuisse, præsertim Prætori, notum iis, qui in vestibulo versantur antiquitatis. Facit huic parti illa responsio: *Nec proinde Magistratus rem familiarem exhausturos, etc.* LIPS. Éd. pr. *Prator sederet.* et sic eeteræ usque ad Rhen. qui edidit *quoties P. R. sederet.* Lipsius vere correxit. recepit Pichena. ERN.

Necessitate certandi] Secutus sum manuscriptorum. Vulgata scriptio tamen recta adæque, *spectandi.* Utrumque enim factitatum sub his comædis Principibus, ut viri illustres et ad certandum cogerentur et ad spectandum. Nec displiceat geminari, *necessitate spectandi vult certandi.* LIPS. *Certandi* edd. omnes ante Rhen. qui edidit *spectandi.* quod secuti sunt omnes usque ad Lipsium. *Certandi* etiam MS. (Bud. et) Guelf. ERN. *Spectandi* posset defendi ex 16, 5.

Funditus everti] Libris meis abest τὸ *everti.* et omiseris recte. Scribi etiam possit et *verti.* LIPS. *Everti* edd. omnes habent, nisi quod in pr. corrupte *eunti* (ut c. Agr.). Omitti posse censebat etiam Muretus. Acidalius *verti* volebat, quo sapius Tacitus utatur, quam *everti* (ut 4, 42.). Ego abesse posse non credo: esse enim ante deberet *abolvi*, non *abolitos.* Tum, quid est *abolitos paullatim funditus?* Immo, cum ante paullatim aboliti sint, nunc repente funditus everti per peregritiam lasciviam. ERN. Bud. etiam *everti.*

Specie orationum et carminum] Ad Musicum certamen referto. LIPS. In-

polluantur. quid superesse, nisi ut corpora quoque nudent et castus adsumant, easque pugnas pro militia et armis meditentur? An justitiam augurii, et decurias Equitum egregium iudicandi munus expleturos, si fractos sonos et dulcedinem vocum perite audissent? Noctes quoque dedecori adjectas, ne quod tempus pudori relinquatur, sed, cætu promiscuo, quod perditissimus quisque per diem concupiverit, per tenebras audeat. Pluribus ipsa licentia placebat, ac tamen honesta nomina prætendebant: Majores quoque non abhorruisse spectaculorum oblectamentis, pro fortuna, quæ tum erat; eoque a Tuscis

A. U.
214.
A. C.
61.

21

mo etiam ad oratorium. v. c. 21. Ante proceres colon scripsimus, ut est etiam in ed. pr. Ita difficultas tollitur, quam fingit Acidalius, eoque aut ut addi, aut pollui corrigi vult. Pendet scil. membrum a superiori ut. Mox possis conjicere castus sumant, ut ex ultima præcedentis verbi nata sit syllaba prima in vulgato: est enim usitatus in tali re simplex. sed etiam Agric. 3. assumere fiduciam, pro quo alii potius sumere fiduciam. ERN. De cætu v. Servius ad Æn. 5, 401.

An justitiam augurii] Vitium: cui medendo impar ego. LIPS. Fracti soni non significant aliquid ad artem pertinens, sed id, quod Seneca dicit non virile, cum in Hercule Furente canit v. 450. Ad non virilem tympani movit sonum. Decurie autem Equitum ut nihil respiciunt militarium muniorum, ita nec augurali ullus hic est locus disciplinæ. Tamen est etiam, qui sensui serviisse ait sese, absque cura verborum, quæ Lipsius corrupta credat. Hoc autem velle Tacitum, vaticinatur: ubi posthac inventum iri severitatem iudicis et sanctimoniam Sacerdotis inter homines gnaros multum sonorum et numerorum musicorum? Id elici satis comode putat ex infra scriptis, quæ positus hic respondent: nec cuiquam iudici grave aures studiis honestis et voluptatibus concessis impartire. Ubi etiam sine cura, opinor, verborum, interpretatur iudicem nihil perdere gravitatis. Interim hoc posteriore in loco, quid est, quod confirmet illam castimoniam Sacerdotis? De solis iudicibus excusat, quia de solis iudicibus mota erat invidia. Desinamus nugari et audiamus solum Piche-nam, qui corrigit an institutos Augustanos et d. E. Posset legi: An institutos Augustanos e decuriis Equitum: sed non est necesse. Nam institutos Augustanos et decurias Equitum per 3. diâ dicitur de iisdem, prorsus ut

13, 25. ludicram licentiam et fautores histrionum. c. 46. Pellice ancilla et assuetudine Actes. Num, inquit, adolescentulos secundi ordinis (qui conscripti sunt cognomento Augustanorum, aliquando in decurias iudicum allegendi) paratius et religiosius causas audituros, si molliter et dulce eanenti Cæsari artificiose plaudere et docte atque ingeniose acclamare didicissent? Nam hoc est perite audire (ut apud Suet. 22. solus scire audire Græcos) plausibus personare formamque Principis et vocem Deum vocabulis appellare, quem admodum interpretatus ipse Tacitus c. 15. Quod quia fiebat assidue, dies et noctes, ideo justior hæc invidia in tam male perdentes tempus, quod collocare debebant in sanctissimo iudicum officio discendo, cui destinabantur. GRON. Broterius locum sanari putat, una copula transposita et egr. i. m. Justitiam augurii intelligit auguratum. ERN. Brot. ita explicat: an augurum, an iudicum muneribus pares futuros homines etc. Equidem cum Salnerio initium periodi refero ad proceres, et post Equitum comma tollo. hoc sensu: an proceres curatius excuturos, quæ ad jus augurii pertinent; an Equites, quæ ad munus iudicandi? Bip. augurii mutant in augures, et per justitiam intelligunt jus, juris rationem summam, de qua Cic. de Legg. 2, 12.

Ac tamen] Ed. pr. attamen. Licentia illa uti cupiebant, sed sub honestioribus nominibus. ERN.

Spectaculorum oblectamentis] Farnes. oblectamenta. vere. LIPS. Edd. omnes ablativum habent. ERN.

A Tuscis accitos histriones] Freinsh. pro Tuscis putat legendum Oscis ex 4, 14. Frustra. Nam et Livius 7, 2. ludiones ex Etruria acciti, ad tibicinis modos saltantes, haud indecoros motus more Tusco dabant. Atque etiam nomen Tuscum est, auctore eodem Livio ibid. quia hister Tusco verbo ludio vo-

A. U. *accitos histriones, a Thuriis equorum certamina: et, possessa*
 814 *Achaia Asiaque, ludos curatius editos: nec quemquam Romæ,*
 A. C. *honesto loco ortum, ad theatrales artes degeneravisse, ducentis*
 61. *jam annis a L. Mummii triumpho, qui primus id genus specta-*
culi in urbe præbuerit. Sed et consultum parcimoniæ, quod
perpetua sedes theatro locata sit potius, quam immenso sumptu
singulos per annos consurgeret ac strueretur. Nec perinde
Magistratus rem familiarem exhausturos, aut populo efflagi-
tandi Græca certamina a Magistratibus caussam fore, cum eo
sumptu Resp. fungatur. oratorum ac ratum victorias incita-
mentum ingeniis adlaturas: nec cuiquam judici grave, aures
studiis honestis et voluptatibus concessis impurtire. latitiæ ma-

cabatur, nomen histrionibus inditum. Nempe ludus ipse ab Oscis est, ut noster tradit 4, 14. Livius l. c. histriones ex Etruria venire, cum ludi jam essent, ut clarum e Livio, ut magis excitarentur, fierentque jucundiores. ERN.

[*A Thuris equorum certamina*] Atqui Livius 1, 35. etiam equos a Tuscis derivat. *Ludicrum fuit, equi pugilesque, ex Etruria maxime acciti.* Et, cum equorum certamina antiquissima Romæ sint, vix videntur ea petiisse tam longinque. Magna Græcia certe et illa ora, in qua Thuriæ, non tam pernota tunc Romanis. Quæ tamen fons mea a Tacito dissentientis? Thuriæ vicini Tarentinis, ab iisque eversi, ut Strabo narrat: quorum olii Sybaris, oppidum celebre deliciis. Ab Augusto colonia illuc deducta, Copiæ. LIPS. Vir ductus in marg. ed. Gryph. *Tyriis*: nescio unde, aut quare. ERN.

[*Ludos curatius editos*] Germana Cornelli vox, non *accuratius*, ex libris. LIPS. Sic et Guelf. ed. pr. Puteolanus dedit *accuratius*. ERN.

[*Nec quemquam*] Sic Pich. e codd. vet. prius neque q.

[*Ducentis jam annis*] Et paullo pluribus, quoniam triumphavit de Achæis et Corinthiis Mummus a. u. 603. LIPS. Ceterum Mummii MS. Flor. ed. pr. non *Mummii*, ut est in edd. ceteris usque ad Ryckium. ERN. Consentiant lapides Capitolini.

[*Qui primus id genus?*] Quod genus? gymnicosne? inclinabam, sed prius athletas dedisse legitur in *Ædilitate* *Æmilii Scæuri*, multis post annis. Potes igitur capere ludos Græcos. Nam antea noti tantum Oscæ et Latini. Cicero ad Marium 7, 1. *Non enim puto te Græcos aut Oscos ludos desiderasse: præsertim, cum Oscos vel in Senata*

spectare possis, Græcos vero ita non ames, ut nec ad villam tuam via Græca ire soleas. Hos triplices ludos Tranquillus in Julio intellegit 39. *Ludos regionalim urbe tota dedit, et quidem per omnium linguarum histriones.* Et Aug. 43. *Ludos fecit nonnunquam vicatim, ac pluribus scenis, per omnium linguarum histriones.* LIPS.

[*Consurgeret ac strueretur*] Haud dubie elegantius et ad brevitatem aptius foret, si abesset ac *strueretur*, quod habet speciem glossæ. Nam *surgere* et *consurgere* eleganter dicuntur, quæ *struuntur, ædificantur*. quorsum ergo ideam bis dicitur, et suavitas tropi explicatione extinguitur? Admiratores brevitatis et elegantię Cornelianæ facile largientur, delendum esse. Sed tamen omnes scripti et edd. habent, et Tacitum sibi in brevitatis cura non satis constare semper id quoque jam alibi monuimus. Igitur *ἀρίστο*. Si Cicero aut Livius esset, non dubitarem esse insititum, magis tamen inclino in partem eam, ut Tacito abjudicem, propter frequentiam glossematum, quibus ejus libri interpolati sunt. V. ad 16, 1. ERN. *Destrueretur* invenit in libro quodam J. Ad. Nodell. in crit. obs. edit. Campæ 1781. Verum *exergasia* vulg. bene habet.

[*Efflagitandi Græca certamina*] Certaminis vox ad gymnasium spectare potius videtur, quam ad scenam. Sed in scena ipsa certamen quoddam victoriæ. LIPS.

[*Nec cuiquam judici grave*] Respondetur ad verba: *an institutos Augustanos et decurias Equitum egregium judicandi munus expleturos.* Judicium caussarum forensium et carminum orationumque bene conjungi. Cicero pro Arch. 10. *aures poetis dedere dixit.* ERN.

gis quam lasciviæ dari paucas totius quinquennii noctes, A. U. quibus, tanta luce ignium, nihil illicitum occultari queat. 814. A. C. Sane nullo insigni dehonestamento id spectaculum transiit. 61. Ac ne modica quidem studia plebis exarsere, quia, redditi quamquam scenæ, Pantomimi certaminibus sacris prohibebantur. Eloquentiæ primas nemo tulit, sed, victorem esse Cæsarem, pronuntiatum. Græci amictus, quis per eos dies plerique incesserant, tum exoleverant. Inter quæ et sidus 22

[Totius quinquennii] Ita scripserim, non, potius. LIPS. Bud. potius.

[Ac ne modica quidem] Immodica legendum videtur: quæ videlicet excitari solebant pantomimorum certamine. Supra 1, 77. et 13, 25. GRON. Sane verbum *exarsere* vehementius est, quam pro *ne modica quidem*. At contra mihi *immodica* non videntur pati *ne quidem*. Igitur vulgatum huic conjecturæ præfero. Si quid tamen tentandum, malim *ne solita quidem*. ERN. Non opus. Sensus est, ne mediocres quidem plausus orti sunt. *Exardescere* sæpe non plus significat, ut H. 2, 38. Vell. 2, 48. Cf. Hiller. Rac. 38.

[Pantomimi certaminibus sacris] Certamina sacra, sive ἱερῶς ἀγῶνας, ὧν τὰ ἔσθλα ἐν στεφάνῳ μόνῳ, definit Pollux 3, 30. Tale hoc Neapolitanum, quod et ἱερῶς ἀγῶν a Strabone dicitur l. 5. p. 246. LIPS.

[Eloquentiæ primas partes] Farnesiano abest partes. recte. LIPS. Item a Flor. et ed. pr. ERN.

[Græci amictus] Libri leviter aberrant. Nam Farnes. *Civætiæm jactam quo*. Vatican. *Græciam jactus tu quo*. Dixi aberrant. nam vera lectio hæc: *Græci etiam amictus, quis per eos dies p. incesserant*. vel, quos p. e. d. p. *ingesserant*. Græcicium scilicet hoc certamen fuit, et ideo amiciebantur plerique ad morem Græcum, palliati crepidati que. Hæsi olim, sed expedit me plane Dio 60, 6. de hoc ipso spectaculo, Neapoli: Ἐπεὶ ἔν γε τῇ Νεαπόλει καὶ παντάπασιν ἰδιωτικῶς ἔζη. Τὰ τε γὰρ ἄλλα Ἑλληνικῶς καὶ αὐτὸς καὶ οἱ συνῶντες οἱ διητῆσο, καὶ ἐν μὲν ταῖς τῆς μουσικῆς θεωρίαις ἱμάτιον καὶ κρηπίδας, ἐν δὲ τῷ γυμνικῷ ἀγῶνι πορφύρεα καὶ στίφανον χρυσοῦν ἰλάμβανε. Et simile, quod in Commodo tradit 72, 17. quotiens theatrum ingrederetur, solitum sumere χλαμύδα ἰσοπόρφυρον τὸν Ἑλληνικόν, στίφον, καὶ στίφانون ἕκ τε λιβῶν Ἰνδικῶν καὶ ἐκ χρυσοῦ πισσοιμῆνον. Ex his facile intellego restituoque Suetonii locum Domitiani 4. *Certabant etiam et prosa oratione Græce Latineque, ac præter citharædos choroci-*

tharistæ quoque et psilocitharistæ. In stadio vero cursu etiam virginum certamini præcedit crepidata purpureaque amictus toga Græcica, capite gestans coronam auream. Corrigo et distinguo: et *psilocitharistæ: in studio vero cursu etiam virgines. Certamini præcedit, etc.* Vera lectio, vera mens: certasse, præter citharædos, etiam chorœcitharistas, et in stadio, certamine cursus, etiam virgines. At certamini toti quinquenniali præcedisse Domitianum ritu Græco, purpurea toga, et corona ornatum. Dixit enim togam: mallem chlamydem, uti idem scriptor Neronis c. 25. reditum in urbem describens, habitu Græcico: *in veste purpurea, distinctaque stellis aureis chlamyde*. ubi, *veste*, glossematum - puto, deleoque. Item Dio supra, et Capitolinus in Pertinacæ 8. *Purpuræque chlamydes Græcicas.* LIPS. Scribo, *incessirant*. quos, inquit, per eos dies toga posita gestatos plerique arguebant, jam vulgares tum erant, et sero reprehendebantur. GRON. MSS. Flor. (Bud.) Guelf. *Græci amictus*, ut est in omnibus edd. præter pr. quæ habet *græciam jactus* ut MS. Vatic. Mox MSS. præter Guelf. omnes (et Bud.) et ed. pr. *quo*: unde Pichena colligebat, legendum *quomodo*. Id recepit Berneggerus: *Quos*, quod edd. omnes inde a Puteol. habent, estque in Guelf. restituit J. F. Gron. In *quo* nihil impedit, quo minus intelligas *amictu*, etsi pluralis præcedit: ejus formæ exempla ap. Græcos et Latinos sunt. sic mox c. 22. post *stagna*, in cui intelligi posse *stagnio* putabat J. Gronovius. Groslostius malebat *quis*. Sed *quos* melius. *Incesserant* (al. *incessiverant*) int. conviciis. Gronovii *incessirant*, defendam, si in libris occurrat: corrigendo nulli obtrudam. ERN. Bip. præferunt *quis* pro *quibus* usi erant. Mihi quoque magis hæc lectio arridet. Dein Bud. *exolucrant*.

[Inter quæ etc.] Cf. Sen. N. Q. 7, 17. sq. et Octav. v. 231.

A. U. cometes effulsit: de quo vulgi opinio est, tamquam mutationem Regnis portendat. Igitur, quasi jam depulso Nerone, quisnam deligeretur, anquirebant. et omnium ore Rubellius Plautus celebrabatur, cui nobilitas, per matrem, ex Julia familia. Ipse placita majorum colebat, habitu severo, casta et secreta domo, quantoque metu occultior, tanto plus famæ adeptus. Auxit rumorem pari vanitate orta interpretatio fulguris. Nam, quia discumbentis Neronis apud Simbruina stagna, cui *Sublaqueum* nomen est, ictæ dapes, mensaque disjecta erat, idque finibus Tiburtum acciderat, unde paterna Plauto origo, hunc illum numine Deum destinari credebant. fovebantque multi, quibus, nova et ancipitia præcolere, avida et plerumque fallax ambitio est. Ergo permotus iis Nero, componit ad Plautum litteras, consu-

Tamquam mutationem Regis p.] Beutleius ad Lucan. 1, 529. corrigit *Regnis*. Sane admodum probabiliter. Broterius recepit in textum. ERN. Ita et Bip. recte.

Anquirebant] Sic cum J. Gron. correxi vulgatum *inquirebant*, e MS. Flor. adjuvante loco simili 13, 6. ea verba et alibi confusa. Secutus est Broterius. MS. Agr. et ed. pr. *perquirebant*; quod certe malum, quam *inquiri*, quod est in omnibus edd. reliquis. Mox *celebrabatur* est a Pichenæ correctione, quæ jam Mureto in mentem venerat. Nam MSS. (Bud. etiam et Agr.) edd. superiores omnes *celebratur*. At J. Gronov. in MS. Flor. legit *celebratus*, idque recepit. Præsens imperfecto sæpe in Tacito substitutum esse, jam vidimus. V. c. 15. ERN. In Bud. a l. n. fuisse videtur *inquirebant*.

Rub. Plautus] Cf. mox c. 57. et 13, 19.

Apud Simbruina stagna, cui Sublaqueum nomen est] Plinius 3, 12. (17.) *Anio lacus tres amœnitate nobiles, qui nomen dedere Sublacco* (ita enim potius scribend. quia a lacu) *desert in Tiberim*. Addubito, num vox Tacito desit, legendumque: *villa, cui Sublaqueum nomen*. Certe Neronis villa Sublaccensis Frontino 4, de Aquæduct. cognita. Æmoinus 2, 16. *Benedictus pater in loco, qui Sublacus dicitur, qui ab urbe Roma 40. millibus ahest . . . effudit*. Philostratus 4, 43. De vita Apollonii ad hanc rem addit, calicem Neronis, quem jam ori admovent, fulmine excussum. LIPS. Suspicion a Tacito fuisse: *discumbentis Neronis apud Simbruina stagna (loco Sublaqueum nomen est) ictæ dapes*, ut H. 4, 26. nec

nisi ad hostem pergere (loco Gelduba nomen est) castra fecere. Sic et restituendum apud Florum 3, 3. *Prioresque Theutonos sub ipsis Alpium radicibus assequutus (locum Aquas Sertias vocant) quo (fidem Numinum!) pratio oppressit?* GRON. Gronovii correctio probatur Ryckio. Et est sane usitata ista ratio nostro, et Livio in primis. Sed tamen nulla necessitas sic loquendi; et, ut recte monet J. Gronovius, relativo noster non minus sæpe utitur. Ipse intelligit *stagnis*: non male. Inimmo cur non *loco*, quod non raro per ellipsin adest. Vir doctus in ed. Gryph. correxerat *quis*. De Simbruinis collibus v. ad 11, 13. *Stagna sunt tres lacus Plinio memorati*. MS. Guelf. pro *ictæ* habet *jacta*. ERN. Ryck. supplet *loco, cui. Villa, cui Subl.* legit Cluver. Ital. ant. 2, 10. Boxh. pro *cui* vult *quibus*. De Simbruinis stagnis dixi ad Vib. Seq. p. 53.

Hunc illum numine Deum destinari credebant] Groslotius, Rheuanus et Grotius hinc corrigunt. Quasi non alterum multo sit elegantius. (Bud. hunc). Virgilius Æn. 4, 675. *Hoc illud germana fuit? me fraude petebas?* Petronius c. 101. *hic est Cyclops ille et archipirata, cui vecturam debemus*. GRON. Sic supra *quem illum*: ubi frustra tentabant *illum*. Mox *præcolere nova et ancipitia* est colere, præteritis tutis et presentibus. ERN.

Consuleret sibi et turbis] Volebam, *sibi et urbi*: sed notat in Flor. legi *consuleret quiet urbis*: ex quo apposite Pichenæ, *quieti urbis*. Sed sic tamen prius illud deest *sibi*: nec ab eo a mea conjectura. LIPS. Repugnat Pichenæ Lipsius, passus *in Germania et*. Neque enim *et* *sibi* vel Neronis vel Taciti ora-

leret quieti urbis, sequē prave diffamantibus subtraheret. esse A. U.
 illi per Asiam avitos agros, in quibus tuta et inturbida juventa ^{814.}
 frueretur. Ita illuc cum conjuge Antistia et paucis fami- A. C.
 liarium concessit. Iisdem diebus nimia luxuriam cupido infami- 61.
 am et periculum Neroni tulit, quia fontem aquæ Marc-
 ciæ, ad urbem deductæ, nando inceserat: videbaturque
 potus sacros, et cærimoniam loci corpore loto polluisse,
 secutaque anceps valetudo iram Deum adfirmavit.

At Corbulo, post deleta Artaxata, utendum recenti ter- 23
 rore ratus ad occupanda Tigranocerta, quibus excisis, me-
 tum hostium intenderet, vel, si pepercisset, clementiæ fa-
 mam adipisceretur; illuc pergit, non infenso exercitu, ne
 spem veniæ auferret, neque tamen remissa cura, gnarus, fa-
 cilem mutatu gentem, ut segnem ad pericula, ita infidam
 ad occasiones. Barbari, pro ingenio quisque, alii preces
 offerre, quidam deserere vicos, et in avia digredi: ac fuere,
 qui se speluncis, et carissima secum, abderent. Igitur Dux
 Romanus diversis artibus, misericordia adversus supplices,
 celeritate adversus profugos, inmitis iis, qui latebras inse-
 derant, ora et exitus specuum, sarmentis virgultisque com-
 pletos, igni exurit. Atque illum, fines suos prægredientem,

tio necessario requirit, ut, si absit illud, manca vel vitiosa debeat putari. Posset id tenere locum, si constarent cætera. *Sibi et turbis* (ut in Bud.) tolerari nequit: et arguitur ab antiqua manu, ex qua corrector indoctior fabricavit vulgatum, cum faciendum haberet, quod Pichena. Tum consuleret urbi, quam laxam. At consuleret quieti urbis tale, nihil ut possit expressius aut definitius. Gron. MS. Corb. Ed. pr. *sibi e turbis*. Mox *prava*. ERN. Sic et Bud.

Iisdem] Bud. *Iidem*. ita frequenter.

Aquæ Marcicæ] Vera lectio. frustra turbant libri, qui partim, *aquæ marginæ*, partim *marginis* referunt. Lips. Hoc habet ed. pr. Sed inde a Puteol. vulgatum est in omnibus edd. In MS. Guelf. a manu pr. *Marsicæ*, a sec. *Marsyæ*. Mox Heinsius e cod. Agric. corripuit *incestarat*. V. ad Vellei. 2, 73. Sed hic narrat Tacitus modo, quid fecerit, de polluta aqua statim sequitur. Recte igitur et a Ryckio hæc correctio rejicitur. ERN. Ex h. l. clare patet ap. Ryckium, amicum, quem citare solet, esse Heinsium.

Corpore loto polluisse] Imo, *corpore loto*. Fontes et capita aquarum priscis sacra: in iisque natæ nefas. Plinius ep. 8, 2. de Clitumno: *Pons terminus sacri profanisque: in superiori parte navigare tantum, infra etiam natæ*

concessum. Imo in quibusdam aquis navigare etiam vetitum. Ib. ep. 20. de lacu Vadinonis: *Nulla in hoc navis (sacer enim est) sed innatant insulæ*, etc. Seneca epist. 41. de his cæremoniis: *Magnorum fluminum capita veneramur; subita ex abdito vasti amnis eruptio aras habet: coluntur aquarum calentiurn fontes, et stagna quædam vel opacitas vel immersa altitudo sacrauit*. Lips. Loto etiam volebat Heins. ep. ad Græv. t. 4. Coll. Burn. p. 424. valdeque probat Grævius ibid. p. 426. Recte. Sic supra confusa *lecti* et *lecti*. c. 5. ERN. Bud. *toto corpore*. *Recepi loto cum Bip*.

Post deleta Artaxata] V. 13, 41.

Ad occupanda Tigranocerta] Sic MS. (Bud.) Guelf. ed. pr. Rhen. et sequentes omnes. At Puteol. Beroald. Alc. *occupandum*, quod ipsum quoque rectum est, nec inusitatum bonis scriptoribus. Mox *infidam ad occasiones* est, si occasio opportuna desicendi daretur, defecturam facile. ERN.

In avia digredi] Proprie dicitur *in avia degredi*: sed, quia non omnes easdem partes petiere, sed fuga illa etiam dispersi sunt, vulgatum ferendum puto. ERN.

Fines suos prætergredientem] MS. Flor. (et Bud.) *prægredientem*. Ed. pr. (et c. Agr. in f. s.) *progredientem* vitiose, pro *prægredientem*: quod non

- A. U. incursavere Mardi, atrociniis exerciti, contraque inrumpen-
^{814.}tem montibus defensi. quos Corbulo, inmissis Hiberis, va-
^{A. C.}stavit, hostilemque audaciam externo sanguine ultus est.
^{61.}
 24 Ipse exercitusque, ut nullis ex prælio damnis, ita per inopiam et labores fatiscebant, carne pecudum propulsare famem adacti. Ad hæc penuria aquæ, fervida æstas, longinqua itinera, sola Ducis patientia mitigabantur, eodem plura, quam gregario milite, tolerante. Ventum dehinc in locos cultos, demessæque segetes, et ex duobus castellis, in quæ confugerant Armenii, alterum inpetu captum; qui primam viam depulerant, obsidione coguntur. Unde in regionem Taurantium transgressus, improvisum periculum vitavit. Nam haud procul tentorio ejus, non ignobilis barbarus cum telo repertus, ordinem insidiarum, seque auctorem et socios per tormenta edidit. convictique et puniti sunt, qui specie amicitiae dolum parabant. Nec multo post legati Tigranocerta missi, patere moenia adferunt, intentos popularis ad jussa. Simul hospitale donum, coronam auream, tradebant. Accepitque cum honore; nec quidquam urbi detractum, quo promptius obsequium integri retinerent. At præsidium Regium, quod ferox juvenus

spernendum cum J. Gronovio puto. Sic *prævehî* pro *prætervehî* sæpe, etiam apud nostrum, ut suo loco videbinus. Et *prægredi* quoque sic Livio aliisque usurpatum, et adsertum a viris doctis. V. J. F. Gronov. et Drakenb. ad Liv. 29, 32. Similiter hæc verba in libris confunduntur ap. eundem 35, 30. ubi *prægredi* præfertur. Recipit et Broterius. MS. Guelf. habet quidem *prætergred.* sed ut literæ *æter* sint in littera. ERN.

Carne pecudum propulsare] Ut Tacitus, sic et Cæsar B. G. 7, 17. *usque eo, ut complures dies milites frumento curverint, et pecore, e longinquioribus vicis adacto, extremam famem sustentarent.* Nempe carere frumento militi Romano extrema fames est. Gron. Ad hæc] Bud. Ad hoc. Mox Agr. *aquarum penuria.*

Eodem plura quam gr.] Ed. pr. *eodem plura gregario milite toleranti.* Unde suspicior Tacitum scripsisse eadem plura gregario milite tolerantis. Nam, si accurate perpendas, non *eodem*, sed *ipso* Latinitas postulat. Tum ablativi prope nimis frequentes, quamquam tolerante ad patientia referri potest. ERN. Bud. *quam gr. m. toleranti.*

Alterum inpetu captum] Vox addita, auctore Vatie. LÆS. Nempe *captum*, quod etiam Guelf. ed. pr. exhibent. ERN.

Taurantium] Sic cum J. Gron. rescripsimus, qui ita reperit in MS. Flor. Vereor tamen, ne verum sit *Taurantium*, quod est in ed. pr. consentitque eod. Guelf. Agr. Quod Beroaldum primum exhibuisse dicit idem *Taurantium*, fallitur: secutus est Puteolanum, qui ita habet. *Taurantium* esse a Lipsio dicit Ryekius: sed ita jam reperio in Gryphiana, operarum, ut opinor, vitio; nam alioqui Rhenanum sequitur, qui dedit *Taurantium*. ERN. In Rhen. forsitan vitium hæret, nam Bud. habet *Taurantium*. Agr. *Taurantium*.

Vitavit] Acid. conjicit *vix vitavit.*
Non ignobilis barbarus] Unus Megistanum, estque ille ipse, de quo Frontinus sic narrat 2, 9. *Domitius Corbulo, cum Tigranocertam obsideret . . . in quemdam ex Megistanis, quos cepevat, animadvertit, caputque ejus battista excussum, intra munimenta hostium misit. Id forte decidit in medium concilium, quod tum cum maxime habebant Barbari, ad cuius conspectum velut ostento conternati ad ditionem festinaverunt.* LÆS.

At præsidium Regium etc.] *Præsidium* accipe de castello, ut supra 3, 21. Id milites impositi, fortitudine freti, clauserant, cum contra Tigranocertis moenia paterent. Frustra Muretus *quo f. i. clausu erat*, et non animad-

clauserat, non sine certamine expugnatum est. nam et præ-^{A. U.}
 lium pro muris ausi erant, et pulsati intra munimenta agge-^{814.}
 ris demum, et inrumpentium armis cessere. quæ facilius^{A. C.}
 proveniebant, quia Parthi Hyrcano bello distinebantur.^{61.}
 Miserantque Hyrcani ad Principem Romanum, societatem
 oratum, *aditineri a se Fologesen pro pignore amicitia*, osten-
 tantes. eos regredientes Corbulo, ne Euphraten transgressi
 hostium custodiis circumvenirentur, dato præsidio, ad
 litora maris rubri deduxit: unde, vitatis Parthorum fini-
 bus, patrias in sedes remeare. Quin et Tiridaten, per²⁶
 Medos extrema Armeniæ intrantem, præmisso cum auxiliis
 Verulano Legato, atque ipse legionibus citis, abire procul,
 ac spem belli amittere subegit: quosque nobis, ob Regem,
 aversos animis cognoverat, cædibus et incendiis perpopula-
 tus, possessionem Armeniæ usurpabat: cum advenit Ti-
 graues, a Nerone ad capessendum imperium delectus, Cap-
 padocum ex nobilitate, Regis Archelai nepos, sed quod diu
 obses apud urbem fuerat, usque ad servilem patientiam

versa elegantia vulgati. Pro *regium*
 MSS. Bud. Guelf. et ed. pr. *legerat*.
 (Agr. *inerat*.) Forte latet hic nomen
 istius castelli. Mox MSS. Fl. (Bud.
 Agr.) Guelf. edd. vett. omnes et *ir-*
rumpentium: quod restituit J. Gron.
 Recentiores copulam omiserant. Ryc-
 kius pro *aggeris* vult *aggeribus* sc.
 obsidentium. (cf. H. 3, 20.) Non dis-
 placet: *aggeribus* demum muro injun-
 ctis, et irrumpentibus hostibus cessere.
 ERN.

Hyrcano bello distinebantur] Scri-
 bendum *detinebantur*. Sic Livius 27,
 12. *Hannibalem acerrimo bello detine-*
ret. Apud Cic. Phil. 11, 2. est quid-
 em in recentioribus libris *distineri*
bello: sed edd. vett. omnes *detineri*.
 ERN.

Ad litora maris Rubri deduxit] Valde equidem hic nunc hæreo, olim
 et in primis editionibus transitum aut
 neglectum. Ad quod *mare rubrum*
 Hyrcanos (de iis sermo) deduxit? Illud
 Ægyptium, quod vulgo sic appellant?
 ingens via sit, et nec sic in fines suos,
 nisi per Parthorum, intravit. An al-
 terum illud magnum et Indicum? ita
 solent veteres, fateor: sed nec hic ei
 locus, aut omnis Chorographia me fal-
 lit. Sunt enim Hyrcani ad mare Cas-
 pium ipsum siti, procul ab omni In-
 dico: et pone, vel flexu magno isse,
 tamen Parthorum fines omnia illa ma-
 ritima fere tangebant. Plinius 6, 26.
 (29.) *Persæ rubrum mare semper ac-*
coluere; atque aliæ sub Parthis gentes.
 Considera, et inspicie (oculorum res

est) abeunt a patria millibus millium;
 et in discrimina ipsa veniunt, quæ vita-
 bant. Quod dicam, non habeo, nisi si
 scripsit Tacitus, *ad litora maris sui*.
 Nam Tacitum ut imperitiæ accusem,
 durum improbumque sit: et mea ista
 lectio hand ab re sit, ex Armenia cum
 præsidio, brevi flexu, deductos ad mare,
 juxta quod habitabant. Supra Eup-
 hratem igitur iverint, per montana et
 finitima Iberiæ ad suum mare. LRS.
 Vide quæ contra pro vulgata disputat
 Ryekius ad h. l. ERN. Paucis. Duxit
 per Syriam ad sinum Persicum s. Indu-
 cum. Non enim licebat aut itinere
 terrestri, nisi per vastas regiones, quæ
 Parthis parebant, aut maritimo. per-
 culosum quippe Caspium mare.

Spem b. amittere] Hic quoque Aci-
 dalius tentat *omittere*. sed supra jam
 ei satisfactum. *amittere* est omittere,
 dimittere. ERN. *Omittere* c. Agr. probat
 Heins.

Quosque nobis etc.] Lectio vulgata
 est a Puteolano. At MS. Flor. et ed.
 pr. *q. n. ab Rege animis cog.* sed syl-
 laba *ge* in Fl. superscripta, ut *ab re*
 fuisse videatur. Unde J. Gron. con-
 jicit *abhorrevere*. MS. Agr. *q. n. alienos*
a. c. Guelf. *adversos animis*. De con-
 fusione *advers.* et *avers.* infra dicetur.
Animis pro animi recepi. Mox a codd.
 Oxon. Guelf. et aliis abest *delectus*.
 Et commode sane abfucit. ERN.

Usurpabat] Bud. *occupabat* et in
 marg. *exurpabat*, puto pro *usurpabat*.
 Voceni *delectus* habet Bud.

A. U. demissus. Nec consensu acceptus, durante apud quosdam favore Arsacidarum. at plerique, superbiam Parthorum perosi, datum a Romanis Regem malebant. Additum et præsidium, mille legionarii, tres sociorum cohortes, duæque Equitum alæ, quo facilius novum Regnum tueretur. Pars Armeniæ, ut cuique finitima, Pharasmani Polemonique et Aristobulo atque Antiocho parere jussæ sunt. Corbulo in Syriam abcessit, morte Ummidii Legati vacuam ac sibi 27 permissam. Eodem anno, ex illustribus Asiæ urbibus, Laodicea tremore terræ prolapsa, nullo a nobis remedio, propriis opibus revaluit. At in Italia vetus oppidum, Puteoli, jus Coloniae et cognomentum a Nerone adipiscun-

Additum et præsidium] Sic Fl. (Bud.) Guelf. et ed. pr. Vulgo, *additum etiam præsidium*. a Puteol. usque ad Pichenam. Post Freinsh. bene, ut opinor, corrigi: *equitum alæ, quo facil. n. r. tueretur. Pars* etc. Sic videbatur etiam Ryckio. At isti violentiæ, ut vocat, valde adversatur J. Gron. Quid ad tuendum Regnum prosunt aliorum incrementa? MS. Guelf. *tuerentur*. ERN. Heins. malebat *Add. ei pras*. Recte Ernesti probat emendationem Freinshemii, quam in textum recipere nullus dubito. In Bud. quoque, etsi conjunctio adsit ante *quo*, nova tamen periodus insit a *Pars*.

Pars Nipolique] Latet in corruptione nomen alicujus Regis. Forte *Thrasypolique*. qui dynasta alibi in finitimis Armeniæ locis. LIPS. Ego divinabam: *Pars Armeniæ, ut cuique finitima, Pharasmani Polemonique et Aristobulo atque Antiocho parere jussæ sunt*. Iberus est Pharasmanes jamdudum per filium Rhadamistum insidiatum fratris Mithridatis Regno, Armeniæ: unde eum abstereretur a Romanis, partim ut horum gratiam mereretur, partim proprio metu Ilium interfecit, et ex eo adversus Tiridatem Corbuloni militavit. Vide nostrum 12, 44. etc. Item 13, 37. ubi et mentio de Antiocho, quemadmodum sæpius alibi. Polemo notissimus Rex Ponti, Josepho Κιλικίας Ant. 20, 7. et ap. nostrum H. 3, 47. commemoratur. Aristobulus 13, 7. Josephus 20, 8. Ἰὴν Μικρῆς Ἀρμενίας προστασίαν Ἀριστόβουλος, Ἡρώδου τῆς Καλικίδος Βασιλῆως καί, ὑπὸ Νίρωτος ἰσχυρίζεται. GRON. Felicem correctionem merito vocat Ryckius, quam et in textum recepit Broterius. MS. Fl. (et Bud.) *Pars Armenia eunt cuique*. ut et ed. pr. MS. Agr. *per Armeniam eunt cuique*. Sequentia ib. sic: *pars manipulique*. ed. pr. *pars impulique*.

Vulgata est a Puteolano, quæ tamen et in Guelf. extat, nisi quod mox *visæ* pro *jussæ* habet. ERN. Gronovium sequor cum Bip. Probat et Lall.

In Syriam abcessit] Ita emendavit Lipsius (probante Pichena). Editi ante omnes *accessit*. ERN. Sic et Bud.

Ummidii] Respice ad 12, 45.

Puteoli jus colonia] Puteoli, ais, adipiscuntur jus coloniae? Ego vero advocacionem peto, ut deliberem. Nonne enim jampridem id oppidum eo jure? Lignet ex Livio 34, 44. Velleioque 1, 15. qui coloniam Puteolis deductam volunt a. u. 660. P. Scipione Africano II. Ti. Sempronio coss. Sed et lapides testantur hodie (ap. Grut. p. 110, 7. 115, 9.) AB. COLONIA. DEDUCTA. ANNO. XC. ET AEDILIS. COLON. PUTEOLANORVM. ET, GENIO. COLONIAE. PUTEOLANORVM. An colonis eorumque posteris intermortuis, colonia esse desit? an tempore interjecto transit ad municipale jus? Ciceronis certe ævo municipium fuit, non colonia. Oratione pr. M. Caelio 2. *Nam, quod est objectum, municipibus adolescentem non esse probatum suis, nemini unquam presentanti Puteolani majorem honorum habuerunt*, etc. Concutit me tamen iterum Frontinus in Catalogo coloniarum, cujus verba e MS. (ap. Gæs. p. 139.) *Puteoli, colonia Augusta. Augustus deduxit, ex uno latere iter populo debetur ped. xxx. Ager ejus in jugeribus veteranis et Tribunis legionariis est assignatus*. Colonia ergo adhuc recenti ævo. Recreat Agellius 16, 13. qui ostendit, sæpe commutari solere colonias in municipia, et contra, Nisi tamen Cornelii verbis ea vis, ut velit universum oppidum incolasque (plures autem inquilini ejus loci, ob commerciæ et mare) præter eos, qui restabant ex colonis Augusteis, colonico jure donatos. Et

tur. Veterani Tarentum et Antium adscripti: non tamen A. U. infrequentiae locorum subvenere, dilapsis pluribus in provin-^{814.} cias, in quibus stipendia expleverant: neque conjugii^{A. C.} 61.

sane, duplex hoc genus hominum in coloniis fuisse, e Cicerone clarum, pro Sulla 21. ubi dissidia etiam inter Pompeianos (ii erant cives veteres) colonosque recenset. Alterum horum nisi sit, tu videris: mea in his salebris hæret navis. ERN.

ADD. Placet eruditissimo nostro Pighio truncum locum esse, ob causas, quas in commentario dixi. Itaque supplet voce addita, *Puteoli novum jus colonia.* (In Herc. Prodic. p. 357.) Ipsum vide. Nam nos sententia nostra non demovemur, quam in extrema nota posuimus, de toto oppido in coloniæ jus nunc translato. LIPS. Probat hanc Lipsii sententiam Pagius Crit. ad a. C. 60. adnotans, illo anno decennalia Imp. Proconsularis a Nerone celebrata: moris autem fuisse, colonias deducere, novas urbes condere, aut veteribus nova nomina dare, per occasionem talium solemnium. ERN. Contra Lipsium hic pugnat Cam. Peregrinus in Camp. Fel. diss. 2, 19. ubi per vetus oppidum intelligit eam partem, quæ principio condita fuit in supercilio non admodum spatiosi montis, quæ tum colonia fuerit per aliquam prærogativam denuo impetratam quasi renovata. In notis ad h. l. observatur de cetero, municipii et coloniæ vocabula sæpe promiscue usurpari. Ryck. e Flor. legit *apiscuntur*, ut alibi.

Tarentum et Antium adscripti] Et Antium abest a MS. Bud. Sed edd. omnes habent, unde in aliis MSS. reperriri patet: et de colonia Antium missa tradit etiam Suet. 9. Porro, quod in provincias dilapsi sunt, in quibus stipendia expleverant, causa fuit, quod ibi multis noti essent, et negotiari et similia facere suevissent. ERN.

Neque conjugii suscipiendis] Milites itaque olim sine uxore ut apparet. nec ritu, sed lege id vetitum ait Dio 60, 24. *Τοῖς στρατιωμένοις ἰπιδὴ γυναῖκας εἰκ ἰδύσαντο ἕκ γι τῶν νόμων ἔχουσιν, τὰ τῶν γυγαμηκότων δικαιώματα ἴδουσι.* Resolvise hoc jus Severus Imp. videtur, si recte capio Herodianum 3, 25. *Τοῖς στρατιώταις, ἰνquit, πολλὰ συγχώρησιν, ἀ μὴ πρότερον εἶχον. . . Καὶ δακτυλοῖς χερσὶν χεῖρας εἰσάγειν, γυναῖξί τε συνοικῶν.* Certe enim de conjugio legitimo capiendum videtur, quia contu-

berni militibus, opinor, semper jus. A Junone arcebant eos, non a Venere Romanæ leges. Testis Livius 43, 3. qui quattuor millia hominum a Senatu petisse oppidum, ubi habitarent, ait: qui nati in Hispaniis ex militibus Romanis et mulieribus Hispanis, cum quibus nullum connubii jus. Imo peregrini milites, id est, non cives, non amicas modo habuisse videntur, sed uxores, nisi me inducunt frustra tabulæ Vespasiani et Domitiani ævo: quibus insculptum, *civitatem datam militibus e classe Ravennate et cohortis III. Alpinorum itemque connubium cum uxoribus, quas tunc habuissent, cum est civitas eis data, aut quas postea durissent.* Tamen pugnat in eam sententiam Tertullianus, qui suo etiam ævo cælibes fuisse milites ostendit. Ævum autem ejus sub Severi. ait in Exhort. ad Castit. 12. *Scilicet solis maritorum domibus bene est? Perierunt cælibum familia, spadonum, militum, aut peregrinantium sine uxoribus? Non enim et nos milites sumus? Severi ergo permissus aut ad Prætorianos tantum pertinuit: aut verba arte capienda, ut tantum permissis sub eodem tecto agere et contubernales habere, non legitimas uxores. Sed non repugnat, inquires, toti huic sententiæ Livius, qui diserte uxores militibus attribuit? Ut ecce 21, 41. in Scipionis exhortatione ad milites: *Unusquisque se non corpus suum, sed conjugem ac liberos armis protegere putet.* Et alibi. Respondeo. Temporaneam tunc (bello Punico secundo) militiam fuisse, nec legibus suis, ut postea, devinctam. Capiebantur, mittebanturque milites, non pro stipendiorum tempore, sed bellorum. At, perpetua et firma xxv. annorum militia instituta, hoc quoque inductum de cælibatu. Sane etiam jurisconsulti hac causa, causam solvendi matrimonii militiam numerant. L. 60. *Bona gratia dissolvi matrimonium illud dicitur, quod propter sacerdotium, sterilitatem, valetudinem, militiam, retineri non potest.* LIPS. Ceterum vinculum orationis ante neque desideratur: refertur enim ad veterani, ut præcedens non subvenere. ERN.*

A. U. suscipiendis, neque alendis liberis sucti, orbas sine posteris
 814. domos relinquebant. Non enim, ut olim, universæ legio-
 A. C. nes deducebantur, cum Tribunis et Centurionibus, et sui
 61. cujusque ordinis militibus, ut consensu et caritate Remp. efficerent: sed ignoti inter se, diversis manipulis, sine rectore, sine adfectibus mutuis, quasi ex alio genere mortali-um repente in unum conlecti; numerus magis, quam
 28 colonia. Comitia Prætorum, arbitrio Senatus haberi solita, quod acriore ambitu exarserant, Princeps composuit, tris, qui supra numerum petebant, legioni præficiendo. Auxitque Patrum honorem, statuendo, ut, qui a privatis judicibus ad Senatum provocavissent, ejusdem pecuniæ periculum facerent, cum iis, qui Imperatorem adpellavere. nam antea vacuum id solutumque pœna fuerat. Fine anni Vibius Secundus, Eques Romanus, accusantibus Mauris, repetundarum damnatur, atque Italia exigitur, ne gra-

Non enim, ut olim, universæ legiones] Exprimit deductionem veterem Hyginus (ap. Gæs. p. 160.) *Multis legionibus contigit bellum feliciter transigere, et ad laboriosam agriculturæ requiem primo tirocinii gradu pervenire. Nam cum signis et aquila et primis ordinibus ac Tribunis deducebantur.* LIPS. Mox sui cujusque ordinis corripbat Groslotius. Plane sic MS. (Bud.) Guelf. ed. pr. veteresque omnes: ut suis, quod hodie in edd. est, ab errore operarum natum putem. Illud restitui, quod elegantior Latinitas postulat. ERN.

Remp. efficerent] Idem est, quod Livius dicit 1, 8. *condescere in populi unius corpus.* ERN. In cod. Bud. a 2. m. adjectum *repente.* 1. m. etiam dederat quo acriore, et jussitque loco auxitque.

A privatis judicibus ad Senatum] Lucis caussa, rem appellationum a capite deduxi, ad hoc Neronis ævum, in Excurs. C. atque illinc lucem istis pete. LIPS.

Cujus] Bud. egregie *cum iis.* quod recepi.

Vibius Secundus] Ed. pr. habet *Julius*, ut et H. 4, 43. Sed H. 2, 10. et 4, 41. *Jubius*, quod est, inversa prima syllaba *Vibius.* V. ad 12, 16. extr. ERN. Bud. pessime *niuius.* Sed mox recte *Fibii Crispi.* De hoc v. de Orat. 8. At Agr. *Julii Crispi.*

Ne graviore pœna officeretur] An ergo in crimine repetundarum pœna gravior, quam relegatio? Attente legas, quia nec relegatio quidem. Olim sane exsilium fuit, et æstimatio, uti

Asconius notat in Verrem Aet. 1, 13. et Cicero subindeat non semel: sed secuta lex Julia immutavit. Ex ea pœnam fuisse, adfirmo amissionem ordinis, et æstimationem: nihil ultra. id est, qui damnatus eo crimine esset, Senatu moveretur, et judices acciperet ad æstimandam litem. Docet Suetonius in Julio 43. *Repetundarum convictos, etiam ordine Senatorio movit.* Sed et hauries ex Tacito infra 48. *Erin a Cossutiano Capitone, qui nuper Senatorium ordinem precibus Tigellini socii sui recipaverat.* Is autem repetundarum lege damnatus 13, 33. Et H. 1, 77. *Redditus Cadio Rufo, Pedio Blæso senatorius locus, qui repetundarum criminibus sub Claudio uut Nerone ceciderant.* Apertius ex Plinio ep. 2, 11. ubi *Marius Priscus, accusantibus Afris, sponte Senatu abiit, et judices petiit, omisso defensione:* scilicet, quasi ea ratione satisfactum legi. et 4, 9. cum *Bassum Babius Mæcer lege repetundarum teneri censuisset;* mitigans *Carpio, salva dignitate judices dandos pronuntiavit.* id est; uti in Senatu remaneret, facta saltem æstimatione. Vide Epistolas ipsas, et volens favchis sententiæ huic. Ab hæc re Suetonianis verbis lumen, Oth. 2. *Tantum potentini, inquit, vultit, ut damnatum repetundis Consularem virum, priusquam plane restitutionem ei impetrasset, non dubitaret in Senatum ad agendas gratias introducere.* Motus enim illie quicumque Senatu erat: sed Otho quasi plane restitutum in Senatum introduxit. Hæc ergo ordinaria pœna:

viove pœna adficeretur, Vibii Crispi, fratris, opibus eni-
sus.

Cæsonio Pato, Petronio Turpiliano coss. gravis clades
in Britannia accepta. In qua neque A. Didius Legatus,
ut inemoravi, nisi parta retinuerat, et successor Veranius,
modicis excursibus Siluras populatus, quin ultra bellum
proferret, morte prohibitus est: magna, dum vixit, severi-
tatis fama, supremis testamenti verbis ambitionis manife-
stus. quippe multa in Neronem adulatione addidit, *subjectu-
rum ei provinciam fuisse, si biennio proximo vixisset*. Sed
tum Paullinus Suetonius obtinebat Britannos, scientia

A. U.
814.A. C.
61.A. U.
815.A. C.
62.

sed gravior et plerumque extra ordi-
nem in id crimen animadversum, pro
delicti modo. Atque ea Macri mens
leg. 7. ad leg. Jul. repet. *Hodie ex
lege repetundarum extra ordinem pun-
iuntur; et plerumque vel exsilio, vel
etiam durius, prout admiserint, quid
enim, si ob hominem necandum pecuni-
am acceperint? vel . . . interfecerint in-
nocentem?* Eademque ratione Plinius
scripsit Ep. 2, 11. *excessisse Priscum
immanitate et sævitia crimina, quibus
dari iudices possent, cum ob innocentes
condemnandos, interficiendos etiam,
pecunias accepisset*. Nec aliter cap-
ies, quod hic Vibius relegatus est:
exsillii etiam pœnam meritus, nisi frater
intercessisset. sicut et 3, 62. C. Silano
Proconsuli Asiæ repetundarum dam-
nato, aqua atque igni interdictum,
ob insignem scilicet sævitiam. LIPS.

Favore enixus] Quidam libri *opibus
enixus*. LIPS. Primus Pichena edidit
fratris opibus enixus e vestigiis e.
Flor. *fratribus*. Concinit Bud. Guelf.
fratri sororibus. MS. Corb. laudat
Broterius. In ed. pr. est *fratri enixus*,
sed vacuo spatio interjecto, ut aut
lacuna in MS. fuerit, aut extricare
descriptor nil potuerit. In ceteris edd.
ante Pichenam est *fratris favore*:
eodem sensu, sed haud dubie e conje-
ctura Puteolani. ERN.

Casonio Pato] Freinsh. et Lipsius
putant *Casonium Patum* esse eun-
dem, qui 15, 6. *Casemius Patus* di-
citur. Sed bene Ryckius ostendit di-
versos, ex inscriptionibus duabus ap.
Gruterum: quarum altera hunc *Cæ-
sonium* Consulem exhibet, cum *Pet-
ronio*, altera *L. Cæsenium Patum*
cum *P. Calvisio Rusone*. ERN.

Petr. Turpil.] Filius ejus, qui sub
Aug. IIIvir, et ejus numi exstant.

Avius Legatus, ut memoravi] Atqui
A. Didium eum vocavit 12, 40. et Di-
dium Gallum in Agricolæ vita 14. Ut

ambigere possis, num rescribend. *A.
Didius*. Plura tamen cognomina ha-
bere potuit, more sui sæcli. LIPS.
Ego vero non dubitavi rescribere *A.
Didius*, ut volebat vir doctus in marg.
Gryph. inductus primum ed. pr. in
qua (ut in Bud.) est *Adjutus*, in quo
satis perspicua vestigia veræ lectionis:
deinde ratione, quod, si vel maxime
duo cognomina Didio fuere, non cre-
dibile videtur, Tacitum eundem homi-
nem alio nunc, quam supra, nomine
appellaturum fuisse, veluti de alio ho-
mine loqueretur. MS. Guelf. *Alutus*.
Recepit et Broterius, qui laudat *Bi-
mardi* Diss. de vita, rebus gestis et
numis T. Didii Cos. et gente Didia p.
19. Mox *Veranius* MSS. Fl. (Bud.)
Guelf. ed. pr. Ceteræ ante Pichenam
Verannius. ERN. Cf. Vit. Agr. 14.

Nisi parta] Bud, *nisi ut parta*.

Silvas populatus] Emendo, *Siluras
populatus*. cum ea enim Britannicæ
gente tunc inaxime bellum. Consule
Tacitum 12, 32. LIPS. Recepit Pi-
chena. Ante edd. omnes *silvas*. ERN.
Bud. *silvas*.

Supremis testamenti verbis] Glosse-
matium est *τὸ verbis*. et statim, *subje-
cturum ei provinciam fuisse*, lego. cap-
ioque Britanniam ipsam, quæ non-
dum perdomita. LIPS. Acidalius et-
iam *testamenti* delet. Hoc verò est
vim facere. *Suprema* de morte dici
scio, non de testamento. Ego vulga-
tum sanum puto. In ultima testa-
menti parte ambitionem prodidit, ut
innuit verbum *addidit*. Sic ap. Cic.
Ep. 2, 13. *extrema pagella me pupu-
git chirographo tuo*. Ed. pr. *supremi
test. verbis*, quod eodem redit, sed
exquisitius est, pro *verbis in extremo
testamento scriptis*. sed *mox provin-
ciam* MS. Flor. non *provincias*. ERN.
Bud. *supremis t. r. . . provincias*. et
mox timore populi.

A. U. militiæ et rumore populi, qui neminem sine æmulo si-
 815. nit, Corbulonis concertator: receptæque Armeniæ decus
 A. C. æquare, domitis perduellibus, cupiens. Igitur Monam
 62. insulam, incolis validam et receptaculum peffugarum, ad-
 gredi parat, navesque fabricatur plano alveo, adversus
 breve litus et incertum. Sic pedes, equites vado secuti,
 30 aut altiores inter undas, adnantes equis, transmisere. Sta-
 bat pro litore diversa acies, densa armis virisque, intercur-
 santibus feminis, in modum Furiarum, quæ veste ferali,
 crinibus dejectis, faces præferbant. Druidæque circum,
 preces diras, sublatis ad cælum manibus, fundentes, novi-
 tate adspectus perculere milites, ut, quasi hærentibus mem-
 bris, immobile corpus vulneribus præberent. Dein, cohort-
 ationibus Ducis, et se ipsi stimulantés, ne muliebre et fa-
 naticum agmen pavescerent, inferunt signa, sternuntque

Igitur Monam insulam] Credo, hunc locum esse, quem aspexit Jo-
 nandes in Goth. 2. *In extrema Bri-*
tanniæ parte Memma, quam Corne-
lius Annalium scriptor narrat. Cor-
 rigo enim, *Mona*. LIPS. Intelligenda
Mona ea, quæ magis versus austrum
 sita, hodie *Anglesey* dicitur, diversa a
 Mona Casaris B. G. 5, 13. Mux *litus*
 abest ab ed. pr. et (a cod. Agr.). A
 suis libris afuisse dicit Lipsius in edi-
 tione prima. Etiam Broterius in qui-
 busdam MSS. non reperit delevitque.
 Volebantque deleri Muretus et Acidali-
 us. Frustra. *Brevi et incerto maris*
scio; similiter dici breve et incertum,
nee scio, nec credo. In omnibus
 MSS. Taciti non raro verba integra
 omisa. ERN. *Litus* etiam in Bud. a
 2. m. adjectum.

Sic pedites, equites vado secuti] Vi-
 detur Tacitus scripsisse *vada*. per-
 gentes qua vada ducebant. GRON.
 Ryckius defendit vulgatum ex eo,
 quod Cæs. B. G. 1, 6. *vado transire*
 dixit. At non quæritur, an Latinum
 sit, *vado sequi*, sed an hic locum ha-
 beat: quod non puto. Deberet enim
 sequi aut *adnando equis*. At nunc
 dicit equites transisse, partim quæren-
 dis vadis, partim dum adnatare equis.
 Sed MS. Fl. (Bud.) ed. pr. habet *pedes*:
 quod cum J. Gron. restituiimus. Idem
 codex *transire*, ut alibi. ERN. (Bud.
vados. duplicato s seq. vocis.)

In modum Furiarum, quæ] Semper
 credidi, hic excidisse pronomen *quæ*.
 Id repertum jam in ed. pr. restitui-
 mus. Recepit pariter Broterius, re-
 pertum et in MSS. Reg. Corb. Sed
 videatur esse alieno loco, ponendum-
 que ante *in modum Furiarum*: quod

hoc maxime Furiis similes erant, quod
 faces gestabant. Sed potest prius il-
 lud *in modum Fur.* referri ad cursum.
 Nam et Liv. 4, 33. *fanaticum cursum*
 habet. Qui vulgatum mavult, pun-
 ctum faciet post *feminis*. *Feralis ves-*
stis eadem est, quæ furialis, in morem
 Furiarum facta: similique sensu *ferale-*
lem habitum dixit Florus 1, 12, 7.
 quamquam ibi de toto apparatu di-
 xit. Ceterum *feralem vestem* aut de
vittis capiam, quas in habitu furiali
 memorat Florus: non enim crelibile,
 feminas illas, præsertim barbaras, sibi
 vestes fecisse, quales a poetis tribun-
 tur Furiis: aut legam *vitta* e Floro 1.
 e. ubi in furiali habitu *vittæ* ponun-
 tur. *Crines dejecti* sunt fluentes, non
 collecti in nodum: neque ullo modo
 opus cum Acidalio corrigere *disjectis*
 vel *rejectis*. Ceterum præ oculis ha-
 buisse Tacitus videtur locum Livii 4,
 33. adde 7, 17. ERN. Bud. non ha-
 bet pronomen *quæ*. *Feralis vestis* for-
 san nigra. Vid. Germ. 43. Cf. Hiller.
 Rac. 17.

Druidæque circum] Cod. Agr. addit
frementes. Glossema ductum e Virg.
Æn. 1, 60.

Perculere milites] Frustra vir do-
 ctus in ed. Gryph. corrigit *perpulere*.
 Terror hic est, qui percussit, stupefacit,
 non perpellit. Et Livius l. e. in
 re simili *Romanos exterruit*. *Milites*
 e Flor. edidit Pichena, quod secuti
 Gronovii: Ryckius *militem* servavit.
 Ut hic porro *fanaticum agmen*, sic
 ab simili re Livius l. e. *fanaticum*
cursum dixit. Denique *involvere flam-*
mis etiam dixit Virgil. Georg. 2, 308.
 ERN. Bud. *militem*. Sic et Agr.

obvios, et igni suo involvunt. Præsidium posthac inposi-
 tum victis, excisique luci, sævis superstitionibus sacri.
 nam cruore captivo adolere aras et hominum fibris consu-
 lere Deos, fas habebant. Hæc agenti Suetonio, *repentina*
defectio provinciæ nuntiatur. Rex Icenorum Prasutagus, 31
 longa opulentia clarus, Cæsarem hæredem, duasque filias
 scripserat, tali obsequio, ratus, Regnumque et domum
 suam procul injuria fore: quod contra vertit: adeo, ut
 Regnum per Centuriones, domus per servos, velut capta
 vastarentur. Jam primum uxor ejus, Boadicea, verberibus
 adfecta, et filix stupro violata sunt. Præcipui quique
 Icenorum, quasi cunctam regionem muneri accepissent,
 avitis bonis exuuntur, et propinqui Regis inter mancipia
 habebantur. Qua contumelia, et metu graviorum (quando
 in formam provinciæ cesserant) rapiunt arma, commotis
 ad rebellionem Trinobantibus, et, qui alii nondum servi-
 tio fracti, resumere libertatem occultis conjurationibus
 pepigerant; acerrimo in veteranos odio. quippe in colo-

Præsidium posthac impositum victis] Rectius *victis*. Sic appellat, quæ habebant pro captu gentis oppida. *Vici* Marsorum 1, 50. Adde quæ scripsimus Observ. 1, 20. GRON. *Vici* edidit Rhen. (e Bud.) quod omnes imitati sunt usque ad Pichenam, qui e MS. Fl. (et Ven.) ed. Puteol. dedit *victis*, quod etiam MS. Guelf. edd. pr. Beroaldi, Ale. habent, Gronovius pater *vici* ediderat: filius et Ryckius *victis*: quod et nos servavimus propter auctoritatem librorum, quibus quatuor alii ap. Broterium accedunt. Ceterum fere locis imposita præsidia reperies. ERN. Non spernendum *vici* judicat Ryckius, si alicujus scripti auctoritate nitatur. Habet autem Bud. Parum interest.

Cruore captivo adolere aras] De hac Britannis, Gallis, Germanis, communi immanitate, dicam ad libellum De moribus Germaniæ. LIPS.

Longa opulentia clarus] Scribo, longe. ut sit, longe notum clarumque fuisse, propter opes. Icenii autem in libris scriptis, *Tigeni* sunt. LIPS. Etiam in ed. pr. At cetera usque ad Rhen. et MS. (Bud.) Guelf. *Igeni*. Porro ed. pr. *Phrasuragus*. Longa bene defendunt Gruterus et Pichena, pro *diuturna*, antiqua. Sic 1, 8. Augusto longa potentia tribuitur. longa decora infra c. 53. Mox *Regnumque et domum* e MS. Fl. (Bud.) Guelf. et ed. pr. ERN. Bud. *Prasutagus*.

Boadicea] Dioni, *Βουδοίκα* est:

Tacito infra c. 37. *Boudicea*; in vita Agricolæ 16. *Voadica*, scriptum. Est illa, quam perplexæ Gildas *Leanam dolosam* appellat, quæ rectores sibi relictos trucidavit. LIPS. Ejus e MS. Flor. addit Pichena. Sic et ed. pr. MS. Guelf. et al. In iisdem libris est post *rebellionem*: quod restituit Pichena. *Rebellionem* est in duobus MSS. ap. Brot. Habetur etiam in quibusdam MSS. ap. Liv. 8, 14. Sed Livii ætate vox ea non usitata fuit, recteque repudiata est a Drakenb. Bis eo verbo usus est Valerius M. 7, 3, 9. ext. ERN. In Bud. *Boodicia* .. *rebellionem*. Idem post *uxor* non habet *ejus*. Scribo cum Rapino in Hist. Angl. et Bip. *Boadicea*.

Servitio assuefacti] Scripta veraque lectio, *servitio facti*. LIPS. Sic MSS. Flor. Reg. ed. pr. Cicero dicit *factus ad aliquid*. MS. Agr. *fracti*. Puteolanus dedit *assuefacti*, quod est et in (Bud.) Guelf. et aliis tribus ap. Brot. et omnes secuti sunt usque ad Pichenam. Sane *factum ad aliquid esse* refertur potius ad naturam et ingenium, quam ad consuetudinem, ad quam hic referri, indicat *non nondum*: nec posterioris generis exemplum memini me reperire. Ipse Tacitus distinguit mox c. 56. *factus natura, et consuetudine exercitus*. Igitur vereor, ne verum sit *sueti*, quo sæpe noster utitur, ut supra c. 27. vel *fracti*. ERN. Hoc et Bip. probant, quumque firmetur cod. Agr. accipi sine hesitatione.

A. U. niam Camulodunum recens deducti, pellebant domibus,
 815. exturbabant agris, *captivos, servos* adpellando: fovebant
 A. C. in potentiam veteranorum militibus, similitudine vitæ, et
 62. spe ejusdem licentiæ. Ad hæc templum, D. Claudio
 constitutum, quasi arx æternæ dominationis adspiciebatur;
 delectique Sacerdotes, specie religionis, omnes fortunas
 effundebant. Nec arduum videbatur, excindere coloniam,
 nullis munimentis septam: quod Ducibus nostris parum
 provisum erat, dum amœnitati prius, quam usui consulitur.
 32 Inter quæ, nulla palam caussa, delapsum Camuloduni
 simulacrum Victoriæ, ac retro conversum, quasi cederet
 hostibus. Et feminæ in furorem turbatæ, *adesse exitium*,
 cauebant. Externosque fremitus in curia eorum auditos;
 consonuisse ululatus theatrum, visamque speciem in

Templum D. Claudio] De eo Seneca in Menippæa: *Parum est, quod templum in Britannia habet, quod nunc (lego, hunc) barbari cohent et ut Deum orant.* Quod in Tacito est, *ara dominationis*, libenter scripserim, *arra*, quasi id templum pignus et arrabo æternæ servitutis. Quamquam et aras sane habuisse Claudium in Britannia fateor: Poeta ejus aevi ad ipsum: *Oceanusque tuas ultra se respicit aras. Qui finis mundo est, non erit imperio.* Nec tamen hic in Tacito templum ideo dixeris aram. Lips. Inmo arx, ut vult Freinshemius, quod merito receptum inde a Berneggero. V. Freinsh. ad h. l. qui e Tacito satis illustrat. *Ara* est perfrugium, ut *ara sociorum* ap. Cic. Verr. 5, 48. lex de repetundis: quod alienum. *Arx* est munimentum, firmamentum, sedes, *ἱερὸν τόπος*, unde fit impetus dominantium. Et forte respexit Tacitus ad locum Cic. in Pison. 5. *templum illud fuit arx civium perditorum, . . . castellum forensis latrocinii.* Similiter dixit idem aliquo loco in Verrinis. pro Ligar. 7. simili sensu Africa dicitur *arx provinciarum omnium.* ERN. In Bud. *ara.*

Dilectique Sacerdotes] Legebantur enim Pontifices Flaminesque Claudio ex provincialibus ipsis: quibus in sacra victimasque ejus Divi multi faciendi sumptus. Vide Arriani verba, quæ adduxi 1, 10. Lips.

Omnes fortunas] Bud. *omnis f.* ut sæpe apud eundem.

Cederet] Cod. Agr. *ceidens.*

Femina in furore turbata] J. Gron. *feminas in furore* capit ita dictum, ut *miles in hasta*, et *turbata*, ut *turbata mente*, 4, 22. repudiatque Faerni cor-

rectionem *in furorem*, et cod. Agr. *lectionem furore.* Sufficiebat sane *in furore*, i. e. per furorem, dum vaticino furore correptæ sunt. Nam *femina turbata*, cum de vatibus sermo est, sunt profecto furentes, alienatæ animis. sic *turbidus Orestes* ap. Val. Fl. 7, 147. *Pythiaque turbata* non uno loco. Ab ejus rei intellectu, Faerni non inelegans conjectura videbitur. ERN. Bud. *in furore turbata.* Bip. *recepere in furorem.* Puto, recte, sequor.

Externosque fremitus in curia eorum auditos, consonuisse ululatus theatrum] Prodigia eadem recenset Dio 62, 1. "Ἐκ τῆ τοῦ βουλευτηρίου θροῦς οὐκ οὐκ ἁπαλοῦς ἀκούσας ἡχοῦ γυλῶτος, καὶ ἐκ τοῦ θεάτρου ὄργῆος μὲτ' οἰμωγῆς, ἰσχυροῦσα. Lips.

Visamque speciem in astuario] Quam speciem? aliquid deest, aut latet. In Dione hoc editur, statim post illa dicta: *Οὐκίαι τί τις ἐν τῷ Ταμίση ποταμῷ ἕφουτο λαρόντο.* Ergo legobam: *visamque adium speciem.* Sed enimvero Pichena in Flor. esse asserit: *in astuario tam esse subversa colonia.* Itaque nihil verius, quam quod sentit, *Tamesæ* scribendum. Nimirum species subversæ coloniae, quæ apparuerat, signum erat evertendæ: et hæc sunt istæ Dionis ædes, sed subversæ, dirutæ, incensæ. Lips. Cum MS. Fl. consentit plane ed. pr. sed in ceteris paulo corruptius in *astuamootam esse.* Sed hinc apparet, unde Puteolani lectio efficta, *notam esse subversa colonia*, quod omnes deinde usque ad Pichenam sententiæ sunt: estque sic in MS. Guelf. ERN. et Bud. In loco Dionis Reinartus legit *ἕφουτο.* Mox Bud. *trahebantur.* dein *imperatore male pro procuratore.*

æstuario Tamesæ subversæ coloniæ; jam Oceanum cruento
 adspectu; dilabente æstu, humanorum corporum effigies
 relictas, ut Britanni ad spem, ita veterani ad metum trahe-
 bant. Sed, quia procul Suetonius aberat, petivere a Cato
 Deciano, Procuratore, auxilium. Ille haud amplius, quam
 ducentos, sine justis armis misit: et inerat modica militum
 manus. Tutela templi freti, et impredientibus, qui occulte
 rebellionis conscii, consilia turbabant, neque fossam aut
 vallum prædixerunt, neque, motis senibus et feminis,
 juvenus sola restitit: quasi media pace incauti, multitu-
 dine barbarorum circumveniuntur. Et cetera quidem
 inpetu direpta, aut incensa sunt: templum, in quo se miles
 conglobaverat, biduo obsessum expugnatumque. Et victor
 Britannus Petilio Ceriali, Legato legionis nonæ, in subsi-
 dium adventanti obvius, fudit legionem, et, quod peditum,
 interfecit. Cerialis cum equitibus evasit in castra et
 munimentis defensus est. Qua clade et odiis provinciæ,

A. U.
815.
A. C.
62.

*Manus, tutela templi freti. Et imp-
 edientibus]* Tutela (video enim non
 omnes capere, ut oportebat) hic se-
 ptum est et aliqua non magni operis
 munitio. Sic Varro R. R. 1, 14.
*Nunc de septis, quæ tutandi causa
 fundi aut partis fiant, dicam. Earum
 tutelarum genera quatuor.* GRON.
Freti refertur ad *militum manus*: et
 Latine sic dici potest: etsi nobis tum
 propter vicinum *templi* non satis pla-
 cet, tum propter sensum non commo-
 dum. Nam, quorsum hoc memoratur?
 De ordinario præsidio dicitur,
 non de novo, quod sine justis armis
 vnerat. Ex non dixisset opinor *tute-
 la*: nam nemo sic: sed aliter etc.
Tutelam templi intelligo præsidium
 templi, quale fuit in Hierosolymitano
 et aliis: in *freti* forte aliquid latet,
 quod nondum assequor. Conjeciebam
spreti scilicet Britannis; sed non sa-
 tisfacit. Forte spurium est verbum:
 nam commode absit. ERN.

Et impredientibus etc.] Ter initium
 fieri ab *et* sane non admodum elegans:
 sed negligam tamen. Verum primum
 et mihi suspectum est: et diligentius
 contextum inspicienti spero apparit-
 urum, at vel *sed* desiderari. Sed ne sic
 quidem satis apte cohærens reliqua
 oratio. Itaque Acidalius ante *quasi*
 inserebat *ita*. Ryckius, auctore Frein-
 shemio, sic interpunxit: *m. m. ma-
 nus: Tutela t. f. et impred.* Non repu-
 gnam. Sed tamen facile intelligitur,
 deesse *sed*, aut aliud verbum, quod cum
 superioribus aliquo modo conjungat.
 Ed. pr. pro *imped.* habet *inobedien-*

tibus. it. MSS. Reg. Corb. ERN.
 Freinsh. sequor cum Brot. Lall. Bip.
 Dein Bud. *impredientibus qui occulte*
 bene. Idem *preduxerunt*, quod recte
 Rhen. recepit. prius legebatur *pro-
 duxerunt.* Dein Bud. *senibus aut fe-
 minis.*

*Qui occulti rebellionis conscii consi-
 lia turbabant]* Sic e Flor. cui Guelf.
 consentit, pro vulgato, *occulte rebel-
 lionis*, edidit Pichena. sane rebellio
 non occulta erat, sed conscii. Idem
 est in ed. pr. Sed, quia meis auribus
 durum est *qui occulti conscii* (nec Ta-
 citum sic scripsisse credo) corrigas non
 male *occulte*, atque ita fuisse videtur
 in libris, e quibus *occulte* editum est,
 cum editor *e* pro *æ* scriptum putaret,
 ut sæpe est in scriptis et olim editis.
 Multo tamen melius putem, et Tacito
 dignius *occulti rebellionis*, deleto *con-
 scii*, quod e verbi sequentis initio glos-
 save nasci potuit. Sic 6, 36. *occul-
 tos consilii.* Post *neque motis* etc.
 intellige, et *non motis*. Faernus cor-
 rigebat *amotis*, quod est verbum pro-
 prium in hac re: Heinsius *submotis*,
remotis. Sed etiam infra *mouetur* pro
 amouetur c. 60. ERN.

Peto Ceriali] Scribe, *Petilio*. Ita
 enim statim dicitur: estque ille, qui
 bellum Germanicum sub Vespasiano
 administravit. LIPS. Recepit recte
 Pichena. Ed. pr. (et Bud.) habet *Pe-
 tio*. Post *medios*, quod Rhen. dedit (e
 Bud.) etiam ed. pr. At Puteol. Ber.
 Alc. *medius*: hoc quoque rectum: id
 habet Guelf. ERN.

A. U. 815. quam avaritia in bellum egerat, trepidus Procurator Catus in Galliam transiit. At Suetonius mira constantia medios inter hostes Londinium perrexit, cognomento quidem colonia non insigne, sed copia negotiatorum et comneatum maxime celebre. ibi ambiguus, an illam sedem bello deligeret, circumspecta infrequentia militis, satisque magnis documentis temeritatem Petilii coercitam, unius oppidi damno servare universa statuit. Neque fletu et lacrimis auxilium ejus orantium flexus est, quin daret profectionis signum: et comitantes in partem agminis acceperat. Si quos inbellis sexus, aut fessa ætas, vel loci dulcedo adtinuerat, ab hoste oppressi sunt. Eadem clades municipio Verulamio fuit; quia barbari, omissis castellis præsidiiisque militarium, quod uberrimum spoliandi et defendentibus intutum, læti præda et aliorum segnes, petebant. Ad septuaginta millia civium et sociorum, iis quæ memoravi locis, cecidisse constitit. neque enim capere, aut venundare, aliudve quod belli commercium, sed cædes, patibula, ignes, cruces, tamquam reddituri supplicium, ac prærepta interim ultione,

Transiit] Sic recte Rheu. e Bud. prius *transit*.

Londinium copia negotiatorum] Etiam hodie. eoque nomine princeps Britanniae urbs. Comneatum proprie accipit, uti Suetonius, Ner. 20. *Alexandri, qui de novo comneatu Neapolim confluerant*: Græcis *κατάπλων*. Ammianus 27, 8. de hac urbe; *Londinium vetus opidum, quod Augustam posteritas appellavit*. LIPS. *Comneatum* est e Flor. sic et ed. pr. Variandæ orationis causa, aut, ut simile esset præcedenti, dixit pro *comneatum*. Ceteræ usque ad Pich. *comneatu*. Consentiant MSS. (Bud.) Reg. Corb. ERN.

Et comitantes] Acidalius vult interpungi post *signum*, et legi *acceperat*. De interpunctione consentit ed. pr. alterum series orationis et sensus desiderat. ERN. Bene.

Præsidiiisque militarium] Bene Pichena *militaribus*, ut est inf. c. 45. ERN. Muretus volebat *militum*.

Et deferentes in tutum] Repone lectionem scriptam, et *defendentibus in tutum*. quæ in prima recensione, mea culpa me fugit. Cetera etiam Mercerus ingeniose sic concinnat: *quod uberrimum spoliandi, et defendentibus intutum, læti præda et aliorum segnes, petebant*. Alacres ad prædam, segnes ad cetera. Mihi tamen probaretur, et *laborum segnes*. LIPS. *Spoliant* MSS. omnes et edd. vett. *spoliandi* est e ve-

rissima correctione Merceri. J. Gronovius tamen malebat *spoliatu*. *Defendentibus intutum* etiam MSS. Fl. (Bud. a. l. m.) Corb. et ed. pr. Ceteræ ante Lips. omnes *deferentes intutum*. hæc verba confundi in libris etiam supra 13, 56. vidimus. Denique *segnes* est a Mercero. MSS. (in his Bud.) et edd. olim *insignes*. in natum est e finali præcedentis. *Occasionum segnis* est 16, 14. ERN.

Septuaginta millia civium] At Dio, in pleraque hac historia Taciti velut interpres, periisse ait 62, 1. *μυριάδας ἑκπὸ τῶν τι Ῥωμαίων καὶ τῶν συμμάχων αὐτῶν*. ut hic LXXX. fortasse verior scriptura sit. LIPS. *Cecidisse* MSS. Fl. Guelf. et alii. ed. pr. Ceteri libri *occid*. ERN.

Patibula, ignes, cruces] Diversa hæc igitur, patibula et cruces? quodam sensu. Patibulum enim proprie, in quo suffixus homo expanditur, transverso tamen ligno. Crux vero etiam, cum is erecto simplicique stipiti adfigitur, sive infigitur: diximus abunde in libellis *De Cruce*. LIPS.

Tamquam reddituri supplicium] Potius, *reddideris*. LIPS. Non assueti sunt viri docti, qui de hoc loco egere, elegantiam. *Reddituri supplicium* verum est. Imitatus est Livium, qui simili ratione dixit *reddere cladem*. 24, 17. *quo minus accepta ad Cannas redderetur hosti clades*. ibid. 20. Heins. ad Vellei. 2, 35. legi vult *redditum*

festinabant. Jam Suetonio quartadecima legio cum vexilla A. U. riiis vicesimanis, et e proximis auxiliares, decem ferme mil- 815. lia armatorum erant: cum omittere cunctationem et con- A. C. gredi acie parat. deligitque locum artis faucibus et a tergo 62. silva clausum; satis cognito, nihil hostium, nisi in fronte, 34 et apertam planitiem esse, sine metu insidiarum. Igitur legionarius frequens ordinibus, levis circum armatura, con- globatus pro cornibus eques adstitit. At Britannorum cop- iæ passim per catervas et turmas exsultabant, quanta non alias multitudo et animo adeo fero, ut conjuges quoque tes- tes victoriæ secum traherent, plaustrisque inponerent, quæ super extremum ambitum campi posuerant. Boadicea, 35 curru filias præ se vehens, ut quamque nationem accesserat, *solitum quidem Britannis, feminarum ductu bellare, testaba- tur: sed tunc non, ut tantis majoribus ortam, Regnum et opes, verum ut unam e vulgo libertatem amissam, confectum verbe- ribus corpus, contrectatam filiarum pudicitiam ulcisci. eo propectas Romanorum cupidines, ut non corpora, ne senectam quidem, aut virginitatem inpollutam relinquunt. Adesse tam- en Deos justæ vindictæ. cecidisse legionem, quæ prælium ausa sit: ceteros castris occultari, aut fugam circumspicere. Ne strepitum quidem et clamorem tot millium, nedum inpetus et manus perlaturus. Si copias armatorum, si caussas belli*

supplicium: non male, sed tamen sine necessitate: ceterum vim verborum bene assecutus: laudans e Senec. de Ira 2, 32. *dulce est dolorem reddere*. Mox idem vult *præcepta*, quod et in MS. uno reperit Broterius. Vulgatum verbo *festinabant* aptius videtur. ERN. Bud. *præ. int. ult.* absque præmisso ac. Bip. conjiciunt leg. *prompti interim ultioni*. ut 11, 32.

Vexillariis vicesimariis] Vere arbitror Acidalium correxisse *vicesimanis*, ut est c. 37. et alibi. Si vel maxime forma verbi, hoc quidem sensu, nihil vitii haberet: tamen non credibile est, Tacitum istis homœoteleutis usurum fuisse. Librarius temere terminatio- nem præcedentis verbi repetiit, ut alibi. V. ad 11, 6. Itaque non dubitavi cum J. Gronovio *vicesimanis* recipere. ERN.

Levis c. armatura, conglob.] Sic e MSS. Fl. et Agr. restituere hunc locum Ryekius et J. Gronovius: cum ante vulgo esset (ut in Bud.) *levi c. arma- tura conglobatus*. Consentit MS. Reg. *Levis* est etiam in ed. pr. ERN.

Quanto non alias m.] Vid. Dio 62, 8.

Plaustrisque inponerent] Bud. *pl. super inponerent*.

Sed tunc non etc.] Ursin. et Boxh. conjiciunt *Se tunc non*. Acid. *Sed se . . .*

Confectum vulneribus c.] Sic ed. pr. et recentiores omnes præter J. Gron. At a Puteolano veteres reliquæ omnes *consectum*: item MSS. Oxon. Corb. et Jes. ap. Brot. qui recepit. Non displicet. Horat. Epod. 4, 11. *flagellis sectus*. Sed quia *consectum* etiam MS. Flor. (Bud.) et Guelf hoc prætulit. Gronovius ap. Liv. 26, 46. probat *cæ- dendo consecutus*, pro *consecutus, confra- ctus*, ut ibi alii libri habent. quidni *verberibus consecutus* dicatur? Tum in ed. Puteol. etiam alio loco observavi- mus *s* expressum pro *f*. Atqui ab illa ed. reliquæ ductæ, ut in præfatione ostendimus. ERN.

Ne str. tot millium] Fuisse enim in acie hostili *δωδεκα μυριάδας*, id est, cen- tum viginti millia hominum, Dio an- notavit 62, 2. Noster omisit, ut ple- raque alia, in hac narratione: non in- curia, aut culpa sua, sed, quod facile odorere, librorum exscriptorumve, qui hos libros pessime admutarunt. Lips. At vett. edd. omnes *millium*, ut MS. Guelf. (et Bud.) sed *millium* melius. ERN.

A. U. *secum expenderent, vincendum illa acie, vel cadendum esse. Id*
 215. *mulieri destinatum: viverent viri et servirent. Ne Suetonius*
 A. C. *quidem in tanto discrimine silebat. qui, quamquam con-*
 62. *fideret virtuti, tamen exhortationes et preces miscebat,*
 36 *ut spernerent sonores barbarorum, et inanes minas. plus il-*
lic feminarum, quam juventutis adspici. inbelles, inermes
versuros statim, ubi ferrum virtutemque vincendum to-
tius fusi agnovissent. etiam in multis legionibus paucos
esse, qui praelia profligarent: gloriaeque eorum accessurum,
quod modica manus universi exercitus fumam adipiscerentur.
Conferti tantum, et pilis emissis, post umbonibus et gladiis,
stragem cademque continuarent, praeda inmemores: parva vi-
ctoria, cuncta ipsis cessura. Is ardor verba ducis sequebatur,
 ita se ad intorquenda pila expedierat vetus miles et multa
 praecelliorum experientia, ut certus eventus Suetonius, daret
 37 pugnæ signum. Ac primum legio gradu inmotâ, et angu-
 stias loci pro munimento retinens, postquam propius sug-
 gressus hostis certo jactu tela exhauserat, velut cuneo eru-
 pit. Idem auxiliarium impetus: et eques, protentis hastis,
 perfringit, quod obvium et validum erat. Ceteri terga præ-
 buere, difficili effugio, quia circumjecta vehicula sepserant
 abitus. Et miles ne mulierum quidem neci temperabat:
 confixaque telis etiam jumenta, corporum cumulum auxerant.
 Clara et antiquis victoriis par ea die laus parta.

Viverent viri et serv.] Bud. viverent et viris serv.

Qui, quamquam] Qui abest MSS. Reg. (Bud.) Corb. ed. pr. non male. ERN.

Sonores barb.] Vatic. sonores. atque ita scripsisse Tacitum pertendo. Alibi: sonorum alterius praelii non audirent. Lips. Sic et Flor. Reg. (Bud.) ed. pr. ERN.

Ubi ferrum—agnovissent] Sententia a Livio sumpta, qui ea non uno loco utitur, et noster quoque aliis locis H. 2, 4, 4, 50. Mox esse abest ab ed. pr. ERN. Et a cod. Bud.

Quod modica manus] Sic MSS. Flor. (Bud.) Oxon. Reg. alii, et ed. pr. ut volebat Acidalius: quod Tacito restitimus cum Ryekio. Supra c. 32. modica manus, tutela templi freti. ceteri libri manu. Mox recte conferti. Vid. ad 6, 35. ERN.

Ut certus eventus] Vett. edd. usque ad Rhenanum eventa. etiam cod. Agr. et alii ap. Broterium, cui placet ob idpositas. nec mihi displiceret, nisi nimis insolens esset constructio. Ferretus se eventi alibi legisse dicit. Vellem dixisset, ubi. Id hand dubie, si in bono libro esset, præferrem. nam

ista homœoteleuta offendunt aures nimis: quamquam talia etiam melioribus scriptoribus, nominatim Livio, interdum excidere. ERN. Bud. certo eventu.

Propius suggestus hostis] Certitudo hæc jactu non videtur ad hostes referenda (paucissimi enim e Romanis cecidere, ut addit) sed ad ipsos Romanos: ideoque legam: suggestis hostibus: atque ea veritas. Lips. Pichena contra ad hostes refert et incerto jactu legit: quod recte repudiat Freinsh. Nam, si propius suggestus hostis demum misit tela, incertus jactus non fuit. Itaque aut Lipsius audiendus, aut aliud quid vitii in certo latet. forte crebro. Nam profecto certus jactus non satis convenit verbo exhaustire, si ad hostes verbum hoc pertinet. Mox cuneo MSS. Flor. Vat. Guef. edd. vett. usque ad Rhen. qui (e Bud.) dedit cuneus: cuneo restituit Pichena. Post perfringunt MSS. Reg. Jes. ed. pr. non male, nec abhorrens a Taciti more. ERN. Bud. perfringit. Rhen. pro cuneus per errore dedit cuneis.

Sepserant abitus] Bud. sepserant ambitus. Mox octingenta m. Br. occidisse tr.

quippe sunt, qui paullo minus quam octoginta millia Britannorum cecidisse tradant, militum quadringentis ferme interfectis, nec multo amplius vulneratis. Boadicea vitam veneno finivit. Et Pœnius Postumus, Præfectus castrorum secundæ legionis, cognitis quartadecimanorum vicesimanorumque prosperis rebus, quia pari gloria legionem suam fraudaverat, abnueratque, contra ritum militiæ, jussa Ducis, se ipsum gladio transegit. Contractus deinde omnis exercitus sub pellibus habitus est, ad reliqua belli perpetranda. Auxitque copias Cæsar, missis e Germania duobus legionariorum millibus, octo auxiliarium cohortibus ac mille equitibus: quorum adventu nonani legionario milite suppleti sunt; cohortes alæque novis hibernaculis locatæ, quodque nationum ambiguum aut adversum fuerat, igni atque ferro vastatur. Sed nihil æque, quam fames, affligebat serendis frugibus incuriosos, et omni ætate ad bellum versa, dum nostros comineatus sibi destinant: gentesque præferoces tardius ad pacem inclinant: quia Julius Classicianus, successor Cato missus, et Suetonio discors, bonum publicum privatis simultatibus impediabat. disperaseratque, *novum Legatum opperendum esse, sine hostili ira et superbia victoris clementer deditis consulturum.* Simul in urbem mandabat, *nullum prælio finem expectarent, nisi succederetur Suetonio:* cujus adversa pravitati ipsius; pro-

A. U.
815.
A. C.
62.

Vitam veneno finivit] Dio 62, 12. morbo. ἀποθανούσης, αἰτ. ἐν τούτῳ τῆς Βουδοίκης νόσῳ. Lips. Sed, nisi fallor, legendum τὸσπ. ERN.

Pœnius Postumus] Reinesio placebat *Hœnius*. Et est *Hœnia* familia clara, ex qua Consul a. u. 894. T. Hœnius Severus. Sed et *Pœnii* in monumentis antiquis occurrunt, etsi minus nobiles. ERN.

Auxiliarium cohortibus] Sic cum J. Gron. edidi e MS. Fl. ed. pr. (sic et Bud.). Ceteræ *auxiliariorum*. Mox forte melius fuerit *vastatum*. Post ed. pr. *versos*, unde conjicias *omni ætate ad bellum versos*. ERN. Bud. *versa*.

Serendis frugibus incuriosos] Heins. fors. *serendæ frugis*. Sed noster etiam H. 2, 17. *melioribus incuriosos*.

Simul in urbe mandabat] Vett. edd. usque ad Rhen. *in urbe*, quod et MS. Guelf. (et Bud.) exhibet. V. ad c. 36. extr. *mandare in urbem*, pro mittere, qui nunciarent, s. literas, quibus nunciarent, illa ætas dixit sæpe, quamquam ita etiam antiquiores, sed raro. v. ad Sueton. Calig. 25. ERN. *In urbem* Rhen. ex ingenio.

Nullum prælio finem] Ἀκόως. legem, bello: aut certe, *præliorum*. Lips. Probat Gruterus. Possis etiam *præliis*. Atque etiam verba *bellum* et *prælium* sæpissime in MSS. confundi, satis constat, atque in ipso Tacito, ut infra bis videbimus: unde merito priorem Lipsii conjecturam probes. ERN. *Bellum* haud raro pro *prælio* poni, Curtius docet ad Sall. Cat. 9. Ita hic forsitan v. *prælium* pro *bello*. Cf. et Hiller. Rac. 39.

Prospera, ad fortunam Reip.] In Rom. edit. legas, *prospera fortunæ*. At sententia tota sumpta a Sallustio: cujus fragmentum in similes calumniatores ap. Non. 4, 403. *Ad hæc, rumoribus, adversa in pravitatem; secunda, in casum, fortunam in temeritatem declinando, corrumpabant.* Lips. Edit. Rom. intellige princ. aliam a Beroaldina, quæ habet a Puteolano *ad f. reip.* cum seqq. omnibus. *Reip.* est haud dubie a Puteolano. Nam in MSS. est *ipsius*, ut Flor. Bud. Guelf. ed. pr. Tum ille cod. *fortunam*, hi (Bud. Guelf.) *ad fortunam*. Ed. pr. *fortunæ*. Unde varietas corrigentium nata. J. Gron. volebat *Imperii*.

- A. U. spera ad fortunam Reipublicæ referebat. Igitur ad spe-
 815. etandum Britanniaë statum missus est ex libertis Polycle-
 A.C. tus, magna Neronis spe, posse auctoritate ejus, non modo
 62. inter Legatum Procuratoremque concordiam gigni, sed et
 39 rebelles barbarorum animos pace componi. Nec defuit
 Polycleetus, quo minus, ingenti agmine Italiaë Galliaëque
 gravis, postquam Oceanum transmiserat, militibus quoque
 nostris terribilis incederet. Sed hostibus inrisui fuit, apud
 quos, flagrante etiam tum libertate, nondum cognita liber-
 torum potentia erat: mirabanturque, quod Dux et exerci-
 tus, tanti belli confector, servitiis obedirent. Cuncta
 tamen ad Imperatorem in mollius relata: detentusque
 rebus gerendis Suetonius, quod post paucas naves in litore
 remigiumque in iis amiserat, tamquam durante bello,
tradere exercitum Petronio Turpiliano, qui jam Consulatu
 abierat, jubetur. Is non irritato hoste, neque lacessitus,
 honestum pacis nomen segni otio inposuit.
- 40 Eodem anno Romæ insignia scelera, alterum Senatoris,
 servili alterum audacia, admissa sunt. Domitius Balbus
 erat Prætorius, simul longa senecta, simul orbitate et
 pecunia insidiis obnoxius. ei propinquus Valerius Fabia-
 nus, capessendis honoribus destinatus, subdidit testamen-

Quid si: *cujus adversa pravitati ipsius, prospera fortunæ referebat?* ut illud alterum ipsius temere ex antecedentibus repetitum sit. ERN. Cf. Agr. 27.

Postquam] Bud. *posteaquam.*
Cognita libertorum potentia] In MSS. Bud. Guelf. ed. pr. Puteol. est, *libertinorum*. Sed vulgatum rectum, intellectu Cæsaris, de cujus solis libertis sermo. ERN.

Detentusque rebus gerendis Suetonius] Faernus legebat, *demotusque rebus gerendis*, quod verum videtur. Sic 13, 14. *demovet Pallantem cura rerum* etc. nam hoc melius consentit exercitiis. ERN.

Quod post paucas] Scribe: *postquam paucas*. GRON. MSS. Flor. Guelf. *quod post p.* Bud. *quod perpaucas*, sine relativo. Agric. *quod postpaucas*. Florentino consentit ed. pr. Puteol. autem dedit *qui quod post p.* quod Beroaldus et Alciatus secuti sunt. Male ergo Ryckius Beroaldum dicit induxisse *qui post p.* Rhenanus: *quod perpaucas*, cum sequacibus Aldo, Gryphio, sed post lectio *quod post* restituta a Lipsio, Pichena, Ryckio. In ed. Gron. patr. est *qui post*, nescio unde. Sed id tamen repetiit filius. *Quod verum* puto, si *demotus* verum. Sin

detentus, necessarium est, cum Gronovio corrigere *postquam*. Sed illud tota res suadet, ut credamus. *Post* deinde aut delendum, aut e cod. Bud. *perpaucas* legendum. Ab ed. pr. etiam abest *durante*. ERN. Sic cape. Post relationem Imperatori factam Suetonius aliquamdiu *detentus est rebus gerendis*, sed, *quod postea paucas naves in l. r. in his* (sic Bud.) *amiserat, quasi durante bello* etc. ubi non opus cum Mureto legere *quamquam dur. b.* Ergo lectio recepta bene se habet. *tantum* indicat, bellum jam deflagrasse, quum Petronius Suetonio surrogaretur.

Alterum Senatoris] Sic MSS. Flor. (Bud.) Guelf. Oxon. ed. pr. idque consentit magis stilo Taciti: unde restitui. vulgo *senatoria*. Mox pro vulg. *ejus propinquus*, dedi cum J. Gron ei: quod in MSS. Flor. Guelf. Bud. Agr. et ed. pr. est *et*. Et sic dudum conjecit Rhenanus. *Ejus* est e conjectura Puteolani. ERN. Cum Rhenano faciunt et Muretus, Acidalius.

Domitius Balbus] Reinesius ad marginem scripserat: *an est Domitius Tullus, de quo simile quiddam narrent?* Plin. Ep. 8, 18. Dissimilem rem, qui inspexerit Plinium, videbit. ERN.

tum, adscitis Vinicio Rufino, et Terentio Lentino, Equitibus Romanis. Illi Antonium Primum et Asinium Marcellum sociaverant. Antonius audacia promptus: Marcellus Asinio Pollione proavo clarus, neque morum spernendus habebatur, nisi quod paupertatem præcipuum malorum credebatur. Igitur Fabianus tabulas iis, quos memoravi, et aliis minus illustribus, obsignat. quod apud Patres convictum: et Fabianus Antoniusque, cum Rufino et Terentio, lege Cornelia damnantur. Marcellum memoria majorum, et preces Cæsaris, pœnæ magis, quam infamiæ exemere. Perculit is dies Pompeium quoque Ælianum, juvenem Quæstorium, tamquam flagitiorum Fabiani gnarum: eique Italia et Hispania, in qua ortus erat, interdictum est. Pari ignominia Valerius Ponticus adficitur, quod reos, ne apud Præfectum urbis arguerentur, ad Prætorem detulisset, interim, specie legum, mox prævaricando, ultionem elusurus. Additur Senatus consulto: *qui talem operam empti-*

A. U.
815.
A. C.
62.

41

Vicio Rufino] Vett. *Vincio*. LIPS. MSS. Flor. Oxon. Bud. Agr. Guelf. ed. pr. At ceteræ edd. omnes *Vicio*. Corrigunt *Vincio*. Etiam *Vincios* occurrere in monumentis antiquis, notavit bene Ryckius: sed tamen *Rufinus* esse cognomen *Vinciorum*, ex iisdem patere. ERN. *Vincio* jam Rhen. volebat. Consentiant Faernus, Mercerus. Recipio cum Bip.

Antonium Primum] Illum, qui postea acerrima fax Vespasiano ad civile bellum: cujus multa in Histor. libris 3 et 4. mentio. LIPS.

Fabianus tabulas iis] Manuduxit me ad veram hanc lectionem Vaticanus, qui *tabulariis* refert. Reliqui omnes *tabulariis*. Quantillus error, quantas tenebras? Nam Jcti nostri misere torquentur in tabulariis istis eruendis. Alciatus eos putat, quos nunc tabelliones vocamus: contra Ferretus obsignatores et scriptores testamenti. Vertranus postremo, tanquam cornicum oculos, rescribendum censet: *Fabianus tabularius iis*. LIPS. *Tabulariis* quoque MSS. Flor. sed ita ut s erasum et r recentiori manu scriptum esset. Etiam ed. pr. *tabulariis*: sed Guelf. *tabellariis*. ERN. Bud. *tabulariis*.

Lege Cornelia damnantur] Id est, ordine Senatorio moventur. Nam, quamvis legis Corneliæ ordinaria pœna deportatio sit, et bonorum publicatio: tamen in honestioribus submotio etiam ordinis admissa est. Tacitus H. 2, 26. *Primus Antonius legibus nocens, et tempore Neronis*

falsi damnatus, inter alia belli mala Senatorium ordinem recipaverat. Panllus Sent. 5, 15. *Hi, qui falsum vel alia testimonia dixerunt, aut in exsilium aguntur, aut in insulam relegantur, aut curia submoventur*. LIPS. Cf. idem Sent. 4, 7, 1.

Pompeium] Sic Flor. Bud. alii. male vulgo *Pompeianum*.

Ad Prætorem detulisset] Quem Prætorem? urbanumne? Non opinor. nec enim ejus in crimine cognitio. Olim sane proprius peculiarisque Prætor, qui constitutis quæstionibus perpetuis cognosceret de Falso. Eum hic intellegi credo. Etsi enim pleraque judicia in Senatu aut apud Præf. urbis, et Prætorem potestas immixta: mansit tamen, opinor, veteris ritus imago quædam et umbra, quam Ponticus hic pro re amplexus, non sine sua fraude. At *Præfectum urbis omnia crimina omnino sibi vindicasse* ab Ulpiano traditum est, l. 1. De offic. Præf. urbis; non quidem ab Augusto, (falluntur, qui id censent; et Augusto jus tantum ei dedit in servos; et quod civium audacia turbidum, nisi vim metuat) sed crescente paullatim, concessu Principum, ut solet, nova potestate. LIPS.

Additur Scto] Sic MSS. Flor. Bud. Agr. ed. pr. Ryckius, J. Gron. cf. H. 4, 45. Ceteræ edd. *Sctum*: quod sane speciosum est. Non enim videtur, in decretis Senatus de pœnis singulorum sancitum esse de generibus criminum. Potuere librarii verbo *additur* decipi, ut SC. acciperent *Sen-*

A. U. *tasset, vendidissetve, perinde pœna teneretur, ac publico judicio calumniæ condemnatus.* Haud multo post præfectum urbis, Pedanium Secundum, servus ipsius interfecit: seu negata libertate, cui pretium pepigerat, sive amore exoleti infensus, et dominum æmulum non tolerans. Ceterum cum, vetere ex more, familiam omnem, quæ sub eodem tecto mansitaverat, ad supplicium agi oporteret, concursu plebis, quæ tot innoxios protegebat, usque ad seditionem ventum est: Senatuque in ipso erant studia nimiam seve-

iusconsulto. Mox *venditassetve* e MS. Agr. edidit Ryckius, quod videtur natum, dum librarius hoc verbum præcedenti conformat. Post ed. pr. *perinde*, sine *ut*, quod inde a Puteol. omnes habent, usque ad Pichenam, estque et in Guelf. Delevimus deinde etiam *si*, post *ac*, quod non est in (cod. Agr. nec in) ed. pr. delerique voluit Faernus. ERN. Bud. *vendidissetve* (hoc *ve* delevit 2. m.) *ut perinde . . ac si.* Id *ut* non habet Flor.

Judicio calumniæ condemnatus] Eum, qui prævaricatoris sit, quive prævaricatoris emerit, fecerit, punit hoc SC. calumniæ pœna. Ea est talio et infamia, uti colligas ex l. penult. et l. 4. D. de prævaricat. LIPS. Mox ed. pr. *interficiit.* ERN. Bud. *interfecit.* De pœna cf. Paull. Sent. 5, 4, 11.

Cui pretium pepigerat] Moribus receptum, uti servus interdum cum domino quasi pacisceretur in certum pretium: quod si exsolvisset, liber esset. Id pretium e peculio servi, vel adventicio lucro. Seneca Ep. 20. *Mancipia quoque conditionis extrema, et in his sordibus nata, omni modo exuere conantur servitutem; peculium suum, quod comparaverunt ventre fraudato, pro capite numerant.* Virgilius eo respiciens Ecl. 1, 33. *Nec spes libertatis erat, nec cura peculi.* Et vetus sane ille mos, cujus vestigia plura in Plauto, ut Aulul. Strobilus reperto thesauro 5, 8. *Quin ego illi invenisse me hanc prædam dico, atque eloquor? Igitur orabo, ut manu me mittat, ibo atque eloquar.* Gripius servus, Rudente 4, 2, 23.—*ad herum veniam docte atque astute, Pauzillatim pollicitor pro capite argentum, ut sim liber.* Et clarius in Casina 2, 5, 7. *Quid ista tu me libertate territas? Vobis invidis atque amborum ingratiis Una libella liber possum ego fieri.* Quod non aliter intellegendum, quam ut cum hero jam ante pactus fuerit in libram. Et in hanc sententiam scripsit Hermogenianus adversus domi-

num consistere servis licere, *si qui suis nummis redemptos se, et non manumissos contra placiti fidem, adseverent.* l. 53. D. de judiciis. Item Ulpianus: *Qui se dicit suis nummis redemptum, si hoc probaverit, exinde liber crit, ex quo redemptus est.* Interdum vero imaginaria quædam emptio, interposita persona tertia, adhibebatur. de qua l. 4. de Manumiss. Quod si dominus non servaret fidem, querela servo Romæ apud Præf. urbi, apud Præsidentem in provinciis, ex constitutione Divorum fratrum fuit l. 5. ib. LIPS.

Amore exoleti infensus] *Amore* edd. pr. Rhen. (e Bud.) et seqq. omnes ut et MS. Guelf. Sed Puteol. Riv. Berroald. Alciat. *amori.* Pro *infensus* Pichena malebat *incensus.* (sic c. Agr.) Sane infensus animus exprimitur sequentibus. ERN. Ryckius præfert *infensus*, ne idem bis dicatur; sed hoc potius de *infensus* valet.

Cum vetere ex more] Bene, veteri ex more. Nam etiam libera Rep. id. obtinuit, ex epistola Servii Sulpicii de cæde Marcelli in Cic. Epp. 4, 12. *Ego tamen ad tabernaculum ejus perrexi: inveni duos libertos et pauculos servos: reliquos aiebant profugisse metu perterritos, quod dominus eorum ante tabernaculum interfectus esset.* Hunc prisæ severitatis ritum firmavit postea SC. Silanianum sub Augusto, itemque nunc Neronianum, de quibus Cujacium vide Obs. 1, 18. et 10, 33. Addo, ne feminas quidem immines exceptasque fuisse: suavis Taciti infra verbis, *numcrum, ætatem, aut sexum miserantium.* item rescriptio Hadriani l. 1. de SC. Siliano. LIPS. Cf. 13, 32.

Senatusque, in quo] *Expeditionis* sententia, *Senatuque in ipso.* LIPS. MS. (Flor. Bud. Oxon.) *Senatusque in quo ipso.* idemque exhibent edd. Rhenan. et seqq. usque ad Bernegg. qui Lipsii correctionem recepit cum seq. nisi quod in pr. est *ipse.* At Puteol. dedit

ritatem adspersantium, pluribus nihil mutandum censenti-^{A. U.}
 bus. Ex quis C. Cassius, sententiæ loco, in hunc modum^{815.}
 disseruit. *Sapenumero P. C. in hoc ordine interfui, cum*^{A. C.}
contra instituta et leges majorum nova Senatus decreta postu-^{62.}
*larentur: neque sum aduersatus: non, quia dubitarem, super*⁴³
omnibus negotiis melius atque rectius olim provisum, et, quæ
converterentur, in deterius mutari; sed ne nimio amore anti-
qui moris studium meum extollere viderer. Simul, quidquid
hoc in nobis auctoritatis est, crebris contradictionibus destru-
endum non existimabam, ut maneret integrum, si quando
Respublica consiliis eguisset. quod hodie evenit, Consulari
viro domi suæ interfecto, per insidias serviles, quas nemo pro-
hibuit aut prodidit, quamvis nondum concusso Senatus con-
sulto, quod supplicium toti familiæ minitabatur. Decernite
hercule impunitatem. At, quem dignitas sua defendet, cum
Praefectura urbis non profuerit? quem numerus servorum
tuebitur, cum Pedanium Secundum quadringenti non pro-
texerint? cui familia opem feret, quæ ne in metu quidem peri-
cula nostra avertit? An, ut quidam fingere non erubescunt,
injurias suas ultus est intersector? quia de paterna pecunia
transegerat, aut aritum mancipium detrahebatur? Pronuntie-
*mus ultro, dominum jure cæsum videri. Libet argumenta*⁴⁴

Senatus in q. i. quod secuti sunt Ber.
 Riv. Ale. Lipsius verum vidit. Nam
 nihil est, ad quod nominativus *Senatus*
 referatur. Mox MS. Flor. et ed. pr.
 vitiose *mutandum*. recte contra *ex*
quis, ut sæpe. Vulg. *quibus* usque ad
 Ryckium. ERN. Bud. *mutandum* . . .
ex quibus.

C. Cassius] Legum probe gnarus 12,
 12. Cf. Ryck. ad 6, 15. Paulo post.
 Bud. *melius ac rectius*.

Quod h. evenit] Sic MSS. ed. pr.
 Rhen. et seqq. In ed. Puteol. *venit*
 vitio operarum: id tamen tenuere
 Riv. Beroaldus, Aleiatus. ERN.

At, quem dignitas sua defendet]
 Rhen. e MS. Bud. notat *ut quem*: ex
 aliis nil notatum video. At mirum,
 ni hic dissentiat MS. Flor. cum dissen-
 tiat ed. pr. quacum tam sæpe conve-
 nit illi optime. Ea habet: *ut quem*
dignitas sua defendat, cui Praefectus
urbis non profuit? Praefectus haud
 dubie pro *Praefectura*. Certe at h. l.
 non satis commodum, ut sensit etiam
 Rhenanus, qui volebat *æquem*. In illo
 autem ironia belle continuatur. Vul-
 gatum est a Puteolano: qui hæc se-
 quentibus similia efficere voluit. Guelf.
 atque d. s. *defendet, vel cui praefectura*
urbis non profuit. At MS. Reg. ap.
 Brot. *ut quem*. MS. Corb. *et quem*
 quod favet conjecturæ Rhen. Mox

MSS. plures ap. Brot. *cui*. ERN.
 Rhen. *servavit at quem*. Bud. *cum*
praefectus urbis. unde 2. m. *fecit cui*
praefectura. Mox idem *opem ferat*. et
 p. p. *anne*.

Ne in metu quidem] Agr. *ne sui m.*
q. p. n. avertit. probat Heins.

Avertit] Suspiciam Tacitum scrip-
 sisse: *quam ne in metu quidem peri-*
cula nostra advertunt. Sic habes ver-
 bum exquisito illo usu, quo esse solet
 interdum apud nostrum et Livium.
 GRON. Ut edidi, est in edd. vett. om-
 nibus, unde restituit jam Ryckius (ex
 Agr.). *Advertit* edidit Lipsius et seqq.
 quod et MS. (Bud. et) Guelf. exhibet.
 Elegans tamen est J. F. Gronovii con-
 jectura. ERN.

Quia de paterna pecunia] Abite si-
 nistræ manus: nihil mutandum. *Εἰσα-*
νμῆς ista et *ἔ ἀντιπρόσωπος*; capienda
 sunt. LIPS.

Libet argumenta conquirere] Inter-
 rogationis nota est a Freinshemio: et
 sic placebat Ursino. Sensus est: Fru-
 stra argumentis demonstrabimus, quod
 majores, nobis haud paulo sapientio-
 res, re satis deliberata jam decrevere.
 Sequentia Rhenanus sic cum antee-
 dentibus conjungenda censet: *ac si*
nunc primum st. haberemus. ERN.
 Bud. *Sed si*.

A. U. *conquirere in eo, quod sapientioribus deliberatum est? Sed et,*
 815. *si nunc primum statuendum haberemus; creditisne, servum*
 A. C. *interficiendi domini animum sumpsisse, ut non vox minax*
 62. *excideret? nihil per temeritatem proloqueretur? Sane consi-*
lium occultuit, telum inter ignaros paravit: num excubias
transiret, cubiculi fores recluderet, lumen inferret, cædem
patraret, omnibus nesciis? Multa sceleris indicia præveniunt.
Servi si prodant, possumus singuli inter plures, tuti inter
anxios, postremo, si pereundum sit, non inulti inter nocentes

Animum insumpsisse] Sic MSS. edd. pr. Puteol. Ber. Alc. sed Rhenanus (e Bud.) correxit *sumpsisse*. Vetus restituit Ryckius, sequente J. Gronovio. Ego quoque veterem lectionem retinui, sed vereor, ne *sumpsisse* melius sit. Ryckius ad Statium Theb. 12, 643. provocat: *dignas insumite mentes captibus*. Sed ibi *captibus* videri potest esse dativus. Aliud autem est *mentem insumere alicui*, aliud *mentem insumere* simpliciter. Illa forma sæpe apud nostrum ut 3, 44. 16, 23. hujus nullum exemplum mihi, quod sciam, alibi occurrit. In MS. Guelf. syllaba *in* est in litura, potuitque nasci, ut alibi, e finali litera præcedentis verbi. ERN. Bene Bip. sequuntur Budensem.

Occultuit] Flor. *occultavit*.

Num excubias transiret] Nocturnas ergo ad limen excubias servorum habuerunt domini potentiores. Quod tu mihi, philologe, observa. Quiuctil. Declam. 1. pro Cæco: *Dicitur cæcus sine rectore, sine duce . . . per inane longum, per tot offensa limina, per excubantulos servulos errasse cum ferro: cubiculum deinde patris ingressus*. Idem Declam. 2, 16. pro Cæco: *Tu sentis, quando senem vicerit lassitudo curarum. . . Scis pariter, an una quiescentium fores vallaverit cura servorum*. Apuleius Met. 2. *Pueros ablegat arbitrio nocturni gannitus: qui alioqui de more procubabant Silius 1, 66. ad hunc ritum de Annibale: Sæpe etiam famuli turbato ad limina somno Espavere trucem per vasta silentia vocem*. Vide et Appianum Civ. 2, 99. in Catonis morte, et Tacitum in Othonis H. 2, 50. LIPS.

Multa sceleris indicia præveniunt servi si] Retineo veterem interpunctionem: et *præveniunt* non accipio, ut sit, præcedunt, ante scelus existant; sed, ut sit, occupant, præcipiunt, deprehendunt, antequam scelus eventum habeat. Sic alibi noster *præventam gratiam*, id est, occupatam. Hæc illi

si prodant, extra periculum sumus: si dissimulant et succumbimus sceleri, manente SC. Silaniano, non inulti peribimus. GRON. At hæc non est vetus interpunctio, sed ea, quam nos exhibuimus; quæ est in ed. pr. Puteol. Beroald. Alc. In ed. Rhenani mutata est, sed tacite, et vitiose, ut manifestum est. Sic enim habet (e Bud.) *præveniunt servi, si prodant, possumus*. et tamen hoc secuti Aldus, Gryphius etc. Inde factum deinde, *præveniunt servi, si prodant, possumus*. Et hæc est vetus GRON. interpunctio. Sensus est planus in veteri interpunctione, quam nos restituiimus. Multa sceleris indicia se exserunt ante, quam facinus patretur, nec ita tale consilium premi potest, quin indicia quædam, vel per imprudentiam, erumpant. Ea si servi animadversa prodant, nihil a servis timendum est. ERN.

Possumus singuli inter pl.—anxios] Hæc sunt, ut mihi videtur, vitiosa. Nam hæc conjunctim haud dubie capienda sunt, *possumus singuli inter plures tuti*, ut innox, *inter nocentes non inulti*. Quid jam fiet reliquis, *inter anxios*? Scire velim, unde ista sint? In pr. ed. *anxios* non est. Quid in libris aliis scriptis sit, non reperio notatum. Guelf. quidem *anxios* habet, quod a Puteolano editum, omnes secuti sunt. Vereor, ne ita supplere voluerit aliquis, quam *inter* illud delere, quod librarius, per errorem scriptum, delere noluerat, ut sæpe factum scimus. Si deleas cum *anxios*, belle procedit oratio. Nisi quis malit, alium nominativum ante ista verba exidisse, quia sequitur *postremo*: quod saltem duo membra præcedentia exigere videntur. *An anxios?* Sed etiam ap. Cic. Mur. 23. *denique* est, præcedente uno tantum membro. ERN. Non video, quid sibi hic velit Ern. tria membra hic adsunt, egregie disjuncta. Opponuntur *singuli pluribus, tuti anxios, non inulti nocentibus*.

agere. Suspecta majoribus nostris fuere ingenia servorum, etiam cum in agris aut domibus iisdem nascerentur, caritateque dominorum statim acciperent. Postquam vero nationes in familiis habemus, quibus diversi ritus, externa sacra, aut nulla sunt, conluciem istam non nisi metu coercueris. At quidam insontes peribunt. Nam et ex fuso exercitu, cum decimus quisque fusti feritur, etiam strenui sortiuntur. Habet aliquid ex iniquo omne magnum exemplum, quod contra singulos utilitate publica rependitur. Sententiæ Cassii, ut 45 nemo unus contra ire ausus est, ita dissonæ voces respondebant, numerum, aut ætatem, aut sexum, ac plurimorum indubiam innocentiam miserantium. Prævaluit tamen pars, quæ supplicium decernebat. sed obtemperari non poterat, conglobata multitudine et saxa ac faces minitante. Tum Cæsar populum edicto increpuit, atque omne iter, quo damnati ad pœnam ducebantur, militaribus præsiidiis sepsit. Censuerat Cingonius Varro, ut liberti quoque, qui sub eodem tecto fuissent, Italia deportarentur. Id a Principe prohibitum est, ne mos antiquus, quem misericordia non minuerat, per sævitiam intenderetur. Damnatus iisdem 46 Consulibus Tarquitiis Priscus repetundarum, Bithynis

Nam et ex fuso exercitu] Neque interrogationis notam admiserim, nec negandi particulam, quam fatetur satis Pichena in Flor. non apparuisse, quum ex Veneto accessit. Est autem oratio brevis, continens rationem ejus, quod non ponitur, sed intelligitur ex præcedenti. Quasi foret: *At quidam insontes peribunt.* Pereant sane; neque id hoc solum casu contingit. *nam et ex fuso exercitu etc. etiam strenui sortiuntur.* id est, sortem trahunt inter decimandos, et sæpe accipiunt iniquiorem, pereuntque insontes. Neque enim *sortiuntur* *περὶ τὴν*, ut volunt. Cicero in Verr. 2, 29. *Dic, inquit, illi adesse non possunt. Nam hercle, inquit Minucius, me quoque Petilius, ut sibi in consilio essem, rogavit: et simul a subselliis abire cepit.* Intelligitur, inmo et ego, inquit Minucius, adesse non possum: *nam hercle me etc.* Pluribus alibi hoc in sermone compendium illustramus. GRON. Rectissime. Et plane sic est in ed. pr. Rhen. (e Bud.) Ald. Gryph. Alterum dedit Puteol. quem secuti Riv. Ber. et Alc. A MSS. Flor. Guelf. etiam abest *non.* Ac mirum, cur lectionem Puteol. receperint recentiores. Bene igitur antiquius ac verius restituere Ryckius et J. Gron. In *fusti* (sic Bud.) hic quoque variatur, ut supra c. 8. ERN. Puteol. *Num*

et ex fuso . . . non sort? Acid. *Non et ex f. . . sort?* Bip. conjiciunt: *Nonne ex f.*

Ut nemo unus] In MS. Guelf. *unus* est in litura. Fuerat *bonus.* (Sic Bud.) Sed *unus* verum est. Mox in eodem est *dubiam*, absorpta syllaba *in*, ut sæpe, a præcedente litera. ERN. Bud. a 1. m. *indubiam innocentiam.* unde 2. m. *fecit indubie.* Admitti posset delecto ac præcedente.

Et saxa ac faces] Sic MSS. Flor. Guelf. et edd. omnes ante Rhenan. qui (e Bud.) copulam *et* delevit. Notum est Virgilianum *Æn.* 1, 150. *jam faces et saxa volant.* MSS. idem etiam et edd. Puteol. Ber. Alc. habent *minante.* Sed frequentativis gaudet noster. Mox *incenderetur* scripti (Bud. a 2. m.) et edd. omnes ante Pichenam, qui conjecturam Rhenani et Merceri recepit primus, idque secuti sunt ceteri. ERN. Bud. *miuitante.* Idem *incenderetur* a 2. m.

Tarquitiis Pr.] Hujus *M. Tarquiti* ProC. nomen in numo Claudii et Neronis, apud Patinum, Valentem, cuso a Nicomediensibus: unde patet, statim ab accusatione, qua facta est anno ante mortem Claudii, accepta provincia missum Proconsulem. Quod in numo Neronis est *M. Ταρχυτίου Περραιν.* id puto esse cum viris doctis vitio-

A. U. interrogantibus, magno Patrum gaudio, qui accusatum ab
815. eo Statilium Taurum, Proconsulem ipsius, meminerant.

A. C. Censu per Gallias a Q. Volusio et Sextio Africano
62. Trebellioque Maximo acti sunt, æmulis inter se, per nobilitatem, Volusio atque Africano: Trebellium dum uterque

47 dedignatur, supra tulere. Eo anno mortem obiit Memmius Regulus, auctoritate, constantia, fama, in quantum, præumbrante Imperatoris fastigio, datur, clarus: adeo, ut Nero, æger valetudine, et adulantibus circum, qui *finem Imperio adesse dicebant, si quid futo pateretur*, responderit, *habere subsidium Rempublicam*. Rogantibus dehinc, *in quo potissimum?* addiderat, *in Memmio Regulo*. Vixit tamen post hæc Regulus, quiete defensus, et quia nova generis claritudine, neque invidiosis opibus erat. Gymnasium eo anno dedicatum a Nerone, præbitumque oleum Equiti ac

A. U. Senatui, Græca facilitate. P. Mario, L. Asinio coss. Antistius Prætor, quem in Tribunatu plebis licenter egisse

816.
A. C.

63.

48 sum. Sed, ut cum Spanhemio putem, esse potius pro Πρίστου (vid. de Us. et Pr. Num. t. 2. p. 593.) quam cum Perizonio Πρωταρχοῦ ap. Ryckium ad 12, 59. Ceterum libri, ita ut supra, variant inter *Tarquiti* et *Tarquinius*. ERN. Bud. *Tarquiti*. Interrogare pro accusare occurrit et 16, 21.

Qui accusatum ab eo Statilium Taurum] Supra 12, 59. LIPS. Guelf. (et Bud.) *quia*. MS. Flor. *proconsule*, quod recepit J. Gron. Ceteri omnes scripti (etiam Bud.) et editi *proconsulem*. recte. Vid. ad 2. 52. Pro *ipsius* MSS. Reg. Corb. ed. pr. *ipsi*. ERN. Bud. *ipsius*. Ryckius præfert *quia*, quod et Flor. et Agr. et ed. Ven. habent. Mihi hiatus qui ex seq. voce oritur, displicet. Mox Bud. *valetudine*, sic sæpius.

A Q. Volusio, etc.] Ed. pr. *Volusino*. V. Lips. ad c. 56. sed deinde MSS. Flor. (Bud.) Reg. Corb. Agr. *Sextio* pro vulg. *Sexto*, quod cum Ryckio et J. Gron. recepimus. *Supra tulere* i. e. fecere, ut plus ipse gloriae, laudis, gratia ferret. ERN.

Eo anno] MS. Reg. *eodem anno*, ut supra *iisdem* coss. Mox in *præumbrante imp. j.* ductum verbum e Græco *ἰνακίζω*, quo sic utuntur elegantissimi, Demosthenes, Lucianus et alii. ERN.

Addiderat] Sic editi ex MS. Guelf. et ed. pr. cum in ceteris omnibus sit *addiderit*. Atqui illud necessarium est in recepta ab omnibus interpunctione. *Addiderit* requirit et *rogantibus dehinc*.

ERN. Bud. *addiderat*.

Gymnasium] Hæc occasione vide quæ de Demetrio Cynico referat Philostr. in v. Apoll. 4, 42.

Præbitumque oleum] Si oleum populo tantum præbitum, nihil novum aut Græcæ: præbitum ante P. Scipio, quem Ædilem dedisse congium olei in vicos singulos Livio credo 25, 2. Dedit et C. Caesar post victoriam Africanam. *Τόν τε δήμος*, inquit Dio 43, 31. *λαμπρῶς ἰστίῃσι, καὶ αἶτον ἕω τοῦ ταρχμίου καὶ ἔλαιον προσίδωκιν αὐτῶν*. Etiam M. Agrippa in Ædilitate oleum et salen, ut auctor idem Dio 49, 43. Sed nemo eorum ad gymnasium, quod hic Nero. Plinius 15, 5. *Usu olei ad luxuriam vertere Græci, in gymnasiis publicando*. Adde Sueton. 12. LIPS. Exemplum talis Græcæ facilitatis in Seleuco Nicatoris ap. Jos. A. l. 12, 3. qui etiam Judæis a præfectis gymnasiarum pecuniam ad oleum emendum dari jussit. ERN. Oleum in eo gymnasio præbitum aut ad ludorum gymniorum, aut ad thermarum, quæ ibi, usum, existimat P. Faber Agonist. 3, 16.

P. Mario, L. Asinio coss.] Nomen hujus primi Consulis corrupte legas in vetusta Persii vita nuper cum Juvenalis Scholiaste edita; *Decessit Persius VIII. Kalend. Decembr. Rubrio Mario, Asinio Gallo COSS.* scribe, *Publio Mario*. cui cognomen fuit Celsus. LIPS. Cf. et Grut. Inscr. p. 1106, 7.

Quem in Tribunatu licenter egisse memoravi] 13, 28. LIPS.

memoravi, probrosa adversus Principem carmina factitavit, A. U. vulgavitque celebri convivio, dum apud Ostorium Scapu- 816. lam epulatur. Exin a Cossutiano Capitone, qui nuper A. C. Senatorium ordinem, precibus Tigellini, soceri sui, receperat, majestatis delatus est. Tum primum revocata ea lex; credebaturque haud perinde exitium Antistio, quam Imperatori gloria quæsita, ut condemnatus a Senatu, intercessione Tribunicia morti eximeretur. Et, cum Ostorius, nihil audivisse, pro testimonio dixisset, adversis testibus creditum: censuitque Junius Marullus, Consul designatus, adimendam reo Præturam, necandumque more majorum, Ceteris inde assentientibus, Pætus Thræsea, multo cum honore Cæsaris, et acerrime increpito Antistio, non, quidquid nocens reus pati mereretur, id, egregio sub Principe, et nulla necessitate obstricto Senatu, statuendum, disseruit. carnificem et laqueum pridem abolita: et esse pœnas legibus constitutas, quibus, sine judicum sævitia et temporum infamia, supplicia decernerentur. Quin in insula, publicatis bonis, quo

[A Cossutiano Cap.] De hoc 11, 6. 13, 33.

[Tum primum revocata etc.] Locus haud dubie vitiosus, eaque de causa, varie tentatus. Libri non magnopere variant, nisi quod edd. Puteol. Beroald. Alc. ne condemn. ed. pr. exponeret, pro eximeretur; utrumque vitiose: denique MS. Flor. ut non habet, quod in Guelf. est in litura. (Bud. habet ut.) Tentatur correctio sic, ut alii, auctore Mercero, qua corrigant, alii cum Mureto quæreret: Acidalius credebaturque quæsisse: Freinsh. credebaturque — gloria quæsita: Jac. Gronovius denique credebaturque quæri, uti. quod ille etiam in contextum recepit. De credebaturque haud ambigo: nam non lex quæsivit gloriam Neroni, sed accusator et ipse Nero: de altera parte nihil dum definire audeo. Magis tamen inclino in quæsitam. Etenim non videtur dicere velle Tacitus, quid homines de re judicarent ante eventum, sed quid post eventum: ex quo videbant, Neronem spe falsum sua et accusatorem. Si ante causam actam sic credidissent, nihil impedisset, quo minus durius statuerent. Sed offensio Neronis et rescriptum indicabat, voluisse materiam habere gloriæ. Atque ante qui seire poterant? ERN. Bud. vulgatum habet, credebatur, que . . . gloriam quæsivit. Freinshemii emendationem meam feci. Ryckius probavit, nec tamen recepit.

[Intercessione tribunicia] Intercessione ipsius Cæsaris: qui ita clemen-

tia gloriam pararet. LIPS. Ad instar Augusti 1, 2.

[Junius Marullus Consul designatus] Inter suffectos non dubie Consules. Sed in hunc ipsum annum, Annæum Senecam et Trebellium Maximum coss. referunt viri docti in opere Factorum; et loca sunt, quæ annunt. Ausonius tamen in Panegyrico Senecæ Consulatum aperte detrahit: Dives Seneca, nec tamen Consul, arguetur rectius quam predicabitur non erudisse indolem Neronis, sed armasæ sævitiam. quo loco video esse qui negationem subtrahant, legantque: Dives Seneca, tamen Consul. LIPS. V. Pigh. ad a. 814. et Vinet. ad h. l. Ausonii, qui Consules suffectos parum curasse videtur.

[Obstricto Senatu] Vett. edd. ante Rhenanum Senatui. si copula et abesset, probarem. tunc Senatui verum est. ERN. Bud. Senatu. et sic jam Puteol. contra Beroald. Senatui.

[Carnificem et laqueum] Respondent illi decreto, more majorum necandum. Ex quo clare discis, quid punire Tacito more majorum. LIPS. Add. Suet. Ner. 39. ERN.

[Quin in insula] Hæc lectio a Pichenæ inducta, velut ex ed. Veneta Puteol. Sed in ea est quin in insulam: ut in MS. Guelf. ed. Beroald. Alc. Ceterum veram puto. MS. Flor. qui in insula. Agr. qui in insulam. Ed. pr. qui ne insula. Rhenanus quin insula, quod omnes usque ad Pichenam secuti sunt. ERN. Bud. qui insula.

A. U. *longius sentem vitam traxisset, eo privatim misèriorem, et pub-*
 16. *licæ clementiæ maximum exemplum futurum.* Libertas Thra-
 A. C. *seæ servitium aliorum rupit. et, postquam discessionem*
 63. *Consul permiserat, pedibus in sententiam ejus iere, paucis*
 49 *exemptis: in quibus adulatione promptissimus fuit A. Vi-*
tellius, optimum quemque jurgio lacesens et respondenti
reticens, ut pavida ingenia solent. At Consules, perficere
Senatus decretum non ausi, de consensu scripsere Cæsari.
Ille, inter pudorem et iram cunctatus, postremo rescripsit,
nulla injuria provocatum Antistium, gravissimas in Principem
contumelias dixisse: earum ultionem a Patribus postulatam,
et, pro magnitudine delicti pœnam statui, par fuisse: ceterum
se, qui severitatem decernentium inpediturus fuerit, moderatio-
nem non prohibere. statuerent ut vellent: datam etiam absol-
vendi licentiam. His atque talibus recitatis, et offensione
 manifesta, non ideo aut Consules mutavere relationem, aut
 Thrasea decessit sententia, ceterive, quæ probaverant, de-
 seruere: pars, ne Principem objecisse invidiæ viderentur;
 plures numero tuti; Thrasea sueta firmitudine animi, et ne
 50 gloria intereideret. Haud dispari crimine Fabricius Ve-
 into conflictatus est, *quod multa et probrosa in Patres et*

Eo privatim miserior] Lego: *eo pri-*
vatim miserior: et sermonis textus
 ita postulat. Lips. Recte: nec dubi-
 tavi recipere. Faernus malebat *futu-*
rus: sed accusativi cum infinitivo sunt
 in superioribus. ERN.

Silentium aliorum] Vett. *servitium.*
 At velim consideres satini' sana hæc
 tota narratio sit. Antea prædixit, tum
 primum *revocata ea lex credebatur,*
quæ haud perinde exitium Antistio,
quam Imperatori gloriam quasivit, ut
condemnatus a Senatu, intercessione
Tribunicia morti eximeretur. Quid?
 condemnatusne Antistius a Senatu?
 Contra video. in insulam seponitur.
 Idem intercessione Cæsaris murti exi-
 mitur? Falsum. nec quidquam in tota
 re, quod Neroni clementiæ gloriam,
 sævitæ potius invidiam, parere possit.
 Ego sane astuo: nec eunem re-
 perio hinc nodo. Nisi placet eum Jo-
 sia Mercero elegantissimo juvenum
 legi, *qua haud perinde, ut ad accusa-*
tozem referas, non ad legem: qui non
tam exitium eo facto quaerebat, quam
gloriam Principi. Sed hominis consi-
 lium Thraseæ sententia subvertit.
 Lips. *Servitium* omnes edd. ante
 Rhen. qui *silentium* invexit. non bene.
 Notior formula *silentium rumpere,*
 imposit sive ipsi, sive MS. Bud. librario.
 Pichena bene vetus restituit. Sensus
 est: *πῆξις* Parti fecit, ut ceteri quo-

que libere decernerent. ERN. Omni-
 no in Bud. *silentium*, unde Rhen. At
servitium fere sic 15, 61.

Paucis exemptis] Flor. habet, *exep-*
ptis. Forte, *exceptis*, Pichena inquit.
 Foret id sane melius. Sed a scriptura
 illa nihil extrices. Virgula super e
 ommissa est. Ed. pr. *exēptis.* ERN. Sic et
 Bud.

Et respondenti reticens] Sic etiam
 Livius 23, 12. ubi v. J. Fr. Gron.
 ERN.

Data etiam absolvendi] Melius e
 prisais, *datam etiam abs. licentiam,*
 Lips. Nam sic MSS. Flor. (Bud. a 1.
 m.) Guelf. edd. pr. Puteol. Ber. Ale.
 idque bene restituit Pichena. Ablativi
 sunt a Rhenano. *Licentia* dicitur illa
 quidem etiam in bonam partem apud
 nostrum, ut 1, 26. sed forte hic non
 absurdum sit, existimare, data operæ
 ambiguitatem quasitam. Ceterum in
 Guelf. (it. ed. Put. Ber.) *est et pro*
etiam, fortasse melius. Vide tamen
 ad e. 36. extr. ERN.

Fabricius Veinto] Puto illam esse,
 qui A. Fabricius Dioni dicitur: qui-
 que Prætor, eandem Circensibus ad cur-
 rus adjunxit pro equis. Lips. Rye-
 kius de eo laudat Plinium ep. 4, 22.
 Juvenal. Sat. 4, 113. Mox bene Pi-
 chena *quod multa* e MS. Flor. pro *qui*
m. Sic etiam ed. pr. MS. (Bud.)
 Guelf. Ean. Bud. *Vegento.*

Sacerdotes composuisset, iis libris, quibus nomen Codicillorum dederat. Adiciebat Talius Geminus, accusator: *venditata ab eo munera Principis, et adipiscendorum honorum jus.* quæ caussa Neroni fuit suscipiendi iudicii: convictumque Veientonem Italia depulit, et libros exuri jussit, conquisitos lectitatosque, donec cum periculo parabantur: mox licentia habendi oblivionem adtulit.

Sed gravescentibus in dies publicis malis, subsidia minuebantur: concessitque vita Burrus, incertum valetudine, an veneno. Valetudo ex eo conjectabatur, quod in se tumescentibus paullatim faucibus, et impedito meatu, spirituum finiebat. plures, jussu Neronis, quasi remedium adhiberetur, inlitum palatum ejus noxio medicamine, adseverabant: et Burruum, intellecto scelere, cum ad visendum eum Princeps venisset, adspectum ejus aversatum, scisci-

Nomen Codicillorum dederat] Noto, fuisse morem, uti in testamentis convicia quædam et probra liberius scriberent: quæ ante Augustum inobservata et permessa. Scilicet, quia supremis illis tabulis et voci, danda videbatur aliqua libertas. Frenum injicere Senatus voluerat; sed ille idem Princeps, ut Suet. ait c. 56. *de inhienda testamentorum licentia ne Senatus quidquam constitueret, intercessit.* Ea enim germana lectio, germana mens ejus loci: non ut vir doctus substituit, *scommatorum.* Exempla in Tacito passim, de iis, qui supremis tabulis multa atrociam in Maconem, in Tiberium, aliosque potentes composuerint. Hoc exemplo ergo maledicentiæ suæ cavens Veiento, inscripsit opicos et Oscos eos libros Codicillos. LIPS.

Talius Gem.] Muretus volebat *T. Allius*, idque olim probabat Lipsius, rejecit postea. Nec spernendum putat Ryckius, proferens ex inser. vetere *Q. Allium Mar. Consulem.* Talia occurrit ap. Murator. p. 1501, 2. Mox MS. Bud. et Guelf. a manu sec. *vendicata*, male. Post idem Guelf. *indiciū.* ERN.

Valetudine an veneno] Sic Rhen. ex scriptura, ut ait, Regii codicis i. e. Bud. quod secus est, nam isclare habet *valetudine aut veneno*, ut Puteol. Beroald.

Quod in se tumescentibus] Muretus corrigi *intumescentibus.* Placet. Certe in se vitiosum est. ERN. In se idem esse ac per se autumat Hiller. Rac. 39. Sic per se quædam intumescere docet Celsus 7, 2. i. e. *vitio intus orto.* Heinsius eo sensu apud Senecam ep. 95. *sumi tabem* tradit in se putrescen-

tium.

Impedito meatu spirituum finiebat] Hæc corrupta esse credo, legendumque: *et imped. meatu spiritus, finiebat*, sive etiam *finierat.* Spiritus *meare* dicitur, ut ap. Curtium 3, 5. *Finire* autem simpliciter pro mori, noster cum aliis dixit 6, 50. Id ignorans librarius e *spiritus* fecit *spiritum.* Adjuvat MS. Guelf. in quo est *spiritu.* Litera *s* absorberi potuit ab initiali sequentis verbi. Denique hæc conjecerunt homines post mortem Burri. Itaque melius *finierat*; quod et sequentia desiderant. ERN. *Animam finire* Ovid. dixit Met. 7, 591.

Inlitum palatum ejus] *Ejus* habet MSS. Flor. Guelf. et edd. vett. ante Rhen. qui auctore MS. Bud. delevit, ut mox *eum.* Tacitus, etsi brevitate aliam affectans, libenter hoc pronomine sine necessitate utitur, ut supra jam notavimus. Item infra hoc capite *veterem imp. atque inf. in eo secutus.* Cicero et Livius sine in eo dixissent. c. 59. *talem eum centurio trucidavit.* Sufficiebat *talem.* c. 62. *accitum eum Casar admonet.* Ciceroni et Livio sufficisset *accitum Casar admonet*: quamquam et Livius interdum sine necessitate pronomen addit. V. not. ad Suet. Cæs. 7. ERN.

Aspectum ejus aversatum, sciscitantique hactenus respondisse, Ego me bene habeo] Heinsius sic distinguit: *sciscitantique, hactenus, respondisse, ego me bene habeo.* Acute: et illud *hactenus*, ut Burri, non Taciti, etiam præsert Aurelii lectio, verba ista, *hactenus ego me bene habeo.* alio characterate formata exhibens. Commodè tamen, *hactenus respondisse, potest.*

A. U. tauti haecenus respondisse, *Ego me bene habeo*. Civitati
 216. grande desiderium ejus mansit, per memoriam virtutis, et
 A. C. successorum alterius segnem innocentiam, alterius flagran-
 63. tissima flagitia et adulteria. quippe Cæsar duos Prætoris
 cohortibus inposuerat: Fenium Rufum, ex vulgi favore,
 quia rem frumentariam sine quæstu tractabat: Sofonium
 Tigellinum, veterem impudicitiam atque infamiam in eo
 secutus. Atque illi pro cognitis moribus fuere: validior

exponi, hoc tantum. Vide Observ. in
 Eccles. cap. 22. In eo autem re-
 sponso quæ vis sit, dicit Seneca Epist.
 24. *sicut illum Ch. Pompeii socerum*
Scipionem, qui contrurio in Africam
vento relatus, cum teneri navem suam
videret ab hostibus, ferro se transver-
beravit, et quærentibus, ubi imperator
esset, Imperator, inquit, bene se habet.
Vox hæc illum parem majoribus fecit
et fatulem Scipionibus in Africa glo-
riam non est interrumpi passa, etc.
 GRON. Hoc verum. Sed MS. Flor.
 (et Bud.) et ed. pr. habent *seiscitanti*,
 sine copula que: quod secutus sum.
 Mox ed. pr. *flagitia adultina*: vitiose
 pro *adulteria*. Etiam a Flor. abest
 copula. Sed, nisi Tacitum parum ac-
 curate scripsisse dicamus, hic aliud
 quid latet. Nam *adulteria* sunt in
flagitiis. Nisi vero voluit generi hanc
 speciem addere, ut in quam in primis
 flagitiosus esset. Post Rhen. malebat
tractaverat. Immo *tractarat*. ERN.
 Bud. *tractabat*.

[*Sofonium Tigellinum*] Tigellinum
 libri appellant, et Græci, quibus sem-
 per Τυγελλῖνος. Sophronium corrupte
 epitoma Dionis: Ofonium Tacit. II.
 1, 72. Quod ait de veteri infamia,
 intellegit credo stuprum ejus cum
 Agrippina matre Neronis: qua caussa
 a Caio in exsilium pulsus. Dio 59,
 23. *ἰν τοῖσις δὲ τόσις φησὶ γενναὶ καὶ ὁ Τυγελ-*
λῖνος ὁ Σωφόνιος, ὡς καὶ Ἀγριππίνης μ-
μηχανῶς ἱστῶσις. Mentio clara ho-
 minis, imo brevis vitæ descriptio, in
 scholiaste veteri Juvenalis ad versum
 1, 155. *Pone Tigellinum. C. Fulci-*
nius (corrigendum, C. *Ofonius*) *Tigel-*
linus, patre Agrigentino. Scyllæcum
relegatus juvenis, egens, verum admo-
dum pulcher, in concubinatum a Bin-
cio et Lucio Domitio maritis Agrippi-
nae et Fulvia sororum Cæsaris, atque
in utrisque uxoribus suspectus, ob hæc
urbe summatas. Plura illuc vide, sed
 hæc corrige: a *Fincio et Lucio*. item
 que *Agrippina et Livia, sororum C.*
Cæsaris. Nihil certius. Nam M. Vini-
 cius Liviam Germanici filiam uxorem

habuit, et L. Domitius Agrippinam.
 Tacitus 6, 45. Idem Tigellini nomen
 corruptum odoror in Egesippi 4, 20.
 ubi de Nerone. *Et ideo, inquit, ne-*
quissimis se Nymphidio et Gemellino
præcipue credendum putavit. Gemel-
 linum hunc nusquam reperias, et sup-
 ponu fidenter Tigellinum. Adprobat,
 quod ipse subdit desertum Neronem
 ab utroque: quod historiæ, et nomi-
 natim de Tigellino Tacitus, prodide-
 runt. LIPS. *Ofonium* vel *Ofonism*
Tigillinum vett. edd. usque ad Li-
 psium. ERN. Sic et Bud.

[*Ac quæ illi pro cognatis moribus*]
 Non displicet Farnesiana scriptura.
Atque illi pro cognatis moribus fuere. id
 est, præscitum antea, qui mores utri-
 usque. VATIC. refert, *progenitis mori-*
bus. tentabam, *pro gentis majoribus*.
 quasi commendatione vitiorum pro
 natalibus usus. Humilitatem quidem
 generis ejus notat idem Tacitus II. 1,
 72. *Sophonius Tigellinus obscuris pa-*
rentibus, factus pueritius. Forte et sic
 leg. *ut qui illi pro geminis moribus fa-*
veret. Geminum, simile. Emeritus
 ergo Tigellinus favore Neronis simi-
 litudine morum vitiorumque. Sed,
 ne dissimulem, Farnesiana lectio fir-
 mari omnino a Victore videtur, phra-
 sim hanc æmulante, imo sumentem a
 Tacito, in Othone: *Qui potentia dies*
fere quinque et octoginta, præcognitis
moribus, potitus, postquam a Vitellio
pulsus est, mortem sibi conscivit. At-
 que ita Victor: tamen ingeniosus
 Mercerus divisim illa Farnesiani codi-
 cis legebat: *illi pro cognatis*: tales,
 quales jam ante noti. LIPS. Sive
 potius, ita valere, ut mores cogiti
 ejusque ferebant. Ita certe vult
 Mercerus, atque id sequentis deside-
 rant; in quibus explicatur distincte
 de singulis, quid sit, *pro cognatis mori-*
bus esse. Ceterum correctionem
 Merceri recepit primus Pichena, quem
 ceteri secuti sunt. MSS. Fl. (Bud.)
 Guelf. *atque illi pro cognatis moribus*
fuere: quod J. Gronovius explicat
congenitis, quos juvenes velut insitos

Tigellinus in animo Principis, et intimis libidinibus adsum-
 ptus: prospera populi et militum fama Rufus: quod apud
 Neronem adversum experiebatur. Mors Burri infregit
 Senecæ potentiam; quia nec bonis artibus idem virium
 erat, altero velut duce amoto, et Nero ad deteriores inclina-
 bat. Hi variis criminationibus Senecam adoriuntur, tan-
 quam ingentes et privatam supra modum evectas opes adhuc
 auget, quodque studia civium in se verteret, hortorum quoque
 amoenitate et villarum magnificentia quasi Principem super-
 grederetur. Objiciebant etiam, eloquentiæ laudem uni sibi
 adsciscere, et carmina crebrius factitare, postquam Neroni
 amor eorum venisset. Nam oblectamenti Principis palam
 iniquum, detrectare vim ejus equos regentis; includere voces,
 quotiens caneret. Quem ad finem nihil in Rep. clarum fore,
 quod non ab illo reperiri credatur. Certe finitam Neronis
 pueritiam, et robur juventæ adesse. exueret magistrum, satis
 amplis doctoribus instructus majoribus suis. At Seneca cri-
 53
 minantium non ignarus, prodentibus iis, quibus aliqua
 honesti cura, et familiaritatem ejus magis adspernante Cæ-
 sare, tempus sermoni orat: et accepto, ita incipit: Quar-
 tusdecimus annus est, Cæsar, ex quo spei tuæ admotus sum:
 octavus, ut Imperium obtines: medio temporis tantum hono-
 rum atque opum in me cumulasti, ut nihil felicitati meæ desit,
 nisi moderatio ejus. Utar magnis exemplis, nec meæ fortu-

A. U.
 216.
 A. C.
 63.
 52

secuti erant, nec ad honores proveci
 emendarant. Mirum. Immo, si Tacitus
 ita dedit, sensus est: ita apud
 quemque favorabilem fuere, ut cuique
 similes moribus erant. Nam ut Græcis
σὺμφορῆς est, pro similis, sic *co-*
gnata Latinis, similitudine quâdam
 inter se conjuncta, similia. Ryckius e
 cod. Agr. dedit: *quæ illi pro cognitis*
moribus fuere. male. Ed. pr. *atque*
illi prægenitis moribus fuere. Ekn.

[*Ex intimis libidinibus*] Vatic. *in in-*
timis, esset, ad intimas libidines ele-
 ctus. Lips. MS. Flor. *et intimis,* ut
 edidit Rhen. (e Bud.) Consentit ed.
 pr. nisi quod est *et in intimis:* idque
 secutus sum cum J. Gron. *Ex intimis*
 est a Puteolano. Sed id h. l. non
 convenit. Esset enim, cum ante inti-
 mis ejus libidinibus conscius fuisset.
 Atque socius potius et adjutor nunc
 sumitur. Ceterum sic etiam est in
 Guelf. ERN. In Rhen. 1544. errore
 typographi servatum est *ex,* etsi casti-
 gationes profiteantur positum *et.*

[*Ad deteriores inclinabat*] Bud. ha-
 bebatur *ad terrores,* unde 2. m. *ad erro-*
res, truncato vocis capite.

[*Et privatam modum evectas*] Sic

recentiores: unde colligo, in MS.
 Flor. nullam esse præpositionem. (nec
 est in Bud. nisi a 2. m.) At vet. edd.
 inde a Puteolano omnes *supra mo-*
 dum. Sane *evectas* præpositionem de-
 siderat: nec dicitur pro *egressas,* aut
supergressas, sed est simpliciter *sub-*
lata. Quia ergo illud *supra* e MSS.
 est: quippe quod est et in Guelf. resti-
 tui. In ed. pr. est *et in privatam mo-*
 dum. unde conjicias *et ultra privatam*
modum. (sic cod. Agr.) *Privatim*
 male Puteol. Beroald. et Alc. (*privat-*
um Rhen. e Bud.) Dein Guelf. *hor-*
torumque am. Mox quasi est *propem-*
 modum. Cic. Acad. 4, 26. *quasi ped-*
alis. Pro *supergrederetur* (quod in
 Bud.) MS. Guelf. *prægrederetur.*
 ERN.

[*Carmina crebrius factitare*] Tra-
 gædiasque, quæ ejus nomine feruntur?
 Non, opinor, et alibi videro. Lips.

[*Exueret magistrum*] Relinqueret,
 amoveret: a Græcis sumtum; qui di-
 cunt *ἐκβάλλω* *μαγίστρου*, pro repudiare,
 inprimis de magistris. Sequens sen-
 tentia est e Cic. ad Div. 1, 7. extr.
 ERN.

A. U. *na, sed tuæ. Abavus tuus, Augustus, M. Agrippæ Mityle-*
 816. *nense secretum; C. Macenati, urbe in ipsa, velut peregrinum*
 A. C. *otium permisit: quorum alter bellorum socius, alter Romæ*
 63. *pluribus laboribus jactatus, ampla quidem, sed pro ingentibus*
meritis, præmia acceperant. Ego quid aliud munificentia tuæ
adhibere potui, quam studia, ut sic dixerim, in umbra edu-
cata? et quibus claritudo venit, quod juvenæ tuæ rudimentis
adfuisse videor, grande hujus rei pretium. at tu gratiam
immensam, innumeram pecuniam circumdedisti: adeo, ut ple-
rumque intra meipse volvam: egone, Equestri et provinciali
loco ortus, proceribus civitatis adnumeror? Inter nobiles, et
longa decora præferentes, novitus mea enituit? Ubi est animus
ille, modicis contentus? Tales hortos instruit, et per hæc
suburbana incedit, et tantis agrorum spatiis, tam lato fenore
 54 *exuberat? Una defensio occurrit, quod muneribus tuis obniti*
non debui. Sed uterque mensuram implevimus, et tu, quan-
tum Princeps tribuere amico posset, et ego, quantum amicus a
Principe accipere. Cetera invidiam augent. quæ quidem, ut

Abavus tuus Augustus] Immo *aba-*
vus. LIPS. Sic ipse noster vocat su-
 pra 13, 31. unde cum Ryckio re-
 cepti. ERN. Cf. Seneca de Clem. 1,
 10.

Quid munif. adhibere] MS. Agr.
 addit *tuæ.* Sensus est, qua re potui
 promereri munificentiam tuam: qui
 siue illa vocula non constat. Itaque
 recepi. Secutus est Broterius, qui
 idem in MSS. tribus reperit. ERN.
 In Bud. deest.

Studia in umbra educata etc.] quæ
 in vita privata tractavi, formavi.
 Sumtum e Cicero, ni fallor: apud
 quem de Legg. 3, 6. etiam sunt *um-*
bracula eruditorum et otium, quæ op-
 ponuntur *soli et aciei,* h. e. admini-
 strationi Reip. Non hic de schola
 cogitandum cum Pichena, ut jam
 monuit Freinsh. Etiam *educata oratio*
 est ap. Cic. ERN. Potius *eloquentia.*
 Sic in Orat. 13.

E quibus claritudo venit] Sic ed.
 pr. et seqq. omnes. At J. Gronov.
 e MS. Flor. et quibus, ut conjecerat
 Acidalius. Mox *circumdedisti* MSS.
 Flor. Bud. Guelf. recepit Pichena.
 Veteres edd. omnes (in his Rhen.) *de-*
disti. Deinde Fl. Bud. Oxon. edd. pr.
 veteresque omnes *meipse,* quod temere
 in *meipsum* (a Rhen. quoque) muta-
 tum, restituit Ryckius. ERN. *Et*
quibus nexus postulat. Ita quoque
 habebat Bud. a l. m. Usus verbi *circum-*
dare apud nostrum dabit Index.
 Unde sciat Ern. in Bud. legi *me ipse,*
 non capio. Saltem in Castigat. Rhe-

nanus id tacet, nisi forsan in edit. sua
 priore a. 1519. dederit, quæ in altera
 a. 1544. desiderantur. Prior ista nihil
 non ad manus.

Longa decora] i. e. antiqua. v. ad
 c. 31. *decora* sunt majorum imagines
 et eorum honores, res gestæ. Sed
 MS. Flor. et ed. pr. *cura,* quod J.
 Gronovius factum conjicit e *jura.*
 Mox MS. Reg. et ed. pr. *enicuit.*
 ERN. Bud. *decora* a 2. m. Idem *eni-*
tuit.

Hortos instruit] Vides hic opes Se-
 necæ in villis, agris, pecunia. Sed
 quid est *instruit?* referri ad statuas,
 tabulas, aliumque ornatum potest:
 etsi Flor. codex, *exstruit:* quod ad
 ædificia ibi superba et nova. LIPS.
Exstruit cum MS. Flor. habet ed. pr.
 Simile supra fuit, *hortos extollebat:*
 unde non omnino spernendum putem.
 Ed. pr. etiam *talis.* In verbo *incedit*
 est significatio ostentationis et super-
 biæ, de qua sæpe viri docti dixerunt. V.
 Cort. ad Sall. Jug. 31. *Fenore* possis
 etiam ad reditus ex agris referre: pri-
 mum propter epitheton *lato:* deinde
 quia c. 55. *horti, fenus et villæ;* nulla
 agrorum mentione. ERN. *Exstruit*
 habet et cod. Agr. Sed Bud. *instruit.*
 De his Senecæ divitiis vid. et Juven.
 Sat. 10, 16.

Cetera invidiam augent] MS. Flor.
agent; quod J. Gron. factum putat
 ex *alent.* Sic et ed. pr. ubi antiqua
 manus correxit *augent.* Confundi
agere et alere, notum est. V. viros
 doctos ad Cicer. pro Arch. c. 7. et Vir-

omnia mortalia, infra tuam magnitudinem jacent; sed mihi ^{A. U.} incumbunt: mihi subveniendum est. quomodo in militia, aut ^{216.} via, fessus adminiculum orarem; ita, in hoc itinere vitæ, ^{A. C.} senex, et levissimis quoque curis impar, cum opes meas ultra ^{63.} sustinere non possim, præsidium peto. Jube eas per Procuratores tuos administrari, in tuam fortunam recipi. Nec me in paupertatem ipse detrudam; sed traditis, quorum fulgore præstringor, quod temporis hortorum aut villarum curæ seponitur, in animum revocabo. Superest tibi robur, et tot per annos

gil. Æn. 5, 231. Nec agent absurdum, aut ab h. l. alienum. Dicitur enim pro acere, excitare, incitare, *ἐξείκω*. v. Gebh. ad Liv. 10, 14. Sed tamen *augent* verum puto, cui non raro in MSS. *agere* substituitur, ut ap. Livium, l. c. Vid. ibi Drakenb. Item ad 3, 3. 27, 9. Add. infra ad c. 58. etiam 15, 10. pro *augeretur* ed. pr. *ageretur*. Nec futurum huic loco convenit. ERN. Bud. *augent* bene.

Infra tuam magn. jacent] *Jacent* et mox *incumbunt* MS. Guelf. (et Bud.) edd. pr. Puteol. Beroald. Alc. ut ad *cetera* referantur: quod restitui. Adjuvant *mortalia*, quæ melius de bonis humanis, quam de vitiis, velut invidia, capiuntur: item sequentia: *quomodo in militia* etc. in primis verba, cum *meas opes ultra sustinere non possim*. *Cetera* quæ sint, vid. c. 56. extr. Ceteri libri edd. habent *jacet* et *incumbit*: quæ lectio orta est ex eo, quod ad *invidiam* referri putabant. ERN.

Quomodo in militia] Intellegit Options, quia adjutores Centurionibus dati. Festum corrigo, *Optio* qui nunc dicitur, antea appellabatur *accensus*. *Is adjutor dabatur Centurioni a Tribuno militum, qui ex eo tempore, quem velint, Centurionibus permisum est optare, et nomen ex facto sortitus est*. *legoque, a Tribuno, militumque ex eo tempore*. LIPS. Mox ed. pr. *postum*. Post *eas* abest a Guelf. ERN. Bud. pro *quomodo* male quo. Dein *eas* non habet. Per *adminiculum in militia*. J. Fr. Gron. referente et probante Ryckio, potius *caussariam missionem* intelligit. Vox ipsa *adminiculi* petita ex agricultura. V. Sen. de Clem. 2, 7.

Quorum fulgore præstringor] Canngieterus Diss. ad Avian. p. 320. corrigi *præstringor*. Verum videtur. Cic. Vatin. 10. *Dignitas et splendor præstringebat oculos Vatinii*: ubi similiter quidam MSS. et edd. *præstrin-*

gebat. Adde Drakenb. ad Silium 1, 358. Sensus est: relictis iis, quorum invidia mihi obest, tempus omne animo impendam, quod hortorum et villarum cura absumit. ERN. Bud. *præstringor*. Sed omnino *præstringor* rectius, quod et Bip. recepere.

Et tot per annos nixum fastigii regimen] Hæc vitiosa esse, facile intelligit, qui attenderit, perspicueque velit interpretari, conservata Latinitate. Nam, quod Maphæus, per tot annos sustinuisse imperii onus: Gronovius Obs. 2, 4. bene magno tempore fundata potentia: bonus sensus est; sed e contextu sumtus, non e verbis ipsis, in quibus ille non inest. Nec probabilis Grotii conjectura *enisum fastigio* i. e. ad fastigium. Grotianæ sententiæ sufficeret *nixum*. Cicero Plane. 27. *huc per me nixus ascendi*. sed illa sententia ab h. l. aliena. Idem ille J. F. Gronovius ap. Ryckium conjicit *nixum fastigio*: ut *fastigium* dictum sit pro imperio, potentia, ut 15, 1. Sed et hic manet difficultas, quod non convenit *tot per annos*. Illud mihi videtur esse clarum, hoc quæri: an Nero jam per se, sine Senecæ auxilio, possit imperare. Ei sententiæ quæ lectio vel correctio maxime convenit, ea est optima. Sed ei sic satis congruit lectio MSS. (Bud.) Agr. Guelf. ed. pr. *tot per annos visum fastigii regimen*. Vidisti, inquit, tot per annos, quomodo summum imperium tractari, Respublica regi debeat, habesque adeo usum rerum idoneum, ut tibi non amplius opus sit auxilio meo. Sed vereor, ut satis prudenter ista dicta sint, et siue offensione Neronis dici potuerint; et ne *visum* factum sit e *nisum*, ut factum passim in libris veteribus. V. Heins. ad Ovid. A. A. 2, 660. Drakenb. ad Sil. 5, 284. item ad Livium pluribus locis. Interim nihil melius aut vidi, aut ipse excogitare potui. ERN. Hiller. Rac. 10. legit *fixum fastigii regimen*, eo sensu, quo ap. Cic. Ac. Q. 4, 9. *stabile, quod mo-*

A. U. 816. *nixum fastigio regimen: possumus seniores amici quieti res-*
 spondere. Hoc quoque in tuam gloriam cedere, eos ad summa
 A. C. 63. *verxisse, qui et modica tolerarent.* Ad quæ Nero sic ferme
 55 respondit: Quod meditatur orationi tuæ statim occurram, id
 primum tui muneris habeo, qui me non tantum prævisa, sed
 subita expedire docuisti. Abavus meus, Augustus, Agrippa
 et Mæcenati usurpare otium post labores concessit: sed in ea
 ipsa ætate, cujus auctoritas tueretur, quidquid illud et quale-
 cunque tribuisset: attamen neutrum datis a se præmiis exiit.
 Bello et periculis meruerant: in his enim juvenia Augusti ver-
 sata est. Nec mihi tela et manus tuæ defuissent, in armis
 agenti. Sed quod præsens conditio poscebat, ratione, consilio,
 præceptis pueritiam, dein juventam meam fovisti. Et tua qui-

vere nulla ratio quærit. et pro Rabirio
 9. Verum, quæ addit de imperiis ex
 Stoica doctrina fato fixis, ab hoc loco
 sunt aliena. Probo emendationem Bip.
nixum fastigio i. e. Imperatoria di-
 gnitate. Favent huic sententiæ loca
 nostri 14, l. II. 1, 16, 2, 76. Sed
 ita jam Ryckius cum J. Fr. Grono-
 vio.

Possumus seniores amici] Non us-
 quequaque placet. Vatic. *quietem*
 præfert. Fortean, *possumus seniores*
amici quietem jure spondere. Fuit,
 cum inculcatam vocem e sequenti
 linea putarem, legeremque rejecta,
possumus seniores amici quietem. Quid
 si, *quietem spondere?* Apuleius phra-
 seos hujus approbator Apol. 2. *Has-*
cine gratias bonus filius matri respon-
des? Lips. At tu vide, si lubet, Ob-
 serv. 2, 4. Gron. Ibi sic interpreta-
 tur: nos seniores amici satisfacimus
 tibi etiam quiete, otium lacessendo, et
 in reliquum viribus tuis confidendo.
 Quæ sane interpretatio valde arridet.
 Sed tamen hic restat mihi scrupulus,
 quod ita sententia hæc non satis apta
 argumento Senecæ. Vult abire cura
 Reip. h. e. ad quietem et otium re-
 dire. Tu vales ætatis robore, et habes
 imperium satis firmum. Ergo
 ego senex possum deponere illud onus.
 Quod sane non satis comode videtur
 exprimi per *satisfacere quiete.* Et-
 iam MSS. Vatic. Bud. ed. pr. habent
quietem: forte et Flor. quod plerum-
 que ille cum pr. ed. consentit. Non
 abhorrebat animus a conjectura, Ta-
 citum scripsisse, *possumus seniores*
amici quietem repetere vel resumere.
 Error in verbo uriri potuit, quod mox
 est respondit: *quiete* primus elidit
 Puteol. idemque exhibet Guelf. Sed
 sensus forte est; *possumus vicissim*

quietem sumere, vel quiete uti, postea-
 quam tu, nobis laborantibus quievisti;
 quod *respondere* esse potest e Græcorum
 imitatione, qui ἀντιστρέφω sic di-
 cunt, et ἀντιστρέφα. Et sic alii quoque
respondere dixerunt. Broterius mavult
 cum Petavio *quietem respicere.* ERN.
 Heinsius egregie conjicit *quieti respon-*
dere, ad quam scil. senium ipsum nos
 invitat. Sic et Bip. Hiller. Rac. 10.
 volebat *quietem retinere.*

Ad summa verxisse] Heins. *evexisse.*
 Non male.

Qui tolerarent] Sic ed. pr. Rhen.
 (e Bud.) et seqq. at Puteol. Ber. Alc.
tolerarunt, et sic fuit in Guelf. a mau.
 pr. ERN.

Avus meus Augustus] Legam, ut
 supra, *abavus.* Lips. Quod reserpsi.
 Ryckius mire: *avos Latina lingua*
etiam ultra secundum gradum vocat:
 Recte, verum, ubi pro majoribus po-
 nuntur, et non nisi in plurali: *avum*
meum posse de alio, quam de mei pa-
 rentis patre, dici, id vero etiam atque
 etiam nego. Mox MS. Flor. (et Bud.)
ac tamen, quod et Mureto et Acidalio
 placebat. Vulgatam probo. Mox in
 ea ipsa ætate. an ipse? ERN. Ipse
 cod. Agr. Probat Faern. Lall.

Quicquid illud etc.] Illud abest a
 cod. Agr. Faernus malebat illis, quod
 placet Lall.

Bello et periculis meruerant] Sic
 Guelf. ed. pr. Rhen. (e Bud.) et seqq.
 At Puteol. Ber. Alc. *bellis.* Acidalio
 autem putabat excidisse *at.* Est enim
 objectio. ERN.

Et tua quietem etc.] Primum non
 redundat, ac pæne ineptum est, *dum*
vita suppetet? Vereor, ut genuinum
 sit. Deinde ed. pr. *obnoxia*, et mox
inferre pro referre. Mox *rubori mihi*
est et Livius dixit 45, 13. ERN.

den erga me munera, dum vita suppetet, aeterna erunt: quae a A. U. me habes, horti et fenus et villa, casibus obnoxia sunt. ac, licet ^{816.} multa videantur, plerique, haudquaquam artibus tuis pares, ^{A. C.} ^{63.} plura tenuerunt. Pudet referre libertinos, qui ditiores spectantur. Unde etiam rubori mihi est, quod praecipuus caritate, nondum omnes fortuna antecellis. Verum et tibi valida ⁵⁶ aetas, rebusque et fructui rerum sufficiens: et nos prima Imperii spatia ingredimur: nisi forte aut te Vitellio ter Consuli, aut me Claudio postponis. Sed, quantum Volusio longa parsimonia quasivit, tantum in te mea liberalitas explere non potest. Quin, si qua in parte lubricum adolescentiae nostrae declinat, recocas; ornatumque robur subsidio impensius regis. Non tua moderatio, si reddideris pecuniam; nec quies, si reliqueris Principem; sed mea avaritia, mea crudelitatis metus in ore omnium versabitur. Quod si maxime continentia tua laudetur, non tamen sapienti viro decorum fuerit, unde amico infamiam pareat, inde gloriam sibi recipere. His adjicit complexum et oscula, factus natura et consuetudine exercitus, velare odium fallacibus blanditiis. Seneca (qui fuis om-

Et fructui rerum sufficiens] Fructui contra Jctum Parisiensem, qui fructui corrigebat, late defendit Salmasius ad Jus Att. et Rom. c. 16. p. 373. ERN.

Claudio praeponis] Si quid video, aut negatione insita scribend. non praeponis: aut mutandum in postponis. Certe et Nero iudicio ante Claudium: et Seneca omni re ante Vitellium. LIPS. Postponis et aliis placitum. Et id esse in MS. Fl. auctor J. Gron. in Reg. Broterius, qui recepit in textum, quem sequor. Interpretatio vulgati: nisi plura Vitellio te accepisse, me plura Claudio dedisse putas, angustior est, quam pro re et antecedentibus. ERN. Vulg. praeponis tuer post Salinerium Pichena. In postponis recentiores omnes conspirant. Bud. praeponis. Agr. anteponis.

Volusio longa parsimonia] Dixi supra: addo hoc nomen in Vatic. constanter semper scribi, Volusino. Porro de divitiis Volusiorum Sillii egregius locus est, huc alludentis 5, 261. Occumbis, generose Volux. nec clausa repostis Pondera thesauris, patrio nec regia quondam Praefulgens ebore et possessa mapalia soli Profuerint. LIPS. Broterius corrigit vel quantum aut et q. cum Acidalio, quod placet. Ed. pr. Volusino. ERN. In Bud. a 2. m. sed si q. Agr. sed an q.

In te mea liberalitas] MS. Flor. ed.

pr. in me mea libertas. de quo vide J. Gron. Vulgatum verum. Parsimonia et liberalitas opponuntur apte. ERN. Bud. a 1. m. in me mea liberalitas.

Inornatumque robur] Inornati vox displicet, cum sequantur verba parum illi congrua. Malim, inordinatumque. Id est, incompositum aetatis hujus robur. Nec displicet sane Faerni, innatumque robur. LIPS. Frustra conjecturis indulgere viri docti. Bene e MS. Flor. ornatum rescripsit Pichena: quod loco tamen ab alia manu additum f̄ tradit. At MS. Agr. ed. pr. plane ornatum habent. Robur, quod tu praepceptis, consilio ornasti, instruxisti. ERN. Bud. inornatumque. Ornatum recepere certatim recentiores. Bip. non a regis, sed ab ornatum pendere judicant abl. subsidio.

Unde amico infamiam pareat] Quod mihi olim sponte in mentem venit, e grammatica ratione, legendum esse pareat pro vulg. parat, id deinde ap. Rveckium reperi esse in MSS. Flor. et Agr. E MS. Reg. protulit etiam Broterius. Veteres edd. parit: id corrigere debebat Rhen. parat, non parat: quod omnes habent, usque ad Rveckium: item MS. Guelf. ERN. Bud. parat.

Factus natura] Libri ita. Vulgo, facetus. LIPS. Facetus in quatuor MSS. reperit Broterius. Sed factus verum est. ERN. Bud. facetus.

A. U. nium cum dominante sermonum) grates agit: sed iustitua
 216. prioris potentia commutat: prohibet cœtus salutantium:
 A. C. vitat comitantes; rarus per urbem; quasi valetudine in-
 63. fensa aut sapientia studiis adtineretur. Perculso Seneca,
 57. promptum fuit, Rufam Fenium inminuere, *Agrippinae amicitiam* in eo criminantibus: validiorque in dies Tigellinus, et malas artes, quibus solis pollebat, gratiores ratus, si Principem societate scelerum obstringeret; metus ejus rimatur: compertoque, Plautum et Sullam maxime timeri, Plautum in Asiam, Sullam in Galliam Narbonensem nuper amotos; *nobilitatem eorum, et propinquos huic Orientis, illi Germaniæ exercitus commemorat. Non se, ut Burrum, diversas spes, sed solam incolumitatem Neronis spectare: cui caveri utcumque ab urbanis insidiis presentia; longinquos motus quonam modo comprimi posse? Erectas Gallias ad nomen Dictatorium, nec minus suspectos Asiæ populos claritudine avi Drusi. Sullam inopem; unde præcipuam audaciam: et simulatorem segnitia, dum temeritati locum reperiret. Plautum magnis opibus, ne fingere quidem cupidinem otii, sed veterum Romanorum imitamenta præferre: adsumpta etiam Stoicorum adrogantia sectaque, quæ turbidos et negotiorum adpetentes faciat.* Nec ultra mora. Sulla, sexto die perverctis Massiliam percussoribus, ante metum et ruinorem interficitur, cum epulandi causa discumberet. Relatum caput ejus in-
 38. lusit Nero, tanquam præmatura canitie deforme. Plauto parari necem, non perinde occultum fuit, quia pluribus salus ejus curabatur; et spatium itineris ac maris tempus-

Cum dominante sermonum] Quibusdam abest vox *sermonum*: nec ego requiram. LIPS. At est in Flor. (Bud.) Guelf. ed. Puteol. seqq. Omisit Lipsius, restituit Pichena. Abest ab ed. pr. et MS. Reg. Eus.

Plautum et Sullam] De isto supra e. 22.

Presentia; longinquos] Flor. (et Bul.) est *presentiora*: ex quo alii, *presentiore*; ego, *presenti opera* vellem, si tamen vulgata mutanda. LIPS. Freinshemius *presenti cura*, quod in MS. Agr. repertum recepit Ryekhus. Vulgatum verum puto. Ipsa presentia in nonnullis rebus valet plurimum. Et hic clare opponitur *longinquitati*. Ceterum *presentiora* etiam habet ed. pr. ERN. Heius. *presenti cura* probat. iude *presentiora* videtur ortum. Abhinc *presentiu* omne punctum tulit.

Nec minus suspectos] Scribo, *suspensos*. LIPS. Nempe ut melius conveniat verbo *erectas*: quod elegantius sane foret, necessarium non est.

ERN. Bip. *recepere suspensos*.

Sullam, *simulatorem segnitia*] Sæpe sic evenit: ut, qui maxime ambitiosus, occultent. Pulchre et ad Taciti lucem Seneca in *Œdipo* v. 682. *Certissima est regnare cupienti via, Laudare modica, et otium ac somnum loqui. Ab inquieto sæpe laudatur quies.* Eiusdem sententia illud nostri est: *cujus disparem mitioremque naturam contra interpretabatur.* II. 4. 26. LIPS. Add. 13, 47. ERN. In loco Senecæ pro *laudatur* alii *simulatur*.

Relatum caput ejus] MS. Flor. habet: *pralatum caput ejus*. Si *perlatum* esset, quod est in MS. Agr. probari posset. Atque sic conjiciebat fuisse Pichena; sed *relatum* eodem redire vidit. Id est in (cod. Bud. et) edd. omnibus: ut et mox e. 59. Mox, *quo pluribus* etiam ed. pr. in sequentibus, usque ad Rhenanum, est *quia a pluribus*. ERN. Rhen. Bud. secutus præpositionem sustulit.

Spatium itineris ac maris] A MS. Guelf. abest *ac maris*. ERN.

que interjectum moverat famam: vulgoque fingeant, *petitum ab eo Corbulonem*, magnis tum exercitibus præsidem, si clari atque insontes interficerentur, præcipuum ad pericula. *quin et Asiam favore juvenis arma cepisse; nec milites, ad scelus missos, aut numero validos, aut animo promptos: postquam jussa efficere nequiverint, ad spes novas transisse.* Vana hæc, more famæ, credentium otio augebantur. Ceterum libertus Plauti celeritate ventorum prævenit Centurionem, et mandata L. Antistii, soceri, adtulit: *effugeret seque mortem, otium: suffugium et magni nominis miseratione reperitur bonos, consociaturum audaces. nullum interim subsidium adspiciendum. si sexaginta milites (tot enim adveniebant) protulisset; dum refertur nuntius Neroni, dum manus*

A. U.
816.
A. C.
63.

Petitum Corbulonem] i. e. tentatum, ut deficeret a Nerone, et cum Plauto consilia conjungeret. *Magnis tum*, quod e MS. Fl. dedit Pichena, etiam ed. pr. Eadem post *ut clari*: sive *ubi* verum est, sive *et si*: quod malim. Nam copula h. l. vix commode abesse potest. *Ut* etiam in MS. Guelf. sed in margine: in textu est *ne*. ERN. Bud. etiam habet *ne*, sed a 2. m. Sensus, qui præcipue sese exponeret periculis, ut impediret, ne clari etc. Si legas *si clari*, intelliges, si periculum immineret claris etc.

Hæc in ore famæ] Modius noster in Novoantiquis ep. 15. legit, *more famæ. et augebantur*. acute. Ita H. 4, 50. *More famæ in majus innotuere*. LIPS. Vix est, ut non scripserit Tacitus odio. Sic H. 1, 51. *Sed plurima ad fingendum credendumque materies in ipsis castris odio, metu, et, ubi vires suas respexerant, securitate*. GRON. *More* verum esse docuit post MS. Flor. estque etiam in ed. pr. et MS. Agric. unde merito receptum a Pichena. Idemque Modii et conjectura recepti *augebantur*, cum ante esset *agebantur*. Recte. Vid. supra ad c. 54. *Credentium otio* feram, et habet commodum sensum. Si tamen odio placeat, legendum, opinor, erit *præsentium odio, non credentium*, ut alibi noster loquitur. Boxhornius non male notavit, illud *una* non satis commode poni in fine præcedentis orationis: sed, quod id mutari vult in *vana* (quamquam hæc verba non raro in libris permutantur) et ad sequentia referri, id non necessarium videtur. Placet tamen Broterio. Interpunctio vitiosa est, quam nos e pr. ed. correximus. Ed. Puteol. interpungit post *hæc*. Vulgatam post *una* induxit Beroal-

lus. ERN. Dubium vix est, quin Boxb. verum viderit. Recipio *vana* cum Bip. Bud. habebat *more* a 1. m. Idem *agebantur*. Recte interpunxit Ernesti.

Otium, suffugium] Suspecta. LIPS. Optime huic locum emendatum puto a N. Heinsio, qui legendum putabat *odii suffugium*. Juvat MS. Agricolaë, qui habet *ocii suffugium*. *Odium* autem et *otium* facile confusa in libris, etiam ob scripturam. Solebant enim scribere per *c* librarii, ut etiam in ed. pr. semper exprimitur. *Mors segnis* est vel quæ infertur inulta ab aliis, vel quam sibi quis ipse infert inultus. Sensus ergo est, ne sineret se inultum perire. Nam talem mortem esse quidem odii suffugium, liberare ab odio; at nihil aliud nisi miserationem habere iuanem: homines quidem misericordia moveri, si vir magnus tali morte pereat, sed eam misericordiam nihil prodesse. Petavius corrigebat *otiosum suffugium*, quod probat et Broterius. Sed *otiosum* lenius est pro re. si esset *ignavum suffugium*, secus foret. et pro at sæpe Tacitus, vid. ad 5, 3. Mox *adveniebant* ed. pr. Rhen. sed Puteol. Ber. Alc. *veniebant*. Deinde legitima Latinitas postulabat *referretur et permearet*: et sæpe in hoc genere peccatum in libris Taciti a librariis, vidimus. ERN. Bip. conjiciunt *ocius suffugium esse m. n. m.* quod illustant ex Sall. Cat. 40. *miserviis suis remedium mortem expectare*. Hiller. Rac. 22. tuetur vulg. Mihi locus interpunctione sanari posse videtur ita: *effug. s. m. otium: suff. et m. n. miseratione r. h. etc. Miseratione* a 2. m. habet Bud.

Protulisset] Bud. male *protulisset*.

A. U. *alia permeat, multa secutura, quæ ad usque bellum evalescerent.*
 816. *denique aut salutem tali consilio quæri, aut nihil gravius au-*
 A. C. *dentem, quam ignaro, patiendum esse.* Sed Plautum ea non
 63.
 59 movere. sive nullam opem providebat inermis atque exsul,
 seu tædio ambiguae spei, an amore conjugis et liberorum,
 quibus placabiliorem fore Principem rebatur, nulla sollici-
 tudine turbatum. Sunt, qui *alios a socero nuntios venisse*
ferant, tamquam nihil atrox immineret; doctoresque sapientiæ,
Cæranum Græci, Musonium Tusci generis, constantiam oppe-
riendæ mortis, pro incertu et trepida vita, suasisse. Repertus
 est certe, per medium diei, nudus exercitando corpori.
 Talem eum Centurio trucidavit, coram Pelagone, spadone,
 quem Nero Centurioni et manipulo, quasi satellitibus mini-
 strum Regium, præposuerat. Caput interfecti relatum:
 cujus adspectu, (ipsa Principis verba referam) *Quin, inquit,*

Quæ ad usque bellum evalescerent]
 Sic MS. Fl. Agr. Guelf. edd. omnes.
 Ab Oxon. abest *bellum.* Rhenanus con-
 jecit: *quod usque bellum evalesceret.*
 ERN.

Cæranum Græci, Musonium Tusci] Cæranus mihi irreperit. nisi quod Plinius Indice libri 2. inter auctores, quos delibitavit, recenset *Cæranum.* In Senevæ Ep. 66. valde celebratur hujus ævi *Claranus* quidam Philosophus. numquid ibi *Cæranus?* aut magis, in Tacito *Clavianus?* Sed Musonium notior, qui Vulsiniis in Etruria natus, *Equæstris ordinis, studium philosophiæ et placita Stoicorum æmulatus est,* ait noster H. 3, 81. Nomina illi C. Musonius Rufus, uti ex Tacito H. 4, 40. et Plinio colliges Ep. 3, 11. Supervixit ad imperium Vespasiani, ut jure culpes Suidam. interfectum eum a Nerone, bis assermantem. Vide eum in voce *Μουσόνιος* et *Κερσούτος.* Melius veriusque Philostratus 7, 16. qui Musonium Tyrrenum in Gyaron insulam projectum a Nerone scripsit. Unde rediit, eum ille abiisset. Lips. Ed. pr. Puteol. *Cæranum,* quod restituit Rhenanus (e Bud.) eum in ed. Bernold. errore operarum factum esset *Coctanum,* quodque secutus Ale. De Musonio adde Ryek. ad h. l. Ceterum a Guelf. totum hoc *Cæranum—generis* abest. ERN. De Musonio v. et 15, 71. ubi in exilium actus scribitur et de philosophia laudatur.

Constantiam opperienda mortis] Heinsius corrigebat, *opperienda mortis,* quod verum videtur. (et Boxh. probat.) in Guelf. est *opprimenda,* alterum in margine. Mox ed. pr. et co-

ram P. ERN.

Centurioni et manipulo] Parum proprie *manipulo.* Erant sexaginta tantum (v. c. 53.): qui non faciunt manipulum, ut male Ferretus ad h. l. putabat. Dicitur igitur h. l. vel pro centuria, quæ sexaginta ad minimum habebat, aut pro manu quæcumque. Pro centuria apud Tacitum diei, etiam Schelio ad Hygin. p. 4. placebat: ubi rectius h. l. usus esset. In locis, qui ibi e Libro 1. laudantur, proprie verbum accipi potest. ERN.

Caput interfecti relatum] Non ergo idem hic ille Plautus, cujus necem Suetonius rettulit e. 35. Non hercle idem, multa obstant. Primum ille inter pueros, aut certe ætate inferior quam Nero: (stupro enim ante mortem illi cognatus.) At iste gaudior. Ille Romæ fuisse debuit, cum casus est; in Asia iste. Ille viva Agrippina; hic mortua pridem interfectus. Itaque illum cum libris aliquot verius est, A. Plantium vocari, filium fortasse ejus, qui de Britannis triumphavit. Cum nostro isto si confundis (quod faciunt plures) quomodo vel hac parte Tacitum cum Suetonio junges, qui diversissima Neronis verba deprimunt? Dio an de hoc Plauto locutus sit 62, 14. nescio. *Τὸν γ' αὖ Πλαῦτον* (scribo *Πλαῦτον*) ἀπακρίνας, ἔπειτα τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ προσετιχθῆσαν οἱ ἰδῶν, οὐκ ἦδιν, ἴφην, ὅτι μεγάλην ἦεν ἰσχίον. Nam et ea verba diversa ab istis. Quis tamen neget, quin et hæc potuerit adjungere? Lips.

Referam] Bud. *referabant.* Mox hujusmodi.

Quin, inquit] MS. Flor. (et Bud.) *Cur i. N. etposito melu.* Etiam MS.

Nero, deposito metu, nuptias Poppææ, ob ejusmodi terrores dilatatas, maturare parat, Octavianque conjugem amoliri; quamvis modeste agat, et nomine patris, et studiis populi grave? Sed ad Senatum litteras misit, de eadē Sullæ Plautique haud confensus, verum *utriusque turbidum ingenium esse, et sibi incolunitatem Reip. magna cura haberi.* Decretæ eo nomine *supplicationes, utque Sulla et Plautus Senatu moverentur, gravioribus tamen ludibriis, quam malis.*

A. U.
816.
A. C.
62.

Igitur accepto Patrum consulto, postquam cuncta scelorum suorum pro egregiis accipi videt, exturbat Octavianam, *sterilem dicitans.* Exin Poppææ conjungitur. Ea diu pellex, et adulteri Neronis, mox mariti potens, quendam ex ministris Octaviæ inpulit, *servilem ei amorem* objicere. destitaturque reus, cognomento *Eucerus*, natione Alexandrinus, canere tibiis doctus. Actæ ob id de ancillis quæstiones, et vi tormentorum victis quibusdam, ut falsa adnuerent, plures perstitere sanctitatem dominæ tueri. Ex quibus una instanti Tigellino, *castiora esse muliebria Octaviæ* respondit, *quam os ejus.* Movetur tamen primo, civilis dissidii specie: domumque Burri, et prædia Plauti, infausta

Guelf. edd. vett. ante Rhen. *cur*, sed mox *Nero deposito.* Hinc J. Gron. locum sic constituit: *Curre Nero, et . . . maturare para.* Quod mihi non placet. Dixisset, opinor, *matura et amolire, quam para maturare.* Nam *para* ita jam esset in *curre.* Tacitus quidem alibi in tali cohortatione dixit *iret prope.* sed semet aliosve incitantium maxime solennis particula *quin* est, ut nemo nescit. *Quin* confunditur et aliis locis cum *cur* et *cum*: quod pro *cur* in antiquis libris, ut etiam in MS. Guelf. h. l. scribebatur *quor.* Ceterum si quis malit *paras*; non repugnem. ERN. In Bud. *Cur . . . parat.* Ubi 2. m. præmisit verbo *non.* Hiller. Rac. 13. conjicit: *quin . . . para . . . amolire.* ubi *quin* hortantis est. *Paras* Mureti probat Acid. Pich. etsi hic vulg. non rejiciat.

Modeste agat, et] MSS. Flor. Guelf. edd. veti. ante Rhen. *ageret, nomini*: absorpta copula. Mox Guelf. edd. Puteol. Ber. Alc. *cædibus.* ERN. Rhen. *agat* et ex ingenio. *De cæde* e Bud.

Gravioribus tamen ludibriis quam malis] Vulgatam sic interpretabar: quæ severa tamen adulatio non tam aggravabat augetbatque mala, indignas nimirum cædes Sullæ Plautique, quam mimica, vana, ludiera mala veris addebat. GRON. Recte Freinsh. pro *tamen malebat jam*: graviora fuisse illa ludibria ipsis malis. Mox suo-

rum e MS. Flor. addidit Pichena. Est etiam in ed. pr. Neque commode abfuerit. ERN. *Jam* habet cod. Agr. *Suorum* Bud.

Eucerus natione Alexandrinus] *Eucerus* scripti et edd. *Eucærus* a correctione Freinshemii venit: qui putabat esse græcum *Εὐκαίρος*: quod incertum: Post *Alexandrina* MSS. Flor. (Bud.) Ox. Guelf. edd. vett. omnes. ERN.

Canere tibiis doctus] Flor. (et Agr.) *canere per tibiis.* An forte, *canere pares tibiis*? LIPS. *Per tibiis* etiam ed. pr. Jac. Gron. comparat: *vita per virtutem acta.* frustra. Mox MS. Guelf. vitiose *persistere satietatem* etc. ERN. Bud. *canere tibiis* omisso *per.* Heins. conjicit *canere tibiis perdoctus.* Hiller. Rac. 21. *c. tibiis perdoctus*, ut Cic. pro Balbo 27.

Ex quibus una] Nomen liberrimæ ancillæ, Pythias, ex Dione 62, 13. LIPS.

Civilis dissidii specie] Id est, divor-tii. LIPS. Immo *dissidii*, ut est in MS. Flor. (Bud.) Guelf. Agr. ed. pr. aliquoties jam correctum sic in Tacito. Restituit h. l. Ryckius. Pro *movetur* sine necessitate viri docti (Faern. Pich. Acid.) corrigunt *amovetur.* Vid. dicta supra ad e. 32. Mox MS. Fl. (et Bud. a 1. m.) *domumque B. pr. Pl.* quod placet J. Gron. in ed. pr. est *prædiæque.* ERN.

A. U. 816.
A. C. 63.
61 dona, accipit. mox in Campaniam pulsa est, addita militari custodia. Inde crebri questus, nec occulti per vulgum; cui minor sapientia, et, ex mediocritate fortunæ, pauciora pericula sunt. His Nero, haudquaquam pœnitentia flagitii, conjugem revocavit Octaviam. Exin læti Capitolium scandunt, Deosque tandem venerantur. Effigies Poppææ prouunt: Octaviæ imagines gestant humeris, spargunt floribus, foroque ac templis statuunt: repetitam venerantur.

His haud quaquam Nero] Mutila, fracta: et in quibus restituendis sine libris frustra allaborem. In eadem noxa, sequentia. In Agricola tamen codicæ notatum: *His motus Nero, an pœnitentia flagitii.* sed ingenio, ut opinor, duce. LIPS. Hoc tamen recepit Ryekius. *Motus Nero* sane etiam MSS. Oxon. Guelf. estque usitata Tacito formula *his motus*, etsi non perpetua. MSS. Flor. Bud. Guelf. ed. pr. omnesque vett. *his*: quod Tacito non absonum, ut Pichena et Jac. Gron. jam docuere. 15, 12. *his atque talibus.* 15, 25. *talibus literis.* Si quid tentandum esset, malle *ab his.* Sed *his* teneudum. Post *quamquam* MS. Flor. ed. pr. *tantum* MS. Bud. Oxon. item Guelf. sed alio loco. *haud quaquam*, edd. inde a Puteol. omnes. Utrumvis et duobus posterioribus placeat. *Nero* tamen vitiosum est, sive loco, sive scriptura: loco, si *tantum*: scriptura, si *haud quaquam*: legendumque *vera*. Forte tamen alieni placeat scriptura libri Guelf. *His motus Nero, tamquam pœnitentia flagitii.* Broterius corr. *His motus Nero, haud quaquam p.* et sic edidit. ERN. Bud. *his tanquam* (sed hoc a 2. m. nam prius aderat *quamquam*) *Nero pœn.* etc. *His* scil. questibus motus. ita jam Lampugn. et Pichena. Expressum esse partieip. *motus* sequente *Nero, an* in cod. Agr. et quidem a prima manu, testatur Ryekius, quod non impedit, quo minus ex ingenio librarii, ut alia ejus codicis, sit profectum. Ex Puteol. lectione *his haud quaquam Nero p. fl.* effinxit Acid. *his auditus, tanq. p. fl. Nero* etc. quod sequuntur Bip. ita: *his auditus Nero tq. p. fl.* Improbatur id Hiller. Rac. 21. et ad lectionem Broterii redit, aut omisso *motus* efficit: *his Nero haudquaquam p. fl.* quæ fere vulgata, sic modice mutata, potest admitti, ni malis *his Nero tq. p. fl.*

Deosque tandem venerantur] *Tandem* eleganter additum ad indicandum desiderium rei factæ diuturnum. Lon-

gum nimis visum hominibus hoc videre; esse tamen Deos, esse caeleste Numen, ut ille apud Livium ait. Lipsio olim suspectum *et tandem*: sed mutavit sententiam. Mullerus intelligi mavult, *tandem*, post multas simulatas gratias Diis actas, serio venerantur. Bona sententia est, sed non est in verbis Taciti. ERN. Bip. legunt *Deosque laude venerantur*, ut 12, 37.

Spargunt floribus] Sparsio illarum recepta in eos, quos honore honestos volebant, quosque benevolentia prosequerantur. Liv. 33, 33. *Omnes tendere ad Imperatorem Romanum, ut ruente turba in unum, adire, contingere dextram cupientium, coronas lemniscosque jacientium, haud procul periculo fuerit.* Capitolinus in M. Anton. 1. *In Suliatu omen accepit Imperii, coronis omnibus in pulvinar ex more jacentibus, aliæ aliis locis hæserunt, hujus velut manu capiti Martis aptata est.* ubi recte scripseris *coronas, et jacientibus.* Ovidius de Germanico triumphante Trist. 4, 2, 49. *Quaque ibis manibus circumplaudere tuorum: Undique jactato flore tegente vias.* Herodianus 1, 18. de Commodi adventu in urbem: *Τοιοῦτον δὲ διασάμινος τὸν βασιλῆα οἱ Ῥωμαῖοι ἐνφημίαις τι παντοδαπαῖς καὶ στεφάνων καὶ ἀνδίων βολαῖς ἐπαδίχοντο.* Virgilius Æn. 6, 224. *Purpureos spargam flores, animamque nepotis His saltem accumulem donis.* LIPS.

Repetitum venerantium] Hæc est lectio antiquorum librorum, ut MSS. Flor. Bud. ed. pr. unde restituit Rhenanus, cum Puteol. et seqq. delissent *venerantur*, ut est in Guelf. Cod. Agr. *expetitum venerantibus*, quod recepit Ryekius. Grotius conjiciebat *reperitur veneratio*: Harlæus *repetita veneratio*: sensu uterque commodo. At J. Gronovius propius ad scripturam *repetitum venerantium.* Jos. Nerius Anal. 1, 5. *repetitum venerantium.* Carum oppidum Neroni fuisse, sæpeque ibi egisse, satis constat. Vid. 15,

Itur et in Principis laudes. Jamque et palatium multitudine et clamoribus complebant, cum emissi militum globi verberibus et intento ferro turbam disjecere. Mutataque, quæ per seditionem verterant, et Poppææ honos repositus est. Quæ semper odio, tum et metu atrox, ne aut vulgi acrior vis ingrueret, aut Nero inclinatione populi mutaretur, provoluta genibus ejus; *Non eo loci res suas agi, ut de matrimonio certet (quamquam id sibi vita potius) sed vitam ipsam in extremum adductam a clientelis et servitiis Octaviæ, quæ plebis sibi nomen indiderint, ea in pace ausi, quæ vix bello evenirent. Arma illa adversus Principem sumpta: ducem tantum defuisse; qui, motis rebus, facile reperiretur. Omitteret morlo Campaniam, et in urbem ipsam pergeret, ad cujus nutum absentis tumultus cierentur. Quod ulioquin suum delictum? quam cujusquam offensionem? An, quia veram progeniem Penatibus Cæsarum datura sit, malle Populum Romanum tibicinis Ægyptii subolem Imperatorio fastigio induci? Denique, si id rebus conducatur, libens, quam coactus, acciret dominam, vel consuleret securitati justa ultione. Et modicis remediis primos motus consedissee: at, si desperent uxorem Neronis fore Octaviam, illi maritum duros. Varius sermo, et ad metum atque iram accommodatus, terruit simul audientem et accendit. Sed parum valebat suspicio in servo, et*

23. Probat et in versione sequitur Mullerus. Ryckium sequitur Broterius. ERN. Heinsius lectionem Puteol. Beroaldi et seq. bene, ut puto, emendat, una litterula mutata: *repetitam* scil. Octaviam *venerantur*. Suam fecere et Bip. transpositis phrasibus ita, ut expressi.

Emissi mil. globi] Sic Bud. a 2. m. videtur adfuisse *emissorum*.

Turbam disjecere] Sic MSS. (Bud.) Reg. Corb. ed. pr. quod non displicet. ERN. Imo vero unice admittendum. Sensere et Bip. vulgo *turbatos*.

Et Poppææ] Copulam addidit e Flor. Pichena: sic et ed. pr. Mox *tum* et MSS. Ed. pr. (et Bud.) habet *tumet* una voce. Puteol. edidit *tumens*: quod est et in MS. Guelf. *tum* et Rhevanus. ERN.

A clientelis et serv.] Sic ed. pr. Pich. seqq. At Puteol. et seqq. (et Bud.) *clientulis*, eadem varietate, qua supra. Mox dedi *ausi* ex ed. pr. et vet. omnibus, quas vidi, item MS. Guelf. In recentiori aliqua ed. irrepserat *ausis*, vitio correctoris, ut opinor, qui ad *servitiis* male referebat, et genus non concoquebat. Id propagatum

est a Lipsio usque ad Gronovium, qui e MS. Fl. correxit. Talia etiam sine libris flebant corrigi. Ceterum *ausi* refer ad *clientes* et *servos*, qui latent in *clientelis* et *servitiis*: cujus generis exempla plura in Tacito et aliis. Paulo post pro *cierentur* male Guelf. *cerneretur*. ERN.

An, quia veram etc.] Hic aliquid turbatum est. Nam argumentatio non procedit: quod facile animadvertet, qui attendet. Atque etiam libri variant. Nam ed. pr. habet *mallet P. R. quam tib. etc.* Igitur puto verum esse: *an, quia veram progeniem P. C. datura sit? (immo) malle Populum R. (sc. veram progeniem Cæsarum) quam tibicinis Ægyptii subolem Imperatorio fastigio induci.* Id non displicet Broterio. *Mallet Populus Rom.* etiam MS. (Bud. et) Guelf. ERN.

Primos motus consedissee] i. e. considerare potuisse, opprimi potuisse, s. considerare solere. Mox ac pro at malebat Acidalius. Lipsius etiam olim *an* corrigebat, sed eam conjecturam deinde damnavit. In ed. a. 1585. adhuc est: in ultima non. ERN. Bud. *primos motus consecutos consedissee*.

A. U. quæstionibus ancillarum elusa erat. Ergo confessionem
 816. alicujus quæri placet, cui rerum quoque novarum crimen
 A. C. adfingeretur. Et visus idoneus maternæ necis patrator,
 63. Anicetus, classi apud Misenum, ut memoravi, Præfectus,
 levi post admissum scelus gratia, dein graviore odio: quia
malorum facinorum ministri quasi exprobrantes adspiciuntur.
 Igitur accitum eum Cæsar operæ prioris admonet: *solum*
incolumitati Principis adversus insidiantem matrem subven-
nisse: locum haud minoris gratiæ instare, si conjugem infen-
sam depelleret. nec manu aut telo opus: fateretur Octaviæ
adulterium. Occulta quidem ad præsens, sed magna ei præ-
mia, et secessus amænos promittit, vel, si negavisset, necem
intentat. Ille insita vecordia, et facilitate priorum flagi-
tiorum, plura etiam, quam jussum erat, fingit, fateturque
 apud amicos, quos velut consilio adhibuerat Princeps. Tum
 in Sardiniam pellitur, ubi non inops exilium toleravit, et
 63 fato obiit. At Nero, *Præfectum in spem sociandæ classis*
corruptum, et incusatæ paullo ante sterilitatis oblitus, aba-
ctos partus conscientia libidinum, eaque sibi comperta, edicto

Quæstionibus ancillarum eluserat] Jacobo Lectio erudito juveni adsentior scribenti: *elusa erat.* LIPS. Idem placebat Faerno, Pichenæ: idque, ut evidens, recipimus, exemplo virorum doctorum, qui hoc modo sæpe veram lectionem restituere. Nam frequens iste error in MSS. vide exempla plurima ap. Drakenb. ad Liv. 23, 29. sed ed. pr. et seqq. usque ad Rhen. *illuserat.* Ante *servo* (Bud. et) ed. pr. Sequentes usque ad Rhen. *servitio.* ERN. Rhen. e Bud. dedit *eluserat.* Ursinus conjecerat *illusum erat.* Freinsh. præferebat *eluserat,* quasi neutraliter sumtum, ut *vertere, mutare* solent.

Graviorum facinorum ministri] Itane tam obtusæ cuiquam aures, ut non offendantur illa fatua repetitione vocis: *graviore odio, quia graviorum.* Nos vero sine dubitatione recipimus scripturam Florentinam (*malorum,* teste Pich.). Plautus Menæchm. 5, 7, 15. *O facinus indignum et malum.* Tibullus 2, 4, 25. *Ille malum facinus suadet.* Noster 12, 8. *At Agrippina ne malis tantum facinoribus natesceret.* GROS. Recte *malorum* etiam ed. pr. (*majorum* Bud.) *Graviorum* MS. Guelf. et id præferebat Schurzfleischius. Eadem post, pro *minoris gratiæ,* habet *minoris ergo.* Deinde mihi *et* vel post *promittit* suspectum: saltem melius abesset, ut quisque facile sentiet. Sed, scilicet,

non, ut quidque elegantius, ita verius, in tali præsertim scriptore. ERN. Grut. suspicabatur *majorum fac.* ut in Bud.

Facilitate pr. fl.] Ed. pr. *judiciorum.* sed *flagitiorum* verum est. (sic Bud.) Mox pro *jussum* Acidalius malebat *jussus:* quod et ipse præferrem, si libri alicujus auctoritate firmaretur. Similiter neutrum male in vulgatis plerisque c. 65. ERN.

In spem s. c. corruptum] Sic MSS. Fl. ed. pr. quod mutatum in *spe* a Puteol. (estque sic et in [Bud. et] Guelf.) restituit Pichena. Sensus est, corruptum esse Anicetum, ut tentaret classem, cui præseset, eamque ad societatem consiliorum adversus Cæsarem adduceret. Sic 4, 10. *corrupta ad scelus Livia.* 2, 62. *corruptis primoribus ad societatem.* Similiter *spes regni* sæpe dicitur de iis, qui regnum allestant. Infra 15, 42. *spes irrita* pro conatu irrita. ERN.

Paullo ante] c. 60.

Dicto memorat] Legendum hic, *edicto memorat,* idem Lectius, quem nominavi, docuit me vere. Nam Princeps per edicta populum adfabantur, ut notum. LIPS. *Dicto* omnes editi ante Pichenam, qui primus *edicto* recepit. Recte. Nam talia aut ad Senatum scribebantur, aut edicto publicabantur. *Edictum* et *dictum* etiam apud Livium in MSS. confusa 7, 35.

memorat: insulaque Pandataria Octaviam claudit. Non alia exsul visentium oculos majore misericordia adfecit. Meminerant adhuc quidam Agrippinæ, a Tiberio; recentior Juliae memoria obversabatur, Claudio pulsæ. Sed illis robur ætatis adfuerat: læta aliqua viderant, et præsentem sævitiam melioris olim fortunæ recordatione adlevabant. Huic primum nuptiarum dies loco funeris fuit, deductæ in domum, in qua nihil nisi luctuosum haberet, erepto per venenum patre et statim fratre: tum ancilla domina validior: et Poppæa non nisi in perniciem uxoris nupta: postremo crimen omni exitio gravius. Ac puella, vicesimo ætatis anno, inter Centuriones et milites, præsagio malorum jam vita exempta, nondum tamen morte acquiescebat. Paucis dehinc interjectis diebus mori jubetur: cum jam viduam se et tantum sororem testaretur, communesque Germanicos, et postremo Agrippinæ nomen cieret, qua incolumi,

A. U.
816.
A. C.
63.

64

8, 7, 9, 14. ubi v. Drakenb. et infra 15, 36. pro edicto *testificatus*. MS. Bud. et Guelf. dicto. ERN.

Insulaque Pandataria] Quid ergo in mentem illi poetæ ignobili venit (non enim Senecæ: cum certis argumentis post mortem ejus scripta ea Tragædia sit) qui relegare Octaviam in Ægyptum videtur v. 969. — *duta vela fretis Ventisque, petat puppis rector Tandem Phariæ litora terræ*. Nisi si hoc vult, Alexandria dumtaxat havi avectam Octaviam. Id enim contentiosus aliquis possit parum *ὀλόγως* dicere, alias reposuerim ego, *Pandatarie litora terræ*. Lips. In margine Guelf. adscriptum: *nunc appellatur Ischia*. ERN.

Melioris olim fortunæ recordatione allevabant] Sic MS. Flor. Guelf. edd. vett. usque ad Rhen. qui *elevabant* induxit (e Bud.) Illud Pichena restituit. *Allevare* est consolari, lenire: quomodo etiam Cicero dixit, ut et *allevationem* pro diminutione mali. Tusc. 3, 29. Brut. 12. Fin. 1, 12. etiam noster 12, 51. ERN.

Huic primum nuptiarum dies] *Primum* omnes scripti, et editi ante Pichenam: qui conjecturam Lipsii *primus* recepit. Male. Nam clarum est *primum* respondere *tum et postremo*. Itaque *primum* restitui: et ei sententiæ interpunctionem accommodavi. ERN. Bud. quoque *primum*.

Ac puella] Edd. Puteol. Ber. Alc. at: quod placebat Mureto. (Bud. ac, quod recepit Rhen.) *Puellam* de nupta etiam dici, apud poetas inprimis,

satis notum. Mox *jam vita exempta* MSS. Flor. Agr. ed. pr. quod jam J. Gron. restituit, explicans, cum jam vita ei nulla inesset. Ego potius capio intellectu præpositionis *de vel ex*, nec necesse est cum N. Heinsio corrigere *vita*, quod placebat Ryekio. *Eximere* cum ablativo sæpe Livius ut 9, 21. *ad eximendos obsidione socios*, quod pluribus exemplis illustrat Drakenb. repudiatis MSS. qui *ab* addunt. MS. (Bud. et) Guelf. *a vita*, ut edd. inde a Puteol. habent. Post *pro morte* Heinsius malebat *morti*. Sed illud quoque rectum. Cicer. Mil. 37. *qui morte ejus acquirunt*: Idque, ni fallor, jam supra monitum. ERN.

Communeque Germanici] Accipere possis, appellasse Octavianum patris nomen, qui Germanicus dictus, uti et Nero. Commune igitur utriusque. Tamen, cum in priscais libris sit *communesque*; nata mihi lectio, *cum manesque Germani*; ut fratrem appellaverit sublatum, et deinde matrem. Lips. Nihil opus hac correctione. Non enim ultionis exposcendæ causa ciet, sed misericordiæ movendæ, in quo manes alieni sunt. MSS. Flor. Agr. edd. pr. et seqq. usque ad Rhen. *communesque Germanicos*, quod bene restituit Freinsh. Utriusque, Octaviæ et Neronis, majores erant Germanici. Rhenanus dedit e Bud. *communeque Germanici*, quod omnes deinceps secuti sunt, ut solent, usque ad Freinsh. et sic habet etiam MS. Guelf. Verbum *ciere* proprium in tali re verbum. ERN.

A. U. ^{816.}
A. C. ^{63.} *infelix quidem matrimonium, sed sine exitio, pertulisset.* Restringeritur vinculis, venæque ejus per omnes artus exsolvuntur: et, quia pressus pavore sanguis tardius labebatur, præfervidi balnei vapore enecatur. Additurque atrocior sævitia, quod caput amputatum, latumque in urbem, Poppæa vidit. dona ob hæc templis decreta. Quod ad eum finem memoravimus, ut, quicumque casus temporum illorum, nobis vel aliis auctoribus, noscent, præsumptum habeant, quotiens fugas et cædes jussit Princeps, totiens grates Deis actas, quæque rerum secundarum olim, tum publicæ cladis insignia fuisse. Neque tamen silebimus, si quod Senatus consultum adulatione novum, aut patientia postremum, fuit. Eodem anno libertorum potissimos veneno interfecisse creditus est; Doryphorum, quasi adversatum nuptiis Poppææ; Pallantem, quod immensam pecuniam longa senecta detineret. Romanus secretis criminationibus incusaverat Senecam, ut C. Pisonis socium; sed validius a Seneca eodem crimine percussus est. Unde Pisoni timor, et orta insidiarum in Neronem magna moles, sed in prospera.

Restringeritur vinculis] Sive int. manus post tergum: sive potius pro *constringitur, adstringitur* capiendum: ut supra 13, 55. *respicere* pro *adspicere*, et alia similia in hoc et aliis, præsertim hujus ætatis scriptoribus, v. ad Suet. Aug. c. 78. EUN.

Additurque atrocior sævitia] Malebam atrocius sævitia, hoc est, gravius ludibrium crudelitate. Sic libro seq. *Adjecisse Deos dignum Arsacidarum. Dignum, atrocius, res digna, res atrocior.* GRON. Etiam Heinsius *atroci hoc sævitia.* Sed vulgatum verum puto. Nam et hoc sævitia est: primum lacerari mortuæ corpus: deinde caput, velut maleficæ, circumferri: tertio permittere, ut æmula ejus aspectu pascat oculos: hoc enim est in verbis, *Poppæa vidit.* ERN. *Atrocior sævitia.* Flor. Bud. Agr.

Dona ob hæc] Hic locus sic habet in ed. pr. *Dona ob hæc templis decreta, quæ ad finem memorabimus. Quicumque... noscent, præsumptum habebunt etc.* Quæ etiam est in Guelf. et e MS. Fl. notat J. Gronovius, unde colligo, cetera quoque sic esse, ut in

ed. pr. Nam in vulgata lectione *quæ* ineptum. Vulgatum est a Puteolano, idque melius puto. *Memorabimus* habet et Guelf. V. ad 13, 20. ERN. Bud. a 2. m. habet *quæ... memorabimus.* prius aderat quod.

Veneno interfecisse creditum est] Vel, *creditus est.* Vide Sueton. Nerone 35. Lips. *Creditus* MS. Fl. Agr. ed. pr. idque jam receptum Ryckio. idem volenti J. Gronovio operæ non parvare. ERN. Bud. *creditum est.*

Doryphorum] Est nomen sive cognomen liberti proprium. Fortasse et in hoc Xiphilini loco, in Nerone 61, 5. Δορυφόρου, τῷ τὰ τῆς ἀρχῆς βιβλία διέπει, πιντικόντα ἅμα καὶ διακοσίας μυριάδας δοθέναι ἰκίλιουσι. *Qui a libellis erut.* Ita ego verterim, et munus nostri Doryphori eruam: at interpres, *Prætoriana cuidam militi* fecit: qui non solent profecto a libellis aut talibus officiis esse. LIPS.

Romanus] F. Romanus Hispano, de quo 1, 74.

Sed improspersa] MS. Guelf. a manu sec. *improspersa.* Vulgatum verum est. EUN.

C. CORNELII TACITI

AB

EXCESSU DIVI AUGUSTI

A N N A L I U M

LIBER QUINTUS DECIMUS.

BREVIARIUM LIBRI.

- Cap. 1. 2. *Vologeses Rex Parthorum bellum mente volvit, instigantibus fratre Tiridate et Monobazo Adiabeno, quem Tigranes vexarat.* 3. *Corbulo Syriæ tuendæ providet.* 4. *Parthi Monese Duce Tigranocerta obsident.* 5. *Vologesi Corbulo inducias offert et inpetrat.* 6. *Cæsennii Pæti Armeniæ recens præfecti vanitas,* 7. 8. *ferocia, inperitia, jactantia.* 9. *Ab invadenda Syria Corbulo absterret Parthos, qui* 10. *Armeniæ et Pæto incumbunt. Hic ægre Corbulonem auxilium vocat,* 11. *Parthis prementibus.* 12. *Is, in Armeniam profectus, fugientes objurgat, suos hortatur.* 13. *Vologeses instat Pæto.* 14. *Disceptatio inter Romanos et Parthos, ex qua* 15. *Pæti sæda compositio.* 16. *Corbulo in Armeniam venit.* 17. *Pæto increpito Syriam repetit.* 18. *Romæ inania de Parthis tropæa. Frumentum plebis. Vectigalia.* 19. *SC. de simulatis adoptionibus.* 20. 21. *Claudius Timarchus Cretensis adcusatur, quod Thræsea Patus ad bonum publicum vertit.* 22. *Decretum, grates Præsidibus non agendas. Portenta.* 23. *Ob filiam Neroni natam inmodica gaudia et frustranea. In Thræseam Principis odium.* 24. *Legati Parthorum Romæ inrisores.* 25. *Bello Armeniaco præficitur Corbulo. Pætum Cæsar facetiis insectatur.* 26. *Corbulo in Armeniam ducit exercitum.* 27. *Legatos Parthorum audit. Defectores Armenios ulciscitur.* 28—30. *Tiridates a Corbulone pacem petit et, posito apud effigiem Cæsaris insigni Regio inpetrat, comiterque excipitur a Corbulone.* 31. *Vologesis pro fratre sollicitudo.* 32. *Alpinos maritimos Nero in jus Latii transfert. Equitum Romæ in circo locos sedilibus plebis anteponit. Femine illustres Senatoresque in arena.* 33. *Nero ipse Neapoli scenam inscendit.* 34. *Theatrum ruit. Beneventi Nero munus Vatini spectat.* 35. *Torquatum Silanum mori adigit.* 36. *Iter frustra meditatur in Orientem.* 37. *Convivia luxu sæda celebrat, ministro Tigellino. Pythagoræ nubit.* 38. *Clades Romæ ex incendio, forte, an dolo Principis, qui* 39. *in remedium multa popularia usurpat.* 40. 41. *Cladis magnitudo. Novæ urbis condendæ consilium.* 42. *Ex patriæ*

ruinis immensam domum extruit Nero. *Majora frustra molitur.* 43. *Nova urbis facies.* 44. *Petita Diis piacula, frustra.* *Incedii invidia in Christianos devoluta, misere excruciatos.* 45. *Italiam, socios, templa spoliatur Nero; aversantem id Senecam reno peti.*

46. *Gladiatorum eruptio apud Præneste. Classis ad Misenum amissa.* 47. *Prodigia.* 48. *Conjuratio Pisonis in Neronem.* 49. 50. *Conjuratorum nomina, mores, odiorum in Neronem causæ. Iis accedit Rufus, Præfectus Prætorio. Subrii inpetus.* 51. *Epicharis classem tentans proditur.* 52. *Conjuratorum inpetus returdat a Pisone ob sacra mensæ.* 53. *Aliud conjuratorum consilium.* 54. *Scerini imprudentia. Milichus servus herum desert, qui egregie se defendit, sed muliebri astutia deprehenditur.* 55. 56. *Natalis conjunctionem fatetur, Pisonem, Senecam nominat, Lucanus matrem.* 57. *Epichuris, tormentis dilacerata, mirum fidei exemplum præstat.* 58. *Nero reos audit, quos violenter urget Rufus, dissimulata conscientia.* 59. *Piso, neglectis amicorum monitis, occiditur. Ejus testamentum et uxor.* 60. 61. *cædes Laterani et Senecæ. hujus defensio sprete, 62. supremi sermones, 63. amica contentio cum uxore, 64. cujus mortem inhiberi Nero imperat. Senecæ cruciatus, mors, funus.* 65. *Ipse destinatus Imperator.* 66. *Rufus proditur.* 67. *Subrii Flavii, 68. Aspri. aliorum constantes voces et exitus. Rufi mollities.* 69. *Nero Vestinum quamvis insontem interimit; 70. mox Lucanum, Senecionem, Quinctianum, Scerinum.* 71. *Simulata per urbem gaudia. Indicibus præmia, suspectis militiæ vacatio, aliis exsilia, 72. Turpiliano, Nerva. Tigellino triumphalia, Nymphidio Consularia insignia. data.* 73. *Nero adversum rumores se purgat. Gallionis periculum.* 74. *SC. ob serratum Neronem. Pugio Scerini dicitur Jovi Vindici. Gesta hæc annis paullo amplius tribus*

C. MEMMIO REGULO. VERGINIO RUFO. C. LECANIO BASSO. M. LICINIO CRASSO. P. SILIO NERVA. C. JULIO ATTICO VESTINO COSS.

A. U. **I**NTEREA Rex Parthorum Vologeses, cognitis Corbulonis rebus, Regemque alienigenam Tigranen Armeniæ impositum: simul, fratre Tiridate pulso, spreto Arsacidarum fastigium ire ultum volens; magnitudine rursus Romana, et continui fœderis reverentia, diversas ad curas trahebatur: cunctator ingenio et defectione Hyrcanorum, gentis validæ, multisque ex eo bellis inligatus. Atque illum ambiguum novus insuper nuntius contumeliæ exstimulat:

Defectione Hyrcanorum] Sic edd. ante Rhen. qui induxit *dissensione*, quod secuti sunt omnes usque ad Pichenam. *Defectione* verum esse patet etiam e 13, 37. extr. *Inligatus* est impeditus: ut l. c. *defectione Hyrcanorum attineri Vologesen*. alias deberet esse *defectioni*. ERN. Bud. habe-

bat a l. m. *defensione*. inde Rhen. legendum duxit *dissensione*; sed in marg. est ab antiqua manu *defectione*. De hac v. 14, 25.

Novus insuper nuntius cont.] Ed. pr. *novis et insuper conjeci novæ ins. contumeliæ?* Sed idem est sensus vulgati. ERN.

quippe egressus Armenia Tigranes Adiabenos, conterminam nationem, latius ac diutius, quam per latrocinia, vastaverat: idque primores gentium ægre tolerabant: *eo contemptio- nis descensum, ut ne Duce quidem Romano incursarentur, sed temeritate obsidis, tot per annos inter mancipia habiti.* Accendebat dolorem eorum Monobazus, quem penes Adiabenuum regimen, quod præsidium, aut unde peteret? rogians. *Jam de Armenia concessum: proxima trahi, nisi defendant Parthi: levius servitium apud Romanos deditis, quam captis, esse.* Tiridates quoque Regni profugus, per silentium aut modice querendo, gravior erat. *Non enim ignavia magna imperia contineri: virorum armorumque faciendum certamen. Id in summo fortuna æquius, quod validius. Et sua retinere privata domus: de alienis certare, Regiam laudem esse.* Igitur commotus his Vologeses concilium vocat, et proximum sibi Tiridaten constituit, atque ita orditur: *Hunc ego, eodem mecum patre genitum, cum mihi, per ætatem, summo nomine concessisset, in possessionem Armeniæ deduxi; qui tertius potentiæ gradus habetur. nam Medos Pacorus ante ceperat. videbarque, contra vetera fratrum odia et certamina,*

A. U.
216.
A. C.
63.

[*Egressus Armenia*] Cod. Agr. *Armeniam*, ut e. 45. *cubiculum.*

[*Obsidis*] Cod. Agr. *obsidii.* ut alibi ap. nostrum *servitium, clientelæ, transfugia, adulteria* etc.

[*Accendebat dolorem eorum*] *Dolorem eorum* intelligo earum rerum, ex his rebus Vologesi natum: ut e seqq. patet. Sed melius sane *eorum* abeset: nam et sensus salvus et sonus melior foret: ac fortasse e terminatione præcedentis verbi natum est. Broterius ad Vologesen et primores gentium refert. Sed Monobazi querelæ non apud primores gentium, sed Vologesen, fusæ. ERN.

[*Monobazus*] De hoc cf. Joseph. 20, 4.

[*Proxima trahi: et nisi etc.*] Transpositione copulæ sententiam explicandam sic: *proxima trahi, nisi defendant Parthi: et levius servitium*, Acidalius putabat. Vulgatum vitiosum esse, dubitari non potest. Sed et ante *proxima* ponendum: quod ita evidens est, ut ita corrigere non dubitaverim. Ultimis verbis teete minatur deditio- nem, ni succurrat Vologeses. ERN. Ernestium sequuntur Lallens. et Brot. Acidalius Bip. Equidem copulam tanquam superfluum delevi. Bud. et nisi.

[*Per silentium haud modice querendo*] Muretus et Acidalius volebant *per silentium, aut modice*: quos probat Ryekius. Sed nihil mutandum cen-

sent Freinshemius, Boxhornius, J. Gronovius. Vivum exemplum, J. Fr. Gronovius ait, est ap. Cæs. B. G. 1, 32. in Sequanis. Sane silentium, ut Longinus ait sect. 9, 3. interdum quavis oratione fortius. Sed id in omnibus exemplis, quæ proferri video, tantum est in exprimenda *καθόλου* magnitudine, non in sensibus talibus, consiliis, cohortationibus, cujus generis est, quod sequitur, in quo diserta oratio desideratur. Itaque aut verum puto, quod jam edidit Beroaldus, et nuper Broterius. Mox *contineri* est retineri. ERN. Bip. *haud modice* referunt ad *accendebat* et *querendo* ad *gravior*. Sic incisio facta et in Bud. post *modice*. Verum *accendebat* nimis longe abest, et querela ipsa exponitur. partim ergo *per silentium*, partim *modice querendo gravior* fuit. unde præferenda lectio Mureti *aut*, quæ particula frequens eum *haud* commutat in codd.

[*Et certamina*] Emendavit *certamina* Rhenanus. Nam Puteol. et seqq. habent *certamen*. Puteolanus forte non assecutus est ed. pr. lectionem, in qua est *certamen in*: quod est corruptum pro *certamina*: quamquam MS. Guelf. plane *certamen*. Sensus est: videbar rem ita composuisse, ut nulla odia et certamina talia inter nos esse possent, qualia semper fere inter fratres de regno fuere. Mox *pax lacesita* est violata. ERN.

A. U. familia nostra Penates rite composuisse. prohibent Romani, et
 816. pacem, ipsis nunquam prospere lacessitam, nunc quoque in
 A. C. exitium suum abrumpunt. Non ibo inficius: aequitate quam
 63. sanguine, caussa quam armis, retinere partu majoribus mulueram. si cunctatione deliqui, virtute corrigam. Vestra quidem vis et gloria in integro est, addita modestia fama: qua neque summis mortalium speruenda est, et a Diis aestimatur. Simul diademate caput Tiridatis evinxit; promptam equitum manum, quae Regem ex more sectatur, Mousesi, nobili viro, tradidit, adjectis Adiabenorum auxiliis: mandavitque, Tigranen Armenia exturbari, dum ipse, positus adversus Hyrcanos discordiis, vires intimas, molemque belli ciet, provinciis Romanis minitans. Quae ubi Corbuloni certis nuntiiis audita sunt, legiones duas cum Verulano Severo et Vettio Bolano subsidium Tigrani mittit, occulto praeepto, compositius cuncta, quam festinantius, agerent. quippe bellum habere, quam gerere malebat. Scripseratque Caesari, proprio Duce opus esse, qui Armeuiam defenderet: Syriam, ingruente Vologese, acriore in discrimine esse. Atque interrim reliquas legiones pro ripa Euphratis locat: tumultuariam provincialium manum armat: hostiles ingressus praesidiis intercipit. Et, quia egena aquarum regio est, castella fontibus inposita: quosdam rivos congestu arenae abdidit.

In integro est] Bud. a l. m. integra est.

Ex more sectatur] Sic e MS. Fl. edidit J. Gronovius; sic est etiam in ed. pr. *sectabatur* est a Puteolano: quod ipsum quoque rectum esset, si e libris melioribus esset. sic tamen MS. (Bud.) Guelph. Adde Tacitum inf. c. 33. extr. ERN.

Sectatur] Id est sectari solet.

Tigranen Arm. exturbari] Ed. pr. *exturbat*. Poto, Tacitum scripsisse *exturbet*: aut saltem *exturbare*. Jussit Monesen cum istis copiis Tigranen exturbare Armenia, et restituere Tiridaten. *Exturbari* est a Puteol. et sic ceterae edd. omnes, et MS. G. Putarunt *mandare* esse pro *nunciare*, ut alibi: quo sensu sane *exturbari* sequi deberet. Similiter infra c. 28. *operiri imperavit*, male in nonnullis libris, pro *operire*. Mox *compositis* dedit Rhenanus et seqq. ad Pichenam usque. ERN. Bud. a l. m. *depositis*, a l. m. *compositis*.

Vectio Bolano] Scribe, *Vettio*, ex lapide (ap. Grut. p. 128, 5.): C. CALPURNIO. PISONI. M. VETTIO. BOLANO. COS. De hujus Bolani bellica gloria Statius Silvar. 5, 2, 34. ad filium ejus Crispinum: — *rigidi summam Mavor-*

tis agebat Corbulo, sed comitem belli sociumque laboris. Ille quoque egregiis multum miratus in armis Bolanum, atque illi cururum asperrima suctus Credere. Lips. *Vettio* MS. Flor. *Vectio* MS. Agr. ed. pr. Itaque jam Ryekius et J. Gron. rescripserunt: de eaque scriptura v. Ryekium ad h. l. Ante ed. pr. pro *certis* habet *cunctis*: quod non spernam. Sic omnium nunciis *perferatur*, Cio. ad Q. Fr. 2, 12. ERN.

Festinatius agerent] *Festinantius* ed. pr. Rhen. (e Bud.) sqq. ERN.

Hostiles ingressus] Intellego loca, per qua ingredi provinciam soleant, aut possint Parthi. Nam nondum ingressi eo tempore. *Intercipere* exprimit Graecorum διαμαρτυρία; Polybius 5, 99. et alii saepe de impositis itineri praesidiis utuntur. ERN.

Et, quia egena] Non videtur hoc factum, quod jam olim esset, sed ut posthac esset. Forte Tacitus: *Et, quia egena aquarum regio esset, castella fontibus inposita.* GRON. Verissime, ERN. Probat Lall. Cod. Agr. *egens*.

Congestu terrae abdidit] Sic ed. pr. Rhen. (e Bud.) et seqq. At Puteol. Ber. Alc. *obdidit*, quod et e vet. cod. laudat Ursinus: vitiose. *Arenam obdidit*, at non rivos. Male recepit Rye-

Ea dum a Corbulone tuendæ Syriae parantur, acto raptim A. U.
 agmine Moneses, ut famam sui præiret, non ideo nescium 813.
 aut incautum Tigranen offendit. Occupaverat Tigrano- A: C.
 certa, urbem copia defensorum et magnitudine mœnium 4
 validam. Ad hæc Nicephorius, annis haud spernenda la-
 titudine, partem murorum ambit: et ducta ingens fossa,
 qua fluvio diffidebatur. Inerantque milites et provisi ante
 commeatus: quorum subvectu pauci, avidius progressi et
 repentinis hostibus circumventi, ira magis, quam metu,
 ceteros accenderant. Sed Partho ad exsequendas obsidio-
 nes nulla cominus audacia, raris sagittis: neque clausos ex-
 terret, et semet frustratur. Adiabeni, cum promovere sca-
 las et machinamenta inciperent, facile detrusi, mox, erum-
 pentibus nostris, cæduntur. Corbulo tamen, quamvis se 5
 cundis rebus suis, moderandum fortunæ ratus, misit ad
 Vologesen, qui expostularent *vim provinciæ inlatam: socium*
amicumque Regem, cohortes Romanas circumnsideri. omitteret
potius obsidionem, aut se quoque in agro hostili castra positu-
rum. Casperius, Centurio, in eam legationem delectus,
 apud oppidum Nisibin, septem et triginta millibus passuum
 a Tigranocerta distantem, adiit Regem, et mandata feroci-
 ter edidit. Vologesi vetus et penitus infixum erat, arma
 Romana vitandi: nec præsentia prospere fluebant. inritum
 obsidium: tutus manu et copiis Tigranes: fugati, qui ex-
 pugnationem sumpserant: missæ in Armeniam legiones: et
 aliæ pro Syria, paratæ ultro inrumpere: sibi inbecillum
 equitem pabuli inopia. nam exorta vis locustarum ambede-

klus. ERN. Ursinus in vet. c. reperit: *congestis arcne obdidit.*

Occupaverat Tigranocerta] Sic MS. Flor. defenditque J. Gron. Quia sic etiam ed. pr. id secutus sum. Vulgo *qui occupaverat*, inde a Puteol. V. ad c. 19. 44. ERN. Bud. *qui occup. Tigranocertam.*

Magnitudine mœnium validam] Adeo, ut Appianus Mithr. 84. producat mœnia Tigranocertæ in altitudine ad quinquaginta cubitos: quæ in imo adaptata equorum stabulis. LIPS. Mox etiam ed. pr. *inerantque milites*, quod e MS. Fl. recepit jam Pichena. (Sic et Bud.) Post, *quorum subvectu* est, qui commeatus dum subvehuntur in urbem et conquiruntur. ERN.

Circumnsiderere] Sic omnes scripti et edd. præter cod. Agr. in quo est *circumnsideri*, quod Ryckius recepit. Rete. Nam et passivum præcedit, et res ipsa ita postulat. omissio copulæ post *Regem* corruptelæ locum fecit. ERN.

Ommitteret potius] *Lego ocuis*, non

potius. LIPS. Sic Faernus. Boxh. *pro-*
tinus. alterutrum verum est. ERN. Pichena probat vulg.

ATigranocerta distantem etc.] Genus feminiuum supra 14, 24. jam occurrit, et in ed. pr. etiam mox *Monesen amittere Tigranocertam jubet.* Mirum tamen, Tacitum eodem loco genus variare, supra et hic. Mihi res suspecta: et vereor, ne vitiosum sit: etsi non nescio, etiam ex Appiano exemplum proferri. Mithr. 67. Mox aut *adiit legendum* pro *adit*, aut *edit*. Sic e. 7. ed. pr. *hostia opera fuga perrumpit, seque vallo extulit.* bene a Puteol. correctum *perrupit.* Add. ad 11, 37. Sed *adiit* MS. G. quod recepi. nam sequitur *edidit.* De *vitandi* pro *vitare* diximus ad 2, 43. ERN. Bud. *adit.* De gerundio v. et c. 21.

Pabuli inopia] MSS. Oxon. Guelf. dirimit ab antecedentibus, et habet *pabuli inopium.* mox MS. Flor. et ed. pr. nam *exorta vi locustarum aberat*, (Bud. etiam vi.) Reliquæ vet. edd.

A. U. rat, quidquid herbidum aut frondosum. Igitur, metu ab-
 816. struso, mitiora obtendens, missurum ad Imperatorem Roma-
 A. C. num legatos, super petenda Armenia et firmanda pace, respon-
 63. det. Monesen omittere Tigranocerta jubet; ipse retro con-
 6 cedit. Hæc plures, ut formidine Regis et Corbulonis minis
 patrata, magnifice extollebant. Alii, occulte pepigisse, inter-
 pretabantur; ut, omisso utrimque bello et abeunte Vologese,
 Tigranes quoque Armenia abscederet. Cur enim exercitum
 Romanum a Tigranocertis deductum? cur deserta per otium,
 quæ bello defenderant? An melius hibernuisse in extrema
 Cappadocia, raptim erectis tuguriis, quam in sede Regni modo
 retenti? Dilata prorsus arma, ut Vologeses cum alio, quam
 cum Corbulone, certaret: Corbulo meritis tot per annos gloriæ
 non ultra periculum faceret. Nam, ut retuli, proprium Du-
 cem tuendæ Armeniæ poposcerat, et adventare Cæsennius
 Pætus audiebatur: jamque aderat, copiis ita divisus, ut
 quarta et duodecima legiones, addita quinta, quæ recens e
 Mæsis excita erat, simul Pontica et Galatarum Cappado-
 cumque auxilia Pæto obedirent: tertiâ et sexta et decima
 legiones, priorque Syriæ miles, apud Corbulonem inauerent.
 Cetera ex rerum usu sociarent partirenturve. Sed neque
 Corbulo æmuli patiens; et Pætus, cui satis ad gloriam erat,
 si proximus haberetur, despiciebat gesta, nihil cædis, aut
 prædæ, usurpatas nomine tenus urbium expugnationes dicti-
 7 tans: se tributa ac leges, et, pro umbra Regis, Romanum jus
 ad Principem missos memoravi, revertere inriti: bellumque
 propalam sumptum a Parthis. nec Pætus detrectavit, sed
 duabus legionibus, quarum quartam Funisulanus Vettonia-

MS. G. (et Bud.) *abederat*. Sed Pich. Lips. et seqq. *ambederat* dederunt, au e libris, nescio. ERN.

Omittere Tigranocerta] Ed. pr. *mittere Tigranocertam*. Ea duo verba confundi supra jam vidimus ad 14, 26. *mittere* verum puto, cui centies alterum usitatius substitutum: quamquam et paulo ante est *mittere*. ERN. Bud. *Tigranocertam*. Mihi *omittere* rectius videtur, quod et Bud. habet.

Magnifice extollebant] Sic edidi ex ed. Puteol. quam expressit Beroaldus et Alciatus. Pro eo Rhen. e cod. Bud. ut opinor, reposuit *ac magnifica*, quod inde in omnes edd. venit, nisi quod quædam, et pro *ac*: et sic quoque MS. Guelf. Mureto tamen placebat magis *magnifice*: idque ego, ut Latinius, prætulî. Sed non celabo, in ed. pr. esse tantum *patrata extollebant*, quod fortasse optimum. Eadem mox *Tigranocertis* sine præpositione. ERN. Bud.

præpos. habet. Idem *patrata ac magnifica*. Agr. *peracta ac m.*

Ut retuli] Cap. 3.

Cæsennius Pætus] Qui male in Dionis eclogis, quas nuper Fulvius Ursinus dedit, *Σίνος* scribitur. Enimvero *Καίνος Πίτες* etiam in Josepho scribitur, diciturque Excilâ 7, 21. (7.) An hic ipse, qui sub Nerone præferat, etsi parum bona fama? ætas haud neget. Lips. Add. ad 14, 29. ERN. Apud Grut. in th. Inscr. p. 651, 6. et passim legitur *Cæsennius*. In Dione etiam 62, 20. et ap. Josephum *Καίνος Πίτες*.

Cui satis ad gl.] Hiller. Rac. 16. legit *cui non satis ad gl. erut*. Alias enim dicendum fuisset, *fuerat*.

Funisulanus Vettonianus] Sic MS. Flor. ed. pr. *Funisolanus* etiam MS. Agr. *Funisulanus* bis occurrit ap. Cic. ad Att. 5, 4, 10, 15. Vulg. *Funisulanus Vect.* MSS. Bud. Guelf. *Fimisul.* Mox

nus eo in tempore, duodecimam Calavius Sabinus, rege-
bant, Armeniam intrat, tristi omine. Nam in transgressu
Euphratis, quem ponte transmittebat, nulla palam caussa,
turbatus equus, qui Consularia insignia gestabat, retro eva-
sit. Hostiaque, quæ muniebantur, hibernaculis adsistens,
semifacta opéra fuga perrupit seque vallo extulit. et pila
militum arsere, magis insigni prodigio, quia Parthus hostis
missilibus telis decertat. Ceterum Pætus, spretis ominibus,
nec dum satis firmatis hibernaculis, nullo rei frumentariæ
provisu, rapit exercitum trans montem Taurum. *reciperandis*,
ut ferebat, *Tigranocertis, vastandisque regionibus, quas Cor-
bulo integras omisisset.* Et capta quædam castella: gloriæ-
que et prædæ nonnihil partum, si aut gloriam cum modo,
aut prædam cum cura, habuisset. Longinquis itineribus
percurando, quæ obtineri nequibant; corrupto, qui cap-
tus erat, commeatu, et instante jam hiemé, reduxit exerci-
tum, composuitque ad Cæsarem litteras, quasi confecto
bello, verbis magnificis, rerum vacuas. Interim Corbulo
nunquam neglectam Euphratis ripam crebrioribus præsi-
diis insedit: et, ne ponti injiciendo impedimentum hostiles tur-
mæ adferrent, (jam enim subjectis campis magna specie
volitabant) naves magnitudine præstantes et connexas tra-
bibus, ac turribus auctas, agit per annum, catapultisque et
balistis proturbat barbaros: in quos saxa et hastæ longius
permeabant, quam ut contrario sagittarum jactu adæqua-
rentur. Dein pons continuatus, collesque adversi per so-
cias cohortes, post legionum castris occupantur, tanta cele-
ritate et ostentatione virium, ut Parthi, omisso paratu inva-
dendæ Syriæ, spem omnem in Armeniam verterent. Ibi

A. U.
816.
A. C.
63.

10.

MS. Med. *transmittebat.* edd. omnes
fransm. ERN. Egregium titulum, qui
ad hunc *Funisolanum* spectat, haud
ita pridem repertum, exhibet Brote-
rius. Multiplices in eo viri honores
enumerantur.

Calavius Sabinus regebat] Freinsh.
ad 6, 9. volebat *Calvisius*, eundemque
esse, qui H. 1, 48. memoratur. ERN.
Bud. *regebant.* Recepti Rhen. Ursi-
nus volebat *Flavius Sabinus.*

Turbatus equus, qui] Mos infre-
quens, et inobservatus, de hoc equo.
Geminum tamen locum habes in Plu-
tarchi *Crasso* 36. qui inter prodigia
pariter futuræ cladis sic narrat: "Ἰπ-
πος δὲ τῶν στρατηγικῶν ἱππιφανῶς κίκοσμη-
μένοι, βία συνεισιπτάσας τὸν ἡνίοχον εἰς τὸ
δαΐδρον, ὑπερβύχιος ἤφανισθη. Item Ob-
sequens 129. inter ea quæ Pansæ Con-
suli haud meta everserunt: *Equus pha-
leratus in ipsius conspectu festinans
concidit.* Dionys. Ant. Rom. 10, 24.

qua parte de L. Quinctio agit Dicta-
tore jam electo: "Ὅς δὲ ἰγγύς ἦν, ἵππους
τε αὐτῷ φαλάροις κίκοσμημένους ἐν περιπέσει
προσῆγον, καὶ πελίκους ἅμα ταῖς βάρδοις
. . . ἰσθῆτας τε ἀλουργὰς καὶ τὰ ἔλλα-
παρόσημα, οἷς πρότερον ἢ τῶν βασιλέων ἐπι-
κόσμητο ἀρχῆς, προσῆνευχαν. Ut appa-
reat, equum unum pluresve cum orna-
tu Imperatorio, et Consulari (si eum
Magistratum Dux gessisset) e publico
datos: non aliud, quam specimen et
notam dignitatis. Tacitus hic Consu-
laria insignia ait: quia Cæsenius
Pætus ille ipse est, qui ante annum
Consul cum Petronio Turpiliano fue-
rat. LIPS. At vid. ad 14, 29. ERN.

Spretis ominibus] Sic edd. omnes
inde a Puteolano. MS. Guelf. (Bud.)
ed. pr. *omnibus*, solita istorum verbo-
rum confusione: id vitium etiam est
in ed. J. F. Gron. ERN.

Et ne ponti] Bud. *ut ne ponti.*

A. U. Pætus, imminentium nescius, quintam legionem procul in
 816. Ponto habebat; reliquas promiscuis militum comœatibus
 A. C. infirmaverat; donec, adventare Vologesen magno et infenso
 63. agmine, auditum. Accititur legio duodecima, et, unde fama
 aucti exercitus speraverat, prodita infrequentia: qua
 tamen retineri castra et eludi Parthus tractu belli poterat,
 si Pæto aut in suis, aut in alienis consiliis, constantia fuisset.
 Verum, ubi a viris militaribus adversus urgentes casus firmatus
 erat, rursus, ne alienæ sententiæ indigens videretur, in diversa
 ac deteriora transibat. Et tunc, relictis hibernis, *non fossam neque vallum sibi, sed corpora et arma in hostem data*, clamitans, duxit legiones, quasi prælio certaturus.
 Deinde, amisso Centurione et paucis militibus, quos visendis hostium copiis præmiserat, trepidus remcavit.
 Et, quia minus acriter Vologeses institerat, vana rursus fiducia, tria millia delecti peditis proximo Tauri jugo inposuit,
 quo transitum Regis arcerent: alares quoque Pannonios, robur equitatus, in parte campi locat. Conjunx ac filius castello, cui Arsamosata nomen est, abditi, data in præsidium cohorte, ac disperso milite, qui, in uno habitus, vagum hostem promptius sustentavisset. Ægre compulsum ferunt, ut instantem Corbuloni fateretur. nec a Corbulone properatum, quo, gliscentibus periculis, etiam subsidii laus augetur. *Expediri tamen itineri singula millia ex tribus legionibus, et alarios octingentos, parem numerum e*

[*Unde famam etc.*] MS. Flor. ed. pr. *fama speraverat*, quod recte J. Gron. monet corrigendum fuisse *fama sperata erat*. Sic 14, 62. *ex elusa erat factum eluserat*. Sed Puteol. potius correxit *famam speraverat*. (Sic et Bud.) Atque ita omnes post eum edidit. In Rhenani ed. sec. editum, nescio qua de causa, aut unde, *sperat*, quod Lipsius ceterique temere omnes secuti sunt. Ego interea veterem lectionem reposui. Ceterum *fama sperata erat* verum puto. *Infrequentia* int. signorum: *infrequentia signa* sæpe Livius: sive etiam legionum. ERN. Bip. conjiciunt *proditur infrequentia*.

[*Tria millia delecti peditis*] Sic e MS. Flor. edidit Pichena, ceterique secuti: idem est in ed. pr. Intermediæ edd. (et e. Bud.) *delectorum*. Post, pro quo Muretus malebat *quæ*; Gron. paterituri: quod verum puto. Mox *Arsamosata* etiam ed. pr. *Asamosata* MS. Guelf. Pat. Her. Alc. illud verius. Vid. Ryckius. Sed Polybius habet *Armosata*, et numus musei medicei, quod Broterius cum Harduino ad Plin. 6, 9.

(10.) præfert. Non consentiunt semper barbaris in nominibus scriptores. In uno MS. Flor. (Bud.) ed. pr. Pichena cum seqq. Ceteri in unum. ERN. Rhen. e Bud. *Arsamosata*. Sic et Ptol. 5, 13. Numus citatus spurius videtur Harduino. Rectius in eo ΣΑΜΟΣΑΤΕΩΝ, ut est ap. Vaill. in NN, Gr. Imp. p. 56.

[*Et ægre comp.*] Copulam habent MS. Fl. et edil. ante Rhenanum, qui delevit, nisi quod ed. pr. *ut pro et*. restituit Pichena. Si libri auctoritate Rhenanus delevit, probò. In MS. Guelf. quidem non est a prima manu, sed supra adscripta. ERN. In Bud. fuerat omissa, sed prima manus superposuit. Sufficiunt hæc, ut commode deleri queat.

[*Instantem fateretur*] Durum mihi semper visum. MS. Guelf. *instatem*. Credo verum esse *necessitatem*. ERN. Ferretus subaudit vel *hostem* vel *metum ex hoste*. Hiller. Rac. 10. supplet *tempestatem*, quæ sæpe pro periculo ponitur. ut ap. Cic. Cat. 1, 9. Vell. 2, 100.

tohortibus, jussit. At Vologeses, quamvis, *obsessa a Pæto* A. U. itinera, hinc peditatu, inde equite, accepisset, nihil mutato^{816.} consilio, sed vi ac minis alares exterruit, legionarios obtrivit, uno tantum Centurione, Tarquutio Crescente, turrim, 11 in qua præsidium agitabat, defendere auso, facta sæpius eruptione, et cæsis, qui barbarorum propius suggrediebantur, donec ignium jactu circumveniretur. peditum si quis integer, longinqua et avia; vulnerati, castra repetivere: *virtutem Regis, sævitiam et copias gentium, cuncta metu extollentes, facili credulitate eorum, qui eadem pavebant. Ne Dux quidem obuiti adversis, sed cuncta militiæ munia deseruerat, missis iterum ad Corbulonem precibus, veniret propere, signa et aquilas et nomen reliquum infelicis exercitus tueretur: se fidem interim, donec vita suppeditet, retenturos.* Ille interritus, et parte copiarum apud Syriam relicta, ut 12 munimenta Euphrati inposita retinerentur; qua proximum et comitatibus non egenum, regionem Commagenam, exin Cappadociam, inde Armenios petivit. Comitabantur exercitum, præter alia sueta bello, magna vis camelorum, onusta frumenti, ut simul hostem famemque depelleret. Primum e percussis Pactium, primipili Centurionem, obvium habuit, dein plerosque militum: quos, diversas fugæ causas obtendentes, *redire ad signa et clementiam Pæti experiri monebat, se nisi victoribus inmitem esse.* Simul suas

Hinc peditatu, inde equite] MS. Bud. *hinc equite.* Post Faernus *sed* debebat: quod est sane alienum ac durum. Deinde *factaque* MS. Flor. (Bud.) ed. pr. Denique *per longinqua* vitiose ed. Puteol. et seqq. *per natum* e terminatione præcedentis verbi: abest ab ed. pr. delevit Rhen. ERN. *Hinc . . hinc* est et ap. Liv. 39, 11.

Circumveniretur] Bud. *circumvenirentur.* et mox *Nec Dux g.*

Missis iterum] Sic MSS. Flor. Bud. Agr. edd. pr. Rhen. et seqq. omnes. At codd. Ox. Guelf. edd. Puteol. Ber. Alc. *item,* quod natum e compendio scripturæ: et sape in MSS. istæ voces confunduntur. V. Burm. ad Suet. Cæs. 36. Drakenb. ad Liv. epit. 14. Freinsh. conjiciebat *identidem.* Mox *retenturos* bene editum a Pichena ex MS. Flor. est etiam in (Bud. et) ed. pr. In ceteris ante Pichenam est *retenturum:* item post *sueta bello,* pro *asuetu.* ERN. Sic scil. Flor. item Bud.

Vis camelorum] De usu camelorum in bello v. Schel. ad Hygin. p. 94. *Frumenti* MSS. Flor. (Bud. Agr.) Guelf. edd. pr. Put. ceteræque vett. omnes, etiam Lips. priores. at in ultima s. sexta *frumento,* quod deinde in se-

quentes edd. propagatum est. Etiam Plaut. Aul. 4, 2. 4. *aulam onustam auri* dixit. Itaque veterem lectionem servavi: sive Tacitus ipse sic scripsit, quod non abhorret, sive librariis antiquariis debetur. ERN.

Pactium primipili Centurionem] At supra 13, 36. perfunctum eo honore ait: *Curam præsidiorum Pactio Orfito primipili honore perfuncto mandat.* Lips. Agr. *Pactium.*

Se nisi victoribus inmitem esse] Frustra exercet acumen suum Salinarius homo optimus, quum obscuri nihil sit. Non enim, si 13, 36. *Pactius Orphitus primipilaris* jussa Corbulonis præsidio præpositus commemoratur, et hic *Pactius Centurio primipili* a Pæto venire dicitur, ideo et omnes milites hic obvios Corbuloni Ducem eum cum Pæto mutasse necesse est. Lib. 13, 40. sunt cum Corbulone tertia et sexta legio et decuma: easdem obtinet hoc lib. c. 6. Pætus quartam et quintam et duodecimam. Nec *diversas fugæ causas obtendere* est falsis nominibus uti Corbulonis sævi, Pæti mitis. Eoque nec ulciscitur hic Corbulo quicquam privati doloris, neque amara irrisione

A. U. legiones adire, hortari, priorum admonere, novam gloriam
 816. ostendere: non vicos aut oppida Armeniorum, sed castra Ro-
 A. C. mana, duasque in iis legiones pretium laboris peti. Si singulis
 63. manipularibus præcipua servati civis corona Imperatoria manu
 tribueretur: quod illud et quantum decus, ubi par eorum nume-
 rus apisceretur, qui adtulissent salutem, et qui accepissent?
 His atque talibus in commune alacres, (et erant, quos peri-
 15 culosa fratrum aut propinquorum propriis stimulis incende-
 rent) continuum diu noctuque iter properabant. Eoque
 intentius Vologeses premere obsessos, modo vallum legio-
 num, modo castellum, quo inbellis ætas defendebatur, ad-
 pugnare, propius incedens, quam mos Parthis, si ea temeritate
 hostem in prælium eliceret. At illi vix contuberniis
 extracti: nec aliud quam munimenta propugnabant: pars
 jussu Ducis, et alii propria ignavia, ut Corbulonem opperi-

ludit: sed voce plena gravitatis et disciplina profugos redire ad signa et duci, cui a Cæsare attributi essent, causam probare jubet, si forte veniam det ille; se nullam fugæ excusationem accipere, nec desertoribus ignoscere. Gron. Nec veniam daturum ante, quam victoria emendassent peccatum. Ita sensus bonus efficitur. Sed tamen ita videtur esse debere, *immitem fore*. Et ne sic quidem satis mihi hic sensus cum reliqua Corbulonis oratione consentire videtur. Forte melius victores intelligitur Parthi. Se immitem et ultorem venisse non militibus Romanis, sed victoribus Parthis. ERN.

Quod illud et q. d.] Agr. Quod illud esse et q. d.

Numerus adipisceretur] Malo, adipisceretur. etsi non ignorem Plautum et Tacitum ipsum alibi adipiscendi verbum *παθητικῶς* esse usos. LIPS. Placet etiam Freinshemio, recepitque Pichena, qui testatur in MS. Fl. esse *apisceretur*, ut alibi; quod recepere Ryekiis et J. Gron. Si maxime legamus *adpisceretur*, tamen nulla comoda sententia efficitur. Nam *par numerus servantium et servatorum*, quomodo decus auget? iunio magnus servatorum numerus auget, præsertim in paucitate servantium. Aliud hic quid et acutius lateat, necesse est, si non frigidissimum verborum lusum captavit Tacitus. *Adipisci* est verbum usitatum in his præmiis. Plinius 7, 30. (31.) *omnium triumphorum lauream adeptæ majorem*. Ergo intelligo *coronam civicam*. servatores eam adipiscuntur, ob servatos in castris militibus: servati, ob auxilium cohortibus

Romanis latum, quæ Tigranocertis obsidebantur ante, sed eorum adventu liberatæ sunt. Vid. c. 5. Corona civica autem non proprio sensu intelligenda, sed tropice, ut in talibus solet, pro decore, honore et gloria. Ita tamen probabilem sensum arbitror existere. Neque vero tales sententiæ ad vivum resecaudæ. Acumen quæsitum est in eo, quod etiam servati quodammodo honorem servantium consequuntur; quod habet aliquid *παθητικῶς*. Ceterum offendor etiam eorum, quod melius abesset: an Tacitus dedit *cam*, vel *coronam*? ERN. Bud. *adipisceretur*. Paschalius Lipsii conjecturam probat. Bip. lectionem Flor. recipere. Quod ad rem, acceptam ab Imperatore coronam civis servatus servatori civi dabat. V. Gell. 5, 6. Cf. Cuperus in Expl. gemmæ Aug. ap. Polen. t. 2. p. 204.

His atque talibus] V. ad 14, 60. extr. Post *adpugnare* bene e MS. Flor. Pichena. V. 2, 81. MS. Agr. (Bud.) ed. pr. *ad pugnam*: vulgo *oppugnare*. Mox *nec aliud* edd. pr. Rhen. (e Bud.) et seqq. aliæ *ne aliud*. ERN. *Adpugnare* est et 4, 48.

Aut metu] De lectione hujus loci optime Rhevanus, qui metu delevit et pro aut scripsit ut. Ex ignavia ut, litera male repetita, ignavia aut, factum. Suppleverunt metu, qui nesciebant, ignaviam hic nihil aliud esse quam metum. Sæpe veteres has voces, ignavus, scernis, ignavia, segnitics, usurpant in illis, quibus abest virtus aut viro digna audacia, quos poltrons dicimus. Illis, inquit, abunde magnum erat munimenta defendere: nonnullis, quia edixerat dux, ne quis castris

entes, ac, si vis ingrueret, provisus exemplis Caudinæ ac A. U.
 Numantinæ cladis. *neque eandem vim Samnitibus, Italico* 816.
populo, aut Hispanis, ac Parthis, Romani Imperii æmulis. A. C.
Validam quoque et laudatam antiquitatem, quotiens Fortuna 63.
contra daret, saluti consuluisse. Qua desperatione exercitus
 Dux subactus, primas tamen litteras ad Vologesen, non
 supplices, sed in modum querentis composuit, *quod pro*
Armeniis, semper Romanæ ditionis, aut subjectis Regi, quem
Imperator delegisset, hostilia faceret: pacem ex æquo utilem.
nec præsentia tantum spectaret: ipsum adversus duas legiones,
totis Regni viribus advenisse: at Romanis orbem terrarum re-
liquum, quo bellum juxarent. Ad ea Vologeses, nihil pro 14
 caussa, sed *opperiendos sibi fratres, Pacorum ac Tiridaten,*
rescripsit: locum illis tempusque consilio destinatum, quo de

exiret; aliis non aliter facturis, si signa ferri jussisset (ita erant percussi) præferentes, se tanquam in stativis Corbulonem expectare. *Ut opperientes,* quemadmodum præcedenti libro, *utque eruebantur.* Illud *provisus exemplis* pari lepore Ovid. Met. 9, 506. ubi Byblis: *At non Æolidæ thalamos timere sororum. Unde sed hos novi? cur hæc exempla paravi?* GRON. Hæc bene Gron. Cum igitur metu non sit in MS. Flor. (et Agr.) ed. pr. sed tantum *aut Corbulonem:* in Budensi autem *ut non aut,* Rhenani correctionem secutus sum, quam etiam Ryekins adoptavit. *Metu* primum edidit Puteol. quem Ber. et Alc. secuti sunt. Revocavit Berneggerus. ERN. De Bud. cod. sic habeto. *Metu* plane deest, non a l. m. tantum, ut refert Ryekius; dein non habet *ut,* sed *aut,* quod ex ingenio bene emendavit Rhen. Pichenæ non displicebat *aut metu,* modo a libris foret.

Aut Pænis Rom. Imperii æmulis] Freinsh. corrigit *aut Hispanis.* respici enim ad Numantinam cladem: nec ulla hic Pænorum partes. Recte ille, sed non satis. Lege: *Nec eandem vim Samnitibus Italico populo aut Hispanis quam Parthis Romani imperii æmulis.* GRON. Quod Jac. Gron. Samnitas et Pænos iterum conjungi objicit in Germ. c. 37. id nihil est. Ibi de cladibus Romano Pop. illatis univèrse dicitur: hic de exercitu sub jugum misso, quod a Pænis alienum est. Pænos correxit, qui meminerat, eos sæpe Romani Imperii æmulos dici. Quod Broterius negat, Numantinos æmulos imperii R. fuisse; id sane speciosum est: sed ea verba non ad vivum rescanda. Fuere certe Roma-

nis valde periculosi. ERN. Bip. legunt: *neque e. v. Samn. Numantino p. ac Parthis* etc. Recte *ac Parthis* in textum recipere; sed ingrata repetitio est vocis *Numantino.* Malo Gronovium sequi. Librarii, quum *Hispanos* mutassent in *Pænos,* omisere *quam vel ac Parthis,* quasi superflua, quæ vero deesse, omnes sentiunt interpretes.

Q. F. contra daret] Bud *contradiceret,* quod recte rejecit Rhen. Cf. H. 1, 65.

Pacem ex æquo utilem] Bud. *utili.* Inde Rhen. placebat *pace ex æquo utili.* Mox Bud. *ne præ.*

Quid de Arm. cernerent] MS. Guelf. *qui,* quod accipiendum pro *quo;* quod e vet. cod. laudat Ursinus, et est in MS. Agr. Ed. pr. *quod.* Unde mihi non dubium est, *hic qui* aut *quo* legendum esse. *Quo* et *quod* millies in libris confunduntur: et h. l. etiam e seq. voce litera adhæsit. *qui* autem pro *quo* sæpe, ut ap. Liv. 3, 39. in MS. Guelf. membranæcto. Atque etiam verbum *cernere* accusativum illum *quid* vel *quod* plane respuit, cum absolute dicatur, ut omnes sciunt. Itaque sic correxi. Secutus nos est Broterius. In ceteris Gronovio assentior, nec probò Ryekium, qui e MS. Agr. rescripsit: *locum illis tempusque consilio destinatum, quo de Armenia cernerent, quod se fastigioque dignum Arsacidarum.* quæ interpolata esse, in pronitu est. Et tamen probat etiam Grævius ep. ad Heins. t. 4. Coll. Burm. p. 187. etiam Heinsius *illis.* sed ante p. 158. conjecerat Grævius *adjecisse Deos dignam Arsacida rem:* Heinsius autem p. 163. *dignum vi Arsacidarum* — *statuere* ex Ann. 2, 3. id-

A. U. Armenia cernerent: (adjecisse Deos dignum Arsacidarum,) 816. simul et de legionibus Romanis statuerent. Missi post a Pæto
 A. C. nuntii, et Regis colloquium petiitum, qui Vasacen, Praefectum
 63. equitatus, ire jussit. Tum Pætus, Lucullos, Pompeios, et si
 qua Cæsares obtinendæ donandæve Armenia egerant; Vasaces, imaginem retinendi largiendive penes nos, vim penes Parthos, memoravit. Et multum invicem disceptato, Monobazus Adiabenus in diem posterum testis iis quæ pepigissent, adhibetur. Placuitque liberari obsidio legiones et decedere omnem militem sinibus Armeniorum, castellaque et comitatus Parthis tradi. quibus perpetratis, copia Vologesi fieret,
 15 mittendi ad Neronem legatos. Interim flumini Arsanix (is

que placebat Grævio p. 170. ERN. Illis omnino rectius puto. Mox Bud. habet quid. Tò cernere explicat Zinzerling in Crit. juven. promuls. c. 3. per certare, ut ap. Ennium, Plautum, Virg. etc. Sed potius est pro decernere.

Adjecisse Deos dignum] Locus de quo tria verba non possum hincere. LIPS. Ego vero locum hunc sanum integrumque et tantum explicandum contendo. Sensus: ut brevissime dicam: tum temporis hoc ipso in loco fore opportunum consultare, quid decernerent de Armenia possessione simul, et (quam Dii rem dederint dignam Arsacidarum majestate) quid statuerent de legionibus Romanis, quam illis legem pacis darent. Consilio quid cernerent, breviter est, quo tractaretur, quid decernerent, quem finem controversiæ de Armenia imponent. Ut 13, 56. Arbitrium quid darent, quid adimerent. Adjecisse Deos. Denm benignitate accessisse materiam deliberandi multo ampliorem et vix speratam, sed dignissimam magnitudine Parthica, nimirum, quid placeat fieri de legionibus Romanis: adeo eas in potestatem esse. Vel, Deos fecisse, ut ipse adjicere superiori orationi sequentia verba posset. Seneca de benef. 1, 10. Caterum idem semper de nobis pronuntiare debemus, malos esse nos, malos fuisse (invitus adjiciam) et futuros esse. Hæserunt in hoc verbo et apud Livium 10, 7. GRON. Bip. conjiciunt dignum Regno Arsacidarum et intelligunt Armeniam. Verum dignum cum genitivo occurrit et alibi, ut recte monet Zinzerling l. c. per elipsin scilicet.

Et si qua Cæsares] Sic conjecit Pichena e scriptura MS. Flor. et si quaces, ut est etiam in. ed. pr. Bernecceus recepit, quem omnes deinde secuti

sunt. Superiores si qui Duces: quod est in MS. Guelf. Sane post Pompeium nulli Duces, sed Cæsares de Armenia aliquid egerant. Mox MS. Fl. (Bud. Agr.) ed. pr. largiendive pro donandive: quod cum Ryck. et Gron. secutus sum. Alterum verbum variavit: credibile est etiam, hoc variasse Tacitum. Imaginem et vim illustrat Heinsius ad Vellei. p. 259. ERN. Bud. et si quaces. unde 2. m. et si qui duces. Agr. et Scipiones, pessime. Cæsares Pichena dedit, secutus Freinshemius. Vasaces Rhen. e Bud. prius legebatur Vasates. Mox Bud. memorat.

Fluvio Arsameti] Non alibi lectus nobis hic Arsametes: et omnino arbitramur falsum. Magis, quia in Dionis fragmentis (edidit haud ita pridem Fulvius Ursinus) hic ipse fluvius Arsanias dicitur. Verba Dionis 62, 21. Ἀρῆκιν αὐτὸν ἀρδιαμολογησάμινος, ἵνα τὸν ποταμὸν αὐτῶ Ἀρσανίαν ζῆνῃσι. Nominat et ante, ῥάνδιαν τῆ πρὸς Ἀρσανίαν ποταμῶ εἶσαν. Randeian (oppidum, sive vicum ubi Pætus obsessus) ad Arsaniam fluvium sitam. Plinius quoque Arsaniam agnoscit, et in Euphratem labi facit 5, 24. (20.) Sed et Plutarchus in Lucullo 31. Itaque corrigi prorsus velim in Tacito Fluvio Arsanix (etenim is castra praefl.) litteris postremis in aliam voculam reformatis. Emendabis iterum infra. LIPS. Arsanix etenim receptum a Pichena. Sane et MS. Fl. Agr. ed. pr. Arsaniet: sed etenim cum Ryckio omisi: quippe sola Lipsii conjectura nixum. Praefluebat ed. pr. Rhenanus et seq. Praefluebat inter ed. pr. et Rhen. perfluebat, et sic MS. Guelf. (et Bud.) male. sic 11, 37. progressus et pergressus confusa. ERN. Bud. flumini Arsameti. Pro is castra pr. J. Gron. malebat cis c. pr.

castra præfluebat) pontem inposuit, specie sibi illud iter expedientis: sed Parthi, quasi documentum victoriae, iusserant. namque iis usui fuit: nostri per diversum iere. Addidit rumor, *sub jugum missas legiones*, et alia ex rebus infaustis, quorum simulacrum ab Armeniis usurpatum est. Namque et munimenta ingressi sunt, antequam agmen Romanum excederet, et circumstetere vias, captiva olim mancipia, aut jumenta adgnoscentes abstrahentesque. Raptæ etiam vestes, retenta arma, pavido milite et concedente, ne qua prælii caussa existeret. Vologeses, armis et corporibus cætorum adgregatis, quo cladem nostram testaretur, visu fugientium legionum abstinnit. Fama moderationis quærebatur, postquam superbiam expleverat. Flumen Arsaniam elephanto insidens, et proximus quisque Regem vi equorum perrupere, quia rumor incesserat, *pontem cessurum oneri dolo fabricantium*. sed qui ingredi ausi sunt, validum et fidum intellexere. Ceterum obsessis adeo 16

A. U.
816.
A. C.
63.

Specie sibi illud iter experientis] Immo *expedientis* Grotius ait: et sic videtur fuisse in MS. Guelf. a prima manu, sed correctum alia in *experienti*. Syllabæ *ped.* clara adhuc vestigia. Et correxissem statim locum, nisi dubius fuisset ob librum Guelf. utrum *expedientis*, an *expediendi* scribendum esset. *Sibi* nullo modo patitur *experientis*. Nunc, cum Broterius *expedientis* in MSS. duobus reperit, recepi. ut ille fecit. ERN. Bud. *experientis* et a 2. m. *experienti*. *Expedientis* jam Lipsius conjiciebat in marg. edit. 1. Bip. præferunt *experientis* i. e. *tentantis*.

Namque iis usui fuit] Ex Taciti cosequa narratione iudices legendum *neque iis usui fuit*. Et firmat certe Dio, qui in hac re (ut sæpe) velut interpret Taciti l. c. ἵνα τὸν ποταμὸν Ἀρσάνην ζεύξασιν οὐχ ὅτι γιγνέας ἰδίῳ (περὶ γὰρ αὐτὸν διηληλύθει) ἀλλ' ἵνα ἐπιζήται σφίσι, ὅτι κρείττους αὐτῶν ἦν. LIPS. Placet Pichene et aliis. Contra disputat Freinsh. qui tamen se torquet in verbis Dionis περὶ γὰρ αὐτὸν διηληλύθει, non assecutus magis, quam Lipsius, sensum. *Pedes et sine ponte flumen transierat*, nempe adveniens. Itaque etiam abiens poterat sic facere. ERN.

Addidit rumor] Cui rumori Suet. etiam fidem habet 39. LIPS. Mox *namque et*, item *excederet* MSS. Flor. Guelf. edd. ante Rhen. omnes et inde a Pichena recentiores, ceteræ *nam et*, *decederet*, quod e superioribus repetitum a Rhenano. Sed hic intelligent-

dum munimentis castrorum, non *Armenia*. ERN. Bud. *namque munimenta decederet*, quod recepit Rhen.

Adgnoscentes] Bud. *adnoscentes*. Sic passim.

Adgregatis] Heins. dabat *aggeratis* instar tropæi.

Fama moderationis] Ed. pr. addit *Nam*: atque id manus secunda, Candidi sc. adjecerat in MS. Guelf. Mox idem cod. (et Bud.) *in elephanto*. ERN.

Proximus quisque Regi vi equorum] Suspicio de loci defectu. Nonne plerique Parthorum in equis (talibus illorum militia) non solum proximi Regis? certe. Adde quod Dio l. c. disertim narrat, *Regem quidem elephanto, alios sine usu ullo pontis, ut prius, transisse*. Αὐτὸς μὲν (ὁ βασιλεὺς) ἐπ' ἐλιφαντος, οἱ δὲ ἄλλοι, ὥσπερ καὶ πρότερος, ἀνεχώρησαν. Itaque fidenter, fortasse et feliciter, expleo: *et proximus quisque Regi, alii vi equorum perr*. Hac mente Rex quidem in elephanto, et in simili bellua ejus exemplo primores transimere, aliud vulgus in equis. LIPS. MSS. Flor. Guelf. (Bud.) Agr. ed. pr. *Regem*, quod exprimendum curavi. etenim est exquisitius: unde mutatum hic, ut centies alibi, in notiore casum. Sic et MSS. alii ap. Broterium. Lipsius sine necessitate alii addi vult. Proximi Regi secuti sunt eum: cetera multitudo libere et varie vel ponte, vel natando transiere. Mox *fidum* firmat etiam ed. pr. MS. (Bud. et) Corb. at *firmum ceteræ* edd. ante Rhen. et MS. Guelf. ERN.

A. U. 816. A. C. 63. suppeditavisse rem frumentariam constitit, ut horreis ignem injicerent: contraque prodiderit Corbulo, *Parthos inopes copiarum, et pabulo adtrito, relicturos oppugnationem, neque se plus tridui itinere abfuisse.* Adjecit, jurejurando Pæti cautum apud signa, adstantibus iis, quos testificando Rex misisset, neminem Romanum Armeniam ingressurum, donec referrentur litteræ Neronis, an paci adueret. Quæ ut augendæ infamiæ composita, sic reliqua non in obscuro habentur: una die quadraginta millium spatium emensum esse Pætum, desertis passim sauciis; neque minus deformem illam fugientium trepidationem, quam si terga in acie verissent. Corbulo, cum suis copiis apud ripam Euphratis obviis, non eam speciem insignium et armorum prætulit, ut diversitatem exprobraret. mæsti manipuli, ac vicem commilitonum miserantes, ne lacrimis quidem temperare vix præ fletu usurpata consalutatio. Decesserat certamen virtutis et ambitio gloriæ, felicitum hominum adfectus. 17 sola misericordia valebat, et apud minores magis. Ducum

Contraque prodiderit Corbulo] In commentariis, opinor, aut historia harum rerum. Plinius certe Corbulonem inter scriptores censuit, Indice lib. 5. et 6. Lips. Contra Ryckius inter amicos potius et epistolis ad Imperatorem ea prodidisse Corbulonem putat, quia, si in justa historia, non videntur, Tacitus ei fuisse contradicendum.

Itinere] Sic Rhen. e Bud. prius legebatur *itineri*.

Cautum apud signa] Specta juvenis. juramenta Romanorum apud signa: id est, uti ego interpretor, apud principia. Illic enim signa, et plerisque castrorum solennes actus apud principia notabis celebratos. Dabo exempla, et labore meo levabo tuum. Jus in principis dictum. Livius 28, 24. *Tribunos tamen jura reddere in principis sinebant.* Edicta ibi proposita. Vulcatius in Avidio Cassio 6. *Nam statim et ad signa edici jussit, et programma in parietibus fecit, ut, si quis cinctus inveniretur in Daphne, distinctus rediret.* Litteræ lectæ et habitæ allocutiones. Spartianus in Pescennio 4. *Itaque nisi litteras recitandas ad signa, quibus, etc.* Tacitus 1, 67. *Contractos in principia milites jussit cum silentio audire.* Castigatio et interdum animadversio ibi. Suet. Oth. 1. *Ausus est milites quosdam capite punire, et quidem ante principia se coram.* Frontinus Stratag. 4, 1, 15. *M. Cato memoria tradidit, in furto comprehensis dextras esse præcisas,*

aut, si lenius animadvertere voluissent, in principis sanguinem missum. Signum etiam pugnae propositum. Isidorus Orig. 19, 22. *Russata pridie quam dimicandum esset, solebat ante principia poni, quasi admonitio et indicium future pugnae.* Lips. Mox referrentur MSS. edd. omnes veteres: nisi quod in MS. (Flor. Bud.) Guelf. ed. pr. referrentur. Pichena vulgo esse ait referantur, quod in Lips. reperi, e Rhen. sec. ductum. ERN.

Quadrag. mill.] Vide Veget. 1, 9.

Insignium et armorum] In Bud. copula deest. De re v. 1, 24. ubi non *latæ legiones neque insignibus fulgentes.* unde et hic Heins. pro *eam* conjiciebat *latam*.

Ut diversitatem exprobraret] i. e. ut pudorem illis incuteret, qui non eo apparatu venissent, sed longe dissimili, nempe qui fugientium esse solet. ERN. Cod. Agr. *adversitatem*.

Ne lacrimis quidem temperare] MSS. Flor. Guelf. edd. ante Rhen. omnes *temperare*, quod nescio cur in *temperare* mutavit Rhenanus, (ego scio, e Bud.) secutus omnibus, præter J. Gron. quocumque vetus restitimus. Mox MS. Guelf. ut Budensis et ed. pr. vitiose *consolatio*. ERN.

Et apud minores magis] *Minores* hoc loco sunt *inferiores fortuna*. Et hoc magis miseratio usurpata, quia infelices illi longe deterioris conditionis erant, quam ipsi, nec invidia obstaret miseratiōni. ERN.

inter se brevis sermo secutus est. Hoc conquerente *in-*
tum laborem: potuisse bellum fuga Parthorum finire; ille A. U. 816.
integra utrique cuncta respondit: converterent aquilas et jun- A. C. 63.
cti invaderent Armeniam, abscessu Vologesis infirmatam. Non
ea Imperatoris habere mandata, Corbulo: periculo legionum
commotum, e provincia egressum. quando in incerto habeantur
Parthorum conatus, Syriam repetiturum. Sic quoque opti-
nam Fortunam orandam, ut pedes, confectus spatiis itinerum,
alacrem et facilitate camporum praevenientem equitem adseque-
retur. Exin Pætus per Cappadociam hibernavit. At Vo-
logesis ad Corbulonem missi nuntii, detraheret castella trans
Euphraten, amnemque, ut olim, medium faceret: ille, Arme-
niam quoque diversis præsiidiis vacuam fieri, expostulabat.
 Et postremo concessit Rex: dirutaque, quæ ultra Euphra-
 ten communierat Corbulo, et Armenii sine arbitro relict
 sunt. At Romæ tropæa de Parthis arcusque medio capi- 18
 tolini montis sistebantur, decreta ab Senatu, integro adhuc
 bello, neque tum omissa, dum adspectui consulitur, spreta
 conscientia. Quin et, dissimulandis rerum externarum
 curis, Nero frumentum plebis, vetustate corruptum, in Tibe-
 rim jecit, quo securitatem annonæ ostentaret. cujus pretio

Hæc conquerentium: irritum] Red-
 dere sententiam possis, nescio an ver-
 ba, si legas: *Hic conqueri, tantum ir-*
ritum laborem: vel Hoc conquerente.
 Brevis sermo ducum, inquit. Corbulo
 querebatur, frustra se properasse et
 laborem eum sumpsisse, cum ille au-
 xilium non exspectasset. Pætus con-
 tra integra omnia, etc. Palmerius
 ioster malebat, *hujus conquerentis ir-*
ritum laborem, illius integra utique
omnia. LIPS. *Hæc conquerentium*
 et. pr. Rhen. (e Bud.) et seq. At hoc
 MS. Flor. Guelf. edd. Puteol. Ber.
 Al. Conjecturam Faerni aliorumque
 (Mr. Pich. Acid.) *hoc conquerente* re-
 cept Bernece. cum seq. Mihi potius
 Tactus scripsisse videtur *huic conque-*
rent, et ad um adhæsisse e termina-
 tione verbi sequentis: quod genus vitii
 jam aliquoties observavimus. Mox
 Quereus Egreg. p. 63. b. *finiri* mu-
 tat in *gnire*, ceteris servatis, ut vulgo
 edita s. ut. ERN.

S. optimam Fortunam orandam]
 Quia Fortunæ nomen de Dea est, *opti-*
mani mihi suspectum fit, cum in hac
 phrasi, quam et apud Livium aut Ci-
 ceronem egi, nude dicatur. ERN. Ita
 4, 7. *Medestiam precandam.* Mox
 Bud. DeinP.

Annempe ut olim medium faceret]
 Sic MSS. lor. Guelf. edd. vett. ante
 Rhen. qui e Bud.) induxit ut om-

nium. vetus restituit Pichena. Par-
 ratio sequentis *dirutaque.* Rhenanus
 (e Bud.) dedit *diruptaque*, male: illud
 Pichena reddidit. Sed libri scripti et
 ed. pr. *diruta quæque.* transposita co-
 pula. ERN.

Armenii sine arbitro] Sic MSS.
 Flor. Agr. ed. pr. i. e. sine domino, ut
 1, 26. MSS. Oxon. (Bud.) Guelf. *sine*
arbitrio, ex qua lectione factum ab
 editoribus (et in Bud. a 2. m.) *suo ar-*
bitrio, quod habent omnes edd. præter
 J. Gron. qui vetus restituit. ERN.

Frumentum plebis] Sic (Bud. et)
 edd. omnes, pro quo Muretus malebat
publicum: quod placet et Broterio,
 moto inscriptione ap. Gruterum (p.
 244, 4.) ubi *plebs* dicitur accepisse *fr-*
publicum. MS. Guelf. a pr. manu
plebi: secunda supra adposuerat *s.*
Plebi non spernam: quod plebi desti-
 natum, dividendum servabatur in hor-
 reis. Vid. 2, 59. ERN.

Securitatem annonæ sistentaret] Ita
 scripsi, nec pœnitet. Libri omnes,
sustentaret: P. Faber Sem. 2, 16.
ostentaret. Suspicio, antiquis usurpa-
 tum *sistentare* pro ostentare; argu-
 mento etiam Plautini versus Truc. 2,
 2, 14. — *tu vero clurinum pecus Adve-*
nisti huc sistentatum cum exornatis
ossibus. Sic enim duo manuscripti in
 Vatican. tertius, *sustentatum*: Et in
 eodem poeta alibi, *estentatum*, repe-

A. U. nihil additum est, quamvis ducentas ferme naves, portu in
 216. ipso, violentia tempestatis, et centum alias, Tiberi subve-
 A. C. ctas, fortuitus ignis absumpsisset. Tris dein Consulares,
 63. L. Pisonem, Ducennium Geminum, Pompeium Paullinum
 vectigalibus publicis præposuit, cum insectatione prio-
 rum Principum, *qui gravitate sumptuum justos redditus anteis-*
sent: se annum sexcenties sestertium Reipubl. largiri.

19 Percrebuerat ea tempestate pravissimus mos, cum propinquis comitiis, aut sorte provinciarum, plerique orbi fictis adoptionibus adsciscerent filios, Præturasque et provincias inter patres sortiti, statim emitterent manu, quos adoptaverant. Qui magna cum invidia Senatam adeunt, *jus naturæ, labores educandi, adversus fraudem et artes et brevitatem adoptionis enumerant: satis pretii esse orbis, quod multa securitate, nullis oneribus, gratiam, honores, cuncta prompta et obvia haberent. Sibi promissa legum diu expectata in ludi-*

rio. Si quis tamen *sustentaret* servat, possis interpretari, sustentatam servatamque ea ratione ipsam opinionem copię frumentarię, cum et in Tiberim abjiceret leviter corruptum. Lips. Scribe: *sic ostentaret.* nam *sustentare* alienum; *sistentare* verbum nihili. GRON. Sed *et sic* friget, et inest jam in quo. Itaque malim simpliciter *ostentaret*, ut e MS. Agr. dedit Ryckius, et volebat Heinsius. ERN. Lips. olim conjiciebat *sua ostentaret.* Bip. *et sustentaret* exponunt per fuleiret. Lall. recepit *ostentaret*, quod et mihi unice placet.

Tiberi subvectas] Cod. Bud. et Agr. Tiberim. Mox *absumpsisset* Rhen. e Bud. legebatur *assumpsisset.*

Ducennium Geminum] Qui sub Galba Præfectus urbi H. 1, 14. Lips. De Pisonem v. 13, 31. De Pomp. Paulino 13, 53. et Sen. de Brev. vitę c. 18.

Gravitate sumptuum justos redditus anteissent] Cur *justos redditus*? Reditus justus per Latinitatem sunt sufficientes ad sumptus necessarios. Nec, si legitimos, æquos, intelligas, sensus commodus est. An Tacitus dedit *publicos*, i. e. ærarii, quia Nero de suo se dicit dare quotannis ærario. ERN. Pro *anteissent*, quod videtur esse occupasset vel justo citius absumpsissent, Bip. malunt *aurissent.*

Pravissimus mos] In MS. Flor. *pravissimos*, eademque manu correctum *pravus mos*, quod præfert J. Gron. Etiam in Guelf. *pravissimus* est a manu sec. deletum, quod ante erat, nova voce versiculi finem longe excur-

rente, ut ante breviorē vocem ibi fuisse appareat. ERN. Bud. vulgatum tenet.

Orbi fictis adoptionibus] Quę fraus olim etiam usurpata et reprehensa a Scipione his verbis (ap. Gell. 5, 19.): *In alia tribu patrem, in alia filium suffragium ferve. Filium adoptivum tum procedere, quam si se nutum habeat.* Quamquam censeo, Scipionem non aliud intellexisse, quam notionem Censoriam. et cum ii inquirerent, qui uxores quinque liberos haberent; malo quodam more, eos qui adoptassent non habuisse pro improbitus. Adde ad Taciti lucem l. 2. D. De vacat. muner. Lips.

Qui magna cum invidia] Sic ed. omnes. At *qui*, quod ad patres refertur, abest a MSS. Fl. Guelf. (Agr. Bud.) ed. pr. et commode abest. Iaque delevi. Vid. ad c. 4. Si tamen *qui* est a Tacito, arbitror transpositum, et ante *jus naturæ* ponendum; *adeunt, qui—enumerant.* Sane *patres* longius abest ab *adeunt.* *Invidia* quid li. l. sit, vid. ad 4, 52. ERN. Restitui *qui* cum Bip. Non enim indicatur, si omittas, qui sint illi, qui Senatam adierint, scil. patres veri. Id qui abest Puteol. et seq.

Adeunt, jus naturæ, laboresc.] Sic hunc locum restituit Rhenams. MSS. Fl. Bud. *adeuntibus natura* Guelf. *adeunt; ubi natura, laboresue*, sed *et que* deletum. Ed pr. *adeuntibus ne.* Ceterę ante Rhen. *adeunt, bi naturæ munus.* Pro *jus* possis etiam conjicere *rim.* Et sic e MS. Corb. otavit Broterius. ERN.

brium verti, quando quis sine solitudine parens, sine luctu orbis, longa patrum vota repente adæquaret. Factum ex eo Senatus consultum, ne simulata adoptio in ulla parte muneris publici iuraret, ac ne usurpandis quidem hereditatibus prodesset. A. U. 816. A. C. 63.

Exin Claudius Timarchus, Cretensis, reus agitur, ceteris criminibus, ut solent prævalidi provincialium, et opibus nimis ad injurias minorum elati: una vox ejus usque ad contumeliam Senatus penetraverat, quod dicitasset, *in sua potestate situm, an Proconsulibus, qui Cretam obtinuissent, grates agerentur.* Quam occasionem Pætus Thrasea ad bonum publicum vertens, postquam de reo censuerat, *provincia Creta depellendum, hæc addidit: usu probatum est, P. C. leges egregias, exempla honesta, apud bonos ex delictis aliorum gigni. Sic oratorum licentia Cinciam rogationem; candidatorum ambitus Julias leges; Magistratum avaritia Calpurnia scita pepererunt. Nam culpa, quam pœna, tempore prior; emendari, quam peccare, posterius est. Ergo adversus novam provincialium superbiam dignum fide constantiaque Romana capiamus consilium, quo tutelæ sociorum nihil derogetur, nobis opinio decedat, qualis quisque habeatur, alibi quam in civium judicio esse. Olim quidem non modo Prætor, aut Consul, sed privati etiam mittebantur, qui provincias viserent, et, quid de cujusque obsequio videretur, referrent: trepidabantque gentes de existimatione singulorum. At nunc colimus externos et adulamur: et quomodo ad nutum alicujus grates, ita promptius adcusatio decernitur: decernaturque et maneat provincialibus* 20

Ne usurpandis quidem] Ne ad solidi capacitatem. argumento l. 51. D. de Legatis 11. Vide quæ notavi ad legem Papiam 3, 25. Lips. *Quidem* abest a Bud. et abesse potest. De re v. et Gell. 5, 19.

Grates agerentur] Grates illæ non erant nihili; proderant ad sequentes honores. v. Plin. paneg. 71.

Hæc addidit] Bud. hoc add.

Cinciam rogat.] Notatis ad 11, 5. et 13, 42. adde Ranchini Var. Lect. 2, 7.

Nam culpa quam pœna] Similis gnome in Tertull. *Nemo post futura reprehendit, quæ ignorat futura: emendatio culpam non antecedit.* Lips. Mox provincialiarum ante Pichenæ edd. omnes; etiam MS. Guelf. nisi quod ed. pr. provincialiam. ERN. Flor. provincialiarium. inde Pichenæ emendatio, ut Faernus jam conjecerat.

De æstimatione singulorum] In MS. (Bud.) Guelf. ed. pr. Put. est de existimatione, quod etiam esse potest de existimatione. Atque ita puto hic accipiendum. Nam legati, missi ad res

inspiciendas, est *judicare*, h. e. *existimare*, non *æstimare*. V. Gron. ad Liv. 4, 41. 34, 2. Itaque *existimatio* dicitur de eo, cui potestas cognoscendi, judicandi data, quam fuisse tali legato, dubitari nequit. Quam ob rem sic elidimus. *Verbi existimationem* dixere etiam Cicero et Cæsar. Secutus est nos Broterius. ERN. Secutus et Lallein. Non Bip. qui restituerunt *æstimatione*, provocantes ad Livii l. c. Sed is est in dubio. Parum, puto, interest.

Decernaturque et maneat] Si non fractus locus, scribo sententia ducente, *decernatur, ne maneat.* Nisi per ironiam hæc dicta capies, et simulata quadam concessione. Quo sensu nihil mutem. Lips. Omnia sana sunt. ERN. Imo major in vulg. vis est. Lipsius ipse sensit in notis novissimis. Sic et Pich. et Freinsh. Ceterum hic sane gerundium a subaudito *facultas* pendere potest, ut supra c. 5. forsan a voce *studium*. Alia vide ad 2, 43. *Suam* non habet Bud.

A. U. ^{16.} *potentiam suam tali modo ostentandi: sed laus falsa et precibus expressu perinde cohibeantur, quam malitia, quam crudelitas.* Plura saepe peccantur, dum demeremur, quam dum offendimus. Quaedam immo virtutes odio sunt, severitas obstinatu, invictus adversum gratiam animus. Inde initia Magistratum nostrorum meliora ferme, et finis inclinatur, dum, in modum candidatorum, suffragia conquirimus: quæ si arceantur, æquabilis atque constantius provincie regentur. nam ut metu repetundarum infracta avaritia est, ita, velita gratiarum actione, ambitio cohibebitur. Magno adsensu celebrata sententia, non tamen Senatus consultum perfici potuit, abnuentibus Consulibus ea de re relatum. Mox, auctore Principe, sanxere, ne quis ad concilium sociorum referret, agendas apud Senatum Proprætoribus Proveconsulibus grates,

Perinde cohibeantur] (Sic Bud. sed) MS. Guelf. a sec. man. *cohibeatur*, ut volebat Acidalius. Si pluralis verus est, referendus simul ad malitiam et crudelitatem. ERN.

Virtutes odio sunt] Vulgo, qui eas gravatur. Lips.

Et finis inclinatur] Primum et dictum pro *sed*, at, ut saepe alias. V. ad 5, 3. *inclinatur*, intellige in partes deteriores. Mox Groslotius malebat *æquabilis* pro *æqualis*. Etsi hoc quoque defendi potest: tamen quia *æquabilis* est in ed. pr. et Sallustius sic conjunxit *æquabilis atque constantis* Catil. 2. ut inde haud dubie sumserit, *æquabilis* recepimus. Secutus nos est Broterius. ERN. Et Lall.

Ambitio cohibetur] Legerem *cohibetur*. Lips. Verum est. ERN.

Abnuentibus Consulibus ea de re relatum] Atqui, licere Patribus, quoties jus dicenda sententia accipissent, quæ vellent e-promere, relationemque in ea postulare, supra 13, 49. scripsit Tacitus. similique sententia 2, 38. lego, *A majoribus concessum egredi aliquando relationem, et, quod in commune con-ducatur, loco sententia promere.* Licuisset ergo Consulibus referre ea de re ad Patres: sed iis aliter visum. Jus relationis autem solis Consulibus: nec sine relatione perfici potuit ullum SC. Ideo Vespasiano concessum, vti. EI. SENATVM. HABERE. RELATIONEM. FACERE. REMITTERE. LICERET. Ideo sequentibus Principibus honoris causa datum jus tertie, quartæ, quintæ relationis: id est, me interprete, ut, quoties Consules ipsi non essent, tres nihilominus, quatuor aut quinque relationes facere possent, qua de re cumque iis visum. Sollemnia relationum verba

e Suetonii Calig. 15. hæc didici: *Quod bonum felixque sit C. Casari, de N. Patres conscripti, quid fieri placet?* Lips. Lipsius igitur substantive cepit *relatum*, ut est etiam H. 1, 30. quamquam alio sensu. Alii videntur intellexisse *relatum* pro *relatum esse*: unde Boxhornius D. Heinsii correctionem probat: *nec. abn. C. ea de re relatum.* Schefferus in *Ann. Obs. Misc. t. 8. p. 292.* sic interpungit: *Consulibus. Ea de re relatum mox auctore Principe. Sanxere, ne etc.* Ingeniose utique, et sic prope est in ed. pr. *Consulibus. ea de re latum mox auctore Principe sanxere.* Lipsius verum vidit. Quæ per ogressionem relationis dicta erant, a Coss. erant ex integro referenda, si SCtum fieri deberet. V. ad 13, 26. Et Tacitum delectari hac forma verborum, notum est. ERN. *Relatum* pro relatione positum, noli dubitare. Noster et alibi eo substitutivo nititur. V. H. 1, 30. et Germ. 3. Contra 2, 38. habet *egredi relationem.*

Sanxere, ne quis] Reperiri, jam ante sanxisse id Augustum. de quo Dionis verba ista 56, 25. *Τῷ ἰσχυρῷ προστασῶν ἡγγυλι, μηδὲ τῶν προστασσμένων αὐτοῖς ἀρχόντων μήτι τῆς ἀρχῆς χρόνη, μήτι ἰσθῆς ἰσχύου καὶ κρείων μὲν τὰ τὸ ἀπαλλαγῆναι σφῶς, τιμὴν τινὰ δίδοναι, ὅτι τινὲς μαρτυρίας πρὸς αὐτῶν καὶ ἰσχυροῦς προστασσομένων, πολλὰ διὰ τούτων ἰσχυροῦς.* Sed diversum tamen hoc Neronianum consultum: quoniam illud Augusti post diem permittit laudationes: hoc plane et plene tollit. Lips.

Proveconsulibus] Vales. ad Ann. 30, 5. corrigat *Proveconsulibus.* quod sane rectius. nam de utrisque pari modo cavetur. Et saepe in his particulis

neū quis ea legatione fungeretur. Iisdem Consulibus gymnasium ictu fulminis conflagravit, effigiisque in eo Neronis ad informem æs liquefacta. Et motu terræ, celebre Campaniæ oppidum, Pompeii, magna ex parte proruit. Defunctaque virgo Vestalis Lælia, in cuius locum Cornelia ex familia Cossorum capta est. Memmio Regulo, et Verginio Rufo coss. natam sibi ex Poppæa filiam Nero ultra mortale gaudium accepit, adpellavitque *Augustam*, dato et Poppææ eodem cognomine. Locus puerperio colonia Antium fuit, ubi ipse generatus erat. Jam Senatus uterum Poppææ commendaverat Diis, votaue publice susceperat. quæ multiplicata exsolutaque. Et additæ supplicationes templumque *Fecunditati*, et certamen ad exemplar *Actiacæ*

A. U.
816.
A. C.
63.A. U.
817.
A. C.
64.

23

peccatum: ut ap. Suet. Aug. 43. *majorum minorumve, pro minorumque.* ERN.

Motu terræ] Dissentit Seneca, qui Nat. Q. 6, 1. ad sequentes Coss. refert hunc terræ motum expressim: *Pompeios celebrem Campaniæ urbem . . . desedisse terræ motu, Lucili virorum optime, audivimus: et quidem diebus hibernis, quos vacari a tali periculo majores nostri solebant promittere.* (Observa. Ergo statim Consulibus natis, ut anni totius necessario in alterutro error sit.) *Nonis Februarii fuit hic motus, Regulo et Verginio COSS.* Et hercle tam adseverat id distincte, ut credam, vitium esse non Taciti (non id convenit in fidei et diligentia unica scriptorem) sed Ægisthi alieujus; cujus adulteria et trajectiones compluries agnosce in hac regia vere sponsa. LIPS. Dixi ad 1, 68. (ubi *prorupere* non *prorumpere* volui in verbis Curtii,) apud bene Latinos semper *προρῦξις*; poni *πρὸ* *προρῦξιν*. Auctor quidem Ætne vulgo v. 307. *rupes aliquas penitusque cavernas Proruere.* Sed cum Scaliger ibi testetur, vet. lib. habere *provehere*, censeo scribendum, *procidere*. Quemadmodum et apud Val. Flacum 7, 599. *In caput inque humeros ipsa vi molis et iræ Procidit*, ubi editur *proruit*. Tale vitium et hic oblatum Tacito, qui scripserat, *Et motus terræ.* Ut Livius 22, 5. *Eum terræ motum, qui multarum urbium Italiæ magnas partes prostravit, montes lapsu ingenti proruit.* Senec. Nat. Q. 6, 1. *hic motus Campaniam magna strage vexavit.* GRON. Verum puto. ERN. Probat et Lallein. Sed sic dicendum fuerat Pompeios. Majorem cladem urbs hæc passa 16 annis post, incendio Vesuviano deleta; nostro demum ævo

ex orco quasi suscitata. Detectæ faciem civibus suis exhibuit Cl. Hamiltonus, quam cum Germania communicarunt Bernoullius Berolinensis et Chr. G. de Murr, itemque G. H. Martini.

Memnio Regulo et Verginio Rufo COSS.] Restitue iis prænomina vera ex lapide, præter mentem Onufrii Fastrorum scriptoris, (ap. Grut. p. 8.) *VO-TVM. SOLVERVNT. L. M. L. VERGINIO. RVFO. C. MEMMIO. REGVLO. COSS.* LIPS.

Locus puerperio colonia Antium fuit] Abest verbum *fuit* a MSS. Bud. Guelf. et aliis, ed. Rhen. et seqq. usque ad Piebenam. ERN. Qui dedit e Flor. et ed. Ven.

Jam Sen. uterum] Ante *uterum* legebatur *interim*, quod Rhen. sustulit, deerat in Bud. ubi 2. n. intrusit.

Templum Fecund.] Huic Fecunditati celebrandæ Neronem cudi curasse, hariolatur Spanh. de Præst. NN. nummum, in quo pisces varii generis, symbolum scil. fecunditatis. V. diss. 4, 13. t. 1. p. 231.

Ad exemplar Atticæ religionis] Panathenæa Atheniensium intellegi volunt, de quibus apud Græcos obvii loci. Dubito. nam Panathenæis respondebant Romanæ Quinquatrus, nescio an hoc certamen novum. In libris etiam vacillare scripturam video. quorum Vaticanus optimus *accicæque* præfert, Farnesianus *anciatae*. An fuit *Acticæ religionis*, sive potius *regionis*? Nec enim major hic, quam in aliis ludis, religio. Enimvero in Suetonio lego, Augusti 18. ab eo Principe institutos *Nicopoli apud Actium ludos quinquennales, quo celebratio ejus victoria memoria in posterum esset.* Et drasse eos ad inferiora tempora, Mamertinus

A. U. *religionis decretum: utque Fortunarum effigies aurea in solio*
 817. *Capitolini Jovis locarentur: ludicrum circense, ut Juliae*
 A. C. *genti apud Bovillas, ita Claudia Domitiaeque apud Antium*
 64. *elderetur. quæ fluxa fuere, quartum intra mensem defuncta*
infante. Rursusque exortæ adulationes, censentium hono-
rem Divæ et pulvinar ædemque et Sacerdotem. Atque ipse
ut lætitiæ, ita mæroris inmodicus egit. Adnotatum est,
omni Senatu Antium sub recentem partum effuso, Thra-
sean prohibitum inmoto animo prænuuntiam imminētis
cædis contumeliam excepisse. Secutam dehinc vocem Cæ-
saris ferunt, qua, reconciliatum se Thraseæ, apud Senecam
jactaverit, ac Senecam Cæsari gratulatum. Unde gloria
egregiis viris et pericula gliscebant.

24. *Inter quæ, veris principio, legati Parthorum mandata*
Regis Vologesis, litterasque in eandem formam, adtulere:
se priora et totiens jactata, super obtinenda Armenia, nunc
omittere, quoniam Dii, quamvis potentium populorum arbitri,
possessionem Parthis, non sine ignominia Romana, tradidis-
sent. Nuper clausum Tigranen: post Patum legionesque,
cum opprimere posset, incolumes dimisisse. Satis adprobatam

in Paneg. docet c. 9. *Urbs Nicopolis*
concederat . . . et certamen ludicrum,
lustris omnibus solitum frequentari, in-
termiscrat temporis mæsti deforme in-
stitium. Fuit autem certamen triplex,
gymnicum, musicum et equestre, ut
Dio tradit 51, 1. Hæc mea olim mens,
sed ut multa in hac ἀρχαιολογία incerta,
nec umquam eruennda, hic etiam
dissentiant, et vir pereruditus (P. Faber)
tuctur vulgatam lectionem, et
explicat in Agonistici sui 3, 29. Lips.
Actiacæ firmat ed. pr. quæ plane habet
acciacæ, quod est etiam in MS. Guelf.
a manu sec. tamen. Nam ante fuit, ut e
lemmate marginis patet, atricæ: e quo
forte atticæ a Puteolano factum. Vulgato
lectio, atticæ, inde a Puteolano editis
obtinēt. Mihi Actiacæ placet, quod et cum
Broterio recepi, qui et in MS. Reg. reperit,
non Antiatis vel Antiatinæ Grotii, quod
Ryckiis probabat. Nam certaminis
verbum indicat Græci ritus ludos fuisse:
quales Actiaci. Atticæ si aliud esset,
quam conjectura, non adeo displiceret.
Nam Græcorum certaminum forma sane
ex Attica petita. Quia vero Actiaci ludi
ab Augusto instituti, maximoque in honore
erant, non abhorret, ad eorum exemplar
certamen decretum esse. Quod J. Gronovius e
lectione MS. Flor. conjicit Accieræ, ab
ἀκτιος, an alicui placere possit, dubito.
 ERN. *Atticæ non est ex mera*

conjectura; Bud. habet *Actice religionis.*
 P. Faber volebat *antica* i. e. *antiquæ.*
 Bip. cum Mureto legunt *Antianæ,*
 quod Antium Neronis patria fuit et colonia,
 Fortunæ templo celebris, quodque forma
 vocis ap. Plin. 3, 6. (12.) occurrit, in
Antiano Astura. Verum certamina Antii
 celebrata in honorem Fortunæ, nullibi
 legitur; de Actio res nota. Itaque Gron.
 sequi malo et Brot. In cod. Agr. est
Antiacæ.

Locarentur] Sic MSS. Flor. (Bud.)
 Agr. ed. pr. J. Gron. Ceteri libri
collocarentur. Parum refert. Nam
 verbum *locare* hic malim sensu ponendi,
 quam pro redemptoribus faciendum
 mandare, accipere. ERN.

Juliae gentis apud Bovillas] 2, 41.
Sacrarium genti Juliae effigiesque D.
Augusto apud Bovillas dicantur. Lips.
Honorem Divæ] Cf. 16, 6. et not.
 ad 16, 21. ubi numus ea occasione
 cusus.

Adnotatum est] Sic Rhen. e Bud.
 prius legebatur *adnotandum est.*

Unde gloria] Sic MSS. (Flor. Bud.
 etc.) et edd. vett. omnes. Non ergo
 vulgo est *gloriae*, ut Pichena scribit.
 In Lipsianis reperi, in quas e Rhen.
 sec. fluxit, ubi est vitium operarum.
 Mox *inter quæ* MSS. Flor. (Bud.)
 Guelf. edd. pr. Pich. seqq. Ceteræ
interim. ERN.

rim: datum et lenitatis experimentum. Nec recusaturum A. U. *Tiridaten, accipiendo diademati in urbem venire, nisi Sacer-* 817-
dotii religione adtineretur. Iturum ad signa et effigies Prin- A. C.
cipis, ubi, legionibus coram, Regnum auspicaretur. Talibus 64.
Vologesis litteris, quia Pætus diversa, tanquam rebus 25
integris, scribebat, interrogatus Centurio, qui cum legatis
advenerat, quo in statu Armenia esset? omnes inde Romanos
excessisse, respondit. Tum intellecto barbarorum inrisu,
qui peterent, quod eripuerant, consuluit inter primores civi-
tatis Nero, bellum anceps, an pax inhonesta placeret? nec
dubitatum de bello. Et Corbulo, tot per annos militum
atque hostium gnarus, gerendæ rei præficitur, ne cujus
alterius inscitia rursus peccaretur, quia Pæti piguerat.
Igitur inriti remittuntur, cum donis tamen, unde spes fieret,
non frustra eadem oraturum Tiridaten, si preces ipse adtu-
lisset. Syriæque exsecutio Ciucio, copiæ militares Corbu-
loni permissæ; et quintadecima legio, ducente Mario Cel-
so, e Pannonia adjecta est. Scribitur Tetrarchis ac Regi-
bus, Præfectisque et Procuratoribus, et qui Prætorum fini-
timas provincias regebant, jussis Corbulonis obsequi: in tan-
tum ferme modum aucta potestate, quem Populus Romanus
Cn. Pompeio, bellum Piraticum gesturo, dederat. Regres-
sus Pætum, cum graviora metueret, facitiis insectari satis
habuit Cæsar, his ferme verbis: Ignoscere se statim, ne tam
promptus in pavorem longiore solitudine ægresceret. At Cor- 26

[*Sacerdotii religione*] Quænam hæc religio, docet Plin. 30, 2. (6.) Magus quippe fuit Tiridates, qui *navigare non poterat, quoniam exspuere in maria, aliisque mortalium necessitatibus violare naturam eam fas ei non erat.*

[*Ad effigies Principis*] Quæ scil. inter signa colebantur.

[*An pax in hoste*] Fortasse rectius, *an pax inhonesta placeret.* Lips. Sic dudum Victorius correxerat ad Caton. R. R. c. 80. e vet. cod. qui habebat *inhosta*, h. e. Flor. ut docet Pichena. Recepit Pich. Vett. edd. a Puteol. *in hoste*, ut MS. (Bud.) Guelf. Ed. pr. *in hoste*. ERN.

[*Syriæque exsecutio*] Exsecutionem pro administratione usurpat fortasse, uti alibi, *negotii ejus exsecutionem libens suscepit.* Seneca: *Differam hæc in presenti. Desiderant enim longam et propriam exsecutionem.* Addubito tamen, num leg. *Syriaque Sex. Cincio.* Lips. Pro *Cincio* MS. Flor. *Cicio*, MSS. Agr. (Bud.) Guelf. ed. pr. *Citio*. At Pighius legendum censet *Cestio*, probante Ryckio ad h. l. (et Lallein.) quod recepit Broterius. At vereor, ut

rationes temporum recte subductæ sint. Pagius quidem ad a. C. 66. Cestium a. C. 65. demum in Syriam missum, et a. 66. belli Judaici initium factum putat. De quo, alio forte loco, a nobis dicetur et commodius diligentius. ERN.

[*Præfectis et Procuratoribus*] *Præfectos* per enallagen dictos puto. Solus enim Ægypti Præses intelligendus. Et Ægypti statim mentio et militum inde acceptorum. *Procuratores* intelligendi, non rei privatæ Cæsaris, sed qui provincias minores regerent, ut Judæam. ERN.

[*Quem Populus Rom.*] *Quem* habent edd. inde a Rhenano (e Bud.) omnes, MS. Guelf. idque probabat J. Fr. Gron. Edd. ante Rhen. *quam*, quod malebat Freinsb. *Quem* verum est, nisi *quam* factum est e *quantum*, ut sæpe alibi. Pro *in tantum* dici potest *in eum*: unde commode sequi potest *quem*. De Pompeii infinito imperio, lege Gabinia accepto, v. Plutarch. in Pomp. c. 40. p. 631. et Dion. Cass. 36, 6. ERN.

A. U. bulo quarta et duodecima legionibus, quæ, fortissimo quo-
 217. que amisso et ceteris exterritis, parum habiles preclio vide-
 A. C. bantur, in Syriam translatis, sextam inde ac tertiam legio-
 64. nes, integrum militem et crebris ac prosperis laboribus exer-
 citum, in Armeniam ducit. Addiditque legionem quin-
 tam, quæ, per Pontum agens experta cladis fuerat, simul
 quintadecimanos, recens adductos: et vexilla delectorum ex
 Illyrico et Ægypto, quodque alarum cohortiumque: et
 auxilia Regum in unum conducta apud Melitenen, qua
 transmittere Euphraten parabat. Tum lustratum rite ex-
 erciturum ad concionem vocat, orditurque magnifica *de auspiciis Imperatoriis, rebusque a se gestis, adversa in inscitiam Pati* declinans: multa auctoritate, quæ viro militari pro
 27 facundia erat. Mox iter, L. Lucullo quondam penetratum, apertis, quæ vetustas obsepserat, pergit. Et venientes Tiridatis Vologesisque de pace legatos haud adspernatus, adjungit iis Centuriones, cum mandatis non inmitibus: *non enim adhuc eo ventum, ut certamine extremo opus esset. Multa Romanis secunda, quadam Parthis evenisse, documento adversus superbiam: proinde et Tiridati conducere, intactum vastationibus Regnum dono accipere: et Vologesen melius societate Romana, quam damnis mutuis, genti Parthorum consulturum. Scire, quantum intus discordiarum, quamque indomitas et præferoces nationes regeret. Contra Imperatori suo innotam ubique pacem, et unum id bellum esse.* Simul consilio terrorem adjicere, et Megistanas Armenios, qui primi a nobis defecerant, pellit sedibus, castella eorum excindit,

Apud Melitenen] Ptolemæo 6, 3. Μελιτωνη, Susiane pars. Lips. At hic Cappadociæ Melitene intelligenda, ut bene Ryckins. Nam illa longe ultra Euphraten: hanc Euphrates ab ortu præterfluit. Vid. Cellar. G. A. t. 2. p. 298. ERN.

Lustratum rite exerciturum] Mos exerciturum recens acceptum lustrare: exemplum aliud est Æmilii Paulli ap. Plut. in Æmil. c. 61. p. 274. τὴν δυνάμιν ἐν Μελιτιονίᾳ παραλαβὼν, καὶ τὸν νικηθῆσα συντιλίνας καθάρσει αὐτῆς etc. item C. Flamini ap. Cic. de Divin. 1, 35. Idem factum ante, quam res geri inciperentur, ut a Casare B. G. 8, 52. Quomodo lustratio facta, notum est e Livio 1, 44. Mox *Imperatoris* habent MSS. (Bud.) et edd. pr. *Imperatoris*, quod vulgato *Imperatoris* prætulit. ERN.

Adversa in inscitiam Pati declinans] Ita legendum vidit Freinsh. idque recte receptum. Vett. edd. vel *adversam in inscitiam*, ut ed. pr. aut *adversum inscitium*, ut MS. Guelf.

(Bud.) ed. Puteol. et seqq. usque ad Freinsh. Vid. supra 14, 38. ERN.

Iter L. Lucullo] Plutarchum lege. Lips.

Non enim adhuc eo ventum] MS. Flor. (Bud.) ed. pr. *nee enim adhuc.* ERN.

Scire quantum] Sententiam adjuveris, si scribas *sciret*. Lips. Immo intellige *se*. ERN. Si quid mutandum, inallet Freinsh. *sciri*. Sic et Heins.

Simul consilio] Comptiora hæc Freinsh. fore putat, si sic legamus: *simul, ut consilio terrorem adjiceret, Megistanas* etc. Placet. Sed infinitivum tamen et verbum finitum etiam alibi jungi vidimus. Vid. ad 12, 51. Mox ed. pr. *pepulit*. ERN. Probat Freinsh. conjecturam Lalleim. Recipere Bip. Verum vulg. et alia ap. nostrum exempla habet.

Megistanus] Summates, optimates. Cf. Suet. Cal. 5. et Marci 6, 21.

Pellit sedibus] Bud. *pellit a sedibus*. Sed mox cum barbaris delectus est.

plana, edita, validos invalidosque pari metu complet. Non A. U. infensum, nedum hostili odio Corbulonis nomen etiam Barbaris habebatur, eoque consilium ejus fidum credebant. ^{817.} A. C. ^{64.} ergo Vologeses neque atrox in summam, et quibusdam præfecturis inducias petit. Tiridates locum diemque colloquio poscit. Tempus propinquum, locus, in quo nuper obsessæ cum Pæto legiones erant, cum a Barbaris delectus esset, ob memoriam lætioris sibi rei, non est a Corbulone vitatus, ut dissimilitudo fortunæ gloriam augetet. Neque infamia Pæti angebatur: quod eo maxime patuit, quia filio ejus, Tribuno, ducere manipulos atque operire reliquias malæ pugnae imperavit. Die pacta Tiberius Alexander, inlustris Eques Romanus, minister bello datus, et Vivianus Annii, gener Corbulonis, nondum Senatoria ætate, sed pro Legato quintæ legioni inpositus, in castra Tiridatis venire, honori ejus, ac, ne metueret insidias, tali pignore. Viceni dehinc equites adsumpti. Et, viso Corbulone, Rex prior equo desiluit: nec cunctatus Corbulo. Sed pedes uterque dextras

Ergo Vologeses neque atrox in summam] Sensus est: Vologesen, quoad summam rem, de qua agebatur, non ferocem ac durum fuisse: admisisse orationem legati: tantum inducias quibusdam præfecturis petiisse, quæ a Corbulone adflegebantur. Viris doctis, qui corruptum locum putarunt, tenebras, ut opinor, offudit *et neque*, sequente *et*, de quo jam supra vidimus. ERN. H. 2, 16. *nihil in summam profutura*. Freinsh. pro *et volebat aut*.

Cum—delectus esset] MS. Fl. (Bud.) ed. pr. *est*: unde J. Gronovius ad c. 10. vult *tum delectus est*—et deinde *Corbuloni non vitatus*, quod in iisdem libris est *Corbulo non vitatus*. Sed in hac lectione friget *tum*. Mox Rhen. (e Bud.) dedit *angebatur*, cum ante esset *augebatur*, quod etiam est in MS. Guelf. edd. Lips. Gryph. aliis: nec video, cur prorsus damnetur. Operiendis his reliquiis infamia Pæti tegebatur quodammodo. Sed tamen antecedentibus *angebatur* aptius videtur. Vir doctus in ed. Gryph. correxerat *agebatur*: frustra. ERN.

Operire reliquias male pugnae imperavit] *Operire* MS. Guelf. Bud. a 1. m.) edd. vett. omnes. *Operiri* edd. Lipsii male. Vid. ad c. 2. extr. ERN.

Tiberius Alexander] Qui Procurator Judææ post Caspium Fadum. Idem antea Alexandriæ Alabarches. Josephus 20, 5. Lips. Mox Ægypto præfectus. H. 1, 11. 2, 79. filius Ale-

xandri, Alabarchæ Alexandriæ. teste Josepho A. 20, 3. qui Philonis Judæi frater. ib. 12, 10.

Minister bello datus] i. e. adiutor, exactor, arbiter adjuvetus a Nerone. V. Gronov. Obs. 2, 20. ERN.

Vivianus] MS. Flor. ed. pr. *Vivianus*: quod cum J. Gron. verum puto. MS. Agr. *Vivanus*, idem est: ni mutatum in *m*. MSS. plures ap. Broterium, Guelf. edd. inde a Puteol. *Vivianus*. ERN. Bud. *Vivanus*.

Nondum Senatoria ætate] Quæ est annus vigesimusquintus, ut alibi monui. Lips.

Honore ejus] *Honori* emendavit Lipsius, Pichena recepit. Atqui H. 1, 44. *non honore Galbæ*. Adde Observ. 4, 16. GRON. Bip. quoque recepere *honori*. Bud. *honore*.

Dexteras miscerere] Quod apud Persas sanctissimi fœderis. Josephus 18, 9. 'Ο δὲ Ἀρτάβασης τοὺς τε πατρῶους Θεοὺς ἐπέμυσε, μὴδὲν κακὸν δοῦσιν αὐτοῦς . . . καὶ τὴν δεξιὰν ἰδίῳ. ἕως μίγιστον παρὰ πᾶσι τοῖς ἐκείνη βασιλείᾳ παρεδίωγμα τοῦ θρασίου γίνεσθαι τοῖς ἑμιλοῦσιν. Οὐ γὰρ ἂν ψύσαστό τις δεξιῶν ὑπ' αὐτοῦ δόσις γινουμένη, οἷδι πιστεύειν Ἰνδαίαις, εἰ ταῖσδε ἀσφαλείας δόσις γίνετο, παρὰ τῶν ἐν ὑποψία ἀδικεῖν καθιστάμετων. Firmat Gemistus Plethon l. 2. De rebus Græc. *Persarum rex Mentorem, quod dextram dedisset, (maxima enim hæc apud Persas fides) conservavit*. Lips.

A. U. miscuere. Exin Romanus laudat juvenem, *omissis præcipi-*
 817. *tibus, tuta et salutaria capessentem.* Ille de nobilitate generis
 A. C. multum præfatus, cetera temperanter adjungit: *Iturum*
 64. *quippe Romam, laturumque novum Cesari decus, non adversis*
 29 *Parthorum rebus supplicem Arsuciden.* Tum placuit, Tiridaten
 ponere apud effigiem Cæsaris insigne Regium, nec nisi
 manu Neronis resumere: et colloquium osculo finitum.
 Dein paucis diebus interjectis, magna utrimque specie, inde
 eques compositus per turmas, et insignibus patriis, hinc
 agmina legionum stetero, fulgentibus aquilis signisque et
 simulacris Deum, in modum templi. Medio tribunal sedem
 curulem, et sedes effigiem Neronis, sustinebat. Ad quam
 progressus Tiridates, cæsis ex more victimis, sublatum capite
 diadema imagini subjecit: magnis apud cunctos animo-
 rum motibus; quos augebat insita adhuc oculis exerciti-
 tuum Romanorum cædes aut obsidio. *at nunc versos casus:*
 30 *iturum Tiridaten ostentui gentibus, quanto minus quam capti-*
vum? Addidit gloriæ Corbulo comitatem epulasque: et ro-

Signisque et simulacris Deum] Videnda, si lubet, quæ de signis in Militia scripsi. Multa et varia fuerunt et clypeis imaginibusque ornata; et ideo sic disposita et erecta comparat eum *Deum templo.* Ita enim distinguedum videtur: quia simulacra etsi Deorum ibi fortasse, pleraque tamen Principum erant, et qui rerum tunc potiebantur. Nisi quis censet, ad ornatum, in sollenni illa velut pompa, etiam statuas Deorum adhibitas et dispositas: quod in aliorum arbitrio et opinione relinquo. LIPS. Immo *simulacris Deum* conjungendum. Dii in signis culti, et inter eos Cæsarum imagines. Unde apud Manilium 1, 797. Augustus dicitur Julium Cæsarem per signa videre, magnumque Quirinum in cœtu Divum: quod huc referebat Rupertus in epist. Reines. p. 670. ERN. Humani quid hic passus Rupertus. Ex mente Manilii *per signa cælestia Tonantem socium* habet Augustus, *caelum regens.* Saniora dat Stewech. ad Veget. 2, 6. p. 122.

Sedes effigiem Neronis] De ea re Dio in Eclogis nuper publicatis (in ed. Reim. 62, 23.) *Ἄλλα καὶ βῆμα ὑψηλὸν ἐγείθῃ. καὶ ἐπ' αὐτοῦ ἰκόντι τοῦ Νέρωνος ἱστάθῃσαν.* Similis sedes sive suggestus etiam Romæ in castris Prætoris. Tacitus H. 1, 36. *In suggestu, in quo paullo ante aurea Galbæ statua fuerat, medium inter signa Othonem collocant.* Ergo statua hæc, ut apparet, in sede: exemplo scilicet Deorum,

qui sic plerumque ficti. Plinius Paneg. 52. *Jamdudum illi radiatum caput, et media inter Deos sedes, aureo staret aut ebore.* LIPS.

Cæsis ex more victimis] Eum morem suggerunt Claudianus De laud. Stilic. 1, 59. — *penetralibus ignem Sacratum rapuere adytis, rituque juencos Chaldaeo strarere Magi. Rex ipse micantem Inclinat dextram patravam, secretaque Beli Et vaga testatur volventem sidera Mithram.* Et Sidonius Paneg. Leonis (vel Authemii bis Cos.) v. 83. — *Magis juratur ab illis Igneis et unda Deus. nec non rata pacta futura Hic Divos testatur avos. Chaldaeus in extis Pontificum de more senex arcana peregit Murmura.* — Strabo etiam aliquid de ritu victimas immolandi 1. 15. p. 732. *Μηρίαντος δὲ τοῦ μάγου τὰ κεία τοῦ ὑψηλοῦμένου τῆς ἱεροσολίας, ἀπᾶσι διλόματοι, τοῖς Θεοῖς οὐδὲ ἀπεινίματις μέγας. Τῆς γὰρ ψυχῆς φάρα τοῦ ἱεροῦ δισθαι τὸ Θεῖον, ἄλλου δὲ οὐδὲν.* *Ὅμως δὲ τοῦ ἱερέως τι μικρὸν τιθίσασιν, ὡς λέγουσι τινες ἐπὶ τὸ πῦρ.* Docte ergo de omento Catullus inseruit c. 90. *Gnatus ut accepto veneretur carmine Divos, Omentum in flamma pingue liquefaciens.* ut ante me vulgavit magnus filiarum Mnemosynes antistes. LIPS.

Et rogitante Rege causas] Videtur edidisse Tacitus rogitantem Regem. Id enim requirunt his respondentia, admiratione præci moris adfecit. Guoch.

gitante Rege caussas, quotiens novum aliquid adverterat : A. U. ut, initia vigiliarum per Centurionem nuntiari, convivium ^{817.} ^{A. C.} ^{64.} buccina dimitti, et structam ante Augurale aram subdita

Per Centurionem nuntiar] Qui vigiliis ordine obibant. H. 2, 29. *Varus, deflagrante paulatim seditione, addit consilium, vetitis obire vigiliis Centurionibus, omisso tubæ sono, quo miles ad belli munia cietur.* Obibat ergo Centurio, et rediens nunciabat Duci recte habere. Polybium vide 6, 34. LIPS. *Nunciari* edd. pr. Rhen. (e Bud.) sqq. omnes. At mediæ et MS. Guelf. *enunciari.* ERN.

Convivium buccina dimitti] Circuivi olim hunc ritum, non tetigi. At nunc in manum mihi dat Polybius 14, 3. *Est ea Romanis consuetudo, ut tempore convivandi, cuncti tubicines ac buccinatores ad tentorium Ducis personent, ad hoc, ut nocturnas custodias suis locis per id temporis constituent.* O locum opportunum, et huic rei unicum! e quo etiam Livio lux, qui morem hunc, sed obscurius, tangit 30, 5. *Tribunus edicit, ut, ubi Prætorio dimisso signa concinuissent, extemplo educerent e castris legiones. Ita, ut imperaverat, signa sub occasum solis efferi sunt cepta.* Scribit uterque de Scipionis astu, quo castra Syphacis clam invasit. Germanorum principum mos nescio an originem trahat istine. Certe receptum Dynastis etiam hodie, ut convivium ineant ad sonum tubæ. Quod ipsum Alexandrum Macetam fecisse observo, ex Athenæo 12, 9. *Ἐγίντο δὲ τὰ δειπνα πρὸς ἀλλήλους, τότε μὲν ἐν τοῖς γάμοις, καὶ ἄλλως δὲ αἰεὶ, ὅτε τύχη σπειδοποιούμενος, ὥστε πᾶν εἶδεναι τὸ στρατόπειον.* At enim, quia hic de fine et de buccina tantum, videsis me in Militia Rom. Dial. 5, 9. propius certiusque hæc explicantem. LIPS. Athenæus 4, 2. *Ἰὸς ἰσάλασις τὸ εἰωθὸς τοῦ τιλευταίου δειπνῶν σημεῖον. Τοῦτο γὰρ τὸ Μακεδονικὸν εἶδη Ἰὸς ἐν ταῖς πελυμαδρῶσις ἐνωχίας γινόμενον.* GRON.

Structa ante auguralem] Hæsi et in hoc loco olim : quem nunc quidem perambulo levi pede. Lego : *structam ante auguralem aram.* Non enim vult structum aliquid accensumve ante aram fuisse (non ille mos) sed in ipsa, quam collocat ante auguralem, locum in dextra Prætorii parte, ut docuimus ex Hygini verbis 2, 13. Sed quis iste ritus? nisi fallor, ille ipse qui in privatorum etiam conviviiis, carpenti aliquid e dapibus et libandi in hono-

rem Deorum. hoc tamen discrimine, quod vulgo in focum libamenta ea illata, sedem scilicet Larium: hic in aram, paulo augustius, et pro splendore Imperatoris. Et de libatione quidem varii testes: proprie ad hunc morem isti, Homerus in Achillis convivio 9, 219. — *Θεοῖσι δὲ Δῖνας ἀνάγει Πάτροκλος ὃν ἵταίρον. Ὁ δ' ἐν πυρὶ βάλλει θυσιὰς.* Dionysius Antiq. 4, 2. *Ἀπὸ τῆς ἰστίας τῶν βασιλέων, ἰφ' ἧς ἄλλας τὰ συντελεστοὶ Ῥωμαῖοι ἱεραργίας, καὶ τὰς ἀπὸ τῶν δειπνῶν ἀπαρχὰς ἀγίζουσι.* Plutarchus de Fort. Rom. c. 19. p. 323. facit Ocrisiam ἀπάργματα καὶ λοιπὴν λαμβάνουσαν ἀπὸ βασιλικῆς τραπέζης, καὶ . . . ὥστε εἰῶθαι, τῷ πυρὶ ἐπιβάλλουσαν. Silius pulcherrime 7, 182. *Distinxit dulces epulas, nulloque crutore Polluta castus mensa Cerealia dona. Attulit, ac primum Vestæ detersit honorem Undique, et in median jecit libamina flammam.* Persius in patella poni et deseri solere ostendit 3, 26. — *cultrixque foci secreta patella.* Ubi vetus interpres: *Quia delibantia (puto, delibatur) dapes in ea posita ad focum feruntur.* Inde *patellarii Dii* Plauto Cistell. 2, 1, 46. inde Varroni scriptum: *Deos colere, et dare in patellam μικρὸν κρέμα.* Tibullus huc aspexit, Lares compellans 1, 1, 36. *Adstitis Divi, nec vos e paupere mensa Dona, nec e parvis spernite scitilibus.* Etiam Livius 39, 43. *Inter pocula atque epulas, ubi libare Diis dapes et bene precari mos esset.* Denique Horatius Sat. 2, 6, 66. — *vernasque procaces, Pasco libatis dapibus.* satyricæ et ambiguo sensu. sive quia non pasceret vernas, nisi prius libatis dapibus: sive quia e libatis dapibus. Et hoc postremum, ut religio poetæ fuit, magis censeam ex ejus mente. Non enim semper comburi libamenta ea mos, sæpe apponi tantum, et mox edi. Artemidorus hoc clare notat de sacrificiis eo cibo se sustentantibus 3, 3. LIPS. Rectissime Lipsius. Unde merito hæc emendatio recepta a sequentibus editoribus. *Structam* etiam habent MSS. Flor. Guelf. Agr. edd. omnes ante Rhen. qui (e Bud.) male *structa* dedit, cum deberet *augurale*, pro *auguralem*, quod est in omnibus scr. et edd. ante Picbenam. ERN. Bud. *auguralem.*

- A. U. face accendi: cuncta in majus adtollens, admiratione prisca
 217. moris adfecit. postero die *spatium* oravit, quo, tantum itine-
 A. C. ris *aditurus*, fratres ante matremque viseret: obsidem interea
 64. filiam tradit litterasque supplices ad Neronem. Et digres-
 31. sus, Paconum apud Medos, Vologesen Ecbatanis reperit,
 non incuriosum fratris: quippe et propriis nuntiis a Cor-
 bulone petierat, *ne quam imaginem servitii Tiridates perfer-
 ret: neu ferrum traderet, aut complexu provincias obtinentium
 arceretur foribusve eorum adsisteret: tantusque ei Romæ,
 quantus Consulibus, honor esset.* Scilicet exte:næ superbiæ
 sueto non inerat notitia nostri: apud quos vis Imperii valet,
 inania transmittuntur.
- 52 Eodem anno Cæsar nationes Alpium maritimarum in jus
 Latii transtulit. Equitum Romanorum locos sedilibus

Cuncta in majus attollens] Sic MSS. Flor. (Agr. Bud.) Guelf. edd. vett. omnes. Recentiores, jam Lipsianæ, extollens, e Rhen. sec. Ego vetus secutus sum. H. 2, 90. 3, 9. est laudibus attollere, et alibi quoque apud nostrum pro extollere dicitur. ERN.

Postremo die] Forte, postero. Nam noctem eam mansit, uti apparet ex vigiliis nunciatis. LIRS. *Postero* MS. Flor. edd. pr. Beroald. Alc. Pichen. et seqq. *Postremo* MSS. Guelf. Bud. ed. Puteol. Rhen. et seqq. usque ad Pichenam. Nos illud cum Lipsio probamus: placebatque N. Heinsio. ERN. *Postremo* tuetur Rhen. ad totum tempus scil. respiciens, quo semel iterumque congressi sunt.

Neu ferrum traderet] Persæ enim et Partii omnes semper de more cincti. Ammianus 3, 6. *Omnes promiscue vel inter epulas fastosque dies gladiis cincti cernuntur. quem Græcorum veterum morem primos abjersisse Athenienses, Thucydides est auctor.* At de ritu ponendi apud Magistratus ferri, in Electis mihi dictum, cap. de lictoribus. LIRS.

Aut complexu] Duplex ritus. Priorem illustro e Spartiani Severo, de quo Legato Africæ c. 2. *In ea legatione, cum cum quidam municipum suorum Leptitanus, præcedentibus sacibus, ut antiquum contubernalem ipse plebeius complexus esset, fustibus cum sub elogio præconis cecidit. Legatum Populi Rom. homo plebeius temere amplecti noli.* Interdicti ergo provinciales complexu. Sed nec in fores statim illis aditus; uti eleganter Salvianus de Gubernat. 3, 82. *Intra januas non modo illustrium potestatum, sed etiam Præsidium aut Præpo-*

sitorum, non omnes passim intrare præsumunt, nisi quos aut judex vocaverit, aut negotium traxerit, aut ipsa honoris proprii dignitas introire permiserit; ita ut, si quispiam fuerit insolenter ingressus, aut cadatur, aut propellatur, aut aliqua verecundiæ atque existimationis suæ labe mulletur. Quod augendæ dignitati usurpatum a Præsidibus; uti privatim a quibusdam per superbiam Romæ. LIRS.

Tantusque ei Romæ] *Ei* ex Flor. a Pichena additum, quod est etiam in ed. pr. (Contra deest in Bud.) Mox inerat MSS. Flor. (Bud.) Guelf. ed. pr. J. Gron. Ceteri erat. *Vis* porro imperii MS. Flor. teste J. Gronovio, scil. in excerptis, quibus usus est Ryckius. Mirum, Pichenam, qui conjiciebat legendum esse *vis*, id in codice Flor. non vidisse. Sed ita in MSS. scribitur *jus* et *vis*, ut facile etiam a legentibus permutentur. In codice quidem Agr. *vis* esse testatur Ryckius. In meis libris omnibus est *jus*. Sed *vis* verum est, nam opponuntur *inania*: ideoque cum Freinsh. Gron. Ryckio secutus sum. Vid. Heins. ad Velleium p. 252. ERN. In Bud. Rhen. legit *jus*. Dubia lectio est. Magis videtur *vis* legendum.

Equitum Rom. locos] Recte et ordine capienda hæc legendaque, ne cum aliis ab eas errabundus. Ita autem in circo sedendi (nam de theatro alius mihi locus) res fuit. Ad Augusti ævum spectaculum id Senatus, Eques, Plebes inibant indiscreti. Nam Roscia lex et Julia theatralis, de scena tantum caverant, non de curulis Indis. Qui quoniam antiquissimi, religione quadam, censeo, et simul non alienandæ plebi, servatus in iis mos

plebis anteposuit apud circum. namque ad eam diem indi- A. U.
creti inibant, quia lex Roscia nihil, nisi de quatuordecim^{817.}
ordinibus, sanxit. Spectacula gladiatorum idem annus ha- A. C.
buit, pari magnificentia ac priora. Sed feminarum inlu- 64.
strium Senatorumque plures per arenam foedati sunt. C. A. U.
Lecanio, M. Licinio coss. acriore in dies cupidine adige-^{818.}
-^{A. C.}

65.

priscus. Cornelio Cinna demum et
Valerio Messalla coss. a. u. 758.
mutavit Augustus. Dio 55, 22. Καὶ
τὰς ἰσποδορμίας χωρὶς μὲν οἱ βουλευταὶ,
χωρὶς δὲ οἱ ἱππῆες ἀπὸ τοῦ λοιποῦ πλήθους
ἴδον, ὃ καὶ νῦν γίνεσθαι. Sed ita, ut sal-
tem iuberet seorsim spectare Sena-
tum, seorsim Equitem: non tamen
loca illis certa adsignaret stataque.
Itaque in alia atque alia regione circi
spectabant (sedilibus videlicet his aut
illis a plebe occupatis) donec tollendæ
confusioni Claudius Imp. Senatui at-
tribuit certam mansuramque sedem.
Soet. 21. *Circo maximo, marmoreis
carceribus auratisque metis . . . ex-
culto, propria Senatoribus constituit
loca, promiseue spectare solitis.* Ait
promiseue: magis vere proprieque,
vage. Eam enim Suetonio menti
esse, libens Dionii coniecto, rem eam
explicanti cum cura, 60, 7. Ἐώρας μὲν
πρὸ καὶ πρότερον ἐν αὐτῷ (de circo præ-
dixit) ἴδια καὶ κατὰ σφῆς ὡς ἔχουσι, τὸ
τι βουλευτῶν καὶ τὸ ἱππῶν καὶ ὁ ἕμιλος,
ἂψ' οὐκ ἐπὶ τοῦτ' ἰνομήσθη. Οὐ μάλιστα καὶ
τιταγμῆα σφῆσι χωρία ἀπὸ ἰδιωκτο. Ἄλ-
λὰ τότε ὁ Κλαύδιος τῆν τε ἴδραν τῆν νῦν
ἔσαν τοῖς βουλευταῖς ἀπέστη. Καὶ πρότε-
ρον τοῖς ἱππικοῖς σφῶν ἰσποδορμίας, καὶ ἐν
γῆ ἑκατοικῆ ἰσποδορμίας, ἰππῆες φη-
σιν. Sed Claudius Senatui tantum; Equiti
ecce nunc Nero. Sueton. 11. *Circen-
sibus loca Equiti secreta a ceteris tri-
buit.* Plinius 2, 7. satis ostendit nova
exadificata ea loca fuisse: *Cæsar Dic-
tator, inquit, euripis arenam circum-
dedit, quos Nero Princeps sustulit,
Equiti loca addens.* Quod in fine
verborum Dionis est, nolim negligas.
Nam etiam post loca divisa promiseue
licuit spectare Senatoribus, sed in
veste, ut ait, privata. Exemplum in
Plinio epist. 9, 23. ubi Corn. Tacitus
hic ipse noster in Equestribus spectat,
etsi Senator. *Nunquam majorem,
ait Plinius, cepi voluptatem, quam nup-
per ex sermone Corn. Taciti. Narra-
bat, sedisse se circensibus proximum
Equiti Rom. etc.* Hæc satis ad Taciti
mentem: nam de linea, de cancellis,
de loca feminarum alibi dico ubertim.
Lips. *Sedilibus, quod induxit Rhen.*

(e Bud.) etiam ed. pr. habet. ERN. 33

Indiscreti inibant] Sic infra: *Inise
cum domesticam scenam.* LIPS. *Ini-
bant* etiam MS. Guelf. (Bud.) Edd.
ante Rhenam omnes *ibant.* Post
priora ante Rhen. (qui e Bud.) ed. pr.
Ceteræ et MS. Guelf. *priori.* Cete-
rum id intelligendum de iis, quos XIV.
gradus non capiebant, in tantum au-
cto Equitum numero. ERN.

*Feminarum illustrium Senatorum-
que]* Cur invertitis, censores? Non
enim, inquit, probabile, feminas de-
scendisse in arenam. Boni viri, quam
bene sentiunt de sexu, quo nihil abrup-
ptius, cum semel frenum excussit in-
geniti pudoris! Sed discite et credite
priscis, non in caveam solum feminas
venisse, sed in arenam. Juvenalem
omitto Satyra 6, 255. sq. Suetonius
ecce in Domit. 4. *Venationes gladi-
atoresque et noctibus ad lychnuchos de-
dit: nec virorum modo pugnas, sed et
feminarum.* Et Statius de iisdem ludis
Silv. 1, 6, 53. *Stat sexus rudis in-
sriusque ferri, Et pugnas capit impro-
bus viriles. Credas, ad Tanaim fe-
rumque Phasim Thermodontiacas ca-
lere turmas.* Adeoque id verum et
vulgatum, ut Severo imperante cavend-
um SC. fuerit *μηκέτι μηδὲ μίας γυναικῆ
μορομαχῶν.* ait in Severo Xiphil. 75,
16. Lips. Hæc opposita Rhenano,
qui elidit *f. i. s. filiorum plures.* e
MS. Bud. ut puto. (Sic est.) *Filiorum*
etiam Guelf. habet: idque editum us-
que ad Lipsium: abest ab omnibus
ante Rhen. edd. Gruterus autem pro
feminarum legendum putat *familia-
rum.* Audiendus Lipsius. ERN. De
nobilibus funera sua vendentibus vide
et Juven. 8, 192. Cf. et 14, 14. ap.
nostrum.

C. Lecanio] Ap. Plin, 26, 1. (4.)
vocatur *Q.* nam non videtur ab hoc di-
versus ille. Sed hic constanter om-
nes libri *C.* In utro vitium sit, haud
facile dictu. Quæ ibi in nota de hoc
Lecanio e Dalecampio repetuntur ab
Harduino, corrigi possunt e Ryckio
ad h. l. aut Lambecio Bibl. Vindob. 2,
7. ERN.

Cupidine adigebatur] Lipsius ubi h.

A. U. batur Nero promiscuas scenas frequentandi. nam adhuc
 818. per domum, aut hortos, cecinerat, juvenalibus ludis, quos,
 A. C. ut parum celebres et tantæ voci augustos, spernebat. Non
 65. tamen Romæ incipere ausus, Neapolim, quasi Græcam urbem, delegit: *inde initium fore, ut transgressus in Achaiam, insignesque et antiquitus sacras coronas adeptus, majore fama studia civium eliceret.* Ergo contractum oppidanorum vulgus, et quos e proximis coloniis et municipiis ejus rei fama civerat; quique Cæsarem per honorem, aut varios usus sectantur, etiam militum manipuli, theatrum Neapolitanorum
 34 complent. Illic, plerique ut arbitrabantur, triste, ut ipse, providum potius et secundis Numinibus, evenit. nam egresso, qui adfuerat, populo, vacuum et sine ullius noxa, theatrum conlapsum est. Ergo, per compositos cantus, gratæ Diis atque ipsam recentis casus fortunam celebrans, petiturusque maris Hadriæ trajectus, apud Beneventum interim consedit: ubi gladiatorium munus a Vatinio celebre edebatur. Vatinus inter fœdissima ejus aulæ ostenta fuit, sutrinæ tabernæ alumnus, corpore detorto, facetiis scurrilibus: primo in contumelias adsumtus; deinde optimi cujusque criminatione eo usque valuit, ut gratia, pecunia, vi nocendi
 35 etiam malos præmineret. Ejus munus frequentanti Neroni, ne inter voluptates quidem a sceleribus cessabatur. Iisdem quippe illis diebus Torquatus Silanus mori adigitur, quia,

l. citat ad 14, 15. legit *agitabatur*. An ex ingenio?

Aul hortos] Bud. a. 1. m. et hortos. De *juvenalibus ludis* v. 14, 15.

Non tamen Romæ incipere ausus] Sic primus edidit Pichena e recentioribus, deleto *scenas*, e judicio Lipsii (in marg. ed. 2. sqq.) et MS. Flor. At sic dudum ed. pr. Similiter *scenas* deletum, quod post *transgressus* est in MS. Guelf. (Bud.) ed. Rhen. sqq. at non in edd. ante Rhen. Lips. et seqq. Paulo post pro *civerat* Rhen. (e Bud.) Ald. Gryph. *acciverat*. ERN. Scil. prius ut in Bud. legebatur u. t. R. inc. *scenas ausus*. et mox ut *transgr. scenis*.

Arbitrabantur] Bud. *arbitrantur*.

Gladiatorium munus] Sic Pich. e Flor. Ast Rhen. e Bud. *gladiatorum m.*

Vatinus inter fœdissima ejus aulæ ostenta] De hoc sutore Vatinio Martial. 14, 96. *Vitia sutoris calicem monumenta Vati Accipe, sed nasus longior ille fuit.* cujus epigrammatis argutiam non cepit Turnebus. (Adv. 9, 24.) Ego sententiam puto, cum quattuor nasos oblongos haberet ille Vati-

nianus calix; tamen longiorem iis fuisse Vatinii nasum. Notatque calide eum, ut acrem et sagacem inquisitorem criminatoremque. Ita enim fuit. Xiphilinus enim, ait 63, 15. adeo hostem optimatibus fuisse, ut semper in ore haberet, *μισῶ σι, Καίσαρ, ὅτι συγκαταστήκως ἴσ.* De populo ipso Juvenalis 5, 46. *Tu Beneventani sutoris nomen habentem Siccabis calicem nasorum quattuor.* LIPS. In *contumelias adsumtus*; ut esset inter copreas, ut Suetonius vocat Tib. 61. ridereturque ab aulicis. Muretus malebat *inter cont.* ita *contumelia* pro copreis, quod durum puto. Mox pro *valuit* Acidalius malebat *evaluit*. Deinde *malos* e MS. Fl. bene Pichena: nam hæc constructio Corneliana. Rhen. (e Bud.) cum seqq. dederat *malis*; ut est in ed. pr. (et e. Agr.) Ceteræ ante Rhen. *etiam aliis*. MS. Guelf. et in *aliis præmineret*. ERN. Prius ad Apul. Met. 6. p. 325. legit *magis præmineret*. Sed nil mutandum. Ibi Apul. quoque ue habet *præminentes*.

Torg. Sit.] Consul a. 806. V. 12, 58. Prius Bud. *Isdem* pro *iisdem*, ut solet.

super Juniae familiae claritudinem, D. Augustum atavum A. U. ferebat. Jussi ad accusatores objicere, *prodigum largitionibus*,^{818.} *neque aliam spem quam in novis rebus esse. quin eum homines* A. C. *habere, quos ab epistolis et libellis et rationibus adpellet,*^{65.}

D. Augustum atavum] Sic ser. add. omnes præter Ryekium, qui ex admonitione Ruperti ep. 60. p. 542. ad Reines, et Valesii ad Excerpt. Dionis 62, 27. edidit *abavum*. Fuisse enim fratrem M. et L. Silanorum, abnepotum Augusti, Agrippinae fraude interfectorum 13, 1. Sed res mihi nondum satis liquida: de qua etiam Reinesius dubitabat. Itaque non ausus sum Ryekium imitari. ERN.

Jussi accusatoresobi.] Sic edidi cum Ryekio pro *jussi id*, quod est in MS. Guelf. atque edd. omnibus, præter princ. Etiam in MS. Budensi *id* erat a manu sec. adscriptum. Nec est in Flor. Agr. nec sententia fert. Non enim jussi sunt objicere genus, sed quæ sequuntur. ERN. Bud. *obicere*, sic ubivis *adicere, inicere* etc. quæ forma Ryekio displicet.

Prodigum largitionibus] Heins. forsan *largitionis*. Sed Plin. quoque H. N. 9, 17. (31.) *hoc pisce prodigus*.

Nobiles habere, quos] Nobilitas vox mihi suspecta, atque alii examinanti. Qui enim ista tam viles nobiles, qui alteri suæ sortis ad tale officium se submitterent? Imo nec Principes ipsi nobiles ad ea munera habebant, sed libertos. Primus Vitellius (verba Taciti H. 1, 58.) *ministra Principatus, per libertos agi solita, in Equites Romanos disposuit*. Sed nec ea dispositio firma. vix expta abiit: eoque Spartianus c. 22. Hadrianum Imp. quasi primum auctorem ejus rei laudat: *Ab epistolis, a libellis, primus Equites Rom. habuit*. Dionis locus 52, 33. non me movet, oratione Mæcenatis ad Augustum: ubi suadet *ad epistolas et ad libellos adjuutores quosdam ex Equitibus adsumi*. Nam id Dio inseruit (ut solet, et alias monui) ad ævi sui morem; atque illine sumpsit. Sub Augusto certe non sic fuit. Quid ergo ad Taciti nunc locum? corruptum esse, et aut vocem eam *nobiles* exsecandam abjiciendamque esse, male infaretam; aut mutandam, *quin eum nonnullos habere*. Lips. Merito hi *nobiles* suspecti Lipsio. Contra quem qui disputat (Boxhorn.) *Urbem, quam dicunt Romam, Melibæ, putavit Huic nostræ similem*. Nemo enim Principum Augustorum, a primo hujus no-

minis ad hunc dumtaxat, quemquam ingenuum, nedum nobilem, adeo contempsit, ut ei hujusmodi officium delegaret. Hoc ille non cepisse ostendit sese, cum interpretatur Cæsares, more Principum malorum; ita depressisse veterem nobilitatem. Immo pudor hic erat Principum et suspectus non nobilitatis modo veteris recentisque, sed etiam civium et minorum de plebe Quiritium, non abuti eis pro servis et libertis: his enim ista mandabantur. Quod igitur ne Princeps quidem audebat, quis tulisset in privato? Sed nec nobilitas quisquam re atque existimatione integra vel se vel liberos suos sic abiciebat, ut non dico apud aliquem inter nobiles clarissimum, sed vel apud Cæsarem, vernerum aut vindicta suorum locum, quamvis lautum et libertinum patrimonium spondentem, subirent aut subire paterentur. Perditi autem et deplorati, ad bestias illi aut cultrum se locare malebant. Itaque, qui sedeat hic ulcus, nihil ambigo. Spartianus de Hadriano l. c. *Ab epistolis et a libellis primus Equites Romanos habuit*. Nemo igitur ante illum. Accedit quod 16, 8. Tacitus hæc ipsa respiciens et quodammodo repetens: *præficeretque rationibus et libellis et epistolis libertos*. Hæc postrema vox, aut aliqua, quæ id genus familiarium significare possit, desideratur. Certum hoc, non arbitrarium, censeo. Quæ vero sit illa, quaerendum. Conjiciebam: *Quin eum domi lib. habere*. Illud *domi lib.* (i. libertos. quo compendio passim lapides antiqui.) potuit injuria ævi et per ignorantiam librariorum degenerare in *nobiles*. GRON. Lectio vulgata est a Rhenani conjectura. MSS. vet. edd. habent *qui ne ignobiles vel innobiles haberet vel habere*. Ryekius conjicit: *quin eum homines habere*. Jac. Gron. rejecta Ryekii conjectura, *quin eum ab id et habere*, quod nemini, ut opinor, placebit. Broterius edidit *nec ignobiles h. Mihi Ryekii ratio placet magis*. Immo et *homines*, pro glossa deleverim. *nobiles* quidem vel non *ignobiles* hic locum non habent, ut e subjecta ratione patet: *nomina summa cura* etc. Mox *appellet* ed. pr. Rhen. (e Bud.) et sqq. omnes. At MS. Guelf. Puteol. Ber.

A. U. *nomina summæ curæ et meditamenta.* Tum intinuis quisque
 818. libertorum vinciti abreptique. Et, cum damnatio instaret,
 A. C. brachiorum venas Torquatus interscidit, secutaque Neronis
 65. oratio ex more: *quamvis sotent et defensionis merito diffisum,*
 36 *victurum tamen fuisse, si clementiam iudicis expectasset.* Nec
 multo post, ommissa in præsens Achaia, (caussæ in incerto
 fuere) urbem revisit; provincias Orientis, maxime Ægyptum,
 secretis imaginationibus agitans. Dehinc edicto
 testificatus, *non longam sui absentiam, et cuncta in Republica*
perinde inmota ac prospera fore; super ea protectione adiit

Ale. vir doctus in marg. Gryph. *appellaret*: quod prope magis placet, sc. ut referatur ad *jussi*, quod imperfectum requirit. ERN. Bud. *qui ne innobiles habere.* Inde Rhen. conjicit *quin eum vel quin etiam nobiles habere.* Heins. parum abludit a scripto, conjectans, *quin eum non viles habere.* Magis inde recedunt Bip. vestigia legentes Gronovii et recipientes, *quin eum libertos habere.* Vulgatum tenet Gutherius de Off. dom. Aug. 3, 5. *nobiles ingenios intelligens, quorum res arctiores essent.* Mihi Ryckii conjectura præferenda videtur, *quin eum homines,* ubi quis pro glossa in margine adiecit *nobiles,* unde tandem orta vulgata lectio.

[*Nomina summæ curæ*] Jam capio, olim caligavi. Hæc, inquit, nomina ab *epistolis, a libellis,* sunt summæ curæ nomina, id est Imperii et Principatus, nempe ejus meditamenta. Significat, eo ipso quod talia officia et nomenclaturas Torquatus in domo habeat, jam nunc incipere et meditari imperare. Cur enim has imagines ejus usurpat? Nam alii privati a manu habent, non ab *epistolis, libellis,* et talia: ac conveniunt in Principes solos. LIPS. Quia fere idem per idem interpretantur viri optimi, sic habet: ea esse nomina ministeriorum Principis et quandam Principatus meditationem, prolesionem, minum. GRON.

[*Omissa in præsens Achaia*] In quam cantandi causa ivit, et libertate eam donavit, uti Sueton. aliique tradidere. Illud Pausaniæ mirum 7, 17. *Neronem Græcia libertatem reddidisse, sine ullo Imperii detrimento: quoniam pro ea Sardiniam prædavitens insulam in provinciam formam redegerit.* Aberrat. et intellegi voluit Alpes Coctianas, quæ solæ cum Ponto Polemoniaco in provinciam a Nerone redactæ. Sardinia quidem, una cum Sicilia, prima provinciarum,

ADD. Interpreti hercules succenseo (etsi fido alias et docto, Romulus Amasæus est.) qui me, ut injuste Pausaniam arguerem, fecit. Nam ipsum Græcæ nuper editum eum vidi (antea nunquam fuit copia) verba ejus in aliam sententiam, hæc repperi Ach. 17. *καὶ ἰλιύθριον ὁ Νέρων τὴν Ἑλλάδα ἀφίσει ἀπάντων, ἀλλαγὴν πρὸς δημοσιότητα πρὸς τοὺς Ῥωμαίους. Σαρδῶν γὰρ τὴν ἴησον, ἵς τὰ μάλιστα εὐδαίμονα, ἀντὶ Ἑλλάδος σφίσι ἀντίδωκιν.* Quorum verborum vera hæc sententia: *Omnia immunem et liberam Nero relinquit Græciam, permutatione quadam cum Populo Romano facta. Sardiniam enim insulam beatam et uberem pro Græcia ei attribuit.* Ita palam lati erroris illius Pausanias liberatur: qui non hoc vult, ut Sardinia tunc demum provincia sit facta. non hercules, non. sed ut eum populo permutata. Hoc tamen ipsum an vere? ambigas jure. quia Strabo libro ultimo, et Dio 53, 12. Sardiniam jam inde a prima divisione Augusti, collocant inter populares. Quod si mutatum a mediis Principibus, Dionem id non monuisse profecto mirum est. LIPS. Mox ed. pr. *caussæ incertæ fuere.* MS. Reg. *machinationibus,* sed cum obelo. Ita Ursinus et Muretus volebant: male. In illius itineris cogitatione nullis machinationibus opus erat. ERN. Acid. quoque rejicit.

[*Dehinc edicto*] *Dehinc* MSS. Flor. (Bud.) Guelf. ed. pr. ceteraque veteres. *Dein* est a Rhenano, quod in omnibus ceteris est. *Pro edicto* MS. (Bud.) Guelf. ed. pr. alivque veteres dicto. male. Vid. ad 14, 63. *Edicto* primus dedit Rhenanus (ex ingenio). Mox *perinde* bene e MS. Flor. Pichenæ. Ed. pr. (et Bud. a 1. m.) *in reperiendi.* Ceteri scr. (et Bud. a 2. m.) et edd. *erinde.* Sensus: omnia bene se habitura, non minus, quam si ipse Romæ esset. ERN.

capitolium. Illic veneratus Deos, cum Vestæ quoque tem-
 plum inisset, repente cunctos per artus tremens, seu numine
 exterrente, seu facinorum recordatione nunquam timore
 vacuus, deseruit inceptum, *cunctas sibi curas amore patriæ*
leviores dictitans. Vidisse civium mæstos vultus, audire
secretas querimonias, quod tantum aditurus esset iter, cujus ne
modicos quidem egressus tolerarent, sueti adversum fortuita
aspectu Principis refõveri. Ergo, ut in privatis necessitudi-
nibus proxima pignora prævalerent, ita Populum Romanum
vim plurimam habere, parendumque retinenti. Hæc atque
talia plebi volentia fuere, voluptatum cupidine, et, quæ
præcipua cura est, rei frumentariæ angustias, si abesset,
metuenti. Senatus et primores in incerto erant, procul an
coram atrocior haberetur. dehinc, quæ natura magnis timo-
ribus, deterius credebant, quod evenerat. Ipse, quo fidem
 37
 adquireret, nihil usquam perinde lætum sibi, publicis locis
 struere convivia, totaque urbe quasi domo uti. Et celeberrimæ
 luxu famaque epulæ fuere, quas a Tigellino paratas, ut
 exemplum referam, ne sæpius eadem prodigientia nar-
 randa sit. Igitur in stagno Agrippæ fabricatus est ratem,
 cui superpositum convivium aliarum tractu navium move-

812.
A. C.
65.

Illic veneratus Deos] Sic MS. Flor. ed. pr. et sic edidit Pichena. Ceteri, *veneraturos*. MS. Guelf. *veneraturus*. Illud quidem (scil. vulgatum) sensus requirit. ERN. Bud. non habet *illic* sed *alibi* cap. *veneraturus deos*.

Plebi volentia] Sic MSS. Flor. Bud. (a 2. m.) Guelf. edd. vett. nisi quod vitio, ut opinor, operatum in ed. Put. Ber. *volentia*. (sic Bud. a 1. m.) illud restituit bene Pichena illustratque Lipsius ad H. 3, 52. Rhenanus ediderat e conjectura *volenti*, quod elegans, et Taciti stilq̄ conveniens, si a libris scriptis esset, illustratumque ab ipso ad h. l. et aliis passim. sed, ut sæpe dixi, non necesse est, credere, Tacitum semper eodem modo loqui. *Volentia* sunt grata, jucunda. ERN. Græcismus, quem Rhen. requirebat, occurrit 1, 59. H. 3, 43. Agr. 18. placebat et *Ferreto*. Sic et Sall. fr. hist. 4., *Volentia plebi facturus*.

Nihil usquam perinde lætum sibi] Mihi hoc lucet. Vertranium malle, (item Faernum) *nihil usquam periculosum sibi*, insipientia est. Clare hoc ait: Nero, uti reipsa ostenderet, nullum sibi locum præ Roma esse: struxit in publico convivia, etc. LIPS. Codices hic turbant. Flor. *locum locis*. Bud. *perine locum sibi lætum publ. locis*. inde Rhen. conjectura *nihil us-*

quam periculosum sibi, lætus p. l. etc. Sed ipse vulg. tenet.

Publicis locis struere convivia] Suct. 27. *Cænitabatque nonnumquam et in publico. Naumachia præclusa, vel Martio campo, vel circo maximo*. LIPS. Mox a *Tig. par.* MS. Flor. ed. pr. quæ vera lectio. hinc factum *quasi Tig.* in MS. Guelf. (Bud. a 1. m.) edd. Puteol. Ber. Alc. unde correctione Rhen. factum *quas Tigellino*. Vetus restituit Pichena: et sic notatum in marg. Gryph. Deinde *exemplum referam* MS. Fl. ed. Rhen. seqq. nisi quod Bernecc. Gron. Ryckius *exemplar*. MS. (Bud.) Guelf. et Put. Riv. *exemplum feram*. Beroald. Alc. *exempla referam*. unde *exemplar* natum. ERN.

Famaque] Cod. Agr. *infamiaeque*. glossa.

In stagno Agrippæ] Cujus mentio Straboni; itemque uemoris, de quo hic, l. 13. p. 590. de Lampsaco: 'Ἐπισθινὸν δὲ μίτηνιχιν Ἀγρίππας τὸν πέντακόντα λίοντα, Λυσίακου ἔργον. Ἀθήνης δὲ ἐν τῷ ἄλσει τῷ μεταξὺ τῆς λίμνης καὶ τοῦ Ἐδρίπου. Ammianus, puto, idem intellexit 29, 6. *Inter quæ porticum excitavit ingentem lavacro Agrippæ contiguam, Boni Eventus cognomine*. LIPS.

Aliarum tractu navium] Sic atque hoc ordine verba in ed. pr. haud dubie

A. U. 618. A. C. 65. retur. naves auro et ebore distinctæ: remigesque exoleti per ætates et scientiam libidinum componebantur. volucres et feras diversis e terris et animalia maris Oceano abusive petiverat. crepidinibus stagni lupanaria adstabant, industri- bus feminis completa. contra scorta visebantur, nudis cor- poribus. jam gestus motusque obsceni: et, postquam tenebræ incedebant, quantum juxta nemoris, et circum- jecta tecta, consonare cantu et luminibus clarescere. Ipse, per licita atque illicita fœdatus, nihil flagitii reliquerat, quo corruptior ageret, nisi paucos post dies uni ex illo contaminatorum grege, cui nomen *Pythagoræ* fuit, in ino- dum solennium conjugiorum denupsisset. Inditum Imper- atori flammæum: visi Auspices, dos et genialis torus et

suavius, quam quod post Pich. (e Flor.) editur *convivium navium a. l. Navium* non est in MS. (Bud.) Guelf. a pr. man. sed a sec. in margine: abest item ab ceteris edd. ante Pich. Putavi posse intelligi *ratium*, propter verbum *aliarum*. Broterius putat, me igno- rasse rates; nec ratem a rate agi posse. Inimmo bene novi et vidi rates: et intellexi non rates vulgari, sed poetarum sensu, in primis *naves actuarias*, quas in rate majori inovenda commemorat Livius 21, 28. nam statim post diserte *naves* appellantur. Quia *alia- rum*, servato *navium*, durius est, forte quis putet verum esse *actuariusum*. Mox pro *maris Oc. a. u.* Heinsius malebat *mari Oc. a. u.* Verum puto. Non animalia marina petiverat, sed terrestria. Si marina ex Oceano bel- luis, quæ stagno inarent, dixisset *animalia maris Oceani*, sive e *mari Oceano*, non *Oceano ab usque*. ERN. Duri quid habeat vulg. lectio, non vido. nec mutandum quidquam censeo. *rates et naves* synonymæ sunt, *ratis* ergo *aliarum tractu navium* bene *mo- ta* dicitur. *Mulliarum* malebant Bip. Sed, si multæ sunt, aliæ sunt. Potest ratis alio quoque modo moveri, puta eontis, reuis, quod hic non factum indicatur.

Industribus feminis completa] Car- rigo in hac sententia Sueton. 27. *In- signes ganæ et matronarum institorio copas iritantium*. legoque, *institoria*, pro locis ipsis. LIPS.

Et contra] *Et non habet* Bud. Bene abest.

Nudis corporibus] Ita receptum in prostitutis, ut nudæ ostenderent quid- quid sui. Juvenalis 6, 122. — *tum nuda papillis Constitit auratis*. Lamprius Eligab. 26. *Et, cum ad meretrices habi-*

tu muliebri processisset, papilla ejecta. Optime omnium Dio, in eodem mon- stro 79, 13. *Γυμνὸς τε αὐτὸ ἐπὶ τῆς θύρας αὐτοῦ ἰσπῆς, ἀσπίς αἱ πόρται, καὶ τὸ ἐνδόνος χερσὶν κροκίς ἰζηρημίον διασπίς, τοὺς τε παρόντας ἀπὸ τῆς καὶ κτελεσμένης τῆς φωνῆ προσεταιρίζονται.* LIPS.

Et, postquam tenebræ incedebant] Sic omnes ser. (et ipse Bud.) et edd. At Rhenanus et Heinsius ap. Ryekium malunt *incedebant*. Male. *Incedebant* est oriebantur, ingruebant, se intende- bant, uti Livius loquitur 1, 57. Vide 3, 26. Etiam ap. Silium 8, 339. hoc genus loquendi tentatum est ab Heinsio et Drakenb. qui tamen mutat sententiam, et *incedere* ibi et h. l. defendit ad Liv. l. e. ERN.

Cui nomen Pythagoræ] At Dory- phorum vocat Suetonius 29. facitque eum Neronis libertum. Enimvero er- rare Tranquillum aio, quoniam Dory- phorus ante mortuus. Tacitus 14, 65.

Eodem anno potissimos libertorum re- neno interfecisse creditus est: Dory- phorum, ut adversatum nuptiis Pop- pæe. A Tacito etiam Dio stat 62, 28. LIPS. Sed Suetonius in alia re Doryphorum memorat. Et potuit alius hoc nomine esse. ERN. *Pytha- goræ* Sulp. quoque Severus adpellat.

Missi auspices duo] E Sulpicio Se- vero, qui locum hunc transscripsit, aperte leg. videtur *auspices, dos et gen.* Melius etiam *visi*, quam *missi*. Verba Sulpicii l. 2. *Inditum Imperatori flam- mæum, dos et genialis torus et faces nuptiales: cunctu denique, quæ vel in feminis non sine verecundia conspiciuntur, spectata.* Victor de hac re e. 5. *Amictus nubentium virginum specie, patrum Senatu, dote data, . . . in manum convenit.* Sed et in Suetonio 28. *reventio dotis: nec hercle in bis legiti-*

faces nuptiales : cuncta denique spectata, quæ etiam in fe-
mina nox operit. A. U.
218.

Sequitur clades, forte, an dolo Principis incertum : nam
utrumque auctores prodidere : sed omnibus, quæ huic urbi
per violentiam ignium acciderunt, gravior atque atrocior. A. C.
65.
38

Initium in ea parte circi ortum, quæ Palatino Cælioque
montibus contigua est : ubi per tabernas, quibus id merci-
monium inerat, quo flamma alitur, simul cœptus ignis et
statim validus, ac vento citus, longitudinem circi conripuit.
neque enim domus munimentis septæ, vel templa muris
cincta, aut quid aliud moræ interjacebat. Inpetu perva-
gatum incendium plana primum, deinde in edita adsurgens,
et rursus inferiora populando, anteiit remedia velocitate
mali, et obnoxia urbe artis itineribus hucque et illuc flexis,
atque enormibus vicis, qualis vetus Roma fuit. Ad hoc
lamenta paventium feminarum, fessa senum ac rudis pueri-

mis nuptiis omitti debuit. LIPS. *Dos* firmat etiam MS. Fl. ap. J. Gron. ad h. l. nec de eo dubitandum. in MS. Guelf. *duos* est a sec. manu : in litura sunt *uo*, ultima in non rasa charta ; sed duas literas erasas et ultimam *s* fuisse apparet. *Visi* est e conjectura Rhenani, quam receperit Bernecc. Gron. uterque, Ryckius. scripti et edd. vet. *misit*, recentiores quidam, ut Lipsius, *missi*. *Visi* verum esse non credo, quia statim sequitur *spectata*. Jac. Gronovius conjiciebat *instita*. non male. Heinsius in margine Morell. plane debebat *missi* vel *misit*. ERN. Bud. *misit auspices Deos*. Vix est, ut non adsentiar Hillero, qui Rac. 21. verba *visi auspices* prorsus expungit, quippe a Severo ommissa, qui presso pede hic Tacitum sequitur.

An dolo Pr. incertum] Adserunt hoc clare Suet. 38. et Dio 62, 16.

Gravior atque atrocior] Bud. *gravius atque atrocius*.

Per tabernas, quibus] Nam ibi, id est, in Velabro olearii. Plautus Capt. 3, 1, 29. *De compacto rem gerunt, quasi in Velabro olearii*. Ideo a Victore in regione 11. circi maximi, locata ædes *Herculis Olivarii*. Sed et Thurarius vicus istie. Denique purpura, serica, aliæque merces. Martialis 11, 28. *Nec nisi prima velit de Thuseo vellera vico*. LIPS. Videtur tabernas intelligere extra circum in vico. At ego intelligo tabernas, quæ in parte externa circi fuerit, auctore Dionysio Halic. 3, 68. p. 201. ἱεῖμαθις περὶ τὸν ἱακκῶδρον ἰστία σποδὸν μούστουτος, ἰεραστίδια ἰχουσκ ἰν αὐτῇ, καὶ οἰκίσις

ἰστία αὐτά. Officinæ hic quidem, sed et hæc tabernæ, in hisque materia aledo igni. Clarum est locum Taciti insipienti accurate, in ipso circo cœptum incendium, et quidem in tabernis, quæ in ea parte circi essent. ERN.

Et rursus] Rursus absque copula. Bud. *Et rursus* Flor.

Enormibus vicis] Livius 5, 55. post Gallicum incendium, id excusat. *Festinatatio curam exemit vicos dirigendi, dum omissio sui alienique discrimine, in vacuo adificiant*. et addit, *formam urbis esse occupatæ magis, quam divisæ similem*. LIPS. Mox ad hoc ed. pr. Rhen. (e Bud.) seqq. at MS. Guelf. edd. Put. Ber. *adhæc*, quod eodem reddit. ERN.

Fessa ætate aut] Sentio corruptionem et amolior : *Fessa, aut rudis pueritiæ ætas*, superfluenti voce inducta. Describit in incendio infirmi sexus pavorem et ætatis. Ætas iufirma duplex, pueritia, senectus. Hanc noster vocat fessam. 14, 33. *Si quos imbellis serus aut fessa ætas attinuerat*. H. 1, 12. *Fessa jam ætate Gælbæ*. Aunal. 1, 46. *An Augustum fessa ætate totiens in Germanium commear potuisse?* LIPS. Varie tentatus locus, Ryckius e cod. Agr. dedit *fessa senum ac rudis pueritiæ ætas* : cui favet cod. Ursini, in quo erat *fessa ætate senes*. At J. Gronovius repudiat ob similitudinem constructionis : mavultque *deberi ætas*. Id argumentum nibili est. Nam similitudinis istius plura in Tacito haud corrupta exempla occurrunt. Ceterum, quia illius codicis suspecta fides, non ausus sum Ryckium imitari,

A. U. tiæ ætas, quique sibi, quique aliis consulebant, dum trahunt
 818. invalidos, aut opperiantur, pars morans, pars festiuans,
 A. C. cuncta impediabant: et sæpe, dum in tergum respectant,
 65. lateribus aut fronte circumveniebantur: vel, si in proxima
 evaserant, illis quoque igni conreptis, etiam, quæ longinqua
 crediderant, in eodem casu reperiebantur. Postremo, quid
 vitarent, quid peterent ambigui, complere vias, sterni per
 agros: quidam amissis omnibus fortunis, diurni quoque
 victus, alii caritate suorum, quos eripere nequiverant, quam-
 vis patente effugio, interiere. Nec quisquam defendere
 audebat, crebris multorum minis, restinguere prohiben-
 tium, et quia alii palam faces jaciebant, atque esse sibi
 auctorem vociferabantur: sive ut raptus licentius excer-
 39 rent, seu jussu. Eo in tempore Nero, Antii agens, non
 ante in urbem regressus est, quam domui ejus, qua palatium
 et Mæcenatis hortos continuaverat, ignis propinquaret.
 Neque tamen sisti potuit, quin et palatium et domus et
 cuncta circum haurirentur: Sed solatium populo extur-
 bato et profugo campum Martis ac monumenta Agrippæ;

ut fecit Broterius. Neque porro video, quare J. Gronovius senes feminas tantum intelligi velit. Immo senes universi et ætas tenera cuncta impedimento erant. Pichenæ placebat *fessa annis*, aut *r. p. æ*. Lector eligat. Post *pro pars morans* in MSS. Flor. et Reg. *pars mora*: quod non displicet. ERN. Optima mihi visa lectio cod. Agr. Nec obstat, quod is codex passim sit interpolatus; non raro enim plane habet egregia. Freinsh. volebat *fessa ætas aut rudis pueritia*. Bip. codicem Ursini sequuntur. Hiller. Rae. 20. legit *fessa ætatis aut rudis pueritiæ* (deleto *ætas*). Bud. vulgatum servat *fessa etate aut rudis pueritiæ etas*. nisi quod *pro fessa* habet *sexa*, ut sæpe hæc duplici utitur. Idem mox *pars morans*.

In eodem casu reperiebantur] Aut delendum est *et etiam*, ut sit, *illis quoque igni conreptis, quæ longinqua crediderant*; aut scribendum, *reperiebant*, hoc sensu: illi ipsi, qui evaserant in proxima, quæ tuta putabant, ubi viderunt, se frustra gavisos et instare ignem, properarunt ulterius ad quæ non accessorum periculum certe persuasum habebant: sed illa quoque conrepta flammis reperiebant. GRON.

Fortunis diurni quoque victus] Vix credam, sic dedisse Tacitum. Qui enim modus loquendi, *fortuna diurni victus*? An fuit *diurni inopia victus*, aut excidit verbum, unde genitivus penderet? aut *diurno q. victu*, ut placet Broterio?

ERN. Bip. arrepta conjectura Ernestii, legunt *diurni inopes victus*. Hiller. l. c. servat vulg. fortunæ scil. facultates sunt omnis generis, adeoque et victus.

Nequiverant] Bud. *nequirant*. *Vociferabantur*] Ed. pr. *vociferabantur*: et sic correxit manus sec. in MS. Guelf. cum apte fuisset vulgatum. similiter ap. Varr. R. R. 3, 9. *vociferant* magno consensu librorum. sed sæpe in hac voce formam activam librarii dederunt. V. Drakenb. ad Liv. 7, 12. 8, 38. Mox MS. Guelf. ed. pr. *jussum*. quod non spernendum videtur. Melius tamen videtur *jussi*, ut Huetius corrigebat. ERN.

Eo in tempore] Grotius corrigebat, *Eo enim tempore*: quod valde placet Broterio. ERN. Sed v. idem 13, 17.

Mæcenatis hortos continuaverunt] Horti Mæcenatiani in Exquilis. Bis autem a Nerone edificata domus, productaque ad Exquilias ipsas. Suet. 31. *Domum a Palatio Esquilios usque fecit; quam primo transitoriam, mox, incendio absumptam restitutamque, auream nominavit*. Priorem ergo nunc intellege. LIPS.

Monumenta Agrippæ] Quæ pluria in eo campo. Vide Dionem 54, 28. LIPS. Qualia theatre, pantheon. In loco Dionis non nisi monumenti sepulchralis Agrippæ fit mentio, quod itidem in campo Martio.

hortos quin etiam suos patefecit: et subitaria ædificia^{A. U.}
 extruxit, quæ multitudinem inopem acciperent: subve-^{818.}
 ctaque utensilia ab Ostia et propinquis municipiis; pre-^{A. C.}
 tiumque frumenti minutum usque ad ternos nummos.^{65.}
 Quæ, quamquam popularia, in irritum cadebant, quia per-
 vaserat rumor, *ipso tempore flagrantis urbis, inisse eum dome-*
sticam scenam et cecinisse Trojanum excidium, præsentia mala
vetustis cladibus adsimulantem. Sexto demum die, apud⁴⁰
 inas Esquilias, finis incendio factus, prorutis per inmen-
 sum ædificiis, ut continuæ violentiæ campus et velut vacuum
 cœlum occurreret. Nec dum posito metu, redibat levius

Municipiis] Bud. *beneficiis*. manifesto errore.

Pretiumque frumenti minutum] Apparet ergo, non plane gratuitum frumentum fuisse: nisi tamen intellegit de eo, quod supra annonarium modum supraque menstruam tesseram capiebant. Sane et antea mentio pretii fuit c. 18. *Frumenti pretio nihil additum est, quamvis ducentas fere na- ves*, etc. itemque post hoc libro c. 72. *Addiditque militibus sine pretio frumentum, quo antea ex modo annonæ utebantur.* Hæc autem ratio conciliandi favoris pulchre et ex sui sæcli ritu descripta Luciano in Jullii persona 3, 54. *Quoque modo vanos populi conciret amores: Gnarus, et irarum causas, et summa favoris Annona momenta trahi. namque adserit urbes. Sola fames, emiturque metus, cum segne potentes Vulgus alunt. nescit plebes jejuna timere.* LIPS. De utensilibus dictum ad 1, 70. ERN.

In irritum cadebant] Sic et c. 51. Utrobique Bud. absque præpositione. contra H. 3, 53. habet *in irritum*.

Pervaserat rumor] MSS. Gælf. Harl. *rumore*. Ed. pr. *rumori*: sive ultima litera e seq. voce adhæsit, sive fuit *in ipso tempore*. Sed vulgatum verum puto. (Sic Bud.) Est enim solennis formula dicendi. Vid. Drakenb. ad Liv. 5, 18. ERN.

Sexto demum die] At Suetonius ait, sex dies septemque noctes ea clade sævitum. Uterque longe abit a lapide prisco, qui novenos commemorat dies, Romæ ad Basilicum Petri, EX. VOTO. EVSCEPTO. QVOD. DIV. ERAT. NEGLECTVM. NEC. REDDITVM. INCENDIOR. ARCENDORVM. CAVSSA. QVANO. VRBS. PER. NOVEM. DIES. ARSIT. NERONIANIS. TEMPORIBVS. ET. HAC. LEGE. DEDICATA. EST. NE. CVI. LICEAT. INTRA. HOS. 9. HERMINOS. AEDIFICIVM. EXSTRVERE. Conciliari facile noster potest, quia

mox addit, ignem rediisse. Primum ut incendium sex dierum fuerit; alterum, trium. Suetonium, aut lapidem certe, non excuso. LIPS. Fragmentum inser. edidit etiam Reines. Cl. 7. n. 19. non memor, integram esse apud Gruterum 61, 3. ERN.

Proruptis per immensum ædificiis] Lege omnino *prorutis*. de quo verbo diximus ad 1, 62. Incendium *prorumpit*, et mare *proruptum* et similia: sed ædes *prorumpunt*, ut incendium ruina exstinguatur. GRON. Sic placebat et Groslotio. recte. Vid. Intt. ad Cæsar. B. G. 3, 26. ubi similiter libri MSS. *proruptis*, ut alibi. Add. Drakenb. ad Liv. 4, 29. Receptit et Broterius. ERN. Item Lall. Bip.

*Redibat. * Levis]* Inussi notam. tamen legi potest, sententia incolumi: *rediit, at levius rursus grassaturus ignis*. LIPS. Distinctio Lipsii est a Rhenano: quæ nunc est, a Pichena. MSS. mire turbant, ut haud liceat aliquid certi extricare. Flor. *nequid p' metus aut rediebat levis. i. rursus grassatus ignis*. Guelf. *nequid post metus aut residebat levis: nec dum posito metu satis credebatur, cum levis rursus grassatus ignis*: quæ sunt e duobus eodd. ducta, ut facile apparet, Agric. *nec dum posito, metus rediebat non levis, et rursus grassatus ignis: quod recepit Ryekius*. Alteram lectionem MS. Guelf. Muretus pro conjectura dedit, eaque est etiam in eod. Put. Beroald. Ed. pr. *nequid metus post aut rediebat levis, et rursus grassatus ignis*. Quod Rhenanus dedit: *nequid posito metu rediebat. Levis* etc. omnes deinde secuti sunt usque ad Pichenam: quod Heinsius in margine Morell. corrigi, addito *haud ante levis*. Larga materia est exercendi conjecturas, exitum vix habituras. Broterius et vestigiis MS. Corb. et ed. pr. textum sic concinnavit: *nec dum p-*

A. U. rursum grassatus ignis, patulis magis urbis locis; eoque
 818. strages hominum minor. delubra Deum et porticus amœni-
 A. C. tati dicatæ latius procidere. Plusque infamiæ id incendium
 65. habuit, quia prædiis Tigellini Æmilianis proruperat. Vi-
 debaturque Nero condendæ urbis novæ et cognomento suo
 adpellandæ gloriam quærere. Quippe in regiones quatuorde-
 cim Roma dividitur: quarum quatuor integræ manebant, tres
 solo tenus dejectæ: septem reliquis pauca tectorum vestigia
 41 supererant, lacera et semiusta. Domuum et insularum et tem-
 plorum, quæ amissa sunt, numerum inire haud promptum fue-
 rit: sed vetustissima religione, quod Servius Tullius Lunæ et
 Magna ara fanumque, quæ præsentī Herculi Arcas Evander
 sacraverat, ædesque Statoris Jovis, vota Romulo, Numæque
 regia et delubrum Vestæ cum Penatibus Populi Romani,
 exusta. Jam opes, tot victoriis quæsītæ, et Græcarum ar-
 tium decora, exiū monumenta ingeniorum antiqua et incon-

metu, redibat haud levis, et rursum grassatus ignis. Cur autem non haud leviter r. gr. ignis, sed etc. Nam ignis levis omnino non admodum placet. ERN. Bud. a l. m. necdum post metu redibat levis rursus gr. i. Bene Rhen. inde dedit necdum posito metu. Bene dein Acid. vidit legendum levius grassatus ignis, quia scil. patulis locis et strages hom. minor. Itaque cum Hillero Rae. 20. repono: necd. pos. metu, redibat levius r. gr. i. Bip. malunt necd. posito, (sedato incendio) metu redibat haud levis vel, quod longe nimium aberrat, necdum penitus deservibat cludes et r. gr. i.

Tigellini Æmilianis] Puto legendum in Æmilianis. Æmiliana enim locus extra urbem ad campum Martium, conjunctus tamen continensque urbi. Varro RR. 3, 2. Eorum ædificia, qui habitant extra portam Flumentanam, aut in Æmilianis. Sueton. Claudio 18. Cum Æmiliana pertinaciis arderent. Est tamen in ipsa urbe et vicus Æmilianus regione VII. nominatus Sex. Rufo. Lips. Sic placebat etiam Casaub. ad Suet. Claud. l. c. et Heinsio in marg. Morell. Verum puto cum Ryckio. In MS. Guelf. manus sec. erasit ultimam literam in Æmilianis. ERN.

Videbaturque Nero] Sulpicius Severus Sac. Histor. l. 2. mutiatus hoc est a Tacito: Sed opinio omnium invidiam incendii in Principem retorquebat, credebaturque Imperator gloriam innovandæ urbis quæsisse. Lips.

In reg. XII.] Lapis ap. Grut. p. 249, 8. MAGISTRI VICORVM REGIO-

NVM XIV.

Ser. Tullius Luna] Templum Lunæ in Aventino reperio: apud Livium 40, 2. Forem ex ade Luna, quæ in Aventino est, raptam tulit, etc. Rufus in regione XII. Templum Lunæ in Aventino magnum. Ovidius Fast. 3, 223. Luna regis menses. hujus quoque tempora mensis Finit Aventino Luna colenda jugo. Suspicebar de Lua matre antea: sed fallo. Lips. Cod. Agr. Lucina.

Præsentī Herculi] Rem narrat Liv. 1, 7. Dion. Hal. 1, 40. Contra Ovid. Fast. 1, 521. ipsum sibi Herculem constituisse, ait, quæ maxima dicitur ara.

Ædes Jovis Statoris] Tres ejus columnæ hodieque supersunt.

*Cum Penatibus Pop. R.] Potest intelligi de Diis patriis, quorum simulaera Troja ab Ænea in Italiam allata, et in æde Vestæ servari credebantur. Atque etiam est numus ap. Lips. de Vesta c. 9. in quo inscriptio *Vesta Penates P. R.* nisi malis intelligere ædem Deorum Penatum, quam cum regia Numæ et templo Vestre conjungit et in regione octava ponit S. Rufus. Sic capit Oudend. ad Sueton. Aug. 76. et sic capi posse jam monuit Lipsius l. c. ERN.*

Græcarum artium decora] Statuæ et tabulæ magnorum artificum. Lips.

Monimenta ingeniorum] Libri veterum scripti, multi ab ipsis auctoribus. qui in privatis aut publicis bibliothecis perierunt. O justam querelam! et si tunc, quid tunc post barbaros di-

rūpta, quāmvīs, in tanta resurgentis urbis pulchritudine, A. U. multa seniores meminerint, quæ reparari nequibant. Fuere, ^{818.} qui adnotarent, XIV. Kalend. Sextiles principium incendii ^{A. C. 65.} hujus ortum, quo et Senones captam urbem inflammaverant. alii eo usque cura progressi sunt, ut totidem annos mensesque et dies inter utraque incendia numerent. Ceterum Nero usus est patriæ ruinis, exstruxitque domum, in qua haud perinde gemmæ et aurum miraculo essent, solita pridem et luxu vulgata, quam arva et stagna et in modum solitudinum hinc silvæ, inde aperta spatia et prospectus: magistris et machinatoribus Severo et Celere, quibus ingenium et audacia erat, etiam quæ natura denegavisset, per artem tentare et viribus Principis inludere. Namque,

eam? Jure laboramus in restituendis.
LIPS.

Incorrupta] Bip. putant igne corrupta, quæ tamen reparari poterant. Lall. probat quæsitā.

Quamvis in tanta etc.] *Quamvis* refero ad multa et corrigo supra *opes t. v. quæsitā*. Ac fortasse etiam *quamvis* loco motum est: nam jungi adjectivo suo solet. Seniores meminerant permulta decora et monumenta etc. quæ reparari nequibant, cum urbs ipsa longe pulchrior resurrexisset. Alias oratio non constat. Ceterum libri ser. et edd. fluctuant inter *meminerint*, et *meminerant*: hoc verum puto. ERN. *Meminerint* Bud. et Flor. Rectius omnino. Præferunt et Bip. Aliquid vitii hic hæere videtur.

XIV. Kal. Sextiles] Satis mirus ille dierum concursus et convenientia, et ab arcanis Providentiæ causis. Sicut et in templo Hierosolymitano, Josephus notat, 6, 4. Excidii, eodem mense et die a Tito incensum, quo olim a Babylonio rege fuisset. Quis autem proprie ille dies Romani incendii? notatur a Tacito decimusquartus Kal. Sextilium, sed cum manifesto errore vel librarii, vel ipsius potius, ut vult vir doctissimus in Temporum emendatione l. 5. p. 472. *Nam omnes veteres, inquit, incendium illud evenisse non XIV. sed XVI. Kalend. Sextilis tradunt.* Fateor, miratum me cum legerem, et Taciti causā sedulo inquisivisse. Sed profecto omnis me ratio fugit, aut hic virum illum magnum: et a capite rem inquisivi in Excurs. A. LIPS. Magnus Scaliger diem cladis Aliensis in animo habuit, eumque confudit cum die occupatæ et incensæ urbis. Atque ipse errore in ed. tertia correxit, ut jam notavit Ryckius,

ERN.

Inflammaverant] Ed. pr. (et c. Agr.) *inflammaverint*: quod ipsum quoque rectum: et præferrem, si plures libri haberent. ERN. Bud. *inflammaverant*.

Totidem annos mensesque] Tricæ curiosorum hominum, quas non extrico. Computem ab urbe condita? dispar ratio. A Troja incensa? æque dispar. Facile collectu tibi ex Fastis. Ut mihi nunc videntur, tenebræ sunt, quas non illustret ipse Phœbus. LIPS. Si de iis, qui tempore incendii vixere, loquitur, ut ante, verum vidit Acidalius, qui corrigi voluit *numerarent*. Si de scriptoribus, *numerent* quoque rectum est. Sed illud probo. ERN. Ad tricæ curiosorum hominum refer commentum Sam. Petiti, qui Obs. 2, 13. legendum perhibet, ut *Thothk iidem annos—numeraret*.

Usus est patriæ ruinis] Obscurius dictum. De spatio intelligit Pichena: quod sequentibus maxime convenit. Videndum tamen, an etiam respiciat id, quod Sueton. 38. tradit: *pollicitus cadaverum et rudera gratulatum egestionem, nemini ad reliquias rerum suarum adire permisit.* et infra c. 52. dicitur *domum extruxisse civium spoliis*. ERN.

Arva et stagna] Suet. c. 34, et Martialis magis distincte loca ipsa describens 1, 2, 5. *Hic, ubi conspicui venerabilis amphitheatri Erigitur moles, stagna Neronis erant. Hic, ubi miramur velocia munera thermas, Abstulerat miseris tecta superbus ager.* LIPS.

Inde aperta spatia] Bud. *hinc ap. sp.* ut supra c. 11.

Viribus pr. illudere] Sic H. 2, 94. *pecunia illudere*. Simile illud Sallu-

A. U. 818. A. C. 65. *ab lacu Averno navigabilem fossam usque ad ostia Tiberina depressuros, promiserant, squalenti littore, aut per montes adversos. neque enim aliud humidum gignendis aquis occurrit, quam Pomptinae paludes: cetera abrupta, aut arenitia: ac, si perrumpi possent, intolerandus labor, nec satis caussae. Nero tamen, ut erat incredibilium cupitor, effodere proxima Averno juga connixus est: manentque vestigia inritae spei. Ceterum, urbis quae domui supererant, non, ut post Gallica incendia, nulla distinctione, nec passim erecta, sed dimensis vicorum ordinibus et latis viarum*

stii Cat. 20. *postremo omnibus modis pecuniam trahunt, verant. ubi v. Cort. ERN.*

Ab lacu Averno] Plinius 14, 6. (8.) Antea Caeubo erut generositas, quod jam intercidit, et incuria coloni locique angustia: magis tamen fossa Neronis, quam a Bajano lacu Ostiam usque navigabilem inchoaverat. Lips. Mox ad depressuros in margine Guelf. defossuros: quae est glossa. Illud elegans. Cic. Verr. 5, 27. saxum in mirandam altitudinem depressum: et non uno loco Plinius major, in delectu talium verborum curiosus. ERN.

Squalenti littore] Id est arido, sine arboribus, aut frondibus, aut herbis, et ne dum aqua, omni prorsus carens humiditate. Sic Pichena bene. Est autem Graecum (ex ἀξυνητός) et poeticum: quod genus non refugit Tacitus. sic squalentes campi, arena, squalida arva. V. Drakeub. ad Silium 12, 373. Usus tamen est et Curtius 7, 4. sed paullo aliter: squalida siccitate regio. At ed. pr. habet sequenti: et sic correctum in MS. Guelf. cum ante fuisset squalenti. Sequens litus eleganter diceretur, quod est in locis mollibus et planis, ubi nulla saxa, montesve occurrunt, nec difficilis fodientium labor, ut cera sequi ap. Plin. ep. 7, 9. Ac, si oppositio esset inter litus sequens, et quod per montes duceretur, praferrem: nunc sequentia sane squalenti desiderant, nec est oppositio talis. ERN.

Connixus] Bud. enixus. unde Rhen. forsan annisus.

Ceterum urbis] Mullerus corrigit: ceterum urbis, quae etc. in ceteris nobiscum sentit. Placeret, si quid praecederet, ad quod illa cetera referri possent. Nunc, quoniam tantum addere aliquid velle videtur iis, quae de conatis Neronis dixerat, ceterum aptius videtur. ERN.

Quae domus supererant] Pugnatum in se sententia. Si enim supererant, quo-

modo erectae? quod in dirutas incensasque convenit. Putarim legend. quae domus perierant. Lips. Hoc dicit Tacitus: Ceterum domus in locis, quae urbi post tantum spatii detractum et regia sua immensa occupatum reliqua fecerat Nero, aedificatae, non ut etc. Tanta parte recisa, quae supererant struendae domus urbis, seu quibus urbs censeretur et habitaretur, non erectae etc. Posset et urbi legi: sed necesse non est. Gron. Bona sententia est et rebus consentiens, quam ante indicavit Salinerius probavitque Pichena, sed quomodo e verbis non eruas. Hinc cum Ryckio et Gronovio recepi domui, quod hic in Flor. se vidisse testatur, Pichena non vidit: intelligoque domum Neronis. Sed verbum erectae non convenit, quae neutraliter capiendum est, quae supererant, quod necessarium est per Latinitatem, cum Ryckius contra consuetudinem loquendi intelligat partes. Itaque correxi erecta e MS. Guelf. Reg. ed. pr. Sed idem MS. Guelf. habet domuum: nec Tacito alienum, quae domuum. Edd. ante Ryckium omnes domus. Domos aedificandas hic locum non habere, patet etiam ex eo, quod mox aedificiorum frigidum et supervacuum foret. ERN. Bud. domus, sed in marg. a 2. m. domuum, et mox erecta. Hae Bip. placent, qui dedere quae domuum sup. . . erecta hoc sensu, quod ceterum urbis erat ex iis, quae domuum supererant s. ex reliquiis, exstructa aedificia. Verum Ryckii et Gronovii, quos et Brot. et Lall. sequuntur, potior mihi videtur sententia, quia cap. praeced. inmensam illam novam Neronis domum, quae urbis fere instar esset, descripserat auctor, unde quae sequuntur sic bene cohaerent. quae isti inmensae domui supererant etc. Adde, quod domui in Regio cod. quoque reperit Lalleu.

Non ut post Gall. inc.] Cf. Liv. 5, 55.

spatiis, cohibitaque ædificiorum altitudine ac patefactis A. U. areis additisque porticibus, quæ frontem insularum prote- 818. gerent. *Eas porticus, Nero, sua pecunia exstructurum, purgas- A. C. 65. tasque areas dominis traditurum, pollicitus est.* Addidit præmia, pro cujusque ordine et rei familiaris copiis: finivitque tempus, intra quod effectis domibus aut insulis adipiscerentur. *Ruderi accipiendo Ostienses paludes destinabat, utique naves, quæ frumentum Tiberi subvectassent, omustæ rudere decurrerent: ædificiaque ipsa, certa sui parte, sine trabibus, saxo Gabino Albanove solidarentur: quod is lapis ignibus inpervius est. Jam aqua, privatorum licentia intercepta, quo largior et pluribus locis in publicum flueret, custodes et*

[*Cohibita ædificiorum altitudine*] Quod jam ante Augustus fecerat, eadem fini: id est, ad incendia arcenda et maxime ruinas, Strabo l. 5. p. 235. Πρὸς δὲ τὰς συμματώσεις τὰ ὕψη τῶν καινῶν οἰκοδομημάτων καθιλιῶν, καὶ κοιλύσας ἰξάζειν ποδῶν ὃ τὸ πρὸς ταῖς ἰδαῖς ταῖς δημοσίαις. Sed et ante Augustum Rutilius orationem dixerat, De modo ædificiorum. Et Augustus quidem pedes 70. tollere permisit; Trajanus dumtaxat 60. ut notat Sex. Aurelius epit. 13. qui modus fortasse et Neronianus fuit. LIPS. Copula e Flor. accessit et Agr. per Ryckium. Est etiam in ed. pr. (In Bud. deest.) Mox *eas* MSS. Flor. (Bud.) Agr. Guelf. ed. pr. et vett. omnes. Casu *easque* irrepsit in Rhen. sec. inde in Lips. ERN.

[*Adipiscerentur*] Ryck. e Flor. *apiscerentur.*

[*Quæ frumentum Tiberi subvectassent*] Sic MS. Guelf. (Agr.) ut edidit Rhen. (e Bud.) cum seqq. at MS. Flor. ed. pr. *subvecta essent, non subvectæ* ut edd. Puteol. Beroald. male. Ut e passivis interdum contractione activa facta, vid. ad 14, 62. sic distractione passiva. Sic mox c. 45. pro *oravisse* ed. pr. *oratus esse.* Utique MSS. Flor. Guelf. edd. vett. ante Rhenanum, qui (e Bud.) dedit *utque.* Vetus restituit J. Gron. ERN. Similia occurrunt in *illussisse* et *illsum esse* 13, 17. et *propulsasse* et *propulsatos esse* apud Apulei. in Apol. ubi v. Pric. ad p. 39.

[*Saxo Gabino Albanove*] Eadem vis Sabino lapidi tributa ab Isidoro 16, 4. *Sabinus lapis, inquit, fuscum addito oleo etiam lucere fertur. Est et quidam viridis lapis vehementer igni resistens.* Sed corrigo, *Gabinus,* e Strabone l. c. p. 238. Γάβιοι μὲν ἐν τῇ Πελοποννήσῳ ἰσχυρῶν, λατόμιον ἔχουσα ὑπερυγρὸν τῇ Ρώμῃ μάλλινα τῶν ἄλλων. De

his similibusque lapidibus impervius igni vide Vitruvium 2, 7. LIPS. Confundit cum saxo e lautumiis Gabinis lapidem Sabium, et peperam apud Isidorum hunc in illud commutat. Lapis Sabinus e silicium genere fuit, et propterea non sic aptus ædificiis. Clare Plinius 36, 12. (29.) e quo transcripsit Isidorus: *Varro tradit, Sabinum silicem fuscum addito oleo etiam lucere.* Altera verborum Isidori pars de lapide viridi itidem e Plinio est l. d. c. 22. (49.) Reinesius. ERN.

[*Albanove*] Sic MSS. Flor. (Bud.) Agr. Guelf. ed. pr. Put. Ber. *Que* casu, ut opinor, irrepsit in ed. Rhen. unde ad ceteras propagatum. Vetus restituit e MSS. Ryckius. Mox dedimus *ignibus,* quod habent MSS. Flor. (Bud. Agr.) Guelf. edd. vett. ante Rhen. omnes: quod jam e Flor. dedit J. Gronov. ERN. Pich. dedit *igni.* Sic jam Rhen.

[*Quo largior etc.*] Freinsh. *quo delectum cupit, planiorem* sic locum fore ratus.

[*Custodes*] Puto custodes istos castellariorum appellatos, quia dividualis (uti veteres dicebant) sive castellis aquarum Præfecti. Lapis Romæ (ap. Grut. p. 601, 7.) CLEMENTI. CAESARVM. N. SENVO. CASTELLARIO. AQVAE. CLAVDIAE. De castellis Hesyehius, Vitruvius, Plinius et Jurisconsulti, tit. D. De aqua quotidiana. Sed et ad tutelam aquarum familiæ publicæ institutæ: *quæ in aliquot ministeriorum species diducuntur, villicos, castellariorum, curatores, silicarios, tectores, aliosque opifices,* ait Frontinus l. 2. LIPS. Mihi omnia hic sana et integra. Tis ut non requiro cum Faerno, quippe quod ex superiori, *utque naves, intellectu repetam* non ad hoc tantum. *custodes* accipio *ἐπισκότους* et procuratores,

A. U. *subsidia reprimendis ignibus in propatulo quisque haberet: nec*
 218. *communione parietum, sed propriis quæque muris ambirentur.*
 A. C. 65. *Ea, ex utilitate accepta, decorem quoque novæ urbi adu-*
 44 *lere. Erant tamen, qui crederent, veterem illam formam*
salubritati magis conduxisse, quoniam angustia itinerum et
altitudo tectorum non perinde solis vapore perurperentur:
at nunc patulum latitudinem, et nullâ umbra defensam, gra-
viore æstu ardescere. Et hæc quidem humanis consiliis
providebantur. Mox petita Diis piacula, aditque Sibyllæ
libri, ex quibus supplicatum Vulcano et Cereri Proserpiuæ-
que, ac propitiata Juno per matronas, primum in capitolio,
deinde apud proximum mare: unde hausta aqua templum
et simulacrum Deæ prospersum est: et sellisternia ac

aquas publicas privatorum licentia intēreipi prohibitorum, et eas uberiores crebrioresque præstituros: et ad hoc vocabulum subaudio ex sequente membro verbum *haberet*. *Aqua*, antehac *privatorum licentia intercepta* etc. *custodes haberet*, i. constituerentur ac præessent castellis et salientibus passim in publico certi homines, qui operam darent, ne tantum inde ducerent derivarentque in suum privati, ut partim sicarentur, alibi parum humoris ejacularentur. Habes in lapidd. antiquis (ap. Grut. p. 483.) L. VARRONIO. L. F. PAL. CAPITONI. SCRIBÆ. AEDILICIO. etc. CVRATORI. AQVAVM. Item (ib. p. 321.) L. CAESONIVS. C. F. QVIR. LVCILLVS. NACER. RVFINIVS. etc. CVRATOR. AQVAVM. ET. MINVCIÆ. Item M. GRANIVS. M. F. M. N. CERDO. CVR. AQVAV. ALLIFIS. Denique paterfamilias *quisque in propatulo*, sive in vestibulis adium, *subsidia reprimendis ignibus haberet*, hoc est, quodvis instrumentum incendiis compescendis; si non omnia singuli, ac nemo non aliqua et fere complura. GRON. Freinsh. *custodes* intelligit servos, *insularios* dietos, *insulis* scil. ob latronum aut ignium metum adpositos. Zinzerling in Crit. juv. prom. c. 39. *pro custodes* reponi vult *siphons*, quorum quippe mentio in apparatu simili ap. Plin. ep. 10, 42. et Ulp. l. 12. §. 18. D. de instr. leg. In Bud. voci *custodes* 2. m. addidit *impluvii*, ut mox, post *ambirentur*, *statuit*.

Mox petita a Diis piacula] Deleo præpositionem: vult enim conquesta piacula sive sacrificia piacularia et sacra, quæ Diis fierent. GRON. Recte, ut iudicat etiam Ryekius. Itaque non dubitavi delere, cum minus perspicua passim in hoc scriptore recepta sint

vulgo. *Petita sunt piacula e Sibyllinis libris, non a Diis, sed ea facta Diis, ut statim traditur: mox Deum placamenta.* Ceterum initium hujus capituli illustrare conatus est Vignolius, Berolinensis nuper sacerdos, in Hist. Crit. de la Républ. des lettres t. 2. p. 81. seqq. parum feliciter, ut speciminibus aliquot innox proferendis patebit. ERN.

Vulcano et Cæri etc.] Vignolius videtur existimasse, hæc sacra facta diebus festis, cuique in Calendario Rom. sacris. Nam eos dies indagat, et hinc argumenta ducit pro tempore ortæ persecutionis adversus Christianos. Frustra. Extraordinarie istæ supplicationes fuere, quæ die factæ sunt ea, quam Cæsar vel Senatus decrevisset. ERN.

Prospersum] Cod. Agr. *perspersum*.

Lectisternia ac pervigilia] Probe omnino *lectisternia*. cum tamen in vet. Budensi et Flor. sit, *sellisternia*: non nefas suspicari *solisternia*. ut intelligat feminas, (receptissimo tunc ritu) corpora in humum abjecisse, ad aras Deorum reppsisse. Lucan. 2, 30. *Ha lacrimis sparse Deos, hæc pectora duro adfixere solo.* Statius Silv. 5, 1, 162. *...omnibus aris Illacrimat, signatque fœces et pectore terget Laminæ.* Et in Livio, Polybio, Apuleio, exempla. Lips. At ego non dubitavi cum Ryekio et J. Gronovio recipere *sellisternia*, quod præter MS. Flor. et Bud. etiam Guelf. n manu prima habuit, sed correctum est alio atramento in *lectisternia*. sed ita, ut omnes literæ veteres adhuc appareant. *Sellisternia* proprie Deabus, *lectisternia* Diis, ut clarum e loco Valer. M. 2, 1. 2. et *sellisterniarum* etiam alibi mentio:

pervigilia celebravere feminæ, quibus mariti erant. Sed non ope humana, non largitionibus Principis, aut Deum placamentis, decedebat infamia, quin jussu incendium crederetur. Ergo abolendo rumori Nero subdidit reos, et quæsitissimis pœnis adfecit, quos, per flagitia invisos, vulgus *Christianos* adpellabat. Auctor nominis ejus Christus, Tiberio imperitante, per Procuratorem Pontium Pilatum supplicio adfectus erat. Repressaque in præsens exitiabilis superstitio rursus erumpebat, non modo per Judæam, originem ejus mali, sed per urbem etiam, quo cuncta undique atrocitas aut pudenda confluebant celebranturque. Igitur primo conrepti, qui fatebantur, deinde, indicio eorum, multitudo ingens, haud perinde in crimine incendii, quam odio humani generis, convicti sunt. Et pereuntibus addita

A. U.
818.
A. C.
65.

quæ loca diligenter collegit Chimentellus de honore bisell. c. 31. Adde Ryck. ad h. l. *Sellisternia* etiam probat Græv. ad Cic. Har. R. c. 27. At Vignolius l. c. p. 151. utrumque verbum locum habere putat: quod ap. Livium 5, 13. *lecti strati* dicuntur *Apollini, Latonæ, Dianæ, Herculi, Mercurio, Neptuno*. Add. 22, 10. Ceterum omnes edd. ante Ryckium *lectisternia*. ERN. Sic et c. Agr. Ita et Bud. in marg.

Sed non ope humana] Hæc et quæ sequuntur transcripsit iterum Sulpicius l. 2. *Neque ulla re Nero efficiebat, quin ab eo jussu incendium putaretur. Igitur vertit invidiam in Christianos, actæque in innoxios crudelissimæ questiones. quin et novæ mortes excogitata, ut ferarum tergis conlecti laniatu cauum interirent. Multi crucibus affixi, aut flamma usti. Plerique in id reservati, ut, cum defecisset dies, in usum nocturni luminis urerentur.* LIPS.

Quæsitissimis] Bud. *exquisitissimis*.

Vulgus Christianos appellabat] Sive *Christianos*, ut scribere per insecitiam illi. Quod nomen ortum denique observo imperio Claudii extremo. Suidas: 'Ἐπὶ Κλαυδίου Βασιλέως Ῥωμαίων, Πέτρου τοῦ Ἀποστόλου χειροτονήσαντος Εὐδίου ἐν Ἀντιοχείᾳ, μισθονομάσθησαν οἱ πάλοι λεγόμενοι Ναζαραῖοι καὶ Γαλιλαῖοι, Χριστιανοί. Sed et Judæi appellati antea, quod frustra negitant quidam. Aperte Arrianus 2, 9. 'Ὅταν τινὰ ἱσαμφοτριζόντα ἴδωμι, ἰώδωμι λέγειν, οὐκ ἴσται Ἰουδαῖος, ἀλλ' ὑποκρίνεται. Ὅταν δ' ἀναλάθῃ τὸ πάθος, τὸ τοῦ βεβαρμένου καὶ ἡρημένου, τότε καὶ ἴσται τῷ ἔντι καὶ καλῷ.

ταὶ Ἰουδαῖος. Ait, τοῦ βεβαρμένου. qui ergo tincti et baptizati, præter Christianos? Suetonius Claud. 25. *Judeos impulsore Chresto assidue tumultuantes Roma expulit.* LIPS. Mox qui ante Tiberio cum J. Gronovio delevi, quia nec in ed. pr. est: quod passim Tacito additum, ut supra c. 4, 19. ERN. Abest et a Flor. Sed Bud. habet. De nomine *Chrestus* v. Lact. D. Inst. 1, 4, 7.

Pontium Pilatum] Qui sextus Procurator Judææ, cum potestate Præsidis, fuit. Vide Josephum Antiq. 18, 3. Miror autem, cur *Syria Procuratorem*, nimis diffuse, Tertullianus dicat in Apol. 21. *Pontio Pilato Syriam tunc ex parte Romana procuranti.* LIPS.

Exit. superstitio] Cf. Act. 18, 2. Plin. ep. 10, 97.

Primo] Flor. et Bud. *primum*.

Odio humani generis] Faernum legisse aiunt, *Odio generis convicti*. Sed non ea mens Taciti: est ipsa, quam H. 5, 5. expressit de Judæis: *Apud ipsos fides obstinata, misericordia in promptu, sed adversus omnes alios hostile odium.* Et Arnobius dicit l. 1. Christianis hoc obiectum: quia scilicet diversa omnia in moribus et sacris, itemque contagem et congressum eorum, theatra et circos, fugiebant. LIPS. *Convicti scripti* (in his Bud.) et edd. ante J. Gron. omnes, præter Flor. unde hic (et Pichena) edidit *conjuncti*: quod ille (et Pich.) interpretatur, confessis adjuncti sunt. sed id verba in crimine, deinde odio g. h. non patiuntur, nec sensus inde commodus erui potest. Cic. pro Sulla c. 30. *quoties quisquam est in hoc scelere convictus.*

A. U. ludibria, ut ferarum tergis contacti, laniatu canum interirent, aut crucibus adfixi, aut flammandi, atque, ubi defecisset dies, in usum nocturni luminis urerentur. Hortos suos ei spectaculo Nero obtulerat, et circense ludicrum edebat, habitu aurigæ permixtus plebi, vel curriculo insistens. Unde, quamquam adversus soutes et novissima exempla meritos, miseratio oriebatur, tanquam non utilitate publica, sed in sævitiam unius, absumerentur. Interea conferendis pecuniis pervastata Italia, provinciæ eversæ, sociique populi et quæ civitatum liberæ vocantur. Inque eam prædam etiam Dii cessere, spoliatis in urbe templis, egestoque auro, quod triumphis, quod votis, omnis Populi Romani

et sic aliquoties Suet. ut Claud. 14. ubi quoque male cod. Harlem. *conjunctos*. Tit. 9. ubi liber ser. *convinctos*. Mox MS. Guelf. *ea pereuntibus*, ut e Bud. edidit Rhenanus. ERN.

Aut flammandi] Videtur significare Sulpicius l. c. *ut ferarum tergis contacti laniatu canum interirent. Multi crucibus affixi aut flammausti. Plerique in id reservati, ut, ubi defecisset dies, in usum nocturni luminis urerentur.* Sive malis alimentis, aut materia. II. 2, 21. *fraude illata ignis alimentum credidit.* Ovidius Met. 14, 533. *picem et ceras alimenta que cætera flammæ Muleiber urebat.* GRON. *Flammandi* ser. (in his Bud.) et edd. omnes præter cod. Agr. in quo *flammati*, quod placet Ryekio. Sed sive hoc, sive illud placeat, sive aliud quid, *et atque* molestum est; quod mihi delendum videtur. *Flummare*, et supplicium hoc illustrat Scaliger Emend. temp. p. 471. ERN. De isto cruciati v. et Juven. 8, 235. Ex Sulpicii verbis Tacitum emendare parat Hiller. Rac. 20. legit quippe *aut flammati plerique, ubi def. etc.*

In usum nocturni luminis] Pro lychno et lucerna. Credo Juvenalem ad hoc sævitiam genus spectasse 1, 155. *Pone Tigellinum: tæda lucebis in illa, Qua stantes ardent, qui fixo gutture sumant.* quos versus scio et vulgus interpretum, et egregium Turnebam, longe secius accipere. Ceterum prima hæc exercita in nostrum nomen crudelitas; sanguinis dico. Nam Claudius antea tantum expulerat. Sueton. 25. Tertull. Apol. 5. *Consulte commentarios vestras, in illis reperietis, Neronem primum in hanc sectam, tum maxime Romæ orientem, Casarino gladio feracisse.* LIPS. MSS. Flor. (Bud.) Oxon. Guelf. ed. pr. *in usu.* ERN.

Circense ludicrum edebat] Hic iterum mire argutur Vignolius et fallitur. Miratur, nec Lipsium, nec Ryekium aliquid suæ adnotationis ad hæc verba dedisse. Ipse e verbis *plebi permixtus* colligit, sermonem esse de ludis plebeiis: eorum initium fuisse ex Kalendarii indicio d. XV. Nov. unde planissimum esse contendit, adfectionem Christianorum Neronianam cepisse d. XV. Nov. *Agri.* Extraordinarii isti ludi fuere, quales Nero et alias, cupidus istius artificii circensis, edidit, auctore Tacito, in hortis suis. Ludi plebei editi sunt ab Ædilibus Curul. auctore Cicer. Verr. 5, 14. Nec e verbis *permixtus plebi* ullo modo colligi potest, plebeios ludos fuisse. ERN. Plebei quoque Ædiles plebeios ludos celebrabant. Liv. 31, 4.

Vel circulo insistens] Ego persevero legere *vel curriculo*, sententia plane volente. Nero, inquit, interdum quasi spectator immiscebatur plebi, interdum curri insistebat, ut aurigator. Proprie insistebant. Plinius Epist. 9, 6. *Quo magis miror tot millia virorum, tam pueriliter, identidem currentes equos, insistentes curribus homines, videre.* At Neronem curru rexisse, nimis notum: Plinium leviter emendo 22, 17. (72.) *Feruntque et Neronem Principem hac potione recreari solitum, cum sic quoque se trigario (imo trigarium) approbare vellet.* Approbare trigarium, valet, ostendere se legitimum aurigam et agitatore equorum. LIPS. *Curriculo* MS. Agr. unde recepit Ryekius, quod vel sic recipiendum erat, sensu et verbo *insistens* flagitante. supra 14, 14. de eodem Nerone: *vetus illi cura erat curriculo quadrigarum insistere.* ERN. Bud. *circulo.*

Inque eam prædam] Bud. *in eamque prædam.*

Auro, quod triumphis] Aurum tri-

ætas prospere, aut in metu, sacraverat. Enimvero, per A. U. 818.
Asiam atque Achaiam non dona tantum, sed simulacra A. C. 65.
Numinum abripiiebantur, missis in eas provincias Acrato
ac Secundo Carinate. Ille libertus, cuicumque flagitio
promptus; hic, Græca doctrina ore tenus exercitus, ani-
mum bonis artibus non induerat. Ferebatur *Seneca*, quo

umphis, coronarium capio: quod jam per alios innotuit: sive etiam, quod ab Imperatoribus per triumphos illatum. E votis, quod Senatus in re trepida Jovi aliisque Diis vovebat. Petronius 88. *Ipse Senatus, recti bonique præceptor, mille pondo auri capitolio promittere solet.* Aut ipsi Consules Prætoresve, in provinciis et ad bellum ituri. Livius 31, 9. *Ludos Jovi, donumque vovere Consulem, cui provincia Macedonia evenisset, jussit.* Ib. c. 14. *Tum P. Sulpicius, secundum vom in capitolio nuncupata, paludatus cum lictoribus profectus.* Et exempla in Livio sparsim. LIPS. De auro et triumphis, posterior ratio vera. Sæpe ap. Livium, Plinium aliosque commemorantur illatæ templis a triumphantibus res pretiosæ ex auro: quæ domi habere religio erat, malebantque ad ornanda templa Deorum, quam suas domos conferre, ut Cicero etiam in Verrinis docet. Quæneus Egreg. c. 14. p. 60. intelligit manubias s. pecuniam e præda divendita, cujus pars templis illata. Male. Ea pecunia in ærarium illata est. Mox pro *prosperè Acidalius prospera re.* quod probò. ERN.

Simulacra Numinum abripiiebantur] Pausanias 10, 7. *Non postremo Neronis impietatem Dei donaria effugere potuerunt. Is enim æneas quingentis, partim Deorum, partim hominum, sustulit imagines.* Plinius ait 34, 8. (19, 23.) clarissima quæque signorum *violentia Neronis in urbem convecta, et in sellariis domus aureæ disposita fuisse.* LIPS.

Acrato ac Secundo] Prior horum nominatus et Dion Chrysostomus, et tota res et rapina hæc denarrata; sed nomen corruptum est in libris. Verba in oratione, quam *Rhodincam* inscripsit: *Ἰσσι γὰρ Ἀκράτων ἦσι μόνος, τὴν εἰκουμένην σχεδὸν ἀπασαν περιελθὼν, τοῦτου χάριν, καὶ μηδὲ κόμην παρῆς μηδὲ μίαν, ὡς κἀνθάδε ἦσι.* Corrupta, inquam, priora palam, et viri duo doctissimi mederi prætentarunt: ego faciam. In scripto codice aiunt esse: *Ἀκράτων ἐκτὶ μόνος.* Lezo, Ἰσσι γὰρ, Ἀκράτος ἐκτὶ μόνος, τὴν εἰκουμένην. Vertenda: *No-*

stis enim, Acratus ille, omnem orbem fere pervagatus, illius rei gratia (statuas auferendi, et talia ornamenta) et nullum pagum etiam aut vicum omit- tens, ut huc etiam venerit. Hæc vera lectio, et Tacitus firmat, quod ad nomen attinet: in re autem, lucem a Dione etiam ipse capit, capietque: locum totum vide. Volebam etiam legere: *Ἀκράτος τοῦ ἡγεμόνος*, ex vulgata editione; quod esset, *Acratus Principis*, libertus scilicet aut servus: sed verius habeo, quod dixi. LIPS. In ed. Morelli fol. Par. 1623. is homo dicitur Κράτων.

Secundo Carinate] Suspiscari possis, Rhetorem illum esse, quem Dio 59, 20. scribit a Caio in exilium missum, quia contra Tyrannos declamitaverat: quemque Juvenalis tangit 7, 204. *Sicut Thrasymachi probat exitus, atque Secundi Carinnatis.* Tinetum eum eloquentia litterarumque studiis, Taciti consequia verba indicant. LIPS. MS. Fl. (Bud.) Guelf. *Caprinate.* Ab ed. pr. plane abest. In margine Guelf. nomen scriptum eo compendio, quod in Flor. auctore J. Gronovio: unde patet id esse *Caprinate*, non *Caprenate*, ut legebat Pichena. ERN.

Ore tenus exercitus] h. e. ut posset de philosophia, virtutibus vitisque Græcorum more disserere. Nescio, quare offendant hic loquendi modus Rhenanum, qui ore tenus auctoritate MS. Bud. deleri malebat, nec sic dici putabat. Immo oppositio hoc verbum desiderat, et commode sic dicitur. Exercuerat se homo Græca doctrina haectenus, ut ore ac lingua se philosophum probaret. adde 16, 32. ERN.

Non induerat] Tentabam, imbuerat. Nunc adfirmo vulgatam scripturam: et perplacet metaphora honestas, qua ipsa usus Agellius 2, 29. de Æsopo fabulatore: *qui, inquit, res salubriter ac perspicaciter animadversas in mentes animosque hominum cum audiendi quædam illecebra induit.* non, ut corrumpunt, *induxit.* LIPS. Verbum *indueret*, ad hunc modum dictum ex Gr. ἠδύσα-σθαι, copiose illustrat et h. l. *induerat* defendit Gataker. Advers. 1, 9. ERN. Claud. in 2. Cons. Stil. 121. *his mori-*

A. U. *invidiam sacrilegii a semet averteret, longinqui ruris seces-*
 818. *sum oravisse, et, postquam non concedebatur, ficta valetudine,*
 A. C. *quasi æger nervis, cubiculum non egressus.* Tradidere quidam,
 65. *venenum ei per libertum ipsius, cui nomen Cleonicus, para-*
tum jussu Neronis: vitatumque a Seneca, proditione liberti,
seu propria formidine, dum simplici victu et agrestibus
pomis, ac, si sitis admoneret, profluente aqua vitam tole-
rat.

- 46 Per idem tempus gladiatores apud oppidum Præneste, tentata eruptione, præsidio militis, qui custos aderat, coerciti sunt: jam *Spartacum et vetera mala* rumoribus ferente populo, ut est novarum rerum cupiens pavidusque. Nec multo post clades rei navalis accipitur: non bello: quippe haud alias tam innotata pax: sed certum ad diem *in Campaniam redire classem* Nero jusserat, non exceptis maris casibus. Ergo gubernatores, quamvis sæviente pelago, a Formiis movere: et gravi Africo, dum promontorium Miseni superare contendunt, Cumanis littoribus inacti, triremium
- 47 plerasque et minora navigia passim amiserunt. Fine anni vulgantur prodigia, imminentium malorum nuntia. Vis fulgurum non alias crebrior et sidus cometes, sanguine illustri

bus induit annos. Hoc loco motus, simulque frequenti apud nostrum usu contrario metaphorico vocis *exuere* motus, P. Faber Sem. 2. 16. ab emendando loco manum abstinuit. Cf. et Barth. ad Claud. Arniz. ad Plin. Paneg. c. 81. Burm. ad Petron. c. 4. Vide et Gell. 2, 29.

Ferebatur Seneca] Rhen. e Bud. sic restituit. prius erat *ferebant Senecam.*
Oravisse] Ed. prima *oratus esse.*
 Respice ad c. 43. ubi *subrectussent.*

Valetudine] Bud. solet *valitud.*

Dum persimplici victu] In tantis opibus magna et rara abstinentiæ laus. Ipse de se Ep. 84. (83.) *Panis deinde siccus, et sine mensu prandium, post quod non sunt lavandæ manus. Dorpio minimum. Consuetudinem meam nosti, brevissimo somno utor et quasi intervigilo.* nbi ex veteri libro adsero, et quasi *interjungo*, ab aurigis metaphora. Ep. 109. (108.) *Inde in omnem vitam unguento abstinemus: quoniam optimus odor in corpore est nullus. Inde vino caret stomachus, inde in omnem vitam balneum fugimus.* et plura ibidem. Lips. MS. Flor. *persimplici* quod receptum a Pichena. Vulgo ante *pro simplici.* Mox MS. Bud. *tolerabat*, forte *toleraret.* Ern. Bud. bene *dum simplici victu.* Sic Rhen. Habet tamen et noster c. 48. *perseverum.*

Qui custos adesset] MS. Corb. *ade-*

rat. Ern. Sic et c. Agr. *Recepi cum Bip.*

Mala rumoribus] Hic pessime Bud. *malorum moribus.* Mox pro *ferente* Heius. conjicit *serente*, haud ita male.

Dum promontorium Miseni] Classis Romana in portu Misencensi ordinariam stationem habebat; uti Alexandrina Puteolis, ut Strabo 17. p. 793. indicat. Promontorium hoc infame naufragiis, uti e Seneca colligas epist. 78. (77.) ubi de Alexandrinis navibus: *Cum intravere Capreas et promontorium, ex quo Alta procelloso speculatur vertice Pallas, cetera velo jumentur esse contenta.* Statius Silv. 3, 2, 23. *Prima salutavit Capreas, et margine dextro Sparsit Tyrrhena Maventica rina Minerva.* Libabant ergo procellosæ illi Palladi nautæ, periculo maris defuncti. Lips.

Et sidus cometes sanguine illustri semper Neroni expiatum] Grotius deiebat *semper*: quod raro comete apparent. Nec nisi semel ante apparuerat cometes sub Neronis imperio. (a. u. 813. cf. 14, 29.) Ego malleti, *Neroni* delere, aut pro eo *tyranni*, legere: quod melius. Auctor mihi Sueton. Ner. 36. ubi de eodem comete agitur: *Ut ex Babilo astrologo didicit, solere Reges talium ostenta eade aliqua illustri expiare, utque a semet in capita procerum depellere etc.* Ern.

semper Neroni expiatum. Bicipites hominum aliorumve animalium partus abjecti in publicum, aut in sacrificiis, quibus gravidas hostias inmolare mos est, reperti. Et in agro Placentino, viam propter, natus vitulus, cui caput in crure esset. Secutaque Haruspicum interpretatio: *parari rerum humanarum aliud caput: sed non fore validum, neque occultum; quia in utero repressum, aut iter juxta editum sit.* Ineunt deinde Consulatum Silius Nerva et Atticus Vestinus, cœpta simul et aucta conjuratione, in quam certatim nomina dederant, Senatores, Eques, miles, feminae etiam, cum odio Neronis, tum favore in C. Pisonem. Is Calpurnio genere ortus, ac multas insignesque familias paterna nobilitate complexus, claro apud vulgum rumore erat, per virtutem, aut species virtutibus similes. Namque facundiam tuendis civibus exercebat, largitionem adversus amicos, et ignotis quoque comi sermone et congressu. Aderant etiam fortuita, corpus procerum, decora facies. Sed procul gravitas morum, aut voluptatum parsimonia: lenitati ac magnificentiae et aliquando luxui indulgebat. Idque pluribus probabatur; qui, in tanta vitiorum dulcedine, summum Imperium non restrictum nec perseverum volunt. Initium conjurationi non a cupidine ipsius fuit: nec tamen facile memoraverim, quis primus auctor, cujus instinctu concitum

A. U.
812.
A. C.
65.A. U.
819.
A. C.
66.
48

49

Gravidas hostias immolare] Pauca super eo sacrorum ritu. Trahere huc possis illud Festi: *Confeta sus, quæ cum omni fetu adhibebatur ad sacrificium.* LIPS. Adde eundem Festum in *horda*: quem locum jam laudavit Rycius. ERN.

Quia in utero repressum] Intellige: quia caput jam in utero loco motum et retro versum sit, ut cum crure denum prodierit. s. brevius, corruptum ac vitiatum sit. Cic. Brut. 4. *omnis fetus repressus, exustusque flos sili veteris ubertatis exuruit.* Porro vel et legendum, vel aut pro et accipiendum. Muretus corrigebat *at*, quod et ipsum rectum: et quod idem non in u. r. id probare cum Broterio non possum, qui adeo in textum recepit. nam *iter juxta editum* refertur necessario ad alterum membrum *neque occultum*: prius igitur ad imbecillitatem; quare negatio locum non habet. ERN.

Silius Nerva] E fastis et lapidibus *Silanus Nerva.* LIPS. Sic etiam Perizonio placebat, item Norisio in ep. Consulari. Vid. tamen ad 4, 68. ERN. Sed ibi ex lapid. *Silionius.*

Facundiam tuendis civibus] Has omnes laudes ejus cecinit quicumque

ille adolescens poeta, in Panegyrico ad Pisonem. LIPS. Mox MS. Reg. *largitiones*, non male. Deinde malim *comis sermone et congressu*; etsi vulgatum quoque ferri posse video. ERN. Bip. maluit *communis*, ut ap. Nepotem in Attico 3. *communis infimis.* Adde Cic. ad Div. ep. 4, 9.

Lenitati ac magnificentiae] Verbum *lenitati* nimis bonum est, quam ut h. l. aptum sit: et *gravitas* videtur requirere *levitati*. *Levitas* autem est in sumtibus ad captandam gratiam, aut ad speciem majorem induendam. ERN.

Pluribus probabatur] Aut ita dicuntur h. l. *plures*, ut *ἄλλοι*, etiam *πλείους*, ap. Græcos de populo; aut legendum mox *volebant*, si de majore hominum, qui tum fuere, numero intelligatur. ERN.

Non a cupidine] Ego quoque cum J. Gronovio *cupidine* recepi, quod id etiam in MS. Guelf. ed. pr. reperi. Ceteræ edd. omnes *cupiditate*, quod tamen eodem redit. Ante *conjurationis* MSS. plures et ed. pr. *Vulgatum* exquisitus est. ERN. *Cupidine* habent et Flor. Agr. Bud. Hic etiam *conjurationi*, sed Agr. *conjurationis*.

A. U. sit, quod tam multi sumpserunt. Promptissimos Subrium
 819. Flavius, Tribunum Prætoriae cohortis, et Sulpicium A-
 A. C. sprum Centurionem exstitisse, constantia exitus docuit. Et
 66. Lucanus Annaeus Plautiusque Lateranus, Consul designatus, vivida odia intulere. Lucanum propriae causæ accendebant, quod famam carminum ejus premebat Nero, prohibueratque ostentare, vanus æmulatione. Lateranum, Consulem designatum, nulla injuria, sed amor Reipubl. sociavit. At Flavius Scevinus et Afranius Quinctianus, uterque Senatorii ordinis, contra famam sui, principium tanti facinoris capessivere. Nam Scevino dissoluta luxu mens et proinde vita somno languida: Quinctianus mollitia corporis infamis, et a Nerone probroso carmine diffamatus, contumelias ultum ibat. Ergo, dum *scelera Principis, et finem adesse Imperii, diligendumque, qui fessis rebus succurreret*, inter se aut inter amicos jaciunt, adgregavere Tullium Senecionem, Cervarium Proculum, Vulcatium Araricum, Julium Tugurinum, Munatium Gratum, Antonium Natalem, Martium Festum, Equites Romanos: ex quibus Senecio, e præcipua familiaritate Neronis, speciem amicitiae etiam tum retineus: eo pluribus periculis confi-

Subrium Flavius] Dioni 62, 24. dicitur Σούβριος Φλάβιος. et statim Σουλπίκιος Ἄσπερος, qui nostro est *Asper*. LIPS. Ex Tacito emendandum esse Dionem, recte judicat Reimarus.

Premebat Nero] Sed idem tamen post mortem famam ei non invidit, id est legi et edi permisit. Hoc vult inscriptio vetus (ap. Grut. p. 354, 2. qui eam suspectam habet.) M. ANNAEO IVCANO CORDVBENSI POETAE BENEFICIO NERONIS FAMA SERVATA. Gaude liberime poetarum: litasti genio Æternitatis. LIPS.

Prohibueratque ostentare, vanus assimulatione] Quinquennali ludico, cum Orpheum Lucanus recitasset, coronatus contra Neronem est. quod ægre tulit eitharædus Princeps. Statius Silv. 2, 7, 58. *Ingratus Nero dulcibus theatris, Et nosler tibi præferatur Orpheus*. Sed quid sibi vult hic *Vgnus adsimulatione*? Au, quod Neró vano et irrito conatu assimilare et reddere Lucani versus voluit? Ita scriberes *assimilatione*. Sed non placet, ne Farnesiamum quidem scriptum, *vana assimulatione*. Lego clarius, *vanus æmulatione*. LIPS. *Æmulatione* placet etiam Ursino et Freinshemio, sed simul *vana, vanus æmulatione* Heinsio in marg. Morell. *Vanus adsimulatione*, non intelligo. *Ostentare* pro ostendere, i.

e. edere, recitare etc. ERN. Bip. sequuntur Lipsii conjecturam. Sequor et ego. Freinsh. volebat *vanissima æmulatione*, quod ad vulg. probe accedit. Jac. Gron. in subsidium vulgatæ lectionis adfert ex 16, 17. *adsimulatas Lucani literas*.

Afranius Quinctianus] MS. Guelf. edd. veteres plures *Quintilianus*. ERN. Bud. *Quintianus*.

Quinctianus molli corpore] Farnes. *mollitie corporis*. Ita Latinis dicta, ἡ ὀλιγία ἴσος. Ovidius: *Mollis erat, facilisque viris Pacantius heros*. LIPS. Sed MS. Flor. *mollitia corporis*. Ed. pr. *mollitie*. idque receptum Pichenæ. Vid. ad 11, 2. ERN. Bud. *molli corpore*.

Et finem adesse Imperii] MS. Reg. Agr. Corb. ed. pr. *Imperio*, melius e Taciti more. ERN. Bud. *Imperii*.

Antonium Natalem] Non arbitror illum esse, quem Seneca cum probo describit ep. 87. *Nuper Natalis tam improbe lingua, quam impura, in cuius ore femina purgabatur*. LIPS.

Senecio e præcipua] Ergon' ille, qui 13, 12. una cum Othone familiarissimus Neroni ostenditur, libidinum ejus in Acten administer et interpret? Putem, sed ibi Claudius Senecio dicitur, hic Tullius. Itaque me sustineo. LIPS.

etabatur. Natalis particeps ad omne secretum Pisoni erat. A. U. ceteris spes ex novis rebus petebatur. Adscitæ sunt, super 219. Subrium et Sulpicium, de quibus retuli, militares manus, A. C. 66. Granius Silvanus et Staius Proximus, Tribuni cohortium prætoriarum, Maximus Scaurus et Venetus Paullus Centuriones. Sed summum robur in Fenio Rufo Præfecto videbatur, quem, vita famaue laudatum, per sævitiam impudicitiamque Tigellinus in animo Principis anteibat, fatigabatque criminationibus, ac sæpe in metum adduxerat, quasi *adulterum Agrippinæ et desiderio ejus ultioni intentum*. Igitur, ubi conjuratis, Præfectum quoque Prætorii in partes descendisse, crebro ipsius sermone facta fides; promptius jam de tempore ac loco cædis agitabant. Et *cepisse inpetum Subrius Flavius ferebatur, in scena canentem Neronem adgrediendi; aut cum ardente domo per noctem huc illuc cursaret incustoditus*. Hic occasio solitudinis; ibi ipsa frequentia, tanti decoris testis, pulcherrimum animum extimulaverant: nisi impunitatis cupido retinuisset, magnis semper conatibus adversa. Interim cunctantibus prolatantibusque 51 spem ac metum, Epicharis quædam, incertum quonam modo sciscitata (neque illi ante ulla rerum honestarum cura fuerat) accendere et arguere conjuratos: ac postremo lenitudinis eorum pertæsa, et in Campania agens, primores classiariorum Miscensium labefacere, et conscientia inligare connixa est tali initio. Erat Chiliarchus in ea classe

Super Subrium] Libri mei, per Subrium. LIPS.

Granius Silvanus] Bud. Gaius Silvanus.

Maximus Scaurus] Spanhem. de Us. et Pr. Num. t. 2. p. 37. corrigi Mamercus, quod nuspiam Scauris hoc cognominis tribuatur. De antiquioribus temporibus concedo. At his temporibus cognomina multiplicata; unde nihil certi sine libris dici posse arbitror. ERN.

Aut cum ardente domo per noctem huc illuc cursaret] Conjiciebam: *cum madens vino per noctem*. GRON. Mullerus malit, *aurea in domo*, quæ sc. ita ampla, ut urbis instar haberet. c. 42. Cf. mox c. 52. Prodest etiam, quod sequitur, *huc illuc*, quod ædibus aptius videtur, quam urbi. Sic placebat et Mureto, non probante Broterio, qui cum Huëtio de incensa domo Neronis accipit. Sed conjuratos voluisse domum Neronis incendere, vix credam. ERN. Non video, cur non, qui tollere monstrum hominis parabant, domo ejus ignem injicere tentassent. Sic vanæ sunt doctorum conjecturæ, et sa-

nus locus. Acid. *ardente* exponebat crebris luminibus et facibus illustri. Bip. placet conjectura Gron. quam emendavit ita: *cum madens homo*, sic pro indignitate scil. collato 13, 25. Cum incendio, cujus ipse Nero exemplum dederat, bene convenit ista *huc illuc cursatio*. At Heins. dabat *marcente domo*, i. e. familia nocturnis commensationibus marcida.

Spem ac metum] Nec male, *spe ac metu*. LIPS. Probat Acidalius, conciliens etiam *spem inter ac metum*. Vulgatum interpretor conatum cum spe ac metu conjunctum. Vid. ad 14, 63. supra c. 42. *spes inrita* pro conatu inrito. ERN.

Quonam modo sciscitata] Id est, unde aut per quem odorata de conjuratione. Sperne Vertranii *suscitata*. LIPS. Mox *accendere et arguere* est accendere arguendo, velut ignavos esse ac tardos etc. Post *labefacere* est avertere a fide in Neronem. ERN.

Erat Chiliarchus] Ita libri. Vulgo *navarchus*. Bene Chiliarchus, pro Tribuno: sicut et Centuriones reperies plus semel in classe. LIPS. *Nav-*

A. U. Volusius Proculus, occidendæ matris Neronis inter ministros, non ex magnitudine sceleris proventus, ut rebatur. is mulieri olim cognitus, seu recens orta amicitia, dum *merita erga Neronem sui, et quam in iritum cecidissent*, aperit, adjicitque questus et *destinationem vindictæ, si facultas oriretur*, spem dedit, posse impelli et plures conciliare. nec leve auxilium in classe, crebras occasiones; quia Nero multo apud Puteolos et Misenum maris usu lætabatur. Ergo Epicharis plura: et omnia scelera Principis orditur: *neque se jactare, quod inane esset; provisum, quoniam modo pænas eversæ Reipublicæ daret: accingeretur modo navare operam et militum acerrimos ducere in partes, ac digna prælia expectaret.* Nomina tamen conjuratorum reticuit. Unde Proculi iudicium iritum fuit, quamvis ea, quæ audierat, ad Neronem detulisset. Accita quippe Epicharis, et cum indice composita, nullis testibus iunxum facile confutavit. Sed ipsa in custodia retenta est, suspectante Nerone, haud falsa esse, etiam quæ vera non proba-

archus etiam MSS. (Bud.) Guelf. et alii, ut ed. pr. *Chiliarchus*, et MSS. Reg. Corb. ERN.

Si facultas oriretur] MS. Guelf. *oreretur* a manu pr. ut sæpe in scriptis. Ceterum pronitum esset conjicere *offerretur*. ERN.

Ergo Epicharis plura: et omnia] Pichena interpretatur, plura promisit et conjunctionem aperuit. Si Tacitus sic scripsit, vix alius sensus esse potest: nisi quod non de conjunctione capiam, quam sequentibus prodit. Sed sane nimis abrupta hæc oratio; unde plerisque corruptus locus videtur. neque tamen adhuc satis commodam emendationem vidi. Sensus quidem hic desideratur: Ergo hoc initio oblato perficiendi consilium, accendere animum hominis tentans, addit dictis plura, quæ hanc vim habitura sperat, de injuria ei facta. ERN.

Neque Senatui quid manere] Vatic. codicis scripturam (quæ et Flor. et Agr.) expressi. nec dissentit Farnesianus, nisi quod refert, *quod manere.* (Sic et Bud.) Quis Castor aut Pollux liberat me ab hoc æstu? Forte, *neque se nautam quidem manere.* quasi attollens conjuratum numerum splendoremque id dicat mulier. etiam ipso cessante, provisum viris melioribus quomodo nefarius ille pænas daret. Lips. Non lubet conjecturas virorum doctorum adscribere. Adeo parum in iis opis ad locum sanandum, adeo longe a scriptura et sensu recedunt instituta orationis. Ego conjeci Tacitum scripsisse *neque salvi quid ma-*

nere. Est conclusio orationis de sceleribus Principis et facinoribus: hinc commodus transitus ad *pænas eversæ Reipublicæ*: Reipublice eversæ aptissimum: *nihil salvi.* *Eversæ* bene et Flor. Pichena. Sic etiam MS. Guelf. ed. pr. omnesque ante Rhen. qui primus (e Bud.) *versæ* dedit: quod tamen etiam sic dicitur apud nostrum (3, 54.) probaturque Gronovio ad Senec. de Benef. 5, 16. ERN. Lall. supplet *potestatis quid ac dignitatis*, quod non plane spernendum. Hiller. Rac. 19. levi mutatione efficit: *ne Senatam quidem manere* scil. in fide, quo sensu id verbi H. 1, 76. et passim. Sic fere jam Grorius, qui conjiciebat, *neque Senatui fidem manere.* Bip. e lectione Puteolani, qui, cod. Gemensi usus, ita dedit: *neque Senatui quod inane esset*, quod secuti Rhen. et Aleiatus, ingeniose exculpunt, quod vero perquam simile: *neque se jactare, quod inane esset.* Recipiendum puto; verum cum Rhen. tollendum quod sequitur *sed*, ex posteriori syllaba vocis præcedentis ortum.

Navare operam] Sic habent MSS. Flor. (Bud.) Oxon. Guelf. et mox *ducere.* Recte. Nam sic *accingi* construitur. Unde bene receptum a Ryeckio et J. Gronovio. Edd. antea omnes *navaret ac duceret.* Mox edd. ante Rhen. MS. Guelf. vitiose *multum pro militum.* ERN. Bud. *militum.*

Quæ vera n. probabantur] i. e. quorum veritas nondum, ob testium defectum, patebat. MSS. Reg. Guelf. *probantur*, solenni in libris Taciti aber-

bantur. Conjuratis tamen, metu proditiōnis permotis, placitum maturare eadem apud Bajas in villa Pisonis: cujus amœnitatem captus Cæsar creber eo ventitabat, balneasque et epulas inibat, omissis excubiis et fortunæ suæ mole. Sed abnuvit Piso, invidiam prætendens, si sacra mensæ, Diique hospitales cæde qualiscumque Principis cruentarentur, melius apud urbem, in illa inuisa et spoliis civium exstructa domo, vel in publico patratus, quod pro Republica suscepissent. Hæc in commune: ceterum timore occulto, ne L. Silanus, eximia nobilitate disciplinaque C. Cassii, apud quem educatus erat, ad omnem claritudinem sublatus, imperium invaderet, prompte daturis operam, qui a conjuratione integri essent, quique miserarentur Neronem, tamquam per scelus interfectum. Plerique, Vestini quoque Consulis acre ingenium vitavisse Pisonem crediderunt, ne ad libertatem moveretur, vel, delecto Imperatore alio, sui muneris Rempublicam faceret. Etenim expers conjurationis erat; quamvis super eo crimine Nero vetus adversus insontem odium expleverit. Tandem statuere, circensium ludorum die, qui Cereri cele-

A. U.
819.
A. C.
66.
52

ratione, ut sæpe vidimus. Add. c. 59. Rectum etiam esset *proburentur*: sed *probabantur* (Bud. et) omnes edd. et a Tacito non abhorrens. Mox *permotis*, quod e Flor. addidit Pichena, etiam MS. Guelf. (Bud.) ed. pr. et vett. omnes. In recentioribus et Lipsianis excidit, casu, ut opinor. Idem pro *ejus amœnitatem* legendum putat quo, *ejus amœn.* ex quo facile fieri potuit *quovius, cujus*. Heinsius autem *creber eo* ap. Ryekium, et in marg. Morell. Lipsius *crebro eo*. ERN. Hic Heinsium sequor cum Bip. Bud. pro *placitum* habet *plucuit.* et mox *balnea.*

Fortunæ suæ mole] Intelligi posse putavi, nixus vel fretus. Ac veritus sum, ne tale verbum exciderit: esset enim durior ellipsis: Sed pendet ab *omissis*, et intelligendum est, *et fortunæ suæ mole omissa*, i. e. apparatu solito, comitatu etc. Sic ἕγχοι dicitur Græcis. Josephus 18, 6, 9. ἕγχοι παραμύχων de imperio. ERN.

Ne L. Silanus] De quo inferius 16, 7. sq. LIPS. Augusti abnepos, filius ejus, de quo 13, 1.

A conjuratione integri] MS. Bud. *conjurationem*: unde Rhenanus corrigebat *conjuratione*, quod est in ed. pr. aut *conjurationis*. Ceteri libri in vulgato consentiunt, quod verum puto. ERN. Verba Rhenani male cepit Gron. Rhen. scil. refert, in Bud. esse *conjurationem integri*, quod legendum *conjuratione* aut *conjurationis integri*. Ipse

tamen servat vulg. cum præpositione, quæ omissa in Bud.

Ne a libertate moveretur] Vatic. *ne ad libertatem moraretur*. Ducit me sententia, ut legam, *ne aut libertatem moliretur*. Duplex videlicet a Vestino metus. ne aut homo acer ad libertatem populum vocaret: aut alium a Pisonem Principem diligeret. LIPS. Videndum an fuerit: *ne a libertate moveretur*. Justinus 2, 9. *Hujus virtute cum admonita civitas libertatis esset*. GRON. Lectio Vatic. cod. est etiam in libro Agric. ed. pr. unde Brot. recepit *ad libertatem*. Vulgata est in MSS. Flor. (Bud.) Guelf. et in edd. inde a Puteol. omnibus: eamque veram puto. *Libertate moveri* dicitur, qui dulcedine ejus captus, ejus maxime rationem habet: ut *pecunia moveri* amantes pecuniæ, qui ejus spem in omnibus sequuntur. Si a displiceat, possis corrigere aut, præsertim cum libri quidam habeant *ad*. ERN. Pichenam si audias, cod. Flor. habet *ne ad libertatem moveretur*, unde bene ex ipsius et Mureti et aliorum sententia: *ne ad libertatem* Populo Rom. restituendam *moveretur*. Gruterus malebat *libertate* scil. Dea. Ceterum quoad sensum non differt lectio, quam probat Ernesti et sequitur Lall.

Die, qui Cereri celebratur] Qui dies pridie Idus Aprilis, ita notatus Calendario veteri: LVDI. CERERI. et biduo ante LVDI IN CIRCO. Infra noster: ut-

A. U. bratur, exsequi destinata: quia Cæsar, rarus egressu, do-
 219. moque aut hortis clausus, ad ludicra circi ventitabat,
 A. C. promptioresque aditus erant lætitia spectaculi. Ordinem
 66. insidiis composuerant, ut Lateranus, quasi subsidium rei
 familiari oraret, deprecabundus et genibus Principis accidens,
 prosterneret incautum premeretque, animi validus et corpore
 ingens. Tum jacentem et impeditum Tribuni et Centuriones et
 ceterorum, ut quisque audentiæ habuisset, accurrerent trucidarentque: primas sibi partes expostulante Scevino, qui pugionem templo Salutis (in Etruria), sive, ut alii tradidere, Fortunæ Ferentino in oppido, detraxerat, gestabatque vel-

que circensium Cereatium ludicrum, pluribus eorum cursibus celebraretur. Dio 47, 40. inter prodigia refert, quod *Ædiles Cereri, loco circensium et equestrium ludorum, gladiatorios exhiberint.* Ovidium adde Fast. 4, 389. sq. et unumquemque veterem: MEMMIUS AED. CERIALIA PREIMVS FERENT. Quod Cæsaris et Tulli ævo factum. Vide Politianum Miscell. c. 25. LIPS. MS. Guelf. ed. pr. *diem*, male. Broterius bene, ut opinor, e Calendariis antiquis docet diem XIX. Apr. intelligendum, s. XIII. Kal. Maj. *Domoque* etiam ed. pr. ut Fl. MS. ERN. Bud. *domo*. De numo v. Eckhel in Doctr. NN. vet. vol. 5. p. 252.

Genibus Pr. accidens] Sic bene Rhen. (ex ingenio). Edd. superiores omnes, MS. Guelf. (et Bud.) *accidens*. Mox *ingens*, quod idem (e Bud.) dedit, MS. Guelf. ed. pr. cetera ante Rhen. *vigens*. ERN. *Corpore ingens*, ut H. 1, 53. Bip. magis placet *vigens*.

Ut quisque audentiæ] Lectio a Varrone est. Farnes. *audaciæ habuisset*. corrupte triti libri, *audivisset*. LIPS. *Audentiæ* etiam ed. pr. MS. Guelf. *audaciæ*, et edd. ante Rhen. qui induxit, nescio quare, *audivisset*, (ego scio, e Bud.) quod servatum est ad Lipsium usque. ERN.

Templo Salutis in Etruria] Quantum intelligere potui, sic plerique capiunt, ut templo, sive Salutis, sive Fortunæ fuerit in Ferentino oppido Etruriæ: unde Cluverius corrigit *Ferentino*, ut est ap. Sueton. Oth. 1. quod probabat Ryckius: recepit Broterius. Omninoque nullos *Ferentanos* agnoscit J. F. Gron. ad Liv. 9, 15. etsi Strabo l. 5. p. 226. diserte *Φερενταίων* Etruriæ memorat. Sed dubium esse potest, an in *Etruria* etiam ad oppidum Ferentanum referendum

sit. Saltem modus loquendi vix pati videtur. Dixisset opinor: *templo Salutis, s. u. a. l. Fortunæ, Ferentino in Etruria oppido*. Si porro in *Etruria* proprie ad Salutis templum refertur, ut videtur voluisse Heinsius, qui in margine Morell. verbis *Ferent. in oppido* adscripsit in *Sabinis*: nimis indefinite locus templi et contra consuetudinem accurate scribentium indicatur. Itaque putem, in *Etruria* esse e nota addita verbis *Ferent. in oppido*, qualis illa Heinsiana, quæ postea in textum irrepit. Atque sic definitio illa loci Ferentino in oppido erit communis utriusque, aut templum Salutis Romanum intelligeretur, quod in monte Quirinali fuit votum a Junio Bubulco et pictum a Q. Fabio. Id templum Salutis simpliciter centies apud veteres dicitur, ut apud Obsequentem c. 71. 103. sed illud verius. Nam c. 55. inducitur ipse Scevinus dicens, pugionem illum olim regione patria cultum fuisse. ERN. Uncinis includenda in *Etruria*, quippe e marg. intrusa. *Ferentino* rectius dici videtur. Ap. Strabonem quoque *Φερενταίων*. In fine pro *regione patria* legendum *religione patria*.

Detraxerat] Ut donaria in templis, cum consecrantur, *reponi*, sic, cum auferuntur, *detrahi* proprie dicuntur. Sic plane, ut apud nostrum, *gladius delubro detractus* ap. Suet. Vit. 8. *Detracta templis dona* Ner. 32. *Detrahi* etiam clypei, imagines dicuntur suspensæ in templis, aut curiis etc. ERN.

Gestabatque velut] Gestabatne pugionem? non is mos Romæ, et per hanc vanitatem homo se palam retexisset. Aliud omnino verbi fuisse suspicor: *servabatque, jaclabatque*, aut tale. LIPS. *Jactabat* placet Heinsio. ERN. Bip. reddunt, *amabat*, maxime colebat.

ut magno operi sacrum. *Interim Piso apud ædem Cereris A. U. opperiretur, unde eum Præfectus Fenius et ceteri accitum*^{819.}
ferrent in castra, comitante Antonia, Claudii Cæsaris filia, ad^{A. C.}
elicendum vulgi favorem: quod C. Plinius memorat. Nobis^{66.}
quoquo modo traditum non occultare in animo fuit, quamvis absurdum videretur, aut inanem ad spem Antoniam nomen et periculum commodavisse, aut Pisonem, notum amore uxoris, alii matrimonio se obstrinxisse: nisi si cupido dominandi cunctis adfectibus flagrantior est. Sed mirum, 54 quam inter diversi generis, ordinis, ætatis, sexus, dites, pauperes taciturnitate omnia cohibita sint; donec proditio cœpit e domo Scevini: qui pridie insidiarum multo sermone cum Antonio Natale, dein regressus domum, testamentum obsignavit; promptum vagina pugionem, de quo supra retuli, *vetustate obtusum* increpans, *asperari saxo et iu*

Magni operis sacrum] Pichena ex Flor. colligit, *magno operi*. Neque ego olim male, *magno operis*, multitudinis numero. LIPS. Vulgatum tamen Græcismo posset defendi. Apollonius Rhodius 2, 682. Εἰ δ' ἄγε δὴ τῆσον μὲν ἰώου Ἀπόλλωνος τῆς δ' ἱερῆς κλισίωμεν. Strabo l. 14. p. 682. Εἶτ' ἄρα Πηδάλιος, εἰς τὴν ὑπὲρκειται λόφος τραχύς, ὑψηλός, τραπεζοειδής, ἱερὸς Ἀφροδίτης. Lucianus Hermotimo 40. Κάλλπις ἀργυρᾷ σφύσσεται ἱερὰ τοῦ Θιού. Nam *magno operis* omnino male. Plinius 11, 37. (63.) *Lupi dexter caninus in magnis habetur operibus*. GRON. MS. (Bud.) Guelf. *magni operis*. sic edd. ante Pich. præter pr. quæ habet *magnoperis*, ut in cod. Agr. quod idem est cum Flor. *magno operis*. Ceterum genitivus non male defenditur a Gronovio. Sic dixit ipse Cicero Verr. 1, 18. *insula horum Deorum sacra putatur*, et similiter alii. ERN. Pro *magni operis* Bip. vellent *magnopere*.

Quamvis absurdum videretur et inane, aut ipsi Antoniam nomen et periculum commodavisse] Rodolphus peracute: *aut inani spei Antoniam*. Hi tales homines, si ad criticam serio se dedissent, quid non pervidissent? Et tamen nos Pelei placemus nobis in hac machæra. LIPS. Quod nunc est in textu debetur Pichenæ, qui sic correxit e Flor. lectione *aut inane aut spem*, quæ est etiam in ed. pr. Prius *aut etiam* est in MS. Guelf. Quod Agricolaë tribuit Lipsius pro conjectura, est in MS. Agr. unde Ryckius in textum recepit: quem sequeretur, si istius codicis idonea auctoritas esset. ERN. V. et notata ad c. 55. ubi quid

simile. In cod. Agr. ubi *aut spem*, in marg. additur a l. m. *alii ad*, quo indicatur, alia exempla habere *inane aut spem*; inde conjectura Pichenæ, teste Gron.

Sed mirum, quam inter diversi generis, ordinis, ætatis, sexus, taciturnitate omnia cohibita] Certe mirum, in lubrico et præpeti hoc sermonis. Simile plane, quod Claudianus miratur, conspiratione militari in Ruffinum 2, 283. — *nec quisquam tanta de plebe repertus, Proderet incautis qui corda minantia verbis. Quæ non posteritas, quæ non mirabitur atas, Tanti consilium vulgi potuisse taceri, Aut facinus tam grande tegi?* Et plura, quæ addit. LIPS. *Dites Rhen. e Bud. prius divites*. Cf. H. 2, 56.

Donec proditio cœpit] Plutarchus de Garrul. 9. longe aliter elatam et apertam narrat conjurationem. Sed ne tibi imponat, non istaui. Duplex enim in Neronem conjuratio, Pisoniana et Vinicianæ, ut auctor Sueton. 36. Ad Vinicianam ergo refer illa Plutarchi. LIPS. Plutarchum quoque de Pisoniana loqui, docet Ryckius ex eo, quod Vinicianæ Beneventi conflata et detecta, auctore Suet. Ner. 30. Apud Plutarchum autem Romæ mentio. ERN.

Et in mucronem ardescere jussit] Lucanus 7, 139. *nisi cotibus asper Exarsit mucro*. Forte tamen Cornelius: *et mucrone ardescere jussit*. GRON. In *mucronem* Tacito dignius puto. J. Gronovius comparabat e c. 63. *membris in eum pallorem albensibus*. H. 1, 43. *in cædem ardere*. Et ea lectio est in MS. Flor. (Agr. et) ed. pr. Ceteri scripti et edd. usque ad Bernecc. sine præ-

A. U. *mucronem ardescere* jussit, eamque curam liberto Milichio
 219. mandavit. Simul adfluentius solito convivium initum: ser-
 A. C. vorum carissimi libertate et alii pecunia donati. atque ipse
 66. mæstus et magnæ cogitationis manifestus erat, quamvis
 lætitiâ vagis sermonibus simularet. Postremo *vulneribus*
ligamenta, quibusque sistitur sanguis, parare eundem Mili-
 chum monet; sive gnarum conjurationis et illuc usque
 fidum, seu nescium et tunc primum adreptis suspicionibus,
 ut plerique tradidere de consequentibus. Nam, cum secum
 servilis animus præmia perfidiæ reputavit, simulque in-
 mensa pecunia et potentia obversabantur, cessit fas et salus
 patroni et acceptæ libertatis memoria. Etenim uxoris quo-
 que consilium adsumpserat, muliebri ac deterius. quippe
 ultro metum intentabat, multosque *adstitisse libertos ac ser-
 vos, qui eadem viderint: nihil profuturum unius silentium: at*
 55 *præmia penes unum fore, qui indicio prævenisset.* Igitur, cæ-
 pta luce, Milichus in hortos Servilianos pergit: et, cum
 foribus arceret, magna et utrocia *adferre* dictitans, dedu-
 ctusque ab janitoribus ad libertum Neronis, Epaphrodi-
 tum, mox ab eo ad Neronem, *urgens periculum, graves con-
 jurationes, et cetera, quæ audierat conjectaveratque, docet.*
 Telum quoque in necem ejus paratum ostendit, accirque
 reum jussit. is raptus per milites et defensionem orsus, *Fer-
 rum, cujus argueretur, olim religione patria cultum, et in cubi-
 culo habitum ac fraude liberti subreptum, respondit. Tabulas*
*testamenti sapius a se, et incustodita dierum observatione, si-
 gnatas. Pecuniâs et libertates servis et ante dono datas, sed*
ideo tunc largius, quia, tenui jam re familiari et instantibus
creditoribus, testamento diffideret. Enimvero liberales semper
epulus struxisse et vitam amœnam et duris iudicibus parum pro-

positione. ERN. Sic Bud. Ap. Lucan, quoque 7, 139. *colibus asper exarsit unero.*

Magnæ cogitationis manifestus] Seneca in Controv. 2, 5. (13.) *Tyrannus suspicatus est, sive isti aliquid excidit, sive magna consilia non bene vultus tegit.* LIPS.

Vagis sermonibus] Cod. Agr. variis. Sed *vagi sermones* et ap. Claudian. in Probi et Ol. Cons. 1, 31. *Vagurum H. 3, 25.*

Parare eundem Milichum] Sententia apta est: tamen libri illud verbi redarguant: quorum partim *partiebat eundem;* alii, *partiebatque;* nonnulli *partiebatum.* Quid veri, quero. LIPS. Primum est MS. Bud. alterum Flor. et Guelf. tertium ed. pr. *Parare* Poteol. edidit, nescio an e MS. ERN. Forsan e cod. Gemensi. Hiller. Rac. 34. conjicit *ligamenta . . . saveire.*

Et illuc usque fidum] Sic MSS. Flor. (Bud.) Guelf. edd. ante Rhen. omnes: in hujus ed. primum compareret *hucusque,* quod vitio operarum invecum puto. sed id tenere omnes usque ad J. Gronov. ERN.

De consequentibus] Grotius conjiciebat *conscientibus.* male. Tradere est historicorum. Intellego de scriptoribus, qui post illa tempora vivere ac scripsere. Sic Cicero dixit *consequens* et *posterum tempus* synonymice. ERN. Brot. explicat de istorum mandatorum consequentiis. Heins. pro glossa habet.

In hortos Servilianos] Cf. II. 3, 38. Suet. 47.

Epaphroditum] Qui a libellis fuit. de quo Suetonius Neron. 49. Et Domit. 14. Est ille ipse, cui nobilis servus Epictetus fuit. Suidas et Arrianus I, 1. LIPS.

batam. *Fomenta vulneribus nulla jussu suo, sed, quia cetera* A. U.
palam canu objecisset, adjungere crimen, ut sese pariter indi- 819.
cem et testem faceret. Adjicit dictis constantiam. incusat A. C.
 ultro *intestabilem et consceleratum,* tanta vocis ac vultus 66.
 securitate, ut labaret indicium, nisi Milichum uxor ad-
 monuisset, *Antonium Natalem multa cum Scevino ac secreto*
collocutum, et esse utrosque C. Pisonis intimos. Ergo accitur 56
 Natalis: et diversi interrogantur, *quisnam is sermo, qua de*
re fuisset? cum exorta suspicio, quia non congruentia re-
 sponderant: inditaque vincla. Et tormentorum adpectum
 ac minas non tulere. Prior tamen Natalis, totius conspira-
 tionis magis gnarus, simul arguendi peritior, *de Pisone*
 primum fatetur. deinde adjicit *Annæum Senecam,* sive in-
 ternuntius inter eum Pisonemque fuit, sive ut Neronis gra-
 tiam pararet, qui infensus Senecæ, omnes ad eum oppri-
 mendum artes conquirebat. Tum, cognito Natalis indicio,
 Scevinus quoque, pari inbecillitate, an cuncta jam patefacta
 credens nec ullum silentii emolumentum, edidit ceteros. ex
 quibus Lucanus Quinctianusque et Senecio diu abnuere.
 Post, promissa impunitate corrupti, quo tarditatem excusa-
 rent, Lucanus *Atillam matrem suam,* Quinctianus *Glitium*
Gallum, Senecio *Anniū Pollionem,* amicorum præcipuos,
 nominavere. Atque interim Nero recordatus, Volusii Pro-57

Adjungere crimen visum se—facere] Non erat hoc crimen, fomenta pa-
 rasse; sed conjurasse. Itaque legam,
crimini, cujus se pariter indicem et
testem faceret. Et vero libri etiam
 quidam, *faceret,* præferunt. Lips.
 Mihi sedet, Acidalium rem acu teti-
 gisse: *adjungere crimen, cujus.* i. ad-
 jicere hanc quoque calumniam, quam
 et deferat ipse, et sibi tanquam testi
 credi velit. Gron. Lectio, quæ in
 textu hodie est, inducta est a Pichena,
 ut consentanea scripturæ MS. Flor.
 eademque est in MS. Agr. (nec ex in-
 genio Agr. ut Pich. putabat.) ante jam
 prolata et probata a Modio ep. 15. At
 MS. Flor. Jac. Gron. contendit, potius
 Acidalii conjecturæ favere. Est
 in codice l; *sisse.* Ex quo ego neque
 ut *sese* neque *cujus se* eruam. Est
 enim *lussisse:* unde quidam liber Gro-
 novio citatus etiam habuit *jussisse.*
 MS. Guelf. edd. a Puteol. omnes usque
 ad Pichenam *visum: se—facere.* MS.
 Bud. *vixisse.* ed. pr. *dixisse.* *Pariter*
—faceret. ERN. Ex lectione Bud.
vixisse Rhenanus conjiciebat leg. *ni-*
zum se p. ind. et t. f.

Ac secreto collocutum] Farnes. *se-*
creta, et ad oram, *Seneca.* non probo.
 Statim e libris edidi: *An cuncto jam*

patefacta credens. non ut (et in Bud.)
 obtinuerat, *ante.* Notum et creberri-
 mum Tacito dicendi genus. Lips. *Se-*
creta etiam MSS. Flor. (Bud.) Guelf.
 ed. pr. quod receipt Broterius. ERN.
Ergo accitur Natalis] Sic MSS.
 Flor. Guelf. Agr. edd. ante Rhenan-
 um omnes, qui (e Bud.) edidit *accit-*
tus. Vetus cum Ryckio restitimus.
 ERN.

Cum exorta susp.] Bud. *tum.* Mox
 c. Agr. *Sed torm. adsp.*

Conjurationis] Sic Lipsius. At Flor.
 Bud. et edd. vet. *conspirationis.* Dein
 Bud. male *magis ignarus.* Pro *peritior*
 Faernus dabat *paratior,* sed simul
 mutat *arguendi in arguenti,* Pricæus
 in *urgenti,* scil. Neroni. Bip. legunt
arguendi promptior. Lall. *apertior,*
 quod placet, quippe proxime ad vulg.
 accedens. Sic Cic. pro Mur. 25. *ut*
semper fuit apertissimus.

Quinctianus] Bud. *Quintilianus.*
 * *Glitium Gallum]* Ita scribendum
 nomen, non *Glicium.* Frequens in la-
 pidibus *Glitiorum* mentio. V. Grut.
 in ind. Sed *Glitii* quoque *Galli* epi-
 taphium, ante duo sæcula Veis reper-
 tum, exhibet Nardinus in Veis ant. 2,
 2. Cf. thes. Ital. ant. t. 8. parte 3. p.
 56.

A. U. 819. A. C. 66. culi indicio Epicharin adtineri, ratusque muliebre corpus inpar dolori, *tormentis dilacerari* jubet. At illam non verbera, non ignes, non ira eo acrius torquentium, ne a femina spernerentur, pervicere, quin objecta denegaret. Sic primus quæstionis dies contemptus. Postero, cum ad eosdem cruciatus retraheretur gestamine sellæ, (nam dissolutis membris insistere nequibat) vinclo fasciæ, quam pectori detraxerat, in modum laquei ad arcum sellæ restricto, indidit cervicem, et, corporis pondere connisa, tenuem jam spiritum expressit: clariore exemplo libertina mulier, in tanta necessitate, alienos ac prope ignotos protegendo, cum ingenui et viri et Equites Romani Senatoresque, intacti tormentis, carissima suorum quisque pignorum proderent. Non enim omittebant Lucanus quoque et Senecio et Quinctianus passim conscios edere, magis magisque pavido Nerone, quamquam multiplicatis excubiis semet sepsisset. Quin et urbem, 58 per manipulos occupatis mœnibus, incesso etiam mari et anne, velut in custodiam dedit. Volitabantque per fora, per domos, rura quoque et proxima inunicipiorum, pedites equitesque, permixti Germanis, quibus fidebat Princeps, quasi externis. Continua hinc et juncta agmina trahi ac foribus hortorum adjacere. Atque, ubi dicendam ad causam introissent, *latatum erga conjuratos, sed fortuitus sermo et subiti occursus, si convivium, si spectaculum simul inissent*, pro crimine accipi: cum, super Neronis ac Tigellini

Gestamine sellæ] Eadem sævitia est, quam tangit Ammianus 29, 2. *Promiscue juvenes atque, membris omnibus capti, ad supplicia sellis gestatoris ducebantur.* LIPS. De fascia pectorali mulierum, que et *strophium* dicitur, v. quos citavi in Clav. Cicer. in *strophium.* ERN. Cf. Non. Marc. 14, 6.

Connisa] Bud. *connixa.*

Senatoresque intacti tormentis] Ita Farnes. optime. Vatie. *intactis.* littera una redundante. Ex quo fonte vulgatus error, *in tantis.* Res clara. Insigni laude, ait, dignanda libertina mulier, quæ toties pressa constanter indicare abnuerit ignotos: cum viri et Senatores etiam proxima pignora sua proderent sine tormentis. LIPS. *Intacti* placuerat ante Faerno, Agr. *Intactis* etiam MS. Flor. ed. pr. At MS. (Bud.) Guelf. *in tantis* vitiose, ut omnes edd. a Puteol. usque ad Lipsium. ERN.

Carissima suorum quisque pignorum proderent] Sic recte MSS. Fl. Guelf. edd. ante Rhen. omnes: qui (e Bud.) dedit *carissima quoque s. p.* Vetus re-

stituit Pichena. ERN. In Bud. legitur *pignora.*

Latatum erga conjuratos] Arrisise aliquando quacumque occasione cuiquam e conjuratis; frontem exporxisse, et vultum hilariorem finxisse ad adventum, aspectum, obitum, occursum, alloquium, dictum, gestum motumve alicujus. Nihil hic suspectum. GRON. *Latatum* MS. Guelf. ed. pr. In ed. Put. est *latatum*, vitio operarum; sed id servatum usque ad Rhenanum, qui *latatum* (e Bud.) restituit. Verum post dedi *sed fortuitus sermo*, ut est in MS. Guelf. et aliis ap. Broterium. edd. pr. Puteol. Ap. Berwaldum vitio operarum irrepsit *si* (nam alioqui sequitur Puteolanum) quod temere propagatum est. Sensus est: non modo *latatum* esse erga conjuratos crimen erat, sed etiam cum iis forte collocatum etc. Variat deinde orationem et pergit, *si convivium* etc. *Non modo* omitti ante *sed*, supra jam vidimus, estque non rarum in Tacito. ERN. *Si fort. sermo* est et in Bud. et bonum sensum exhibet. prestat tamen *sed.* Bip. mallent et. parum refert.

sævas percunctationes, Fenius quoque Rufus violenter urgeret, nondum ab indicibus nominatus, sed, quo fidem inscitæ pararet, atrox adversus socios. Idem Subrio Flavio adsistenti adnuentique, an inter ipsam cognitionem destringeret gladium, cædemque patraret, renuit infregitque inpetum jam manum ad capulum referentis. Fuere, qui prodita conjuratione, dum auditur Milichus, dum dubitat Scevinus, hortarentur Pisonem, *pergere in castra, aut rostra descendere, studiaque militum et populi tentare, si conatibus ejus conscii adgregarentur, secuturos etiam integros: magnamque motæ rei famam, quæ plurimum in novis consiliis valeret. Nihil adversum hoc Neroni provisum. etiam fortes viros subitis terreri; nedum ille scenicus, Tigellino scilicet cum pellicibus suis comitante, arma contra cieret. Multa experiendo confieri, quæ segnibus ardua videantur. Frustra silentium et fidem in tot consciorum animis et corporibus sperari. Cruciatu aut præmio cuncta pervia esse. Venturos, qui ipsum quoque vincirent, postremo indigna nece adficerent. Quanto laudabilis periturum, dum amplectitur Rempublicam, dum auxilia libertati invocat. Miles potius deesset et plebes desereret; dum ipse majoribus, dum posteris, si vita præriperetur, mortem adprobaret?* Inmotus his et paullulum in publico versatus, post domi secretus, animum adversum suprema firmabat, donec

A. U.
819.
A. C.
66.

Sed quo fidem] Acid. et Freinsheim. allent et q. f. Mox Bud. *stringeret.*

Retinuit, infregitque] Faernus dum, *renuit*, legebat: probaturque a quibusdam libris, et rectum est. Annuerat Flavius, iste renuit. Lips. *Renuit* MSS. Flor. et alii, ed. pr. (At Bud. *retinuit infregit imp.* Sed *renuit* probat etiam Pricæus ad Apul. Met. 6. p. 300. Pichena putat, scriptum fuisse *rennuit* indeque ortum *retinuit.*) Paulo ante Ryckius e MS. Agr. dedit *innuenti*, ut placuerat Acidalio. At etiam *annuere* pro *innuere* dicitur, ut ap. Cicer. pro Quint. c. 5. *Simulatque sibi hic annuisset, Numeraturum se dicebat*, ut omnes scripti; sed et ibi contra libros Lambinus edidit *innuisset*: male, ut judicant Gruterus et Passeratius. Reperit tamen Broterius *innuente* et in tribus aliis MSS. ERN. Bud. *annuenti.*

Rostra descendere] Libri scripti. Lips. Vulgo ante *conscendere.* ERN. Sic Bud.

Multa confieri] Sic bene e Flor. (et ed. Ven.) Pichena pro *fieri*; quod est in omnibus aliis. Mox MS. Guelf.

consociorum male. V. ad 4, 33. Verbo *corporibus* respicitur ad tormenta, quæ pauca corpora perferre ac vincere possunt. Post *cruciatu* pro dativo accipiendum. Atque etiam ed. pr. *cruciatui*, sicut cod. Reg. ERN. Bud. *consciorum . . . cruciatu.*

Miles potius deesset] Delevi dum et punctum feci, ut Acidalio volebat, quia non modo sic MS. Flor. sed etiam (Bud.) Guelf. in quo male manus sec. supra adscripsit *dum.* Atque ita plane sensus desiderat. Melius esse deseri a milite et plebe, et Reip. causa mori cum gloria. Mox *inmotus his* e MS. Guelf. ed. pr. dedi pro *is.* Illa est Corneliana formula. ERN. Bud. *inmotus his.* Sic solet iste codex. Mox habet *quis Nero*, puto *quis pro quibus.* Sed bene vulg.

Animum firmabat] Sic recte MS. Flor. edd. vett. ante Rhen. (qui [e Bud.] dedit *firmat*, quod est etiam in Guelf. cf. e. 51. extr.) sequitur enim *adveniret*: pro quo rectius esset *advenit.* Restituit Pichena. Contra bene mox Rhen. (ex ingenio) edidit *tumquam.* Edd. superiores omnes et MS. Guelf. (et Bud.) *quamquam.* ERN.

A. U. manus militum adveniret, quos Nero tirones aut stipendiis
 819. recentes delegerat. Nam vetus miles timebatur, tamquam
 A. C. favore inbutus. Obiit, abruptis brachiorum venis. Testa-
 66. mentum fœdis adversus Neronem adulationibus amori uxoris dedit; quam degenerem, et sola corporis forma commendatam, amici matrimonio abstulerat. Nomen mulieris Arria Galla; priori marito, Domitius Silus: hic patientia,
 60 illa impudicitia, Pisonis infamiam propagavere. Proximam necem Plautii Laterani, Consulis designati, Nero adjungit, adeo propere, ut non complecti liberos, non illud breve mortis arbitrium permetteret. Raptus in locum servilibus pœnis sepositum manu Statii, Tribuni, trucidatur, plenus constantis silentii, nec Tribuno objiens eandem conscientiam. Sequitur cædes Annæi Senecæ, lætissima Principi, non quia conjurationis manifestum compererat, sed ut ferro

Recens stipendiis] Heins. malebat *stipendii*, ut 4, 52. *recens Pratura*, sed et illud ex ipsius ingenio. Cf. notata ad 1, 41.

Nomen mulieris] Sic omnes ser. et edd. non *mulieri*, ut Acidalio placebat. *Atria* MS. (Bud.) Gueff. ed. pr. Putcol. *Arria* ed. Beroald. seqq. omnes, nescio, an e libris ser. Etiam *Atrii* et *Atriæ* reperiuntur. *Silius* Rhen. (e Bud.) seqq. MSS. Gueff. at MS. Flor. *Silus* ed. pr. *Sillus*. Edd. autè Rhen. *filius*, male. de cognomine *Silus* v. Drakenb. ad Liv. 32, 28. ERN.

Breve mortis arbitrium] Profecto breve. Nam Nero mori *jussis non amplius quam horarium spatium dabit*. LIPS.

Servilibus pœnis sepositam] Disce ergo clare, lector, locum certum fuisse in pœnam servorum viliumque capitum. Quem illum? *Sestertium*, ut opinor. Ita enim locus, non Romæ, sed extra urbem, ubi cruces, patibula defixa, cadavera aljecta, aliaque quæ ad supplicia plebis. Plutarchus in Galba 28. Τὸν δὲ Γάλβαν τὰς Πατρούριου καὶ Οὐντιλλίου δούλους ἰδωρήσαντο. Λαβόντες δὲ ἐκείροι, καὶ πάντα τρόπον αἰκισάμενοι καὶ καδυερίσαντες, ἔρριψαν ἢ τοὺς ἀπὸ τῶν Κουσίρων κολαζομένους θανατοῦσιν. Ὁ δὲ τόπος Σηστέρτιον καλεῖται. Extra urbem, dico, is locus (errant qui de gemoniis suspicantur) vel nominis argumento. Sic enim dictus, quia semitertio ab urbe milliari. Ea quidem ratio appellandi recepta Romanis. Ita *Septimum*, Palatium sub urbe, Justiniani, l. 34. C. De donation. *Decimum*, suburbanum Carthaginis Proco-

pio. *Septimum*, Hostiense, Symmachi villa, ep. 6, 8. *Quartum* Latine, apud eundem 9, 64. *Quantum* Polionis, ap. Martiale 3, 20. Credo, fuisse extra portam Esquilinam: et odorari videor corruptionem ejus verbi in commentature Horatii, ut Cruquius, sedulæ industriæ interpres, eum edidit ad Epod. 5. *Esquilinus mons Romæ ex septem montibus*. *Hinc Esquilina porta Romæ dicitur, ad sessorium, ubi certus erat locus sepulchrorum ad corpora pauperum aut sceleratorum viliumque comburenda, aut canibus projicienda*. Legerim ad *sestertium*. Sicut in vita Cypriani: *Cum venisset ad eum locum, qua dicitur Sextus, quanto ab urbe milliari*. emendatum ab aliis recte, *sestertius*. LIPS.

Plenus constantis silentii] Egregii viri mortem plenus Arrianus descripsit 1, 1. Λατρινός τις ἐν Ῥώμῃ κελυσοδὴς ὑπὸ τοῦ Νέρωνος ἀποκεφαλίσθηαι, ἰστίνας τράχηλον, καὶ πλεγήεις, καὶ πρὸς αὐτὴν τὴν πλεγήην ἀσθενῆ γινομένην ἐπ' ἄλιγος συνελκυσθεὶς, πάλιν ἔξίστηεν. Ἄλλὰ καὶ ἔτι πρότερον, προσιδόντι Ἐπαφροδίτῳ τῷ ἀπικλυδίῳ τοῦ Νέρωνος, καὶ ἀπακρίναντι αὐτὸν ὑπὲρ τοῦ συγχερουσθῆναι, "Λοι τι θίλω, φησὶν, ἐγὼ σου τῷ κρείῳ. Ο ex-celsum animum et supra omnem hanc terrenam fœcem! LIPS.

Conjurationis manifestum compererat] MSS. Flor. Oxon. non habent *manifestum*, placetque J. Gronovio, quod *manifestus conjurationis*, et *compertus conjurationis* nil differunt. *Manifesto compertus* bene dici, ipse agnoscit. Accipe igitur adjectivum dictum pro adverbio: in salvo erit vulgata

grassaretur, quando venenum non processerat. Solus quippe A. U. Natalis et hactenus prompsit: *missum se ad aegrotum Senecam, uti viseret conquerereturque, cur Pisonem aditu arceret? melius fore, si amicitiam familiari congressu exercuissent.* Et respondisse Senecam: *sermones mutuos et crebra colloquia neutri conducere: ceterum salutem suam incolumitate Pisonis inuiti.* Hæc ferre Cranius Silvanus, Tribunus Prætoriae cohortis, et, *an dicta Natalis suaque responsa nosceret,* percunctari Senecam iubetur. Is, forte, an prudens, ad eum diem ex Campania remeaverat, quartumque apud lapidem, suburbano rure, substiterat. Illo propinqua vespera Tribunus venit et villam globis militum sepsit. Tum ipsi, cum Pompeia Paullina uxore et amicis duobus epulanti, mandata Imperatoris edidit. Seneca, *missum ad se Natalem conquestumque nomine Pisonis, quod a visendo eo prohiberetur, sequerentur rationem valetudinis et amorem quietis excusavisse,* respondit. *Cur salutem privati hominis incolumitati suæ anteferet, causam non habuisse. nec sibi promptum in adulationes ingenium. Idque nulli magis, gnarum, quam Neroni, qui sæpius libertatem Senecæ, quam servitium expertus esset.* Ubi hæc a Tribuno relata sunt, Poppæa et Tigellino coram, quod erat sævienti Principi intimum consiliorum, interrogat: *an Seneca voluntariam mortem pararet?* Tum Tribunus, *nulla pavoris signa, nihil triste in verbis ejus aut vultu deprehensum,* confirmavit. Ergo *regredi et indicere mortem* iubetur. Tradit Fabius Rusticus, *non eo, quo venerat, itinere reditum,*

lectio. Mox *uti* MSS. Flor. Guelf. ed. pr. ERN. Bud habet *manifestum compererat.* Mox *ut f. gr. quoniam.* Dein *exercuisset.*

[*Tribunus cohortis*] Sic post Lipsianas operarum vitio editum, ad Jac. Gronovium, qui restituit *prætoriae*, quod MSS. et edd. veteres habent. ERN. Bud. *Granius S. prætoriae coh.*

[*Ex Campania*] Ubi extremis annis multus fuit, rarior in aula, et sapientiæ studiis occupatus. *Epistolæ* ibi et *Quæstiones Naturales* sub hoc tempus structæ. LIPS.

[*Quartumque apud lapidem*] In villa sua Nomentana, ut volunt, qui vitam nobis scripsere. Sed ambigo, quia Nomentum longius aberat et duodecimo fere lapide. Nisi si tractus eo versus hucusque Nomentanus diceretur. LIPS.

[*Villam globis militum sepsit*] *Globis* non *globus* MSS. Fl. (Agr. Bud.) Guelf. ed. pr. unde recipere non dubitavi. Sic et cod. Reg. at Corb. *globus.* Ad invadendum *globus* sufficit

ad obsidendos omnes villæ aditus *globi* requiruntur. ERN.

[*Cum Pompeia Paullina uxore*] Quam nobilissimam feminam Dio appellat; filiam forteam Pompeii Paullini, qui supra Consularis dicitur, et vectigalibus publicis præpositus. LIPS. Mox *a visendo* MSS. Flor. Guelf. a man. sec. edd. vet. ante Rhen. Ryck. Gronov. Rhenanus (Bud. secutus) deleverat præpositionem, quæ et MSS. tribus ap. Broterium abest. Item *sequæ* Fl. (Bud.) Guelf. ed. pr. quod restituit Pichena. Guelf. etiam *ratione et amore* ut edd. ante Pich. præter pr. ERN. Bud. *rationes val. et amore q.* Sed sub *s* punctum positum delendum indicat et leg. *ratione.*

[*Nec sibi promptum*] Ipse de se ad Neronem: *Non blandiar auribus tuis. nec enim mihi hic mos est. Maluerim veris offendere, quam placere adulando.* LIPS.

[*Nulla pavoris signa*] Lege hæc cum sequentibus: et admitte, *sodes, calumnias Dionis.* LIPS.

[*Itinere reditum, sed*] MS, Guelf.

A. U. *sed flexisse ad Fenium, Præfectum, et expositis Cæsaris jussis,*
 819. *an obtemperaret, interrogavisse; monitumque ab eo, ut exse-*
 A. C. *queretur; fatali omnium ignavia. nam et Silvanus inter*
 66. *conjuratos erat, augebatque scelera, in quorum ultionem*
consenserat. Voci tamen et adspectui pepercit. Intromi-
 62 *sitque ad Senecam unum ex Centurionibus, qui necessitatem*
ultimam denuntiaret. Ille interritus poscit testamenti tabu-
las: ac, denegante Centurione, conversus ad amicos, quando
meritis eorum referre gratiam prohiberetur, quod unum jam
et pulcherrimum habebat, imaginem vitæ suæ relinquere,
testatur: cujus si memores essent, bonarum artium famam,
tum constantis amicitiae laturos. Simul lacrimas eorum,
modo sermone, modo intentior, in modum coercentis, ad
firmitudinem revocat, rogitans; ubi præcepta sapientiæ? ubi
tot per annos meditata ratio adversum imminentia? Cui enim
ignaram fuisse sævitiam Neronis? Neque aliud superesse, post
 63 *matrem fratremque interfectos, quam ut educatoris præceptoris-*
que necem adjiceret. Ubi hæc atque talia in commune dis-
seruit, complectitur uxorem, et, paullulum adversus præ-

redditum. MS. Reg. et ed. pr. *reditu-*
rum. ERN. Bud. *reditum.*

Quod unum jam et tamen pulcherrimum.] Et tamen MS. Flor. (et ed. Ven.) teste J. Gron. Guelf. ed. pr. et ceteræ ante Rhen. qui (e Bud.) fecit *jam tamen et.* Pichena velut e MS. Flor. et ed. Puteol. *jam attamen,* quod falsum est, et secuti sunt tamen omnes usque ad Ryckium, qui velut e Flor. dedit *jam tamen pulch.* Sed *et tamen* restituit J. Gron. Mihi vero illud *tamen* friget: et alias Tacitus *et pro at sæpe,* sed semper sine *tamen:* unde vereor, ne ex *jam et* natum sit. Deinde *habeat* e Flor. edidit Ryckius et J. Gron. Conjunctivus hic quidem melior, sed *haberet* esse deberet, non *habeat,* quia præcedit *prohiberetur.* Itaque *habebat* servavi, quod e Taciti persona dictum accipie: nam, si Seneca dixisset, jactantius foret: quare etiam *habeat* displicet. Aliis quoque locis tales indicativos vidimus, quos dixi accipiendos esse e persona narrantis, ut sæpe etiam apud Livium. ERN. Bud. *hebat* vitiose *pro habebat.* Certatim *habeat* recipere post Ryckium et J. Gron. Brot. Lall. Bip. Verum recte monet Ern. jactantiam istam ingenio Senecæ non convenire. Sunt ergo verba Taciti, quod litteris mutatis indoleavi, servato *habebat,* quod Ern. restituit, et deleto *tamen,* quod sensum turbat. Sic sentit et Hiller. Rap. 15.

Cujus si memores essent etc.] Faernus debebat *bonarum artium:* at Muretus et Acidalius pro *tam* legunt *tum,* quod placet Ryckio, estque illo lenius, placuitque viro docto in marg. Gryph. Melius, opinor, deletur. ERN. Bud. pro *tam* habet *jam.* Bip. sub ea voce latere putant *æternam,* et *bonarum artium* uncinis includunt, tanquam spuria. Mihi secus videtur. Si imaginem vitæ suæ intueantur et sequantur amici, fore spondet moriturus Seneca, ut et *bonarum artium et constantis amicitiae famam ferant.* Sic demum plenus loco sensus constat. Ergo incidendum post *essent,* non post *artium,* et pro *tam* legendum *tum.* Is hujus particulæ usus admodum frequens est, omisso, cui alias respondit, *cum* vel *tum* prioris membri.

Velut in commune] Semper mihi visum est frigere *et velut,* nec ulla causa est, cur addatur. Vere enim ista in commune disseruit. Ecce MS. Guelf. habet *ultra,* i. e. insuper, amplius, alia plura disseruit. Sed MS. Reg. non habet *velut.* itaque cum Broterio delevi. ERN. Bene deest et in Bud.

Adversus præsentem formidinem mollitus] Liber Flor. *fortitudinem:* quod Pichena explicat, contra ingentem ac præsentem fortitudinem. At ego *formidinem* retineam: sed a Seneca amoliar in uxorem, legamque *mollitum.* Quod si de Seneca, legam:

sentem fortitudinem mollitus, rogat oratque, *temperaret A. U. dolori, nec æternum susciperet, sed in contemplatione vitæ, per 819. virtutem actæ, desiderium mariti solatiis honestis toleraret. A. C. 66.* Illa contra, *sibi quoque destinatam mortem*, adseverat, manumque percussoris exposcit. Tum Seneca, gloriæ ejus non adversus, simul amore, ne sibi unice dilectam ad injurias relinqueret: *vitæ, inquit, delinimenta monstraveram tibi, tu mortis decus mavis. non invidebo exemplo. Sit hujus tam fortis exitus constantia penes utrosque par, claritudinis plus in tuo fine.* Post quæ eodem ictu brachia ferro exsolvunt. Seneca, quoniam senile corpus et parvo victu tenua-

adversus præsentia formidine mollitus. Nimirum adspectu illo complexuque amatae et amantis uxoris, et cogitatione instantium, sensit metus aliquos motus; sed compressit et evicit. statimque uxorem ad robur etiam hortatur. LIPS. Scribendum, *pauullum adversus præsentem formidine mollitus* diximus Obs. 2, 20. GRON. Nempe adversus præsentem uxorem mollitus est cogitatione periculi, in quo ipsa esset. Qui est percommodus et loco aptissimus sensus. Sed nescio, cur adversus *præsentem* dixerit, et quæ vis isti verbo. Nam et ante præsens erat, et sufficiebat *eam*. Contra, etsi fero, et credo Senecam mollitum pauullum fuisse: homo enim erat et sensu humanitatis non vacuus: tamen mihi non satis coherere videntur *mollitur et orat*. Itaque fateor mihi placere *mollitus*, quod in MS. Guelf. et ed. pr. extat, et haud dubie e scriptis sumtum a Mureto. Broterius sic et in MSS. duobus reperit. *Moliri adversus formidinem* elegantissimum genus loquendi, quod a librariis esse non credo. Ita sensus optimus procedit. Quædam in commune dixerat: jam quædam proprie uxori dicturus, eam amplectitur. Hic vero movetur humanus animus aliquo timore, non de se, sed de uxore, quam amabat vehementer. Sed non vult sentiri motum istum, ne ob sit confirmaturo uxorem: Igitur contra molitur pugnatque opprimere, ne erumpat. Sic ap. Virgil. *Æneas* 4, 332. *obnixus curam sub corde premebat. Tandem pauca refert.* His de causis non dubitavi recipere. Idem placebat viro docto in marg. Gryph. recepitque Broterius. *Mollita* pro *mollita* etiam MS. Guelf. H. 1, 73. Add. ad 14, 14. apud Terent. *Heaut.* 2, 2, 11. in vett. edd. quibusdam est, dum *molluntur*, pro *moliuntur*. ERN. Bud.

vulg. exprimit. Mihi lectio Pichenæ potior videtur. Eam recipio cum Bip.

Rogat oratque] Bud. *orat rogatque.*

Temperaret dolori, ne æternum susciperet] Legendum *temperaret dolorem æternum suscipere*. Vide 2. Obs. 20. GRON. Recte. *Dolorem* MS. Fl. Guelf. ERN. *Flor. temp. dolorem at. susciperet*. Inde emendatio Gronovii, recisa una litterula. Sed bene habet vulg. quod et in Bud. Pro *ne* tamen recte cum Heinsio *neu* vel *neve*, vel cum Bip. *nec* ponetur. Lallein. Gronovius sequitur. Bud. mox *delinimenta*.

Ne æternum susciperet] Quid hic turbent aut rescribant, nescio; creber et velut ex formula sermo erat de *æterno*, id est magno et insolabili dolore. Lueretius 3, 921. — *æternumque Nulla dies nobis mærorem e pectore tollet.* In lapidibus: *Æterno dolore afflictus*. Rogat ergo parce et modice, id est sapienter, dolere. LIPS.

Parvo victu tenuatum] Cuilibet in mentem veniat *parco*. nam *parcus victus* cui ignotus? Itaque cum J. Gron. in Flor. vidisse se testatus esset, primum scriptum fuisse *parco*, deinde delecto verbo inscriptum *parvo*, et ipse et Ryckius recepere *parco*. Ego servo *parvo*. Nam, *parvum victum* dici posse, nec J. Gronovius negat: Et dicitur h. l. melius, quam *parcus*. nam non solum parum cibi sumsisse indicat, sed etiam tenuem, levem, a quo parum nutrimenti ac succi venerit, ut noster ipse narrat supra c. 45. ubi *persimplicem victum* vocat: qui est *parvus*, non *parcus*. Porro non illa recens manus fuit, quæ pro *parcus parvus* rescripsit, sed, ut ipse fatetur, vetus. Nempe librarius scripserat *parco*, dein cum rursus inspexit exemplar suum,

A. U. tum lenta effugia sanguini præbebat, crurum quoque et
 219. poplitem venas abrumpit. Sævisque cruciatibus defessus,
 A. C. ne dolore suo animum uxoris infringeret, atque ipse visendo
 66. ejus tormenta ad impatientiam delaberetur, suadet, *in aliud cubiculum abscedere*. Et novissimo quoque momento sup-
 peditante eloquentia, advocatis scriptoribus, pleraque tradidit, quæ, in vulgus edita ejus verbis, invertere supersedeo.

64 At Nero, nullo in Paullinam proprio odio, ac, ne glisceret invidia crudelitatis, inhiberi mortem imperat. Hortantibus militibus, servi libertique obligant brachia, premunt sanguinem, incertum an ignaræ. nam, ut est vulgus ad deteriora promptum, non defuere, qui crederent, *donec implacabilem Neronem timuerit, famam sociatæ cum marito mortis petivisse: deinde, oblata mitiore spe, blandimentis vitæ evictam*: cui addidit paucos postea annos, laudabili in maritum memoria, et ore ac membris in eum pallorem albentibus, ut ostentui esset, multum vitalis spiritus egestum. Seneca interim, durante tractu et lentitudine mortis, Statium Annæum, diu sibi amicitia fide et arte medicinae probatum, orat, *provisum pridem venenum*, quo damnati publico Atheniensium judicio exstinguerentur, *promeret*: adlatumque hausit frustra, frigidus jam artus, et clauso

vidit parvo. Itaque correxit. Ed. pr. habet *cum parvo v.* Fuit forte in MS. tum. ERN. Bud. parvo.

Suadet in aliud cubiculum abscedere] *Abscedere* MS. Guelf. edd. ante Rhen. omnes. Rhcn. e MS. Bud. *abscederet*, quod omnes secuti sunt. ERN. In Bud. est *absceder* et nov. lineola $\tau\eta$ r inposita, quam videtur non attendisse Rhen. unde ad sequaces ejus error defluxit.

Invertere supersedeo] Meis, adeoque aliis verbis narrare. *Invertere* idem est, quod commutare, commutatis verbis dicere: non pervertere, corrumpere, ut accepit Rhenanus, qui propterea malebat *innectere*. Sic *oratio conversa et mutata* ap. Cicer. Partit. c. 7. i. e. aliis atque aliis verbis expressa. ERN. Hiller. Rae. 15. pro *invertere* forsitan leg. *conject inserere vel inferre*. Heins. *insertare*.

Inhibere mortem] Ita primus edidit Freinsh. e conjectura Rhenani, idque omnes secuti sunt exemplum, præter Ryckium. *Imperat* abest a MSS. Flor. Bud. ed. pr. *Inhiberi* contra habent omnes scr. et edd. unde suspicio non levis, *imperat* potius excidisse. Quia Broterius *inhiberi imperat* in tribus MSS. reperit, habentque edd. Put.

Rivii etc. cum ipso recepi. *Inhiberi* est impediri. ERN. Quum codd. habeant *inhiberi*, sat clare patet, omissum esse *imperat*, quod in aliis bene suppletur.

Incertum an ignaræ] i. e. an ita jam e sanguinis nimia detractone defecerit animo, ut non intelligen- ter ac sentiret, sibi obligari brachia. Nullo modo cum Acidalio tentandum *ingratæ*, pro *invita*. ERN.

Mitior spe] C. Agr. *meliore*. glossa. *Et lentitudine mortis*] Sic MSS. Guelf. (Bud.) et alii ap. Broterium: edd. Put. Riv. Lips. sqq. At vett. *lentitudine*. vitiose. *Tractu durante* int. sanguinis: qui dicitur *trahi*, cum per venas emittitur. Sensus: cum sanguis nimis diu flueret tardeque effunderetur, adeoque nimis lentam mortem fore appareret. ERN.

Venenum, quo] Cicutam. LIPS. *Frigidus jam artus*] Sic habent MSS. Flor. Bud. Guelf. ed. pr. Itaque cum J. Gronovio recepi, cum præsertim et Tacitus et alii historici hunc Græcismum non refugiant. v. J. F. Gron. ad H. 1, 42. et J. Gron. ad h. l. MSS. Flor. et Bud. etiam *cluso corpore*. Ultima verba male Gruterus pro glossa habet. ERN.

corpore adversum vim veneni. Postremo stagnum calidæ A. U. aquæ introiit, respergens proximos servorum, addita voce: ^{819.}
Libare se liquorem illum JOVI LIBERATORI. Exin bal- ^{A. C.}
 neo inlatus, et vapore ejus exanimatus, sine ullo funeris ^{66.}
 solenni crematur. Ita codicillis præscripserat, cum etiam
 tum prædives et præpotens supremis suis consuleret. Fama ⁶⁵
 fuit, Subrium Flavium cum Centurionibus occulto consilio,
 neque tamen ignorante Seneca, destinavisse, *ut, post occisum*
opera Pisonis Neronem, Piso quoque interficeretur, traderetur-
que Imperium Senecæ, quasi insontibus claritudine virtutum
ad summum fastigium delecto. Quin et verba Flavii vulga-
 bantur: *non referre dedecori, si citharædus demoveretur et*
tragædus succederet: quia, ut Nero cithara, ita Piso tragico
 ornatu canebat. Ceterum militaris quoque conspiratio non ⁶⁶
 ultra fefellit, accensis indicibus ad prodendum Fenium
 Rufum, quem eundem conscium et inquisitorem non tole-

Stagnum calidæ aquæ] Non solet: et scribit ipse, *in omnem vitam balneo se abstinuisse:* sed nunc usurpat primum et postremum, maturandæ morti, et ut sanguis efflueret, vel ut venenum in calidum corpus permearet. *Stagnum* autem intellegit *solum*, opinor.
 LIPS.

Libare se liquorem] Ita Thraseas moriturus 16, 35. *Libemus, inquit, Jovi Liberatori.* Causa viris magnis, hujus in supremis joci, a more Græciæ, qui discessuri e convivio libabant Jovi Servatori. sic isti e vita, Jovi Liberatori. Athenæus 15, 5. in fragmento, quod Canterus, olim amicus noster, publicavit: τῷ δὲ μετὰ δῦπνον κυραμένην πρῶτον προσδομήνῃ ποτήριον Διὸς σωτήρα ἐπιλίγουσι. Suidas in Ἀγαθοῦ Δαίμ. Ἐδοξέ εἶχον οἱ παλαιοὶ, μετὰ τὸ δῦπνον πίνειν Ἀγαθοῦ Δαίμονος, ἐπιρροφῶντες ἄκρατον, καὶ τοῦτο λίγυν Ἀγαθοῦ Δαίμονος. Ἄλλοι δὲ φασὶ τὸ πρῶτον ποτήριον οὕτω λίγισθαι, χωρίζεσθαι δὲ μέλλοντες, Διὸς Σωτήρος. Adde huc, si vis, plura ab Erasmo in Chil. 2, 8, 1. in Prov. *Servatori tertius.* LIPS.

Batneo illatus] Siccò et Laconico, ut videtur: nam addit *vapore exanimatum*, acri illo et ardenti. LIPS. Mox *perscripserat* edd. Puteol. Ber. Alc. ERN. Bud. *prescripserat.*

Cum etiam tum prædives etc.] Hoc est, quos scripserat eo tempore, quo adhuc divitias, potentiam haberet, nondum demotus cura rerum publ. Nam morte denunciata non licuisse testamentum scribere, supra vidimus. Pro *etiam tum* Heinsius et Ryckius

etiam num, qua correctione et alibi usi sumus. ERN.

Occisum opera Pisonis] Sic MSS. Flor. Guelf. ed. pr. Restituit primus Pichena, superiores ceteræ omnes *ope.* (Bud. *opere.*) Mox *insonti claritudine virtutum*, (h. e. propterea, quod virtutibus, sine cujusquam noxa, ad eam claritudinem, dignitatemque venisset) scripti et edd. omnes præter Flor. qui habet *insontib'*, et ed. pr. *insontibus:* unde Pichena conjicit *insonti et clar. v.* ut jam conjecerat Acidalius. ERN. Bip. adripiunt *insontibus* Flor. cod. quod optime convenit. Intelligitur *ab insontibus* (crimine necati Neronis) *delecto.* Habet *insontibus* et pr. ed. Amat noster omittere præpositiones *e, in, ab.* Sic G, 41. *Macedonibus Sitæ.*

Si cithar. demoveretur] Sic J. Gron. e Flor. bene 13, 14. *demovet Pallantem cura rerum:* ex quo loco et alium supra correximus. Consentiant MS. (Bud.) Guelf. ed. pr. Etiam sine libris corrigendus locus erat. *Non referre dedecori* est non minui dedecus, non prodesse ad dedecus minuendum. ERN. Ryck. *dedecori* habet pro genit. adjectivi subaudito *quid.*

Accensis quoque indicibus ad prodendum Fenium Rufum] Vocem quoque addunt MSS. Flor. (Bud.) Guelf. edd. pr. Put. Ber. Alc. Rhen. etc. unde casu excidisse postea puto. Nam in Lips. desidero. ERN. Ex superiori linea huc irrepsisse id particulae puto, delendum omnino.

A. U. rabant. Ergo instanti minitantiq[ue] renidens Scevinus, *ne-
819. minem, ait, plura scire, quam ipsum.* Hortaturque ultro,
A. C. redderet tam bono Principi vicem. Non vox adversum ea
66. Fenio, non silentium, sed verba sua præpediens et pavoris
manifestus ceterisque, ac maxime Cervario Proculo Equite,
ad convincendum eum conmisit, jussu Imperatoris a Cassio
milite, qui ob insigne corporis robur adstabat, conripitur
67 vinciturque. Mox eorundem indicio Subrius Flavius Tri-
bunus pervertitur, primo *dissimilitudinem morum* ad defen-
sionem trahens, *neque se armatum cum inermibus et effemina-
tis tantum facinus consociaturum*: dein, postquam urgebatur,
confessionis gloriam amplexus interrogatusque a Nerone,
quibus caussis ad oblivionem sacramenti processisset: *Ode-
ram te, inquit: nec quisquam tibi fidelior militum fuit, dum
amari meruisti. odisse cæpi, postquam parricida matris et ux-
oris et auriga et histrio et incendiarius extitisti.* Ipsa retuli
verba, quia non, ut Senecæ, vulgata erant. nec minus nosci
decebat militaris viri sensus incomptos et validos. Nihil

Renitens Scevinus] Imo, *renidens.*
et statim: *redderet jam bono Principi
vicem.* LIPS. Dudum sic rescribere
oportuit. Nam sic MSS. Flor. Guelf.
edd. pr. Put. Beroald. In ed. Alciati
operarum vitio (nam Beroaldum [ex-
primit] irrepsit *renitens*, idque propa-
gatum usque ad Pichenam. Lipsium
inodestia critica impediit in textu re-
ponere *renidens*. Adeo sæpe magni
viri errata typographica per modestiam
non audent tollere. ERN. Rhen. *re-
nitens* e Bud.

Verba sua præpediens] MS. Guelf. a
man. sec. *propediens.* item mox *cum
Vario Proculo.* ERN. Bud. *præpe-
diens.*

Eorundem indicio] E Flor. Pich.
consentiant MS. Guelf. (Bud.) ed.
pr. Ceteri *eorum.* Copula *et,* post
inermibus ab eodem inserta, est et in
ed. pr. item infra post *auriga*: ubi
etiam MS. Guelf. ed. edd. ante Rhen.
habent. (Utroque in Bud. deest.)
MS. Oxon. etiam *inermis*: quod et
ipsum recte dici constat, et a nostro
alibi hæc forma usurpatur, ut H. 3, 6.
ERN.

Oblivionem sacramenti] Non temere
sacramenti mentio. Nam milites sub
Inpp. ante omnia jurabant in Princi-
pis salutem. Pulchre Arrianus 1, 14.
Τῷ Θεῷ ἰδοὺ καὶ ἡμᾶς ὀμνύοντες ὄρκον, οἷον οἱ
στρατιῶται τῷ Καίσαρι. Ἄλλ' ἱκεῖνοι μὲν
τὴν μισθοφορίαν λαμβάνοντες ἠγνόησαν, πάλιν
προτιμήσαν τὴν τοῦ Καίσαρος σωτηρίαν.
Tertull. allusit docte, ut solet, De co-

rona militis 11. ubi dissuadet Chri-
stiano militiam: *Credimusne, huma-
num sacramentum Divino superduci
licere? et in alium dominum respon-
dere post Christum: et ejerare patrem
ac matrem et omnem proximum, quos
et lex honorari præcepit?* Nam expres-
sit propemodum formulam ipsam:
quam attentus lector hauriet e Suet.
Calig. 15. *De sororibus auctor fuit, ut
omnibus sacramentis adjiceretur, Ne-
que me liberosque meos cariores habeo,
quam Caium et sorores ejus.* ubi scri-
bendum aio, *habedo.* Quod juramen-
tum Dio etiam communicare cum Se-
natoribus videtur, in acta jurantibus
anno novo, de ipso Caio 59, 9. Περὶ δὲ
τοῦ Ἀγγούστου τοῦ τι Γάϊου τάτι ἄλλα,
ἄσπιτε ἰδίωσι, καὶ ὅτι καὶ σφῶν αὐτῶν καὶ
σῶν τέκνων, καὶ ἱκεῖνον καὶ τὰς ἀδελφὰς
αὐτοῦ προτιμήσουσι, ἄμωσαν. Apposite
ergo hic Nero a milite quærit, cur,
oblitus sacramenti, perditum ire volue-
rit, in cuius salutem juraverat. LIPS.
Post cum Broterio *et auriga*, addita
copula, edidi e MS. Corb. ERN. Flor.
habet *σολυνύδιτον.* Sed Bud. ita *p.
parricida m. et ux. hauriga ystrio et
inc. fuisti.*

Et incomtos, et validos] Assentior
Rhenano *incomitos, sed validos.* LIPS.
Immo et firmatur MS. Guelf. edd.
vett. omnibus: nec mutandum erat a
Pichena sine libris, et *sed* inducendum,
quod omnes deinde secuti sunt. Nam
sæpissime Tacitus *et* sic ponit, resti-
tuiturque supra c. 62. Adde notata

in illa conjuratione gravius auribus Neronis accidisse con- A. U.
stitit, qui, ut faciendis sceleribus promptus, ita audiendi, 819.
quæ faceret, insolens erat. Pœna Flavii Veiano Nigro A. C.
Tribuno mandatur. Is proximo in agro scrobem effodi 66.
jussit, quam Flavius, ut *humilem et angustam* increpans,
circumstantibus militibus, *ne hoc quidem*, inquit, *ex disci-
plina*. admonitusque, fortiter protendere cervicem: *Utinam*,
ait, *tu tam fortiter ferias*. Et ille multum tremens, cum vix 68
duobus ictibus caput amputavisset, sævitiam apud Nero-
nem jactavit, *sesquiplaga interfectum a se* dicendo. Proxi-
mum constantiæ exemplum Sulpicius Asper Centurio præ-
buit. percunctanti Neroni, *cur in cædem suam conspiravisset?*
breviter respondens, *non aliter tot flagitiis ejus subveniri*

ad 5, 3. Sed nimis multa exempla observavimus, quæ notare supersedimus. Ceterum sententia sumta est, ut permultæ aliæ, e Livio 4, 41. *Adversus hæc Tempanii oratio incompta fuisse dicitur, ceterum militariter gravis*. Si esset inaudum, scriberem tamen at. ERN.

Et validos] Hæc desunt in Bud. Rhen. spuria credebat, et leg. putabat *sed incomptos*, non *sed validos*, ut Lipsius refert.

Veiano Nigro Tribuno] Tribuni ergo interdum supplicium ipsi manu sua sumebant. Uti supra c. 60. Lateranus manu Statii Tribuni trucidatur. cui caput incisum esse, ex Arriano ictu Tribuni transfigitur. Apud Senecam etiam scriptum ep. 4. *Cuius Cæsar jussit Lepidum Decio Tribuno præbere cervicem*. Notari volo. nam alias speculatores fere ad supplicia sumenda destinati: non insignes milites. LIPS.

Scrobem effodi jussit] V. Lips. ad 1, 61. Adde Gruterum in Suspicion. libello, unde huc excerptus locus in edd. Gronoviorum. Sed MS. Bud. habuit *angustum*: unde Rhen. fecit *quem F. u. h. e. angustum*. quod nunc est, e vet. cod. protulerat Faernus et recepit Pichena. Sed *quamvis* tamen est in MSS. Guelf. Bud. edd. vett. ante Rhen. unde Freinsh. conjiciebat *qua visa*. ERN.

Ne hoc q. inquit, ex disc.] Bud. *ne h. q. ex d. inquit*. Tales transpositiones frequentes habet ille codex, quas notare nil attinet. Seniel indicasse sufficiat.

Protendere cervicem] Habitum hunc eorum, qui gladio ferendi, describit Panegyristes in Theodosii laudatione

41. *poplitem flectere, cervicem extendere ad plagam fortasse non unam*. Quod supplicii genus tamen ignotum Reip. prisæ: etiam in militia. Ideo Lucanus 8, 673. — *nondum artis erat caput ense rotare*. Cæpit sub Imp. statimque in creberrimo usu. A militia cæpisse credo, et in milites primo aque militibus usurpatum. Suet. Calig. 32. *Miles, decollandi artifex, quibuscumque e custodia capita amputabat*. Seneca de Ira 1, 16. *Damnatus extra vallum deductus est, et jam cervicem porrigebat, cum subito apparuit ille commilito, qui occisus videbatur*. Tunc Centurio supplicio præpositus condere gladium speculatorem jubet. et exempla obvia post Augustum. Honestior autem pœna gladii, quam securis, ab eaque mente illam Antoniini Caracallæ vocem capio ap. Spartian. 4. cum securi Papinianus occisus esset, *Gladio te exsequi oportuit meum jussum*. Xenophon eleganter de Cyri expedit. 2, 6. de eade Menonis Thessali: *Μισὰ δὲ τὸν τῶν ἄλλων θάνατον στρατηγῶν τιμωρηθεὶς ὑπὸ Βασιλείως ἀπίθανος, οὐχ ὥσπερ Κλίμαχος καὶ οἱ ἄλλοι στρατηγοὶ, ἀποσηθίνετες τὰς κεφαλὰς, ὅσπερ κάλλιστος θανάτων ἰδοῦσι εἶναι, ἀλλὰ ζῶν αἰκισθεὶς ἰναυτὸν, ὡς πονηρὸς, λέγεται πελιωτῆς τυχεῖν*. LIPS. *Admonitusque est e MS. Flor. a Pichena. sic et ed. pr. Ceteri ser. et edd. veteres sine copula*. ERN.

Sesquiplaga interfectum] Caligulæ præceptum: *Ita feri, ut mori se sentiat*. LIPS. Suet. 30.

Subveniri posse] Legi voluit *obveniri* optimus et doctissimus Faber: interpretaturque resisti et obviam iri. Probabili per se conjecturæ fidem demit Suetonius, qui ad hæc ipsa verba respiciens scripsit c. 36. *Cum quidam crimen ultro faterentur, nonnulli et*

A. U. *potuisse*. Tum jussam pœnam subiit. Nec ceteri Centuriones in perpetiendis suppliciis degeneravere. At non
 819. Fenio Rufo par animus, sed lamentationes suas etiam in
 A. C. 66. testamentum contulit. Opperiebatur Nero, ut Vestinus quoque Consul in crimen traheretur, violentum et infensum ratus: sed ex conjuratis consilia cum Vestino non miscuerant, quidam, vetustis in eum simultatibus, plures, quia præcipitem et insociabilem credebant. Ceterum Neronis odium adversus Vestinum ex intima sodalitate cœperat, dum hic ignaviam Principis penitus cognitam despiciit, ille ferociam amici metuit, sæpe asperis facetiis inlusus; quæ, ubi multum ex vero traxere, acrem sui memoriam relinquunt. Accesserat repens caussa, quod Vestinus Statilium Messallinam matrimonio sibi junxerat, haud nescius, inter
 69 adulteros ejus et Cæsarem esse. Igitur, non crimine, non adcusatore existente, quia speciem judicis induere non poterat, ad vim dominationis conversus, Gerelanum Tribunalium

iam impulerent, tanquam aliter illi non possent, nisi morte, succurrere, de decorato flagitiis omnibus. Et clare Dio, qui 62, 24. vertit: "Ὅτι ἄλλως σοὶ βουθῆσαι οὐκ ἔδυνάμην. Sententia ergo animosior tenenda, ex horum scripto et interpretamento, videtur. LIPS. Cicero de Verr. 1, 3. *ut ego hunc unum ejusmodi reum post hominum memoriam fuisse arbitrer, cui damnavi expediret.* Seneca ep. 77. *Hoc istis respondendum est, quibus succursura mors est.* Noster 6, 49. *Perpulisset juvenem ad ea, quorum effugium non nisi morte inveniret.* GRON. Ceterum libri variant inter *potuisse* et *posse*. Illud melioribus libris nititur: est enim in MSS. Flor. Guelf. edd. primis: et convenit Græcis Dionis, qui habet ἔδυνάμην. Dionem autem e Tacito hausisse, supra notatum est. *Posse*, a Rhenano e Bud. editum, propagatum est usque ad Pichenam. et aptius est, magisque consentit loco Suetonii. *Mox degeneravere* MSS. ed. pr. Rhen. (e Bud.) et seqq. i. e. se degeneres et timidos ostendere. *Denegavere* vitiose Puteol. Riv. Ber. Alc. ERN.

Sed ex conjuratis] Hæc est lectio vett. librorum Flor. Guelf. Oxon. etc. Etiam ed. pr. *et conjuratis*, vitio operarum pro *ex*. Ordo verborum est, quidam ex conjuratis, vetustis in eum simultatibus, consilia non miscuerant, plures etc. Itaque non dubitavi recipere pro vulgato *conjurati*. Secutus est Broterius. Probabat etiam valde J. Gron. sed non recepit; recepturus, haud dubie, si plurium librorum consensum cognitum habuisset. Modus

loquendi jam supra notatus est. Etiam infra c. 71. pro *e tribunis Gravius*, quidam dedere *et Tribunus*. ERN. Bud. et *conjurati*, quæ copula sane male posita ostendit aliter legendum. Mox Bud. *Neroni*.

Ex intima s.] MSS. Reg. Corb. ed. pr. *ex nimia*. Vulgatum melius. ERN. Bud. *ex intima*. quod rectius omnino, ut e seq. *penitus* patet. Servant quoque Brot. et Lall. Secus visum Bip. qui provocant ad Mart. 12, 34.

Ferociam amici] Haud dubie, *animi*. LIPS. Inimici amici verum est. (Sic Bud.) Metuebat hominem, qui etiam amicus tamen ferocia in amicum utebatur. Et Tacitus semper ferociam simpliciter dicit. Mox dedi *repens caussa* e Guelf. et ed. pr. et vett. omnibus, (Sic et Bud.) quod, ut sæpe alias, vitio operarum mutatum in *rerens*, in ed. Lips. ERN.

Statilium Messallinam] Quæ postea Neroni uxor. Sueton. 35. LIPS. Cf. Ryck. ad 2, 1.

Et Cæsarem] Sic Rhen. dedit e Bud. Legebatur prius *ad C.*

Quia speciem judicis induere non poterat] *Judicis* verum est, atque ita habent Guelf. Puteol. Beroald. Alc. At (Flor. et Agr. et) ed. pr. *indiciis*, vitiose. Rhen. (e Bud.) edidit *indicii*. male. Freinsh. *judicis* restituit (ex ed. Ven.) Deinde Guelf. *inducere*, solempi varietate. ERN. Bud. *inducere*. Rhen. *indiciis* non spernendum judicabat Ryck. Sed is dabat *indicii*.

Gerelanum trib.] Relnesius in margine conjicit. *Ceretanum*. ERN.

cum cohorte militum inmittit: jubetque *prævenire conatus* A. U. *Consulis, occupare velut arcem ejus, opprimere delectam juven-* 819. *tutem*: quia Vestinus imminentes foro ædes decoraque *servitia et pari ætate* habebat. Cuncta eo die munia Consulis *A. C.* *inpleverat conviviumque celebrabat, nihil metuens, an dis-* 66. *simulando metu: cum ingressi milites, vocari eum a Tri-* *buno, dixerunt. Ille, nihil demoratus, exurgit. et omnia simul* *properantur: clauditur cubiculo, præsto est medicus, ab-* *scinduntur venæ, vicens adhuc balneo infertur, calida* *aqua mersatur, nulla edita voce, qua semet miseraretur.* *Circumdati interim custodia, qui simul discubuerant, nec,* *nisi provecta nocte, omissi sunt, postquam pavorem eo-* *rum, ex mensa exitium opperientium, et imaginatus et* *inridens Nero, satis supplicii luisse, ait, pro epulis Consu-* *laribus. Exin M. Annæi Lucani cædem imperat. Is, pro-* 70 *fluente sanguine, ubi frigescere pedes manusque et paul-* *latim ab extremis cedere spiritum, fervido adhuc et com-* *pote mentis pectore, intelligit recordatus carmen a se com-* *positum, quo vulneratum militem, per ejusmodi mortis* *imaginem obiisse tradiderat, versus ipsos retulit. eaque illi* *suprema vox fuit. Senecio posthac et Quinctianus et Sce-* *vinus, non ex prioris vitæ mollitia, mox reliqui conjurato-* *rum perire, nullo facto dictove memorando. Sed compleri* 71 *interim urbs funeribus, capitolium victimis: alius filio,* *fratre alius, aut propinquo, aut amico interfectis, agere*

Decoraque servitia et pari ætate] Existimo, pædagogia describit: id est, cætetum elegantium puerorum, quos composita veste, facie, capillis, in publico habebant: et plerumque una ætate. sic dicta, quia sub pædago. Martialis 3, 56, 30. *Et, pædago non jubente, lascivi Parere gaudent villico capillati.* Plura super istis in Excursu B. Lips. Copulam et non habet Bud.

Conviviumque celebrabat] Sic MSS. Flor. Guelf. ed. pr. Recte. nam sequitur *exurgit* sc. e convivio. non ergo *celebrarat*, ut Puteol. Ber. Alc. unde Rhen. (sed e Bud.) *fecit celebrat.* Vetus restituit Pichena. ERN.

An diss. metu] Sic Rhen. e Bud. *Legebatur prius aut.*

Miseraretur] Bud. male *misereretur.*

Omissi sunt] Sic MSS. Flor. Guelf. ed. Puteol. quod recepi, etsi alterum *emissi*, quod reliquæ edd. habent, etiam bonum sensum habet. Sed *omissi* melius, quia maxime hic respicitur ad discessum custodiæ. *Omissi* sunt ergo a custodibus. Verbum *omittere* et nostro et aliis dicitur de iis, quæ non

custodimus. ut *munimenta omittere* 4, 51. ERN. Rhen. *emissi*. Bud. tamen *omissa*, vitiose licet pro *omissi*.

Ex mensa exitium opperientium] Non dubitavimus servare *ex mensa*, quod e conjectura Franc. Medicis recepit Freinsh. Firmant MSS. Flor. (Agr.) Guelf. edd. ante Rhen. omnes, qui habent *et mensæ*. Rhenanus edidit cum seqq. *imminens*, quod sane hic friget: non imminere exitium, sed opperiebantur velut imminens. ERN. Bud. habet *in mense*, hinc emendatio Rhenani, cui vulg. *et mensæ* enorme mendum est visum. Secus judicat Ryckius. Non dubium tamen, quin *ex mensa* vera sit lectio.

M. Annæi] Sic feliciter restituit Rhen. (ex ingenio.) Libri omnes varie corrupti in hoc nomine. ERN.

Versus ipsos retulit] Sunt haud dubie isti 3, 635. *Scinditur avulsus, nec sicut vulnere sanguis Emicuit lentus, ruptis cadit undique venis Discursusque animæ diversa in membra meantis Interceptus aquis.* Lips. Vertranius credebatur intelligi versus 9, 805—814.

Quinctianus] Bud. *Quintilianus.*

A. U. 819. A. C. 66. grates Deis, ornare lauru domum, genua ipsius advolvi et dextram oculis fatigare. Atque ille, gaudium id credens, Antonii Natalis et Cervarii Proculi festinata indicia impunitate remuneratur: Milichus, præmiis ditatus, *Conservatoris* sibi nomen, Græco ejus rei vocabulo, adsumpsit. E Tribunis Granius Silvanus, quamvis absolutus, sua manu cecidit: Staius Proximus veniam, quam ab Imperatore acceperat, vanitate exitus corrupit. Exuti dehinc Tribunatu Pompeius, Cornelius Martialis, Flavius Nepos, Staius Domitius, quasi *Principem non quidem odissent, sed tamen existimarentur*. Novio Prisco, per amicitiam Senecæ, et Glitio Gallo atque Annio Pollioni, infamatis magis, quam convictis, data exsilia. Priscum Antonia Flacilla conjux comitata est: Gallum Egnatia Maximilla, magnis primum et integris opibus, post adeptis. quæ utraque gloriam ejus auxere. Pellitur et Rufus Crispinus, occasione conjurationis, sed Neroni invisus, quod Poppæam quondam matrimonio tenuerat, Verginium Flaccum et Musonium Rufum

Ornare lauru domum] De hoc ritu v. Plin. 15, 30. (39.)

Genua ipsius] i. e. Neronis: quod non notassem, nisi Pichenam ad Deos retulisse viderem. Et est exquisitior ratio hujus pronomini pro nomine usurpandi, cum ex oppositione intelligi, ad quod referatur, potest. opponuntur *Dii* et *ipse*. Sic sæpe Græci. Auctor Homerus 3. Iliad. α. ψυχὰς — αὐτοῖς, *ipsos* i. e. corpora. ERN.

E Tribunis Granius S.] Bud. *Et Tribunus Gaius*.

Vanitate exitus corrupti] Faernus *velocitate* legebat pro *vanitate*, quod Ursinus probabat. Probarem et ego, si libri auctoritate niteretur. Sensus enim commodus: mors paullo post consecuta irritam veniam fecit. Sed vulgatum eodem modo accipere licet: quamquam verbum *vanitate* aliquid amplius indicare videtur, nempe in quo culpa fuit Staii, ut sensit etiam Mullerus. ERN.

Sed t. existimarentur] Hæc est lectio omnium scriptorum et edd. ante Pichenam. *Extimarentur* de more scriptum in MSS. (Bud. quoque) et edd. primis. Pichena de sola conjectura dedit *extimarentur*: quod omnes post eum edidere, cum sit ab sententia alienum. Si non oderunt Principem, quare extimantur? At etiam ii non ferendi, qui putantur odisse Principem. ERN. Rhen. bene *extimarentur* reddidit *existimarentur*. Bip. præferunt *extimarentur*.

Novio Prisco per a.] In MS. Guelf.

manus sec. *Novio*. *Novius Priscus* occurrit ap. Gruterum p. 104. n. 6. Ryekius et alii dedere *Nonio*. Sed pro *per* legendum videtur *propter*. Vix enim credam dici recte: *exilium datur per amicitiam*. Compendium scripturæ locum corruptioni fecit, unde sæpe hæc verba confusa. Vid. Drakenb. ad Liv. Epit. 84. ERN. Bud. *Novio Prisco per i. e. ob am. S.* Sic 1, 24. *per officium*. Cf. index.

Egnatia Maximilla] In NN. ap. Ursinum occurrit *Egnatius Marsumus*. Cf. Spanh. de Præst. NN. t. 2. diss. 10. p. 71.

Rufus Crisp.] Flor. Bud. *Rufrius*. Agr. *Ruffrius*. Sed v. 12, 42. 13, 45.

Quæ utraque gloriam ejus auxere] Sic dedimus e MSS. et edd. vett. Ante erat *eis*, quod sive casu irrepit, sive culpa ejus, qui hoc ad utramque pertinere putabat. Primum reperi in ed. Lips. sed sine admonitione. *Ejus* etiam Broterius edidit. Ceterum non negem, mihi *quæ utraque* duriora videri. Et quorsum additum *utraque* dicamus? An forte fuit a Tacito: *magnis utraque pr. — quæ gloriam eis auxere*. ERN. Bud. *ejus*.

Verginium Rufum] Mancus locus: censeoque immissa voce legendum, *Verginium et Musonium Rufum*; aut, *Verginium et Rufum*. Ecce enim de Musonio caussam statim subiecit ejus pulsi: et Dio 62, 27. narrata conjuratione, *ῥῆφος μίντε Μουσώνιος*, inquit, ὁ φιλόσοφος ἐπὶ ταῦτοις ἰφυγαδιύθη. Sed

claritudo nominis expulit. Nam Verginius studia juvenum A. U. eloquentia, Musonius præceptis sapientiæ, fovebat. Clu-^{819.}vidieno Quietò, Julio Agrippæ, Blitio Catulino, Petronio^{A. C. 66.} Prisco, Julio Altino, velut in agmen et numerum, Ægæi maris insulæ permittuntur. At Cadicia, uxor Scevini et Cæsonius Maximus Italia prohibentur, reos fuisse se, tantum pœna experti. Atilla, mater Annæi Lucani, sine absolute, sine supplicio dissimulata. Quibus perpetratis⁷² Nero, et concione militum habita, bina numum millia viritim manipularibus divisit, additque sine pretio frumentum, quo ante ex modo annonæ utebantur. Tum, quasi gesta bello expositurus, vocat Senatam et triumphale decus Petronio Turpiliano Consulari, Cocceio Nervæ Prætori desi-

Verginius iste quis est? Non enim ille, opinor, illustris, de cujus exsilio non apud Tacitum, non apud Plinium usquam lectum. Et quomodo potuit? qui Germaniæ et legionibus præfuit bis ipsis annis? Fuerit ergo ejus ævi Rhetor, quem Persii vetusta vita commemorat. *Studit*, inquit, *apud Grammaticum Remmum Palæmonem et apud Rhetorem Verginium Flaccum*. Ubi tamen vetustus codex B. Vulcanii, *Flavum* habet. Est ille ipse, de quo Fabius 3, 1, 21. *Scriptis de eadem materia* (Rhetoricorum) *non pauca Cornificius, Celsus et Lænas et ætatis nostræ Verginius, Plinius, Rutilius*. nominatque et alias. LIPS. Bip. *Virginium Fl. et Musonium Rufum*. Musonii nomen addendum, patet e seq. De eo Philustr. v. Apoll. 4, 12, 7, 16. *Virginius* apud Quinctil. et alibi memoratur, 3, 6, 44. 4, 1, 23. 7, 4, 24. et 11, 3, 126. ubi Flavius cognominatur. hinc emendatio Bip. quam sequor. *Virginium* in *Verginium* mutarunt librarii ut *Virgilium* in *Vergilium*. Bud. habet *Virginium Ruffum*. Ceterum cognomen potius *Flaccus* fuerit, ut est in vita Persii. nam *Flavius* nomen gentis esse solet; est tamen et cognominis loco c. 50.

Cæsonius Maximus] Scrib. *Cæsonius*, et Martiali ab hac historia fœneranda lux. 7, 43. ad Ovidium quendam: *Maximus ille tuus, Ovidi, Cæsonius hic est, Cujus adhuc vultum vividu ceru tenet. Hunc Nero damnavit, sed tu damnare Neronem Ausus es, et profugis, non tua fata, sequi. Æquora per Scyllæ magnus comes exulis isti, Qui modo nolueras Consulis ire comes. Si victura meis mandantur nomina chartis, Et fas est cineri me superesse meo: Audiet hæc præsens venturaque*

turba, fuisse Illi te, Senecæ quod fuit ille suo. Ubi discis, et Consulem fuisse hunc Cæsonium, et inter Senecæ amicos. quæ caussa certe damnationis. LIPS. Receipt Pichena primus. ERN. Adde et sequens epigramma 44. Bud. habet *Cæsonius*.

Atilla mater L.] MS. Bud. Fl. ed. pr. *Acilia*. (Agr. *Acillia*.) Guelf. a pr. m. *Atinia*, sec. *Atilia*, ut habent vett. edd. Puteol. Ber. etc. ERN. Respice ad c. 56.

In supplicio] Romana editio, *sine absolute, sine supplicio*, probissime. LIPS. Sic et MS. Fl. *sin suppl.* unde rec. Pich. ERN. Bud. *in supplicio*.

Additque sine pretio frumentum] Suet. Neron. 10. *Constituit Prætorianis cohortibus frumentum menstruum gratuitum*. Severus Imp. modum frumenti etiam auxit, de quo Herodianus 3, 25. *Καὶ τὸ σιτηρεῖσιον αὐτοῖς πρῶτος ἠῤῥησε, καὶ δακτυλίοις χρυσοῖς χρεῖσασθαι ἐπίτρεψε*. Iterumque Antoninus ejus F. patrata cæde Getæ. Idem scriptor 4, 9. *Προστίθῃσι δὲ τῶ σιτηρεῖσιῳ ἄλλο τοῦ τιλομένου ἡμῖν*. LIPS.

Petronio Turpiliano] Hoc verum. Scr. (in his Bud.) et eidd. vett. *Turpiliano*, male, ut patet e libro superiori, c. 29. (et 39.) Mox *apud palatium quoque* MSS. Flor. Gneff. edd. ante Rhen. qui (e Bud.) primus *quoque* post *eorum* posuit: restituit Pichena. Denique *dedit etiam* ante *Consularis* abest a MSS. Flor. (Bud.) Guelf. edd. pr. Puteol. unde recte deletum a Bernecc. Primus dedit Beroaldus, nescio unde, aut quo casu, cum alias Puteolanum sequatur. ERN. Pro *Præfecto Pr.* Bud. habet *Præfecturam Prætorii*. Verum ea dignitate jam erat ornatus. Cf. 14, 51. Nec nexus verborum id admittit.

A. U. gnato, Tigellino Præfecto Prætorii tribuit, Tigellinum et
 819. Nervam ita extollens, ut, super triumphales in foro imagi-
 A. C. nes, apud palatium quoque effigies eorum sisteret. Consu-
 66. laria insignia Nymphidio : de quo, quia nunc primum obla-
 tus est, pauca repetam. nam et ipse pars Romanarum cla-
 dium erit. Igitur matre libertina ortus, quæ corpus deco-
 rum inter servos liberosque Principum vulgaverat, ex C.
 Cæsare se genitum ferebat, quoniam forte quadam habitu
 procerus et torvo vultu erat : sive C. Cæsar, scortorum
 73 quoque cupiens, etiam matri ejus inlusit. Sed Nero, vocato
 Senatu, oratione inter Patres habita, edictum apud popu-
 lum et conlata in libros indicia confessionesque damnato-
 rum adjunxit. Etenim crebro vulgi rumore lacerabatur,
tamquam viros insontes ob invidiam aut metum extinxisset.
 Ceterum cœptam adultamque et revictam conjurationem,
 neque tunc dubitavere, quibus verum noscendi cura erat, et
 fatentur, qui post interitum Neronis in urbem regressi sunt.
 At in Senatu cunctis, ut cuique plurimum mœroris, in adu-
 lationem demissis, Junium Gallionem, Senecæ fratris morte
 pavidum et pro sua incolumitate supplicem, increpuit Sa-
 lienus Clemens, *hostem et parricidam* vocans : donec con-
 sensu Patrum deterritus est, *ne publicis malis abuti ad occa-
 sionem privati odii videretur, neu composita aut obliterata*

Fortè quadam] Bud. *sorte quadam.*
 ut ap. Liv. 36, 35. Sed utrumque re-
 cete dicitur. Nam et ap. Liv. 1, 4. legi-
 tur *forte quadam.*

Vocato Senatu] Hæc verba mihi
 suspecta sunt, quia jam paucis versi-
 culis ante Senatum Nero vocasse dicitur.
 Si de alio conventu Senatus hic
 sermo, quod non abnuam, tamen non
 incredibile mihi, hæc verba esse ab ele-
 gante scriptore. Saltem addidisset,
iterum, aut aliud quid. ERN.

Tamquam viros insontes] MSS.
 Flor. (Bud. Agr.) Guelf. et edd. vett.
 magno consensu *viros et insontes* :
 unde Freinshemio placebat *claros et*
insontes. Faernus autem addit, *claros* :
 quod, probo. ERN. Bip. emendat
veros i. e. *sinceros, justos, et insontes.*
 Mox Bud. *nec tunc.*

Et fatentur] Ergo, quo tempore
 Tacitus ista scripsit, ii adhuc vixere.
 Quod ni sit, legendum *fatentur* :
 idque mihi vero similis videtur.
 Pro imperfecto præsens irrepsisse
 in Tacitum non uno loco vidimus.
 ERN.

Ut cuique plurimum mœroris] Eja-
 ctura suorum scilicet. Hi maxime
 effusi in adulationem, ne dolere viderentur.
 ERN.

Junium Gallionem] Quem Nero
 post interfecit. Dio 58, 18. In Euse-
 bio autem clarius : *Junius Annaeus*
Gallio, frater Senecæ, egregius decla-
mator, propria se manu interfecit :
mortem ejus Neronè in suam præsen-
tiam differente. Hoc confert illud
 Chronicon in annum hunc eundem,
 quo Lucianus et Seneca occisi. Mirum,
 in Tacito nihil esse, si tamen hoc
 tempore ea cædes. LIPS. Ultima
 verba Eusebii male addita. V. Ryck.
 ad h. l. qui Gallionem, cum Usserio et
 aliis, putat esse eum, cujus in Actis
 Apostol. 12, 12. mentio. ERN.

Neu compositam et obliteratam
mansuet. etc.] Prave scriptum, et in
 contumeliam Neronis. Valde scilicet
 Principem laudent, si obliteratam ele-
 mentiam ejus dicant, id est, abolitam
 et sepultam. Ne dubita scribere :
composita et obliterata mansuetudine
Principis. Hoc volunt, ne ea, quæ
 obliterata jam essent et tantum non
 deleta ex animo Principis, ille renova-
 ret, et novæ sævitæ materiam sug-
 gereret. LIPS. *Compositam aut vel*
et obliteratam mansuetudinem scr. et
 edd. omnes. Lipsii correctionem rece-
 pere inde a Bernecc. omnes. Possis
 etiam conjicere, excidisse *re,* eum seri-

mansuetudine Principis novam ad sævitiam retraheret. Tum ^{A. U.} *dona et grates Deis decernuntur, propriusque honos Soli, (cui* ^{819.} *est ætus ades apud circum, in quo facinus parabatur) qui* ^{A. C.} *occulta conjurationis Numine retexisset: utque Circensium* ^{66.} *Cerealium ludicrum pluribus equorum cursibus celebraretur:* ⁷⁴ *mensisque Aprilis Neronis cognomentum acciperet: templum Saluti exstrueretur eo loci, ex quo Scevinus ferrum prompserat. Ipse eum pugionem apud capitolium sacravit, inscripsitque JOVI VINDICI. In præsens haud animadversum: post arma Julii Vindicis, ad auspiciam et præsagium futuræ ultionis trahebatur. Reperio in commentariis Senatus, Cerialem Anicium, Consulem designatum, pro sententia dixisse, ut templum D. Neroni quam maturrime publica pecunia poneretur. Quod quidem ille decernebat, tamquam mortale fastigium egresso et venerationem hominum merito,*

ptum fuisset *neu composita re et obliterated, mansuetudinem p. n. a. s. retraheret*: inde *compositam et obliteratedam* facta, ut ad mansuetudinem referrentur. ERN. Bip. *neu compositam i. e. pacatam aut obliteratedam i. e. ultione criminum obscuratam ad n. s. r.* Sed Lipsii correctio absque dubio optima, planissima. In codd. frequenter per errorem ablativis in fine lineola accusativi index imposita, quod omnino hic in Bud. factum, et dubio procul in aliis.

Decreta dona et grates Deis decernuntur] *ad decernuntur* redundat, ut opinor. LIPS. Dubius sum tamen, utrum *decreta* an *decernuntur* aboleam: neque enim minus belle: *Tum dona et grates Deis decernuntur.* GRON. Jac. Gronovius aliter succurrere voluit, legendum censens: *tum cetera dona.* male. Nam quæ supra c. 71. Milicho, Petronio aliis data, *dona* vocari non possunt. Intelliguntur *dona* Diis data, quæ cum supplicatione (nam de ea capiendæ *grates*) junguntur et ap. Liv. 36, 2. *Dona et grates Diis* sunt, quæ ibi dicuntur *supplicatio et dona ad omnia pulvinaria.* Ceterum non abhorret animus, in *decreta* latere aliud verbum, quod nondum mihi succurrit. Lipsianam rationem defendere licet e 16, 1. ubi temere additum *tatuerint post occulta.* ERN. Juretus volebat *decora dona.* Hiller. Rac. 12. *discreta.* Tollo *decreta.*

Ædes apud circum] De qua Tertull. de Spectaculis 8. LIPS. Post *mensis quoque A.* MSS. Reg. Corb. ed. pr. quod recepit Broterius. ERN. et Bip. Bud. *mensisque.* Parum interest.

Apud capitolium sacravit] Ritu veteri et recepto. Suet. Cal. 24. *Tres gladios in necem suam preparatos, Marti ultori, addito elogio, consecravit.* Idem Vitellio 10. *Pugionem, quo se Otho occiderat, in Agrippinensem coloniam misit, Marti dedicandum.* Dio in Antonino Caracalla: 77, 23. *Και τὸ ξίφος, δι' οὗ τὸν ἀδελφὸν ἀπεκτόνησε, ἀναδίδουσι τῷ Θεῷ ἐπιόλμῃσι.* Sed et apud Græcos *Olympias gladium, quo Rex (Philippus) percussus erat, Apollini sub nomine Myrtales consecravit.* ait Justinus 9, 7. Tertull. pulchre de Resurr. carnis: *Gladius bene de bello eruentis, et melior homicida, laudem suam consecratione pensabit.* LIPS.

In præsens haud animadversum] Sensus: Tum quidem (*παρὰ χεῖρμα,* ut Xenophon, alique) nemo animum advertit, et præsagium aliquod in ea re notavit. Acidalium addebat quod. Freinsh. melius *id.* sed neutrum necessarium puto. Vulgatum Taciti mori aptius. ERN.

Post arma Julii Vind.] Suet. 40. *Venerationem hominum*] Muretus et Ursinus corripiebant *Numinum.* Jac. Gronovius *calitum.* *Numinum* placebat etiam Schurzfleischio. Oppositionis lex tale quid desiderat. *Mortali fastigio* opponitur *veneratio Numinum.* MSS. et edd. vet. addunt *item ante hominum:* quod sustulit Rhenanus. Broterius e MS. Reg. et sensu dedit *ven. Deum.* non male. ERN. Illud *item* ortum erat e vitiosa scriptura, quam Bud. servat *veneratio item hom.* pro *venerationem hom.* Non video, quomodo Rhen. asserere poterit, *item* non esse in libro manuscripto. Ipse dedit *venerationem,* emendans

A. U. quorundam dolo ad omina sui exitus vertebatur. nam Deum
 819. honor Principi non ante habetur, quam agere inter homi-
 A. C. nes desierit.
 66.

scil. Bip. sic locum constituunt: *et ven. merito: item, hominum quorundam ad omina dolo* i. e. inani sollertia rebus, ubi evenere, omina quaerendi, in signum exitus, praesagium mortis, *verteretur*. Mihi simplicior longe emendatio in mentem venit, quam Hillero etiam placuisse video Rac. 19. *quorundam dolo ad omina sui exitus verteretur*, vel, ut Hill. *vertebatur*.

Quod ad omina olim sui exitus verteretur] Liquida apertaue sententia. Olim tantum sit significatione futuri: quod pueris non ignotum. At nostri critiei (Rhen. sic conjectabat) ex Budensi codice, *quod clam ad omen ac dolum*, legunt, non sine meo risu. LIRS. Suspiscabar ex scriptura Flor. *Fuerunt tamen, quos id omen propinqui exitus adverteret*. Tertio enim post anno periit. II. 2, 70. *Latus ultro et tam propinqua sortis ignarus*. et c. 5. *exitu demum Neronis positus odiis in medium consulere*. item c. 48. *mereri se festinato exitu clementiam victoris*. GRON. Scriptura Fl. est: *quorundam ad omina dolum sui exitus verteretur*. Sic

et Bud. et Guelf. nisi quod hic *dolo*, ed. pr. *solum*. Lectio vulgata est a Puteolano. In *quorundam* putein latere aliud quid. Nam *quod* hic durum et parum aptum. Broterius dedit *q. a. o. solum sui e. v.* quod nullo modo placet. ERN.

Nam Deum honor Principi non ante habetur, quam agere inter homines desierit] Tertull. pulchre et apposite huic rei Apol. 34. *Si non de mendacio erubescit ejusmodi adulatio, hominem Deum appellando: timeat sattem de infausto. Maledictum est, ante apothecosin, Deum Casarem nuncupare*. LIPS. Falsum id in Augusto, liquet ex Horatio et Manilio, inquit Huetius. At vir doctiss. non attendit, Augustum quidem poctis dictum esse Deum et in provinciis aras et sacra habuisse; verum non in urbe. Neronem in provinciis adpellatum fuisse Deum, testatur numus ex aere minimo, ab Harduino laudatus in Sel. Opp. p. 724. ΝΕΡΩΝ ΣΕΒΑΣΤΟΣ ΘΕΟΣ capite laureato. Ex aversa parte ΙΟΥΛΙΟΣ ΑΝΔΡΟΝΙΚΟΣ ΕΤΕΡΓΕΤΗΣ ΛΑΟΔΙΚΕΩΝ. Sic Broterius.

C. CORNELII TACITI

AB

EXCESSU DIVI AUGUSTI

A N N A L I U M

LIBER SEXTUS DECIMUS.

BREVIARIUM LIBRI.

Cap. 1. 2. *Inludit fortuna vanitati Neronis per Bassum, qui thesaurum in Numidia defossum jactat, quem 3. Nero frustra quærit.* 4. *Lustrali certamine victoria cantus oblata Neroni et corona faciundia.* 5. *In eo spectaculo auditorum molestia et Vespasiani periculum.* 6. *Poppæam mortuam laudat Nero apud rostra.*

7—9. *Pulsi Cassius et Silanus necantur.* 10. 11. *L. Vetus cum Sextia socru et Pollutia filia perit.* 12. *Adcusatoris præmia. Mensium nova nomina.* 13. *Turbine ventorum vastata Campania. Pestilentia. Lugdunensem cladem Princeps solatur.* 14. 15. *Sosiani fraude Chaldæorum consultores, P. Anteius et Ostorius Scapula, delati mortem jussi properant.* 16. *Taciti super tot cladibus querele.* 17. *Rufius Crispinus coactus se interficit. Mella falsis litteris circumventus, similique arte Cerialis.* 18. 19. *C. Petronius, erudito luxu notus, Tigellini invidia exosus, venas sibi incidit, flagitia Principi codicillis exprobrat.* 20. *inde Siliæ exsilium.*

21. 22. *Thræseam Pætum adcusant Cossutianus et Eprius ;* 23. *Baream Soranum Ostorius Sabinus.* 24. *Ad Neronem codicillos dat Thræsea. Is Patres vocari jubet.* 25. 26. *Consultat Thræsea, an in curia defensionem tentet.* 27. *Nero Senatam armis obsidet, infrequentiam Patrum arguit.* 28. 29. *Marcellus Eprius Thræscam, Helvidium, Agrippinum, Montanum,* 30. *Ostorius Baream cum filia Servilia adcusant.* 31. *Eorum miserabilis defensio in Senatu.* 32. *Egnatius pseudostoicus perfide in Soranum agit ; cui* 33. *Cassius Asclepiodotus egregiam fidem præstat. Thræsea, Sorano, Serviliæ datur mortis arbitrium. Helvidius, Paconius, Italia pulsi. Montanus patri concessus. Adcusatores remunerati.* 34. *Thræsea libat Jovi Liberatori. Anni unius hæc gesta, quia reliqua libri Fatum invidit.*

C. SUETONIO. L. PONTIO TELESINO. COSS.

INLUSIT dehinc Neroni fortuna, per vanitatem ipsius et A. U. promissa Cesellii Bassi ; qui origine Pœnus, mente turbida, 819. A. C. 66.

Et promissa] Ita e Flor. Pichena fuit in Guelf. estque in MSS. tricedidit. Idem (in Bud. et) a manu pr. bus ap. Broterjuni, ed. (Ven.) Puteol. 1

A. U. nocturnæ quietis imaginem ad spem haud dubiam retraxit :
 819. vectusque Romam, Principis aditum emeratus, exprimit,
 A. C. *reperitum in agro suo specum altitudine immensa, quo magna*
 66. *vis auri contineretur, non in formam pecuniæ, sed rudi et anti-*
quo pondere. lateres quippe prægraves jacere, adstantibus
parte alia columnis: quæ per tantum ævi occulta augendis
præsentibus bonis. Ceterum, ut conjectura demonstraret, Di-
donem Fenissam, Tyro profugam, condita Carthagine, illas
opes abdidisse, ne novus populus nimia pecunia lasciviret, aut
Reges Numidarum, et alias insensu, cupidine auri ad bellum
 2 *accenderentur. Igitur Nero, non auctoris, non ipsius ne-*
gotii fide satis spectata, nec missis, per quos nosceret, an

Riv. At edd. pr. Beroald. *ex promisso*, quod etiam est a ruanu sec. in Guelf. Reg. et edd. omnibus usque ad Pichenam. Lectionem MS. Fl. dubiam facit tamen Jac. Gronovius: non quo ipse aliam notarit, sed, quod frater et *promisso* notavit, quod ille Tacito non indignum docet. In quo non fallitur. Sed frater fortasse falsus est. Argumentum e Beroaldo nibili est. Falsum enim, eum hos libros e Flor. edidisse. Ceterum, si et *promisso* libri idonei certa auctoritate firmaretur, id præferrem. ERN. In Regio quoque cod. Lall. reperit *ex promisso*, putatque Tacitum dedidisse et *promisso*, ut 1, 2. *quam ferocissimi per acies aut proscriptione cecidissent. Mox c. Agr. et Principis.*

Mente turbida] i. e. male sana, furiosa: pro quo verbo *turbidus* sæpe apud poetas dicitur. In MS. Guelf. marg. pro varia lect. notatur *torvida*. Sed est idem verbum alia et inusitatiori scriptura. *Bassum* Equitem Rom. vocat Sueton. Ner. 31. *Retraxit* pro more istius ætatis pro simplici *traxit* dicitur, quod alias in hac forma dicitur. V. ad Suet. Aug. c. 77. ERN.

Præsentibus bonis latuerint] *Latuerint* non est in MSS. Flor. Bud. ed. pr. et bene deletum. Non opinor *occulta* addidisset Tacitus; si *latuerint* dedidisset: quod ceterum est in MS. Guelf. edd. (Ven. et) ceteris omnibus, usque ad Bernecc. ERN.

Demonstrat] Sic legitur hodie e conjectura Freinsheimii cum in omnibus scr. (Bud. quoque) et edd. sit *demonstrat*: quod vitiosum esse, dubitari non potest. Sed in Guelf. syllaba ultima erasa est, et in litura scriptum *t*, fuitque, quantum oculis adsequi licuit, *demonstravit* vel *demonstraret*. hoc verum puto. Syllabam illam imperfecti sæpe in MSS. Tacit. excidisse,

sæpe monuimus. Secutus nos est Broterius. ERN.

Didonem Fenissam] Hæc scriptura est MS. Flor. (et Bud.) quæ et in edd. Lips. Freinsb. Gronoviorum reperitur, et a J. Gronovio defenditur. MS. Guelf. (et Agr.) *Phanissam*, et edd. vett. omnes. (et Ryck.) Ex eodem Flor. J. Gronov. clare voluit *Dido*, quæ forma est ap. Virgil. *Æn.* 4, 383. sed operæ non paruerunt. ERN.

Et alias insensu] Heins. conjicit leg. *ei*.

Nec missis visoribus] Ita *invisores* Apuleius dixit, etsi alio quodam sensu, 1. Florido: *Siquis forte in hoc pulcherrimo cætu ex illis invisoribus meis malignus sedet*. Mirum, ni Sallustio quoque hæc vox restituenda apud Fabium 9, 3. *Unde usque eo processum est, ut non penitentium pro non acturo penitentiam: et visuros, ad videndum missos idem auctor* (Sallustius) *dixerit*. Puto *visores*: et hinc summissem nostrum. LIPS. Hæc conjectura Lipsii fugit novissimos Quintiliani editores. Est autem vana. Nam de verbis sermo est, non substantivis. Et participium ibi esse debere, docet præcedens alterum insolens *penitentium*. Miror, non potius conjecisse, legendum hic ex illo loco *visuris*. *Visoribus* omnes libri. Ut supra *visere* pro inspicere: ita h. l. *visor*. Sed ego plane pro *insitio* habeo. Nam et supervacuum est, et longe elegantius: *missis, qui noscerent*. Cum nemo alius scriptor bonus hoc verbo usus sit, credo in margine scriptum fuisse, et hinc in textum venisse. Nam, qui veteres cōdices tractarunt, non ignorant, sæpe in margine verba scripta esse a possessoribus codd. quibus indicaretur, de quo in textu ageretur. Talium magna copia in MS. Guelf. diversa manu scriptorum. Sic et in ed. pr. post c. 17.

vera adferrentur, auget ultro rumorem, mittitque, qui velut A. U.
paratam prædam aveherent. Dantur triremes et delectum 219.
remigiũm juvandæ festinationi. nec aliud per illos dies po- A. C.
66.

ante verba: *adsimulatis Lucani li-
teris*, legitur: *finguntur literæ*: quod
clarum est in margine scriptum mi-
grasse in textum. Adde in primis ex-
emplum luculentum ex ed. pr. ad
Hist. 1, 89. et *fabra Aquilonis* H. 2,
98. *vinæ* 3, 20. ut alia taceam. Et
similia in aliis libris veteribus scriptis
et editis reperi. *Visores*, barbara ætate
dicti, qui ad rem inspiciendam mitte-
rentur, de qua lis, quæstio esset: ipsam
inspectionem dixere *visum*, *visionem*:
etiam testes, qui rei gestæ interfuis-
sent, *visores* appellati, ut Cangius doc-
cet in lexico. Delevit et Broterius.
ERN. *Visoribus* habet etiam Bud.
Servavit Lall. Retinent Bip. qui simi-
lia alibi occurrere docent, *visores*, *pro-
visores*, *sessores*, *notores*, *cupitores*.
Probarem, ni vocem, antiquis insue-
tam auctoribus, medio ævo tritam
fuisse nossem, unde facile potest a
sciolo quodam margini esse adlita.

An vera adferrentur] Sic edd. Pn-
teol. Beroaldi, Alc. Gronoviorum,
Ryckii. At MSS. edd. pr. Rhen. (e
Bud.) usque ad J. F. Gron. *assererentur*.
Flor. lectionem dubiam facit,
quod ibi est *adferre* et deinde initio
sequentis versiculi *rentur*, in eoque
MS. cum vox dividitur, ultima syllaba
ferè repetitur ab initio alterius versus:
unde colligunt, scribam *adferrentur*
dare voluisse. Ego *assererentur* verum
esse non credo. Sed propter consen-
sum librorum suspicor fuisse *assevera-
rentur*, ut supra pro *asseveravit* vidi-
mus *asseruit* 2, 83. et mox c. 3. de
eadem re eodemque homine: *dum
hunc vel illum locum promissi specus
adseverat*. Adsentitur Broterius. ERN.
Sic et Mur. Acidalius.

Velut partam prædam] Legit *para-
tam* Acidalius. Idque mihi, cum pri-
mum hunc locum legi, in mentem ven-
nit, adeoque necessarium visum est, ut
partam pro mendo typographico habe-
rem: quod secus esse, deinde ex aliis
libris didici. Itaque non dubitavi, et-
iam contra libros recipere, æquis, ut
spero, intelligentibus omnibus. Pri-
mum *præda parta* per Latinitatem
aliter dici non potest, nisi de præda ea,
quæ labore constet, aut opera quali-
cunque tua, ut *pax parta*, *divitiæ par-
tæ*, et alia similia. At *præda paratæ*
est, quæ sine sudore et sanguine venit,
estque solenne talis prædæ epitheton,

ut apud Ovid. Her. 8, 82. pro qua et
oblatam dixit Met. 3, 246. Noster in
seqq. *obvias opes* et a Diis delatas vo-
cat; item c. 3. *oblata*s. Similiter
victoria parata, apud Petronium c. 15.
ubi recte Burmannus Livio 5, 6. in
simili loco *paratam victoriam*, pro
parta reddi vult, quod, recipiendum et
sine libris, in MSS. inventum deinde,
recepit Drakenborchius; qui plura ibi
concessit, pluribus locis sic correctum
recte, ostendit, sæpissimeque in uno
Livio ea verba commutata. ERN. Bud.
male *partem prædam veherent*.

Prædam aveherent] Sic edidi pro
adveherent, quod est in libris, quos
vidi, omnibus, recepitque etiam Bro-
terius. Nam etsi hoc quoque sensum
habet, intellectu *Romam*: tamen illud
est legitimum verbum et ordinarium
in hac re: et sæpe ei illud substitutum
est in MSS. quippe etiam *avehere ali-
quid domum* dicitur, non *advehere*, ut
imperiti librarii subinde dedere, apud
Liv. 9, 4. 45, 33. et *Carthaginem ave-
here* 38, 42. ubi itidem prope omnes
libri *advehere*. Ut adeo non dubitan-
dum, quin hic quoque *aveherent* verum
sit. v. Drakenb. ad Liv. 9, 4. Aliter
est infra c. 14. ubi *missæ liburnicæ*,
advehiturque Sosianus. Nam ille ar-
cessendus, adducendus erat, ut ederet
indiciam. ERN.

*Dantur triremes et delectum navi-
gium juvandæ festinationi*] Valde pla-
cet Boxhornii conjectura: *delectum
remigium*. Vide quæ notamus ad
Liv. 26, 51. GRON. Rectissime. Jac.
Gronovius quidem defendit vulgatum,
intelligitque naves, oncri avehendo
delectas: sed vir doctissimus non at-
tendit satis verba *juvandæ festinationi*,
quæ sine *remigium* intelligi non pos-
sunt. *Remigium* est multitudo remi-
gum. ERN. Occurrit et alibi apud
nostrum. V. 3, 1. 14, 39.

*Nec aliud per illos dies populus plus
credulitate*] Fefellerat me optimus Pi-
chena, opinatus in MS. esse *populus
plus*: unde tentabam, quod dictum
est: nam *populum* et *plebem* sæpe di-
stingui ex Livio Plinioque notavimus
ad Senecam de ira 3, 18. Sed, ipso
libro Florentiæ inspecto, inveni nil
aliud quam *popls*. quod est *populus*,
non *populus plus*; statimque emen-
davi conjecturam meam aliquot annis
ante, quam suam Marcus proderet; cui

A. U. pulus credulitate, prudentes diversa fama, tulere. Ac forte
 819. quinquennale ludicrum secundo lustro celebrabatur: a nar-
 A. C. ratoribus oratoribusque præcipua materia in laudem Prin-
 66. cipis adsumpta est. *non enim tantum solitas fruges, nec me-
 tallis confusum aurum gigni, sed nova ubertate provenire ter-
 ram et obvias opes deferre Deos: quæque alia, summa facun-
 dia nec minore adulatione, servilia fingeant, securi de faci-
 litate credentis.* Gliscebant interium luxuria spe inani, con-
 sumebanturque veteres opes, quasi oblatis, quas multos per
 annos prodigeret. Quin et inde jam largiebatur: et divi-
 tiarum expectatio inter causas paupertatis publicæ erat.
 Nam Bassus, effosso agro suo latisque circum arvis, dum

tamen laudem suam non invidemus. Gron. Pichena *populus plus* non e MS. Flor. sed ed. Veneta (et nonnullis aliis) laudat. Boxhornius verum vidit. *Plus* abest et a MS. Guelf. (Bud.) ed. pr. Rhen. seqq. Habet Puteol. Ber. Alc. Tum iidem omnes *prodentis*, quod cum nil aliud esset quam *prudentes* (ut supra *torvida* pro *turbidu* et sexcenta alia) cepere librarii pro genitivo participii a *prodere*, et ei rei numerum verbi accommodavere, dederuntque *tulerat*, pro *tulerunt*, aut ut e Flor. editur *tulere*. *Prudentes tulere* primus edidit Gronovius, quod verum est. Miror Ryckium recipere dubitasse. Terminatio at videtur nata ex *ac*, quod non est in MS. Guelf. ERN. Nec in Bud. Idem *tulerat*.

Oratoribusque præcipua] Vatic. (et Bud.) *abaratoribus oratoribusque*. Legerim, *ac rhetoribus oratoribusque: vel ac vatibus oratoribusque*. Certe, et vates et oratores musico illo agone certasse scimus. Lips. Etiam Flor. *anaratoribus oratoribusque*. At MS. Guelf, ed. pr. alieque vett. ut Vatic. In Agr. libro *ab auctoribus*, quod placet Ryckio, qui de poetis accipit, quos tamen *auctores* ita simpliciter, et nulla ante carminis mentione facta, dici non docet, nec doceri potest: de historicis dicitur. Jac. Gronovius pro certo venditat, inque textum recipit *ab auctoribus*: quod imitari non audeo. Nam de poetis hic sermionem esse, clarum est. Hi *actores* non dicuntur. Mihi Lipsianum *ac vatibus* magis placet, sive potius, ut minus a vestigiis corruptæ scripturæ recedatur, *ab cantoribus*. Nam musicum certamen fuit et carmina canebantur ab auctoribus. Nero ipse sua carmina, certe quæ sua putari volebat, cecinit: et e. 4. junguntur *victoria cantus* et *facundiæ corona*, et e. 21. Thræsea canit in ludis

Patavinis tragico habitu, haud dubie suum earmen. Spero non improbaturos viros doctos hanc correctionem. *A vatibus* recipit Broterius. ERN. Pich. volebat *ab adulatoribus*, quia mox adulationis mentio. Hill. Rac. 16. vel hoc probat vel Lipsii *ac vatibus*. Bip. legit *a narratoribus*, i. e. poetis, quibus scil. tribuuntur narrationes, narratiunculæ ap. Quinct. 2, 4. 1, 9. Etsi hoc non satis arrideat, recipiendum puto, quippe quod proxime ad Flor. lectionem accedit.

Provenire terras] *Nova ubertate provenire terras* est novo genere factus esse sæcundas et fertiles. Sic Plautus in Turcul. 2, 4, 33. *Cumque bene provenisti salva, gaudeo*. Et eadem fabula 2, 6, 35. *Cum tu recte provenisti, cumque es aucta liberis, Gratulor*. Gron. *Terram* MSS. Flor. Guelf. (Bud.) et alii. ed. pr. quod recepi. Edd. ceteræ ante Rhen. *terræ*: locus ipse verbi indicat, id verum non esse. Rhenanus dedit (ex ingenio) *terra* cum seqq. At a Lipsio inde editum *terras*. Post *servilia* vereor, ne *ingenia* exciderit. Nam *servilia* intelligi possunt in *adulatione*, nec iis aptum verbum *fingeant*. ERN. Reg. etiam *terram* ap. Lall. *Servilia* accusandi casu dici ostendit sequens *secuti*. intelliguntur commenta putida, ingenius viris indigna. V. Hill. Rac. 16.

Veteres opes] Cf. Sueton. 41.

Effosso agro] Simillima stultitia Pompeii exercitum incidit, cum is in eadem Africa, contra Domitium et Iarbam, militaret. Nam, cum quidam thesauros aliquos casu repperissent, fure, qui dicerent persuaderentque, totum eum locum auri plenum, a claudibus Pænorum ibi repositi. Atque ita miles avidus ad fodendum se dedit per plures dies, Pompeio ridente simul et indignante, tantam illam multitu-

hunc vel illum locum promissi specus adseverat, sequuntur-^{A. U.} que non modo milites, sed populus agrestium, efficiendo^{819.} operi adsumptus, tandem, posita vecordia, *non falsa ante*^{A. C.} *somnia sua, seque tunc primum elusum*, admirans, pudorem^{66.} et metum morte voluntaria effugit. Quidam, *vinctum ac mox dimissum*, tradidere, *ademptis bonis, in locum Regiæ gazæ*. Interea Senatus, propinquo jam lustrali certamine, ut dede-⁴ cus averteret, offert Imperatori *victoriam cantus*, adjicitque *facundiæ coronam*, qua ludicra deformitas velaretur. Sed Nero, *nihil ambitu, nec potestate Senatus opus esse*, dicitans, *se æquum adversus æmulos, et religione judicum meritam laudem adsecuturum*, primo carmen in scena recitat: mox, fla-

dinem stulta avaritia et labore fatigari: donec tandem fessi et inriti clamarent, *Ducet jam quo vellet, satis se pœnarum stultitiæ suæ dedisse*. Plut. in Pomp. c. 11. LIPS. ERN.

Dum hunc vel illum locum etc.] Ita MSS. Flor. (Bud.) edd. inde a Puteol. omnes, nisi quod hic (et Bud.) habet *promi*, vitio, ut opinor, operarum, sequente, ut solet, Rivio: quod Beroaldus correxit *promissi*. Ed. pr. MS. Agr. non habent *promissi specus*. At MSS. Oxon. Guelf. *dum hoc vel illo loco promi specus*. Mox antea e Flor. recepit Pichena, cum seqq. Ego ante servavi, quod omnes alii libri (et Bud.) habent, ut multitudo *ἑμοιοῦσι τὸν* vitaretur. ERN.

Seque tunc primum et.] Tunc saepe referri potest ad tempus, quo somnium habuit: sed melius puto *nunc*. Bene opponuntur *antea* et *nunc*; non *antea* et *tunc*. Pro *primum* Broterius malit *primo* e MS. Reg. et ed. pr. Sed id sensus non patitur. ERN. Bud. *primum*. Bud. quoque *tunc*. Nec video, cur non æque opponi possit *τῷ* *ante*.

Lustrali certamine] Sive quinquenniali. Quod hic quidem anno sexto celebrari, miratur vir doctissimus, et erroris, cui latebra non sit, pœne Tacitum accusat. Nam debebat quinto celebrari, inquit, quattuor dumtaxat annis interjectis. An distulisse Nerone aliquis dixerit? ille vero antevnere solet, cupidine certaminum, et ante præstitutam diem revocare, quod Suetonius in Nerone 21. scripsit. Hæc vir ille magnus. Ego autem siquid video, aut firmiter numero, abnuo Tacitum ultra quintum annum produxisse. Ecce institutum est Nerone IV. Cornelio Cossu coss. u. a. 813. nunc secundo editur Silio et Attico coss. a. 818. Certe ab illo ad istum

ipsi anni quattuor intersunt, et quinto nunc anno editur; aut omnes calculi me fallunt. LIPS. Vir magnus est Scaliger Em. temp. p. 469. 470. Petavius Doctr. Temp. L. 11. c. 15. defendit Tacitum, ex eo, quod iste agone quinquennialis fuerit, i. e. quinque solidis annis vertentibus instauratus, ad modum lustrali Romani, non Olympiadis. Victoriam Neronis alteram, ab Eusebio notatam, non fuisse secundi agonis Neronei, de quo Tacitus. Sane Tacitus ipse *secundum lustrum* vocat. de annis quinque solidis id in hoc agone accipiendum esse, constare hodie ait Pagius Crit. Bar. ad a. C. 60. Cum eum agona *ad modum Græcorum certaminum* institutum sæpe idem dicit, id de ritu et genere ludorum potius, quam tempore accipiendum. Neque tamen commode Eusebius de alius certaminis corona accipitur, quod quale fuerit et qua de causa institutum, non dixerit utique Petavius. Quid? quod etiam sic anni non conveniunt. Nam *primum* agona recte dicit ab Eusebio conferri in a. Periodi Jul. 4772. secundum a Tacito conferri in a. 4778. Atqui Suetonius etiam ante legitimum tempus revocatum dicit. quod non nisi de secundo accipi potest, partim propter modum loquendi, quo Suetonius utitur: partim quia bis tantum illum agona celebravit Nero. Sed hæc aliis diligentius excutienda relinquinis. Mox *adjicitque*, quod e Flor. edidit Pichena, etiam in Guelf. et ed. pr. De *ambitu* dictum ad 1, 15. ERN. Bud. *adicitque*, more suo.

Se æquum] Quasi diceret, se æqualem et parem in hoc certamine. Sed non displicet, quod olim conjeci, *seque unum adversus æm*. LIPS. Prius melius. *Seque* conjiciebat Acidalius. ERN. Deleto et ante *relig.*

A. U. 819. A. C. 66. gitante vulgo, *ut omnia studia sua publicaret* (hæc enim verba dixere) ingreditur theatrum, cunctis citharæ legibus obtemperans: ne fessus resideret, ne sudorem, nisi ea, quam iudutui gerebat, veste detergeret: ut nulla oris aut narium excrementa viserentur. Postremo flexus genu, et cœtum illum manu veneratus, sententias iudicum opperiebatur ficto pavore. Et plebs quidem urbis, histrionum quoque gestus juvare solita, personabat certis modis plausuque composito. Crederes lætari: ac fortasse lætabantur, per incuriam publici flagitii. Sed qui remotis e municipiis, severamque

Excrementa viserentur] MSS. Flor. Bud. Guelf. ed. pr. *viserent*, subaudi, *spectatores*. Puteolanus ex eo fecit *viserentur*. quod omnes secuti sunt. ERN.

Flexus genu] Imo et sollennia histrionum verba hæc pronuncians, *Κύριοι μου κύριοις μου ἀκούσατε*. Ex quo intelligis, quid *principium* apud Suet. sit Nero 21. *Utque constitit peructo principio, Nioben se cantaturum per Clivum Rufum pronuciavit*. Anteloquium scilicet illud citharædicum, emerendi favoris: uti et principia quædam, legitimo carmine, olim oratorum. De adoratione manu, dico ad II. 1. LIPS. Parabat, ut videtur, ad c. 36. *adorare vulgum*, notare quædam, sed promissis non stetit.

Et cœtum illum manu veneratus] In culpa ponit Tacitus. Tamen Imperatoribus postea id servatum, ut solenni ritu populum adorarent in circo. Claudianus pulchre De VI. Cons. Honorii 611. *O quantum populo secreti numinis addit Imperii præsens species / quantamque repetidit Majestas alterna vicem / cum Regia circi Connexam gradibus, veneratur purpura, vulgus: / consurgique caveæ sublutus in æthera vallis Plebis adorata reboat fragor*. LIPS. Mox *plebs urbis* MSS. ed. pr. Rhen. (e Bud.) etc. at Puteol. Riv. Ber. Alc. *verbis*: male. *Juvare gestus* est favore, plausu incitare studium histrionis. Liv. 1, 25. *tum clamore Romani adjuvant militem suum*, quod idem c. 12. vocat *favore addere animum*. ERN.

Certis modis plausuque composito] Ars enim, si displicet, utriusque rei: acclamandi et plaudendi. Itaque addit, *cum manibus nesciis fatiscerent, turbarent gnaros*. In edicto Theoderici Regis ad populum Rom. ep. 1, 31. Variar. Cassiodori: *Soletis aera ipsum mellifluis implere clamoribus, et uno sono dicere, quod ipsas quoque belluas*

delectet audire. profertis voces organo dulciores; et ita sub quadam harmonia citharæ concavum theatrum per vos resonat, ut tonos possit quilibet credere, quam clamores. Modulatum hunc clamorem concentum appellat Plinius in Paneg. c. 2. *Et populus quidem Rom. dilectum Principum servat, quantoque paullo ante concentu formosum alium, hunc fortissimum personat*. Dio 73, 2. *Εὐθύθμους ἰκδοῦν*, in Pertinace: *Ὅσα τι ἰωδασίᾳ ἢ τοῖς διαστροῖς ἐπὶ τῇ τοῦ Κομμύδου διαπραξίᾳ ἐθύθμους πῶς ἰκδοῦν, ταῦτα τότε μετασχημασίζοντες ἐς τὸ γιλοῖστατος ἰξήδος*. Vide quædam hujus rei ad H. 1. LIPS. Respiciet ad II. 1, 35. *ruere in plausus*, sed et hic tacet.

Per injuriam p. f.] Hoc nullum sensum habet. *Incuriam* correxere Acidalius et Boxhornius: idque cuivis in mentem veniat: quod est evidentiae signum. Unde recipere non dubitavi. ERN. Sequuntur Lall. et Bip. Sequor et ego. Contra Broterius vulg. tenet, et cum Hueticio ita exponit: etsi sibi injuria per publicum hoc flagitium fieret, et magnum sibi dedecus conscisceretur. Verum præpositio *per* causæ vim habet, et male sic in adversativam detorquetur.

Severamque adhuc] Rod. Agricola legebat: *severaque, et, retinente Italia*. LIPS. Receipt Freinsh. cum seqq. Ryckius autem ex ipso cod. Agr. dedit *et adhuc antiqui*. nihil refert. Scripti et edd. vett. omnes *severamque a. e. a. m. retinentes Italianam*, quod restituit Broterius. Sane ob unum item librum non mutanda erat lectio, quæ tamen explicari potest. Mox *longinquas* edidit Pichena velut e Flor. pro *longas*. Sed in codice illo est *longuas*, quod nihil aliud est quam *longus*. Sic illam scripturam in MS. Livii capit Drakenb. ad 4, 18. Enimvero omnes alii libri habent *longas*: et, *longus* pro *longinquus* dici, hodie notissimum est.

adhuc et antiqui moris retinentes Italiam, quique, per longas provincias, lasciviæ inexperti, officio legationum aut privata utilitate, advenerant, neque adspectum illum tolerare, neque labori inhonesto sufficere: cum manibus nesciis fatiscerent, turbarent gnaros ac sæpe a militibus verberarentur, qui per cuneos stabant, ne quod temporis momentum in pari clamore aut silentio segni præteriret. Constitit, plerosque Equitum, dum per angustias aditus et ingruentem multitudinem evitantur, obritos, et alios, dum diem noctemque sedilibus continuant, morbo exitiabili correptos. quippe gravior inerat metus, si spectaculo defuissent, multis palam, et pluribus occultis, ut nomina ac vultus, alacritatem, tristitiamque coeuntium scrutarentur. Unde tenuioribus statim inrogata supplicia, adversus illustres dissimulatum ad præsens et mox redditum odium. Ferebantque *Vespasianum, tanquam somno conniveret, a Phæbo liberto increpitum, ægreque meliorum precibus obtectum: mox imminuentem perniciem majore fato effugisse.* Post finem ludicri, 6 Poppæa mortem obiit, fortuita mariti iracundia, a quo grava ictu calcis afflicta est. neque enim venenum credide-

A. U.
819.
A. C.
66.

Vid. Drakenb. l. c. et ad Sil. 6, 628. Itaque longas restitui. ERN. Agricolaë lectionem probat Acid. recepit Lalem. Bud. servat vulgatam, quæ bonum sensum fundit, quicquid contra dicat Ryckius. Olim Pichena, nuper Brot. et Bip. quoque retinere. Dein Bud. habet longas. Bip. dedere longinquas. Mox Bud. lasciviam experti. male.

Officio legationum] De his legationibus urbium v. l. 4. D. de Legat.

Quippe gravior inerat metus] O ludos, o ineptias, sed cruentas et tristes! Nam mors comes aut exsilium, si quis segniter audivisset scilicet hunc Phæbum. Philostratus scite narrat 4, 39. *Apollonium venisse Roman et in hospitium quoddam per hæc tempora divertisse. Ibi autem hominem quendam, scenico habitu, citharam tenentem et pulsantem, cantantem etiam, sed rudi et absona voce, supervenisse, qui solitus esset urbem ita perambulare et Neronis carmina cantillare. Quæ si quis aut negligentius audisset, aut mercedem condignam non dedisset, ab eo tanquam impietatis reus conviciis pecebatur et in carcerem ducebatur. Chordam præcrea, usu detritam et fractam, quæ in ipsa Neroniana cithara fuisset, ut ceimelium aliquod in arcu ferebat: atque eam emptam sibi duabus minis ferebat. nec cuiquam*

porro venditurum, nisi qui præstantissimus in ea arte esset, et aliquando Pythiis vicisset. Atque addit, Apollonium ipsum et comites ejus, cum adfici non viderentur, accusatos ab eo, ut *Divinæ vocis contemptores*, sed mercedula tamen data hominem placasse. Lips. Mox pro *redditum odium* Groslotius (in Syll. Burm. t. 1. p. 353.) malebat *editum*. id firmari posset e 4, 35. sed ibi vid. ERN. In Bud. a 1. m. erat *editum*; inde 2. m. fecit *redditum*.

Vespasianum a Phæbo] Hoc igitur periculum Romæ adiit, ut hic Tacitus: sed simile in Achaia. de quo Suetonius Vespas. 4. *Peregrinatione Achaica inter comites Neronis, cum cantante eo aut discederet, aut præsens obdormisceret, gravissimam contraxit offensam: prohibitusque non contubernio modo, sed etiam publica salutatione.* Itaque sæpius in ista re subrusticus et vere Sabinus vir peccavit. Quod porro ad Phæbum, is libertus admissionum fuit, ex Suet. Vespas. 14. De eo lapis, TI. CLAUDIO. AVG. L. PHOEBO. CLAUDIA. PANAITYCHIS. LIPS.

Majore fato effugisse] Videtur respexisse ad poetis jactata *fata magna, majora*: de quibus copiose Bentlei. ad Horat. Ep. 2, 1, 6. Sensus: quia majoribus rebus destinatus erat, nec posset adeo a Nerone periml. ERN.

A. U. rim, quamvis quidam scriptores tradant, odio magis, quam
819. ex fide. quippe liberorum cupiens et amori uxoris obnoxius
A. C. erat. Corpus non igni abolitum, ut Romanus mos; sed,
66. Regum externorum consuetudine, differtum odoribus con-
ditur, tumuloque Juliorum infertur. Ductæ tamen publi-
cæ exsequiæ, laudavitque ipse apud rostra *formam ejus, et
quod Divina infantis parens fuisset*, aliæque fortunæ munera
pro virtutibus.

7. Mortem Poppææ, ut palam tristem, ita recordantibus lætam, ob impudicitiam ejus sævitiamque, nova iusuper invidia Nero, complevit, prohibendo C. Cassium officio exsequiarum, quod primum indicium mali: neque in longum dilatum est. Sed Silanus additur: nullo crimine, nisi quod Cassius opibus vetustis et gravitate morum, Silanus claritudine generis et modesta juvena, præcellebant. Igitur missa ad Senatum oratione, *removendos a Republica utrosque*, disseruit: objectavitque Cassio, *quod inter imagines majorum etiam C. Cassii effigiem coluisset, ita inscriptam: DVX PARTIVM*. Quippe semina belli civilis et defectio-

Ut Romanus mos] Cod. Agr. Romanis.

Differtum odoribus] Plinius de Arabia 12, 18. (41.) *Periti rerum adfirmant, non ferre tantum annuo fatu, quantum Nero Princeps novissimo Poppææ suæ die concrenuverit*. LIPS. Si non combusta Poppæa in rogo, quomodo *concrenutum* tantum aromata? Nam ante dixerat Plinius, aromata adhiberi *urendis defunctis*. Plinius videtur audisse, absumentum tantum in funere Poppææ, et retulisse hic, e more solito, ad combustionem. Tacitus audiendus. ERN.

Tumulo Juliorum] Supra 3, 4 et 9. *tumulus Augusti et Cæsurum* salutatur.

Divina infantis parens] V. 15, 23.

Ita recordantibus lætam] Muretus *recondentibus*: quod illi palam opponitur. Acidalius probat (it. Lall.). Certe vulgatum vitiosum est. Forte fuit: *ita lætam, recordantibus impud. e. s.* Mox eleganter Acidalius: *neque in longum dilatus est: sed non necessario*. Intellige *matum*. ERN. *Recordantibus*, i. e. in mentem revocantibus flagitia Poppææ. Sic sensus planus, nec quicquam mutandum. Multo minus admittenda expositio Bip. qui reddunt: cogitantibus sibi posse accedere, quæ aliis. Cf. Hiller. Rac. 18.

C. Cassium] De hoc cf. 6, 15, 12, 11, 12. Plin. ep. 7, 24. De *Silano*

15, 52.

Silanus] Suspicio eumpse esse, cui postea statua in foro posita, curante Capitone. Qua de re Plinii epistola tota 1, 17. ad Corn. Titianum. Corrupte hoc nomen scriptum in Comm. Juvenalis ad illud Sat. 1, 33. — *magni delator amici. Heliodorum dicit Stoicum Philosophum, qui Licinium Silanum condiscipulum suum . . . testimonio oppressit*. Lege *L. Junium*. LIPS. Post *objectatumque* MS. Corb. (et Agr.) non male. ERN.

Duci partium] Budensis codex *Dux*, non male. Hæc autem historia est: quam eleganter Ambros. 1. Offic. tangit. *Si tyranni aliquis habeat imaginem, nonne obnoxius est damnationi? Memini, legisse me quosdam capitali supplicio damnatos, quia Bruti et Cassii interfectorum Cesaris imagines asservarent*. De titulis autem imaginum scripsi in *Electis*, 1, 29. LIPS. Forte *ita* vitiosum est. Ita mollior datus. Nam non potuit esse in imagine scriptum *Duci partium*, quasi ea imago ipsi consecrata esset, et honori ejus posita; quia fuit inter ceteras gentis imagines, sed in titulis nomini subjectis fuit etiam *Dux partium Pompeianarum*. Miror, hoc Broterium non assecutum esse. ERN. Lectio Bud. unice vera. Expressi. Paulo ante Bud. non habet *etiam*. Commodè potest abesse.

nem a domo Cæsarum quæsitam. Ac, ne memoria tantum A. U.]
infensi nominis ad discordias uteretur, adsumpsisse L. Silanum, 819.
juvenem genere nobilem, animo præruptum, quem novis rebus A. C.
ostentaret. Ipsum dehinc Silanum increpuit iisdem, quibus 8
 patrum ejus Torquatum, *tamquam disponderet jam Imperii*
curas, præficeretque rationibus et libellis et epistolis libertos:
 inania simul et falsa. nam Silanus intentior metu et exitio
 patrum ad præcavendum exterritus erat. Inducit posthac,
 vocabulo indicum, qui in Lepidam, Cassii uxorem, Silani
 amitam, *incestum cum fratris filio et diros sacrorum ritus*
 confingerent. Trahebantur, ut consci, Vulcatius Tullinus
 ac Marcellus Cornelius, Senatores, et Calpurnius Fabatus,
 Eques Romanus: qui, adpellato Principe, instantem dam-
 nationem frustrati, mox Neronem, circa summa scelera
 distentum, quasi minores evasere. Tunc consulto Senatus 9
Cassio et Silano exsilia decernuntur: de Lepida Cæsar sta-
tueret. Deportatusque in insulam Sardiniam Cassius et
 senectus ejus expectabatur. Silanus, tamquam Naxum

Ac ut memoria] Lego ac ne. LIPS. Frustra interpretantur, quod vitiosum est. Recte Lipsius et Faernus, *ac ne.* Hoc enim significat: et, quasi non sufficeret infamis ac damnati hominis memoria: non renovasse palamque coluisse, (quod quid aliud, quam paricidium ejus probare et ad simile scelus præsentem vocare?) adjunxisse partibus etc. Vel etiam: Et, ne ad rebellionem stimulandam una hostis Cæsarum imagine miteretur, in qua præter nomen nihil est additamenti, adsumpsisse Silanum, etc. GRON. Res ita evidens est, ut *ne* recipere non dubitarim: præsertim, cum *ut ne* sit quidem in Florent. ERN. Nec in Bud. nec Agr. nec Regio Lall. Credo, id *ne* ob sequentem syllabam *me* excidisse et ab hac esse absorptam.

Animo præruptum] Non, promptum: ex Vaticano. Præruptus, ut prætractus, de iis, qui rigida effræniq; audacia sunt. Ita Ciceroni pro Roscio Amer. 24. *Prorupta audacia,* dicta. LIPS. *Præruptum* MS. Flor. (Bud.) et a pr. manu fuit in Guelf. at sec. mutavit in *promptum:* quod est etiam in (cod. Agr. et) edd. pr. ceterisque usque ad Lipsium. *Prærupta domitatio* est 5, 3. ERN.

Disponderet Imperii curas] Cf. 15, 35.

Inania] Bud. et inania. Sic et Flor. et Ven. sed Pichena sustulit copulam.

Ad præcavendum exterritus] Frustra in hac forma loquendi hærent Ur-

sinus et Gruterus et Heinsius, qua aliquoties usus est ante Tacitus. Vid. ad 2, 62. ERN.

Lepidam] Duas filias C. Appio Silano peperit Æmilia Paulla, Juniam Calvinam, de qua 12, 4, 8. et hanc Juniam Lepidam. RYCK.

Vulcatius Tullinus] Credo, Tertullinus: supervixitque ad principatum Vespasiani H. 4, 9. Vulcatius Tertullinus tribunus plebei intercessit. LIPS. Bud. *Volcatius.*

Marcellus Cornelius] Quem Galba deinde interfecit H. 1, 37. Quam gloriam ad Principatum attulit, nisi occisi Obultronii Sabini et Cornelii Marcelli in Hispania? Noto eo, quia Tacitus ipse admonet, evasisse eos hoc discrimen et Neroni superfuisset. LIPS.

Calpurnius Fabatus] Ille prosocer Plinii Secundi. LIPS. Ad quem pertinet inscriptio ap. Gruter. p. 382. quam ad h. l. protulere Alciatus et Ryckius. ERN. Cf. Plin. ep. 5, 12. 7, 32.

Tunc consulto Senatus] Sic MSS. Flor. Bud. Agr. Guelf. ed. pr. quod recepit Ryckius. Ceteræ edd. Senatus consulto. ERN. In Flor. et Bud. est *consulto Senatu,* quod probat Vertranius.

Senatus jus expectabatur] Vulnus, cui non medeor. Palmerius legit (ita ab Hieron. Berchemio accepi, veteri meo amico) *Senatus jussus spectabatur.* Franc. Medices: *et senectus ejus expectabatur.* At de exsilio Cassii convenienter cum Tacito Pomponius

A. U. deveheretur, Ostiam amotus: post municipio Apuliæ, cui
 819. nomen est Barium, clauditur. Illic, indignissimum casum
 A. C. sapienter tolerans, a Centurione, ad eadem misso, conripit-
 66. tur: suadentique, *venas abrumpere, animum quidem morti
 destinatum, ait, sed non permittere percussori gloriam ministe-
 rii.* At Centurio, quamvis incermem, prævalidum tamen et
 iræ quam timori propiorem cernens, premi a militibus ju-
 bet. Nec omisit Silanus obniti et intendere ictus, quantum
 manibus nudis valebat, donec a Centurione vulneribus ad-
 10 versis, tamquam in pugna, caderet. Haud minus prompte
 L. Vetus socrusque ejus, Sextia, et Pollutia filia, necem
 subiere: invisi Principi, tamquam vivendo exprobrarent,
 interfectum esse Rubellium Plautum, generum Lucii Vete-
 ris. Sed initium detegendæ sævitæ præbuit, interversis
 patroni rebus, ad adcusandum transgrediens Fortunatus
 libertus, adscito Claudio Demiano, quem, ob flagitia vin-
 ctum a Vetere, Asiæ Proconsule, exsolvit Nero, in præ-
 mium adcusationis. Quod ubi cognitum reo, seque et
 libertum pari sorte componi, Formianos in agros digreditur.
 Illic eum milites occulta custodia circumdant. Aderat
 filia, super ingruens periculum, longo dolore atrox, ex
 quo percussores Plauti, mariti sui, viderat: cruentamque
 cervicem ejus amplexa, servabat sanguinem et vestes res-
 persas; vidua, inplexa luctu continuo, nec ullis alimentis,

De orig. juris: *Caius Cassius Longinus plurimum in civitate auctoritatis habuit, donec eum Casar* (Nero, non Claudius, uti censent) *pelleret: expulsusque ab eo in Sardiniam, revocatus a Vespasiano.* De eximia ejus scientia noster 12, 12. *Ea tempestate Cassius ceteros præeminebat peritia legum.* Plinius Epist. 7, 24. *Lætor, quod domus C. Cassii, hujus qui Cussianæ scholæ princeps et pater fuit, serviet domino non minori.* Lirs. *Acu rem tetigit Fr. Medices.* Sic 13, 33. *P. Celerem, quia absolvere nequibat Casar, traxit, senecta donec mortem obiret.* GRON. *Recepi senectus ejus; est enim evidens, ita legendum esse. Certe ejus habent libri boni, Flor. Agr. Guelf. (Bud. Reg. ap. Lall.) ed. pr. Id igitur repudiari non debet. Itaque, si maxime Tacitus non scripsit senectus ejus, sed aliud quid, tamen tolerabilius est senatus mutari in senectus, quam ejus in jus; unde nulla sententia commoda sit, cum illud clarum et Tacito dignum sit. Quo magis veniam facti me consecuturum spero. Heinsius insuper malebat respectabatur i. e. considerabatur: existimabant, cum senex esset,*

etiam sponte mox moriturum. ERN. Supra 11, 26. habes etiam *senectam opperiri.*

Pollutia] Supra 14, 22. dicitur *Antistia*, quod verum nomen a patre Antistio, ut duplex illi nomen fuerit. Sic LALLEM.

Interfectum esse] Ferendum uterque. Sed mihi probabile, veram scripturam fuisse *interfectum a se.* Dicitur quidem *exprobrare* etiam cum infinitivo: sed tamen plerumque, præsertim apud nostrum, cum accusativo: estque sic haud paullo elegantius. Mox ad *accusandum* MSS. Flor. Guelf. (Bud. Agr.) ed. pr. Put. Ber. Alc. Rhen. Recentiores vulgo *accusationem.* ERN.

Sang. et vestes resp.] Cod. Agr. *sanguine vestes respersas.*

Vidua inplexa luxu continuo] *Inplexa* natum ex superioris linæ iterata voce *amplexa*, Acidalius putat. Habet aliquam speciem: et ita mollius adderetur *nec ullis alimentis*, ubi male Ryekius e cod. Agr. addidit *usa.* Sed ego nil muto. Cic. Tusc. 5, 1. *angoribus et molestius implicati animi.* Sequentes ablativi absolute capiendi. hæc varietate sæpe Tacitus

nisi quæ mortem arcerent. Tum, hortante patre, Neapolin^{A. U.} pergit. Et, quia aditu Neronis prohibebatur, egressus^{219.} obsidens, *audiret insontem, neve Consulatus sui quondam con-*^{A. C.}
legam dederet liberto, modo muliebri ejulatu, aliquando,^{66.}
sexum egressa, voce infensa, clamitabat, donec Princeps
immobilem se precibus invidiæ juxta ostendit. Ergo nun- 11
tiat patri, *abjicere spem et uti necessitate*. Simul adfer-
tur, *parari cognitionem Senatus et trucem sententiam*. Nec
desuere, qui monerent, *magna ex parte hæredem Cæsa-*
rem nuncupare, atque ita nepotibus de reliquo consulere. quod
adspernatus, ne vitam, proxime libertatem actam, novissimo
servitio fœdaret, largitur in servos, quantum aderat pecu-
niæ: et, *si qua asportari possent, sibi quemque deducere, tris*
modo lectulos ad suprema retineri, jubet. Tunc eodem in
cubiculo, eodem ferro abscindunt venas, properique, et
singulis vestibus ad verecundiam velati, balneis inferuntur:
pater filiam, avia neptem, illa utrosque intuens, et certatim
precantes *labenti animæ celerem exitum, ut relinquerent suos*
superstites et morituros. Servavitque ordinem fortuna: ac
seniores prius, tum cui prima ætas, extinguuntur. Adcu-
sati post sepulturam, decretumque, *ut more majorum puni-*
rentur. Et Nero intercessit, *mortem sine arbitro permit-*

utitur. V. c. 1. 15. init. ERN. Trillerus Obs. crit. 3, 2. leg. suadet *im-*
pleta; Bip. *inflexa*. Bud. *implexa*.
Locus Cic. allegatus huic vulgato fa-
vet. Nec obstat vox soni similis li-
næ præcedentis; sic paullo post et-
iam *egressus, egressa* propius sese con-
tingunt.

Quondam collegam] Primo imperii
ejus anno. Lips. *Liberto dederet* Ci-
ceronianum est, b. e. in liberti gratiam
condemnaret insontem. Rosc. Amer.
c. 3. et alibi. Noster iterum c. 20. ERN.

Immobilem se precibus et invidiæ
juxta ostendit] Fortassis, *invidia*, nec
precibus nec reverentia famæ, aut ma-
ligni rumoris metu moveri. Gron.
Ryekius probat *invidia*, quam seil.
Neroni excitabat Veteris filia. Bip.
recepere. Bud. habet *invidiæ juxta*
absque copula. bene, ut videtur. Ad-
verbialiter sumpta partiœula cum dandi
casu struitur, credo, rectius quam cum
ablativo. V. similem locum ap. Liv.
24, 19.

Ut relinquerent] Sic omnes scr. et
edd. præter Flor. (et Bud.) qui habet
relinqueret; quod recepit Jac. Grono-
vius, referens ad animam labentem.
Mox pro *prima* Acidalius malebat
proxima, quod non displicet, quia præ-
cessit prius. Post *extinguitur* MSS.

Bud. Guelf. Agr. ed. pr. Vulgatum
melius, quia exquisitius. ERN. Bud.
seniore. Flor. *seniore*. Acid. vole-
bat *seniores*, quod rectum videtur; in-
telliguntur Vetus et Sextia, tum *prima*
ætas est juvenus scil. Pollutiæ. *Pro-*
xima pro glossa habent Bip. idque me-
rito.

More majorum] Quid hoc, v. 2, 32.
et ap. Suet. 49.

Mortem sine arbitrio permittens] Cl.
Faber bis huncce locum attigit. Pri-
mo ei visum legere, *mortem libero*
arbitrio: post maluit, *suo arbitrio*.
Quod postremum magni vatis effa-
tum jure placet: magis tamen me-
um, *mortem sine arbitro*. Et adseve-
rem, eam Cornelii scripturam esse, a
Flor. etiam codice, ut postea comperi,
approbatam. *Mors sine arbitro*, libera,
sine domino, sine iudice. Simile 1, 26.
An præmia sub dominis, pœnas sine
arbitro esse? Lips. Scribendum esse,
mortem sine arbitrio remittens, docui-
mus Obs. 4, 2. Gron. *Sine arbitrio*
plerique libri scripti, et edd. vett. Pi-
cheua et Ryekius, Freinsb. recepere
sine arbitro: quod sane melius. Quia
Broterius in MSS. tribus reperit, re-
cepi et ipse. ERN. Faber Sem. 1, 4.
2, 7. prius volebat *ejus arbitrio*, dein
libero vel *suo*. Bud. habet *sine arbi-*

A. U. tens. ea, cædibus peractis, ludibria adjiciebantur. P. Gal-
 819. lus, Eques Romanus, quod Fenio Rufo intimus et Veteri
 A. C. non alienus fuerat, aqua atque igni prohibitus est. Liberto
 66.
 12 et adusatori præmium operæ, locus in theatro inter viato-
 res Tribunicios, datur. Et mensis, qui Aprilem, eumdem-
 11 que Neroneum, sequebatur, Maius *Claudii*, Junius *Germa-
 nici*, vocabulis mutantur: testificante Cornelio Orfito, qui
 id censuerat, *ideo Junium mensem transmissum, quia duo jam
 Torquati, ob scelera interfecti, infaustum nomen Junium fecis-
 13 sent.* Tot facinoribus fœdum annum etiam Dii tempesta-
 tibus et morbis insignivere. Vastata Campania turbine
 ventorum, qui villas, arbusta, fruges passim disjecit. pertu-
 litque violentiam ad vicina urbi: in qua omne mortalium
 genus vis pestilentia depopulabatur, nulla cæli intemperie,
 quæ occurreret oculis. Sed domus corporibus exanimis,
 itinera funeribus, complebantur. non sexus, non ætas peri-
 culo vacua. servitia perinde et ingenua plebes raptim ex-
 stingui, inter conjugum et liberorum lamenta; qui, dum

trio. Pichena in Flor. et Ryekius in
 Agr. reperere *sine arbitro*, quod om-
 nino præstat. Mox de *Fenio Rufo* v.
 15, 66, 68.

Inter viatores Tribunicios] Qui spe-
 ctasse videntur non abjecto a Tribu-
 nis loco, uti ad obsequia apparere pos-
 sent. Hoc autem inter præmia: quia
 Tribunos honestissimo loco spectasse,
 vel hinc colligas, quod Cæsari Julio in-
 ter honores decretum: *ut semper sella
 curuli sederet, excepto per ludos. Tum
 enim sessio ei in Tribunicio subsellio,
 inter eos, qui quoque anno Tribuni es-
 sent, concedebatur.* Dio 44, 4. Item-
 que postea Augusto: *ut in subselliis
 Tribunorum plerisque sederet.* Dio 49,
 15. LIPS. De viatoribus multa Mar-
 cellus Donatus ad h. l. Eun.

Neroneum] Cf. 15, 74.

Junius Germanici] Obhæreo. Se-
 ries quidem mensium ita postulat:
 sed, si *Junius* in hoc numero, quomo-
 do additur *Junium transmissum*, quia
 infaustus esset? Itaque olim reponen-
 bam, *Julius Germanici*. Sed libri
 mihi opponuntur, itemque ratio, quod
 facta injuria D. Julio videtur, si illi
 mensis suus ademptus. Quid dicam?
 verba tamen sequentia de Junio ab-
 nuunt, etsi alii coniantur pro *transmis-
 sum* rescribere *transnominatum*. LIPS.
 Si *transmissum* enim Freinshemio ex-
 plices omissum e Fastis nomine, obli-
 teratum ejus mensis nomen, in dede-
 cus familia Junia, nihil restet difficul-
 tatis: idque placet Ryekio. Sed ve-
 reor, ut *transmittere mensem Junium*

hoc significet. Nam *transmittere ali-
 quid* est tacere, silere, non, ei nomen
 adimere. Broterius *mensem* deleri
 vult: nescio quo. ERN. *Transmit-
 tere* omnino est præterire, negligere,
 sicque oblivioni tradere. Cf. 4, 21, 55.
 15, 31.

Cornelio Orfito] Is Consul a. 804.
 V. 12, 41.

Duo jam Torquati] Cf. 13, 35. et
 16, 8.

Infaustum nomen Junium fecissent] Emendavit sic Lipsius, et firmat Flo-
 rent. qui habet, *nomen junctum*. At
 ed. pr. ceteri libri Junii tum. male.
 Forte fuit *Juniorum*. ERN. Bud. quo-
 que *junctum*.

Ad vicina urbi] Sic MSS. Reg. Agr.
 ed. pr. At sequentes *ad mania urbis*,
 ut MSS. Flor. Guelf. In MS. Bud.
 Oxon. *mania vicina urbi*. J. Gron.
 probat *mania urbis*: et intelligit ædes
 urbis. Ceterum patet falsum esse,
 quod ille ait, *vicina urbi* esse a Rhe-
 nario, qui in ed. pr. et sec. habet *ma-
 nia urbis*, ut Aldus, Gryphius. Revo-
 cavit Lips. ERN. Ast Rhen. legen-
 dum suadet *vicina urbi*, ut H. 4, 46.

Vis pestilentia] De hoc morbo Suet.
 39.

Perinde et ingenua plebes] Dedi et
 ex ed. pr. pro vulgato *ac*, quod non
 solet ante vocalem dici, et in nostro
 quoque supra aliquoties e libris emen-
 datum. MS. Guelf. (et Bud.) plane
 caret copula. Sed facilius et hic exci-
 debat, quam *ac*. Hist. 4, 43. *perinde
 dives et eloquentia clarus*. ERN.

adsident, dum deflent, sæpe eodem rogo cremabantur. A. U. Equitum Senatorumque interitus, quamvis promiscui, minus flebiles erant; tamquam communi mortalitate sævitiam Principis prævenirent. Eodem anno delectus per Galliam Narbonensem Africamque et Asiam habiti sunt, supplendis Illyrici legionibus, ex quibus ætate aut valetudine fessi sacramento solvebantur. Cladem Lugdunensem quadragies sestertio solatus est Princeps, ut amissa urbi reponeret: quam pecuniam Lugdunenses ante obtulerant, turbidis casibus. C. Suetonio, L. Telesino coss. Antistius Sosianus, A. U. factitatis in Nerone carminibus probrosus, exsilio, ut dixi, 820. multatus, postquam, id honoris indicibus tanque promptum ad cædes Principem, accepit, iniquis animo, et occasionum haud segnis, Pammenem, ejusdem loci exsulem et Chaldæorum arte famosum, eoque multorum amicitii in-nexum, similitudine fortunæ sibi conciliat. Ventitare ad eum nuntios et consultationes non frustra ratus, simul annuam pecuniam a P. Anteio ministrari cognoscit. Neque nescium habebat, Anteiū caritate Agrippinæ invisum Neroni, opesque ejus præcipuas ad eliciendam cupidinem, eamque causam multis exitio esse. Igitur, interceptis Antei litteris, furatus etiam libellos, quibus dies genitalis ejus et eventura secretis Pammenis occultabantur, simul reper-tis, quæ de ortu vitæque Ostorii Scapulæ composita erant,

Delectus] Bud. *dilectus*. Mox *vali-tudine*.

Cladem Lugdunensem] Cladem ex incendio conceptam, quod denarrat et deplorat Seneca epistola tota 92. Accidit centesimo anno a colonia dedu-cta, eodem Seneca observante: ut solatium hoc tarde adhibitum a Nerone sit, septimo post incendium anno. Nam deducta Lugdunum a Munatio Planco a. u. 711. LIPS. Hujus cladis vestigia et nunc apparere Lugduni docemur ab auctore Antiquitatum Lag-dunensium p. 248. qui tamen de summa pecuniæ a Nerone datæ non recte sentit. ERN.

L. Telesino coss.] Nomen ei L. Pon-tius Telesinus ex Velleio. Laudat ut philosophum et insignem virum plus uno loco Philostratus 4, 40. 7, 11. (8, 12.) eundemque exulasse ea re sub Nerone scribit. LIPS. Immo C. Luc-cius vel Lucius Telesinus, ut Inscr. (ap. Grut. p. 1102.) demonstratum Ruperto ep. 48. p. 447. Adde Ryc-kium ad h. l. et Pagium Crit. Bar. ad h. a. Unde putem, fuisse in Tacito Lucio Telesino et librariorum, qui præno-nem esse putarent, hinc dedisse L. Te-

lesino. Prænomen ei C. unde Ryc-kius putat, Tacitum scripsisse Cuius Suetonio et Lucio vel Luccio Teles. ut 14, 1. volebat. ERN.

Ut dixi] Cf. 14, 48.

Innirum] Rectius *innexum* Lipsius et Freinsh. putant. Bene. ERN. Bud. *annixum*.

Nuntios et consultationes] Omnino lego *consultationes*: et jam notavit Pichena, sic in Flor. esse. Verbum ejus artis. Juvenalis 6, 574.— *quæ nullum consulit, et jam Consulitur*. Noster c. 30. *Quæ caritate erga parentem non tamen aliud consultaverat, quam de incolumitate domus*. Paulo ante scribo, *multorum amicitii innexum*. non *innixum*. LIPS. *Consultationes* habet et ed. pr. Itaque non solo Flor. nititur. Nec comparem huic *consultatores* Ryckii e cod. Agr. Recte recepit Pichena. *Simul etiam Guelf. ed. pr. Ceteræ ante Rhen. simulque*. ERN. *Consultationes* astrologorum, auspiciū, forsan et magicas. Bud. *consultationes, et mox simul nimiam*.

Ostorii Scapulæ] Cf. 12, 31. 14, 48.

A. U. scribit ad Principem, *magna se et quæ incolumitati ejus con-*
 820. *ducerent, adlaturum, si brevem exilii veniam impetravisset.*
 A. C. *quippe Anteium et Ostorium imminere rebus, et sua Caesarisque*
 67. *fata scrutari.* Exin missæ liburnicæ, advehiturque prope
 Sosianus. Ac, vulgato ejus indicio, inter damnatos magis,
 quam inter reos, Anteius Ostoriusque habebantur: adeo ut
 testamentum Anteii nemo obsignaret, nisi Tigellinus auctor
 existisset. Monitus prius Anteius, *ut supremus tabulas mo-*
 15 *raretur.* Atque ille, hausto veneno, tarditatem ejus pero-
 sus, intercisis venis, mortem adproperavit. Ostorius lon-
 ginquus in agris, apud finem Ligurum, id temporis erat. eo
 missus Centurio, qui cædem ejus maturaret. Causa festi-
 nandi ex eo oriebatur, quod Ostorius multa militari fama,
 et civicam coronam apud Britanniam meritis, ingenti cor-
 poris robore armorumque scientia, metum Neroni fecerat,
 ne invaderet pavidum semper et reperta nuper conjura-
 tione magis exterritum. Igitur Centurio, ubi effugia villæ
 clausit, jussa Imperatoris Ostorio aperit. Is fortitudinem
 adversum hostes sæpè spectatam in se vertit. Et, quia
 venæ, quamquam interruptæ, parum sanguinis effundebant,

Monitus pr. Anteius] Acidalius et Freinsh. malebant ablativos. Sed libri constanter vulgatum servant, idque satis commodum est. Nam quod Flor. *monitus pr. Anteio*, error librarii est. Tigellinus negabat, periculum signatoribus fore. Sed Anteium bene facturum, si nihil cunctaretur, sed ocuis testamentum scriptum inorte ratum faceret. Testamentum morantur, qui non moriuntur, ut id cognosci et ad effectum venire non possit. ERN. Ablativos habet cod. Agr. quod probant Ryek. et Lall. Bud. ubivis *Panteium* nominat.

Apud finem Ligurum] Non aspernabilis forte conjectura nostra, *apud Fanum Ligurum.* Is locus Templum alio nomine dictus. In vita Agricolæ c. 7. *Classis Othoniana licenter vaga, dum in Templo (Liguria pars est) hostiliter populatur.* Livius tamen 33, 37. *Finem Ligurum* etiam appellat: *Redeuntes inde Ligurum extremo fine, agmen Romanum incidunt.* sed alio, nisi fallor, et communi magis sensu. LIPS. Aliud exemplum e Livio attulit Rhenanus. Omnino sæpè is *finem* in singulari hoc sensu dixit. V. Gronov. ad 38, 15. item Drak. ibid. aliisque locis. Itaque nihil hic mutandum. ERN.

Ex eo oriebatur] Gruterus hæc voces abundare, nec ab auctore manasse putat. Prius verum; et sufficiebat

Causa festinandi, vel Causa fest. ex eo. Sed non propterea hæc non a Tacito, qui innumerabilibus locis brevitate legem ni gravit, ut jam aliquoties tuonimus. Si velius severi esse, totum illud *causa f. ex e. o.* abesse potest. Sed contra libros in talibus nil tentandum. Ed. pr. habet illa quidem *exoriebatur*: sed hic *eo* absorptum esse facile patet. Add. ad 2, 47. ERN.

Civicam coronam] Filii ergo M. Ostorii ista mors. Nam de eo 12, 31. scriptum: *Qua pugna filius Legati M. Ostorius servati civis decus meruit.* Pater sane in ipsa Britannia obiit. LIPS.

Ne invaderet pavidum semper] Intell. post *invaderet, se.* in reliquis brevitate usus Tacitus, in ratione timoris reddenda. Nihil hic tentandum. ERN. Bip. legunt *in pavidum*, quod Puteol. habet *invaderetur*, hanc terminationem ex præpos. in ortam rati. Freinsh. inde volebat *ut pavidum.*

Jussa Imperatoris] Ita primus dedit Beroaldus, nescio unde. Nam in ed. Puteol. est *jussa inde.* MS. Flor. in p. Guelf. Oxon. *inde post.* Bud. *in post Ostorio* unde Rhenanus conjicit *jussa mor* vel *post.* ed. pr. *jussa in. P. Ostorio*, quod e Flor. ductum videatur. Huic Ostorio prænomen M. fuisse e 12, 31. patet, non P. ERN.

hactenus manu servi usus, ut innotum pugionem extolleret, adpressit dextram ejus juguloque occurrit. Etiam si bella externa et obitas pro Republica mortes tanta casuum similitudine memorarem; meque ipsum satietas cepisset, aliorumque tædium exspectarem, quamvis honestos civium exitus, tristes tamen et continuos adspernantium. At nunc patientia servilis, tantumque sanguinis domi perditum, fatigant animum et inœstitia restringunt. Neque aliam defensionem ab iis, quibus ista noscentur, exegerim, quam, ne oderint tam segniter pereuntes. Ira illa Numinum in res Romanas fuit, quam non, ut in cladibus exercituum aut captivitate urbium, semel editam transire licet. Detur hoc inlustrium virorum posteritati, ut, quomodo exsequiis a promiscua sepultura separantur, ita, in traditione supremorum, accipiant habeantque propriam memoriam. Paucos quippe intra dies, eodem agmine, Annæus Mella, Cerialis Anicius, Rufius Crispinus ac C. Petronius cecidere. Mella et Crispinus, Equites Romani, dignitate Senatoria. nam hic quondam Præfectus Prætorii, et Consularibus insignibus donatus, ac nuper crimine conjurationis in Sardiniam exactus, accepto jussæ mortis nuntio, semet interfecit. Mella, quibus Gallio et Seneca, parentibus natus, petitione honorum abstinuerat per ambitionem præposteram, ut Eques Romanus Consularibus potentia æquaretur. simul

A. U.
820.
A. C.
67.
16

Quam ne oderim tam segniter pereuntes] Caussam reddit, cur non oderit, hoc est, non omiserit eorum mentionem. Id enim *odisse* vocat. Non aliter me defendam, quam ut rogem, concedant mihi, non odisse et punire silentio ignaviam sic, instar pecorum, cædi se præbentium: vel, cum viri fortes forent, quorum mortis contemptus usui magno esse potuisset, ita mortem perdentes. Nestor apud Ovidium Met. 12, 575. *Nec tamen ulterius, quam fortia facta silendo, Ulciscar fratres.* Guon. Verissime. Rhena- nus, Lipsius, Grotius malebant *oderint*. At ista non foret defensio et excusatio Taciti, quæ hic desideratur. *Oderim* libri omnes (etiam Bud.) præter cod. Agr. qui habet *oderint*. *Defensio* pro excusatione dicta. Nullo alio nomine me ab iis excusatum haberi velim, defendique hoc institutum meum. Sequens sententia est a Cicero, qui bellum civile ita excusat. Mox ed. pr. *semel edito*: et edd. ante Rhen. omnes *ac sepultura*, male. ERN. Recte puto Bip. reposuisse *oderint*. Petit a lectoribus auctor, ut defensio-

nem hanc segniter pereuntem admit- tant, neque eos oderint, cum fatalis Deorum ira subsit. Dent igitur illorum posteritati, ut inlustrium nominum memoria conservetur. Mox Bud. *edicto*. Dein *a proxima sepultura*. male. *Captivitas urbium* occurrit et H. 3, 70.

Annæus Mella] Bud. *Mela*. Mox *Ruffus Crisp.* sed respice ad 12, 42.

Ac Petronius] Sic MSS. Flor. Guelf. edd. ante Rhen. omnes, qui primus, ex ingenio, prænomen C. addidit. Sic MS. id natum ex ultima τῷ; ac. Broterius putat esse T. Petronium, de quo Plin. 37, 2. (7.) et auctorem libri, cujus pars extat. ERN. Quum mox C. *Petronius* iterum dicatur, nil obstat, quo minus et hic; saltem cod. Flor. et Agr. c. 18. sic habent. Item Bud.

Dignitate Senatoria] Non enim vera Senatores, sed opibus ac splendore cuius Senatorum pares. Equites illustres. Lips. Vide ad 11, 4.

Quondam Præfectus Prætorii] Sub Claudio 11, 1. Lips. *Nuper... exactus*. Cf. 15, 71. Bud. *nuperrime*. De *Gallione* v. 15, 73.

A. U. adquirendæ pecuniæ brevius iter credebat, per procuratio-
 nes administrandis Principis negotiis. Idem Annæum Lu-
 canum genuerat, grande adjumentum claritudinis. quo in-
 terfecto, dum rem familiarem ejus acriter requirit, adusa-
 torem concivit Fabium Romanum, ex intimis Lucani ami-
 cis. *Mixta inter patrem filiumque conjurationis scientia fin-
 gitur*, adsimulatis Lucani litteris. quas inspectas Nero *ferrî
 ad eum* jussit, opibus ejus inhians. At Mella, quæ tum
 promptissima mortis via, exsolvit venas: scriptis codicillis,
 quibus grandem pecuniam in Tigellinum, generumque ejus,
 Cossutianum Capitonem, erogabat, quo cetera manerent.
 Additur codicillis, tamquam de iniquitate exitii querens, ita
 scripsisse: *se quidem mori nullis supplicii caussis; Rufium
 autem Crispinum et Anicium Cerialem vita frui, insensos
 Principi.* quæ composita credebantur; de Crispino, quia
 interfectus erat, de Ceriale, ut interficeretur. neque enim
 multo post vim sibi adtulit, minore quam ceteri misera-
 tionem, quia proditam C. Cæsari conjurationem ab eo memi-
 nerant. De C. Petronio pauca supra repetenda sunt. Nam

Per procuraciones] Ad quas soli equites aut liberti admissi. LIPS. Cf. 2, 59.

Dum rem familiarem] De Annæo Mella serino est, qui pater Lucani. Atqui de illo Eusebianum Chron. *L. Annæus Mella, Senecæ frater et Gallionis, bona Lucani filii sui a Nerone promeretur.* Quæ si vera lectio, opinandum a fisco aut fiscalibus quædam abrepta et retenta. Sed ego ambigo, neque censeo publicata bona, quia sua manu cecidit et damnationem prævenit. Quod si est, bene in Ensebio corrigas, et ad hæc Taciti: *ob bona Lucani filii sui a Nerone perimitur.* LIPS. Nempe Fabius ille videtur debuisse Lucano certis nominibus: quæ dum nimis diligenter exigit, ejus odium commovit. Debebat ille Mella in animo habere illud Verris ap. Cicer. Verr. 1, 48. in re adventitia et hereditaria non oportere nimis diligentem et attentum esse. ERN. De Lucani opibus v. Juven. 7, 79.

Ita scripsisset, se quidem mori nullis supplicii caussis] Tacitum reliquisse censeo: *Additur, codicillis, tamquam de iniquitate exitii querentem, scripsisse.* GRON. Placet. MSS. et edd. in vulg. consentiunt, nisi quod inter scripsisse et scripsisset fluctuant. Ed. pr. Rhen. (e Bud.) seqq. hoc habent. Puteol. Ber. illud, itemque MS. Guelf. Mox tamen est e Flor. Ceteri ser.

(Bud. quoque) et edd. *autem.* ERN. Sequor cum Bip. Puteolani lectionem, eo quo distinxit, modo. Dein negat Ryekius, in Flor. legi tamen, potius ibi est *autem*, quod et recepit. Ego quoque aptius puto.

Conjurationem] Conjurationem Æmili Lepidi. de qua Suetonius Cal. 24. et Dio 59, 22. LIPS.

De C. Petronio] Quem viri docti eum censent, cujus fragmenta hodie purissimæ impuritatis. De quo etiam delihero; sicut et de prænomine: quod apud Plinium 37, 2. (7.) Titus est; itemque Plutarchum in libello, Πῶς ἂν τις διακρίνῃ τὸν κόλακον τοῦ φίλου c. 35. p. 60. Loqui eos de hoc eodem, res indicio est. Plinii verba: *Titus Petronius Consularis moriturus, invidia Neronis Principis, ut mensam ejus exheredaret, trullam murrhinam ccc. ns. emptam fregit.* Plutarchi: Ἡ τοῖς ἀσώτους καὶ πελοτυλίς τις μικρολογίας καὶ βυκαρίας ἐπιδηξῶναι, ὡς περὶ Νίρωνα Τίτου Πιστρώνιος. Reperio et *Publium Petronium*, nisi fallor, hunc eundem. de quo ita Scholiastes vetus Jononialis, in illud 6, 638. *sed clamat Pontia, feci. Pontia*, inquit, *Publii Petronii filia, quam Nero convictam (lego, quem N. convictum) in crimine conjurationis damnavit.* Nam Pontia quidem ob aliud scelus, veneno extincta est, ut addit. LIPS. *Supra repetenda* phrasis Salustii, pro qua alii, *altius* repet. Vid.

illi dies per somnum, nox officiis et oblectamentis vitæ transigebatur: utque alios industria, ita hunc ignavia ad famam protulerat: habebaturque non ganeo et profligator, ut plerique sua haurientium, sed erudito luxu. Ac dicta factaque ejus quanto solutiora et quandam sui negligentiam præferentia, tanto gratius, in speciem simplicitatis, accipiebantur. Proconsul tamen Bithyniæ, et mox Consul, vigentem se ac parem negotiis ostendit: dein revolutus ad vitia, seu vitiorum imitatione, inter paucos familiarium Neroni adsumptus est, elegantię arbiter; dum nihil amœnum et molle adfluentia putat, nisi quod ei Petronius adprobavisset. Unde invidia Tigellini, quasi adversus æmulum et scientia voluptatum potiorem. Ergo crudelitatem Principis, cui ceteræ libidines cedebant, adgreditur, amicitiam Scevini Petronio objectans, corrupto ad indicium servo, ademptaque defensione, et majore parte familiæ in vincla raptâ. Forte illis diebus Campaniam petiverat Cæsar, et Cumas usque progressus Petronius illic adtinebatur. Nec tulit ultra timoris aut spei moras. neque tamen præceps vitam expulit, sed incisas venas, ut libitum, obligatas, aperire rursus et adloqui amicos, non per seria, aut quibus constantię gloriam peteret. Audiebatque referentes, nihil de immortalitate animæ et sapientium placitis, sed levia carmina et faciles versus. servorum alios largitione, quos-

Cort. ad Catil. c. 5. (cf. Jug. c. 5.) Tum pauca supra MSS. Flor. Guelf. ed. pr. aliæque vett. quod temere inversum est inde a Rhenano: qui (e Bud.) dedit de C. Petronio supra. Pauca r. s. male. Nihil de eo supra. ERN. Negat Ryck. itemque Lallem. Petronium Arbitrum hic posse intelligi.

Illi dies per somnum] Vide verum hunc adversipedem, ut Latini appellant. Dies noster illi nox erat: et nox pro die. Pulchre omnino istos homines vere perversos Seneca describit et culpât ep. 123. (122.) *Lucet? somni tempus. Quies est?* (pro nocte quietem dixit: atque ita locum interpretor ac distinguo) *nunc exerceamur, nunc gestemur, nunc prandeamus. Jam lux propius accedit? tempus est cœnæ.* Ac plura ibi de lucifugis illis vide. Adde et hæc Lampridii in Heliog. 28. *Trajecit et dierum actus noctibus et nocturnis diebus, æstimans hoc inter instrumenta luxuriæ: ita ut sero de somno surgeret et salutari inciperet, mane autem dormire inceptaret.* LIPS. *Officia antelucana* appellat Plinius ep. 3, 12. Cf. et Suet.

VOL. 1. P. II.

Aug. 78. Symm. ep. 1, 23.

Ac dicta factaque.] *Ac* deest in Bud. *Proconsul Bithyniæ*] Sic omnes scripti et edd. Vid. ad 2, 52. Mox *vigentem* MS. (Bud.) Guelf. ed. Rhen. seqq. At ceteræ vett. *ingentem*. ERN. Respice ad 15, 53. Fuit autem Proconsul prius, quam Consul, quia Bithynia provincia Consularis; mox Consul, inter suffectos, puta.

Seu vitiorum imitationem] Sic MS. Guelf. edd. vett. omnes. MS. Flor. (et Bud. et ed.) Rhen. *imitatione*: quod unice probat J. Gron. Ita sensus est, seu quia ad vitia revolutus est, seu quia imitabatur; et ablativus ille absolutus cum participio conjunctus, quo nil frequentius Tacito. Vid. supra ad c. 10. Sed hic mihi tamen accusativus melior. Dubitat Tacitus, utrum vitia, an imitationem vitiorum, dicera debeat. ERN. Potior lectio Flor. et Bud. quam recipio cum Bip. Mox in Bud. est *Neronis*.

Præceps vitam] Elegans est Acidalii conjectura per *præceps*. Mox Guelf. a man. sec. *ad libitum*, item ed. pr. ERN.

Faciles versus] Sunt ludicri, jocosî,

A a a

- A. U. dam verberibus adfecit. iniit epulas, somno indulsit, ut;
 820. quamquam coacta mors, fortuitæ similis esset. Ne codi-
 A. C. cillis quidem (quod plerique pereuntium) Neronem aut Ti-
 67. gellinum, aut quem alium potentium adulatus est: sed fla-
 gitia Principis, sub nominibus exoletorum feminarumque et
 novitate cujusque stupri, præscripsit, atque obsignata mi-
 sit Neroni. fregitque annulum, ne mox usui esset ad faciendâ
 20 pericula. Ambigenti Neroni, quoniam modo noctium sua-
 rum ingenia notescerent, offertur Silia, matrimonio Senato-
 ris haud ignota, et ipsi ad omnem libidinem adscita, ac
 Petronio perquam familiaris. agitur in exsilium, tamquam
 non siluisset, quæ viderat pertuleratque, proprio odio. At
 Minucium Thermum, Prætura functum, Tigellini simultati-
 bus dedit, quia libertus Thermi quædam de Tigellino cri-
 minose detulerat, quæ cruciatibus tormentorum ipse, patro-
 nus ejus nece inmerita lueret.
- 21 Trucidatis tot insignibus viris, ad postremum Nero vir-
 tutem ipsam excindere concupivit, interfecto Thræsea Pæto
 et Barea Sorano, olim utrisque infensus, et accedentibus
 caussis in Thræseam: quod Senatu egressus est, cum de

de rebus amatoriis et similibus. Mox
quamquam ed. pr. Rhen. sqq. ceteræ
veteres quasi. at MS. Guelf. *utque co-*
acta m. ERN. Bud. *quam,* unde Rhen.
bene quamquam.

Iniit et vias, s. i.] Marklandus Ep.
 erit. ad Harium p. 89. eleganter corri-
 git *epulas. Vias inire.* non convenit
 ingenio Petronii et huic temporis. ERN.
 Bene *epulas* recipere Bip. quos sequor.
 Sic et 15, 52.

Ne mox usui esset etc.] Ut in adsi-
 mulatio Lucani litteris. V. c. 17.

Proprio odio] Veram puto Frein-
 shemii correctionem: *portuleratque.*
Proprio odio hanc: Num Th. p. f.
Tigellini simultatibus dedit. Mox
 MS. Pl. ed. pr. *Municius,* unde Rye-
 kius faciebat *Minucius.* recte. Nam
 ejus gentis cognomen *Thermi.* *Dedi-*
dit porro MS. Guelf. edd. Putcol. seqq.
 omnes. At Flor. Bud. Agr. ed. pr. *de-*
ditum. Etiam in Guelf. man. sec.
 addit *um* in fine. Illud verum est.
 ERN. *Minucium* omnino scribendum.
 Bud. *Numicium* et ubivis *Tigillinum*
 habet.

Lucret] Acid. conjicit scrib. *luere*
 pro *luerunt,* quod Lall. probat.

Thræsea Pæto] Cujus gentile nomen
 adhuc querro. Nam Dio 61, 15. P.
 Thræseam Pætum saltem appellat.
 Marmor vetus suadet Valerium fuisse.
 C. DOMITIO. DEXTRO. II. L. VALERIO.
 MESSALLA. THRASIA. PRISCO. COS.

Quod etsi de alio, ex cognomine ta-
 men suspicemur de gente. Thræseas
 hic admirator unicus Catonis, de ejus
 vita librum scripsit, indicante Plutar-
 cho. Laudes ejus sparse in Tacito,
 Arriano, Dione: sed ante alia egre-
 gium elogium de illo ipsius Neronis,
 in Plutarchi libello Πολιτικῶν παρα-
 γιλμάτων. 33. p. 810. Ait, Νίρων ὀλίγου
 ἡμεροσθιν ἢ κτιῖται, τὸν Θερασίαν μάλα στα-
 μισῶν καὶ φοβούμενος, ὄμωσ, Ἰγκκαλοῦντος
 τινος, ὡς κακῶς πεπεμίτου καὶ ἀδικῶς
 Ἐβουλόμην ἂν, ἴφθ, Θερασίαν οὕτως μετ
 φιλιῶν, ὡς δικαστῆς ἄριστός ἐστιν. Salve,
 o salve, vir magne, et inter Romanos
 sapientes sanctum mihi nomen. Tu
 magnum decus Gallicæ gentis: tu or-
 namentum Romanæ curiæ: tu aureum
 sidus tenebrosi illius ævi. Tua inter
 homines, non hominis, vita: nova
 probitas, constantia, gravitas: et vita
 mortisque æquabilis tenor. LIPS.

Barea Sorano] Qui ille est nomina-
 tus Boethio de Consolat. 1. prosa 3.
 LIPS. Hic ordo nominum est e Flor.
 a Pichena receptus, quem et habet
 (Bud. et) ed. pr. Ceteri Bareaam Sora-
 num primo loco ponunt. ERN.

Quod Senatu egressus est] Muretus
 et Acidalius malebant *esset,* probatque
 Pichena. Immo *erat* (nam mox præ-
 buerat) si quid mutandum. Malim
 certe *est,* quam *esset,* cum et indicati-
 vus sequatur, et paullo post iterum
 hoc tenore usus est, *censuit, obti-*

Agrippina referretur, ut memoravi: quodque juvenalium A. U. ludicro parum expetibilem operam præbuerat: eaque of- 820. fensio altius penetrabat, quia idem Thræsea Patavii; unde A. C. ortus erat, ludis cesticis, a Trojano Antenore institutis, ha- 67. bitu tragico cecinerat. die quoque, quo Prætor Antistius, ob probra in Neronem composita, ad mortem damnabatur, mitiora censuit obtinuitque: et, cum Deum honores Pop-

nuitque. Omnino Tacitus hoc loco non est satis constans in temporibus. ERN. *Ut memoravi.* V. 14, 12.

[*Parum expetibilem operam*] i. e. expectationi non respondentem. Et sic MSS. Flor. Guelf. edd. vett. ante Rhenanum: nisi quod Flor. inserit *et. cd. pr. et inexpectabilem. Expetibilis* est a Rhenano, incertum an e MS. Et, cum hoc verbum non magis apud alios reperiat, quam illud, veterem potius, et a MSS. firmatam lectionem sequendam putavi. ERN. *Expetibilem* clare habet Bud. Tò *parum* ad præbuerat referunt Bip. perinde esse videtur ad verbum an ad adjectivum referas.

[*Ludis cesticis a Trojano Antenore institutis*] Quid cæstibus cum cautu? Cecinisse enim hic dicitur Thræscas, non pugnas: et a Dione 62, 26. *σπαγγίδιαν ἰπποκρινάμηνος ἐν Παταύῳ τῇ Παταύῃ.* ita enim scribendum, (Patavinus quia Thræseas) non *παταύῃα*. Sed crederem, ut fit, tempore auctiores ornatioresque eos ludos factos, et ad cæstus scenica etiam certamina adjecta. Turbat nos tamen et moratur Vatic. qui, *cestastis*, refert. Scriptura, de qua nihil hiscam. Apud Livium 10, 2. navale certamen annuum est Patavii: sed nihil ad istud. Agon item Drepanitanus apud Sidonium in Abitaco suo ep. 2, 2. ad exemplar Trojanæ superstitionis, pariter nihil istuc. Dio hoc tantum monet, fuisse *ἰσθρὸν ἐπιμνηστικὴν*, triennale spectaculum. LIPS. *Cestastis* etiam MS. Flor. et ed. pr. Neque abludit Guelf. (et Bud.) in quo *cestastis* pro *cestastis* scriptum. Sed ex hac scriptura *cestastis* forte Puteolanum puto effinxisse *cesticis*, a *cestu*: quia tale certamen apud Virgilium 5, 69, 420. in Sicilia præsentē Ænea celebratum, ut Trojanus iste ludus fuisse videatur. sane etiam Romæ in antiquissimis ludis, qui Romani deinde dicti, ap. Liv. 1, 35. *pugiles* commemorantur. Pro eo Grotio placebat *xysticis*: in quibus et ipsis pugiles certant, ut patet inter alia ex inscriptione ap. Reines. Cl. 5. n. 44.

Sed Pignorius in Origg. Patav. mavult *Iselasticis*, quod verbum fere corruptum est a librariis Latinis, ut apud Suetonium Calig. 20. Si legamus potius *Selasticis*, ut in inscriptionibus ferè est, sane conveniet valde codd. scripturæ. Dubitatio est duplex, primo, an credible, selastica ab Trojano instituta: deinde, unde cantus tragici in selasticis. Huic facile occurram ex eo, quod etiam in Græcia in istis ludis paullatim omnis generis certamina oratorum, poetarum etc. instituta, cum in illo tanto conventu quisque artem suam ostentando inlarescere cuperet. Ex altera me nondum expedio. ERN. Nil hic temere mutandum, Rycnius bene monet. *Cæstus Trojanus* Virgilius memorat. In istis ludis duplex potuit spectaculum obtinuisse, gymnicum et musicum, ut in quinquenniali Neapolitano, de quo 14, 19. *Selastici* ludi male dicuntur pro *iselasticis*. Cf. Fabri agonistica 2, 10. Neque huc faciunt *asticii* ludi, de quibus cogitavit Acidalius, et videri potest Ern. ad Suet. Cal. 20.

[*Habitu tragico*] In Bud. additur *ornatus*.

[*Die, quo Pr. Antistius*] Cf. 14, 48.

[*Cum Deum honores etc.*] *Deum* e MS. Bud. edidit Rhen. (ut 15, 74.) Ante erat *Divini*, quod et Guelf. habet, MS. Agr. ed. pr. *deinde*. De Divinis honoribus Poppææ decretis nihil noster: at Dio, cuius locum ex Vales. Exc. 63. (26.) adtulit Rycnius. Recepti deinde *decernerentur*, ut Latinitas desiderat, et viris doctis (Faerno, Acidalio) dudum placuit, quod id clare est in Guelf. sed idem jam e cod. Agr. receperat Rycnius. Mox idem Guelf. et Flor. (et Bud.) *interfuerit*: unde conjicio fuisse *interfuerat*, ut supra plusquamperfectum post perfectum. Nam *interfuerit* alienum est. Et sic reperit Broterius. In MS. Flor. etiam Reg. ed. pr. post *iniquus*, pro *inimicus*. ERN. Bud. *inimicus* et supra *decernuntur*. Ceterum, quod ad Divinos honores Poppææ, extant nunci duo ænei, in quibus hinc DIVA. CLAUD. NER.

A. U. pææ decernerentur, sponte absens, funeri non interfuit.
 820. Quæ obliterari non sinebat Capito Cossutianus, præter
 A. C. animum ad flagitia præcipitem, inimicus Thræseæ, quod
 67. auctoritate ejus concidisset, juvenis Cilicum legatos, dum
 22 Capitonem repetundarum interrogant. Quin et illa obje-
 ctabat: *principio anni vitare Thræseam solenne jusjurandum: nuncupationibus votorum non adesse, quamvis Quindecimviri Sacerdotio præditum: nunquam pro salute Principis, aut cælesti voce immolavisse: assiduam olim et indefessum, qui vulgariibus quoque Patrum consultis semet fautorem aut adversarium ostenderet, triennio non introiisse curiam: nuperrimeque, cum ad coercendos Silanum et Veterem certatim concurreretur, privatis potius clientium negotiis vacavisse. secessionem jam id et partes et, si idem multi audeant, bellum esse. Ut quondam C. Casarem, inquit, et M. Catonem, ita nunc te, Nero, et Thræseam avida discordiarum civitas loquitur. Et habet sectatores, vel potius satellites, qui nondum contumaciam sententiarum, sed habitum vultumque ejus sectantur, rigidi et tristes, quo tibi lasciviam exprobrent. Huic uni incolumitas*

F. templum rotundum, intra quod signum muliebre stans; illinc DIVA. POPPÆA. AVG. templum distylum, in quo mulier sedens, sin. C. C. Vid. Eckhel Doctr. NN. vet. vol. 6. p. 287. Cf. et Reimar. ad l. c. Dionis.

Sponte absens] Non justa de causa.

Interrogant] Sic Cic. pro domo 29. Quis me lege interrogavit. Cf. et de Legg. 3, 3.

Principio anni vitare Thræseam solenne jusjurandum] Cujus multa memoria in Tacito aliisque. Ideo ordine rem exposui in Excursu A. Lips.

Nuncupationibus votorum non adesse] De quibus 4, 17. (13, 11.) Pontifices eorumque exemplo ceteri Sacerdotes cum pro incolumitate Principis votu susciperent. Sueton. Neron. 46. Votorum nuncupatione, magna jam ordinum frequentia, vix reperta Capitolii claves. Plura huic rei et opportuna in Excursu. B. Lips.

Aut cælesti voce immolavisse] Indignor, cum lego, imo non indignor, ut nunc ætas mea est et peritia ludibrorum in re humana. En summates illi viri, genere, dignitate, sapientia, titulum criminis accipiunt, quem pudeat memorasse. Sed eadem Philostratus 5, 7. Accusationes quot et quantas e theatris iriri censes, cum delutores ita redarguunt? Non venisti auditum Neronem: aut venisti quidem, sed negligenter et non attente audisti: risisti plane, non plausisti: nec pro ipsius

voce sacrificasti, ut clarior liquidiorque esset. Lips. Paulo post: MS. Reg. ostentaret pro ostenderet, non male. Mox si idem multi Fl. Guelf. ed. pr. Put. Ber. In Rhen. ed. casu transpositum si multi idem, unde fluxit in ceteras. ERN. Non casu, sed ex Bud. De memorato crimine Thræseæ v. et Dio 62, 26.

Nuperrimeque] Copula non est in Bud.

Quo tibi lascivium] Sic e Flor. edidit Pich. in quo erat quod tibi, sicut in ed. pr. reperi, in Bud. Rhenanus, qui jam conjecit, quo tibi, legendum esse. Ceteri ser. et edd. qui tibi: in quo puto esse qui pro quo, ut alibi. ERN. Bud. habet quod tibi, unde e Rhen. emendatio.

Incolumitas tua sine arte] Sentio, abesse vocem, quam volenti Cornelio reddo: incolumitas tua sine cura, artes sine honore. Prius membrum ad nuncupationem omissam votorum spectat, quæ pro incolumitate Principis: alterum ad id, quod nunquam immolarit pro cælesti voce. Lips. Videtur Flor. significare: Huic uni incolumitas tua, tua artes, sine honore. GRON. Nam is liber habet artes: ceteri vulgatum. Lipsiana ratio mihi magis placet. ERN. Lipsii emendatio probatur Broterio, istius æque ac Gronovii Lallemando; posteriorem recuperare Bip. quos sequor.

tua, tuæ artes, sine honore. Prosperas Principis res spernit: A. U. etiamne luctibus et doloribus non satiatur? Ejusdem animi ^{820.}
est, Poppæam Divam non credere, cujus in acta D. Augusti, ^{A. C.}
et D. Julii non jurare. Spernit religiones, abrogat leges. ^{67.}
Diurna Populi Romani per provincias, per exercitus, curatius
leguntur, ut noscatur, quid Thræsea non fecerit. Aut trans-
eamus ad illa instituta, si potiora sunt: aut nova cupientibus
auferatur dux et auctor. Ista secta Tuberones et Favonios,
reteri quoque Reip. ingrata nomina, genuit. Ut Imperium
exertant, libertatem præferunt: si percerterint, libertatem
ipsam adgredientur. Frustra Cassium amovisti, si gliscere et
zigere Brutorum amulos passurus es. Denique nihil ipse de
Thræsea scripseris, disceptatorem Senatam nobis relinque. Ex-
tollit ira promptum Cossutiani animum Nero: adjicitque
Marcellum Eprium, acri eloquentia. At Bæream Soranum ²⁹
jam sibi Ostorius Sabinus, Eques Romanus, poposcerat
reum, ex Proconsulatu Asiæ, in qua offensiones Principis
auxit justitia atque industria, et quia portui Ephesiorum
aperiendo curam insumpserat: vimque civitatis Pergame-
næ, prohibentis Acratum, Cæsaris libertum, statuas et pi-

Prosperas res spernit etc.] Hæc ut per concessionem dicta accipi debent: et forte scripsit Tacitus *spernat*. Id non intelligens Ryckius, præferebat mox codicis sui (Agr.) scripturam *etiamnum*, sine interrogatione. male. Vulgatum verum et elegans est. ERN. Bud. *etiamne*. Bip. præferunt *etiamnum*.

Spernit religiones] Recte sic. At Flor. ed. pr. cod. (Bud.) Agr. *legions*. vitiose. ERN.

Diurna P. R.] Vide Suet. Cæs. 20.

Curatius leguntur] Ita restitui, confusione librorum motus, qui ad vocem ignobiliorem adhererant. Itaque *curiatium* aut *curantium* (sic Bud.) fere legas. At ita ante Tacitum Sallustius Jug. 16, (19.) *curatissime accepit*. et Ammianus: *Domicilia cuncta curatius ritu Romano instructa*. Noster 14, 21. *Ludos curatios editos*. Lips. Bene Lipsius. Cod. Guelf. plane *accuratius*, quod etiam ex aliis notat Broterius. Ed. pr. *curatum*. ERN.

Ista secta Tuberones et Favonios] Stoicorum sectam vitium hoc hominis culpat, et qui eam secuti. Tuberonem intellegit Q. Ælium, qui in epulo publico hædius pellibus stravit lectus Punicanos et vasa Samia exposuit. Cicero in Bruto 31. Valerius 7, 5, 1. aliique. Agellius 1, 22. *Tubero juris civilis antistes et Stoicæ doctrinæ se-*

ctator. Idem ille est, qui Lucullum Xerxem togatum appellabat, Plutarcho memorante in Luc. 39. Favonius est Catonis ille simia, de quo Suet. August. 13. et Valerius Max. 2, 10, 8. Plutarchus in Bruto 34. Vidi tamen qui *Fannios* hic reponeret, *imperite*. Lips. De *Tuberone* cf. Voss. de Hist. Lat. 1, 12.

Libertatem præferunt] i. e. ostentant, ejus studium jactant: sive, si mavis, imperio meliorem dicunt. Mox *libertatem* ante *ipsam* e Flor. bene inseruit Pichena: fuitque et in libro unde ed. pr. ducta est. Nam in ea est *libertatem ipsam aggr.* Sed exciderunt verba *libertatem præferunt: si perverterint*. causa in promptu est. ERN. In Bud. legitur *lib. ipsam egredientur*.

Cassium amovisti] Respice ad c. 9. Mox c. Agr. *iræ*.

Ostorius Sabinus] Mutant libri. Alii, *sibi Torius*. Vatic. *Subitorius*. Flexit me, ut *Ostorius* scriberem, locus infra, de hoc ipso: *Ostorio duodecies, et Quæstoria insignia tribuuntur*. Lips. Sed et ibi Flor. (et Bud.) *Torius*: Guelf. et ed. pr. h. l. *subitorius*, altero loco *Torius*, tertio *Ostrio* ille, hæc *Ostorio*. Ut in ed. pr. sic in ceteris. ERN. In Bud. deest *Sabinus*. Bip. conjiciunt leg. *Obulltrionius Sabinus*, de quo 13, 28.

Acratum] Cf. 15, 45.

A. U. cturas avehere, inultam omiserat. Sed crimini datur
 820. *amicitia Plauti, et ambitio conciliandæ provinciæ ad spes no-*
 A. C. *vas.* Tempus damnationi delectum, quo Tiridates accipi-
 67. endo Armeniæ Regno adventabat: ut ad externa rumoribus
 24. intestinum scelus obscuraretur, an, ut magnitudinem
 Imperatoriam cæde insignium virorum, quasi Regio faci-
 25. nore, ostentaret. Igitur, omni civitate ad excipiendum
 Principem spectandumque Regem effusa, Thrasca, occursum
 prohibitus, non demisit animum: sed codicillos ad Nerone
 composuit, requirens *objecta et expurgaturum adseverans,*
si notitiam criminum et copiam diluendi habuisset. Eos
 codicillos Nero properanter accepit, spe, exterritum Thra-
 scam scripsisse, per quæ claritudinem Principis extolleret,
 suamque famam dehonestaret. Quod ubi non evenit, vul-
 tumque et spiritus et libertatem insontis ultro extimuit,
vocari Patres jubet. Tum Thrasca inter proximos consul-
 tavit, *tentaretne defensionem, an sperneret.* Diversa consilia
 25. adferebantur. Quibus intrari curiam placebat, *securos esse*
de constantia ejus, dixerunt: nihil dicturum, nisi quo gloriam
augeret. Segnes et paridos suprenis suis secretum circumdare.
Adspiceret populus vicum, morti obvium, audiret Senatus voces,
quasi ex aliquo Numine, supra humanos: posse ipso miraculo

Inultam omiserat] Vatic. Male vulgo, *inuilam.* Lips. *Inultam* etiam Guelf. ed. pr. Rhen. (e Bud.). Ceteræ ante Rhen. *inultam* solenni aberratione. Post Rhen. irrepsit in Gryphianam, *opinor, inuilam,* operum vitio. ERN.

Amicitia Plauti] Vide de Plauto 14, 57, 59. Mox Bud. *damnationis.*

Ut ad externa rumoribus intestinum scelus obscuraretur] Sic omnes libri. Sensus est: dum rumores et sermones hominum occupantur externis. Sed modus loquendi est durior. Acidalius addi volebat *versis:* Grutero placebat *ad externa rumoribus.* ERN. Acidalii conjecturam probat Lalleu. Hiller. Rac. 18. loco *rumoribus* legi jubet *ruentibus.* Vulgatam bene tuerentur Bip. in qua nil duri. Sensus: ubi homines in urbe occupantur externis.

Thrasca occursum prohibitus] Quod signum scilicet Principis indignantis, et a se atque aspectu suo spernentis. Tale Vespasiano factum ab eodem Nerone, apud Suetonium in Vesp. 4. *Prohibitus non contubernio modo, sed etiam publica salutatione.* Atque, ut ibi ille salutatione prohibitus, sic iste occursum. Lips.

Non demisit animum] Bud. *dimisit.*

Exterritum Thrascam sensisse] Sententia mecum malit, *scripsisse:* et quod prævidi, firmat Flor. nunc codex. Lips. *Scriptis* etiam cod. Agr. ed. pr. Sed iidem libri Guelf. (Bud. et Agr.) edd. Put. Ber. etiam *sæpe.* Rhenanus (ex ing.) edidit *spe.* *Sensisse* defendit J. F. Gronovius ep. ad Salmias. a. 1638. scripta, itemque Obs. 2, 4. p. 239. ut *sensisse* sit, eos sensus concepisse, declarasse, sicut ap. Ciceronem *sæpe libere sentire,* et supra 15, 67. *sensus validi.* ERN. Bud. *sensisse.* Gronovii epist. extat in Burm. Syll. t. 2. p. 573.

Vocari patres jubet] Sic Flor. Agr. (Bud.) Guelf. ed. pr. Ceteræ *jussit.* Illud verius. Mox *esse se* volebat Groslotius. ERN.

Secretum circumdare] Bene mei libri, præ quod vulgo, *otium dare.* Lips. Sic et Flor. Guelf. ed. pr. ERN. Receptere certatim recentiores editores. Bud. habet *secretum otium circumdare,* nullo sensu.

Supra humanos] Sic omnes præter Flor. et ed. pr. ubi *humanos* i. e. homines: quod illustrat post alios Rycius, probatque eum J. Gronovio. Ante pro *ex aliquo,* quod edidit Rhenanus (e Bud.) estque et in Fl. ed. pr. alii habent *ex quodam,* ut Guelf. Put.

etiam Neronem permoveri. sin crudelitati insisteret, distingui A. U. certe apud posteros memoriam honesti exitus ab ignavia per ^{820.} silentium pereuntium. Contra, qui opperendum domi cen- A. C. sebant, de ipso Thrasea eadem: sed ludibria et contumelias ^{67.} 26 imminere. subtraheret aures conviciis et probris. Non solum Cossutianum aut Eprium ad scelus promptos: superesse, qui forsitan manus ictusque per inmanitatem ausuri: etiam bonos metu sequi. Detraheret potius Senatui, quem perornavisset, infamiam tanti flagitii; et relinqueret incertum, quid, viso Thrasea reo, decreturi Patres fuerint. Ut Neronem flagitiorum pudor caperet, inrita spe agitari: multoque magis timendum, ne in conjugem, in familiam, in cetera pignora ejus sæviret. Proinde intemeratus, inpollutus, quorum vestigiis et studiis vitam duxerit, eorum gloria peteret finem. Aderat consilio Rusticus Arulenus, flagrans juvenis, et cupidine laudis offerebat, se intercessurum Senatus consulto: nam plebis Tribunus erat. Cohibuit spiritus ejus Thrasea, ne vana et reo non profutura, intercessori exitiosa, inciperet. Sibi actum ætatem, et tot per annos continuum vitæ ordinem non deserendum: illi initium Magistratum et integra, quæ supersint. Multum ante secum expenderet, quod, tali in tempore, capessendæ Rei-

Ber. eodem redit. ERN. *Humanos pro humano genere habet et Varro ap. Non. Marc. 2, 98. Cf. et Cic. ad Att. 13, 21. Justin. 42, 3.*

Sin crudelitati insisteret] Sic Guelf. edd. vett. Rhenanus edidit *sin crudelitas persisteret*. Vetus restituit Pichena. Flor. ed. pr. *si in crud.* sed eodem spectat. ERN. Bud. *crudelitati persisteret*.

De ipso Thrasea eadem] Cod. Agr. nihil de ipso Thrasea.

*Superesse, qui forsitan manus ictusque * per inmanitatem Augusti]* Animam agenti loco aquam sic affuderim: ictusque parent. *Immanitatem Augusti etiam bonos metu sequi.* LIPS. Melius Acidalius ictusque p. i. ausuri sint vel ausint, et Grotius auferent. * *Ἀσπίδων* malunt Salinerius et Ryckius: quam ego hic non concoquo. Domi enim cur non proloquerentur, quæ sentirent. Broterius conjicit *intendant*, deleto *Augusti*. Quod longius a libris recedit. An scripsit Tacitus, qui forsitan ad manus ictusque, ut referatur ad *promptos*? Nec *Augusti* nomen satis defenditur a Ryckio e Suet. Ner. 46. etsi J. Gronovio placebat defensio. Nam ibi Senatores alloquuntur Neronem: in quo genere sane usitatum nomen, nemo ambigit. In narrationibus aut talibus sermoni-

bus, etiam ubi vituperarentur, Augustos vocari solitos Imperatores, id quidem doceri debebat. Tum *per inmanitatem* e consuetudine Latine loquendi, haud dubie referendum ad agentem. Sed sine libris melioribus vix aliquid extricari potest. ERN. Cod. Agr. *per inm. Aug. intentarent* a 1. m. tum a 2. m. *ingerent. Intentarent* simili loco noster habet etiam 3, 36. H. 1, 69. 3, 31. Cum Ryckio facit Hiller. Rac. 18. firmiorem stomachum professus. *Auferent* probat Lalleu. recepere Bip. Fateor, mihi non liquere, et conjecturam Boxhornii placere præ reliquis. Eam proinde exhibui. Minime recedit a vulgato. *Sed ante etiam* quod nonnulli intrudunt, non habet Bud.

Senatui, quem perornavisset] Puto leg. *quem semper ornavisset*. LIPS. *Perornavisset* est semper et ad hunc usque diem, ad finem usque, ut bene monet Freinsh. Sic *pervigilare* 4, 34. et similia. Ed. pr. (et cod. Bud.) *infamia*. Atque etiam in Guelf. signum literæ m erasum est. ERN.

Plebis Trib.] Flor. *plebi*, quod recepit J. Grøn. Post *tali in tempore*, quod e Flor. edidit Pichena, etiam ed. pr. ab aliis (et Bud.) in adest. ERN. *Cohibuit spiritus ejus]* Bud. *spem ejus*.

A. U. *publicæ iter ingrederetur.* Ceterum ipse, an venire in Sena-
 tum decreet, meditationi suæ reliquit. At postera luce,
 820. A. C. 67. 27
 duæ Prætoriæ cohortes armatæ templum Genetricis Vene-
 ris insedere. Aditum Senatus globus togatorum obsederat,
 non occultis gladiis: dispersique per fora ac basilicas cunei
 militares. inter quorum adspectus et minas ingressi curiam
 Senatores. Et oratio Principis per Quæstorem ejus audita
 est. nemine nominatim compellato, patres arguebat, quod
*publica munia desererent, eorumque exemplo Equites Rom. ad
 sequitiam verterentur.* Etenim, quid mirum, e longinquis pro-
 vincijs haud venire, cum plerique, adepti Consulatum et Sacer-
 dotia, hortorum potius amantitati inservirent: quod velut
 28 telum adripuere adcusatores. Et, initium faciente Cossu-
 tiano, majore vi Marcellus, *summam Rempublicam* agi, cla-
 mitabat: *contumacia inferiorum lenitatem Imperitantis deminui.*
Nimum mites ad eam diem Patres, qui Thræseam de-
sciscentem, qui generum ejus, Helvidium Priscum, in iisdem
furoribus, simul Paconium Agrippinum, paterni in Principes

[*Genetricis Veneris*] MS. Flor. *Ge-*
netricis. quæ scriptura et in numis in-
 scriptionibusque occurrit, et in aliis
 MSS. libris. V. Oudend. ad Sueton.
 Cæsar. c. 61. ERN.

[*Per Quæstorem ejus*] Non enim
 cuilibet e Quæstorum collegio id munus,
 sed Candidatis Principis. l. 1. De
 offic. Quæstoris. Ideo Tacitus expres-
 sionem, *Quæstorem ejus.* Et in lapidibus
 aliquoties, QVÆSTOR, AVG. Reliqua
 ad hunc ritum trita. LIPS. Mox MS.
 Fl. *uterentur* pro *verterentur*, quod in
 ceteris omnibus. hoc melius. ERN.
 De Quæstore Aug. v. Suet. Aug. 65.
 Dio 54, 25. Cassiod. ep. 4, 4. et l. 6.
 form. 5. Cf. Guther. de Offic. dom.
 Aug. 2, 18. Bud. *clare verterentur.*
 Bip. præferunt *uterentur.*

[*Eorumque exemplo*] Bud. *codem-*
que ex.

[*Longinquis provinciis adveniri*] Di-
 vinabam, haud venire. nec tamen sen-
 tentiæ plene consultum. Melius sic:
quid mirum nec longinquis provinciis
subvenire, vel provinciis adverti. LATS.
 Recipit haud venire Pichena, quod in
 Flor. esse *hadveniri.* Sed J. Gronovius
 fil esse putat non *adveniri*, ut Grotius
 voluerat. Sed vide, an dici possit, *ho-*
mines in urbem, vel Senatum non ad-
veniunt. Immo veniunt est verbum
 in ea re legitimum. Pro e Guelph. ed.
 pr. etc. est. vitiose. non esse oratio-
 nem directam, verbum *inservirent* do-
 cet. ERN. Bud. *adveniri.* Acid. vo-
 lebat haud *adveniri.* Hoc verbum

compositum omnino usurpari, puta,
 ubi de longo itinere sermo, ex Cie. N.
 D. 3, 23. contra Ern. probat Hiller.
 Rac. 18. De re ipsa v. 12, 23. 11, 25.
 Mox Bud. *corripuere.*

[*Summam Remp. agi*] Sic post Ryc-
 kium et J. Gron. (it. Mur. Acid.)
 edidi auctore MS. Flor. Ceteri libri
 omnes *Reipubl.* quod non minus rec-
 tum est. V. 12, 5. ERN. Bud. r. p.

[*Helvid. Priscum*] Cf. Plin. ep. 3,
 11, 7, 19, 9, 13. Vide et infra II.
 4, 5.

[*Paconium Agrippinum*] Hic ille
 Agrippinus e Stoica domo, laudatus
 Epicteto et Arriano. Quorum verba
 ad hanc historiam dabo. Epicteti
 Electis (ap. Stob. Serm. 7. et in Opp.
 Epicteti ed. Schweigh. t. 3. fragm. 56.)

Διὰ τοῦτο Ἰσπανίῳ Ἀγριππίῳ δικαιο, ὅσα
 πλείστου ἄξιος ἀνὴρ γινόμενος, οὐδενὶ ὄντι
 ἰσῆσαι ἑαυτὸν, ἀλλ' εἰ καὶ ἄλλος τις αὐ-
 τὸν ἰσῆσι, ἠρωθεῖα, et statim: καὶ σοτε
 μίλλοντι ἀρεστῆσαι αὐτῶ, ἰσίστησαι ὁ λό-
 γων, ὅτι φύνγει αὐτὸν κλιθεὶς Νίρον. Καὶ
 ὁ Ἰφθ. Οὐκ οὖν, εἶπεν, ἐν Ἀρκίᾳ ἀρεστῆσαι
 μιν. Arriani l. 1. Ἀθηγγίλθῃ αὐτῆ,
 ὅτι κρίξῃ ἐν συγκαλήτῳ. Ἀγαθῆ τύχη.
 Ἄλλ' ἤλθῃν ἢ πιατε. (intellige huius,
 non dies, ut ante in versione Lat.)
 Ταύτη δ' εἰσθῆμι γυμνασάμενος ψυχρολο-
 γεῖν. Ἀτίλθωμι καὶ γυμνασθῶμι.
 Γυμνασάμενῳ λίγῃ τις αὐτῆ, "ΕΛΘ', ὅτι
 κατακίχρισαι. Φυγῆ, φησιν, ἢ θανάτῳ,
 Φυγῆ. Τὰ ὑπάραχστα σί; Οὐκ ἀφφρίθῃ.
 Εἰς Ἀρκίαν οὖν ἀπὸ λθόντις ἀρεστῆσαι μιν.
 Tacito ista lucem dabunt, dum puullo

odii heredem, et Curtium Montanum, detestanda carmina factitantem eludere impune sinerent. *Requirere se in Senatu Consularem, in votis Sacerdotem, in iurejurando civem: nisi, contra instituta et cerimonias majorum, proditorem palam et hostem Thræsea induisset. Denique ageret Senatorem, et Principis obtrectatores protegere solitus, veniret, censeret, quid corrigi aut mutari vellet: facilius perlaturus singula increpantem, quam nunc silentium perferrent omnia damnantis. Pacem illi per orbem terræ, au victorias sine damno exercituum, displicere? Ne hominem, bonis publicis mæstum, et qui fora, theatra, templa pro solitudine haberet, qui minitaretur exsilium suum, ambitionis prævæ compotem facerent. Non illi consulta hæc, non Magistratus aut Romanam urbem videri. Abrunperet vitam ab ea civitate, cujus caritatem olim, nunc et adspectum exuisset. Cum per hæc atque talia Marcellus, 29 ut erat torvus et ininax, voce, vultu, oculis ardesceret: non*

A. U.
820.
A. C.
67.

inferius ait, *pulsum eum Italia. Sed, cur Marcellus paterni odii in Principes heredem Agrippinum calunniatur? Propter patrem ejus Paconium, qui majestatis reus sub Tiberio periit. Eruo e Suetonii Tiber. 61. Interrogatum eum a quodam vano, adstante mensæ inter copreas (ita leg. non, Capreas) cur Paconius majestatis reus tandiu viveret? statim quidem petulantiam linguæ objurgasse, ceterum post paucos dies scripsisse Senatui, ut de pœna Paconii quamprimum statueret. Ideo Tacitus mox: Quid Agrippino objectum, nisi tristem patris fortunam? quando et ille perinde innocens Tiberii sævitia concidisset. Lips. Bud. Ragonium. Sic et Puteol.*

Curtium Montanum] Cujus iuentio H. 4, 40. 42. Lips.

Eludere sinerent] In animo videtur habuisse locum Cic. pro Mil. c. 12. se posse eludere Remp. in istis suis cogitatis furoribus. ERN.

Requirere se in Senatu] Ego nullum alium sensum hinc extrico, nisi quem edidit Pichena, ut requirere se dictum sit, pro requisiturum se, quod verba, nisi induisset, desiderant. Et supra notavimus, ubi futura non usitata satis sint, presentia poni. At Freinsh. sic capit: si negaret, se esse proditorem et hostem, quærere, cur in Senatum non veniret. Bona sententia, sed ea non in verbis, quantum mihi licet adsequi. ERN. Tria, quæ hic criminantur dantur Thræseæ, referuntur ad ea, quæ ipsi objecta c. 22. Induere hostem dicitur, ut mox exuere caritatem, et apud Lactant. de mort.

persec. c. 9. contrario sensu exuereocerum. Cf. Cuperus ad h. l. Paullo ante pro contra Bip. posuere contem- nens.

Agere Senatorem] Cod. Agr. ageret. Egregie. Nam diu absens male diceretur agere Senatorem solitus. Recte potius, ageret, veniret, censeret. Recipere Bip. Sequor.

Et Principis obtrectatores protegere solitus] Taciti manum fuisse censeo: Denique agere Senatorem, ut Principis obtrectatores protegeret, solitus, veniret, etc. GRON.

Quam nunc silentium perferrent] Et calunniam! Viri boni silentio etiam apud Tyrannum peccant. Audi illa apud Senecam, (Edipo 523. sq. CR. Tacere liceat. nulla libertas minor A Rege petitur. ÆD. sæpe vel lingua magis Regi atque Regno muta libertas obest. Lips.

Pacem illi per orbem terræ] Huc procul dubio trahendi numi Neronis, de quibus post alios egit Eckhel in Doctr. NN. vet. vol. 6. p. 273. In eorum postica legitur PACE. P. R. TERRA. MARIQ. PARTA. IANVM. CLVSIT. item PACE. P. R. YBIQ. PARTA. IANVM. CLVSIT.

Ut erat torvus] Ita edidit Pichena e vestigiis MS. Flor. in quo uteret. Eam correctionem veram puto. Nec ceteræ lectiones, ut Guelf. Agr. ed. pr. vinceret; Puteol. Beroald. et seqq. invehetur, ullo modo coeunt cum verbo ardesceret; omninoque nullum aliud verbum, quod a cum pendeat, desideratur. Brevitatem orationis voluerunt explicare, qui vinceret vel in-

- A. U. illa nota et celebritate periculorum sueta jam Senatus mæstitia, sed novus et altior pavor, manus et tela militum cernentibus. simul ipsius Thræseæ venerabilis species obversabatur: et erant, qui *Helvidium quoque miserarentur, innoxia adfinitatis pœnas daturum*. Quid *Agrippino objectum, nisi tristem patris fortunam; quando et ille, perinde innocens, Tiberii scævitiu concidisset*. Enimvero *Montanum probæ juventæ, neque famosi carminis, quia protulerit ingenium, extorrem agi*.
820. A. C. 67. 30 Atque interim *Ostorius Sabinus, Sorani adcusator, ingreditur, orditurque de amicitia Rubellii Plauti, quodque Proconsulatum Asiæ Soranus, pro claritate, sibi potius adcommo- datum, quam ex utilitate communi egisset, alendo seditiones civitatum*. Vetera hæc. sed recens et quod discrimini patris filiam connectebat, *quod pecuniam Magis dilargita esset*. Acciderat sane pietate *Serviliæ: id enim nomen puellæ fuit: quæ, caritate erga parentem, simul imprudentia ætatis, non tamen aliud consultaverat, quam de incolumitate domus, et an placabilis Nero, an cognitio Senatus nihil atrox adferret*.

veheretur addidere. Sensus enim est: cum his atque talibus inveheretur, idque ea vehementia, ut ardor animi e vultu et oculis eluceret. MS. Bud. habuit *verteret*, quod vergit ad lectionem Flor. ERN. Bip. recepere *verteret*, et sumunt intransitive pro *verteretur in speciem torvi* etc. Mihi id nimis durum videtur, potiorque emendatio Pichenæ. Sic noster etiam 1, 41. *ut erat recens dolore et ira*.

Celebritate periculorum] Cum Rheno lego *crebritate*. LIPS. Nescio, quid *celebritate* ita offenderit viros doctos, quod exquisitius est: crebritate dici, hodie notissimum est: unde, cum omnes scripti et edd. ante Freinsh. habeant (nam non Lipsius recepit, ut putat Ryckius) id cum Ryckio restitui. Cicer. ep. 7, 2. *nos hic multitudine et celebritate judiciorum, et novis legibus ita distinemur*. Ubi item Lambinus tentat *crebritate*. Mox Guelf. (et Bud.) *ulterior pavor*: sed in margine *altior*: quod Tacito dignius. ERN. Flor. Bud. Agr. *celebritate*. Lipsius quidem non recepit *crebritate*, ast in margine tamen adposuit. Mox Bud. *ulterior*.

Quia protulerit ingenium] Poeticam facultatem ostendisset. Suetonius *artem* dixit; Plinius junior *studia sua proferre*. Acidalius *sed* addi volebat, quod est in MS. Agr. Mox idem Acidalius malebat *accusationem ingreditur* (ut 6, 4.) velut alioqui *ingreditur orditurque* idem forent. Inmo *ingreditur* int. curian, Senatam. Erat

enim Eques modo, expectabatque foris, dum tempus esset. ERN. Sed non habet Bud. Idem mox *Torius*, ut c. 23.

Proconsul Asiæ] Melius, *Proconsulatum*. LIPS. Recepit Pichena: putatque vulgatum inde natum, quod *Procos.* scriptum esset, ut in MS. Flor. ERN. Bud. *proconsul*.

Sed recens, discriminis patris filiam connectebat] Ego ex Flor. codice (qui habet et *quot discrimini*) et *quot*, ut supervacuum recidendum puto. Prorsus enim Taciti fuit: *Vetera hæc, sed recens, et discrimini Patris filiam connectebat*. In duobus prioribus membris orationis intelligi voluit verbum substantivum. GRON. Pichena malebat et *quod*; Freinsh. *id quod*. In utroque incommodum, et *quod* bis parum suaviter concurrere. Itaque magis placet Jac. Gron. et *quo*. ERN. Cod. Agr. et *quod*. bene. Recepere et Bip. Bud. *sed recens discrimen patris in filiam connectebat*. Lall. probat et *quo*.

Pecuniam Magis dilargita] Cape ad lucem historiæ Scholiastis hanc notam, ad illud Juvenal. 6, 552. — *foeiet, quod deferat, ipse. Egnatium Philosophum significat, qui filiam Barcæ Sorani, quam cum ipse ad Magicam descendisset, hortatus detulit Neroni*. Sed velim obiter corrigi: *quam, cum ipsius ad magicam descendisset hortatu, Neroni detulit*. LIPS. In ed. Henninii legitur: *ipse ad Magicam descendam esset hortatus*.

Igitur accita est in Senatum, steteruntque diversi: ante ^{A. U.} tribunal Consulium, grandis ævo parens; contra filia, intra ^{820.} vicesimum ætatis annum, nuper marito, Annio Pollione, in ^{A. C.} exsilium pulso, viduata desolataque: ac ne patrem quidem ^{67.} intuens, cujus onerasse pericula videbatur. Tum interro- 31
gante adcusatore, *an cultus dotales, an detractum cercici monile venum dedisset, quo pecuniam faciendis Magicis sacris contraheret?* primum strata humi, longoque fletu et silentio, post, altaria et aram complexa, nullos, inquit, *inpios Deos, nullas devotiones, nec aliud infelicibus precibus invocavi, quam ut hunc optimum patrem tu, Cæsar, et vos, Patres, servaretis incolumem. Sic gemmas et vestes et dignitatis insignia dedi, quomodo, si sanguinem et vitam poposcissent. Viderint isti, antehac mihi ignoti, quo nomine sint, quas artes exerceant: nulla mihi Principis mentio, nisi inter Numina fuit. Nescit tamen miserrimus pater: et, si crimen est, solu deliqui.* Lo- 32
quentis adhuc verba excipit Soranus proclamatque: *non illam in provinciam secum profectam, non Plauto per atatem nosci potuisse: non criminibus mariti connexam: nimia tantum pietatis ream separarent, atque ipse quamcumque sortem subiret.* Simul in amplexus occurrentis filiæ ruebat, nisi interjecti lictores utrisque obstitissent. Mox datus testibus locus: et, quantum misericordiæ sævitia adcusationis permoverat, tantum iræ P. Egnatius testis concivit. Cliens hic Sorani, et tunc emptus ad opprimendum amicum, auctoritatem Stoicæ sectæ præferebat, habitu et ore ad exprimendam imaginem honesti exercitus, ceterum animo perfir-

In exsilium pulso] Nuper inter conjuratos. Lips. Cf. 15, 31.

Altaria et aram complexa] Utrum aram Victoriæ intelligit, quæ ante curiam? an altaria et aram Veneris Genetricis, in cujus templo nunc Senatus? Lips. Hoc verum. Similiter ista jungit Plinius Paneg. c. 1. *inter aras et altaria*: sermo autem de templo Jovis Capitolini. ERN. Altaria et aram hic pro eodem usurpari monet Minutolus de templis ap. Sallengre t. 1. p. 111. neque huc facere quicquam discrimen, quod notat Serv. ad Virg. *Æn.* 6, 124.

Tu, Cæsar, et vos, Patres] Copula abest a Flor. (Agr.) et ed. pr. Quia est narrantis oratio, copulam non rejiciam. ERN. Bud. habet.

Separarent, atque ipse] Sic MSS. Flor. Agr. ed. pr. *Atque* etiam est in Guelf. sed *ipse* excidit. (Sic et in Bud.) Ceteri omnes *separarent a se*. Illud haud dubie melius, et jam Ryckio Gronovioque receptum. Sensus est: sepa-

rarent modo caussam filiæ a sua: tum se facile ac libenter omnes pœnas toleraturum. Observanda elegantia in *atque*, ut in illo archimini ap. Suet. Vesp. 19. *centum sibi sestertium darent, ac se vel in Tiberim projicerent.* ERN.

Quantum misericordiæ] Præclare libri. Vulgo *quantum nunc*. errore ex concisa ratione scribendi, *miæ*. Ingenio suo pridem hanc correctionem vindicaverat Faernus, nec invideo ego, nec culpo. Lips. Idem in libris reperere Vertranius (in Vatic.) Ursinus. Sic plane et edit. pr. Et in Guelf. in marg. additum fuit, sed erasum, ut tamen adhuc assequi oculis liceat. ERN. Bud. *nunc*.

Honesti et exerciti] Suadeo scribas, *honesti exercitus*, ex sententiæ ductu. Lips. Recepit Pichena enimque secuti omnes, contra libros. Sed veterem lectionem defendit Gronovius Obs. 2, 4. p. 234. et explicat, cujus is habitus, ea frons, quæ præferat imaginem hominis honesti et firmi atque exerciti

A. U. diosus, subdolos, avaritiam ac libidinem occultans. Quæ postquam pecunia reclusa sunt, dedit exemplum præcavendi, quomodo fraudibus involutos aut flagitiis commaculatos, sic specie bonarum artium falsos et amicitie fallaces. Idem tamen dies et honestum exemplum tulit Cassii Asclepiodoti; qui, magnitudine opum præcipuus inter Bithynos, quo obsequio florentem Soranum celebraverat, labentem non deseruit: exutusque omnibus fortunis et in exilium actus; æquitate Deum erga bona malaque documenta. Thraseæ Soranoque et Serviliæ datur mortis arbitrium. Helvidius et Paconius Italia depelluntur. Montanus patri concessus est, prædicto, ne in Republica haberetur. Adcusatoribus,

philosophi. eamque rationem adversus Ryckium, temere cod. Flor. auctoritate nisum, defendit late Jac. Gronovius. Mihi tamen ne sic quidem persuasum est, ut Lipsii correctionem repudiem, quam et neuter Gronovius ausus est e textu ejicere. Durius mihi videtur dictum: *auctoritatem Stoicæ sectæ præferbat ore et habitu ad exprimendam imaginem h. et e. nec ullo modo concoquo os et habitu ad exprimendum aliquid*, pro *exprimente*. Cur non potius dixisset *ore et habitu exprimens imaginem honesti et exerciti*: quod erat in promptu. Nunc clarum est, ut opinor, voluisse alio modo dicere, quod 15, 45. dixerat: *Græca doctrina ore tenuis exercitus, animum bonis artibus non induerat*. Huic simillimum est, *ore et habitu exercitus ad exprimendam imaginem honesti, ceterum animo perfidiosus etc.* Non hoc simplicius, ac melius est, quam illud, quod sine argutiis defendi et explicari non potest? *Imago honesti dicitur, ut apud Ciceronem sæpe species, simulacrum honesti, virtutis*. Mox copulam *et* ante *subdolos* delevi, auctoribus eodd. Flor. Guelf. ERN. (Sic et Bud.) Lipsii conjecturam firmat cod. Agr. Bip. in subsidium advocat 15, 45. *Græca doctrina ore tenuis exercitus*. Dudum probarat Faernus. De re ipsa v. et H. 4, 10. Sic et Juven. 3, 115. *Stoicus occidit Barcam, delator unicum*.

Cassii Asclepiodoti] Xiphilino 62, 26. dicitur *Caspus Asclepiodotus* Nicæanus, et a Galba ab exilio revocatus narratur.

Labentem non deseruit] Cod. Agr. et Reg. *labantem*, unde edidit Ryckius, Lallemanus et Brot. *Labentem* verum est, quod bene opponitur *florenti*, non *labantem*. Sic *domus labens*

ap. Virgilium i. e. ruens ad interitum. ERN. Bud. *labentem*.

Æquitate Deum erga] Depravatio, quam adnoto, non tollo. Nisi placet eum *Ἐπιχορηγῶν*, et dicere, Deos hæc iisdem oculis adspexisse, æquos bonis malisque exemplis et sine cura nostri. Lips. Quicquid dicant, *Ἐπιχορηγῶν* Tacitus, aut patitur sensus, qui pius etiam et Divinæ providentiæ adsertores sæpe turbant, cum viderent seculi præmia, virtutem supplicia sequi. *Æquitatem* vocat indifferenter aliquid ferre, nihil ad id commoveri. Ut Cicero Agrar. 1, 5. *Quantum tibi agri vendet, ut alios omnittam, socer tuus? et (si ego ejus æquitatem animi novi) non invitus*. Adde Observ. 17. GRON. Recte. Et est similis sententia supra 14, 12. ERN. Ab Epicureismi labe liberant nostrum Bip. itemque Hiller. Ræc. 14. Sed Gronovius ipse animadvertit, quos sensus occasione rerum heic gestarum iste sit passus.

Paconius] Ita hic Bud. et Puteol.

Prædicto, ne in Rep.] Accipio, ut Romæ quidem esse ei liceret, sed procul ab honore omni et publicis muneribus vitam ageret privatam. LIPS. Formulam *patri concessus est*, pro in patris gratiam veniam accepit, illustrare alii. V. Clav. Cic. in h. v. EAN. Ab interpretatione Lipsii recedit P. Faber de Magg. Rom. e. 1. ap. Salengre t. 3, p. 1121. Scil. Montano præceptum, ne filium haberet in urbe, sed ros relegaret. Sic Rempublicam esse Romam urbem, ut ap. Vell. 2, 45. ubi M. Cato a Republica (i. e. urbe) relegatur et in Cyprum Quæstor cum jure Prætorio mittitur; itemque ap. Sall. Cat. 19. ubi Piso Quæstor pro Prætorio missus dicitur in Hispaniam cit. ut a Republica procul abesset.

Præprio et Cossutiano, quinquagies sestertium singulis; A. U. Ostorio duodecies et Quæstoria insignia tribuuntur. Tum ^{820.} ad Thraseam, in hortis agentem, Quæstor Consulis missus ^{A. C.} vesperascente jam die. Inlustrium virorum feminarumque ^{67.} cætus frequentes egerat, maxime intentus Demetrio, Cynicæ institutionis doctori: cum quo, ut conjectare erat intentione vultus et auditis, si qua clarius proloquebantur, de natura animæ et dissociatione spiritus corporisque inquirebat. donec advenit Domitius Cæcilianus, ex intimis amicis, et ei, quid Senatus censuisset, exposuit. Igitur flentes ³⁴

Quæstor Consulis missus] Consulum ergo proprius aliquis Quæstor? Apparet e Dione: qui in actis anni 716. scribit, *Ap. Claudium et C. Norbanum Cōsules, primos binos Quæstores habuisse.* Si id non sit, scribam, *Quæstor Consuli missus*, id esset, a Consule missus. Quod fieri solere observamus in iis, qui damnati a Senatu. Nam Consul, ejus caput: administer autem Consulis, Quæstor. Dio 58, 4. de Geminio Rufo: *Και μαθὼν τὸν ταμίαν ἐπὶ δικαιοσίῳ αὐτοῦ παρόντα, αὐτὸς τι ἰαυτὸν ἔτροσε, καὶ κείνῳ διέζας τὸ τραύμα, Ἀπάγγελον, ἔφη, τῇ γενοσῆα, ὅτι ἀνὴρ οὕτως ἀποθνήσκει.* Lips.

Demetrio, Cynicæ institutionis] Quæ secta revera a Stoica tunica tantum, distat, id est, quod nudus et inverecundius Cynici, quæ velant et tegunt leviter Stoici. Demetrii hujus laus apud Philostratum 4, 25. de vita Apollonii, Senecam de Benef. 7, 8. cujus verba: *Paulo ante Demetrium retuli, quem mihi videtur rerum natura nostris temporibus tulisse, ut ostenderet, nec illum a nobis corrumpi, nec nos (omnino scribo, et nos, ita enim concludit, ne aut exemplum sæculo, aut convivium deesset) ab illo corripiri posse. Virum exactæ (licet neget ipse) sapientiæ, firmæque in his, quæ præposuit, constantiæ.* Et Epist. 63. (62.) *Demetrium virorum optimum mecum circumfero, et relietis conchyliatis cum illo seminudo loquor, illum admiror.* Vox ejus magni animi ad Neronem, *ἄπειλῆς μοι θάνατον σοὶ ὃ ἢ φῶσις*, apud Arrianum 1, 25. Lips.

Et auditu, si qua] MSS. Flor. Agr. (Bud.) ed. pr. *auditis.* Eodem vergit Guef. *auditus.* Præfert J. Gron. Suspicio tamen esse potest, τὸ s adhæsisse e sequente *si*, atque inde *auditis* et *auditus* natum. ERN. *Auditis* probat Lalleu. Recepti cum Bipont.

Igitur flentes queritantesque] Omnes scripti et edd. vett. *queritantes*, nisi quod nonnulli, ut ed. pr. MS. Agr.

querentes. Queritantes conjectura est Rhenani, quam nec ipse recipere ausus est, recepta post tacite a Lipsio, ut opinor, et ad ceteras edd. propagata. Non ignoro, dubitari a doctis viris de verbo *queritandi*, et librariorum subinde hoc verbum dedisse, ubi alii rectius alterum, ut apud Livium 39, 8. 10. 40, 9. quibus in locis vid. Drakenb. Diligentissime omnium de hoc verbo egit Schwarzius ad Plinii Paneg. c. 29, ubi omnes scripti, præter unum Salisburgensem, habent *queritantibus sociis*, et edd. veteres omnes, recentiores a Livineio inde *queritantibus*, sine librorum vett. auctoritate. Is autem ita decernit: usum hic magis spectandum, quam analogiam, quæ sane ferat *queritare*: in ista varietate librorum tutius scribi ubique *queritare*, donec e poeta exemplum proferatur, ubi e quantitate syllabæ secundæ de vera scriptura judicari possit: denique verbo *queritandi* adhæsisse notionem *querendi*, et pro hoc dictum accipi posse. Bene. Interim omnibus in locis, v. c. Livii, ubi libri variant, intelligitur non merus questus, ut h. l. sed qui cum clamore conjunctus sit, et cum imploratione auxilii. In illo ipso loco Plinii *queritantibus sociis* non est simpliciter *querentibus sociis*, (quamquam sæpe apud Ciceronem et Livium *queri socii* dicuntur, hoc est, injurias ad Senatum Populumque deferre) sed *fidem Pop. Rom. implorantibus*, quod ipsum sæpe apud Ciceronem dicuntur facere, item, confugere ad fidem S. P. Q. R. Atqui talis imploratio fidei et auxilii h. l. intelligi non potest, nisi forte, quæ usitata illa formula fiat, *proh! Deum atque hominum fidem!* Deinde, si nullum illud verbum est, qui fit, ut librarii tam multi, tam sæpe variisque in locis dederint. Nam alienum verbum substituit frequentissimum, sed verbum tamen. Denique in aliis locis variant tamen MSS. et vett. edd. at hic consentiunt. Igitur, etsi

A. U. queritantesque, qui aderant, *facessere propere Thræsea, neu*
 820. *pericula sua miscerent cum sorte damnati*, hortatur. Arriam-
 A. C. que, tentantem mariti suprema et exemplum Arriæ matris
 67. sequi, monet, *retinere vitam filiæque communi subsidium uni-*
 S5 *cum non adimere*. Tum progressus in porticam, illic a Quæ-
 store reperitur, lætitiæ propior, quia Helvidium, generum
 suum, Italia tantum arceri cognoverat. Accepto dehinc
 Senatus consulto, Helvidium et Demetrium in cubiculum
 inducit: porrectisque utriusque brachii venis, postquam
 cruorem effudit, humum super spargens, propius vocato
 Quæstore, *Libemus*, inquit, JOVI LIBERATORI. *Specta*
juvenis. et omen quidem Dii prohibeant; ceterum in ea tem-
pore natus es, quibus firmare animum expediat constantibus
exemplis. Post, lentitudine exitus graves cruciatus, adfe-
 rente, obversis in Demetrium *

non definire audeo, *queritare* esse verbum probum, tamen scripturam MSS. et edd. veterum malui dare, quam meam conjecturam; facile interim passurus, si quis Tacitum *queritantes* scripsisse malit, a quo ipse non valde abhorreo. ERN. Ap. Plin. ep. 6, 20. *infantium queritatus*.

Facessere] Heins. mallet *facessere*. Tum cod. Agr. *miscerent*, quod et Heins. probat. et Bip. admisere, non male. Bud. *miscere*.

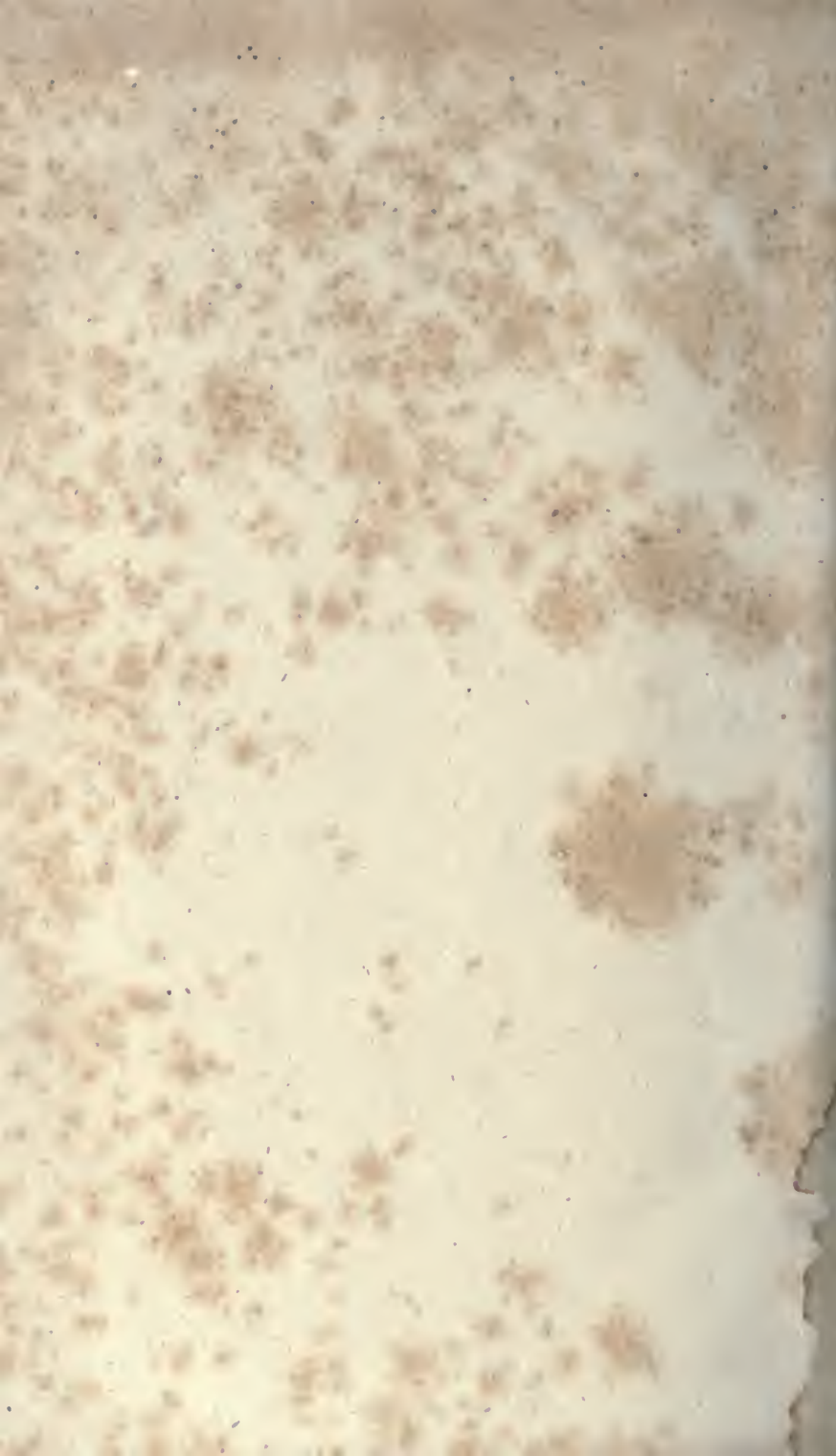
Exemplum Arriæ matris sequi] Arria mater uxor fuit Cæcinæ Pæti, qui in partibus Scriboniani contra Claudium. Ideo ad mortem actus. Sed prævit uxor, æterno et inaudito exemplo, semet feriendo: extractumque pugionem marito porrigendo cum voce, *Pate non dolet*. Plinium lege ep. 3, 16. ad Nepotem. Martialis de hac heroina 1, 14. *Casta suo gladium cum traderet Arria Pato, Quem de visceribus traxerat ipsa suis: Siqua fides, Vulnus quod feci non dolet, inquit: Sed quod tu facies, hoc mihi; Pate, dolet*. In Zonara 11, 9. et Dionæ 60, 16. eadem narratio. sed corrupte verba Græca, *καὶ οὐκ ἀλγῶν*: et in puerili mendo Xylander, *puer, non dolet*. Scribe: *Παῖτι, οὐκ ἀλγῶν*. Hanc Arriam Scholiastes in vita Persii notat fuisse poetæ illi cognatam. *Ipsæ Persius*, inquit, *decem fere annis summe dilectus opud Thræseam est, ita ut peregrinaretur quoque cum eo aliquando, cognatam ejus Arriam uxorem habente*. Quid est autem, diligere apud Thræseam? Solæcus sermo. MS.

Vulcanii, *apethithræsea*. Facile correctu, a *Pato Thræsea*. Commentarii autem hujus, parum adhuc pervulgati, auctoritate sæpe nititur. quis carpet? doctus ille, probus: immo in pleraque parte et probi. Utinam hodie sic commentemur! Debemus eum P. Pithæo JC. viro doctrinæ, judicii, vitæ directæ. LIPS. Artificium quoque manus exercuisse putatur egregium id Arriæ majoris facinus. Extat Romæ in hortis Ludovisiis par signorum e warmore, ipsam cum Pæto representans, ut videtur, licet alii ad Pyramum et Thisben referant. V. Perrier segm. nobil. stat. n. 32.

Porrectisque u. b. venis] Sic libri, nisi quod (cod. Agr. et) ed. pr. *productisque*: unde possis conjicere *perruptisque*. Sed vulgatam verum puto: nec video, cur displiceat Acidalio et Freinshemio. Copula a Pichena addita est et in (Bud. et) Guelf. ed. pr. Mox ed. pr. *fudit*. Guelf. *effundit*: quod non adeo displicet. nam hæc fecit et dixit, dum cruor effunditur. Idem liber mox *super adspersens*, item *expediat*, ut Flor. (Bud.) edd. pr. Puteol. Beroaldi sqq. irrepsit deinde *expedit*. Pichena vetus restituit. ERN. Bud. *superspergens*. tum *libamus*.

Obversi in Demetrium] Multa et libro huic et Neronianæ historiæ deesse, clarum. Duo anni dicendi supersunt, in quibus de adventu Teridatis, de conjuratione Vinicianæ, de motu Vinicis, aliaque, digna quæ a magno auctore tradita legeremus, si Fatis ita visum fuisset. LIPS.

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

PA
6705
A2
1813
t.1
pt.2

Tacitus, Cornelius
Works. Latin. 1813
Opera

